

CATHOLIC BOOK AGENCY

PIAZZA PONTE S. ANGELO, 28

ROME (ITALY)

IURISPRUDENTIA

ECCLESIASTICA

AD USUM ET COMMODITATEM UTRIUSQUE CLERI

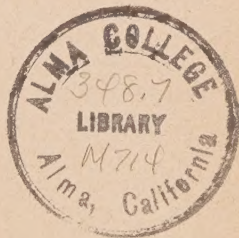
AUCTORE

P. PETRO MOCCHEGIANI O. F. M.

EX-DEFINITORE GENERALI

SACRAE INDULGENTIARUM CONGREGATIONIS CONSULTORE

TOMUS II.

AD CLARAS AQUAS

(QUARACCHI)

Ex Typ. Collegii S. Bonaventurae

FRIBURGI BRISGOVIAE

B. HERDER

Typographus Editor Pontificius

1905.

26784

~~~~~  
Proprietas litteraria.  
~~~~~


FR. DIONYSIUS SCHULER

MINISTER GENERALIS TOTIUS ORDINIS FRATRUM MINORUM

DECRETUM

Cum opus, cui titulus: *Iurisprudentia ecclesiastica ad usum et commodum utriusque Cleri* a R. A. P. Petro Mocchegiani, ex-Def. Gli O. F. M. concinnatum, duo revisores, quibus id commissum fuit, examinaverint omnique commendatione iudicaverint dignum, Nos vigore praesentium facultatem concedimus ut secundum volumen praelaudati operis, servatis de iure servandis, typis mandetur.

Datum Romae, e Coll. S. Antonii die 31 Maii 1905.

L. ✠ S.

FR. DIONYSIUS SCHULER
Min. Glis.

IMPRIMATUR

Datum Florentiae ex Curia Archiepiscopali,
die 26 Maii 1905.

Can. ALEX. CIOLLI, *Vic. Gen.*

Digitized by the Internet Archive
in 2025

LIBER DECIMUS QUARTUS

DE OFFICIO DIVINO ET IEIUNIO.

Materia huius libri nemini ignota est, et de ea abunde tractant Moralistae et Canonistae. Etsi autem ea nota sit, non est tamen in hoc opere, quaecumque sit, brevis tractatio de ea omittenda, eo vel magis quod non obstante harum legum ecclesiasticarum antiquitate et diuturna praxi, dubia tamen super iis non raro exoriuntur. Praeposita rubrica libri partitionem eius clare indicat, quatenus in primo capite de divino Officio, in secundo de Ieiunio sermo habebitur.

CAPUT I.

De divino Officio.

§ I. *Obligatio recitandi divinum Officium.*

1. Nomine divini Officii veniunt Horae canonicae. Communis Doctorum doctrina est, obligationem recitandi Officium divinum triplici ex titulo oriri, videlicet ex titulo *Ordinis sacri*, ex titulo *Beneficii ecclesiastici*, et ex titulo *Religionis choro adscriptae*.

I. Ex titulo *Ordinis sacri*. Nam « in Ecclesia Occidentali imposita est Presbyteris, Diaconis, et Subdiaconis onus dietim recitandi Officium divinum, quamvis nullum ecclesiasticum Beneficium fuerint assequuti. *Cohaeret enim Ordini sacro diurnum pensum Horarum canonicarum; illudque veteri traditione acceptum, et immemorabili consuetudine in more positum fuisse, docet communior Theologorum opinio* » (Bened. XIV, Constit. *Eo quamvis tempore*, diei 4 Maii 1743, § 43).

II. Ex titulo *Beneficii ecclesiastici*. Beneficiati omnes, sive Curati, sive non Curati, tenentur sub gravi, legitimo cessante impedimento, ad divinum Officium recitandum, et omittentes, tenentur ad restitutionem fructuum perceptorum post sex menses a die pacificae possessionis Beneficii, *pro rata omissionis*. Qui vero ultra dictum tempus, in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione praecedente, Beneficio ipso privari potest, *cum propter Officium detur Beneficium* (Leo X in Conc. Later. V, celebr. ann. 1512; vid. Giraldi, tom. I, p. 437).

Idem statuit S. Pius V in Constitutione *Ex proximo*, 12 Kal. Oct. 1571, qui insuper addidit, « ut qui Horas omnes canonicas uno vel pluribus diebus intermiserit, *omnes Beneficii fructus*,... qui vero Matutinum tantum, *dimidiam*; qui ceteras omnes Horas, *aliam dimidiam*; qui harum singulas, *sextam* partem fructuum eiusdem diei *amittat* ».

Advertendum est: *a*) praedictam restitutionem *ante omnem sententiam* fieri debere, siquidem divini Officii recitatio est absolute necessaria ad perceptionem fructuum, cum Beneficium detur propter Officium; *b*) restitutionem fieri debere vel pauperibus, vel fabricae Beneficii, sive ecclesiae, sive domui Beneficii, sive in augendis agris etc. (Vid. S. Alph. lib. III, n. 672); *c*) omittentem Officium infra sex menses ab obtento Beneficio, etsi ad restitutionem non teneatur, graviter tamen peccare (Vid. Const. *Ex proximo* S. Pii V, apud Giraldi, loc. cit.; S. Alph. ibid. n. 666).

Non est tandem praetermittendum, Innocentium III in Concilio generali Lateranensi IV, celebrato anno 1215 (Decretal. *Dolentes*, cap. IX), Clericis in Sacris constitutis, aut Beneficium ecclesiasticum possidentibus, districtae praecepisse in virtute obedientiae « *ut divinum Officium, nocturnum pariter et diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrent pariter, et devote* (Cf. Giraldi, tom. I, p. 434).

S. Congregatio Concilii die 12 Ian. 1619 declaravit: « *Canonicos in choro teneri omnino psallere, alioquin obligationi suae non satisfacere* ». Et in causa *Vicen.* eadem S. Congregatio, die 7 Iunii 1626, respondit: « *Canonicos in choro alta voce non psallentes, distributiones quotidianas non lucrari, quavis consuetudine non ob-*

stante ». Idem docet Benedictus XIV in Const. CUM SEMPER: *ad universos Italiae Ordinarios*, 19 Aug. 1744, § 24 (Vid. Giraldi, *ibid.* p. 433; Ferraris, verb. *Missa*, art. III, n. 11).

III. Ex titulo *Religionis choro adstrictae*, obligantur sub gravi ad recitandum divinum Officium, seu Horas canonicas, sive publice in choro, sive privatim, omnes Regulares *solemniter professi*, quamvis non sint ad Ordines sacros promoti. Huiusmodi obligatio oritur *ex universali consuetudine* recepta et iam praescripta, vimque legis habente apud omnes Regulares, qui profitentur Religionem *choro addictam*. Haec doctrina, quidquid olim dixerint nonnulli Theologi, hodie certa est, et communis inter Doctores (Vid. Laymann, tom. II, tract. I, lib. IV, cap. IV, n. 2; S. Alph. lib. IV, n. 142; Ferraris, verb. *Officium divinum*, art. I, n. 37; Elbel, part. VII, conferentia IV, n. 108).

Excipiuntur *novitii* et *laici* seu *conversi*. Novitii quidem, quia cum nondum sint Religionem professi ac ideo possint libere ex ea egredi, ad onera Religionis non tenentur sub obligatione. Laici autem seu Conversi, quamvis sint solemniter professi, per professionem tamen non ad chorum, sed ad exercitia corporalia monasterii recipiuntur et deputantur. Quare Conversi, quoties *vi Regulae professae* non obligentur ad aliquas preces vel pia opera *loco officii*, ad id non tenentur, saltem sub gravi. Tenentur vero, etiam sub gravi, quoties Regula obliget fratres Laicos ad determinatas preces, prout in Regula Fratrum Minorum (Vid. Laymann et Ferraris, loc. cit.).

2. Religiosi *profugi* tenentur ad recitationem divini Officii. Ex fuga enim a monasterio non amittunt statum religiosum, nec debent ex propria iniquitate commodum reportare (Laymann, loc. cit.; S. Alph. *ibid.* dub. 2).

3. Nullus Religiosus, aut Monialis *in particulari* tenetur sub gravi Horas canonicas recitare *in choro*, modo tamen chorus *non tollatur*. Paucitas autem Religiosorum excusat totam Communitatem a choro; ideo nisi adsint ad minus quatuor *expediti*, non est obligatio chori (S. Alph. n. 143).

Diximus *expediti*: nam si sint infirmi, vel legitime occupati, nec etiam si quatuor sint, ad chorum obligantur. — Probabiliter

autem putant plures Doctores sufficere ad satisfaciendum choro, ut *soli Novitii* intersint, quia ipsi in favorabilibus reputantur ut Religiosi (S. Alph. *ibid.*).

4. Hic obiter nota cum Concina, quod *ex iusta causa* licet Religiosis aliquando recitare Horas in Sacristia (*Id. ibid.*); vide tamen inferius § III.

Graviter peccant Praelati, qui *ex negligentia* permittunt, ut omittatur recitari pars notabilis in choro (*ibid.*).

5. In choro non tenentur omissa supplere ii, qui, dum alii cantant, parant, aut transferunt libros, perquirunt psalmos, pulsant organa, aut campanas, vel alia choro necessaria peragunt: tunc enim per socios suppletur, quod ipsi forte non satis percipiunt, et tali modo cooperando reliquorum psalmodiam sibi faciunt communem (S. Alph. *ibid.* contra Auctores aliter sentientes; Gury-Ballerini, tom. II, n. 55; Elbel, loc. cit. n. 175).

6. Obligatio recitandi divinum Officium est ita gravis, ut qui libet, cui hoc onus incumbit, graviter peccet, si totum Officium unius diei, vel notabilem eius partem, sine legitima causa, omittat: nam legem Ecclesiae violat in materia gravi (S. Alph. lib. IV, n. 146; Elbel, part. VII, confer. IV, n. 111; Gury-Ballerini, *ibid.* n. 50).

7. Quaenam pars respectu totius Officii censenda sit notabilis in omissione Officii, disputatur inter Moralistas. Sententia, quae affirmat, omissionem unius parvae Horae, vel Completorii, vel partis Nocturnorum uni parvae Horae aequivalentis sufficere ad peccatum grave, videtur communior (Vid. Auctores cit.).

8. Quinimo non solum Religiosi solemniter professi, sed etiam Religiosae seu Moniales votis solemnibus adstrictae, tenentur recitare, sive in choro sive privatim, Officium divinum, cuj declaratum fuit a S. Congregatione Ep. et Reg. die 19 Apr. 1844 in una *Cenomanen.* Propositum fuit sequens dubium: An Moniales in genere stricte teneantur sub gravi, vi professionis earundem, ad recitationem divini Officii?

Eni Patres, referente Emo Polidori, rescripserunt: *Affirmative quoad Moniales, vota solemnia professas, iuxta Regulam ab Apostolica Sede approbatam, in qua huiusmodi onus imponitur.* Si autem tale onus in regulis non imponatur, Orator consulat probatos

Auctores relate ad obligationem, quae *ex consuetudine* oriri potest. Ubi vero vota simplicia sint, non teneri (Bizz. p. 546 sq.; Acta S. Sed. vol XV, n. 255).

Et S. Poenitentiaria, die 26 Nov. 1852, declaravit: *Moniales votis solemnibus obstrictas teneri sub gravi quotidie Officium recitare ex consuetudine iam praescripta*; cum vero Moniales in Galliis, nec vota solemnia emittere, neque esse Moniales stricte tales, sed piarum tantum feminarum societates (1) pluries responsum fuerit, ideo illae non alia obligatione tenentur, quam ea quae ex respectivis Constitutionibus resultat (Apud Gury-Ballerini, tom. II, n. 183).

9. Ex dictis collige: 1° Religiosos et Religiosas professos votorum solemnium teneri, sive in choro, sive privatim, ad recitationem divini Officii, et hanc obligationem, iuxta Theologos et Canonistas, descendere *ab antiqua universalique consuetudine*, vim habente universalis legis obligantis.

2° Stante hac generali consuetudine, sancti Fundatores Religionum, ut Augustinus, Benedictus, Dominicus, Franciscus etc. in suis regulis imposuerunt, vel ad memoriam revocarunt huiusmodi onus, iam praeexistens.

3° Si in aliqua Religione constaret non esse talem consuetudinem, talis obligatio in illa non esset (S. Alph. loc. cit.).

4° Professi et professae *votorum simplicium* non tenentur. Professi tamen votorum simplicium triennialium *in Ordinibus regularibus virorum*, etsi non teneantur ad privatam recitationem, tenentur tamen choro interesse, ut solemniter professi (Pius IX, 6 Aug. 1858; Vid. Lib. II, n. 209 sq.).

Ex Decreto S. Congregationis Ep. et Reg. de die 3 Maii 1902, approbante Summo Pontifice Leone XIII, etiam *professae* votorum simplicium in monasteriis, in quibus *emittuntur vota solemnia*, tenentur choro interesse; quatenus vero legitime impediuntur, quominus choro intersint, ad privatam Officii divini recitationem non obligantur (Vid. Lib. IV, n. 537, VII).

(1) Hodie tamen Institutis votorum simplicium a S. Sede approbatis, non denegatur denominatio *Congregationum religiosarum*, Vid. Lib. IV, n. 654 et 655.

§ II. *Tempus recitandi divinum Officium.*

10. Ex primaeva institutione tempus pro absolvendo toto divino Officio a Matutino ad Completorium, incipit a media nocte, et terminatur ad mediam noctem sequentis diei, et Horae hoc ordine recitantur: *Matutinum* post mediam noctem; *Laudes* ad auro-ram; *Prima* post solis ortum; *Tertia* ad horam nonam; *Sexta* ad meridiem; *Nona* ad horam tertiam pomeridianam; *Vesperae* ad solis occasum; *Completorium* ad noctis crepusculum.

11. Ita quidem communius censent Auctores. At quoad recitationem Matutini cum Laudibus non videtur praedicta regula fuisse semper et ubique uniformis: nam docet Suarez: « Non est cur negemus aliquando vel alicubi ita factum esse, ut tres Nocturni in tribus vigiliis noctis, interiectis etiam aliquibus horis, dicerentur. Id enim affirmat D. Thomas » etc. (*De horis can. lib. IV, cap. 4, n. 8*). Verisimile est a principio institutionis hoc Officium quoad Nocturnos interdum fuisse inchoatum ante mediam noctem (L. cit. cap. 27, n. 11).

Et Cardinalis Bona apud Benedictum XIV, Instit. 107, n. 20, scribit: « *Tantus erat (in Fidelibus) ardor charitatis, ut quater in nocte surgerent ad orationem: prima vigilia ad primum nocturnum, secunda ad secundum, tertia ad tertium, quarta ad Laudes persolvendas, vel omnes simul, vel divisi in cohortes* ». Et laudatus Pontifex Benedictus XIV loco citato ampliat, magisque explicat huiusmodi antiquam Ecclesiae disciplinam.

Item Sanchez: Matutinum in primitiva Ecclesia canebatur in tribus vigiliis noctis, et in quarta vigilia Laudes (Consil. l. 7, cap. 2, dub. 20).

12. Unde infertur, Matutinum in primitiva Ecclesia, saltem alicubi, fuisse inceptum ante mediam noctem per recitationem duorum Nocturnorum in prima et secunda vigilia noctis. Ceterum in corpore Iuris, cap. IX, *Dolentes*, praecipitur, « ut divinum Officium, nocturnum pariter et diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrent et devote ». Quo in loco Officium divinum partitur quidem in duas partes, in *nocturnum* scilicet et *diurnum*, sed non

praecipitur, ut Officium *nocturnum* recitetur post mediam noctem (Vid. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 20, p. 500 sq.).

13. At iuxta hodiernam disciplinam tempus legitimum, intra cuius limites praeceptum recitandi divinum Officium *obligat sub gravi*, concluditur a media nocte unius diei, usque ad mediam noctem sequentis diei, ita ut ante praefatum primum terminum, *nemo teneatur* incipere, et post secundum *nemo possit* suae obligationi satisfacere.

14. Insuper ex consuetudine iam praescripta, ex communi praxi, atque ex communi Doctorum sententia, Matutinum cum Laudibus potest hodie, *extra chorum*, recitari *pridie sub vespere*. Quare tempus Matutini *extra chorum*, hodie incipit *ab hora Vesperarum diei praecedentis*. Ex communi autem Theologorum sententia, hora Vesperarum habetur, *quando sol medium cursum tenet inter meridiem et occasum*; tunc enim iuxta omnes incipit dies ecclesiasticus, cum priores Vesperae decantari solent. Hoc confirmatur universali consuetudine. Hinc in variis locis confici solent tabellae horam hanc diversis anni temporibus determinantes (S. Alph. n. 174; Bened. XIV, Inst. 24, n. 10; et cf. Decr. S. R. C. N. 3340).

15. Ad rem Ritus Episcopus de Zacatheras in Mexicana Republica Americae Septentrionalis sequens dubium Sacrae Rituum Congregationi enodandum proposuit: *Quanam hora liceat incipere privatam recitationem Matutini cum Laudibus vespere diei praecedentis? in istis namque regionibus non omnium eadem est super hac re sententia.*

Et S. Congregatio die 16 Martii 1876 rescribendum censuit: *Privatam recitationem Matutini cum Laudibus diei subsequents incipi posse quando sol medium cursum tenet inter meridiem et occasum* (N. 3391).

16. Praeterea eadem Sacra Rituum Congregatio interrogata: *A qua hora Sabbati incipiant primae Vesperae tam in Quadragesima, quam aliis temporibus?* Die 12 Nov. 1831 in una *Marsorum*, respondit: *Consulantur Theologi* (N. 2682 ad 42).

17. His resolutionibus praemissis, quaeri ulterius potest, an eae ita intelligendae sint, ut ille non satisfaceret obligationi suae, qui Matutinum cum Laudibus vespere diei praecedentis recitaret,

priusquam sol medium cursum teneret inter meridiem et occasum?

Ad hoc dubium S. R. C. die 13 Iulii 1883 in *Petrocoricen.* respondit: *Consulantur probati Auctores* (Gardellini, n. 5883 ad 3).

18. Quamvis hoc Decretum in nova editione Decretorum non reperiatur insertum, nihilominus arbitramur illud in suo robore permanere, ob aliud parum dissimile responsum supra relatum, nempe *consulantur Theologi.*

Oportet ergo examinare quid sentiant Theologi seu probati Auctores relate ad quaestionem :

Quanam ergo hora liceat incipere PRIVATAM recitationem Matutini cum Laudibus diei subsequenter? seu, quid super re dicunt Theologi?

19. Longum esset, et non sine magna temporis iactura, hic recensere singulas Auctorum probatorum opiniones circa praemissam quaestionem; et alioquin S. Congregatio, remittendo ad probatos Auctores, minime exigere reputanda est, ut cupientes solutionem praedictae quaestionis, debeant perlegere omnes vel plurimos Auctores, qui de ea agunt. Hoc esset fere omnibus impossibile, tum defectu temporis, tum defectu librorum, aliisque causis. Sufficiat igitur citare sequentes:

S. Thomas: Quantum ad contractus et alia huiusmodi, dies incipit a media nocte, sed quantum ad ecclesiasticum Officium et sollemnitatum celebritates incipit dies *a vespere*: unde si aliquis post dictas Vesperas et Completorium, dicat matutinas, iam hoc pertinet ad diem sequentem (Quodlib. V, art. 28).

Bellarminus: Nos cum S. Thoma existimamus, nomine vespere intelligi debere tempus Officii vespertini, ac per hoc non peccare lethaliter, qui *post Vesperas et Completorium*, continuo recitant Officium matutinum sequentis diei, etiamsi id fiat ante solis occasum (L. c. de bonis operibus, lib. I, c. 18).

Emmanuel Rodríguez: Non est peccatum sed meritum propter honestas occupationes matutinas Horas *vespere praecedenti* recitare (Tom. I, quaest. 42, art. 18).

Henriquez: Recitare matutinas pridie aliquanto ante solis occasum concedit consuetudo facili de causa, post solitum tempus vesperarum, quando sol magis vergit ad occasum (Apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 19, p. 302).

Becanus: Ex consuetudine licitum est recitare Matutinum et Laudes pridie ad vesperam (Ibid.).

20. Auctores citati et permulti alii saeculi decimi sexti dum unanimes affirmant, posse Matutinum cum Laudibus anticipari pridie ad vesperam, haud tamen determinant *horam* huiusmodi anticipationis. Hinc ut in tanta multitudine et varietate opinionum circa hanc difficultatem excitatarum liberarentur, illud apud fere omnes commune fuit, ut servaretur *loci consuetudo*.

Modo videndum quid dixerunt Theologi posteriorum saeculorum, retentis nonnullis ex anteriori saeculo, utpote qui *horam* praefigunt anticipationis Matutini diei sequentis.

Suarez: Censeo sine ullo scrupulo posse dici Matutinum ab *hora quarta* postmeridiana, tam in aestate, quam in hieme: nullam enim in hoc differentiam facio, cum distantia usque ad mediam noctem et antepositio eadem sit, et ratio D. Thomae in utroque tempore aequaliter procedat; et haec est communis consuetudo Romana... (*De Reliq.* tom. 2, tract. IV, cap. 27, n. 12 sq.).

Filliucius: Quolibet tempore potest dici Matutinum ab *hora quarta* post meridiem (*Quaest. mor.* tom. 2, tract. 23, cap. 8, n. 273 sq.).

Reginaldus: Officium nocturnum cum Laudibus potest ratione consuetudinis recitari... post *quartam pomeridianam*, idque tam aestate, quam hieme (*Theol. mor.* lib. 18, tract. II, cap. 12, sect. 7, n. 180).

Portel: Matutinae Horae tum in aestate, tum in hieme, dici possunt vespere ab *hora quarta* post meridiem; idque si adsit honesta necessitas, ut studium, defectus visus, et similes (*Dubia Regul.* verb. *Horae*).

Bonacina: Respondeo cum S. Thoma... posse Matutinum persolvere post tempus Completorii, quod iuxta communem fere consuetudinem solet esse *circa tertiam et quartam horam* post meridiem.

Gavantus: Consuetudini in hac re standum est, potiusquam iuri scripto... Matutinum et Laudes.... possunt recitari in vespere praecedentis diei... et post Completorium satis est expectare *tertiam* vel *quartam horam* post meridiem... (*Thesaur. Sacr. Rit. de tempore Offic. div.*).

Busenbaum: Ut, nisi iusta causa excuset, dicantur (Horae) tempore praefixo a iure vel consuetudine, quae nunc obtinuit, ut Matutinum et Laudes, absoluto Completorio in ecclesia, hora circiter *quarta*, et secundum Bonacinam *etiam tertia* dicantur: et hieme quidem media hora ante solis occasum dici posse, ait Fillinius ex communi sententia (*Medulla theol. mor. lib. IV, cap. II, art. 4, n. 6*).

Trullench: « Potest igitur Matutinum simul cum Laudibus quis recitare absque ullo peccato *circa tertiam vel quartam horam* post meridiem, ut probare videtur communis consuetudo ». Postquam haec scripsit, inquit ipse, vidit Sanchez, cuius sententiae, infra exponendae, adhaesit (*Opus mor. tom. I, cap. VII, dub. 18, n. 8*).

Antonius Escobar: Assero *quarta* post meridiem hora, imo *tertia cum dimidia*, ad summum *tertia* posse iuste recitari... Profecto omnis antepositio usque ad secundam horam cum dimidia supra assignatam a veniali culpa immunis non erit. Qui autem *hora prima aut secunda* post meridiem recitaret, *mortali crimine foedaretur*... Si autem *consuetudo* tulerit, hora *tertia* aut *secunda cum dimidia* post meridiem, poterit Matutinum recitari sine veniali culpa (*Liber theol. moral. tract. V, exam. VI, cap. IX, n. 55*).

Reiffenstuel: Ex recepta Ecclesiae consuetudine licitum est recitare Matutinum et Laudes sequentis diei, pridie ad vesperam, nempe... circa horam *quartam* pomeridianam... Imo Gobat allegat plures Doctores, qui docent, quod is non peccet mortaliter, qui incipit statim hora *secunda* post meridiem. Et licet citatus Auctor id solum admittat iusta causa urgente... alii vero, ac praesertim Escobar, talem damnent peccati mortalis: idem tamen Escobar culpae venialis duntaxat reum censet inchoantem, citra iustam causam, *media tertia*, nullius, qui *tertia* (*Theol. mor. tract. VI, dist. I, quaest. VI, n. 71*).

Sporer, exposita doctrina praecedentis saeculi (ipse obiit ann. 1714), amplectitur sententiam Gobat, de qua loquitur Reiffenstuel loco mox citato (*Theol. mor. Sacram*, part. I, Append. de Hor. can. n. 140).

Sanchez: Si quis recitet hodie *hora secunda* post meridiem Matutinum diei crastinae, *satisfacit praecepto*, nec peccat mortaliter; si vero hodie *mane* recitaret, *non satisfaceret*... Probatur prima pars, quia iam illud tempus, cum sit hora vesperarum, *pertinet ad sequentem diem*: ergo qui tunc recitat, censetur sequenti die recitare Matutinum; ergo non peccat mortaliter, siquidem recitat intra diem, et praevenire tempus intra diem non est mortale (*Consil.* lib. VII, cap. II, dub. 37).

Diana: Proposito dubio, utrum possit inchoari Matutinum *hora secunda* post meridiem, respondet: *Affirmativam sententiam probabilem esse puto*, pro qua alibi adduxi Fābrum et Molfesiam, quatenus dicunt posse recitari hora 20, quae aliquando est *secunda* post meridiem.

Stephanus a S. Paulo (Belga): Matutinum, cum vel sine Laudibus, recitari posse pridie post completum Officium praesentis diei, idque ab hora *quarta* post meridiem, vel etiam a *secunda* iuxta Dianam. Primo Pourré absolute asserit, *pulsata duodecima meridiana*, licitum esse dicere Matutinum cum laudibus sequentis diei (*Theol. Mor.*).

Quintanadovenas: Supposita sententia, quam in nostra *Ordinandorum instruct*... cum Thoma, Sanchez... secuti sumus, videlicet Matutinum cum Laudibus sequentis diei *secunda hora* post meridiem recitari posse; *vel tertia* cum Barbosa, Gavanto, Sa, et Eriquez apud Dianam saltem sine culpa lethali...

Leander a SS. Sacramento: Sententiam Sanchezii probabiliorē dicit, « 1° quia haec est iam praxis et consuetudo in multis locis...; 2° quia (ut bene Tamburini) ex recepta consuetudine licet recitare Matutinum et Laudes diei sequentis, quando dies ad finem vergit, et sol valde ad occasum inclinatur ».

Magister Prado negat probabilitatem opinionis Leander, « quia nullibi vidi aut audivi consuetudine introductam, quod ante *tertiam* horam pomeridianam matutinae preces etiam privatim dicantur, ideo

teneretur iterum recitare, quia non implevit praeceptum in tempore habili a iure et consuetudine determinato, qui recitaret matutinas preces ante *horam tertiam* (Tom. II, cap. 30, q. 8, n. 61).

Salmanticensis: Ex consuetudine habetur, ut (Matutinum) possit anticipari. Sed qua hora? Aliqui dicunt, quod hora *quinta*; alii quod *quarta*; alii quod *tertia*; alii quod *immediate post Vesperas aut Completorium*. Ceterum cum hoc, quod est Deo anticipare solvere intra terminum praefixum obligationis, melius sit, quam differre, et nullum inconveniens sequatur, quod in hac parte nonnihil habenae laxentur, *probabilissimum ducimus*, posse Matutinum cum Laudibus immediate *hora secunda* dici, qua solent Vesperae recitari, quia dies ecclesiasticus in ordine ad divinum Officium recitandum incipit a primis Vesperis... (Tom. IV, Tract. XVI, cap. III, punct. III, n. 15).

Neusser: Quamvis communiter Matutinum possit recitari hora 4, vel 6, uti docent omnes post S. Thomam, attamen *in praxi probabilissimum est*, quod etiam citra causam possit recitari *hora 3. imo et 2* (*De Horis canon.* disp. IX).

Felix Potestas: In privata recitatione Matutinum et Laudes etiam praescripta consuetudine licite recitari possunt *duabus horis* post meridiem diei praecedentis (*Exam. Confess.* tom. I, part. II, cap. III, n. 459).

Dominicus Viva: Ab inclinato praesenti die, « videlicet: *Duabus vel tribus horis* post meridiem... ».

Lacroix: Unde universaliter censeo, tum inchoari posse Matutinum, quando sol est propinquior ad occasum quam ad meridiem (*Theol. mor.* lib. IV, n. 1314).

Elbel, Henno, Ferraris, Giraldi et plures alii, sequuntur tabellam, quae anno 1706 prodiit Romae typis Camerae Apostolicae, et quae imprimi solet in Directoriis seu Kalendariis.

Roncaglia: Mihi valde probabilis est ea opinio, quae affirmat recitari posse hora, qua primae Vesperae dicuntur. Ratio est, quia tunc incipit dies festivus crastinus... Sanchez, Antonius a Sp. S. (*Univ. mor. Theol.* tom. I, tract. V, quaest. II, cap. V).

Benedictus XIV, exposita doctrina D. Thomae, quam nos supra retulimus, subdit: Eandem doctrinam Azorius sapienter illustravit.

« Doctrina igitur, et sententia S. Thomae illa mihi simplicior et planior videtur esse, ut nocturnum Officium non quidem iure communi, sed consuetudine, et usu pro more Patriae, seu Provinciae cuiuspiam persolvi queat a Clericis privatim, *statim atque Vespertina et Completa recitata fuerint* eo tempore, quo de more persolvuntur, *tribus videlicet, duabusve horis* post meridiem elapsis (*Inst.* 107, n. 21).

S. Alphonsus: Quaeritur, an possit recitari Matutinum et Laudes *hora secunda* post meridiem. *Prima sententia affirmat*, et hanc tenent Sanchez, Diana... Ratio, quia (ut dicunt) iam in praedicta hora solent Vesperae decantari; unde cum dies ecclesiasticus incipiat a primis Vesperis, pariter eo tempore Matutinum recitari potest. *Secunda tamen sententia mihi verior* (licet olim oppositae adhaesi) *negat*, et hanc tenet cum aliis Concina, qui dicunt non posse recitari Matutinum, nisi cum sol propior sit ad occasum, quam ad meridiem. Ratio, quia Matutinum, adhuc iuxta hodiernam consuetudinem, non potest recitari, nisi hora Vesperarum; hora autem Vesperarum, ut communiter traditur, est illa quae subsequitur horam nonam, quae est media intra meridiem et occasum, estque diversa pro diversis temporibus... (*Lib.* IV, n. 174).

Scavini, *Del Vecchio* et Marc sequuntur doctrinam S. Alphonsi, unde existimant, quod in sententia veriori non esset tutus in conscientia, qui illud pridie recitaret *hora secunda* post meridiem (*Scav.* tom. II, n. 34; *Marc.* tom. II, n. 2212).

Gury-Ballerini, *Frassinetti*, *D' Annibale* et *Berardi* admittunt probabilitatem opinionis, quae asserit, posse Matutinum recitari *hora secunda* post meridiem (*Gury-Ballerini*, tom. II, n. 65, not. 6; *Berardi*, *Praxis Confessariorum*, n. 619 et 1238).

21. Multiplicari ulterius possent citationes, sed ad aliquam lectorum notitiam relatae sufficiant (1).

22. Super praefata quaestione: An possit, absque speciali privilegio, recitari privatim Matutinum cum Laudibus sequentis diei

(1) Hic advertimus, nos quidem plures Auctores, sed non omnes quos citavimus, prae manibus habuisse. Non paucos textus desumpsimus ex egregia *Ephemeride*, cui titulus « *Nouvelle Revue Théologique* », quam in citationibus experti sumus valde accuratam.

hora secunda post meridiem, cl. Doctor G. I. Waffelaert scripsit eruditissimam Dissertationem, editam penes laudatam Ephemeridem, tom. XIX, pag. 197, 294, 504 et 633; tom. XX, pag. 194. In ea, adductis et explicatis textibus centum quinquaginta circiter Auctorum, D. Waffelaert, refutatis opinionibus aliorum Auctorum, ad hanc conclusionem devenit, nimirum: Non potest satisfieri recitationi Matutini sequentis diei *hora secunda* postmeridiem, nisi adsit privilegium vel praescripta consuetudo in loco, dioecesi vel provincia.

23. Contra hanc thesin duo Sacerdotes pugnarunt, editis similiter apposis Dissertationibus, quarum summarium apparuit in memorata Ephemeride tom. XX, pag. 500 et 510. Hi sustinent, licere recitare *privatim* Matutinum *hora secunda*; hinc opinionem Sanchezii, Salmanticensium, Dianae, et aliorum, esse ad minus probabilem. His Dissertationibus accessit postea responsio D. Waffelaert, quae iacet in enuntiato loco, pag. 635.

24. Nos, ne in longum abeamus, doctis viris dimicantibus dimissis, sequentes animadversiones subnectimus:

1° Sacra Rituum Congregatio declaravit: *privatam* recitationem Matutini cum Laudibus diei sequentis incipi posse, quando sol medium cursum tenet inter meridiem et occasum.

2° Ad dubium autem: An satisfaciat obligationi suae, qui Matutinum cum Laudibus vespere diei praecedentis recitaret priusquam sol medium cursum teneret inter meridiem et occasum? S. Congregatio respondit? *Consultantur probati Auctores. — vel Theologi.*

3° Probat Auctores generatim dicunt, incipi posse a Vesperis, et ad usum seu consuetudinem confugiunt. Ex recepta consuetudine, aiunt, potest anticipari Matutinum a vespere praecedentis diei iam inclinati ad occasum.

4° At non conveniunt Auctores in assignanda *hac hora praecisa*, qua Matutinum recitari possit absque peccato. Ex probatis enim Auctoribus alii horam *quintam*, alii *quartam*, alii *tertiam*, et alii etiam *secundam* post meridiem assignant.

5° Videtur ergo, quod ille, qui recitaret Matutinum, *priusquam sol medium cursum teneat inter meridiem et occasum, possit obligationi suae satisfacere.* Nam plures ex probatis Auctoribus,

ut supra vidimus, horam *tertiam*, vel *secundam cum dimidio*, vel etiam *secundam* assignant, nulla facta distinctione temporis sive hiemis, sive aestatis.

6° Distinctio, quae a nonnullis Scriptoribus fieri solet, ut sententiam suam contra adversarios roborent, inter Auctores *primi ordinis*, et Auctores *secundi* vel *tertii ordinis*, parvi ponderis esse videtur. Quamvis enim plures sint, etiam primi ordinis, Theologi, assignantes horam quartam, vel quintam vel ante occasum solis, pro recitatione Matutini diei sequentis; tamen nec pauci sunt Theologi etiam primi ordinis, ut dicunt, qui determinant horam tertiam vel secundam, inter quos accensendus videtur etiam Benedictus XIV, qui loco supra citato approbat doctrinam Azorii *sapienter illustrantis* doctrinam D. Thomae. Ibi dicitur, quod « nocturnum Officium... persolvi queat a Clericis *privatim*, statim atque Vespertina et Completa recitata fuerint eo tempore, quo de more persolvuntur, *tribus* videlicet, *duabusve* horis post meridiem elapsis » (Vid. etiam *Inst.* 24, n. 8 et 10). Insuper Auctores, qui a quibusdam inter Scriptores secundae vel tertiae classis recensentur, praeter quam quod a gravioribus Doctoribus saepe citentur, non sunt parvifaciendi ita, ut nequeant *esse testes usus et consuetudinis* loci, in quo morantur, relate ad horam anticipationis Matutini.

7° Consuetudo in praesenti materia habere videtur non parvam latitudinem: difficulter enim ea potest super indivisibili temporis puncto constitui, prout contingit quoad mediam noctem, nec est facile eam tuto et praecise cognoscere.

8° Ex eo quod Sacra Rituum Congregatio edixerit: *Consulantur probati Auctores*, non est arguendum, quemlibet Clericum debere in casu de quo loquimur, perlegere et perpendere doctrinam omnium vel plurium Auctorum. Hoc enim nec certe intendit S. Congregatio, nec generatim esset possibile, ut supra notavimus, sive defectu librorum sive temporis. Si quis ergo, ex. gr. unum tantum librum ex approbatis possideat, in quo de praesenti re agatur, ibique defendatur sententia Sanchezii, Salmanticensium, Dianae, Gobat, Potestatis, Leander, Gury-Ballerini, et etiam Prosperi Lambertini (Benedicti XIV) etc. et iuxta eorundem sententiam incipiat Matutinum *hora tertia* vel *secunda*, quolibet tempore, post meridiem, huius-

modi recitatio eritne *invalida*? an non satisfacisset obligationi suae? Quid potest id cum omnimoda certitudine asserere contra sententiam Auctorum *approbatorum*?

9° Ergo opinio quae censet, posse Matutinum diei sequentis recitari, *priusquam* sol medium cursum teneat inter meridiem et occasum, et etiam *hora secunda* post meridiem, *ad minus probabilis est*, nostra quidem sententia, reformanda utique si legitima auctoritas aliter declaret.

25. Tempus recitandi *parvas Horas* se extendit ab aurora ad meridiem, ita tamen, ut *Nona* et, iuxta plures, etiam *Sexta*, absque causa recitari possint post meridiem (S. Alph. n. 173).

26. Tempus recitandi *Vesperas* et *Completorium* protenditur a meridie usque ad mediam noctem (Id. ibid.).

27. In feriis Quadragesimae, a prima Dominica, Vesperae recitari possunt (et in choro debentur) ante prandium in memoriam antiquae disciplinae, iuxta quam non frangebatur ieiunium ante vesperarum recitationem. Die autem Dominica Vesperae non anticipantur, quia ieiunium ea die non servatur (Gury-Ballerini, tom. II, n. 62).

28. Verum si detur *rationabilis causa* anticipandi vel postponendi tempus recitandi divinum Officium, id absque ulla culpa fieri potest, quod sic explicat S. Alphonsus ibidem, n. 173. *Ut quis licite possit anticipare vel postponere debitum tempus Horarum, sufficit quaecvis causa utilis, vel honesta, nimirum concio paranda vel audienda, periculum supervenientis occupationis sive laboris, maior devotio sive quies, tempus aptius ad studendum, et simile.*

29. Collige: 1° Tempus *congruum* seu *conveniens* pro singulis divini Officii partibus recitandis, ut supra, praefixum, obligare tantum *sub levi*.

2° In anticipando vel postponendo tempore respectivae recitationis divini Officii, eximi quoque a culpa levi, *si id fiat ob quamcumque causam utilem vel honestam*.

3° Cum tempus ad integram Officii recitationem adimplendam praefixum incipiat a media nocte, et ad mediam noctem sequentem terminetur, a culpa gravi esse semper eximendum eum, qui intra

hoc tempus Officium integrum recitat, *quacumque hora tali muneri satisfaciat*: hic enim totum Officium intra diem naturalem recitans, quoad *substantiam* satisfacit, quamvis possit peccare venialiter, si id absque ulla prorsus honesta causa faciat (Cf. S. Alph. n. 172; Gury-Ballerini, loc. cit.).

30. In recitatione divini Officii observari debet *ordo*, qui in Breviario indicatur, quatenus prius recitetur Matutinum cum Laudibus, deinde Horae parvae, et demum Vesperae cum Completorio. Inversio tamen huius ordinis, extra chorum et excluso contemptu, est tantum *venialis*, cum substantiam praecepti non officiat. Quod si inversio ex rationabili causa fiat, ut si inviteris ab amico, vel non habens Breviarium, aut sero ad chorum venias etc. nulla culpa erit (S. Alph. lib. IV, n. 169 sqq.).

31. Quae diximus, *privatam* recitationem praecipue respiciunt; ideo nunc quaeritur: An in *choro* sit *gravis* obligatio recitandi Officium ordine debito, et statis horis? Affirmant plures, modo anticipatio vel postpositio sit notabilis, et desit aliqua legitima causa excusans. Negant alii plures, quia, aiunt, circumstantia temporis vel ordinis non pertinet ad substantiam praecepti, sed est quaedam caeremonia accidentalis. Utraque sententia est probabilis, sed haec secunda videtur *probabilior*, eo quod non constat de gravi praecepto super hac re imposito (S. Alph. ibid. n. 171).

32. a) In die Commemorationis omnium Defunctorum gravis obligatio currit recitandi Officium Defunctorum tam in choro, quam in recitatione privata (S. Alph. n. 61, quaer. 2).

b) Matutinum Defunctorum die 2 Novembris iuxta Rubricas recitandum, non solum privatim, sed etiam *publice in choro* anticipari potest die 1 eiusdem mensis post Completorium, in omnibus tam Cathedralibus quam Collegiatis Ecclesiis, sive praesens sit sive absens Episcopus (S. R. C. die 9 Iul. 1893. N. 3864 Decr. Gle I.).

c) Si die 2 Novembris occurrat dies Dominica, vel alicubi Festum aliquod cum feriatiōe celebrandum, aut Duplex primae classis, quamvis sine feriatiōe, Commemoratio Omnium Fidelium Defunctorum transfertur in sequentem diem tertiam eiusdem mensis, similiter non impeditur: cuius pridie Matutini recitationem pariter ut supra S. Rituum Congregatio indulget (Decr. eod. II.).

33. *Fideles in ieiunio naturali servando et in Officio divino recitando sequi possunt tempus medium, sed non tenentur.*

Originem huius quaestionis, eiusque solutionem, ita moderni Auctores exponunt: Cum nuper Syndicus Neapolitanus praescripisset, ut omnia Neapolitana horologia, nonnullis privatis exceptis, iugiter referrent tempus medium Romanum, contigit, ut non solum ratione temporis medii, sed etiam ratione diversi meridiani, differentia interdum non leviter superet horae quadrantem. Hinc Eius Cardinalis Archiepiscopus a Sacra Poenitentiaria quaesivit: His rebus consideratis, possuntne: 1° *Fideles Neapoli in servando naturali ieiunio, aliisque Ecclesiae obligationibus, sequi horologia horas indicantia iuxta tempus medium Romanum?* 2° *An potius ea horologia sequi debeant, quae verum tempus Neapolitanum signant?*

S. Poenitentiaria, mature perpensis expositis, die 18 Iunii 1873, respondit: *Ad primam partem, affirmative; negative ad secundam* (Scavini, Theol. moral. lib. II, n. 194, tom. 2, p. 139, edit. Mediolan. 1874; Acta S. Sed. vol. VII, p. 399; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 15, p. 128).

34. Post editam huiusmodi declarationem, dubitatum est etiam: Utrum, ubi horologia adhibentur tempori medio accommodata, ipsis sit standum tum pro onere divini Officii solvendo, tum pro ieiunio naturali servando; vel debeat quis, aut saltem possit uti tempore vero?

S. Poenitentiaria, die 29 Nov. 1882, respondit: *Fideles in ieiunio naturali servando, et in Officio divino recitando, sequi tempus medium posse, sed non teneri* (*Nouv. Rev. Théol.* loc. cit.).

Ergo quoad hoc, liberum cuique est sequi vel tempus *verum*, quod indicatur ab horologio *solari*; vel tempus *medium*, quod indicatur ab horologiis *publicis*, seu artificialibus, quamvis per horae quadrantem inter se differant.

§ III. *Recitatio divini Officii quoad locum et situm.*

35. Officium quoad *locum*. Recitatio *privata* divini Officii fieri potest in *omni loco*. Hinc non solum in ecclesia vel oratorio, sed

etiam domi, vel rure, seu in agro, aut etiam in via deambulando, dummodo locus attentioni requisitae sit congruus, et devotionem non impediat (S. Alph. n. 179; Gury-Ballerini, n. 69).

36. Officium quoad *situm* corporis. In recitatione *privata* non servare situm a Rubricis praescriptum, e. g. non stando, non genuflectendo, etc. omni culpa vacat, licet laudabile sit illum servare. Censent autem plures Auctores non excusari a veniali, qui *sine causa* Officium recitaret decumbendo in lecto; et revera huiusmodi situs, seu positio corporis non vacat irreverentia; secus, si quis tali situ recitaret, quia infirmitate vel defatigatione detinetur in lecto (S. Alph. n. 179; Marc, tom. II, n. 2213; Gury-Ballerini, tom. II, n. 70).

37. Officium quoad situm *in choro*. Controvertitur, an sit culpa non servare *in choro* quoad situm corporis rubricam, ex qua preces quaedam sunt recitandae vel stando vel flexis genibus. Affirmandum videtur, quamvis talis omissio, utpote levis irreverentia, culpam venialem non excedat (S. Alph. *ibid.*; Gury-Ball. n. 71).

38. *Ubi est obligatio chori, Officium divinum recitandum est in ipso choro vel in Ecclesia.*

Superior Conventus Ordinis Minorum Conventualium Bruxellis sequentia dubia quoad chorum S. Congregationi Rituum subiecit:

I. An Fratres Minores praecepto chori satisfaciant, Officium divinum recitando in oratorio privato Conventus, ab ecclesia separato? Quod si negative,

II. An praecepto chori satisfaciant, Officium divinum recitando in oratorio privato Conventus, quod, aperto muro vel accessu, ecclesiae iungitur?

III. An Superior localis dispensare possit, ut, eius arbitrio ex causa, veluti ob nimium frigus, seu calorem, per aliquot menses Officium divinum recitetur extra ecclesiam in oratorio Conventus vel sacristia?

S. Congregatio, die 12 Dec. 1879, sic rescribere rata est:

Ad I. *Negative.*

Ad II. *Affirmative iuxta modum*, nimirum: *Ad Rmum Episcopum, qui tamquam Apostolicae Sedis Delegatus visitet locum, et videat an sit decens et cum ecclesia communicet.*

Ad III. *Provisum in secundo* (N. 3506).

39. Collige: 1° Religiosas Communitates choro addictas, non satisfacere *servitio et praecepto chori*, recitando Officium divinum in oratorio Conventus, ab ecclesia separato, etsi singuli Fratres satisfaciant *obligationi recitandi divinum Officium*.

2° Non licere Superioribus regularibus dispensare ad arbitrium, quatenus Officium divinum recitetur extra ecclesiam seu extra locum ad recitationem choralem divini Officii destinatum.

3° Locum ad id destinatum debere esse in ecclesia, vel saltem cum ecclesia communicare.

40. *Litaniae Sanctorum* in Festo S. Marci et diebus Rogationum sunt recitandae de praecepto etiam extra chorum, et ab iis, qui non intersunt Processionibus *nequeunt anticipari die praecedenti* post recitatum Matutinum, sed recitari debent in eadem die, in qua cadunt (S. R. C. 15 Iunii 1776 N. 2503 ad 4).

Postulatum est: An *Litaniae Sanctorum* in Festo S. Marci et in Feriis Rogationum recitari debeant *cum repetitione* ab obligatis ad Officium divinum, qui eas simul recitant *vel in choro vel extra chorum?*

S. Rituum Congregatio 7 Maii 1858, respondit: *In casu absque repetitione recitandas* (N. 3011).

Litaniae ergo *Sanctorum* non duplicantur, nisi in Processione (Gardell. in Indice verb. *Litaniae*, tom. IV).

41. Preces feriales et antiphona finalis B. Mariae Virginis in choro tantum iuxta Rubricas, non autem in privata Officii recitatione flexis genibus sunt recitandae. Non ergo sunt damnandi, qui in privata recitatione hanc genuflexionem omittunt (S. R. C. die 12 Nov. 1831 N. 2682 ad 41).

42. Canonici nequeunt adstringi ab Ordinario ad recitandum in choro Psalmos Poenitentiales, Graduales, et Officium defunctorum *praeter solitum*. Attendenda est ergo consuetudo (S. R. C. die 11 Iun. 1629 N. 504, *Nucerina*).

§ IV. *Causae a recitatione Officii excusantes.*

43. Plures causae assignari solent a Moralistis, a recitatione divini Officii excusantes. Praecipuae breviter innuuntur iuxta doctrinam Doctoris S. Alphonsi (Lib. IV, n. 154 sqq.).

Infirmitas gravis. Ratione infirmitatis excusantur ab Officio non solum qui gravi morbo laborant, sed etiam qui non possunt recitare, nisi cum gravi incommodo, aut probabilis talis incommodi periculo. Et hoc probabiliter admittitur, etiamsi infirmus per magnam diei partem legeret libros ad solandum animum. Nam ex eo, quod iste possit librum recreationis legere, haud sequitur, quod etiam possit, et teneatur Officium recitare, ad quod alia quidem maior attentio requiritur, quae maiorem affert difficultatem.

Convalescentia ex gravi morbo. Non solum actu aegrotantes, sed etiam convalescentes *ex gravi morbo* excusantur ab Officio per aliquot dies ad arbitrium prudentis, donec vires reficiantur: imbecillitas enim vi morbi relicta, adhuc est realis infirmitas, et hoc admittendum, etiamsi isti Missam celebrarent (Vid. etiam Elbel, pars VII, n. 176).

In dubio, an infirmitas sufficiat vel non ad excusandum, potest se committere iudicio medici, aut iudicio Superioris acquiescere, qui in *tali dubio* etiam dispensare potest, vel denique potest se remittere iudicio probabili viri prudentis; et etiam stare potest iudicio proprio, si tale iudicium ipsemet prudenter ferre possit. — Recte Elbel, n. 158, postquam dixisset, in dubio standum esse iudicio periti et conscientiosi medici, addit: vel a Superiore, ubi id fieri potest, petenda est dispensatio; *in quo puncto Superiores non debent esse nimis difficiles aut scrupulosi.*

Gravis occupatio, quae sine scandalo aut notabili detrimento proprio vel alieno omitti nequit: tunc enim censetur adesse impotentia moralis. Hinc excusantur qui occupantur tota die in sedandis iurgiis, aut assistendis infirmis, v. g. tempore epidemiae; Confessarii, qui per totam diem confessiones excipiunt, quas non possunt ad aliud tempus differre: Concionatores, si debeant festinanter parare conciones, quas sine scandalo, aut nota omittere nequeunt. Advertunt tamen Auctores, quod in huiusmodi casibus, quoties preces Horariae intra eundem diem naturalem sine magna difficultate anteponi vel postponi possint, id fieri debet, quod maxime verum est, si similes casus eventuri praevidentur (Reiff. *Theol. Mor.* tom. I, tract. VI, n. 81; S. Alph. n. 156).

Inculpabilis Breviarii carentia; tunc enim habetur impotentia physica. Hoc autem intelligitur de eo, qui nihil de Breviario reci-

tare potest memoriter. Si enim aliquam eius partem memoriter recitare posset, puta Laudes, Completorium etc. eam sub gravi recitare teneretur. Nam Innocentius XI damnavit sequentem propositionem: *Qui non potest recitare Matutinum et Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia maior pars trahit ad se minorem* (Reiff. ibid. n. 83; S. Alph. n. 158).

Caecitas. Tamquam causa a recitatione divini Officii excusans, assignari etiam solet oculorum caecitas. At si caecus memoriter sciret notabilem eius partem, nisi alio morbo laboret, teneretur eam recitare, ut constat ex relata propositione damnata. Minime autem teneretur memoriae mandare quod nescit, cum hoc esset medium extraordinarium et ipsi praecepto extrinsecum (Reiff. ibid. n. 82; Cardenas, *Crisis Theologica*, dissert. 33, n. 36).

Ex damnata propositione Innocentii XI, quam supra retulimus, potest quis inferre, etiam illum, qui gravi infirmitate detinetur, eum a recitatione divini Officii eximente, teneri ad partem, quam potest recitare, et sic scrupulis molestari? Respondetur: Qui *certus est*, se ob infirmitatem non posse totum Officium recitare, et *dubitatur*, an possit recitare partem, excusatur a toto Officio, ne scilicet dubiis et scrupulis turbetur, ex eo quod nesciat, quousque possit et teneatur recitare. Et revera in huiusmodi dubiis praevallet lex naturalis valetudinis servandae, et timor gravis nocuementi est iam causa gravis. Ceterum, ut supra dictum est, in similibus casibus infirmus stare potest sine scrupulo iudicio Superioris, sive conscientiosi medici (Cf. S. Alph. n. 154, not. III; Marc, tom. II, n. 2218).

Dispensatio. A recitatione Horarum excusat etiam legitima dispensatio, quippe qua tolli potest obligatio legis. Dispensare potest Summus Pontifex, velut supremus Legislator iuris ecclesiastici, ita ut haec dispensatio valeat, quamvis concessa sine causa. Episcopi, Abbates, aliique Praelati Regulares *respectu suorum Subditorum* super praedicta recitatione dispensare similiter possunt, sed nonnisi ex iusta causa, cum aliquo in particulari, et ad breve tempus. Causa autem dispensandi est, *a)* quando *dubitur de morali impotentia* Clerici seu Religiosi, *b)* quando non facilis est recursus ad Summum Pontificem, *c)* quando dispensatio petitur ob motivum, quod frequenter occurrit, ut in casu infirmitatis vel occupationis.

Sed notandum facultatem dispensandi non inesse *per se* Episcopis et Praelatis Regularibus: nam *per se* non nisi Papa dispensare potest in lege sua; sed ex consuetudine vel tacita delegatione fuisse eis devolutam (Cf. S. Alph. 159; Elbel, loc. cit. n. 160; Marc, loc. cit. n. 2220; Salmant. tr. 18, cap. IV, n. 30 sqq.).

44. Circa modum recitandi divinum Officium, nempe digne, attente ac devote, omnes Moralistae tractant, ad quos remittimus lectores. Pro proxime dicendis, hoc unum notamus, Horas canonicas debere recitari *vocaliter*, cum sit oratio *vocalis*, non *autem mentalis*. Ideo satis haud est sola mente legere, solisque oculis percurrere. Nec sufficeret gutture tantum vel intra dentes, quin distincte formentur verba, recitare, vel syncopando, lingua incerta seu titubante voluntarie abbreviando aut praecipitando. Non autem requiritur iuxta probabiliorem sententiam, ut recitans seipsum audiat, cum talis obligatio nullo iure probetur (Vid. S. Alph. n. 163).

§ V. *Privilegia quae asseruntur concessa Regularibus
quoad Officium divinum.*

45. I. *Recitatio mentalis*. Leo X, ita Auctores citandi, concessit Fratribus Minoribus, et per participationem aliis Regularibus, « ut ne Fratres mutuo se impediant in Officio divino, aut aliis sint fastidiosi, quod illa, quae in ordinario iubentur dici secreto sub silentio, tam in Horis canonicis, quam in Missa, non teneantur proferre vocaliter; sed satisfaciant dicendo mentaliter, aut legendo inter se per librum, quia aliqui devotius sic dicunt, et absque impedimento et fastidio aliorum. *Et quod eodem modo possit facere, qui solum dicit Officium per se, cum prolatio verbalis sit praecipue, ut ab aliis intelligatur* ».

De hoc privilegio sive abolito, sive non, passim loquuntur Auctores, inter quos vidimus Emmanuelem Rodriguez, tom. I, quaest. 42, art. 4; Mirandam, Manuale, tom. I, quaest. 37, art. 17; Lezannam, tom. I, cap. 12, n. 31; Salmanticenses, tract. 16, cap. III, n. 31 sqq.; Ferraris, verb. *Offic. div.* art. III, n. 100; Compend. privileg. (Casarubios), verb. *Off. div.*; S. Alph. lib. IV, n. 64, et etiam lib. I, append. II, n. 107 *de Privilegiis*.

46. *Animadversiones in dictum privilegium.* Salmanticenses cum pluribus aliis Auctoribus ab eis allegatis, quibus assentitur S. Alphonsus loc. cit., iudicant *probabilius* praefatum privilegium adhuc in suo robore permanere pro recitatione *privata* Officii divini: 1° Quia licet sit vivae vocis oraculum (oracula vivae vocis fuerunt revocata), tamen confirmatum est a S. Pio V per Bullam ab ipso concessam, sicut cetera omnia vivae vocis oracula ante ipsum expedita, quam Bullam adducit Peyrinus. Et sic transit in privilegium *bullatum*, proindeque revocatum non fuit.

2° Quia praedictum vivae vocis oraculum fuit *declaratio iuris communis*; atqui vivae vocis oracula, quae sunt declarationes iuris communis, aut alicuius Bullae, non fuerunt revocata, ut omnes fere concedunt; ergo etc.

47. Lezana e contra cum aliis Auctoribus, de praesenti quaestione sic loquitur loc. supra citato:

« Quia hoc privilegium fuit *vivae vocis oraculum*, omniaque talia oracula revocata sunt tam a Gregorio XV, quam ab Urbano VIII, ideo non possunt *Religiosi uti tali privilegio*. Iure autem communi sufficit dicere Officium divinum secreto, dummodo formentur verba intra labia et dentes, ibique distincte proferantur, etiamsi non audiantur ».

48. Nos huic secundae sententiae, quae pluribus Doctoribus communis est, adhaeremus ob sequentes rationes ab eisdem Auctoribus relatas:

1. Quia, ut omnes fatentur, concessio Leonis X fuit vivae vocis oraculum. At omnes facultates, gratiae ac privilegia vivae vocis oraculo concessa revocata sunt a Gregorio XV et Urbano VIII. Ergo privilegium, de quo est sermo, non amplius subsistere videtur, vel saltem dubium est. Ad illud autem, quod nonnulli Auctores subiungunt, praedictum privilegium (simul cum aliis) transiisse in privilegium *Bullatum* ob confirmationem factam, ut asseritur, a S. Pio V, respondetur, non esse prorsus extra dubium positum, quod per huiusmodi confirmationem *in genere* seu *in globo*, non autem *nominatim* et *in individuo* factam, privilegia vivae vocis oraculo concessa, transeant in privilegia *Bullata*, mutando naturam. Vide dicta de revocatione oraculorum vivae vocis, vol. I, pag. 400 sqq. et 405, n. 769.

2° Quia falsum est, ut nobis videtur, privilegium recitandi mentaliter divinum Officium esse *declarationem iuris communis*, adeoque non revocatum a praefatis Summis Pontificibus; nam *ius commune ecclesiasticum* conceptis verbis praecipit, ut divinum Officium vocaliter, id est ut clara et distincta voce persolvatur, non vero mentaliter; consequenter privilegium huiusmodi non est declaratorium iuris communis, sed potius ipsi oppositum.

3° Quia in interpretando dicto privilegio non consentiunt Auctores. Controversia gravis versatur circa illa verba: *Et eodem modo possit facere qui dicit Officium per se solus*; an nimirum haec verba referri tantum debeant ad praecedentia, id est ad illa, quae in Ordinario iubentur dici *secreto*, ut *Pater, Ave, Credo*, et alia quaedam; an vero sint extendenda *ad totum divinum Officium*, ita ut solus extra Chorum possit totum Officium divinum dicere mentaliter. Quoad hoc vide Sporer, *Theolog. Moral.* tom. III, *Append. de Horis Canonicis*, cap. III, n. 111; Ferraris, verb. *Officium divinum*, art. III, n. 101; De Lugo *infra*.

4° Quia sublata obligatione recitandi *vocaliter*, nullum remaneret praeceptum dicendi Officium: praeceptum enim ecclesiasticum de solo actu mentali puro, non associato vocali, dari non solet. Nam Ecclesia sicut nequit de actibus pure internis iudicare, sic nec illi cadere possunt sub praecepto Ecclesiae. Ita argumentantur nonnulli Scriptores.

5° Quia non desunt Auctores, qui dictum privilegium adulterinum seu commentitium reputant. Ex. gr. Censor Theologus penes Ferraris, loc. cit. n. 96, praemisso quod huiusmodi privilegium aut commentitium est, aut si verum, *omnino revocatum*, sic arguit: « Verum enimvero, quo authentico documento hoc probatur privilegium? Forsan authenticis litteris Cardinalis Laurentii? At ubinam gentium sunt istiusmodi authenticae litterae? Ab Auctoribus, qui privilegium hoc divendunt, non producuntur. Porro privilegium hoc omni caret verisimilitudine »... Et id Censor Theologus duabus rationibus probat, quas vide apud Ferraris, loco citato. Summatim huc reducuntur: quia assertum privilegium est omnino *contra naturam et institutionem ipsiusmet divini Officii*. Praeceptum enim recitandi divinum Officium ecclesiasticum est, quod directe

pertinet ad *exteriorem* recitationem, quae spectat immediate ad *forum Ecclesiae*. Consequenter inverisimile est, Leonem X illud Fratribus Minoribus concessisse.

49. Quoad interpretationem praefati privilegii, de qua supra, haec docet Cardinalis De Lugo, allegatus a Sporer, loco citato: Unde, inquit, nec extra chorum in privata recitatione deservire potest nisi *ad illa pauca*. Nam extensio facta illius concessionis ad eos, qui extra chorum privatim recitant, non ampliavit *materiam*, sed *personas et loca*. Cum enim postulatio esset ad illa sola, *quae in Ordinario iubentur dici secreto sub silentio*, et postea subdatur extensio ad recitantes extra chorum illis verbis: *Et eodem modo possit facere qui dicit Officium* per se solus; debet omnino intelligi de eadem materia, circa quam petita fuerat dispensatio pro recitantibus in choro cum aliis, ne se invicem impedirent. *Non video ergo, quo fundamento possit concessio illa ad totum Officium extendi, nec in eo sensu videtur unquam fuisse usu recepta.* « Haec Cardinalis Lugo (ita concludit Sporer). cui ego acquiesco. Tu cogita quid agas ».

Omisimus nominare Auctores, qui vel pro una vel altera sententia pugnant, quia videri ii possunt apud Salmanticenses, Sporer et Ferraris, locis cit. — Cum igitur saepedictum privilegium tot obscuritatibus atque difficultatibus sit implicatum, non videmus quomodo possint Religiosi tuta conscientia eo uti, contra certissimam et universalem Ecclesiae legem, *quae iubet, Officium divinum persolvi debere vocaliter*.

50. II. *Dispensatio cum Religiosis occupatis*. « Fratres Ordinis praedicationi verbi Dei, audientiae confessionum et sacrae Theologiae, ac sacrorum Canonum studiis insistentes ad suam et animarum fidelium utilitatem, et qui occupantur infirmitate propria, aut infirmorum Fratrum curatione, satisfaciunt pro Horis canonicis, recitantes *certum numerum Psalmorum per Priorem eis assignandorum, numero non minus septem, aut sex*, cum devotione: aut *Orationem Dominicam septies, et symbolum Apostolorum bis*: graviter autem aegrotantes, *Orationem Dominicam septies in die recitando*, septem Horis canonicis similiter satisfaciunt. Ita concessum est a Clemente VII Societati Clericorum S. Sylvestri, et

S. Andreae de Urbe, alias Theatini nuncupati, et refertur in Compendio privileg. S. Hieronymi Hisp. collecto a P. Garzia ann. 1591, fol. 108, § 70 » (*Compend. privil. loc. cit. Cappuccini Annotatio, litt. D*; Rodrig. *ibid.* art. V; Lezana, n. 32; Salm. n. 55; Ferraris, verb. *Offic. div.* art. IV, n. 27).

51. Adverte, ultimum membrum praefati privilegii ita esse expressum apud Salmanticenses et Lezanam, qui etiam *Bullam citat*: « Graviter autem aegrotantes *Orationem Dominicam semel*, et *Salutationem Angelicam septies in die* recitando, septem Horis canonicis, et toti divino Officio satisfacisse censentur ». Et id verius videtur: nam in authentico Summario Indulgentiarum Ordinis Minorum, ita legitur:

« Fratres Minores et Moniales, quando sunt infirmi, possunt dicere *septem Ave Maria* et *unum Pater noster* loco Officii divini, aut quid aliud sibi assignatum a *Confessario suo*; et si infirmitas sit gravis, et medicus ita indicaverit, ne ad hoc quidem erunt obligati, sed sufficet sola intentio, qua velint illud recitare » (Rescripta auth. S. Congr. Indulg. pag. 396, 44°; et vid. *nostra Collectio Indulg.* p. 675, n. 1449).

52. *Animadversio in dictum privilegium.* Quia descriptum privilegium concessum est, teste Lezana, Salmanticensibus et aliis, non per oraculum vivae vocis, sed *per Bullam*, ideo affirmandum, privilegium huiusmodi adhuc in valore esse. At notandum, quod si dictae occupationes sint revera urgentes et morbi graves, tunc licita est omissio divini Officii *de iure communi*, etiam secluso quocumque privilegio. Unde nonnulli Auctores inferunt, praedictum privilegium parum aut nihil concedere. Salmanticenses autem cum Pasqualigo opinantur, privilegium, *cum semper debeat aliquid operari*, non esse restringendum ad casum, quo occupationes sint ita urgentes, ut non remaneat tempus congruum ad recitandum; tunc enim ex iure communi, ut dictum est, excusatur a recitatione; sed sufficere si cura vel occupatio exigit continuam assiduitatem, quamvis ceteroquin conciliari possit cum recitatione.

53. III. *Dispensatio cum infirmis.* « Leo X, quia fuit sibi expositum, quod aliqui Fratres scrupulosi, quando sunt infirmi, fere nunquam possunt, nec sciunt se determinare quando licite possunt

dimittere dicere Horas canonicas, concessit, quod sive propter febrem, aut dolorem intensum, vel aliam infirmitatem Fratres fuerint gravati, satisfaciant dicendo pro Horis canonicis, *psalmos, hymnos, Pater noster, Ave Maria*, vel alia iudicio Praelati, sen Praesidentis loci, aut Conventus assignanda. Et hoc quando medicus corporalis, si commode potuerit haberi, dixerit esse nocivum infirmo ».

« Martinus V concessit, quod Fratres S. Hieronymi, dum fuerint infirmi, et etiam senes, et valitudinarii, qui tenentur ad Horas canonicas, satisfaciant recitando aliquos Psalmos, vel id quod suis Confessoribus visum fuerit, vel, ex Eugenio IV, illud quod Prior, vel Vicarius, vel Confessor assignaverit » (Vid. Rodriguez, loc. cit. art. 7; Miranda, ibid. art. 16; Casarubios, *Compend. Privil.* verb. *Offic. divin.*; Salmant. n. 58; S. Alph. n. 64; Ferraris, verb. *Infirmitas*, n. 4 sq.).

54. *Animadversio in dictum privilegium.* Superfluum videtur, iterum loqui de infirmis quoad recitationem divini Officii, cum ex privilegio superiori numero II relato, constet ad quid ipsi teneantur. Notamus, praesens privilegium esse *vivae vocis oraculum*, quod tamen iuxta Salmanticenses, Bordonum, aliosque, adhuc viget, utpote confirmatum per Bullam a S. Pio V. Addunt insuper, per generalem revocationem *vivae vocis oraculorum*, solum extincta esse *vivae vocis oracula*, quae alteri erant praeiudiciabilia, quod non habent ista de quibus loquimur. Sed quidquid sit de hac quaestione alibi examinata, illud, ex communi Moralistarum doctrina, certum est, Regulares Praelatos posse absque speciali privilegio, sed de *iure communi*, dispensare *cum infirmis* in praedictis casibus a recitatione divini Officii, vel saltem *declarare* ad eandem non teneri.

55. Quoad commutationem divini Officii meminisse oportet, Summum Pontificem Clementem XII, per Constitutionem *Romanus Pontifex*, 12 Febr. 1731, inter alias facultates, concessas *per vitae vocis oraculum*, vel per *rescripta suorum Praedecessorum*, non autem per *Litteras Apostolicas* etc. revocasse etiam sequentem, nimirum :

Officium divinum absque legitima causa non recitandi, illudve commutandi in alias preces vel opera pia, sive recitandi

unum Officium pro alio, aut extra tempus ab Ecclesia statutum, vel super praemissis cum aliis dispensandi. Sed quoad hoc Lector attendat ad dicta n. 50 II. usque ad 53 III.

56. IV. *Anticipatio vel postpositio Officiorum.* « Leo X concessit Fratribus Minoribus, ut possint Officia feriarum, quae sunt prolixiora, anticipare diebus, quibus sunt otiosi, et Officia festiva, quae sunt breviora, reservare in eos dies, quibus credunt se esse occupatos concionibus et confessionibus, modo id non faciant in fraudem, sed ad melius studendum, et praedicandum, et confessiones audiendum » (Rodriguez, art. V; Salmant. n. 59; Lezana, n. 30; Miranda, art. 19; S. Alph. n. 64).

57. *Animadversio in dictum privilegium.* Cum ex hodierna disciplina Religiosi omnes teneantur recitare Officium *iuxta proprium Breviarium et Kalendarium*, tenendum est, praefatum privilegium fuisse saltem indirecte revocatum, nihilque amplius valere.

58. V. *Quoad male pronuntiantes.* « Leo X concessit Fratribus Minoribus, quod recitantes cum male pronuntiantibus, aut senibus, qui ita pronuntiant, ut plura non intelligantur, vel non audiunt recte, quae ab alio dicuntur, vel ob distantiam loci, vel ob strepitum, vel ob quaecumque aliam causam, ut non teneantur repetere quae non intellexerunt, sed quod, quomodolibet audiant, suae obligationi satisfaciant, et hoc maxime in choro ».

« Item... ut satisfaciant divino Officio etiamsi recitent... non integre verba proferendo... vel ob imperitiam, vel ob defectum linguae, vel alio modo... dummodo id non fiat ex malitia, id est cum plena advertentia » (*Compend. privileg. verb. Offic. divin.*; Salmant. n. 60).

59. *Animadversio in dictum privilegium.* Quod hic asseritur concessum per privilegium, communiter admittitur a Moralists sine speciali privilegio. S. Alphonsus (*Lib. IV, n. 63, quaer. II*) ad dubium: An si recites Officium in choro vel cum sociis, tenearis repetere ea, quae non satis percipis? *Communiter omnes dicunt*, ita S. Doctor, *quod si propter strepitum aliorum non audis, bene satisfacis Officio*; dubium est, an satisfacias, si non audis propter culpam chori, vel socii?... Et S. Alphonsus amplectitur sententiam affirmantem, prout cuique licet videre loco citato.

60. VI. *Commutatio in Officium laicorum vel laicarum.* « Clemens VII vivae vocis oraculo concessit, ut Moniales sub cura Fratrum Minorum degentes et ad chorum deputatae, quae propter imperitiam nesciunt recitare Officium perfecte, iudicio Praelati, Confessarii, aut Abbatissae possint, loco Officii divini, recitare *Pater noster* et *Ave Maria*, quas Sorores laicae ex vi regulae aut constitutionis tenentur dicere, et sic satisfacere propriae obligationi » (Casarubios, verb. *Moniales*, n. 30; Salm. n. 61; S. Alph. lib. IV, n. 63, et tom. I, appendix *de privilegiis*, 107).

61. Item « Innocentius IV per Bullam Monialibus S. Clarae indulsit, ut casu quo ob rationabilem occasionem nequeant recitare Horas canonicas, satisfaciant recitando officium laicarum. Verba Bullae sunt ista: *Et quae occasione rationabili non possunt aliquando, legendo, dicere Horas suas, liceat eis, sicut aliae Sorores, dicere PATER NOSTER* ». Quod quidem privilegium ceteris Monialibus per communicationem competit (Salm. n. 62; S. Alph. ibid.; Potestas, tom. I, n. 430).

62. Quinimo huiusmodi privilegium participant etiam Religiosi viri quorumcunque Ordinum, communicatione privilegiorum fruendum; quia secundum communem sententiam, et Moniales fruuntur privilegiis Fratribus concessis, et Fratres concessis in specie Monialibus. Quare etiam Religiosi poterunt modo dicto, rationabili causa interveniente, Officium canonicum in *Pater noster* laicorum commutare (Ibid. Auct. ibid.).

63. *Animadversio in dictum privilegium.* Quod hoc privilegium adhuc vigeat, videtur non posse dubitari, cum ab Innocentio IV concessum fuerit *per Bullam*, a pluribus Auctoribus citatam. Asserimus igitur, Moniales posse *ex rationabili causa* Officium conversarum recitare.

64. « Causa rationabilis erit, inquit Felix Potestas, si sit gravi et iusto negotio occupata, si sit nimis scrupulosa, si capitis indispositionem patiatur, si nesciat expedite legere. Haec tamen curare debet, ut discat; ita ut rationabili causa cessante, redeat ad Horas ». Prodesse etiam poterit hoc privilegium, scribunt Salmanticensis, n. 61, ut Monialis novitia, quae sub finem novitatus reperitur minus sufficienter instructa circa recitationem, possit modo

dicto ad tempus dispensari, ut recitet Officium laicarum, usque dum sciat bene recitare Horas canonicas, ne ulterius hac de causa differatur ei professio religiosa.

65. Hae prudentia uti poterit Confessarius in iis aut similibus casibus, maxime in dubio necessitatis. — Monialis autem, cui ex iusta causa fuit commutatum Officium divinum in Officium conversarum, si hoc omittat, non peccat mortaliter, quia obligatio sub mortali est ad Horas canonicas, non autem ad Officium conversarum (Vid. *loc. cit.* Salmanticenses, Felix Potestas, S. Alph., qui tamen in Append. de privilegiis, n. 107 non approbat hanc sententiam Salmanticensium).

66. VII. *Anticipatio recitationis Officii divini.* Patres Societatis Iesu fruuntur privilegio Apostolico, his verbis expresso apud Gobat: Ratione itineris aut alterius occupationis, quando creditur, quod cum maiori devotione dicetur divinum Officium, potest illud a nostris recitari mane *totum usque ad Completorium* (Ferraris, verb. *Offic. divinum*, art. IV, n. 23).

67. « Possunt etiam Fratres Minores, qui ad Horas canonicas tenentur, sine scrupulo ratione itineris vel alterius honestae occupationis, quando creditur, quod tunc maiori devotione Officium recitabunt, dicere Matutinum vespere ante solis occasum, vel mane *totum usque ad Completorium inclusive*. Ita concessum est per S. Pium V Minoribus, ut refertur in Compendio Societatis Iesu, verb. *Horae canon.* § 2, in manuscr. privileg. Minorum fol. 79, pag. 2 » (Ita ad litteram in *Compend. privileg. Ord. Min.* verb. *Offic. divin.* Cappuccini Annotatio, litt. B; Ferraris, *loc. cit.*).

68. *Animadversio in dictum privilegium.* De iure communi est, ut, nisi iusta causa excuset, Horae canonicae recitentur *tempore ab Ecclesia praefixo*; si causa excuset, ut *si iter aliave causa urgeat*, iuxta plures Auctores, omnes Horae mane dici possunt usque ad Vesperas inclusive. Ad vitandum peccatum mortale sufficit dici omnes a media nocte usque ad alteram mediam noctem (Vid. S. Alph. *loc. cit.* 172). Ex quo deducitur, per praefatum privilegium parum supra ius commune concedi. Ad summum prodesse potest ad removenda dubia sive scrupulos, qui oriri possunt circa sufficientiam causae pro huiusmodi anticipatione Officii.

CAPUT II.

De Ieiunio.

Congessimus in hoc capite plura Decreta et Declarationes, quae a S. Sede ultimis temporibus prodierunt, perutiles quidem ad discutienda dubia, quae frequenter super ieiunio enascuntur et saepe a Fidelibus proponuntur solvenda Sacerdotibus. Cetera quae de eodem ieiunio dici possent, lector in promptu habet penes Moralistas.

§ I. *Facultas tributa locorum Ordinariis catholici Orbis solvendi fideles sibi respective subditos a lege abstinentiae et ieiunii propter morbum, vulgo INFLUENZA, eo perdurante.*

69. *(In rei memoriam et pro faciliiori dicendorum intelligentia).* Anno 1892, grassante undique morbo, quae vulgo *influenza* dicitur, Summus Pontifex Leo XIII omnibus Episcopis et locorum Ordinariis catholici Orbis, cunctis in regionibus, quibus dictus morbus incumbabat, facultatem impertivit, ut fideles sibi respective subditos a lege solverent tum abstinentiae tum ieiunii, donec iisdem in locis ipsorum iudicio huiusmodi Apostolicam indulgentiam publicae valetudinis ratio et conditio requireret. Eandem gratiam subsequentibus annis concessit pro iis regionibus, quas idem morbus pervasit. — Optat autem Sanctitas Sua, ut dum fideles hac Apostolica benignitate utuntur, studeant impensius piis vacare operibus, quae ad divinam clementiam demerendam valent (S. R. Inq. die 14 Ian. 1892).

§ II. *Facultas concessa Ordinariis locorum anticipandi et in quibusdam casibus etiam dispensandi super lege ieiunii et abstinentiae.*

70. Idem Summus Pontifex Episcopis aliisque locorum Ordinariis concedere dignatus est *facultatem anticipandi die sibi benevisa, atque ob gravissimas causas (ut in magnis populorum*

*concurribus) etiam dispensandi super lege ieiunii et abstinentiae, quando festum Patroni Principalis aut Titularis, vel solemne aliquod festum item magno populorum concursu celebrandum, inciderit in ferias sextus aut sabbata per annum, excepto tempore Quadragesimae, diebus Quatuor Temporum et Vigiliis per annum ieiunio consecratis; atque ut eadem anticipandi, seu etiam gravissimis de causis dispensandi potestate uti possint pro diebus, quibus mundinae extraordinariae magno item populorum concursu habeantur. Quae facultas concessa est perpetuis futuris temporibus, facta tamen in singulis casibus mentione Apostolicae dispensationis (S. R. Inquis. die 3 Dec. 1894; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 27, p. 130; *Act. S. Sed.* vol. 27, p. 512).*

71. Circa huius decreti sensum dubia proposita fuere quae sequuntur:

I. Utrum ad hoc, ut Episcopus dispensare valeat, ad tramitem Decreti, necesse sit ut festum celebretur magno populorum concursu?

Resp. Affirmative.

II. Utrum Episcopus dispensare possit, quando agitur tantum de festis duplicis praecepti, an etiam quando agitur de alio festo vel de alia catholica solemnitate, ex. gr. de centenariis, de peregrinationibus et similibus?

Resp. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, modo adsit magnus populorum concursus.

III. Quomodo sit intelligendus *magnus populorum concursus*, an populorum extraneorum, vel etiam eiusdem civitatis aut loci?

Resp. Attentis omnibus, intelligi potest etiam de concursu civitatis aut loci, facto verbo cum Sanctissimo.

IV. Utrum inter causas gravissimas, ob quas Episcopus non solum anticipare, sed etiam dispensare potest, assignari valeat grave periculum quod abstinentia anticipanda non observetur?

Resp. Affirmative, modo periculum sit generale.

V. Utrum in diebus exceptis, ieiunio consecratis, vetitum sit Episcopis tantum dispensare super abstinentia, vel etiam illam anticipare?

Resp. Affirmative, scilicet utrumque vetitum est Episcopis.

VI. Utrum ex rationabili causa possit Episcopus committere Parochis, ut ipsi assignent diem, in quo anticipari debeat abstinencia?

Resp. *Affirmative* (S. C. Rom. et Univ. Inquis. die 18 Mart. 1896, confirm. a Summo Pont. die 20 eiusd. mens.; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 28, p. 286; *Act. S. Sed.* vol. 28, p. 572).

72. *Aliud dubium*: In Hispania per Decr. S. R. C. diei 2 Maii 1867 nonnullae Vigiliae ieiunio consecratae per annum abrogatae fuerunt, et ieiunium translatum in singulas ferias sextas et sabbata sacri Adventus. Hinc postulatum est: Utrum Ordinarii, vi Decreti 5 Dec. 1894, anticipare possint, vel etiam ob gravissimas causas dispensare *a lege ieiunii et abstinenciae in Feriis sextis et Sabbatis adventus*?

Congregatio S. Inquis. approbante Summo Pontifice Leone XIII, die 15 Dec. 1897, respondit: *Negative* (*Act. S. Sed.* vol. 30, p. 631).

§ III. *Responsum circa Indulta de esu carniū in feria VI quoad Franciscanos.*

73. In generali congressu Supremae et Universalis Inquisitionis die 18 Novembris 1891, habito ab Emis Patribus Generalibus Inquisitoribus, discussum fuit sequens dubium: An Religiosi Franciscanales frui possint *feria sexta* peculiaribus Indultis pro esu carniū infra annum a S. Sede concessis, addita clausula « *Regularibus comprehensis* »?

Cui dubio Emi Cardinales, re mature perpensa, responderunt: *Negative*; et hoc responsum singulis Ministris Generalibus Ordinis S. Francisci notificandum esse statuerunt (*Acta Ord. Min.* ann. X, p. 187; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 24, p. 149).

74. Ratio huius resolutionis est, quia feria sexta Religiosi Franciscani tenentur non solum ad abstinenciam, sed etiam ad ieiunium. Ieiunium autem duo praecipue et *necessario* importat. scilicet, 1° *abstinenciam ab esu carniū*, et 2° *unicam refectionem*. Ergo Franciscani in sextis feriis, nisi specialis dispensatio accedat, tenentur ad ieiunium cum duabus enuntiatis conditionibus. Iam vero per praefatum Indultum Christifidelibus concessum pro sextis feriis *ieiunio non consecratis*, nulla dispensatio conceditur iis qui ieiunio

sunt adstricti. Ergo Franciscani in dicto Indulto minime comprehenduntur, non obstante clausula « *Regularibus comprehensis* », quae quidem limitanda est ad illos Regulares, qui sextis feriis non tenentur ex peculiari praecepto ieiunare, sed tantum, prout ceteri fideles, ab esu carnium abstinere (Vid. *Acta Ord. Min.* ann. XI, p. 36).

75. Verum Franciscales frui certe possunt Indultis, quae nomine S. Sedis ab Ordinariis eduntur *publicae valetudinis causa*, seu *occasione epidemiae*, quamvis incidant in feriis sextis per annum, et hoc etiamsi in Indulto non nominentur Regulares. Patet ex sequenti declaratione :

Minister Provincialis Ordinis Minorum Provinciae Bononiensis Congregationi S. Officii supplicem porrexit libellum, in quo exposnebat, Episcopum Parmensem publicasse Indultum, ita expressum : « Donec perduraverit epidemia (*influenza*), quae in dies diffunditur, nos a S. Sede accepta facultate, suspensam declaramus obligationem ieiunii et abstinentiae a carnibus statutis diebus ». Cum vero in praefato Indulto de Regularibus nulla mentio facta fuerit, Provincialis petebat, utrum etiam Regulares eo frui possent diebus Veneris, Sabbati, et etiam in Quadragesima ?

Feria IV, 20 Ian. 1892, in Congregatione Generali Supremae Romanae et Universalis Inquisitionis, propositis suprascriptis precibus Emi Dni Cardinales Generales Inquisitores, adprobante Smo Dno Nostro, respondendum decreverunt : COMPREHENDI.

Relatis decretis aliud addendum est, anno 1871 obtentum ad preces Ministri Generalis Ordinis Minorum, et est ut sequitur :

§ IV. *Regulares speciali voto abstinentiae a carnibus non adstricti, gaudent Indulto circa observantiam ciborum tempore Quadragesimae et per annum pro fidelibus promulgato ab Ordinariis locorum nomine Sanctae Sedis Apostolicae.*

« Bme Pater, Fr. Bernardinus a Portu Romatino Minister Generalis Ordinis Minorum, praemisso osculo SS. Pedum, humillime supplicat S. V. quatenus, ad tollendas suorum Fratrum ubique terrarum existentium animi anxietates, simulque ad subveniendum

eorum infirmitati, declarare, aut concedere dignetur, Indulta quae ab Episcopis, in respectivis Dioecesibus, *quoad ieiunium S. Quadragesimae et alia ieiunia infra annum omnibus fidelibus* iniuncta promulgantur, comprehendere etiam Regulares, non obstante quod Episcopi in praefatis Indultis de Regularibus nullam mentionem faciant (prout usuvenit in fere omnibus dioecesibus extra Italiam), et quamvis in aliquibus dioecesibus ea conditio Indulto utentibus imponatur, quae a Regularibus impleri nullatenus potest, erogandi scilicet, et apud Curiam Episcopalem deponendi aliquam pecuniae summam, in pia opera impendendam. Pro qua gratia.

Fer. IV die 20 Decembris 1871 Sacra Congregatio S. Officii respondere censuit, Regulares speciali voto abstinentiae a carnibus non adstrictos, gaudere Indulto circa observantiam ciborum *tempore Quadragesimae et per annum pro fidelibus promulgato* ab Ordinariis locorum nomine Sanctae Sedis Apostolicae ».

Ex quo S. Congregationis responso, ita laudatus Minister Generalis, primae tantum petitionis parti satisfactum fuisse liquet, non vero alteri, circa nempe conditionem alicubi impositam erogandi aliquam pecuniae summam. Hoc autem omissum fuit quia, prout certiores facti sumus, de huiusmodi S. Congregatio nunquam voluit sermonem instituere; et quia, ad Regulares quod attinet, cum paupertatis voto obstringantur, ea conditio, ac si non esset imposita, praeteriri debet.

76. Ex adductis resolutionibus haec summatim habentur:

I. Franciscani in sextis feriis, in quibus *pro ipsis tantum urget obligatio ieiunii*, frui nequeunt peculiaribus indultis, quae infra annum a S. Sede vel ab Episcopis nomine S. Sedis conceduntur fidelibus *pro esu carniū*, etiamsi contineant clausulam: *Regularibus comprehensis*.

II. Possunt vero Franciscani praefatis indultis frui, si haec concessa fuerint pro aliis sextis feriis, in quibus ex praecepto Ecclesiae *omnes fideles ieiunare tenentur*.

III. Franciscani licite uti possunt indultis, ab Episcopis auctoritate Apostolica promulgatis *publicae valetudinis causa*.

IV. Franciscani gaudere possunt praedictis indultis tum tempore Quadragesimae, tum in aliis ieiuniis infra annum *omnibus*

fidelibus ex mandato Ecclesiae iniunctis, etsi in iisdem nulla mentio fiat de Regularibus. Ratio huius assertionis est, quia legifer S. Franciscus *nullam* Fratribus suis *specialem ieiunii formam* praescripsit; ex quo iure infertur, Fratres in ieiunio servando, ex mente sanctissimi Legislatoris, formam et consuetudinem Ecclesiae universalis sequi posse et debere. Iam vero Ecclesia ex speciali indulto omnibus Christifidelibus quandoque permittit, ut in ieiunii diebus carnibus vesci possint; ergo et Franciscuales iisdem indultis, etsi ab Episcopis auctoritate Apostolica publicatis, frui libere possunt, quamvis in eisdem nulla mentio fiat de Regularibus.

77. An in sextis feriis, in quibus *pro solis Franciscanis* ieiunii lex urget, possint hi uti *ovis et lacticiniis*, ut lacte, butyro, caseo?

Respondetur *affirmative*, nisi alicubi *vigeat consuetudo* abstinendi ab his cibis, quae quidem observari deberet. Ratio est, quia obligatio abstinendi ab ovis et lacticiniis urget quidem (excluso peculiari indulto) toto tempore Quadragesimae, minime autem, iuxta communem Doctorum sententiam, aliis ieiunii diebus per annum, cum id *iure communi* probari nequeat. — In ieiuniis ergo, scribit Lucius Ferraris, verb. *Ieiunium*, art. I, n. 12, Regulares uti possunt ovis et lacticiniis, extra tamen tempora ab Ecclesia *universaliter prohibita*, ut fuit determinatum in Capitulo generali Capuccinorum 1596, et fuit approbatum a S. C. EE. et RR. in Cosentina 15 Iul. 1606 » (Vid. etiam Elbel, part. III, n. 428).

Audiat S. Alphonsus (Lib. III, n. 1009): Dubitatur II: An in diebus ieiunii *extra Quadragesimum* teneamur sub gravi abstinere a lacticiniis *de iure communi*? Certum est in Quadragesima teneri ad abstinendum ex propos. 32 proscripta ab Alexandro VII, quae dicebat: *Non est evidens quod consuetudo non comedendi ova et lacticinia in Quadragesima obliget*. Dubium est an teneamur *extra Quadragesimam*. *Prima* sententia affirmat, eamque tenent Covar., Gomez. *Secunda vero sententia communis, quam sequimur*, negat, et hanc tenent Laym., Sanchez cum S. Anton., Navar., Bonac., Conc., Salm. cum Conc. Tolet. ann. 1583; Sporer, Viva, Holzm. — Elbel docet, *de iure communi* non vetari lacticinia et ova: ratio est, quia contrarium, *extra Quadragesimam*, nullo iure probatur. Nec obstat D. Thomas. Nam clare docet abstinenden-

tiam a lacticiniis non praecipitur, et ideo non pertinere ad essentiam ieiunii.

Cur autem vetantur in Quadragesima, plures rationes assignat Doctor Angelicus: « tum quia tale ieiunium est sollemnius; tum quia illud observatur ad imitationem Christi Domini; tum quia per ipsum disponimur ad Redemptionis nostrae mysteria devote celebranda ».

78. *Quaestio*: An, ubi viget consuetudo abstinendi a lacticiniis in ieiuniis extra Quadragesimam, talis consuetudo obliget *sub gravi*? « *Prima sententia* negat (prosequitur S. Ligorius), quam tenet Sanchez cum aliis, et probabilem vocat Tamb. cum Portel, Salas, Henr. etc. — *Secunda tamen sententia communis* tenet, esse obligationem abstinendi a lacticiniis in locis, ubi *ab immemorabili* talis viget consuetudo ». Rationes tam pro prima, quam pro altera sententia afferuntur a S. Ligorio loc. cit. verb. *Dubitatur* III, ubi vide; et hanc sententiam sequitur praeaudatus Ecclesiae Doctor. Ex recentioribus Auctoribus *de Ieiunio* tractantibus cf. Gury-Ballerini, Scavini, Clemens Marc.

Collige: Si cunctis fidelibus licet in ieiuniis extra Quadragesimam vesci ovis et lacticiniis in unica comestione, licebit etiam Franciscanis *in sextis feriis extra praedictum tempus*, nisi alicubi vigeat consuetudo in contrarium, quae quidem iuxta S. Alphonsum et alios Doctores observanda esset sub gravi. De qua tamen Conclusionem vide infra n. 86.

§ V. *Causae excusantes a ieiunio.*

79. Ab Ecclesiae Doctore S. Alphonso cum communi sententia aliorum Auctorum, ad quatuor reducuntur causae a ieiunio excusantes, nempe ad *impotentiam*, — ad *laborem*, — ad *pietatem*, — ad *dispensationem*.

1. *Impotentia* sive physica sive moralis. Ob impotentiam *physicam* eximuntur a) *Infirmi*, quibus ieiunium notabili nocumento esse potest; b) *convalescentes et debiles* et alii, qui unica refectione nequeunt se reficere sufficienti alimento; c) mulieres *praegnant*es et *lactantes*; d) *pauperes*, qui non habent nec sibi providere possunt, unde aequam refectionem comparent. Unde S. Alphonsus docet:

Valde probabile est, eos, qui nihil aliud habent quam panem et herbas aut legumina, non teneri ad unicam refectionem; licet enim his obsoniis sint assueti, ob hoc solum tamen se sufficienter sustentant, quia pluries in die et in magna quantitate eis vesci solent (Lib. III, n. 1033).

Ob impotentiam *moralem* excusantur omnes qui ieiunare nequeunt sine gravi incommodo aut sine magna difficultate extrinseca. Hinc, iuxta tradita a S. Alphonso n. 1034, excusantur a ieiunio:

1° Illi quibus ieiunium grave affert capitis dolorem vel notabilem somni privationem. — 2° *Milites* sive in castris sive in stationibus morentur; tum quia ipsi magnos labores perferunt; tum quia statis horis nequeunt comedere, neque congruum habent cibum pro ieiunio. — 3° Excusantur *uxores*, quae ob ieiunium gravem paterentur virorum indignationem, dummodo absit Ecclesiae vel Religionis contemptus. — 4° Excusantur *virī*, si forte reperiuntur, qui propter ieiunium debitum, ex iustitia vel charitate reddendum, reddere non possent. — 5° Excusantur *adolescentes*, qui vigesimum primum aetatis annum nondum compleverunt; hi enim indigent maiori et crebriori cibo, tam ad augmentum naturae, quam ad vires solidandas. — 6° Excusantur *senes sexagenarii* (incepto scilicet anno sexagesimo), de quibus infra in dubio pro Franciscanis).

II. Alia causa a ieiunio excusans est *labor*. Sed quoad hanc causam prae oculis haberi debet propositio damnata ab Alexandro VII, ntpote nimis generalis, quaeque ita sonat: « Omnes Officiales qui in republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione ieiunii; nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum ieiunio ». — Labor qui a ieiunio excusat talis sit oportet, ut cum eo ieiunium coniungi absque magna difficultate vel incommodo non possit. — Excusant proinde a ieiunio *omnes artes*, quae sine magna corporis defatigatione exerceri nequeunt, ut communiter tradunt Doctores. Ex D. Alphonso aliisque Auctoribus a S. Doctore citatis, haec accipe:

Laboris causa a ieiunio excusantur: fossores, agricolae, lapididae, figuli, textores, lanarii, fullones, baiuli, aurigae, nautae remigantes, cursores, fabri ferrarii, lignarii, murarii, sutores qui calceos conficiunt, non vero qui coria scindunt; — item pistoris, fur-

narii, coqui qui, in parando *plures dapes multis personis*, tota quasi die occupantur; — typographi proelum versantes, non vero typos componentes; famuli maioribus laboribus addicti; — percur-santes urbem ad vendendas merces vel ad distribuendas litteras; ornantes templa, scalas circumferendo etc.

Sed notandum 1° omnes praedictos laborantes non excusari a ieiunio, nisi laborent saltem per maiorem diei partem, non vero si per duas vel tres horas.

2° Artifices *divites* non tenentur labores intermittere ad ser-vandum ieiunium; id enim vergeret in detrimentum boni publici.

3° Artifices *robustiores*, qui sine gravi incommodo ieiunare possunt, nihilominus excusantur a ieiunio ex usu communi et ex legitima praesumptione consecuturæ imminutionis virium.

4° Per se et ordinarie non excusantur tonsores seu barbi-tonsores, sartores, pictores ceterique similibus laboribus operam dantes.

5° Brevius: *Regula communiter recepta est, quod qui sine magno incommodo nequit aliquam artem, etsi per se non labo-riosam, exercere, vel propter debilitatem personae, vel propter aliam peculiarem circumstantiam, is non tenetur ad ieiunium* (S. Alph. n. 1041).

Quaestio: *Quale iter iusta de causa susceptum sufficiat ad eximendum a ieiunio?*

Resp. 1° Si *pedibus* fiat. communis sententia docet, requiri ac sufficere iter quatuor vel quinque leucarum (seu 12 vel 15 mil-liaria). Quod si via esset difficilis et aspera, aut iter agens esset debilis vel itineri non assuetus, excusari etiam posset a ieiunio itinere duarum leucarum, idest sex milliarium.

2° Si iter agatur *equo, rheda vel in via ferrea*, a ieiunio *per se* non excusat, ut constat ex prop. 31^a ab Alexandro VII proscripta: «Excusantur absolute a praecepto ieiunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant; etiamsi iter necessa-rium non sit, et etiamsi iter unius diei couficiant». — Verum *per accidens* excusatur a ieiunio praedicto modo itinerans, qui sine gravi incommodo nequit iter peragere, etiam unius diei (Vid. S. Alph. n. 1047).

III. Alia causa a ieiunio excusans est *pietas*. Communis Doctorum sententia docet, propter huiusmodi pietatis causam posse hominem ieiunium omittere, scilicet ob peragendam aliam piam *charitatis* aut *religionis operam*, quae sit maioris boni quam ieiunium.

Hinc titulo *pietatis* excusantur: 1° *Servientes cum magno labore infirmis* in Hospitalibus vel Monasteriis. 2° *Peregrinantes* ad loca sacra, si peregrinatio vergat in magnum Dei honorem, vel proximi aedificationem, vel in spiritualem, hancque magnam ipsius peregrini utilitatem. 3° *Cantores* in ecclesiis, qui ieiunando amitterent vocem, nec possent officium suum implere. 3° *Lectores scientiarum*, si magno studio et labore indigeant; non vero si dictent lectiones iam prius ordinatas et saepius repetitas. — Relate ad Lectores *Grammaticae* Pal. et alii apud Croix dicunt Magistros Grammaticae, qui per quatuor horas docent, non teneri ieiunare plusquam tribus diebus in hebdomada (Vid. S. Alph. n. 1048). 4° Excusantur *Concionatores*, si quotidie praedicent vel frequenter, puta quinquies in hebdomada, aut cum vehementi agitatione, ut contingere solet in Missionibus. — 5° *Confessarii*, si extraordinarium subeant laborem, et simul sint ita debiles, ut nequeant cum ieiunio poenitentium frequentiae satisfacere. — 6° *Non per se, sed per accidens* excusari poterunt *Advocati*, qui cum ieiunio non possent satisfacere suis clientibus propter studium quo indigent; — *Iudices*, qui studio egent ad ferendas sententias; — *Medici*, qui pariter magno studio indigent ut suis infirmis satisfaciant (S. Alph. loc. cit.).

Notandum est, et ex dictis iam constat, « quod praedicti Professores, nempe Lectores, Cantores, Advocati, Medici, et Confessarii, non per se, sed tantum per accidens a ieiunio excusari possunt, nimirum si ratione alicuius gravis circumstantiae suis officiis ieiunando non possint satisfacere. Et hoc maxime advertendum in hac materia; nam ubi labor *per se* excusat, *in dubio* praesumptio stat pro exemptione ieiunii; e converso, ubi labor *non per se, sed per accidens*, nempe ob aliquam circumstantiam debilitatis personae, vel gravitatem laboris, excusat, *in dubio* praesumptio stat pro obligatione ieiunii » (S. Alph. ibid. circa fin.).

80. Quod si causa non videatur omnino sufficiens ad dispensandum, vel dubitetur, an sufficiat, poterit Episcopus seu Superior *partim dispensare, et partim commutare ieiunium* in aliud pium opus (S. Alph. *ibid.*). Interim prae oculis habeatur doctrina communis ab Angelico Doctore tradita (2. 2. quaest. 147, art. 4), nimirum: *Si causa sit evidens, per seipsum licite potest homo statuti observantiam praeterire, praesertim consuetudine interveniente, vel si non posset de facili recursus ad Superiorem haberi. Si vero causa sit dubia, debet aliquis ad Superiorem recurrere, qui habet potestatem in talibus dispensandi* (S. Alph. *loc. cit.*).

Specialia pro Fratribus Minoribus.

81. Franciscani tenentur non solum ad ieiunia Ecclesiae, sed etiam ad ieiunia in Regula expressa, scilicet 1° A festo omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini; 2° A die Cinerum usque ad Resurrectionem Domini; 3° in singulis feriis sextis per annum.

82. *Utrum Fratres Minores, qui ante annum vigesimum primum professionem suae Regulae emittunt, teneantur ad ieiunandum?* Respondetur *affirmative quoad ieiunia a Regula imposita*. Quamvis enim Ecclesia ante dictam aetatem noluerit eos obligare, possunt tamen huic favori renuntiare; et de facto obligando se ad observantiam Regulae ante praedictam aetatem, censentur actu renuntiare huiusmodi favori; alia est enim obligatio specialis Regulae, et alia obligatio Ecclesiae; haec quidem non incipit nisi post completum vigesimum primum aetatis annum; at illa incipit statim post emissam professionem.

Respondetur vero *negative quoad alia ieiunia a sola Ecclesia praescripta*; videlicet iuvenes professi non tenentur ante dictam aetatem ad ieiunia ab Ecclesia iniuncta, ut sunt ieiunia Vigiliarum et Quatuor Temporum; nam nullibi legitur quod Ecclesia plus Religiosos, quam saeculares obligare voluerit ad ieiunium. Ergo quemadmodum saeculares ante vigesimum primum aetatis annum non tenentur ad ieiunia ecclesiastica (quoad unicam refectionem), ita nec Fratres Minores (Reiff. *Moral.* tr. X, *dist.* II, n. 44; Elbel, *part.* III, n. 459; Ferraris, verb. *Ieiunium*, art. II, n. 5).

83. *An Franciscani SEXAGENarii teneantur ad ieiunia propriae Regulae?*

Ante responsionem praemittendum est, non convenire Doctores, an fidelis sexagenarius *robustae naturae* a lege ieiunii sit exemptus. Id negant graves Auctores, ut Bonacina, Laymann, Filiucius, Elbel, etc. Alii quamplures affirmant, ac docent fideles sexagenarios sive debilis, sive robustae valetudinis non teneri ad ieiunium. Haec secunda sententia *hodie communis est*, et invicte defenditur a S. Alphonso, loc. cit. n. 1035.

Modo respondetur ad quaesitum: *affirmative, saltem iuxta* communio*rem sententiam*, videlicet Franciscanos sexagenarios, nisi adsit alia causa excusans, non eximi a ieiuniis, ad quorum observantiam tenentur *vi Regulae*, idque ob eandem rationem, qua iuvenis ante annum vigesimum primum professus, ad eadem ieiunia tenetur; uterque enim, scilicet tam iuvenis quam senex eodem modo, nempe *toto tempore vitae suae*, sese obstrinxerunt ad observantiam Regulae, ac proinde ad observantiam ieiunii, renuntiando, saltem implicite, gratiae seu privilegio iuvenibus et senibus indulto.

84. Quamvis autem sententia exposita communior sit, nihilominus non desunt Theologi item graves, ut Sporer, Diana, Sanchez, Marchantius, alique, qui contrariam sententiam (quae nobis non videtur improbabilis) tuentur, dicentes senes post annum sexagesimum non solum excusari a ieiunio ecclesiastico, sed etiam a ieiuniis, quibus ex voto et professione obstricti sunt. Votum enim, seu professio, aut praeceptum, aiunt, obligat *instar legis ecclesiasticae*. Invenes, subiungunt, a ieiunio eximuntur *ex mera indulgentia*, senes vero *ex deficientia seu infirmitate*, siquidem iuxta commune adagium *senectus ipsa morbus est*. Quare iuvenes per professionem renuntiare possunt indulgentiae, non vero senes infirmitati et deficientiae imminenti naturae suae: pro iuvenibus, scribit Potestas n. 2892, magis habet locum pietas et privilegium, cui per professionem voluntarie cesserunt; pro senibus vero magis, et totalem habet locum necessitas (Cf. S. Alph. n. 1038; Sporer, Elbel, Ferraris, *qui omnes utramque sententiam expendunt*).

85. *An Fratres Minores ieiunare teneantur in die Nativitatis Domini, si incidat in sextam feriam?*

Respondetur: Affirmative iuxta communiorem sententiam, idque ex Decretali Honorii III, Cap. III, *Explicari*, ubi legitur: « Respondemus, quod illi qui nec voto *nec regulari observantia* sunt adstricti, in feria sexta, si festum Nativitatis Dominicae ipso die contigerit, carnibus propter festi excellentiam uti possunt, secundum consuetudinem Ecclesiae generalis: non tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere » (Vid. *Giraldi*, tom. I, p. 453; *Matteucci*, CAUTELA *Confessar.* p. 64, n. 19).

Confirmatur assertio ex praxi semper servata in Ordine Minorum, a qua non est recedendum, licet non desint Auctores doctrina et auctoritate clari qui tenent posse Franciscanos carnes comedere in illa Solemnitate. (Videatur Potestas, tom I. n. 2829; *Giraldi*, loc. citato).

86. Ratio adducta ab Auctoribus, ut Diana, Bonacina, Fagundes, Gobat et alii apud Melphi et Potestatem, qui tenent posse Franciscanos die Natalis Domini, quando incidit in sextam feriam carnes comedere, est, quia praeceptum Regulae de ieiunando qualibet sexta feria, cum in eo non exprimatur festum Nativitatis intelligitur factum *iuxta consuetudinem Ecclesiae*, quae eo die cunctos fideles a communi obligatione abstinentiae a carnibus dispensat.

Unde ad textum Honorii III, qui in contrarium adducitur, respondent, ibi esse sermonem de iis, qui sunt *adscripti voto ieiunii expresse comprehendente diem Natalis*, aut regulari observantia de vita Quadragesimali, ut Fratres Minimi, qui proinde eo die abstinere se debent a carnibus. Fratres vero Minores non tenentur ad ieiunium feria sexta ex voto, sed ex praecepto. Hoc autem praeceptum Regulae nullam mentionem facit de die Natalis Domini.

Nec demum consuetudo in contrarium obstat; quia statuta Ordinis Religionis, etiam auctoritate Apostolica roborata, ex declar. Sixti IV per Bullam 26 *Circumspecta*, 4 Decr. 1480 apud Bullarium Rodrig. p. 169, non obligant sub culpa mortali, sed sub poena exteriori. Vid. Felix Potestas, loc. cit., ubi etiam refertur memorata Constitutio Sixti IV, incip. *Circumspecta*.

87. *Utrum relate ad ieiunium extet aliquod privilegium pro Regularibus?*

Resp. Olim extabant aliqua privilegia, quae referuntur a Casarubio, verb. *Ieiunium*, a Rodriguez, tom. 2, quaest. 100, art. 2 et 3, quae tamen hic omittuntur, quia partim sunt de iure communi ut supra indicavimus, ac ideo nullum specialem favorem concedunt; partim sunt vivae vocis oracula, quae, utpote revocata et non amplius confirmata, invalida sunt (Vid. Lezana, verb. *Ieiunium*).

IV. Quarta causa a ieiunio excusans est *dispensatio*, circa quam quaeritur, quinam legitime dispensare possint in lege ieiunii? Cui quaestioni respondetur:

1° *Summus Pontifex* respectu omnium et cuiuslibet fidelis, et quidem valide etiam sine causa, licite vero ex quavis causa rationabili.

2° *Episcopi* eorumque Vicarii expresse delegati, nec non *Praelati regulares* cum suis respective subditis, sed tantum in casibus particularibus, et ex iusta et rationabili causa; secus dispensatio esset irrita. Ratio, cur Episcopi ex legitima causa possunt suos subditos dispensare super lege ieiunii est, quia ad ipsos pertinet dispensatio iuris communis in illis casibus, qui *frequenter accidunt*; idque tum ex praesumpta et interpretativa voluntate Summi Pontificis, ad quem ob casuum frequentiam difficilis esset accessus pro obtinenda semper circa ieiunium dispensatione; tum ex longaeva consuetudine ac praescriptione; alioquin fidelium communitati non esset sufficienter provisum. Quod si causa non videatur Episcopo omnino sufficiens ad dispensandum, vel dubitetur an sufficiat, poterit Episcopus partim dispensare et partim commutare ieiunium in aliud pium opus.

Et quia eadem ratio militat *pro Praelatis Regularibus* respectu suorum Religiosorum, quippe in quos habent potestatem ecclesiasticam quasi episcopalem; hinc idem iudicium quoad potestatem dispensandi de his formari debet. Nomine autem Praelatorum Regularium veniunt Abbates, Generales, Provinciales, Guardiani seu Priores etc. (Cf. Reiff. *Theol. Mor.* tom. 2, tract. X, dist. II, n. 74 sq.; Elbel, part. III, n. 502 sq.; S. Alph. lib. III, n. 1032). Ceterum quid et quomodo possit Episcopus in propria Dioecesi respectu *multitudinis* quoad anticipationem vel dispensationem ieiunii, constat ex Decreto, quod sub n. 70 retulimus.

3° *Parochi*. Quoad *Parochos*, licet dubitetur inter Doctores, an ex vi iuris communis ipsi possint dispensare in ieiuniis, *iure tamen consuetudinis* certe id possunt ex iusta causa cum suis subditis particularibus, non vero pro tota parochia. Et revera hoc expedit ad suave Ecclesiae regimen: nimis enim grave foret ex locis remotis adire Episcopos ad obtinendam dispensationem, cuius necessitas occurrit in diem (*S. Alph. loc. cit. cum communi Doctorum*).

4° *Confessarii* nequeunt dispensare, nisi fuerint ad hoc delegati. Possunt tamen *declarare* utrum quis a ieiunio excusetur. — Idem possunt *Medici* et Superiorissae Monialium quoad suas subditas.

§ VI. *Dubia quoad ieiunium soluta a Benedicto XIV in Epistola SI FRATERNITAS data ad Archiepiscopum Compostellae sub die 18 Iulii 1744, et inserta in Constitutione LIBENTIS-SIME die 10 Iunii 1745.*

88. I. Utrum quae in antedictis nostris litteris in forma Brevis de unica comestione, et de epulis non permiscendis praescribuntur sub gravi etiam praecepto prohibeantur?

Respondemus: *Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adiectis conditionibus, videlicet unicae in diem comestionis, et non permiscendarum epularum. Eos vero qui huiusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.*

II. An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quae ieiunantibus permittitur?

Resp. *Non licere, sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines ieiunantes rectae meticulosae conscientiae.*

III. An qui ieiunii tempore vesci carnibus permittuntur, et unica comestione uti debent, horam ieiunantibus praescriptam servare opus tunc habeant?

Resp. *Observandam iis esse.*

IV. Quatenus sunt epulae licitae, quae vetantur cum interdictis coniungi?

Resp. *Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova et lactinia.*

V. An praeceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos quadragesimales complectatur?

Resp. *Complecti.*

VI. Utrum haec lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova et lactinia?

Resp. *Nihil in praenuntiatis nostris Apostolicis litteris statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem stricte et considerate perpendant, ex eiusque sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quapiam excusatione sese solutos esse arbitrentur praescriptis ibi legibus.*

VII. Utrum memorata duo praecepta urgeant extra Quadragesimam?

Resp. *Urgere extra Quadragesimam utrumque praeceptum: illud scilicet unice comestionis, cum reliquis legibus in secundo et tertio ad haec postulata responso expressis; et alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.*

§ VII. *Sequuntur aliae declarationes per S. Poenitentiariam vel per S. Officium editae quoad ieiunium.*

89. 1. Utrum in diebus ieiunii possit inverti tempus comestionis, sumendo serotinam refectiunculam infra horam X et XI matutinam, prandium vero differendo ad IV et V horam vespertinam?

Resp. die 19 Ian. 1834: *Si inversionis supradictae rationalis aliqua extet causa, poenitentes, qui hoc more utuntur, non esse inquietandos.*

2. An illi, qui dispensantur super observantiam ieiunii ob exercitium laboriosae artis in Quadragesima, cum indultum con-

cessum est vescendi carnibus et lacticiniis, (pro unica comestione), possint uti carnibus et lacticiniis, quoties per diem edunt, sicut diebus Dominicis, quibus ieiunium non praecipitur?

S. Poenitentiaria, de mandato fel. rec. Pii PP. VII, sub die 16 Ian. 1834, respondit: *Fideles, qui ratione aetatis vel laboris ieiunare non tenentur, licite posse in Quadragesima, cum indultum concessum est, omnibus diebus indulto comprehensis vesci carnibus aut lacticiniis per idem indultum permissis, quoties per diem edunt.*

Quae tamen decisio non valet pro dioecesi, in qua limitatur indultum, quando nempe Episcopus facultate dispensandi praeditus, permittit tantum, ut fideles semel tantum carnes comedant, et illi, qui ieiunare non tenentur, *ovis saepius in die utantur*. Ex S. Poenitentiaria die 27 Maii 1863.

3. An ii, qui ratione *affectae valetudinis* a lege ieiunii dispensati sunt, possint iis diebus, quibus per indultum esus carnum concessus est, saepius per diem carnibus vesci?

Resp. die 16 Martii 1882: *Fideles qui ratione affectae valetudinis a lege ieiunii seu unicae comestionis eximuntur, licite posse, iis Quadragesimae diebus, quibus esus carnum per indultum permissus est, toties carnibus vesci quoties per diem edunt.*

4. Utrum ii, qui ratione *aetatis vel laboris* (addunt paritate rationis et *infirmitas*) ieiunare non tenentur, subiiciantur legi de non permiscendis epulis carnis et piscium, cum per idultum carnes permittuntur?

Resp. die 13 Febr. 1834: *Consulat probatos Auctores.*

Quoad hoc attendatur ad sequentem declarationem a S. Officio emissam sub die 23 Iunii 1873. Proposito dubio:

5. Utrum obligatio de non miscendis piscibus cum carne diebus Quadragesimae attingat omnes, qui *vi indulti* carnibus vesci possunt, vel solummodo eos qui ieiunant?

Resp. *Affirmative quoad primam partem; Negative quoad secundam; et detur Decretum 24 Martii 1841, nempe ad dubium:*

An lex de non permiscendis licitis et interdictis epulis eos etiam respiciat, qui ad unicam comestionem non tenentur, uti iu-

venes antequam tertium compleverint septennium, alique rationabiliter ab eadem excusati ob impotentiam vel laborem?

Resp. *Non licere.*

Item ad quaesitum: An pueri, qui non tenentur observare ieiunium, possint diebus ieiunii edere carnes cum piscibus, aut potius obligentur ad observandam ciborum qualitatem?

Resp. S. Poenitent. die 15 Martii 1837: *Pueros post septennium teneri observare qualitatem ciborum ab Ecclesia praescriptam.*

6. Utrum in diebus ieiunii tempore Adventus a Pio VI praescripti, permissis tamen lacticiniis, ei cui propter infirmitatem licitus est esus carnium, interdicta sit promiscuitas carnis et piscium?

Resp. S. Poenit. 8 Ian. 1834: *Affirmative, nempe non licere eiusmodi promiscuitatem.*

7. An illis, quibus indulgetur esus carnium diebus Veneris et Sabbati per annum, in quibus non urget obligatio ieiunii, permissa sit permixtio ciborum?

Resp. Sacra Poenitentiaria, die 15 Febr. 1834, proposito dubio diligenter perpenso, factaque relatione SSmo Dno Gregorio XVI, de ipsius Sanctitatis Suae mandato respondit: *Permitti.*

*Ex novissima declaratione mixtio ciborum
non prohibetur aegrotis.*

8. Expositio casus. « Eminentissime Princeps. Titio aegrotanti opus est in diebus ieiunii non solum ut plurima comestione reficiatur, sed etiam ut carnibus utatur; poteritne simul piscibus uti?

Mihi videtur affirmative respondendum. S. Officium (die 23 Ian. 1875) obligat *ad non permiscendas epulas* etiam illos qui « *carnes sumunt vi indulti*, et non tantum eos qui ieiunant»; memorat Decretum diei 24 Martii 1841, ubi « etiam ii qui excusantur *ab unica comestione propter impotentiam vel laborem* » edunt carnes *vi indulti*, et proinde tenentur *ad non permiscendas epulas*. Non loquitur de iis qui edunt carnem ob morbum. Ex quibus S. Officium sinit supponere vel permittit credere, quod

ii qui edunt carnes *non vi indulti*, non tenentur *ad non permiscendas epulas*.

Hanc opinionem exposuerunt Ballerini-Palmieri, Op. Mor. vol. VII, tr. VII, n. 26 (editio 2^a p. 797): Genicot (Prof. Lovanien.) vol. I, n. 444 (edit. 2^a); D' Annibale, vol. III, n. 138 (edit. 3^a); Bucceroni, Institut. vol. I, n. 1607).

S. Purpuram reverenter deosculans, me profiteor devotissimum in X^{to} N. N. Die 18 Dec. 1898 ».

S. Poenitentiaria, consideratis expositis, respondet:

Oratorem sententiam Auctorum, quos citat, tuta conscientia sequi posse.

Dat. Romae in S. Poenitentiaria, die 9 Ian. 1899.

9. Utrum lege vetitae permixtionis cum carnibus comprehenduntur pisces sale siccati (vulgo *salumi*, idest *accinghe*, *mosciame*, *caviale*, *aringa*, *tarantella*, aliaque his similia); vel an potius misceri possint ad instar condimenti alterius ferculi?

Resp. die 16 Ian. 1834: *Pisces sale siccatos... vetari miscere cum carnibus, quoties carnis et piscium mixtio vetita sit.*

10. Utrum tempore ieiunii, cui licitus est esus carnum, liceat miscere testacea marina, quae improprie *fructus maris* dicuntur, sed vulgo *pisces* censentur (idest *ostriche*, *telline*, *patelle*, *canolicchi*, *cappe*, *granchi*, etc.)?

Resp. die 16 Ian. 1834: *Testacea marina, quae improprie fructus maris dicuntur, sed vulgo pisces censentur, vetari miscere cum carnibus, quoties carnis et piscium mixtio vetita sit.*

11. Utrum dispensati super qualitate ciborum, possint diebus ieiunii vesci solo iusculo carnis, ut suae prospiciant valetudini, et de cetero cibos esuriales edere, ad legem abstinentiae, in quantum fieri potest, servandam?

Resp. die 8 Febr. 1828: *Affirmative.*

12. Utrum tempore ieiunii liceat mixtio carnis cum leguminibus?

Resp. *Carnes cum quibuscumque leguminum speciebus misceri posse, extra omne dubium est.*

De condimentis diebus ieiunii.

13. An illi, quibus licitus est esus carnum, diebus, quibus utuntur tantum lacteiniis, possint uti condimento laridi liquefacti, vulgo *strutto*?

Resp. die 8 Febr. 1828: *Affirmative*.

14. Utrum, quum sive per Bullam Cruciatæ, sive aliam ob causam, conceditur indultum pro usu laridi liquefacti (vulgo *strutto*) solo titulo condimenti, ii, qui ad ieiunium tenentur, eo condimento uti possint in serotina etiam refectione?

Resp. S. Poenitentiaria 16 Ian. 1834, de expresso s. m. Leonis XII oraculo, ut sequitur: *Quod ii, qui ad ieiunium tenentur, licite uti possunt, in serotina etiam refectione, condimentis in indulto permissis, quia illa, vi indulti, olei locum tenent: dummodo in indulto non sit posita restrictio, quod ea condimenta adhiberi possint in unica comestione* (Vid. Acta S. Sed. vol. I, p. 429; vol. 28, p. 446).

15. An in concessione condimentorum (vulgo *di grasso*) intelligatur concessus usus condimenti ex adipe cuiuscumque animalis?

Resp. *Utendum tantum condimento suino* (Loc. cit.).

Sed modo concessio extenditur etiam ad butyrum, ut sequitur:

16. Utrum diebus ieiunio consecratis, in quibus Apostolica venia usus condimentorum ex adipe indulgetur, *butyro quoque* per modum condimenti uti liceat?

Resp. *Affirmative*, annuente pro gratia Summo Pontifice (S. O. 13 Maii 1896).

17. An liceat uti *margarina* (butyrum arte confectum) per modum cibi aut condimenti illis diebus, quibus usus carnum aut adipis ex carne illicitus est, licito manente usu butyri?

Resp. *Affirmative*, approbante Summo Pontifice (S. O. die 6 Sept. 1899).

18. An in diebus Veneris et Sabbati, quibus indulgentur condimenta vulgo *di grasso*, possit iusculum carnis adhiberi?

Resp. S. Poenitentiaria rescripsit: *Sub terminis condimenti di grasso non comprehendendi iusculum carnis coctæ*.

19. Eidem S. Poenitentiariae proposita sunt dubia, quae sequuntur:

1° Nei dì, in cui è permesso il condimento di strutto e lardo, chi usa il lardo medesimo per condire minestra, polenta, frittata ecc. può liberamente mangiare quei pezzetti di lardo che restano, dopo essere stati soffritti per estrarre lo strutto (1)?

Resp. *Affirmative, dummodo pergant esse pars condimenti.*

2° Nei dì di stretto magro, ne' quali sono vietate le uova, si può bagnare leggermente coll'ovo sbattuto le erbe, v. g. carciofi?

Resp. *Condimentum ex ovis, quando haec prohibentur, non licere.*

3° Nei giorni di stretto magro è lecito l'uso dell'olio, in cui siasi frita la carne, o almeno è ciò lecito nei giorni di semplice astinenza?

Resp. *Qui ita agunt, non esse inquietandos* (S. Poenitent. die 17 Nov. 1897; Act. S. Sed. vol. 30, n. 480).

4° *De frustulo matulino.* Utrum permitti possit ut mane diebus ieiunii, in parva quantitate sumatur *Cuphaeum* aut *Chocolatum* cum frustulo panis?

S. Poenitentiaria 21 Nov. 1843, respondit: *Eos qui talem usum sequuntur non esse inquietandos.*

De filiisfamilias quoad ieiunium.

20. An patresfamilias, cum in familia reperitur aliqua persona dispensata super usu carnum, possint indiscriminatim extendere dispensationem ad omnes eiusdem familiae personas?

S. Poenitentiaria die 19 Ian. 1834 respondit: *Infirmi et aliud quodcumque impedimentum, de utriusque medici consilio, non vero gulam, avaritiam, sive generatim expensarum*

(1) *Latine.* 1° Diebus, in quibus permittitur condimentum ex adipe et lardo, qui utitur lardo pro condiendo pulmento, placenta sive ex farina sive ex ovis confecta etc., potestne libere manducare illa frustula lardi, quae remanent postquam fricta fuerint pro extractione adipis?

2° Diebus esurialibus, in quibus vetantur ova, licetne leviter madefacere cum ovo agitato herbas, v. g. carduos seu cinaras, (gallice *artichaut*)?

3° Diebus esurialibus estne licitus usus olei, in quo fricta fuerit caro, vel saltem est id licitum diebus simplicis abstinentiae?

compendium, eximere posse a praecepto abstinentiae in diebus esurialibus.

21. An in Quadragesima, cum patrifamilias facultas sit edendi carnes, et idem non possit vel nolit duo parare prandia, alterum carniū et alterum ciborum esurialium, filiifamilias ceterique eiusdem servitio addicti possint carnes edere?

S. Poenitentiaria 19 Ian. 1834 respondit: *Posse personis, quae sunt in potestate patrisfamilias, cui facta est legitima facultas edendi carnes, permitti uti cibis patrifamilias indultis, adiecta conditione de non permiscendis licitis atque interdictis epulis, et de unica comestione in die iis qui ieiunare tenentur.*

22. An vi praecedentis responsionis, dispensato patrefamilias, intelligi debeant dispensati etiam ceteri eiusdem familiae?

Resp. S. Poenitentiaria numquam declaravit dispensationem concessam capiti familiae extendi ad totam familiam; sed tantum dedit directiones pro confessariis in actu practico circa eos, qui sub potestate sunt, et debent vesci cibis a parentibus datis. Quare in proposito casu, ratio permissionis respectu familiae, non est indultum patrisfamilias; sed impotentia, in qua versantur filiifamilias observandi praeceptum.

23. Possuntne filiifamilias edere carnes tempore vetito, praesupposita eiusmodi facultate in ipsis parentibus, vel in horum uno; et in casu affirmativo, possuntne filii edere carnes sine offensione conscientiae, cum reperiantur in circumstantia duo prandia parandi?

Resp. die 20 Apr. 1863: *Negative, loquendo speculative; practice vero Confessarius diiudicare tenetur.*

De tempore quoad ieiunium naturale.

24. Utrum ubi horologia adhibentur tempori medio accommodata, ipsis sit standum tum pro onere divini Officii solvendo, tum pro ieiunio naturali servando, vel debeat quis aut saltem possit uti tempore vero?

S. Poenitentiaria, die 29 Nov. 1882, respondit: *Fideles in ieiunio naturali servando, et in Officio divino recitando, sequi tempus medium posse; sed non teneri.*

25. Quinimo clerici et fideles in ieiunio naturali, ceterisque ecclesiasticis obligationibus servandis, conformare se possunt tempori medio alterius urbis vel regionis, quod *zonarium* dicitur, etsi hoc tempus tertiam fere horae partem retro distet a medio tempore propriae urbis vel regionis, *quoties horologia viarum ferrearum et officiorum publicorum expediendis litteris, nuntiisque telegraphicis*, in indicandis horis regulam sumerent praedictum tempus medium alterius urbis seu regionis: et hoc sequi licet etiamsi non desint alia horologia publica, indicantia verum tempus iuxta meridianum proprii loci vel regionis.

26. Hinc ex. gr. fideles Neapolitani in servando ieiunio naturali, aliisque Ecclesiae obligationibus, sequi possunt horologia horas indicantia iuxta tempus medium Romanum (S. Poenit. 18 Iun. 1873). Similiter fideles in Neerlandia licite sequi possunt, in iisdem obligationibus observandis, tempus medium loci Greenwich in Anglia, quod dicitur *zonarium*, adoptatum in Neerlandia pro horologiis viarum ferrearum etc. (S. O. 9 Maii 1892; 9 Aug. 1899; apud Act. S. Sed. vol. 32, p. 251).

27. Quoad *Hispanos* propositum fuit dubium quod sequitur: Utrum Christifideles Bulla Cruciatæ et Indulto quadragesimali gaudentes, et iter extra limites Hispanicae ditionis agentes, carnibus vesci possint diebus vetitis eodem modo ac si in Hispania degerent, etiamsi cibi esuriales non desint?

S. Congregatio Inquisitionis die 2 Iun. 1897, respondit: *Negative*, quam resolutionem approbavit Leo PP. XIII.

LIBER DECIMUS QUINTUS

DE IURAMENTIS ET VOTIS

Plura de votis dicta sunt in superioribus libris, potissimum de votis substantialibus ad statum religiosum. Impraesentiarum agitur ex professo, tamquam in proprio loco, de iuramentis et votis in universum, de requisitis ad votum, de cessatione et dispensatione votorum et quibusdam quaestionibus circa facultatem ab iisdem votis dispensandi.

CAPUT I.

De Iuramento.

§ I. *Notio et divisio Iuramenti.*

90. Iuramentum communissime definitur a Doctoribus: *Invocatio divini nominis in testimonium alicuius rei*. Per verbum « *invocatio* » iuramentum distinguitur a voto, quod est *promissio*. Per verbum « *testimonium* » indicatur finis, ob quem emittitur iuramentum, nempe ad confirmandam veritatem assertam testimonio firmissimo, nempe per Deum verum falli et fallere nescium.

91. *Partitio iuramenti*. Iuramentum multipliciter distinguitur:

Ex parte *rei iuratae* in *assertorium*, quo praeterita vel praesentia affirmantur, aut negantur; et *promissorium*, quo aliquid futurum promittitur.

Ex parte *modi iurandi* in *explicitum* et *implicitum*, prout fit cum expressa invocatione Dei, vel iuratur per tales creaturas, in quibus Deus specialiter relucet, utputa per coelum, per fidem catholicam, per Deiparam, per Sanctos.

In *simplex* et *solemnē*. Simplex est, quod fit communi iurandi formula absque ulla caeremonia; solenne, quod fit forma a iure seu ex praescripto legis requisita, utputa per manuum positionem supra librum Evangeliorum vel supra pectus.

In *iudiciale* et *extraiudiciale*, prout emittitur vel coram iudice legitimo, vel sine iudice.

In *contestatorium*, quo Deus simpliciter ut testis invocatur; et *execratorium* seu *imprecatorium*, quo iurans sibi ipsi, vel alteri sibi caro, mali quidpiam a Deo falsitatis vindice imprecatur, nisi verum sit, quod asserit aut promittit. — Dantur aliae iuramenti species, quas vide apud Reiffenstuel, lib. II, tit. 24, § 1; Laymann, lib. IV, tract. III, cap. I et IV; Elbel, pars III, n. 28 sq.; S. Alph. lib. III, n. 133-139; Sporer, tract. III, cap. I.

92. Iuramentum debite factum est licitum. Nam in Deuter. 6, 13: *Dominum Deum tuum timebis... ac per nomen eius iurabis*. Et revera pertinet ad cultum et venerationem Dei, infallibilem eius veritatem et auctoritatem agnoscere ac praedicare: hoc autem fit per iuramentum. Accedit praxis Ecclesiae et consensus populorum.

Additur notanter *debite factum*, concurrentibus nempe debitis conditionibus, de quibus infra. Quamvis enim iuramentum ad cultum Dei pertineat, tamen *finis eius primarius* non respicit directe ipsum cultum Dei, sed fidem faciendam, vitiumque incredulitatis et infidelitatis inter homines corrigendum. Igitur tunc tantum licet iuramentum emittere, quando adest necessitas vel rationabilis causa. Praeclare S. Thomas (2. 2. q. 89, a. 5): « iuramentum est habendum, non inter ea quae sunt per se appetenda, sed inter ea, *quae sunt huic vitae necessaria* ».

93. Ex eo quod iuramentum, debitis conditionibus instructum, sit actus Religionis, sequitur posse illud emitti, supposita necessitate vel rationabili causa, etiam a Sacerdotibus et Religiosis. In levi autem causa iurare non debent neque possunt sine culpa, saltem veniali. — Verumtamen, subdit Reiffenstuel, n. 27, « in casibus necessitatis, seu magnae utilitatis, utputa ad sui purgationem, vel probandam alterius innocentiam, ad tuenda sua vel Ecclesiae suae iura, quae alioquin ex defectu probationum graviter laedi possent, bene possunt iurare etiam Sacerdotes ac Religiosi ».

94. Advertendum tamen est, Ecclesiasticos generatim non posse in *iudicio* iuramentum solemne interponere absque licentia Ordinarii, nec Religiosos sine licentia Superioris, nec Episcopos sine licentia Summi Pontificis. Id colligitur ex iure canonico, ubi generatim dicitur: *Episcopus, inconsulto Romano Pontifice, vel quisque Clericus inconsulto Praelato suo, minime iurare audeat* (cfr. Scavini, tom. II, n. 74). — Hinc S. Poenitentiaria, interrogata: An possit Episcopus, rogatus (ab auctoritate civili) iusiurandum proferre? respondit, die 20 Febr. 1867: *Negative: tum quia a sacris Canonibus prohibitum est Ecclesiasticis iuramentum emittere coram auctoritatibus laicis; tum quia iuramentum, prout proponitur, est illicitum, uti constat ex responso in Litteris 10 Dec. 1860 sub n. 14 (Acta S. Sed. vol. II, p. 676).*

95. Sub n. 14 Litterarum diei 10 Dec. 1860, de quo hic supra, proponitur dubium: An praestare liceat iuramentum a Gubernio Romanae Ecclesiae hostili propositum verbis, quibus illimitata obedientia promittitur? Et S. Poenitentiaria respondit: Iuramentum, prout exponitur, non licere; *tolerari autem posse iuramentum obedientiae mere passivae in iis omnibus, quae legibus divinis et ecclesiasticis non adversantur*, iuxta formam a s. m. Pio VII approbatam, et hisce verbis expressam, scilicet: *Promitto et iuro, me cuiuslibet generis coniurationi, sive conventui, sive seditioni contra actuale Gubernium operam numquam daturum: itemque eidem me subiectum fore atque obtemperantem in iis omnibus, quae nec Dei, nec Ecclesiae legibus adversantur* (Acta S. Sed. vol. I, p. 561).

At in allatis responsis S. Poenitentiariae agitur de speciali materia, de qua hic non est sermo.

96. Quamvis Clericus sine licentia proprii Praelati iurare nequeat *coram Iudice laico*, tamen si coram eodem compareret et iuraret, non petita licentia proprii Superioris, peccaret quidem, sed nullam incurreret poenam ipso facto, cum nulla sit statuta, nec etiam vitiatur processus aut iudicium irritum evadit, cum nulla lege invalidetur. Verum in causa *criminali*, etsi iuret de Superioris licentia, *praemittere debet protestationem, se non agere ad vindictam, nec ad poenam sanguinis*, ne si haec sequatur, incurrat in irregularitatem (Scavini, tom. II, n. 74).

97. Ut iuramentum *valeat*, duae requiruntur conditiones: 1° *intentio iurandi*, saltem virtualis; nam seclusa intentione, iuramentum non est volitum; ergo nec validum coram Deo; 2° *Formula iuratoria* sive *explicita* per Deum, sive *implicita* per nobiliores creaturas. Sane, cum Deus invocetur ut testis, necesse est, ut id in iuramento exprimatur.

98. Ut iuramentum *liceat*, tres requiruntur conditiones, tamquam comites ipsius, nempe *veritas*, *iudicium*, et *iustitia*, iuxta illud Ieremiae, cap. 4, vers. 2: *Iurabis: Vivit Dominus, in veritate, et in iudicio, et in iustitia.*

a) *Veritas* in iuramento est conformitas verborum *cum intentione et cognitione iurantis*. Non ergo intelligitur conformitas dicti ad rem ipsam, prout est *a parte rei*, sed conformitas dicti *ad mentem loquentis*. Excludit igitur omne mendacium, non vero omnem errorem. Quare si Titius *firmiter credat*, se esse filium Sylvii, idque iureiurando affirmet, dicitur iurare in veritate, et tale iuramentum esset formaliter verum, *quamvis forsan Titius non sit filius Sylvii*. E contra, si firmiter sibi persuasum habeat, se non esse filium Sylvii, et tamen iuret, se esse talem, iuramentum est falsum, et ideo Titius committit *periurium*, *quamvis forsan sit Sylvii filius* (Elbel, n. 94; S. Alph. 148).

Inter iuramentum *assertorium* et *promissorium* illud discriminis advertunt Doctores, quod in assertorio una tantum veritas requiratur, rei scilicet, quae assertitur; in promissorio vero duplex veritas intervenire debet, videlicet una, quod iurans revera velit se ad hoc vel illud obligare, et altera quod suum promissum effective exequatur (Elbel, n. 32 et 71).

b) *Iudicium* in iuramento intelligitur prudentia christiana, ita ut iuramentum non emittatur, nisi cum discretione, consideratione, reverentia, et ex necessitate, aut gravi causa.

c) *Iustitia* in iuramento expostulat, ut iuramentum sit de re iusta, licita et honesta. Quare sine iustitia iurare dicitur, qui iuramento se obligaret ad aliquid faciendum, quod non est licitum et iustum, seu contra ius divinum et humanum (Cf. Laymann, loc. cit. cap. 3, n. 3; Reiff. n. 24; Elbel, n. 93 sq.; Gury-Ballerini, tom. I, n. 309).

99. Adverte, omnia iuramenta *in ratione iuramenti* esse *unius eiusdemque speciei*: omnia siquidem essentialiter consistunt in invocatione divini nominis in testimonium veritatis. Idem dicendum de periuriis *in ratione periurii*, cum omnia aliud non sint, nisi invocatio divini nominis in testimonium falsitatis. Quapropter, sicut iuramentum debitis conditionibus vestitum importat actum latriae, ita periurium importat actum irreligiositatis Deo summopere iniuriosum. Hinc etiam in praxi parum refert, utrum iuramentum vel periurium factum fuerit in iudicio vel extra, cum vel sine solemnitate, cum haec mere per accidens se habeant in ordine ad illud, ut bene advertit Henno apud Elbel, n. 50, et vid. S. Alph. n. 142; Salmantic. tom. 4, tract. 17, cap. II, n. 18 sq.

Dictum est: *in ratione iuramenti aut periurii* esse eiusdem speciei; quia periurus, *ob alias rationes*, iurando falsum committere potest diversa *specie* peccata: ex. gr. qui cum execratione sui falsum iurat, laedit charitatem sibi debitam; qui falsum iurat cum damno tertii, committit iniustitiam; qui contra voluntatem Superioris legitime praecipientis, ultra periurium committit inobedientiam (Cf. Elbel, n. 51).

100. Corollaria: I. Qui iurat *sine veritate* (periurium) peccat mortaliter, sive res sit magni, sive parvi momenti. Nam qui contra mentem iurat, quantum in se est, nititur quodammodo Deum infinite veracem reddere testem falsitatis; quod quidem etiam in materia levi fieri nequit absque gravissima Dei irreverentia et iniuria. Hinc Innocentius XI sequentem proscripsit propositionem n. 24: Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem (Cf. S. Alph. 147; Elbel, n. 95).

II. Iurare *sine iudicio* seu sine causa sufficienti, *per se* est peccatum veniale iuxta communem sententiam Doctorum. Nam per hoc praecise, quod iuretur *sine iudicio*, non gravis, sed levis tantum irreverentia irrogatur Deo: non enim, ut supponitur, invocatur in testem falsitatis vel iniustitiae, sed potius in testem veritatis ac iustitiae, tametsi ex parte invocantis interveniat aliqua irreverentia defectu discretionis sufficientis.

Diximus *per se*; quia quandoque defectu iudicii peccari potest mortaliter, quasi per accidens. Hoc modo peccare censendi sunt illi,

qui ex inveterata consuetudine passim iurare solent sine discretione et absque attentione an sint vera vel falsa quae iurant, parum vel nihil solliciti de hac mala consuetudine extirpanda, quam ordinarie scandalum sequitur (Cf. S. Alph. n. 145; Elbel, n. 99 sq.).

III. Quod ad *iustitiam* spectat, in iuramento *promissorio* peccat mortaliter, qui iurat se facturum *rem mortaliter malam*, ut si iuraret se aliquem interfectorum; quia est gravis irreverentia, se ad peccatum mortale divina auctoritate quasi obligare, ita ut hic duae malitiae concurrant: una, quod velit malum; altera, quod ad hoc abutatur auctoritate Dei, odio habentis omne malum (S. Alph. n. 146).

An vero peccet graviter vel leviter, qui iurat se facturum *rem venialiter malam, aut vanam, aut inutilem, aut frivolum*, disputant Auctores. Plures existimant, peccatum non esse grave, cum ibi, iuxta ipsos, levis tantum irreverentia habeatur. At S. Alphonso loc. cit. magis arridet sententia opposita, quam tenet Elbel cum aliis, quia non levis, sed gravis irreverentia esse videtur invocare Deum in testem ac fideiussorem peccati, quamvis levis (Vid. Elbel. n. 97).

Relate ad iuramentum *assertorium*, cui deest tantum *iustitia*, res explicatione indiget. Ponatur casus, quod Titius aliquod peccatum commiserit, illudque propalet, vel cum delectatione referat, ac insuper ut, ei praestetur fides, iuramento affirmet. Quaeritur, an in huiusmodi iuramento assertorio sit peccatum grave defectus iustitiae? Prima sententia affirmat, quia qui rem iniustam seu inhonestam sub iuramento asserit, gravem iniuriam Deo irrogat, invocando eum in testem ad roborandam propriam malitiam. Secunda sententia negat, videlicet « probabilius dicendum, ita S. Alphonsus, n. 146, non esse nisi veniale, ut Suarez, Sanchez... Ratio, quia ideo in iuramento promissorio id est mortale, quia iuramentum tum assumitur ad firmandam voluntatem exequendi malum. In tali vero assertorio non assumitur ad confirmandam complacentiam, sed tantum pronuntiatur ad alios certiores reddendos de suo peccato, quod non est nisi quaedam animi levitas venialis. Secus tamen dicendum, si quis iuramentum assumeret ad firmandam detractionem, quia iuramentum tunc sumitur, ut medium ad infamiam alterius certio-

rem reddendam » (Vid. etiam Salmanticenses, tom. IV, tract. 17, cap. II, n. 43 sq.).

101. Iuramentum *fictum* intelligitur illud, quod fit cum aliqua simulatione animi, et tripliciter fieri potest: *a)* sine animo iurandi; *b)* sine animo se obligandi; *c)* sine animo implendi. Haec triplex simulatio animi in iuramentis numquam excusatur a peccato, iuxta communem Doctorum sententiam, et res per se patet, cum sit Deo iniuriosum invocare eum in testem sine veritate, vel iustitia, vel indicio. Quoad dubia: an fiete iurans peccet graviter vel leviter, vel quando graviter aut leviter, multa proferuntur ab Auctoribus, inter quos videantur Sporer, n. 133 sq.; Elbel, n. 117 sq.; S. Alph. n. 172. Interim sciendum est, ab Innocentio XI damnatam fuisse propositionem, ordine 24, quae sic sonat: *Cum causa, licitum est iurare sine animo iurandi, sive res sit levis, sive gravis.*

§ II. De obligatione iuramenti.

102. Omne iuramentum debite factum circa materiam *licitam, honestam, et cedentem ad honorem Dei, vel bonum tertii*, parit obligationem servandi illud ex virtute Religionis. Nam iuramenta debite facta, simulque honesta, involvunt reverentiam divini Numinis, cuius summam veritatem iurans profitetur, atque in testem vocat. Ergo hoc ipso ex motivo Religionis obligant ad sui observantiam, ne Dei veracissimi testimonium in confirmationem falsitatis et mendacii adducatur (Reiff. n. 69).

103. Iuramentum de re *inhonesta, turpi, seu illicita* praestitum nullam inducit obligationem. Iuramentum enim non fuit institutum, ut esset vinculum iniquitatis. Hinc nullum est iuramentum illius, qui iurat, se fornicaturum, vel hominem occisurum, aut duelum iniustum initurum, vel offensam proximo non condonaturum (Cf. Laymann, tom. II, cap. VI, n. 1; Reiff. n. 73; Sporer, n. 142).

104. Iuramentum factum ad malum finem *in favorem tertii*, dummodo impleri possit sine peccato, observandum est: ex. gr. iurasti sicario certam summam dare, si inimicum tuum occidat, vel mutilet, aut maleficio inficiat; iuramentum hoc in actu est mortaliter malum ex malitia finis, et ante opus peccaminosum im-

pletum omnino rescindendum. Nihilominus, opere semel exhibito, tenetur iurans stare promissis suis. Ratio est, inquit Sporer, n. 55, quia iuramentum, seu divini Numinis invocatio non applicatur super ipsum contractum, vel promissionem operis peccaminosi, quod... utique irritum esset, sed cadit solum *super promissionem solvenda mercedis* sub conditione operis turpis promissi; atqui solutio talis mercedis de se est licita... ergo valet illud iuramentum (Vid. etiam Laymann, cap. VI, n. 2; Elbel, n. 88; S. Alph. n. 177).

105. Hinc prae laudati Auctores, Laymann, Sporer et Elbel movent, quod improprie loquuntur Doctores, praesertim Canonistae, dum dicunt: iuramentum illicitum servandum non est; deberent enim dicere: *iuramentum de re illicita servari non debet*.

106. Iuramentum promissorium quodcumque, factum cum errore aliquo circa substantiam rei promissae vel subiectum, cui promissio fit, nullum est; est autem validum, si error versetur circa qualitatem mere accidentalem, non redundantem in substantiam. Ita omnes. Ratio est, quia iuramentum promissorium sequitur conditionem promissionis. Atqui ad validitatem cuiuscumque promissionis essentialiter requiritur consensus in substantiam, qui consensus subsistere nequit cum errore substantiali, bene vero cum errore accidentali dumtaxat. Ergo ubi habetur error circa substantiam, ibi non valet neque obligat iuramentum (Elbel, n. 85, et cf. S. Alph. n. 175).

107. Iuramentum promissorium *soli Deo* factum de opere minus perfecto, et cuius oppositum est melius, non obligat. Nam iuramentum promissorium soli Deo factum, induit naturam voti; atqui votum de re impeditiva maioris boni non obligat, sed licite eligitur illud maius bonum: ut si quis iurasset in illa hora oraturum in ecclesia, et in eadem hora vocaretur ab aegroto eius assistentiam implorante, quod quidem gratus Deo censetur (Laymann, loc. cit. n. 5; Reiff. n. 76).

108. Iuramentum promissorium, *homini factum* de re licita, obligat, quatenus promissio fuerit acceptata: ad hoc enim iurans ex fidelitate et iustitia tenetur (Auct. cit.).

109. Iuramentum Deo factum de re prorsus indifferenti non obligat. Deus enim iuramentum de praestando aliquo vano et otioso,

ut est res indifferens, non acceptat. Potius divinae Maiestati iniuriosum esset (Laymann, ibid. n. 3; Reiff. n. 77; Elbel, n. 86).

110. Iuramenta parentum de puniendo filio, domini de eiciendo famulo e domo, mercatoris de non vendenda merce viliori pretio, vel maiori non emenda, plerumque non sunt vera iuramenta, tum quia saepius non habent intentionem iurandi, sed tantum terrendi, tum quia huiusmodi iuramenta solent plerumque fieri ex passione dumtaxat, atque de re saltem venialiter mala. Ideo Doctores satis communiter monent, raro huiusmodi homines peccare, si postea non impleant quod iurarunt: vel quia delinquentes sese iam emendarunt, vel quia iuramentum fuit de re inutili, vel factum ex ira aut vindicta inordinata (Laymann, cap. 14, n. 6; Reiff. Theol. mor. tract. VI, dist. II, n. 22; Elbel, n. 87; S. Alph. n. 186).

111. Iuramentum promissorium homini praestitum, *secundum propriam obligationem, quae procedit ex virtute Religionis*, semper personale est; videlicet: obligatio iuramenti *propria*, derivans *ex virtute Religionis*, est omnino personalis, etiamsi aliquis pro se et suis successoribus iuraverit. Et revera iuramentum est vinculum personale, quod iurantem tantummodo afficit; sicut enim nemo iurat, nisi sua voluntate, ita nemo obligatur iuramento alterius, nisi in illud consentiat, et consentiendo suum faciat. Quod si quis pro se et suis successoribus iuraverit, hi possunt quidem obligari; at, non ea obligatione quae oritur *ex iuramento*, et quae transit cum iurante, sed ea obligatione, quae oritur *ex pacto*, sive contractu, seu promissione ab alio acceptata (Cf. Reiff. n. 103 sq.; Schmalz. n. 75 sq.; Sporer, n. 68).

112. Iuramentum *de servando silentio* circa ea, quae in electionibus vel congregationibus fieri debent, obligat iuxta proportionem materiae, id est graviter in materia gravi seu tali, ex cuius revelatione oriri potest cuipiam grave nocumentum; leviter vero in materia levi, id est tali, ex cuius revelatione vel nullum prorsus, vel nonnisi exiguum praeiudicium potest redundare in proximum. Ratio est, quia obligatio huius iuramenti promissorii sequitur naturam secreti; ergo ubi hoc magni momenti est, obligat graviter; ubi vero est exigui, nonnisi leviter obligat (Elbel, n. 90; S. Alph. n. 183).

113. Qui iuravit *se servaturum secretum*, non peccat contra iuramentum, illud detegendo, quando non potest illud celari absque gravi suo, vel alterius damno, quia ipsa promissio secreti non videtur obligare, nisi hac conditione: *si non noceat* (S. Alph. n. 183). Item cessat obligatio iuramenti, si res aliunda nota evaserit.

114. Officiales quicumque, qui *sese in susceptione officii iurando adstrinxerunt* ad fideliter illud administrandum, peccant graviter vel leviter contra virtutem Religionis secundum proportionem culpaе in administratione commissae. Idipsum dicendum est de scribis, procuratoribus, advocatis, et aliis, qui iurarunt se non petituros aut recepturos pro salario ultra id, quod lege taxatum est (Elbel, n. 92).

115. Iuramentum *in foro externo* stricte interpretari debet, et nequaquam extendi ultra proprietatem verborum, quia ubicumque agitur de introducenda nova obligatione, fieri debet stricta interpretatio iuxta regulam Iuris in 6: *odia restringi, favores convenit ampliari*. In foro autem *interno* interpretari debet iuxta mentem iurantis, nisi hic supponatur in dolo vel fraude ad decipiendum alterum. Et revera actus agentium, praecipue in foro interno, non operantur ultra intentionem eorum (Cf. Laymann, cap. IX, ubi plura; Sporer, n. 70; Elbel, n. 67).

116. In omni iuramento promissorio, fictione iuris, tacite subintelliguntur sequentes conditiones: a) *Si potuero*, quia nemo censetur se obligasse ad rem impossibilem physice vel moraliter, scilicet cum permagna difficultate non praevisa. b) *Salvo iure et auctoritate Superiorum*, quia nemo potest se obligare in praeiudicium Superioris. c) *Si is, in cuius gratiam et utilitatem promissio iurata facta est, voluerit acceptare*; aut: *nisi obligationem expresse vel tacite remittat*. d) *Si res non fuerit notabiliter mutata*: notabilis enim mutatio variat quodammodo obiectum, ita ut ad hoc promittentis intentio nullatenus se extendisse prudenter credatur. e) *Si et altera pars fidem servaverit*, intellige: si promissio fuerit mutua. Hoc enim locum habet in contractibus seu promissionibus mutuis (Laymann, ibid. n. 407. Sporer, n. 77; Elbel, n. 70; S. Alph. n. 180).

117. Addendum cum S. Ligorio, n. 187, quod cessat obligatio iuramenti aut voti, *si cessat causa finalis illius*, v. g. promisisti

pauperi elemosynam, sed ille postea fit dives; promisisti peregrinationem ob salutem patris, sed ille moritur etc.

118. Quot modis aufertur generatim obligatio iuramentorum? Resp. quatuor modis, scilicet: *extinctione*, *irritatione*, *dispensatione*, et *commutatione*, nempe iisdem modis quibus cessat obligatio votorum. Ne autem eadem iterentur, de his fusius loquemur, ubi de votis, prout in sequenti capite.

§ III. De adiuratione.

119. Adiuratio est invocatio Dei, vel Sanctorum, aut alicuius rei sacrae, ad alterum (*petendo vel iubendo*) inducendum vel cogendum, ut aliquid faciat vel omittat. — Duplex est: *solemnis*, quae fit cum praescripta forma et caeremoniis ab Ecclesia institutis, et a Ministris ad id consecratis: *privata*, quae fit a laico, vel a clerico quidem, sed absque dicta solemnitate (Vid. S. Alph. lib. III, appendix; Elbel, loc. cit. n. 131).

Porro utraque haec adiuratio vel est *deprecativa* vel *imperativa*. Est deprecativa, si fiat petendo seu precando, veluti illud Apostoli Rom. 12, 1: « *Obsecro vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam* ». Est imperativa, si fiat iubendo, nempe per imperium, quae competit tantum Superioribus erga subditos, et Exorcistis erga daemones (S. Alph. ibid.; Sporer, appendix, n. 162; Elbel, ibid.).

120. Hinc patet discrimen inter iuramentum et adiurationem. In iuramento invocatur Deus *in testem*; in adiuratione interponitur nomen Dei vel Sancti *ad rem exoptatam efficacius obtinendam* ob reverentiam Divinitati vel rebus sacris debitam (Sporer, ibid.; Gury-Ballerini, tom. I, n. 316).

121. Creaturae tantum intellectuales possunt *directe* adiurari, ut homines et daemones; *indirecte* autem etiam irracionales, ut sal, nubes, locustae etc. adiurando vel Deum, ut ad earum usum nos adiuvet et benedicat; vel daemones, ut per eas desistant nocere (S. Alph. ibid. III; Elbel, n. 134).

122. Adiuratio est *licita*, dummodo fiat, prout dictum est de iuramento, cum debitis conditionibus, scilicet cum *veritate*, *iustitia*

et *iudicio*. Cum *veritate*, quatenus adiurans vere intendat assequi quod petit, et vera sit causa, ob quam petit. Cum *iustitia*, quatenus res postulata sit honesta et licita. Cum *iudicio*, quatenus adiuratio non fiat, nisi cum debita circumspectione, seu discretionem. *Communis*.

123. Adiuratio privata, ut constat ex dictis, omnibus licet; adiuratio sollemnis licita est tantum Ecclesiae ministris, et in praesenti Ecclesiae disciplina, *cum licentia Episcopi*: intellige de adiuratione daemonum (S. Alph. ibid. IV).

124. Circa adiurationem daemonum, duo praecipue notanda sunt: a) ut cum eis adiuratio sit imperativa, non vero deprecativa; b) ut fiat tantum ad amovenda damna et vexationem obsessi, non autem ad vanitatem et curiositatem (S. Alph. ibid. V; Elbel, n. 156).

125. Exorcista, ut obsessus vere liberetur, curet sequentia observare: 1° Exploret prius, an ille vere obsideatur a daemone. 2° Muniat se fide, fiducia, charitate, humilitate, oratione et ieiunio. 3° Inducat obsessum ad confessionem, confidentiam et orationem. 4° Utatur exorcismis in Ecclesia Romana, vel saltem in sua dioecesi approbatis. 5° Utatur etiam invocatione nominum Iesu et Mariae, et item signo Crucis, ac Reliquiis Sanctorum, aut aqua benedicta, Agnus Dei etc. 6° Caveat, ne cum daemone iocetur, sed potius pauca proferat, et non permittat ei plura loqui, sed imperet tacere. 6° Regulariter exorcismum faciat in ecclesia, iannis apertis, nisi honesta adsit causa, ut fiat domi. 8° Excludat mulieres, pueros et viros otiosos, quorum modica fides expulsionem ob stare potest (S. Alph. ibid.; Laymann, lib. V, tract. IX, cap. 14, n. 5; Elbel, n. 159).

126. Si quaeratur: de quibusnam rebus daemon interrogari possit, S. Alphonsus loco citato respondet, licere interrogare de omnibus, quae ad eius expulsionem conducunt. Hinc exorcista quaerere potest numerum et nomina eorum, qui in obsessio habitant, et a quanto tempore; item causam sui ingressus, nec non signum aliquod sui egressus (Cf. etiam Elbel, n. 173, 174).

CAPUT II.

De Voto.

§ I. *Notio et divisio Voti.*

127. Votum est promissio deliberata Deo facta de *bono meliori*. Est *promissio*, id est obligatio fidei, seu actus, quo vera obligatio suscipitur. Differt proinde a *proposito*, quod non est promissio, sed potius voluntatis dispositio, nullam per se inducens obligationem. — *Deliberata*, id est non coacta, puta ex metu gravi extrinseco, sed ex libera electione procedens, ac ideo cum debita cognitione, tum rei quae promittitur, tum obligationis quae assumitur. — *Deo facta*; votum enim est actus latraiae, et cultus latreuticus soli Deo debetur. Unde consequitur, vota quae nuncupantur B. Virgini vel Sanctis, hunc habere sensum, quatenus ea fiant *Deo in honorem B. Mariae Virginis vel aliorum Sanctorum*, eo quidem modo, quo Deo aedificantur templa et altaria in honorem eiusdem B. Mariae Virginis et Sanctorum. — *De bono meliori*, quatenus votum non debet esse impeditivum alterius operis excellentioris seu perfectioris (Cf. Laymann, lib. IV, tract. IV, cap. I, n. 4-6; Elbel, pars III, n. 173; Santi, Praelect. iur. can. lib. III, tit. 34, 1).

128. *Partitio voti*. Votum distingui solet potissimum in sequentia membra :

I. In *personale, reale et mixtum*. *Personale* est, cum aliqua hominis actio, vel ab actione cessatio promittitur, utputa peregrinatio vel ieiunium. — *Reale* est, cum res aliqua pretio aestimabilis, v. g. calix, pecunia, promittitur. — *Mixtum*, cum promittitur utrumque, videlicet tam actio personalis, quam res praestanda, ut si quis promittat peregrinationem cum oblatione calicis.

II. In *absolutum et conditionatum*. Illud est, quod fit simpliciter, nempe sine ulla conditione, ex. gr. voveo eleemosynam; hoc autem, quod fit cum conditione, ita ut, nisi hac verificata, non exurgat obligatio, v. g. voveo eleemosynam, si sanitati restituar. Quod si voto apponatur poena quoties votum violetur, tunc erit

votum conditionatum *poenale*, ut si quis voveat, se non inebriaturum sub poena peregrinationis.

III. In *expressum* et *tacitum*. Primum est, quod verbis declaratur; alterum, quod fit aliquid agendo, cui est adnexum votum, prout evenit in susceptione Subdiaconatus, cui ex lege Ecclesiae adnexum est votum castitatis.

IV. In *temporarium* et *perpetuum*, prout ad certum tempus tantum, aut per totam vitam servandum promittitur (Bonac. Disp. IV, quaest. II, punct. II).

V. In *solemne* et *simplex*. Solemne est, quod ab Ecclesia *ut tale* recognoscitur. Ergo voti solemnitas consistit in *decreto*, seu *statuto* aut *dispositione* Ecclesiae, vi cuius persona tale votum emittens inhabilitatur ad certos effectus. Votum simplex est, quod sine praedicta Ecclesiae recognitione emittitur. Utrumque coram Deo valent, sed differunt quoad effectus: nam actus contra votum solemne emissus non solum est illicitus, sed etiam invalidus et irritus, dum actus contra votum simplex est in genere solummodo illicitus. Quare solemnitas voti non est quid intrinsecum ipsi voto, cum in se eadem sint vota solemnia et simplicia, sed est qualitas extrinseca, procedens ex actu legitimo Ecclesiae, quae approbans votum, eidem tribuit virtutem irritandi actus contrarios (Vid. Elbel, loc. cit. n. 181; Santi, ibid. n. 2; Lib. I huius operis, pag. 21).

Ratio huius resolutionis desumitur ex lib. 3, tit. 15, cap. unic. in 6, ubi Bonifacius VIII ait: « Nos igitur attendentes, quod voti solemnitas *ex sola constitutione Ecclesiae est inventa* ». Similiter Gregorius XIII, Bulla *Ascendente Domino*, ann. 1583, haec habet: « Nos considerantes, voti solemnitatem *sola Ecclesiae institutione inventam esse* ». Non videtur ergo posse admitti sententia eorum, qui voti solemnitatem reponunt in quadam consecratione, vel traditione ex parte voventis, et in acceptione ex parte Praelati votum recipientis (Cf. Lib. I, pag. 21 sqq.).

VI. Demum votum distingui etiam potest in *reservatum* et *non reservatum*. Reservatum appellatur illud, in quo solus Papa dispensare potest: *non reservatum*, in quo alii quoque dispensare valent (Elbel, Santi, loc. cit.).

§ II. *De requisitis ad votum.*

129. Conditiones ad voti validitatem requisitae, in ipsa voti definitione reperiuntur sufficienter expressae. Pauca addimus, ut sequitur:

1. *Conditiones ex parte voventis.* Requiritur 1° *capacitas vovendi*, ut per se patet. Defectu capacitatis nequeunt valide vovere furiosi, semidormientes, pueri nondum usum rationis adepti.

2° *Vera et deliberata voluntas votum emittendi, eoque sese obligandi.* Nam votum est ad *instar legis*, quam vovens sibi sponte imponit. Atqui sine vera et positiva voluntate inducendi obligationem nulla lex imponitur, neque pariter ullus homo sine vera, libera et deliberata intentione aliquam obligationem assumere censetur. Hinc defectu *intentionis* invalidum est votum *factum*, nempe emissum vel *sine animo promittendi*, vel *sine animo se obligandi*. Defectu autem *cognitionis* invalidum est votum factum *cum omni-modâ ignorantia obligationis*, quam inducit. Defectu tandem *libertatis* nullum est votum emissum ex metu gravi, ab alio iniuste incusso ad ipsum votum extorquendum.

II. *Conditiones ex parte materiae.* Materia voti universim debet esse res vel opus: 1° *possibile*, quia ad impossibile nemo se obligare potest; hinc stulta foret talis promissio: *Deo autem displicet stulta promissio* (Eccl. 5, 3).

2° *Honestum seu bonum*, prout patet ex ipso intrinseco fine voti, qui consistit in cultu Dei. Deus autem non colitur per actum vel opus, quod non sit honestum seu bonum. Hinc votum de re mala non solum est irritum, sed etiam grave peccatum. Item votum de re indifferenti est invalidum, nisi ex fine et circumstantiis res fiat bona.

3° *De bono meliori*, scilicet de re, quae non impediât maius bonum, quia promissio, quae impedit maius bonum, aliquid cultui divino detraheret, consequenter non posset esse Deo grata (De his vid. S. Alph. n. 202 sq.; Sporer, tract. III, cap. II, n. 37 sq.; Elbel, n. 184).

§ III. *De obligatione voti.*

130. Quodcumque votum valide emissum, ex virtute Religionis obligat ad praestandum id, quod fuit promissum. Constat 1° ex

S. Scriptura (Dent. 23, 21): « *Quod semel egressum est de labiis tuis, observabis, et facies sicut promisisti Domino Deo tuo* » (Ecclesiast. 5): « *Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis et stulta promissio* ». Constat 2° ex SS. Canonibus (Lib. III, Decret. tit. 34, cap. 6) ubi dicitur, voti solutionem esse ita necessariam: « *ut sine propriae salutis dispendio alicui non liceat resilire* ». Constat 3° ex ratione: quia ex iure naturae homo homini tenetur servare fidem de re promissa; ergo a fortiori tenetur eandem servare Deo.

131. Haec obligatio, ex omnium Doctorum sententia, est *ex genere suo* gravis. At *in specie* seu in individuo, potest esse vel *gravis* vel *levis* iuxta *capacitatem materiae*, et *intentionem voventis*. Et revera vovens, ut supra observatum est, se habet ad instar legislatoris privati; ergo quemadmodum quilibet legislator in materia etiam gravi potest obligare sub culpa vel poena levi dumtaxat, ita et vovens potest in materia gravi sibi imponere obligationem tantum levem. Nihilominus id intelligendum est cum hac restrictione: dummodo vovens in actu vovendi habuerit intentionem, se nonnisi sub culpa veniali obligandi. Ratio est, quia quivis legislator censetur velle obligare iuxta quantitatem seu *capacitatem materiae*, graviter scilicet in materia gravi, leviter in levi; consequenter idipsum praesumendum est de eo, qui vovendo sibimet legem imponit, nisi aliter constet (Cf. Laymann, cap. III, quaest. II; Sporer, n. 85; Elbel, n. 207; S. Alph. n. 211).

132. Advertunt communiter Auctores, votum de re levi et exigua tam ex natura, quam ex circumstantiis (v. g. recitare *tria Pater* vel *Salve Regina*) non posse ad peccatum mortale obligare, quamvis vovens expresse intendat, se velle sub gravi ad id adstringere; idque ob incapacitatem materiae ad tantam obligationem.

133. A doctrina exposita, quod scilicet *res gravis voveri potest sub levi*, excipienda sunt *vota Religionis*, seu *vota solemnia*, nec non *rotum castitatis sacris Ordinibus annexum*. Haec enim vota ex intentione Ecclesiae sunt absoluta, quatenus Ecclesia, cuius auctoritate fuerunt illa introducta, *exigit in subiecto voluntatem graviter se obligandi*. Et merito quidem: tum quia important quamdam perpetuam status mutationem, tum quia etiam Religio, respectu

profitentis, se graviter obligat, non minus quam sponsa respectu sponsi. Ergo ut ex utraque parte servetur aequitas naturalis, Ecclesia rationabiliter exigit, ut Ordines sacros suscipiens aut Religionem solemniter profitens, graviter ad votorum observantiam se obstringat, ita ut, si secus fiat, professio religiosa non valeat.

134. Vota *personalia* non implentur, nisi per voventem. Unde qui vovit peregrinationem, non satisfacit, si conducat alium; neque ad id tenetur, si ipse non possit (S. Alph. 217).

135. Vota *realia* solvenda sunt ex proprio; unde qui nequit ex suo, non tenetur ab alio mendicare. Quod si possit ex suo, et tamen alius, sive rogatus, sive sponte pro ipso velit solvere, id valet; quia tunc quod alter dat, fit ipsius (Id. ibid. Laymann, cap. III, n. 9; Elbel, n. 212).

136. Vota, non qua *personalia*, sed qua *realia* transeunt ad haeredes, non quidem ex voto seu virtute Religionis, sed ex obligatione iustitiae, ratione acceptae haereditatis prout alia debita (Vid. Sporer, n. 133; Elbel, 213; S. Alph. n. 214).

137. Si *communitas* aliquid voverit, in quod posteri non consenserunt, non tenetur id servare vi voti, sed interdum ratione pacti, statuti, vel longae consuetudinis (S. Alph. n. 216). Quoad hoc Urbanus VIII declaravit: *intentionem suam fuisse per eam Constitutionem* (super observatione Festorum) *tollere festa de voto quoad vim praecepti, et reducere illa ad instar Festorum de devotione, reservata obligatione ratione personalis contractus ex vi voti provenientis* IPSISMET PERSONIS TANTUM, QUAE VOVERUNT (S. Rit. Congr. die 18 Apr. 1643; N. 834).

§ IV. De cessatione voti et iuramenti.

138. Voti et iuramenti obligatio quatuor modis cessare potest: 1° *extinctione*; 2° *irritatione*; 3° *dispensatione*; 4° *commutatione*. Primus modus est *ab intrinseco* ob materiae mutationem; tres alii modi sunt *ab extrinseco* ob interventum auctoritatis humanae. De extinctione et irritatione modo dicemus; de dispensatione et commutatione inferius in distinctis paragraphis.

I. Per *extinctionem*. Votum et iuramentum dicitur *extingui*, quando ipsius obligatio *per seipsam cessat* absque interveni-

rius potestatis. Extinguitur autem a) *ob materiae mutationem*, quando materia sive physice, sive moraliter evadit impossibilis, vel illicita, aut indifferens, vel maioris boni impeditiva: ratio patet ex definitione voti; b) *ob mutationem circumstantiarum*, quando supervenit tale impedimentum, quo praeviso, votum vel iuramentum emissum non fuisset: iuxta enim Doctorum sententiam, in quovis voto et iuramento tacite subintelligitur haec conditio: « *Si res in eodem statu permanserit* ». c) *Ob cessationem finis principalis*, quia tunc cessat ratio agendi propter finem, et tunc vovens iure praesumitur noluisse se obligare ad agendum; ut patet in eo, qui vovit peregrinationem pro impetranda sanitate amici, qui interea mortuus est; d) *Ob defectum conditionis voto adiectae*; ex. gr. vovisti recitationem quotidianam Rosarii, si certum beneficium obtineres, et non obtinuisti, solutus es a voto, quia noluisti aliter te obligare, nisi sub conditione beneficii obtinendi (Cf. S. Alph. lib. III, n. 225; Sporer, tract. III, cap. III; Elbel, n. 237 sq.).

II. *Per irritationem*. Irritatio voti est omnimoda *annihilatio* eiusdem, facta ab eo, qui potestatem *dominativam* habet; vel, si magis placet, est actus, quo ille, a quo vel persona vovens, vel materia voti dependet, tollit obligationem voti. Hinc patet discrimen inter voti irritationem et dispensationem: nam irritatio fit per potestatem *dominationis*; dispensatio autem per potestatem *iurisdictionis*. Haec de causa Abbatissis communiter conceditur potestas *irritandi* vota Monialium sibi subiectarum, non autem potestas *dispensandi* in illis (Elbel, 241; S. Alph. n. 227-233; Ferraris, v. *Votum*, art. III, n. 11 et 12, ac n. 59).

139. *Duplex* solet *irritatio* assignari, nempe *directa* et *indirecta*. Prima, quae vere et proprie irritatio dicitur et est, cadit in ipsam voluntatem vovens, eiusque votum ita rescindit, ut voti obligatio numquam reviviscat. Altera, seu irritatio *indirecta*, ea est, quae non in voluntatem vovens praecise cadit, sed in materiam promissam; et huiusmodi irritatio impedit voti executionem, in quantum et quamdiu executio voti quoad materiam, vergeret in praeiudicium ipsius irritantis. Quocirca remoto impedimento vel praeiudicio, obligatio reviviscit. Haec igitur ablatio voti improprie dicitur irritatio, cum potius sit voti suspensio. Ratio praemissorum

est, quia vota semper habere praesumuntur implicitam conditionem « nisi contradicat ille, cui vel vovens, vel materia voti subest » (Cf. Salmant. tract. 17, cap. III, n. 25; Sporer, tract. III, cap. III, n. 12; Elbel, n. 242; Potestas, tom. I, n. 1973).

140. Brevius et clarius hanc doctrinam ita explicat Felix Potestas: « Irritatio est duplex, directa, *quae fit ab aliquo, quatenus est ei subiecta voluntas voventis*: et indirecta, *quae fit ab aliquo, quatenus est ei subiecta materia voti*. Vota directe irritata nunquam reviviscunt, quia sunt extincta in radice. Vota vero indirecte tantum irritata reviviscunt, quando desinunt praeiudicium afferre; unde sunt solum suspensa ».

141. His praemissis, ex communi Doctorum sententia statui potest regula generalis: quicumque habet potestatem *dominativam* in personam voventem, vel iurantem, aut in ipsam rem promissam voto vel iuramento, potest irritare alterius vota vel iuramenta promissoria. Et sane vota et iuramenta eorum, qui alteri quoad personam suam, vel saltem quoad materiam voto vel iuramento promissam, plene subiecti sunt, sunt veluti conditionata, et tum ex natura rei, tum etiam ex dispositione iuris communis hanc adnexam habent, ut iam innuimus, conditionem: Voveo, vel iuro hoc vel illud praestare, si Superior, vel is, cuius interest, non contradicat. Eo proinde contradicente, irrita et invalida erunt omnia huiusmodi vota et iuramenta promissoria (Sporer, *ibid.*; Laymann, lib. IV, tract. III, cap. XI; et tract. IV, cap. VII, n. 3).

142. *Corollaria*: Hucusque exposita ius tribuunt, iuxta communem Doctorum sententiam, ad inferenda nonnulla corollaria. At prius, claritatis gratia, notandum est, utroque iure tam civili, quam ecclesiastico, filios sive adolescentes alios dici *puberes*, alios *impuberes*. *Impuberes* censentur *masculi* usque ad annum decimum quartum completum; *foemellae* usque ad annum duodecimum completum. Post hanc aetatem reputantur *puberes*, seu apti ad propagandam speciem humanam.

143. Ex *puberibus* alii dicuntur *minorennnes*, qui nondum compleverunt annos 21, vel, pro aliquo regno, 18; *maiorennnes*, qui huiusmodi aetatem excesserunt.

144. Quamdiu parentes vivunt, impuberes et minores sunt omnimode sub eorum potestate. Mortuis parentibus seu genitoribus, datur impuberibus *tutor* usque ad annum 14, *principaliter* ex fine, ut *tutor* personam *pupilli* seu *clientis* sui custodiat, et in eius educationem invigilet; *secundario* autem, ut eiusdem bona administret. *Minorennibus* autem ab anno 14 usque ad maiorenitatem datur *curator*; principaliter ad bona administranda, secundario ad ipsius personam tuendam. Haec generatim loquendo; quia quoad particulares dispositiones, inspicienda sunt singulorum regnorum Statuta (Vid. Elbel, n. 243; Scavini, tom. 1, n. 347).

145. *Corollarium* I. Omnia vota *impuberum*, tum personalia (etiam castitatis et religionis), tum realia, directe irritari possunt a patre, vel *in eius defectu*, ab avo paterno, vel tutore, imo etiam a matre. Ratio est, quia cum impuberes, ob defectum iudicii et discretionis, non sint sibi met sufficientes, merito, ipso iure naturae dictante, iura positiva disposuere, ut ab aliis regerentur, adeo ut nihil absolute disponere aut promittere possent, sed in omnibus promissionibus vel pactis semper subintelligeretur illa conditio: Si pater, vel tutor, aut is, qui patriam in eos potestatem habet et exercet, consentiat, vel non contradicat. Ergo ut primum pater, vel tutor etc. se opponit, votum aut quaecumque alia promissio ab impubere facta, non amplius obligat (S. Alph. n. 229).

Insuper omnia vota ab impubere, *in ipsa impubertate* emissa, non solum durante impubertate, sed etiam postea *quoecumque tempore pubertatis*, a patre vel a tutore seu ab eo, qui paterna pollet auctoritate, irritari possunt, dummodo pubes factus, votum non confirmaverit, sciens illud fuisse infirmum (Laymann, tract. IV, cap. VII, n. 11; Sporer, n. 21).

146. *Corollarium* II. Vota *personalia puberum* nequeunt a patre, vel tutore, aut alio, potestatem dominativam habente, irritari, *nisi praevindicent patriae potestati*. Unde nequit pater, vel tutor irritare puberum vota, puta, religionis, castitatis, Sacrorum Ordinum, Confessionis et Communionis menstruae, de moderato ieiunio, de recitatione Rosarii, et alia similia. Vota enim in tantum sunt irritabilia, in quantum emissa sunt sub conditione, vel expressa vel tacita, consensus illius, cui vovens subiectus est, et sub cuius

potestate et dominio reperitur. Sed homo liberae conditionis, cum ad perfectum rationis usum pervenit, prout talis censetur puber, nulli subiectus est quoad ea quae pertinent *ad dispositionem suae personae*, sed pro libito de illa et de actionibus eius disponere potest. Ex parte ergo *personae* nulla est ratio irritationis huiusmodi votorum.

Relate autem ad vota, quae praeiudicant patriae potestati seu gubernationi domus, cum emissâ censeantur sub tacita conditione consensus patris vel tutoris, possunt quidem ab his irritari (Salmant. n. 46-47; S. Alph. lib. III, n. 229).

147. *Corollarium* III. Vota *realia* a filiis *puberibus* emissâ, quamdiu sunt *minorennnes*, possunt a parentibus vel tutoribus irritari, quia ante illam aetatem carent administratione bonorum, et subsunt custodiae et curae parentum. Excipitur votum de peculio castrensi, quod nequit a parente irritari, propterea quod relate ad illud, filius est sui iuris, neque patriae potestati praeiudicare potest (Cf. Auctores cit.).

148. *Corollarium* IV. Potestas irritandi vota competit marito respectu uxoris et uxori respectu mariti. Haec tamen potestas *quoad maritum* plures Doctores limitant ad ea vota tantum, quae sibi suaeque gubernationi afferunt praeiudicium; *quoad vero uxorem* ad ea vota, quae sibi seu statui matrimonii praeiudicant. Plures alii Auctores, inter quos S. Alphonsus, n. 234, probabiliorē censent sententiam, quod vir possit *directe* omnia vota uxoris irritare, licet non praeiudicent ūsui matrimonii, vel prolis educationi, vel gubernationi domesticae. Quoad has quaestiones vid. Filliucium, tract. 26, cap. 8, n. 235 sq.; Sporer, n. 25-27; Salmant. n. 55 sq.

149. *Corollarium* V. Potestas irritandi vota competit etiam domino respectu famuli seu servi, non quidem directe, sed indirecte et ratione materiae, quatenus nempe obligationi servitutis et famulatus, nec non iuri, quod in servos habent domini, officiunt et praeiudicant, et pro tempore tantum, quo iis subduntur (Filliuc. ibid. n. 226).

150. *Corollarium* VI. Episcopus potest irritare vota Clericorum sibi subiectorum, sed solum in quantum impediunt utile ministerii ecclesiastici exercitium. Clerici enim, licet sint Episcopo subiecti, tamen conservant iuridicam personalitatem, et retinent

velle et nolle. Unde Episcopus habet quidem iurisdictionem, seu auctoritativam potestatem, sed non habet potestatem *dominativam*. Si autem votum obviaret exercitio sacri ministerii, ex. gr. si Clericus voveret se non accepturum beneficium parochiale, proculdubio Episcopus posset votum huiusmodi irritare, quia in hoc Clericus revera subditur Episcopo, ceu iudici competenti et Superiori legitimo (Franc. Santi, lib. III, tit. 34, n. 9).

Quia in materiis spectantibus ad proprios subditos (maxime in rebus moralibus et spiritualibus) ius est Episcopo praecipiendi vel prohibendi, hinc sequitur, posse eum indirecte irritare eorum vota. Exemplum est, si *clericus* vel *laicus* voverit peregrinationem, ex qua timeri possit periculum fidei, vel salutis spiritualis; Episcopus enim tunc potest illam prohibere (Filliuc. n. 225).

151. *Corollarium VII.* Omnia vota Religiosorum, quae *statum non constituunt*, etiamsi sint interna, aut etiam cum observantia regulari compatibilia, possunt a Praelatis seu Superioribus regularibus irritari. Ita docet. D. Thomas, 2. 2. q. 88, art. 8 ad 3: *Nulum votum Religiosi*, inquit, *est firmum, nisi sit de consensu Praelati*. Ratio est, quia Religiosus ob votum obedientiae in omnibus est subiectus Praelato suo, in quem transtulit *suum velle et nolle* (Schmalz. pars IV, tit. 34, n. 85; S. Alph. n. 233).

152. Ab hac universali regula excipiuntur, ut dictum est, 1° *vota constituentia statum religiosum*, sive sint simplicia, sive sollemnia. Religiosus quoad haec vota non est subiectus Praelato, sed tantum Summo Pontifici. Nam Praelato regulari haud licet evertere statum religiosum, qui ceteroquin innititur praefatis votis, ad quorum observantiam ipse quoque tenetur. Accedit, quod Praelato ab huiusmodi praecise votis potestas irritativa provenit quoad proprios subditos.

2° Excipiuntur vota, quae in aliquibus Religionibus sunt annexa tribus votis substantialibus, ut in *Minimis* votum abstinentiae a carnibus, in *Mercedariis* quartum votum redemptionis captivorum. Haec enim vota ex dispositione S. Sedis, non habent adnexam conditionem consensus Praelati.

3° Excipitur votum transeundi ad arctiorem Religionem: nam quoad hoc subditus Religiosus ex sacris Canonibus (*Cap. Licet, de*

Regul.) est sui iuris, nec a Superioribus impediri potest. Hoc enim ob maiorem perfectionem semper est in potestate inferioris.

153. Collige 1° Vota omnia Religiosorum, exclusis modo exceptis, irritari posse a Generalibus in toto Ordine, a Provincialibus in respectiva Provincia, a Guardianis seu Prioribus, vel Rectoribus in suis respectivis Conventibus: item ab Abbatissis, Priorissis, Matribus spiritualibus in propriis Monasteriis seu Domibus. Ratio est, quia hi omnes gaudent potestate *dominativa* in suos subditos, consequenter possunt eorum vota irritare (Vid. Auctores cit.).

154. Collige 2° Praelatos regulares non posse irritare vota *Novitiorum*; hi enim nondum per votum obedientiae sunt subiecti potestati dominativae Superiorum regularium, sed absolute sunt sui iuris. Nihilominus Praelati (et iuxta Salmanticenses etiam Magistri Novitiorum) possunt eorum vota personalia irritare, seu potius *suspendere*, quatenus eorum gubernationi et exercitiis probationis, impedimento vel praeiudicio forent; ita tamen ut si Novitius a Religione exeat, obligatio voti, ntpote non extincta, sed suspensa tantum, redeat. Quod si e contra profiteatur, omnia eius vota simplicia et personalia ipso facto commutantur in votum solemne religiosae professionis, quod eminenter, quasi omnia servitia particularia includit (Cf. Rodriguez, quaest. Regul. tom. I, q. 25, art. 8; Salm. n. 42; Sporer, n. 18; Elbel, n. 262; Lezana, verb. *Votum*, n. 17).

155. Dubitari potest, an liceat irritare vota sine causa? Respondetur cum S. Alphonso, n. 228: « Certum est, *pro valore* irrationationis nullam causam requiri; et commune est *quod non sit mortale*... Dubium est an sit veniale? Prima sententia affirmat... quia dissonum est Superiorem sine causa uti hac potestate. Sed *de se* loquendo, verius est nullum esse peccatum, quia vota subditorum sub hac conditione *consensus Superiorum* emittuntur, unde obedientia sufficit pro causa... Dixi *de se* loquendo; quia difficulter aliunde poterit excusari a veniali, vel quia facit actum otiosum, vel quia irrationabiliter profectum alterius impedit... Sufficit vero quaevis causa rationabilis ad excusandum a veniali, ut docent Elbel et alii ».

156. Collige 3° Non peccare Religiosum petentem a suo Praelato irrationationem voti, quia utitur inre suo. Nec tenetur Praelatus, qui votum irritat, illud in aliud commutare, nec subditus teneretur

commutationem acceptare. — Imo propter auctoritatem dominativam, quam Praelatus habet in subditum, irritatio fieri potest, etiam invito vovente (Suarez apud Lezanam, tom. I, cap. 48, n. 47).

§ V. De dispensatione votorum et iuramentorum.

157. *Definitio.* Dispensatio est totalis ablatio seu relaxatio vinculi voti (vel iuramenti) ex iusta causa nomine Dei facta ab eo, qui potestatem iurisdictionis ecclesiasticae habet in foro externo. Ita communiter Doctores cum S. Alphonso n. 250-256. — Dicitur 1° *ablatio totalis*, et per hoc distinguitur a *commutatione*, vi cuius obligatio transfertur in aliam obligationem. Dicitur 2° *ex iusta causa*: quia quod Deo debetur, nulla auctoritate humana relaxari potest, nisi subsit iusta causa. Dicitur 3° *nomine Dei facta*: cum enim homo vi voti debitor Dei evadat, nonnisi ab eo, qui divina potestate fungitur, absolvi potest a tali debito. Dicitur 4° *ab eo qui potestatem iurisdictionis ecclesiasticae habet*: quibus verbis innuitur, hanc potestatem competere dumtaxat personis ecclesiasticis, utpote iurisdictionis spiritualis capacibus; minime vero laicis. Exinde patet discrimen inter dispensationem et irritationem: nam dispensatio pertinet, ut diximus, ad *potestatem spiritualem*, et ad sui valorem requirit iustam causam; irritatio vero pertinet ad *potestatem dominativam*, et non requirit causam ad sui validitatem. Dicitur 5° *in foro externo*: quia potestas dispensandi non omnibus personis ecclesiasticis competit, sed illis dumtaxat *iure proprio et ordinario*, qui habent subditos pro foro externo regendos; illis scilicet, quibus dictum est: *quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo* (Cf. Filliuc. n. 246; Bonac. Disp. IV, q. 2, punct. VII, § IV, n. 1-3; Sporer, n. 37-47; Elbel, n. 268).

158. Quinam possint dispensare in votis iure ordinario?

I. Summus Pontifex respectu omnium fidelium in omnibus votis, non solum simplicibus, sed etiam solemnibus. Patet ex amplissima potestate ei facta in persona Petri: *Tibi dabo claves regni coelorum*; quodcumque ligaveris... *quodcumque solveris*. Accedit, quod voti solemnitas non est aliquid intrinsecum voto, ita ut natura sua votum solemne distinguatur a simplici; sed pendet ab

Ecclesia, quae acceptando promissionem, decernit esse nullos et irritos actus positos contra virtutem voti. Quare sollemnitas votorum non limitat potestatem Romani Pontificis (Santi, lib. III, Decretal. tit. 34, n. 14; et vid. Filliuc. n. 248; Elbel, n. 269; Scavini, tom. II, n. 224).

II. Episcopi, Vicarii Capitulares, Abbates iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, cum suis subditis, in votis Romano Pontifici non reservatis.

III. Praelati regulares *respectu suorum subditorum* in omnibus votis, exceptis reservatis Summo Pontifici, et illis, quorum dispensatio vergeret in praeiudicium tertii. Praelatis enim regularibus exemptis incumbit munus pascendi, prout Episcopis suos dioecesanos, subditos Religiosos, in quos habent iurisdictionem quasi episcopalem nedum in foro interno, sed etiam externo. Huiusmodi potestas praecipue competit Generalibus in toto Ordine, et Provincialibus in respectiva Provincia.

159. Iuxta autem plures Auctores, inter quos Sanchez et Salmanticenses, facultas dispensandi in votis extenditur etiam ad Praelatos minores, quales sunt Guardiani, Priores, Rectores, et in horum absentia, ad eorum Vicarios, quippe qui respectu suorum subditorum iurisdictionem ordinariam habent in foro externo, quam non habent Parochi nec Monialium Confessarii qui proinde non possunt dispensare in votis (Communis cum S. Alphonso, lib. III, n. 256).

160. Potestas Praelatorum regularium dispensandi in votis *cum suis subditis*, extenditur ad dispensandum in votis Novitiorum. Quamvis enim Praelati non habeant in Novitios potestatem *dominativam*, habent tamen *iurisdictionem spiritualem* ad illos integre regendos in suis actibus, ad eos puniendos et gubernandos. Facultas autem dispensandi in votis fundatur supra dictam iurisdictionem spiritualem. Ita Rodriguez, Miranda, Lezana, Bonacina, loc. cit. n. 27; Salmant. n. 89; S. Alph. ibid. et alii plures: et revera, subdit Bonacina, Praelatus habere videtur iurisdictionem in Novitios, quam habent Episcopi in existentes in sua dioecesi.

161. Carent potestate dispensandi in votis: *a*) Principes saeculares, etiam catholici, quia non sunt Praelati ecclesiastici, nec habent iurisdictionem spiritualem; *b*) Parochi, uti innuimus, alique

simplices Sacerdotes, utpote non habentes iurisdictionem in foro externo, nec sint Praelati; *c*) Priorissae, Abbatissae, aliaeve foeminae; quia licet habeant potestatem *dominativam* ad irritandum vota Monialium sibi subditarum, carent tamen iurisdictione spiritali, quae requiritur ad dispensationem; *d*) Archidiaconi, Poenitentiarii, aut alii, qui carent iurisdictione quasi Episcopali, et non sunt vere Praelati; *e*) Imo nec Vicarii Generales ex vi sui muneris hac facultate pollent, nisi sibi specialiter committatur, quia non sunt veri pastores et Praelati (Salmant. n. 84; S. Alph. n. 256).

162. Quaestio: An Confessarii Ordinum Mendicantium habeant ex privilegio facultatem dispensandi in votis *fideles quoscumque*? Respondet Bonacina, loc. cit. n. 26 sic: Hoc privilegio gaudent Confessarii Mendicantium, iuxta facultatem sibi praescriptam a suo Superiore, exceptis votis Summo Pontifici reservatis ». Idem tenent fere innumeri Doctores cum S. Alphonso loco citato. Sed de hac affirmatione quid dicendum sit, videbimus infra.

§ VI. Vota Romano Pontifici reservata.

163. Vota, quorum dispensatio Romano Pontifici est reservata, sunt sequentia: 1° *Votum Religionis*, vel potius votum ingrediendi Religionem approbatam, in qua nempe emittuntur vota sollemnia; 2° *Votum perpetuae et integrae castitatis*; 3° *Votum peregrinandi Hierosolymam ad sepulchrum Christi*; 4° *Votum peregrinandi Romanam ad limina Apostolorum*; 5° *Votum peregrinandi Compostellam ad S. Iacobum*. — Facile intelligitur, praeter recensita quinque vota *simplicia*, a fortiori Romano Pontifici esse reservata vota *sollemnia*, cum haec sint approbata ab Apostolica Sede.

164. Quoad memorata quinque vota simplicia Summo Pontifici reservata advertendum est, reservationem horum votorum esse odiosam, quippe quae potestatem ordinariam Episcoporum et aliorum Praelatorum coarctat; ideoque stricte accipienda est. Hinc Doctores tradunt, praedicta quinque vota non esse Summo Pontifici reservata, sed dispensari posse ab Episcopo, vel a Confessario privilegiato, quoties non fuerint vota proprie dicta, perfecta, determinata,

absoluta. Res illustratur exemplis. Igitur ab Episcopo vel Sacerdote privilegiato dispensari possunt :

1° Promissiones factae non Deo, sed B. Virgini vel alteri Sancto, puta servandi castitatem perpetuam, ingrediendi Religionem etc. Huiusmodi enim promissiones *non sunt vota proprie dicta*, etsi alioquin cadant in materiam reservatam. Votum enim est promissio facta Deo.

2° Votum castitatis *temporaneae*, castitatis *coniugalis*, *non nubendi*, *non fornicandi*, *non petendi debitum*. Nam haec vota non sunt completa et perfecta vota castitatis perpetuae.

3° Vota, quae *non sunt omnino certa*, in quibus proinde dubitatur, utrum adfuerit vera promissio seu intentio suscipiendi obligationem, vel plena deliberatio. Item vota *ex metu*, etiam levi, ab alio incusso. Ratio est, quia etiam talia vota non sunt perfecta, prout esse debent, ut sint Romano Pontifici reservata.

4° Vota *indeterminata*, prout sunt alternativa seu disiunctiva, quorum unum non est reservatum: v. g. voveo me Romam peregrinaturum, vel quinquaginta aureos in eleemosynam daturum; aut, voveo castitatem perpetuam, vel ieiunium perpetuum. Nam huiusmodi vota non sunt determinata ad rem reservatam, neque voventes ad rem reservatam simpliciter se obligant.

5° Vota non absoluta, sed *conditionata*, ut: voveo Deo castitatem, si morbum evasero; item conditionata *poenalia*: ut si quis diceret: si fornicatus fuero, voveo me in poenam Romam peregrinaturum. Ratio est, quia talia vota non sunt perfecta, cum non tam amore castitatis aut Religionis, sed potius desiderio sanitatis recuperandae et timore lapsus fuerint emissa: nempe non sunt emissa *primario et directe* ex amore honestatis rei promissae, sed potius amore alterius boni, aut timore alicuius mali temporalis, vel spiritualis.

6° Non est reservatum votum ingrediendi *Religionem*, si per Religionem vovens intenderit Congregationem seu Institutum, in quo non vota solemnia, sed simplicia emittuntur (Vid. sup. n. 163).

7° Quinque vota, de quibus agitur, sunt reservata quoad substantiam, non autem quoad circumstantias aliquas accidentales a vovente adiectas; v. g. si quis voverit peregrinationem romanam pedibus faciendam. Ab hac circumstantia *peditandi* dispensare certe

potest Episcopus vel Sacerdos privilegiatus, quia *ipsa peregrinatio* Romam, quoad substantiam reservata est Summo Pontifici, non autem ille modus accidentaliter per pedibus faciendi.

8º Non est reservatum votum sacri Ordinis suscipiendi, quia id non est votum castitatis, sed est votum assumendi statum, cui votum castitatis tacite annexum est.

9º Non est reservatum votum Religionis quoad *modum tantum*. Hinc votum personae saecularis vel Religiosae ingrediendi Religionem strictiorem dispensatur ab Episcopo vel Praelato exempto respective, ut ingrediatur Religionem minus strictam saecularis, vel in Religione minus stricta permaneat Religiosus. Ratio est: quia sic non dispensatur in voto Religionis secundum se, sed tantum secundum modum seu circumstantiam.

10º Episcopi et alii Praelati iurisdictionem quasi episcopalem habentes, dispensare possunt super votis reservatis in urgenti necessitate, puta, si non sit facilis accessus ad Papam, et in mora sit periculum gravis damni, *sive spiritualis*, prout violationis voti, scandali, rixarum, aut alius peccati: *sive temporalis* tam proprii quam alieni, nimirum gravis infamiae mulieris et similium. Sed advertendum, quod dispensatio praefata non est concedenda, nisi quatenus *necessitas urgeat*; unde si votum suspendi sufficiat, non potest in eo dispensari (Cf. super his Auctores cit., et Billuart. tom. II, Diss. IV, art. VIII, § IV).

§ VII. *Alia vota in nonnullis Ordinibus et Institutis religiosis Romano Pontifici reservata.*

165. Praeter praedicta quinque vota, est etiam Romano Pontifici reservatum votum *de non procuranda, nec acceptanda dignitate seu praelatura extra Ordinem*, emissum a Religioso cum expressa declaratione, se eam non acceptaturum, nisi coactus sit ab eo, qui sibi praecipere potest sub poena peccati. Huiusmodi votum dispensari nequit a Superiore regulari, sed a Papa dumtaxat, etsi Religiosus translatus fuerit ad alium Ordinem, in quo tale votum non emittitur. Sed advertendum, hoc debere intelligi de voto tantummodo, non de simplici promissione. Ita decrevit et declaravit

Urbanus VIII, Constit. incip. *Honorum*, 24 Febr. 1643, quae refertur a cl. Giraldi, tom. III, pag. 866).

Porro Regulares, qui aut in ipsa professione una cum tribus essentialibus votis, aut ante, vel post professionem praedictam, praefatum votum sive solemne sive simplex emittunt iuxta formam suarum Constitutionum a Sede Apostolica confirmatarum, recensentur in laudata Constitutione Fratres Discalceati S. Augustini, et Beatae Mariae de Monte Carmelo, nec non Clerici regulares ministrantes infirmis et Iesuitae, alique Regulares.

Eadem doctrina applicanda videtur voto iurato, quod emitti solet a Superioribus Generalibus quorundam Ordinum, uti ex. gr. a Generali Ordinis Minorum, de non ambienda, procuranda, vel acceptanda dignitate. toto tempore Ministeriatus durante.

166. In voto *Perseverantiae*, quod emittitur in quibusdam Congregationibus, puta in Congregatione PP. Missionis S. Vincentii a Paulo, et in Congregatione SS. Redemptoris, non potest dispensare nisi Summus Pontifex, vel ipsa Congregatio *in actu dimissionis tantum*. Pro Presbyteris Congregationis Missionis lata est a Benedicto XIV Constitutio incip. *Quo magis*, sub die 18 Dec. 1742, relata a Giraldi, tom. I, pag. 367, in qua praeter alia declaratur nulla et irrita dispensatio in praedicto voto *stabilitatis* seu *perseverantiae* a quibusvis concessa, praeterquam a Romano Pontifice aut a Superiore generali eiusdem Congregationis in actu dimissionis tantum, iuxta proprias Constitutiones. Idem constat ex monito eiusdem Pontificis in Constitutione *Convocatis* diei 25 Nov. 1749 § 32 pro anno Iubilaei 1750, ubi dicitur: Quoad vota, noverint (Poenitentarii Urbis), sibi abstinendum ab eorum commutatione, in quibus agitur de praedictis tertii. Quare in eo, quod pertinet ad vota, quamvis simplicia, seu *Perseverantiae*, seu alia, emitti solita in aliqua Congregatione vel Communitate, et in vota obligatoria a tertio acceptata, non se ingerant » (Vid. etiam S. Alph. lib. III, n. 255).

§ VIII. *Causae legitimae dispensandi a votis.*

167. Ut voti dispensatio sit valida et licita requiritur iusta causa, prout patet ex notione dispensationis superius allata. Et re-

vera potestas dispensandi in iure Superioris, nempe ipsius Dei, Prae-
latis Ecclesiae data est *in aedificationem et non in destructionem*,
ut dicit Apostolus (2. Cor. 13, v. 10). Id autem non esset, si pos-
sent dispensare absolute absque ulla causa. Iustae et rationabiles
causae dispensandi plures esse possunt, sed praecipuae sunt se-
quentes, ad quas ceterae commode reduci possunt:

I. *Imperfecta deliberatio*, seu imperfectio actus votendi, eaque
ex triplici capite: a) ratione *tenerae aetatis*, puta si votum emis-
sum fuerit ante pubertatem; b) ratione *perturbatae mentis*, ut si
quis ira, tristitia, metu oppressus, imprudenter voverit; quo etiam
spectat facilitas, seu levitas votendi, praesertim in foeminis; c) ra-
tione *erroris* vel *doli* circa accidentalialia voti, vel quoad causam
impulsivam votendi (Laymann loc. cit. n. 5; Sporer, n. 39; S. Alph.
n. 250; Salm. n. 121 sq.).

II. *Notabilis difficultas exequendi votum* postea superveniens,
antea non praevisa; quamvis interdum, si haec gravis et manifesta
sit, obligatio voti per se sine dispensatione cesset (Auctores cit.;
Reiff. Theol. Mor. tract. VI, Dist. III, n. 50).

III. *Dammum spirituale vel corporale voventis*, ut si votum,
spectata qualitate personae ac naturae fragilitate, ei maius pericu-
lum ruinae adferret; et e contra dispensatio ad spiritualem eius
utilitatem cessura videatur. Sic rationabiliter dispensatur votum
continentiae vel non petendi debitum in persona coniugata, ipsumque
votum castitatis in personis ad carnis lapsum valde pronis ac fra-
gilibus. Item rationabiliter dispensatur cum eo, qui ratione voti
multis scrupulis divexatur, aut si grave damnum sibi vel suis paren-
tibus in bonis temporalibus esset obventurum, ut si quis non valde
dives vovisset copiosas eleemosynas, vel longas peregrinationes, et
similia (Auctores cit.; Ferraris, verb. *Votum*, art. 3, n. 61).

IV. *Bonum commune*, praesertim Ecclesiae vel Reipublicae, ut
si unicus haeres regni vel ducatus Religionem vovisset, aut etiam
maior natu, si ex alterius electione bella sive perturbationes time-
rentur (Auct. cit.; et vid. Filliuc. n. 260-261; Elbel, n. 276).

168. *Regulae observandae in dispensatione votorum*. Circa
dispensationem votorum attendenda sunt, quae docet Innocentius III
(Decretal. lib. III, tit. 34, cap. 7 *Magnae*) nempe: *Quid liceat se-*

eundum aequitatem; Quid deceat secundum honestatem; Quid expediat secundum utilitatem. Et revera dispensator procedere debet ad dispensationem non solum iuste, sed etiam fideliter et rationabiliter; hoc autem non fiet, nisi observentur tres regulae mox recensitae. *Aequitas* postulat, ut quanto excellentius est votum, tanto difficilius dispensetur. *Honestas* exigit, ut dispensatio votorum non fiat passim cum scandalo fidelium vel dissolutione morum aut disciplinae ecclesiasticae. *Utilitas* petit, ut tunc dispensetur in voto, quando illud advertitur vergere in ruinam, vel saltem in laqueum animae, v. g. ob scrupulos voventis, vel quando ex dispensatione rationabiliter speratur maior utilitas spiritualis, vel maior promotio cultus divini (Elbel, n. 277, et cf. Sporer n. 45-46).

169. Si Praelatus videat, causam aliquam subesse, dubitet tamen, num ea sit sufficiens ad dispensandum vel commutandum, interdum in clementiorem partem declinare potest, si ex dispensatione aliqua utilitas speratur, nullumque scandalum timeatur (Laymann, loc. cit. n. 5, II).

170. Omnes Praelati, qui *iure ordinario* habent facultatem dispensandi in votis, possunt eam aliis delegare, dummodo sint saltem tonsurati (S. Alph. n. 256; Filliuc. n. 251; Scavini n. 66).

171. Qui possunt dispensare cum aliis, id etiam possunt cum seipsis; siquidem talis dispensatio est actus iurisdictionis *voluntariae* (S. Alph. ibid.).

172. Disputant Doctores, an qui facultate delegata pollet dispensandi in votis, possit etiam dispensare in iuramentis? Prima sententia probabilis negat... Secunda vero sententia non minus probabilis affirmat... Ita S. Alphonsus, n. 189, qui tamen concludit, *sententiam negativam esse omnino tenendam.* Haec doctrina conformis est decisioni S. Congregationis de Prop. Fide diei 19 Maii 1845, quae declaravit: *Facultatem dispensandi a votis, facultatem dispensandi a iureiurando per se non includere* (Apud Collectan. S. C. de Prop. Fid. p. 829, n. 2087).

Ad valorem dispensationis non est necessaria aliqua caeremonia; nulla enim in iure est expressa forma: ideo sufficit in concedente seria voluntas dispensandi exterius manifestata et declarata personae dispensatae (Filliuc. n. 278-279; Elbel, n. 294).

§ IX. *De commutatione votorum.*

173. Commutatio est substitutio alterius operis honesti, loco eius, quod voto promissum erat, sub eadem obligatione. Ita communiter Doctores (Vid. S. Alph. Lib. III. n. 243; Filliuc. tract. 26, n. 280).

Commutatio voti tripliciter fieri potest, scilicet in opus *melius*, *aeque bonum*, et *minus bonum*. Dicitur *opus melius*, quod est tale relate ad utilitatem spiritualem voventis, et Deo gratius (S. Alph. ibid.; Elbel, pars III, n. 297).

174. Quinam valeant commutare vota? Regula generalis est, illos omnes, qui iure ordinario vel saltem delegato possunt dispensare in votis, posse etiam eadem commutare, *non tamen viceversa*. Ratio est, quia iuxta regulam Iuris §3 in 6: *Cui licet, quod est plus, licet utique, quod est minus*; atqui potens dispensare in votis, hoc ipso potest totam voti obligationem tollere; ergo a fortiori potest eandem obligationem commutando transferre in aliam. Dictum est: *non tamen viceversa*, quia cui conceditur quod est minus, non ideo conceditur quod est maius, ut per se patet; atqui minus est votum commutare, quam in illo dispensare; ergo qui possunt commutare vota, non eo ipso possunt in iisdem dispensare (Salm. tract. 17, n. 127; Elbel, n. 296; Billuart, tom. II, Diss. IV, art. VIII, § V).

175. Commutatio voti in *opus evidenter melius*, ab ipso vovente fieri potest, etiam sine speciali causa. Ita communiter Doctores. Ratio desumitur ex Iure canonico (Decretal. lib. 2. tit. 24, c. 3), ubi dicitur: « *Promissum non infringit, qui in melius illud commutat* ». Accedit quod votum non debet esse impeditivum maioris boni, quod foret, si non posset commutari in aliud opus melius (Filliuc. n. 282; Reiff. *Théol. moral.* tract. V., n. 31; Elbel, n. 298; Laymann, lib. IV, tract. IV, cap. 8, n. 19).

176. Excipiuntur ab hac regula *quinque vota Romano Pontifici reservata*, hoc ipso, quod sunt reservata. Illud tamen iure permissum est, ut votum castitatis perpetuae et trium peregrinationum, propria cuiusque auctoritate mutari valeant in votum *Religionis*, et hoc ideo, quia vi professionis religiosae homo seipsum

et omnia sua Deo in perpetuum consecrat. De re audiat Doctor Angelicus (2. 2. q. 88, art. 12 ad 1): « *Omnia alia vota sunt particularium operum: sed per Religionem homo totam vitam suam Dei obsequio deputat; particulare autem in universali includitur, et ideo Decretalis in c. Scripturae de Voto, dicit, quod reus fracti voti non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam Religionis observantiam commutat. Nec tamen in Religionem ingrediens tenetur implere vota vel Ieiuniorum, vel Orationum, vel aliorum huiusmodi, quae existens in saeculo fecit; quia Religionem ingrediens moritur priori vitae. Et etiam singulares observantiae Religioni non competunt et religionis onus satis hominem onerat, ut alia superaddere non oporteat* » (Reiff. loc. cit. n. 33; Laymann, n. 19; Elbel, n. 299).

177. Excipi etiam debent vota *in favorem tertii* emissa, et ab illo acceptata. Tunc enim agitur de iure acquisito, quo nemo invitatus absque sua culpa privari debet.

178. Commutatio voti *in opus aequaliter bonum* ab ipso vovente fieri non potest, sed opus est auctoritate ecclesiastica. Ratio est: *quia commutatio est quidam contractus, qui perfici nequit absque consensu eius, qui vicem Dei gerit in terris, scilicet Praelati*. Ita S. Thomas apud S. Alphonsum, n. 244. Insuper, facto voto, magis gratum censetur esse Deo, ut vovens fidelis sit ei praestando rem promissam, quam aliam aequalem. Fatendum tamen plures Auctores aliter de re opinari, nempe posse ipsum voventem propria auctoritate commutare vota *in opus evidenter aequale* (Vid. S. Alph. ibid.; Elbel, n. 298 et 304).

179. Commutatio voti *in opus minus bonum* propria voventis auctoritate fieri nequaquam potest. Ita communis Doctorum sententia. Talis enim commutatio est species quaedam dispensationis, quae nonnisi a Praelato vel privilegiato, nomine Dei, concedi potest. Praeterea recta ratio dictat, nec posse, nec debere cuicumque creditori obtrudi rem viliores pro meliori; ergo nec Deo id fieri potest (Vid. Elbel, n. 298).

180. *Utrum ad validam et licitam commutationem voti necessaria sit iusta causa?* Respondetur: 1° Si commutatio fiat *in melius*, nulla requiritur causa, et fieri potest, ut dictum est, pro-

pria voventis auctoritate; siquidem, cum commutatio sit in *opus melius*, merito censetur esse Deo gratius.

2° Ad commutationem in *aequale*, requiritur aliqua causa, sed longe minor, quam ad dispensandum: quia dispensatio obligationem extinguit, commutatio vero eam de una in aliam materiam transfert. Unde moraliter numquam deest causa sufficiens, quia pro causa sufficit, quod vovens petat dispensationem, et Praelatus ei concedat. Nam in illa petitione merito praesumitur concurrere maior voventis propensio et promptitudo ad praestandum opus subrogatum, maior utilitas, aut minus periculum transgrediendi (Laymann. n. 23; Salm. n. 145; Elbel, n. 306; Potestas, tom. I, n. 1927; S. Alph. n. 244).

3° Ad commutationem voti in opus *minus bonum* requiritur, *saltem ut licite fiat*, iusta causa, praeter interventum auctoritatis ecclesiasticae: nam cum huiusmodi commutatione admiscetur dispensatio, quae quidem concedi nequit sine rationabili causa et sine concursu legitimae potestatis ecclesiasticae. Dictum est: *saltem ut licite fiat*; quia non conveniunt Doctores, an dicta commutatio voti in *minus bonum*, *facta sine iusta causa*, non solum sit illicita, sed etiam *invalida*. Prima sententia negat, dummodo suppleatur defectus. Secunda sententia affirmat, nempe sustinet esse invalidam, prout est invalida dispensatio sine iusta causa concessa. S. Alphonsus, n. 245, hisce sententiis expositis, ita concludit: « *Utraque est probabilis. In dubio autem, an causa commutationis fuerit sufficiens, vel non? docet D. Thomas... posse voventem acquiescere iudicio commutantis* ». Cf. Schmalz. n. 100 et cit. Auctores, qui tamen omnes dicunt, commutationem sine rationabili causa factam, esse non solum illicitam, sed etiam invalidam.

181. Pro praxi sequentia subnectuntur: 1° *Regulariter* votum perpetuum in perpetuum, personale in personalem, reale in realem obligationem commutandum est. Nihilominus *ex rationabili causa* potest sine dubio votum perpetuum commutari in temporale, et votum personale in reale, et e converso (S. Alph. n. 246; Filliuc. n. 286; Elbel, n. 322).

Recte Elbel n. 308 monet Confessarium, ut conetur talia opera voto substituere, quae poenitenti videntur magis utilia, et non nimis

difficilia (Ita S. Alph. ibid.). Et Felix Potestas, n. 1933, non minus recte monet, oportere ut Confessarius volens utiliter commutare vota, plures materias optioni sui poenitentis offerat, quatenus ex illis possit aliquam seligere, quae omnibus pensatis videtur magis conducens ad animae salutem.

2° Facta commutatione, quivis libere potest redire ad primum votum: commutatio enim est favor, cui quilibet renunciare potest (S. Alph. n. 248; Elbel, n. 318, Sporer, n. 135).

3° Facta a legitimo Superiore voti commutatione, etiamsi res subrogata fiat impossibilis culpa voventis, non tenetur ad primam materiam, quia per commutationem prima obligatio extinguitur (Auctores cit. et plura vid. apud Salm. n. 169).

4° Facta semel legitima commutatione voti, etiam Summo Pontifici reservati, puta peregrinationis ad limina Apostolorum, in aliam materiam non reservatam, puta ieiunium, hoc posterius votum non est reservatum. Ratio est, quia, quod ipso iure non est reservatum, fieri nequit reservatum sola commutatione (Elbel, n. 323; S. Alph. n. 260).

5° Qui potest aliorum vota commutare, idem potest cum semetipso. Nam non repugnat quod iurisdictio pro dispensatione exerceatur in seipsum, cum sit *voluntaria* et non contentiosa, nec ex se sit sacramentalis, quae distinctionem personarum efflagitat (S. Alph. n. 249).

6° Iuxta doctrinam a Doctoribus communiter traditam, Confessarii habentes potestatem delegatam commutandi vota, possunt etiam vota *iurata* seu iuramento firmata commutare, aut in iisdem dispensare. Iuramentum enim, inquiunt, sequitur naturam actus, cui adiiicitur; ergo cum votum, cui iuramentum adiungitur, subsit potestati commutativae Confessarii privilegiati, etiam iuramentum voto adiectum subest: ruente siquidem principali, etiam accessorium ruere necessarium est (Laymann, lib. IV, tr. III, cap. 11, n. 95; Elbel, n. 303; S. Alph. n. 189 et 254).

At vero praefata sententia, quam docet etiam Divus Thomas, habenda non est omnino certa. Nam Benedictus XIV in Constitutione *Inter praeteritos*, edita die 3 Dec. 1749, n. 43-44, expositis duabus inter se contrariis sententiis, utramque in propria proba-

bilitate reliquit, subiungens: « *Nos autem ad omnem controversiam removendam, inter facultates Poenitentiariis minoribus pro Anno Sancto concessas... illam etiam auctoritatem (in praecedentibus Constitutionibus) dedimus, non solum ut possent vota simplicia, etiam S. Sedi reservata, in alia pia opera DISPENSANDO COMMUTARE; verum et illud adiecit, ut id ipsum circa illa vota facere possent, quae iureiurando confirmata sunt* ». Etiam S. Congregatio de Propaganda Fide, die 3 Maii 1828, se abstinuit a definienda controversia Nam in responso ad Vicarium Apostolicum Tunk. Orientalis haec habentur: Dubio autem quod proposuisti, quaerens, utrum facultas commutandi et dispensandi vota simplicia, extendatur etiam ad vota simplicia *iuramenti religione firmata*, consultum est, decretoque statutum est, supplicandum SSmo *pro sanatione, quatenus opus sit, quoad praeteritum, et ad cautelam pro facultate in posterum, etiam quoad vota iurata* (Collectan. S. C. de Prop. Fide, n. 2085, p. 820).

7° Iuramentum castitatis sive Religionis *non est reservatum*, iuxta probabiliorē sententiam, sicut votum de eisdem. Nam reservatio papalis votorum, quae stricte interpretanda est, non debet extendi ad reservationem *iuramentorum* in iisdem materiis, quia iuramenta minorem, quam vota, obligationem inducunt. Quodsi vovens duobus se vinculis obstringere voluerit, votum quidem erit reservatum, sed non iuramentum (S. Alph. n. 259).

8° Commutatio voti fieri debet a Confessario, regulariter loquendo, *in aliud opus aequale*. Verum ipse non debet in hac materia esse nimis anxius et scrupulosus: modo enim sine fraude vel magna negligentia procedat, non peccabit, quamdiu probabiliter indicat, commutationem esse proportionatam (Salmant. loc. cit. n. 137; Laymann, loc. cit. n. 25; Elbel, n. 321; S. Alph. n. 147).

9° Qui habet facultatem non solum commutandi, sed etiam dispensandi, potest in commutatione voti admiscere dispensationem: tunc enim fieri potest commutatio *in minus*; et sic evitantur anxietates et scrupuli. Et revera per dispensationem potest, ex rationabili causa, tota obligatio voti tolli, nullo onere subrogato; ergo multo magis potest, admixta dispensatione cum commutatione, hanc facere in opus multo inferius (Vid. Salmant. n. 137).

In Bullis Benedicti XIV, incip. *Convocatis et Inter praeteritos*, editis pro Anno Sancto 1750, Poenitentiariis minoribus, praeter alias facultates, hanc etiam concessit: Omnia et singula simplicia vota, etiam Sedi Apostolicae reservata, etiam iurata, *commutare dispensando* in alia pia opera. — Facultas *commutandi vota dispensando* distinguitur a sola ac simplici commutatione, quae subrogationem exigeret *materiae fere aequalis*: sed commutatio mixta cum dispensatione est *capax verae inaequalitatis* inter materiam voti et rem subrogatam ». Vide, si lubet, *Monita* in memoratis Bullis proposita, a S. Poenitentiaria, iussu Leonis PP. XIII in lucem iterum tradita, pro tutissima regula occasione Anni Sancti 1900. Habes penes *Acta S. Sedis*, vol. 32, p. 328; et infra in Lib. XIX de *Indulgentiis*.

10° Tam commutatio, quam dispensatio votorum *per se* fieri potest extra confessionem, etiam erga absentem: neutra enim pertinet *per se* ad confessionem. Diximus *per se*, quia excipiendus casus, quo a S. Poenitentiaria, *iuxta styllum ordinarium et receptissimum*, committitur Confessario delegato, ut cum oratore dispenses *in foro conscientiae et in actu sacramentalis confessionis et non aliter* (Elbel, n. 324; et vid. S. Alph. lib. III, n. 257).

Summi Pontifices Benedictus XIV et Leo XIII occasione Iubilaei Maximi in *Monitis* supra memoratis decreverunt: *absolutiones, commutationes, dispensationes, quarum ipsis* (Confessariis) *potestas collata est, non posse a se exerceri extra actum sacramentalis confessionis*.

11° Quae hactenus dicta sunt de commutatione votorum, pariformiter intelligenda sunt de commutatione iuramentorum, cum hac sola differentia, quod is, qui acceptat aliam materiam *voto* subrogatam, ipsa acceptatione censetur virtualiter emitte novum votum. Econtra, qui acceptat materiam *iuramento* subrogatam, censetur quidem *ex pacto cum commutante inito* ad eam se obligare, non tamen sub novo iuramento promittere (Vid. Sporer, n. 138; Elbel, n. 327).

12° Nil tutius et sanius consilium esse potest, quam omnia vota in frequentiam Sacramentorum commutare, si eam facile poenitens acceptet, et speretur, quod adimpleat (Ita plures Doctores apud Salm. n. 142, et S. Alph. n. 243).

13º Qui habet potestatem *delegatam* dispensandi vel commutandi vota fidelium, non potest talem potestatem alteri delegare, quia delegatus non potest subdelegare, si censeatur electa industria personae, ut in proposito accidit. Quod si alicui, v. g. Praelato Ordinis ratione muneris seu dignitatis suae privilegium absolute et generatim concessum fuerit dispensandi aut commutandi vota suorum subditorum, *transit talis potestas in ordinariam*, ideoque in casu particulari alteri committi poterit (Laymann, loc. cit. n. 27).

§ X. *Utrum Confessarii regulares facultate polleant dispensandi in votis Chistifideles ad eos accedentes?*

182. Ut haec difficillima quaestio solvi possit, aut saltem aliquatenus illustrari, oportet patienter examinare: 1º *sententiam Doctorum*; 2º *documenta S. Sedis ab ipsis Doctoribus allata*.

A. *Sententia Doctorum*. Quid sentiant Doctores circa enuntiatam quaestionem, referunt Salmaticenses loco pluries citato sub nn. 93-94: « *Dicendum est*, scribunt, *posse Confessarios regulares, omnes et quoscumque fideles, sive in confessione, sive extra confessionem... dispensare, delegata sibi a Pontifice facultate, in quibuscumque votis ab eis emissis*, in quibus possunt Episcopi iure ordinario dispensare cum suis dioecesanis. Sic communiter Doctores. Nam in primis extat ad hoc privilegium Innocentii VII, (vel VIII ut alii volunt) concedens Regularibus posse cum saecularibus dispensare in omnibus votis, in quibus possunt Episcopi. — Aliud Eugenii IV concessum Monachis S. Benedicti Vallis Olivetani. — Aliud Iulii II pro Congregatione Benedictorum, quod refert Basaeus... Aliud landati Eugenii IV concessum Monachis S. Iustinae Ordinis S. Benedicti. — Aliud Martini V adducit Rodriguez, tom. I, q. 63, art. 3, ubi sine ulla restrictione concedit, posse dispensare in votis, etiam Episcopo reservatis ».

« Ex quibus omnibus privilegiis sequitur, posse Regulares dispensare in omnibus votis saecularium undequaque venientium, exceptis dumtaxat quinque illis, quae sunt Papae reservata ».

183. Ita praeaudati Salmaticenses, qui in favorem huius sententiae expresse citant triginta circiter Auctores. Defensores prae-

fatae sententiae citari solent, praeter alios quamplurimos, Sanchez, Rodriguez, Miranda, Sayrus, Trullenchus, Tamburinus, Castropalaus, Lessius, Quintanadvenas, Mendo, Diana, La Croix, Roncaglia etc. quibus addendi sunt sequentes a nobis consulti; scilicet: Sporer, tr. 3, n. 54; — Reiffenstuel, Theol. Mor. tr. 6, dist. 3, n. 44; Lib. III. Decr. tit. 34, n. 39; — Elbel, Theol. Mor. Pars III, conferentia X, n. 274; — Potestas, Exam. Ordinand. tom. I, n. 1962; — Giribaldi, Theol. Mor. Tom. I, tr. VII, cap. VI, n. 96; — Ferraris, verb. *Votum*, art. III, n. 77; — S. Alphonsus, Lib. III, n. 256-257; — Ballerini (apud Gury) vol. I, pag. 327, n. 332, nota 6, et ibid. pag. 328, nota 6; — Marc. Instit. Mor. tom. I, n. 643. Insuper Bonacina et Laymann infra citandi.

184. *Argumenta ab Auctoribus adducta ad firmandam praedictam sententiam.*

Quo fundamento nitantur praelaudati Auctores, habes expressum in relato textu Salmanticensium, in quo simpliciter citantur plura, uti dicunt, privilegia a variis Romanis Pontificibus concessa. Nam fere nullus ex pluribus Auctoribus, quos vidimus, documenta pro sua sententia confirmanda adducit per extensum, nullus verba Bullarum refert, sed quisque simpliciter asserit et citat eodem modo, quo Salmanticenses. Emmanuel Rodriguez et Ludovicus Miranda dumtaxat quarundam Bullarum verba referunt ex compendio privilegiorum Mendicantium ab Alphonso Casarubio compilato, et ad istos Auctores remitti solent lectores. Videlicet, paucis immutatis, sic Theologi generatim hanc sententiam exponunt et roborant: « Omnes Confessarii regulares possunt dispensare vota quorumcumque fidelium intra et extra confessionem (nam minime requiritur, ut qui facultatem habet, dispense in confessione), et hoc ex diversis privilegiis Pontificis, quae afferunt Salmanticenses, n. 94, Elbel, n. 280 ». Ita S. Alphonsus, n. 257.

185. Alii Auctores, eadem sententia affirmata, subiungunt: *Communis*, vel: *ita communiter Doctores*, vel: *ita referunt* Rodriguez, Bordonus, Miranda, Sanchez, Palaus etc.; et deinde subdunt: idque expresse habetur ex pluribus privilegiis Summorum Pontificum Innocentii VIII, Eugenii IV, Martini V, Pauli III, Gregorii XIII, S. Pii V, et aliorum, ut videre est in compendiis privilegio-

rum Ordinum regularium (Vid. Giribaldi, Sporer, Reiffenstuel, Ferraris, loc. cit.).

Laymann, Lib. IV, tr. IV, cap. 8, n. 17, IV, de hac quaestione perfunctorie loquitur sic: Observandum, Privilegia Regularium Mendicantium, quod possunt commutare et dispensare in votis, etiam Episcopo reservatis, intelligi debent de iis votis, aut casibus, qui ordinario iure Episcopo competunt...

Bonacina, Disp. IV, quaest. II, punct. VII, § 4, n. 26, de potestate dispensandi in votis, etiam extra confessionem, haec affirmat: «Hoc privilegio gaudent Confessarii Mendicantium, iuxta facultatem sibi praescriptam a suo Superiore, exceptis votis Summo Pontifici reservatis, ut per se patet, et voto peregrinationis ultra 40 milliaria, ut patet ex ipsorum privilegiis, quibus standum est».

Ex modernis Auctoribus, Ballerini loc. cit. simpliciter affirmat; item Mare, qui citat S. Alphonsum.

186. Illud est animadversione dignum, quod citati Auctores, et alii qui citari possunt, minime in disputationem vocant praefatam facultatem in Confessariis regularibus, dispensandi in omnibus votis saecularium, Summo Pontifici non reservatis, sed eam extra omnem disceptationis aleam positam communiter defendunt. Invenies quidem Auctores de hac quaestione silentes, ut Graffius, Naldus, Fillinecius, Schmalzgrueber, Giraldi, Scavini, Franciscus Santi etc., sed non facile tibi occurret Auctor, qui huiusmodi sententiam *absolute* impugnet, si excipias P. Concinam, et nescio quos alios.

187. Ex his omnibus iure inferitur, quod si praesens quaestio definienda sit *sola auctoritate Doctorum*, affirmandum omnino est, Confessarios regulares potestate frui dispensandi in votis personarum saecularium, exceptis votis Romano Pontifici reservatis.

188. Quamvis, ut diximus, non facile invenies Auctores, qui sententiam expositam *absolute* impugnent, reperiuntur tamen Auctores, qui, ponderatis documentis, asserta Regularium privilegia *in suspitionem adduxerunt*, ut videbimus infra. Modo videnda et examinanda sunt documenta S. Sedis, a laudatis Auctoribus *simpliciter citata*.

B. *Documenta Sanctae Sedis*. Documenta S. Sedis a memoratis Auctoribus simpliciter citata, minime autem examinata et discussa, sunt sequentia:

I. Innocentius VIII concessit, quod Confessores Ordinis Minorum, praesentati *secundum formam, quam ipse tradidit*, vel approbavit, possint dispensare in omnibus votis, in quibus possunt Episcopi, exceptis votis peregrinationis ultra duas dietas (Casarubios, Compend. privileg. verb. *Dispensatio*, n. 16, et verb. *Absolutio quoad saeculares primo*, n. 12; Rodriguez, tom. I, quaest. 63, art. 3.

Animadversio in praefatam concessionem. Haec concessio constituit unum ex praecipuis monumentis, quibus innituntur Auctores pro confirmanda saepedicta sententia. Verum ea nullam amplius vim habet, quia fuit tantum vivae vocis oraculum, *et non authenticum*, uti constat ex ipso Compendio privilegiorum loc. cit., ubi hoc privilegium notatur per *o* parvum, quo indicatur *oraculum non authenticum*. Oracula autem vivae vocis fuerunt revocata ab Urbano VIII, et certo non constat ea fuisse revalidata. Praeterea ipse Rodriguez fatetur, huiusmodi concessionem (si adhuc vigeret) nimis strictam esse: « primo, inquit, quia non se extendit ad omnia vota Ordinariis reservata. Secundo, quia non omnibus Confessariis Ordinis indulta fuit, sed tantum Confessariis approbatis *secundum formam* ab ipso Innocentio VIII traditam, *quorum approbatio non erat perpetua, sed per annum dumtaxat durabat* ». Forma praesentationis Confessariorum quolibet anno facienda coram Episcopo, simul cum formula *supplicationis* ad ipsum Episcopum dirigenda, videatur penes citatum Casarubium.

Collige, etiam in hypothese quod haec concessio esset adhuc in suo robore, numquam tamen ea constitueret illud privilegium tam amplum, de quo loquuntur Auctores (Cf. etiam Lezana, tom. I, cap. 19, n. 22; Miranda, tom. I, quaest. 48, art. III; Billuart, tom. II, Tract. de Relig. Diss. IV, art 8, § 4).

II. Eugenius IV anno 1436 in Constitutione *Etsi quastlibet*, quae habetur, teste Concina, tom. III, pag. 332, in Bullario Cassin. et in antiquo Bullario Ord. Praedicatorum, Monachis S. Benedicti Congregationis S. Iustinae hanc, praeter alias, concessit facultatem: *Insuper et vota omnia PERMUTARE, ac in omnibus et singulis CASIBUS, etiam Ordinariis aut per synodales, aut provinciales constitutiones reservatis, cum eis (nempe fidelibus sibi confessis) dispensare, praeter eas censuras, poenas, vota, et casus, de quibus*

esset merito Sedes Apostolica consulenda (Apud Casarubium, verb. *Absolutio, specialiter... quoad saeculares secundo*, n. 19, et verb. *Dispensatio*, n. 29; item Rodriguez, Miranda et Concina loc. cit.).

Animadversio in praefatum privilegium. Quoad hoc privilegium seu concessionem Lezana, tom. I, cap. 19, n. 22, declarat, se non videre solidum fundamentum ad hoc, quod Confessores regulares utantur praedicta facultate *dispensandi* in votis cum saecularibus: privilegium enim huiusmodi, inquit, *obscure loquitur ad intentum*. Et revera si attente dictum privilegium inspiciatur, observat ipse Rodriguez, non datur per illud facultas *dispensandi*, sed *commutandi* vota. Sane Pontifex duo concedit: primo facultatem *permutandi* vota; secundo facultatem *dispensandi in casibus reservatis*: ideoque verbum dispensare non refertur ad vota, sed *ad casus tantum*.

Verumtamen Ludovicus Miranda oppositum tenet, ut videre est in loco supra citato, et adnotatur a laudato Lezana, qui proinde numero sequenti 23, agnoscit validitatem dicti privilegii *pro commutatione* votorum. Quidni pro dispensatione, ita arguit Billuart loc. cit. cum de ista fiat expressa mentio? Cui responderi posset, expressam mentionem *dispensationis* nihil prodesse praesenti quaestioni, si ea vox non referatur *ad vota*: haec est quaestio, de qua, Concina scribit: Planum est, Eugenium IV solum *permutandi* vota facultatem concedere, et postea *in casibus* reservatis potestatem dispensandi, ut cuique *sanis oculis* recensita constitutionis verba legenti constare potest (Loc. cit. p. 322, VIII).

Collige, ex praefata concessione posse quidem Regulares *commutare* vota fidelium, non autem dispensare; saltem quoad dispensationem res est valde dubia vi dictae concessionis.

III. Aliud privilegium concessit idem Pontifex Eugenius IV Monachis S. Benedicti monasterii Vallisoleti. Indulsit nempe « *quatenus Prior, sive Praesidens praedicti Monasterii pro tempore existens, et tres vel quatuor idonei Presbyteri monachi, per dictum Priorem sive Praesidentem ad hoc pro tempore deputandi, et ad ipsius Prioris sive Praesidentis nutum revocandi, quorumcumque utriusque sexus fidelium ad dictum monasterium, seu ipsius ecclesiam, aut in ipsis, quacumque ex causa, pro*

tempore confluentium, commorantium, sive existentium cuiuscunque gradus existant, confessiones diligenter audire, necnon ipsos a quibuscunque peccatis... absolvere... ac cum eis, et eorum quolibet DISPENSARE super votis, etiam Episcopo reservatis, et ea COMMUTARE in alia pietatis opera, toties quoties devotioni praedictorum videbitur expedire » (Casarubios, Compend. privil. verb. *Absolutio quoad saeculares secundo*, n. 16; Rodriguez et Miranda *ibid.*; et vid. Lezana, tom. IV, verb. *Votum*, n. 22, ubi refertur integrum rescriptum.

Animadversio in dictum privilegium. Ex hoc privilegio nihil vel valde parum in favorem Mendicantium colligi potest, ut fatentur laudati Auctores Rodriguez et Miranda: nam limitatur ad monasterium Vallisoletanum, quamvis a Pio II, ut asseritur apud Casarubium *ibidem*, huiusmodi privilegium extensum fuerit « ad reliqua monasteria S. Benedicti, quae annexa fuerint, vel subiecta praefato monasterio Vallis Oleti ». Insuper, confessarii debent esse numero determinato, *tres aut quatuor, designati a Praelato monasterii*, et ad ipsius nutum revocandi, et requiritur quod id fiat *in eorum ecclesiis*, et quamdiu fuerint in observantia regulari. Lezana, loco proxime citato, corrigens quae dixerat tom. I, cap. 19, n. 22, affirmat, hoc privilegium cum indicatis limitationibus, valere etiam pro Regularibus communicationem privilegiorum habentibus cum Benedictinis.

Porro, admissa sententia Lezanae, non ideo tamen per hoc haberetur illa ampla facultas dispensandi in votis, de qua loquuntur quamplurimi Auctores. Nam privilegium hoc, ut innuimus, pluribus limitibus coercetur, nec ad omnes Confessarios regulares sese extendit (Vid. Billuart, tom. II, tract. de Relig. Diss. 4, art. 8, § 4).

Sed extat quoad praedictam concessionem alia ratio magni momenti ponderanda; quod scilicet talis concessio haberi prorsus debet *tanquam revocata*. Nam Clemens XII per suam Constitutionem, (quam antiqui Auctores noscere non potuerunt) quae incipit *Romanus Pontifex*, 12 Febr. 1731, revocavit varias facultates et indulta, concessa *per viva vocis oraculum, vel RESCRIPTA suorum praedecessorum*. Et quoad RESCRIPTA, *sive haec fuerint propria illorum (praedecessorum), aut, de eorum mandato, subscripta seu*

manu signata alicuius Emi Cardinalis, vel alterius Officialis et Ministri ipsorum praedecessorum Pontificum vel Sedis Apostolicae (Vid. Const. a nobis relata et explicata in Lib. VI, pag. 401).

Iam vero in huiusmodi Constitutione, praeter alias facultates, hae duae quoque revocatae reperiuntur: a) *facultas relaxandi iuramenta quaelibet, etiamsi de nullo cuiusquam agatur damno, seu praeiudicio*; b) *facultas dispensandi seu commutandi vota quaecumque, licet simplicia dumtaxat, ac iuramento minime confirmata.*

Modo quaeritur: Quomodo Monachis Benedictinis concessum fuit saepe dictum privilegium? Non quidem *per litteras Apostolicas, nec per Rescriptum alicuius S. Congregationis a Papa approbatum, nec etiam per officium Poenitentiariae Apostolicae*: in hisce enim casibus, ut constat ex laudata Constitutione, memorata indulta non essent revocata; sed concessum fuit *per Rescriptum*, ad supplicationem Monachorum, cum hac signatura: *Concessum. C. Ariminen.* — Vid. Bullar. Rodriguez in Bullar. Eugenii IV, n. 25, cit. a Lezana, tom. 4, verb. *Votum*, n. 22. Ex quibus omnibus inferitur, Regulares non posse amplius confidere in praefata concessione, utpote revocata.

IV. Simile privilegium, ita P. Concina, concessit Sixtus IV anno 1478 Vicario Generali Congregationis reformatae Ordinis Praedicatorum in regno Castellae. Constitutionis initium est: *Sedis Apostolicae... Vicario generali Ordinis Praedicatorum, Reformatorum nuncupatorum.* Extat in recenti Bullario Ordinis, tom. III. Nulla autem in hoc privilegio facultas conceditur dispensandi vota, sed *commutandi dumtaxat: Vota peregrinationis et abstinentiae per eosdem fideles emissa, quae loci Ordinarius, si praesens esset, commutare posset, et ipsi fideles commode adimplere non poterunt, in ipsius loci Ordinarii absentia in alia pietatis opera COMMUTARE* (Ita refertur a Concina, tom. III, pag. 323, n. XI).

Cum autem haec concessio limitetur ad commutationem, ad rem nostram minime facit, ideo non est hic immorandum.

V. *Privilegium concessum a Martino V.* De hoc privilegio ita scribunt Salmanticenses loco supra citato: «Aliud Martini V adducit Rodriguez, tom. I, q. 63, art. 3, ubi sine ulla restrictione

concedit, posse dispensare in votis, etiam Episcopo reservatis ». Rodriguez sic ibi refert tale privilegium: « Pro quo est notandum, ut refertur in compendio Societatis Iesu, *Quod per facultatem Benedictinis concessam a Martino V, possunt Confessores mendicantes approbati ab Ordinario dispensare in votis etiam Episcopo reservatis*. Et affirmat hoc haberi in compendio Benedictinorum Valisoleti, pag. 45 et sequenti ». Ita Rodriguez, et etiam Miranda, tom. I, q. 48, art. 3.

Animadversio in praefatum privilegium. Contra allegatum privilegium haec opponi possunt: 1° Auctores, qui illud citant, nullum proferunt documentum, quo ipsum authenticum esse ostendant; 2° Non constat, an per Bullam, vel per Rescriptum, vel per vivae vocis oraculum concessum sit; quod quidem *magni momenti est scire*, ob varias revocationes factas a Romanis Pontificibus; 3° Ex incerta autem et vaga concessione non potest constitui privilegium certum. *Et ideo consulerem*, ita ad rem Lezana (tom. I. cap. 19, n. 22) *ab hac facultate abstinendum* (Vid. etiam Billuart, tom. II, de Relig. Diss. 4, art. 8, § IV, *Dico* 3; Concina, tom. III, pag. 324).

VI. *Privilegium concessum a Iulio II.* Allegari etiam solet a nonnullis privilegium concessum a Iulio II Congregationi Benedictinorum. At, teste Passerino apud Concinam loc. cit., huiusmodi concessio facta fuit *vivae vocis oraculo*, nihilque novi concedit, sed privilegium Eugenii IV concessum monasterio Vallisoletano extendit ad totam Congregationem. Etiam in memorato compendio privilegiorum Alphonsi Casarubii, (verb. *Absolutio quoad fratres et saeculares, Capuccini*. Annotatio, pag. 65, *sexta et nona conclusio*) agitur de quibusdam *declarationibus* (non concessionibus) factis a Iulio II, ut ex. gr. est illa facta super concessione Martini V Patribus Benedictinis, quod possint *dispensare cum incestuosis... intra quartum gradum*. Ut vides, privilegium Iulii II nil prodest Regularibus quoad praesentem quaestionem, quae non casum particularem, sed *vota* tantum respicit.

VII. *Privilegium concessum a S. Pio V.* « Tertium privilegium, ita Sporer n. 54, est S. Pii V, qui *vivae vocis oraculo* concessit Provincialibus Mendicantium, ut possint concedere suis confessariis

in iuxta Conc. Trid. approbatis, facultatem *dispensandi ad petendum debitum* cum iis, qui ante matrimonium voverunt castitatem. Scio alioquin eiusmodi vivae vocis oracula sublata esse... ac etiam de illius oraculi authentica certitudine dubitari; sed novi etiam pleraque aliunde per Bullas et Brevia concessa esse, adeoque reipsa valorem obtinere, prout insigniter demonstratum vidi a *Card. de Lugo in M. SS. de poenit.*, etiam quoad hunc casum nostrum ».

Etiam in compendio privilegiorum, loco proxime citato, *Nona conclusio*, fit mentio de eodem, ut videtur, privilegio, seu potius *declaratione* S. Pii V, *vivae vocis oraculo* habita a R. P. F. Angelo de Anguillara Ordinis Minorum ann. 1569. Cum autem certo constet, huiusmodi Privilegium fuisse *vivae vocis oraculum*, nec probari possit, fuisse per Bullam aut Breve confirmatum, consequitur, Regulares non posse in huiusmodi concessione confidere, et per eandem statuere privilegium *certum*.

VIII. *Privilegium concessum a Sixto IV.* Sixtus IV concessit Fratribus Ordinis Minimorum (S. Francisci de Paula) auctoritatem confessiones audiendi, et ab omnibus casibus excommunicationis, suspensionis, interdicti, ac super quacumque irregularitate, Ordinario, tam a iure, quam ab homine reservatis, toties quoties opus fuerit absolviendi et dispensandi, *ac vota quaecumque permutandi et relaxandi*, et poenitentiam salutarem iniungendi, sicut potest Dioecesanus, idest sine aliqua praesentatione (Ita apud Casarubium, verb. *Absolutio quoad saeculares secundo*, pag. 50, n. 20).

Collector ibidem subiungit: « Utrum praedicta concessio sit intelligenda respectu Fratrum duntaxat, vel etiam saecularium, *non potest clare elici ex littera*; propter quod oporteret consulere aliquem Fratrem doctum Minimorum ad sciendum, qualiter ipsi illam intelligant et ea utantur; nam aliter uti illa quoad saeculares, *non esset securum* ».

Etiam Fulgentius Cuniliati, qui in duabus primis editionibus suae Theologiae Moralis docuerat, Regulares vi praedictae Bullae incip. *Sedes Apostolica* ann. 1474, gaudere potestate dispensandi in votis respectu saecularium, in editione Venetiis peracta ann. 1786, aliter docet; scribit enim: « Verum deinde animadverti hac Bulla (quam legeram propriis oculis) concedi superioribus illius Religionis

respectu suorum subditorum, nihil omnino exprimendo circa saeculares: tota namque illa Bulla versatur circa personas illius Religionis. Propterea, nisi aliunde habeatur hoc privilegium Regularium quoad personas *saeculares*, a praecitata Bulla deduci nequit ». Haec laudatus Cuniliati, tom. I, tr. IV, cap. 10, De Voto, § V, De deobligatione a Voto, n. XVI.

Salmanticenses etiam referre videntur dictam Bullam ad solos Religiosos; scribunt enim: Et ex alio (privilegio Sixti IV, Bull. 2), quod refert Peyrinus... concedente, ut possint vota *Religiosorum* non solum commutare, sed toties quoties relaxare (Loc. cit. n. 95).

Verum Hieronymus a Sorbo in Annotationibus ad Casarubium, pag. 77, haec notat: Sexta conclusio est, quod ipsi Confessores possunt in foro conscientiae omnia vota, quae Episcopi possunt, in aliis piis operibus *commutare*; et hoc per concessionem Sixti IV Patribus Minimis concessam, quae *ex declaratione Iulii II* non solum loquitur de Fratribus, *sed etiam de saecularibus*, ut advertit Corduba contra Collectorem.

Modo observa: 1° Si Bulla Sixti IV refertur tantum ad *Religiosos*, ut affirmant Salmanticenses et Cuniliati, ea arbitrarie extenditur ad saeculares; 2° Si dubium est, ut vult Collector, num extendatur etiam *ad saeculares*, perperam super huiusmodi concessione statuitur privilegium certum contra ius commune; 3° Si certum est, ut contendunt Corduba et Hieronymus a Sorbo, praedictam Bullam, ex declaratione Iulii II, loqui non solum de Fratribus, sed etiam *de saecularibus*, facultas concessa non se extenderet ad dispensationem, sed solummodo *ad commutationem* votorum. Nam verba declaratoria Iulii II ex compendio privilegiorum desumpta, et superius relata, *commutationem* dumtaxat enuntiant. Ergo ex Bulla Sixti IV ad Religiosos Minimos data, non videtur concludi posse, Regulares pollere facultate *dispensandi* in votis *saecularium*.

IX. *Privilegium concessum a Paulo III.* Paulus III per Breve, cuius initium est: *Cum inter cunctas sollicitudines*, die 3 Iulii 1545, confessariis inclitae Societatis Iesu concessit facultatem vota quaecumque Christifidelium (exceptis Summo Pontifici reservatis) in alia pietatis opera *commutandi* (Vid. Breve per extensum apud Casarubium circa finem, ubi variae Bullae adducuntur).

X. *Privilegium concessum a Gregorio XIII.* Praefatam facultatem, a Paulo III concessam, *commutandi vota*, Gregorius XIII extendit postea *ad vota iurata* per Constitutionem incip. *Decet Romanum Pontificem*, ubi dicitur: « Et insuper facultatem alias Presbyteris Societatis praedictae, a Sede Apostolica concessam, *commutandi vota, etiam iurata*, dummodo commutatio huiusmodi in alterius praeiudicium non fiat extendimus » (Vid. Concina, loc. cit. pag. 324, et cf. Laymann, lib. IV, tr. III, cap. XI, n. 3; Lezana, tom. I, cap. 19, n. 23).

De enunciato privilegio commutandi vota Christifidelium concessa Societati Iesu a Paulo III, ac deinde extenso a Gregorio XIII *ad vota etiam iurata*, nullum dubium moveri potest. Nam de eo plenam fidem facit Benedictus XIV in Constitutione, cuius initium *Inter praeteritos*, § 44, edita pro Anno Sancto ubi praemisso, se indulsisse Poenitentiariis minoribus auctoritatem *commutandi dispensando* omnia et singula simplicia vota... *etiam iurata*, subdit: « Pro exemplo nobis fuit circa praemissa, id quod a praedecessore nostro Gregorio Papa XIII erga PP. Societatis Iesu praestitum fuit. Horum Confessariis ordinariis ab eorundem superioribus deputatis, et ab Ordinariis approbatis Paulus III facultatem *commutandi vota concesserat*, iis exceptis, quae S. Sedi reservata erant. Cum vero dubitatum esset, num praedicta facultas vota comprehenderet iuramento confirmata; Gregorius XIII, salva Pauli III exceptione *auctoritatem etiam ad vota iurata extendit*, sicut in Compendio Privilegiorum eorundem *in verb. Commutatio*, § 1, videre est ».

Huiusmodi facultate gaudere etiam ceteros Regulares, maxime Mendicantes, *vi communicationis privilegiorum*, certum est, prout omnes fatentur. Unde laudatus Lezana ibidem inquit: Possunt confessores regulares, habentes communicationem privilegiorum cum Benedictinis et Iesuitis, *commutare* praedicta vota, illa scilicet quae proprie episcopalia sunt (Vid. etiam Sporer, n. 54; Giribaldi, n. 100; Elbel, n. 303).

§ XI. *Conclusio et resolutio praefatae quaestionis.*

189. Ut supra notavimus, quaestio, de qua agitur, si auctoritate Doctorum esset definienda, iam resoluta et decisa habenda

foret, eo sensu, quatenus confessarii regulares facultate polleant, vi privilegiorum a Romanis Pontificibus concessorum, *dispensandi in omnibus votis Christifidelium*, Romano Pontifici non reservatis: nam ita Doctores fere innumeri, etiam gravissimi, unanimiter docent. At si eadem quaestio resolvenda sit, prout omnino resolveri debet, ex authenticis documentis S. Sedis, praedicta facultas dispensandi *in votis saecularium*, non ita indubia et certa, ut praefati Auctores opinantur, haberi potest. Documenta enim S. Sedis ab ipsis simpliciter citata, et a nobis ex compendio privilegiorum, vel a quibusdam Auctoribus desumpta, collecta et examinata, non videntur tribuere Regularibus facultatem dispensandi in votis, *sed ea commutandi*, vel *dispensandi commutando*, vel si dispensandi simpliciter, privilegia huiusmodi vel fuerunt vivae vocis oracula, ideo non amplius valida, nisi fuerint *per Litteras Apostolicas* confirmata, vel fuerint expresse revocata, nisi praeseferant conditiones illas seu formalitates, quas voluit et declaravit Clemens XII in Constitutione *Romanus Pontifex*, quam retulimus in Tomo I, pag. 401, n. 767. Iam vero potestas iurisdictionis quoad votorum relaxationem inniti debet, ut per se patet, documentis certis et authenticis, non dubiis et incertis.

190. Augetur dubium de praedicta facultate *dispensandi*, si consideretur Constitutio *Pretiosus* Benedicti XIII. In hac Constitutione Pontifex confirmat omnia privilegia a Sede Apostolica Ordini Praedicatorum concessa, eaque declarat, ac novis concessionibus amplificat. Tamen relate ad iuramentorum et votorum relaxationem, non facultatem *dispensandi*, sed tantum *commutandi* vota illis concedit. Inquit enim § 22: *Animo quoque repetentes, a Sede Apostolica fuisse concessa quamplurima privilegia circa absolutionem, relaxationem iuramentorum, et votorum COMMUTATIONEM pro confessariis Ordinis praedicti quoad personas saeculares... de Apostolica benignitate indulgemus, concedimus, et declaramus, ut a confessariis Ordinis Praedicatorum absolvi, eorumque iuramenta relaxari, ac vota COMMUTARI, sicut de Confratribus et Consororibus Rosarii supra diximus et concessimus possint ac valeant... Et circa reliquas personas saeculares Societatibus minime adscriptus, iisdem confessariis Ordinis con-*

cedimus, ut easdem ab aliis praedictae Sedi reservatis casibus et censuris absolvere, eorumque vota COMMUTARE, ac iuramenta solvere... possint ac valeant.

191. Ex relatis verbis Constitutionis sequentia erui posse videntur: 1° Etsi Pontifex omnia privilegia a Sede Apostolica Ordini Praedicatorum impertita, confirmare et novis concessionibus amplificare intendat; nihilominus de facultate *dispensandi in votis* prorsus silet; 2° Quinimo ad discutiendas difficultates ac dubitationes, quae hac de re motae sunt ab Auctoribus, Pontifex conceptis verbis declarat, se facultatem *commutandi* vota impertiri; 3° In concedenda seu confirmanda huiusmodi facultate, laudatus Pontifex commemorat, a Sede Apostolica fuisse concessa quamplurima privilegia circa absolutionem, relaxationem iuramentorum, et *votorum commutationem* pro Confessariis Ordinis praedicti; 4° Hinc legitime inferri posse videtur, privilegia ipsa olim ab aliis Summis Pontificibus concessa, non praebuisse Regularibus praefatam facultatem *dispensandi in votis* Christifidelium. Nam verosimile non est, Benedictum XIII voluisse privilegia Ordinis sui eo ipso tempore restringere, quo eadem dilatare, et novis concessionibus ampliare se velle testatur. Nec refert quod Bulla *Pretiosus* fuerit revocata: quoniam haec revocatio non minuit nec attingit, sed potius augeat vim datae argumentationis.

Argumentum ex praefata Bulla *Pretiosus* tam efficax visum est Danieli Concinae, ut peremptorium reputaverit ad evincendam improbabilitatem sententiae, de qua sermo est (Vid. loc. pluries cit. pag. 325, n. XVIII).

192. Robur accipit doctrina, sententiae praedictorum Auctorum opposita, ex concessionibus Societati Iesu directe factis a Summis Pontificibus Paulo III et Gregorio XIII. Nam isti Pontifices eximia privilegia elargiti sunt praeaudatae Societati: at quoad vota, non facultatem dispensandi, sed ea *commutandi* (etiamsi iurata) concesserunt.

193. *Auctores qui dubitant de communi sententia Doctorum.* Quamvis Auctores communiter doceant, ex privilegio ius esse Regularibus dispensandi in votis, exceptis excipiendis, tamen non desunt qui de tali facultate dubitant.

a) Lezana, tom. I, cap. 19, n. 22, relatis privilegiis, quae asseruntur concessa a variis Pontificibus, subiungit: « Verumtamen *non video solidum fundamentum* in privilegiis adductis ad hoc, quod Confessores regulares utantur praedicta facultate *dispensandi* cum saecularibus in votis ». Verum quidem est, quod tom. IV, verb. *Votum*, n. 22, moderatur quae dixerat in tomo I, videlicet ex tot privilegiis excipit concessionem Eugenii IV pro Benedictinis Vallisoletanis, quam etiam nos retulimus. De hac mutatione hanc reddit rationem. «Etsi enim eo numero 22 dubitaverim, an fuerit vivae vocis oraculum, postea tamen... comperi non esse vivae vocis oraculum, sed *Rescriptum* quoddam a Papa signatum, ac per consequens validum his temporibus ». Porro cum huiusmodi Rescriptum, seu facultas per hoc Rescriptum concessa, manserit revocata, ut supra n. 189 notatum est, per Constitutionem *Romanus Pontifex* Clementis XII, ruit unicum fundamentum, quo sententia sua fulciebatur.

b) Cuniliati anceps haeret. Praeter enim superius relata, haec habet in fine numeri XVIII: « Caute igitur, iterum moneo, se habeant privilegiati, ne aut sine iusta causa et inde invalide dispensent: aut si possint per *commutationem occurrere indigenti*, minime dispensatione utantur; rarissime enim occurrere potest dispensandi motivum sine ulla commutatione: immo multi graves Auctores negant Regularibus *dispensandi privilegium*, ut iam indicavimus ».

c) Billuart sequitur Lezanam, et citatis privilegiis seu concessionibus, concludit: « Ex quibus omnibus bene perpensis apparet, quod haec sententia suae probabilitati qualicumque relicta, *non sit tutae praxis*, nisi quid expressius adferatur, et quam ideo nemini consulo, praesertim cum Regulares possint aliunde prospicere tranquillitati conscientiarum, scilicet *per commutationem votorum* » (Loc. cit.).

d) Passerinus similiter suspicatur de veritate privilegiorum quoad potestatem Regularium *dispensandi* in votis laicorum. Ita refert Concina, tom. III, Lib. IV, diss. III, cap. XI, pag. 321, n. V et XIV.

e) Matthaeucci, *Offic. Cur. ecclesiast.* cap. II, n. 11, sibi proponit quaestionem: « An Regulares approbati possint *commutare*

vota, quae poenitentes saeculares emiserunt? Resp. Affirmative propter eorum privilegia, videnda apud Dianam... De qua re non esse dubitandum scripsit Clericatus ». De facultate autem dispensandi prorsus silet Matthaeucci, qui solet esse valde cautus in asserendis privilegiis.

f) Martinez de Prado, apud Concina loc. cit., relatis assertis privilegiis, sic concludit: « *Ideo in re tanti momenti optarem, quod haec potestas indubitata esset; vel adeo probabiliter constaret, quod absque scrupulo posset practicari. Interim consulerem, quod utamur sola facultate vota commutandi, quae est certa, et abstinere ab usu potestatis dispensandi in votis, quae non extat, nisi cum tot limitationibus* ».

194. *Sententia Concinae.* Ex tot Auctoribus a nobis consultis, P. Concina unicus est, qui, quaestione mature examinata, sic concludit: *Falsa est sententia, quae privilegium concedit Regularibus dispensandi in votis omnibus non reservatis Summo Pontifici.* Quae affirmatio probatur ab eo pluribus argumentis, quae post ea quae nos exposuimus, necessarium non putamus hic referre. Satis sit indicare modum, quo ipse resolvit difficultatem ex auctoritate tot Doctorum desumptam: « Neque multitudo Auctorum, inquit, probabilitatem addit tali opinioni: quippe in materia facti multitudo testium de auditu minime augeat vim probationis. Porro ex tot Auctoribus neminem reperi, qui serio controversiam discutiat; sed unus fudit auctoritate alterius, et, veluti avis aves, alii alios sequuntur; ac tandem multitudine omnes se tuentur, quasi multitudo patrocinari posset errori ». Haec Concina loc. sup. cit. pag. 325, n. XVII.

195. *Sententia auctoris.* Perpensis documentis S. Sedis, ea visa sunt, ad propositum a Doctoribus intentum, valde dubia et incerta, ita ut ex iis non iure inferatur facultas in Regularibus dispensandi in votis personarum saecularium. Hoc iudicium mente iamdiu conceptum, suspendi: non enim audebam ego parvus et indoctus, sententiam proferre tot viris magnis et doctissimis oppositam. Postquam autem perspexi (aliis investigationibus adhibitis quae meam persuasionem confirmarunt) non deesse Auctores, qui communem Doctorum sententiam in dubium vocant, vel eam ne-

gant, non amplius veritus sum promere quod intime sentiebam. Igitur quod ego opinor, quod sentio de praefata controversia, hac propositione continetur: Ex documentis quae supra retulimus, quaeque a magna Doctorum multitudine simpliciter asseruntur et citantur, *non vero expenduntur et examinantur*, nequaquam potest certo et tuto affirmari, Confessarios Regulares habere potestatem *dispensandi* in votis saecularium; posse autem certo et tuto affirmari, praedictos Confessarios Regulares pollere facultate vota saecularium, etiam iurata, in alia pietatis opera *commutandi*.

LIBER DECIMUS SEXTUS

DE IMMUNITATE ECCLESIASTICA

ET PRIVILEGIO CANONIS

Ut ecclesiis ceterisque rebus sacris et personis ecclesiasticis debitus honor servetur, plura privilegia his omnibus concessa sunt. Inter haec eminet: 1° *Immunitas*, quae plures species sub se continet, quaeque comprehendit etiam notissimum privilegium fori et immunitatem asyli ecclesiastici; 2° *Privilegium Canonis*, sic dictum a Canone XV in Concilio Lateranensi II, favore clericorum constituto, qui incipit: *Si quis suadente diabolo*. De his antiquis privilegiis, quae etiam commemorantur in Constitutione *Apostolicae Sedis* Summi Pontificis Pii IX, loquimur in hoc libro, qui, ut ex eius supra posito titulo dignoscitur, in bina capita partitur, quorum primum de immunitate ecclesiastica, alterum de privilegio canonis disserit.

CAPUT I.

De Immunitate ecclesiastica (1).

§ I. *Notiō et variae species Immunitatis ecclesiasticae.*

196. Immunitas idem est ac libertas seu exemptio a munere, sive ab officio, sive ab onere. Communiter definitur: *Ius quo loca,*

(1) Consulantur Laymann, lib. IV. tract. IX; Reiff. et Schmalz. lib. III, tit. 49; Franciscus Santi, eod. tit. pag. 367, edit. 1; Ferraris, verb. *Immunitas*; Aichner, pagg. 699-774-806.

res et personae ecclesiasticae a publicis muneribus et oneribus saecularibus sunt liberae et exemptae. Triplex est, ut ex data definitione patet, scilicet *localis*, quae convenit ecclesiis aliisque locis piis seu religiosis; *realis*, quae competit rebus ecclesiasticis, nempe bonis ad ecclesias vel personas ecclesiasticas pertinentibus; *personalis*, quae competit personis ecclesiasticis. — De immunitate *locali*, quae magis proprie diceretur *immunitas ecclesiarum*, tractabimus infra: hic de immunitate personali et reali sermo est.

197. Immunitas *personalis et realis*, ut ex dictis facile eruitur, consistit in hoc, quod *personae ecclesiasticae, et bona cuncta*, seu res omnes *ad personas ecclesiasticas vel ad ecclesiam aliquam pertinentes*, sint immunes, liberae ac exemptae *a iurisdictione cuiusvis potestatis et personae laicalis, seu laici, atque ab exactionibus et oneribus eorundem quibuscumque*. Ita in re omnes tam Theologi, quam Canonistae.

198. Nomine *personae ecclesiasticae*, quae immunitate *personali* gaudet, veniunt 1° omnes et singuli Clerici saeculares, non tantum in maioribus, sed etiam in minoribus ordinibus constituti, vel etiam sola prima tonsura initiati, dummodo Minoristae et Tonsurati habeant conditiones a Concilio Tridentino (sess. 23, cap. 6, de Reform.) requisitas, quae sic enuntiantur: *Is (Tonsuratus nempe vel Minorista) fori privilegio non gaudeat, nisi beneficium ecclesiasticum habeat; aut clericalem habitum et tonsuram deferens, alicui ecclesiae ex mandato Episcopi inserviat; vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua schola vel universitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores Ordines suscipiendos versetur*». Huiusmodi conditiones requiruntur in Clerico non solum ut gaudeat *privilegio fori*, sed etiam ut fruatur *immunitate reali*, nempe exemptione *a communibus exactionibus*.

Quinimo Summus Pontifex Pius IX per Epistolam Congregationis Immunitatis ecclesiasticae, die 20 Sept. 1860, ad locorum Ordinarios Pontificiae ditionis missam, declaravit, quod Clericus in sacris Ordinibus non constitutus, quando ob non observatas conditiones Tridentini (sess. cit.) fori privilegium amittit, *ipso iure et ipso facto* amisisse censetur cuncta Clericorum privilegia, ita ut haberi tractarique debeat, uti persona mere laica, etiam in causis

criminalibus et ad effectus poenales, quin trina monitio vel peculiaris declaratio de huiusmodi amissione seu poena requiratur (Scavini, *Theol. Mor.* tom. I, pag. 285, edit. 12; *Acta S. Sed.* vol. III, pag. 433, et 443).

2° Nomine *personae ecclesiasticae* veniunt etiam omnes *Regulares* utriusque sexus cuiuscumque Religionis approbatae, tam professi, quam novitii vel novitiae. Omnes enim hi sunt personae ad divinum cultum specialiter deputatae, quae sub nomine Clerici in materia favorabili comprehenduntur (Vid. Reiff. loc. cit. n. 234).

199. Personae ecclesiasticae praedictae exemptae sunt *iure Canonum* a personalibus oneribus, quae componi nequeunt cum sanctitate status, cum obligationibus et officiis clericalibus, sive ea sint onerosa sive honorifica. Hinc immunes esse debent ab exercendis operibus vilibus, a servitio militari, ab assumenda tutela, nisi agatur, quoad Clericos saeculares, de cura snorum parentum, aut viduarum et pupillorum seu miserabilium personarum. Clerici tamen observare debent leges civiles, quatenus immunitati ecclesiasticae adhuc vigenti non obstant; siquidem hi quoque membra sunt politicae communitatis (Scavini loc. cit. pag. 284; Marc, tom. I, p. 127).

200. *Res quae immunitate reali gaudent*, sunt: 1° Ecclesiae materiales, coemeteria, vasa sacra, paramenta, et alia sive consecrata, sive benedicta, ad divinum cultum deputata, quasi instrumenta.

2° Ipsarum ecclesiarum bona temporalia a fundatoribus aut aliis fidelibus propter Dei honorem pro dote ecclesiae oblata et donata.

3° Bona earundem ecclesiarum et clericorum propria, titulo aliquo temporali, v. g. emptione, haereditate, arte, labore, inventionem, aut alio simili titulo acquisita, quae communiter etiam *bona patrimonialia* vocantur.

201. Res nunc enumeratas frui immunitate reali, *ad tramitem iuris canonici*, communis Doctorum sententia est. Verum immutatis temporum adiunctis inspiciendae sunt mutuae conventiones inter Apostolicam Sedem et principes saeculares. Hodie enim fere ubique, ita Scavinius loc. cit. p. 274, ab hoc onere eximuntur tantum res quae nihil afferunt utilitatis temporalis, uti ecclesiae ipsae, coemeteria, vasa, vestes sacrae ad cultum pertinentes, et similia.

202. Hic commemoranda veniunt alia privilegia, quibus ordo clericalis a SS. Canonibus ditatus fuit, ut est 1° privilegium *competentiae*, vi cuius Clericus aere alieno gravatus, et solvendo impar, nequit ad solvendum adstringi, nisi prius deductis ad honestam sustentationem necessariis; 2° privilegium *canonis*, vi cuius excommunicationem incurrunt qui violentas manus, suadente diabolo, iniiciunt in Clericos, vel utriusque sexus Monachos; 3° Privilegium *fori*, de quo superius mentio facta est et explicatius mox dicetur, vi cuius personae ecclesiasticae, sub quo nomine veniunt etiam, ut iam notavimus, Religiosi et Religiosae, *non apud laicos iudices*, sed apud forum ecclesiasticum conveniri possunt (Vid. Devoti, Instit. canon. tom. I, lib. I, tit. I, § 7).

§ II. *Commentarium in privilegium fori.*

203. Ex Constitutione incip. *Apostolicae Sedis* Pii PP. IX excommunicationem Romano Pontifici speciali modo reservatam incurrunt:

Cogentes sive directe, sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones: — item edentes leges vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae.

204. Hic articulus duas habet partes, quarum prima, nempe *Cogentes...* privilegium fori respicit; — altera, idest *Edentes...* Ecclesiae libertati providet.

I. Quod attinet ad *primam partem*, excommunicationem incurrunt, qui *cogunt* iudices laicos. S. Congregatio Inquisitionis die 1 Febr. 1871 declaravit: Excommunicationem eos non attingere, qui *subordinati sunt, etiamsi iudices fuerint*, sed in eos tantum esse latam, qui *a nemine coacti*, vel talia agunt, vel alios ad agendum cogunt (*Acta S. Sed.* vol. VI, pag. 433).

205. Ex quo sequitur ad contrahendam censuram requiri, ut etiam ipsi *cogentes nullo modo coacti sint*. Quasnam ergo personas vox *cogentes* attingit? Id scimus ex laudata S. Congregatione Inquisitionis, quae anno 1886 appositam dedit instructionem, quam infra n. 213, ob alia quae ibi docentur, ad litteram referimus. Declaravit

scilicet, approbante Summo Pontifice, verbum « *Cogentes non afflicere nisi legislatores et alias auctoritates cogentes* sive directe, sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas, praeter canonicas dispositiones ».

206. *Cogentes iudices laicos*, illos scilicet qui pro tribunali ius dicunt, non ceteros magistratus, ut praefectos, syndicos etc. Sed adverte sub nomine *iudicum laicorum* venire non solum iudices saeculares, sed etiam indices ecclesiasticos, si qui absque Romani Pontificis facultate, et quin ad huiusmodi clericorum causas excipiendas fuerint deputati, *officium illud laicale* exerceant: laicus enim iudex sumi debet hoc in loco *pro officio* sive *ex officio*, quo fungitur; proindeque comprehenditur etiam clericus, qui potestate laica iudicium exercet (Pennacchi, *Comment.* tom. I, p. 261; D' Annib. *Comment.* n. 65, edit. 3^a).

207. *Cogentes* dictos iudices laicos, sive *directe*, puta per vim aut metum ipsis iudiciis incussum; sive *indirecte*, puta eosdem iudices adigendo, tertia persona mediante, v. g. per metum propinquis eorundem iudicum incussum ad finem intentum obtinendum.

208. *Cogentes* iudices laicos *ad trahendum ad suum tribunal*. Hisce verbis continetur *obiectum huius censurae*, et consistit in trahendo ad tribunal, quod est locus, in quo iudices *ius dicunt*, cogendo aliquem iurisdictionem eius subire.

209. *Cogentes...* ad trahendum ad suum tribunal *personas ecclesiasticas*, eas scilicet quae privilegio fori gaudent, quasque vide recensitas sub n. 198. Sed notandum, dictas personas ecclesiasticas trahi debere ad tribunal, ut circa ipsas iudicium proferatur, *tamquam reos*, sive de causa civili agatur, sive criminali, non vero censuram incurrerent cogentes indices laicos ad trahendum ad suum tribunal Clericum, uti testem vel peritum vel ut eum moneat, corripiat, aut aliquid ei praecipiat.

210. *Cogentes... praeter canonicas dispositiones*. Per verba « *praeter canonicas dispositiones* (ita cl. Avanzini, nota 12, pag. 23) alluditur ad concordata regni vel imperii cum Apostolica Sede, quae in vigore permaneant: et sub iisdem verbis alluditur quoque ad casum, quo aliqua persona ecclesiastica rite degradata fuerit, et laico iudici punienda tradita. Item ad ceteros casus, quando ex. gr.

persona ecclesiastica trahat in iudicium laicas personas; namque persona ecclesiastica sistere se potest in laico iudicio in causa non ecclesiastica tamquam *actor*; sed ipsa trahi non potest *tamquam reus*».

211. Iuxta Doctorum doctrinam plures alii dari possunt casus, in quibus clerici coram iudice saeculari conveniri possunt. Sufficiat adnotare sequentes: 1° In causa feudali. Si enim clericus a saeculari domino feudum acceperit, tenetur ratione illius feudi coram domino saeculari iudicium subire; 2° Si bona immobilia iam a principio donata sint ecclesiis vel clericis sub reservatione iurisdictionis civilis; 3° Si clericus ratione officii conveniatur tamquam tutor, curator, vel procurator alicuius laici; 4° Si clericus conveniat laicum coram iudice laico; tunc enim poterit laicus eundem clericum vicissim coram eodem iudice in causa civili reconvenire; 5° Si clericus sit haeres laici, et lis cum defuncto iam incepta fuit, quia iudicium, ubi acceptum semel, ibi et finem accipere debet (Cfr. *de Foro competent*i Schmalz. n. 80; Reiff. n. 250 sqq.).

212. In causis criminalibus non gaudent privilegio fori clerici in *maioribus Ordinibus* constituti; 1° Si quis propter delictum aliquod vel incorrigibilitatem, gradu suo deiectus et curiae saeculari traditus sit; 2° Si habitum et tonsuram clericalem numquam deferat, et ab Episcopo ter, vel in Synodo dioecesana sub expressa poena amissionis privilegii clericalis semel admonitus, eum deferre nolit, seque incorrigibilem ostendat; 3° Si reus sit assassinii; 4° Privantur demum privilegio fori, qui se immiscent enormitatibus; id est multa enormia crimina committunt, ex quibus incurritur infamia, et post trinam Episcopi monitionem non resipuerint. Alios casus vide apud Canonistas.

Quoad clericos in *minoribus* constitutos, fori privilegio privantur omnes, qui conditiones a Concilio Tridentino requisitas, sub n. 198 relatas, non habent.

*Instructio S. R. U. Inquisitionis quoad privilegium
fori pro Ordinariis locorum.*

ILLME AC RME DOMINE,

213. Constitutione Pii IX s. m. quae incipit *Apostolicae Sedis moderationi* quarto idus Oct. 1869 cautum est « Excommunica-

tionem Romano Pontifici reservatam speciali modo incurrere: *Cogentes sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones: item edentes leges vel decreta contra libertatem et iura Ecclesiae* ».

Cum de vero sensu et intelligentia huius capitis saepe dubitatum fuerit, haec suprema Congregatio S. Romanae et Universalis Inquisitionis non semel declaravit caput *cogentes* non afficere *nisi legistatores et alias auctoritates cogentes* sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones. — Hanc vero declarationem Sanctissimus D. N. Leo PP. XIII probavit et confirmavit, ideoque S. haec Congregatio illam cum omnibus locorum Ordinariis pro norma communicandam esse censuit.

Ceterum in iis locis in quibus fori privilegio per Summos Pontifices derogatum non fuit, si in eis non datur iura sua persequi nisi apud iudices laicos, *tenentur singuli prius a proprio ipsorum Ordinario veniam petere* ut clericos in forum laicorum convenire possint: *eamque Ordinarii numquam denegabunt* tum maxime, cum ipsi controversiis inter partes conciliandis frustra operam dederint. *Episcopos autem in id forum convenire absque venia Sedis Apostolicae non licet*. Et si quis ausus fuerit trahere ad iudicem seu iudices laicos vel clericum sine venia Ordinarii, vel Episcopum sine venia S. Sedis, in potestate eorundem Ordinariorum erit in eum, praesertim si fuerit clericus, animadvertere poenis et censuris ferendae sententiae, uti violatorem privilegii fori, si id expedire in Domino iudicaverint.

Interim fausta multa ac felicia tibi precor a Domino.

Datum Romae die 23 Ianuarii ann. 1886

Addictissimus in Domino

R. Card. MONACO

Apud *Acta S. Sedis*, vol. 18, pag. 416; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 18, pag. 160.

214. II. Ad secundam partem articuli quod attinet, excommunicationem incurrunt *edentes leges vel decreta contra libertatem*

aut iura Ecclesiae. Igitur auctores dumtaxat legum et decretorum, non alii, censuram contrahunt. Leges sunt, quae a suprema potestate constituuntur, v. g. *de regio placito, de regio exequatur*; decreta, quae a quavis potestate, etiam inferiori, ut puta a praefecto, municipio etc. procedunt, *generaliter* tamen seu per modum generalis statuti, non vero pro casu particulari. Ea enim quae eduntur pro individuo particulari seu in singulas personas, *mandata* nuncupantur (Vid. art. VI Const. *Apost. Sedis*, Excommunic. speciali modo reserv.).

Contra libertatem aut iura Ecclesiae. Hisce verbis comprehenditur quodlibet genus sive legum, sive decretorum, quibus aliquo modo impediatur, vel coarceatur, aut perturbetur non solum exercitium potestatis ecclesiasticae sive Ordinis, sive iurisdictionis, sed etiam aliquod quodcumque ius Ecclesiae competens, v. g. ius docendi, publicas supplicationes etiam extra templa vel noctu obeundi, ecclesias, conventus, beneficia, confraternitates, loca pia erigendi, bona temporalia possidendi vel alienandi etc.

215. Ex his collige: 1° hanc secundam articuli partem esse valde restrictam quoad *personas*: afficit enim *edentes* dumtaxat; 2° esse autem amplissimam quoad *materiam*, cum ea se extendat ad quamcumque laesionem libertatis et iurium sanctae Ecclesiae; 3° Excommunicationem incurrere in regno constitutionali etiam deputatos parlamenti seu camerae, qui legi libertati Ecclesiae adversae suffragati fuerint, praeter illos, qui eidem legi subscripserint.

216. Notandum tamen, praedictos *edentes* tunc excommunicationi subiici, cum lex fuerit promulgata; siquidem tunc solum vim legis acquirit (Cf. Commentatores Bullae *Apost. Sed.*; D'Annibale, Pennacchi, tom. I, pag. 259 sqq.; Bucceroni, Gonella; Nouv. Rev. Théol. tom. III, pag. 245 sqq.),

§ III. *Immunitas localis.*

217. Immunitas *localis* est ius competens ecclesiis, aliisque locis religiosis, vi cuius actus profani seu saeculares in iis exerceri non valent; et malefactores illuc confugientes in vita et membris protegentur, ita ut inde extrahi non possint. Ita communiter Doctores.

Immunitas igitur *localis*, ut patet ex data definitione, in duobus praecipue consistit, duosque effectus parit, videlicet: 1° *Quod in locis sacris actus profani fieri nequeant.* 2° *Quod illuc confu- gientes malefactores tuti sint in vita et membris.*

218. Relate ad *primam partem* immunitatis localis, quaeritur *quaenam sint loca*, in quibus *actus profani* fieri prohibentur, et *qui sint tales actus?*

Respondetur: *omnes ecclesiae*, licet nondum consecratae, sed tantum benedictae, vel auctoritate Episcopi ad cultum divinum et officia divina deputatae, gaudent praefata immunitate. Eadem im- munitate similiter gaudent *loca* et *habitalia ecclesiae adhaerentia*, uti sunt sacristia, porticus, atrium. Item *Oratoria* auctoritate Epi- scopi erecta, et *coemeteria* (Cf. Reiff. ibid. n. 7 sqq.; Santi, pag. 367).

219. *Actus profani*, quae in praedictis locis fieri nequeunt.

a) Sub poena excommunicationis prohibentur causae criminales, in quibus agitur de sanguinis effusione, vel poena corporali, textu expresso, Lib. III, Decr. V, tit. 49.

b) Prohibitum est (non tamen sub poena excommunicationis) pertractare in eisdem locis iudicia saecularia, seu civilia sub poena nullitatis actorum. Non vero prohibentur iudicia ecclesiastica ab ecclesiasticis personis ibidem peragi, aut etiam actus extraiudiciales et exercitium iurisdictionis voluntariae, si dirigantur ad fovendam pietatem et bonum Religionis.

c) Prohibitum est in ecclesiis et coemeteriis contractus, nego- tiationes et nundinas facere.

d) Laeditur immunitas ecclesiarum et aliorum locorum piorum, si per vim infringantur portae, aut alio modo inferatur per violen- tiam iniuria loco sacro, et multo magis si rapiuntur illius bona.

e) In genere prohibentur omnes actus, quibus turbatur cultus sacer, aut laeditur reverentia debita Religioni, ex. gr. ludi thea- trales. Et haec sufficiant de prima parte iuris immunitatis.

220. Modo *de secunda parte immunitatis localis* aliquid di- cendum est. Iam notavimus hanc immunitatem duplicem habere effectum, scilicet 1° quod in locis sacris fieri nequeant actus pro- fani; 2° quod confugientes ad loca sacra malefactores tuti sint in vita et membris.

221. Hic secundus effectus *ius seu immunitas asyli* nuncupatur, et communiter definitur: *Ius locis sacris aut religiosis, nec non quibusdam aliis competens, ne qui ad ea confugiunt, inde vi extrahi possint.* In hac definitione addidimus cum Reiffenstuel n. 21 *quibusdam aliis* (locis), ad denotandum, non solum ecclesiis et locis sacris, sed et aliis profanis quibusdam locis *ex privilegio Apostolico* competere posse ius asyli.

222. A quo iure repetenda sit haec asyli immunitas, an a iure naturali, an positivo divino, vel humano, disputatur inter Doctores. Sufficiat animadvertere, illam, apud omnes fere gentes, inquit Reiffenstuel, viginisse, ex quo non obscure desumitur, instinctu et lumine naturali dictante, aequum, iustum, ac debitum fuisse indicatum, ob reverentiam ecclesiis et locis sacris debitam, illuc confugientes malefactores extrahi non posse, sed tutos in vita et membris esse (Cf. Pennacchi, append. IX, pag. 645; Salmant. tract. 18, cap. 3, n. 81).

223. Summus Pontifex Pius IX Constitutione *Apostolicae Sedis*, ius commune quoad immunitatem asyli ecclesiastici integrum servare volens, excommunicationem latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatam incurrere declaravit (n. V. part. 2):

Immunitatem asyli ecclesiastici ausu temerario violare iuvenes, aut violantes.

224. I. LOCA QUAE IURE ASYLI GAUDENT, sequentia potissimum enumerantur:

Ecclesiae omnes, etsi non consecratae, sed tantum benedictae, et etiam si fuerint pollutae aut interdictae;

Oratoria publica auctoritate Episcopi erecta;

Loca et habitacula ecclesiae adherentia, et ab ea dependentia, ut sacristia, porticus, atrium, tectum, scala, campanile, paries externa etc.;

Coemeteria Christifidelibus sepeliendis addicta, quamquam ab ecclesiis separata, dummodo auctoritate Episcopi sint designata;

Monasteria et Conventus Religiosorum, ac omnia loca intra eorum septa contenta, ut claustra, dormitoria, habitacula, areae, horti etc.;

Loca habitata per Clericos Saeculares, ad instar Religiosorum viventes, uti sunt Patres Oratorii S. Philippi Nerii, Seminaria Clericorum et alia similia loca auctoritate Episcopi fundata;

Omnia loca pia seu religiosa, auctoritate Episcopi erecta, qualia sunt Xenodochia pro pauperibus peregrinis, Nosocomia pro infirmis, Orphanotrophia pro educandis pueris et puellis, Hospitalia, seu Valetudinaria pro senibus et debilibus, et alia huiusmodi;

Palatium Episcopi, quamvis a cathedrali ecclesia abesset ultra quadraginta passus;

Palatia Cardinalium, non de iure communi, sed ex privilegio vel consuetudine. Verum hoc ius asyli competit tantum respectu Palatiorum extra Urbem; siquidem pro Palatiis Cardinalium intra Urbem, tale privilegium eis sustulerunt Summi Pontifices Gregorius XIII et Sixtus V.

225. Ius asyli competit etiam *reis confugientibus ad SS. Eucharistiae Sacramentum*, quod defertur ad aegrotum, vel inde reportatur, aut in processione circumfertur, ut declaravit S. Congregatio Immunitatis die 28 Maii 1626, his verbis: Carceratus sequens et manutenens fimbriam vestis Sacerdotis redeuntis ad ecclesiam cum SS. Eucharistiae Sacramento, gaudet immunitate.

Imo non tantum tangens vestem Sacerdotis portantis SS. Eucharistiae Sacramentum, sed etiam *associans se processioni* aut illis qui Sanctissimum comitantur.

In enumerandis locis, quae immunitate asyli gaudent, nos de industria omisimus citationes sive iuris, sive SS. Congregationum, sive Doctorum, quae quidem sine numero multiplicari potuissent, at sine necessitate, cum super iis non adsit controversia inter Doctores. Si cui libuerit, legat in voce *Immunitas*, Lezana, Bonacina, Reiff., Schmalz. Giraldi, Felix Potestas, Ferraris, Salmant. tract 18, cap. 3, n. 84 sqq.

226. II. *Personae quae gaudent iure asyli*. Cum immunitas asyli sit privilegium locale, *loco inhaerens*, atque *favore ipsius loci* concessum, consequitur illas omnes personas frui posse tali privilegio, quae a legislatore expresse non excluduntur. Quaestioni ergo: *Quae personae immunitate asyli fruuntur?* Respondetur: *Omnes personae specialiter non exceptae*.

Quapropter, attentis sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, declarationibus SS. Congregationum, doctrina Canonistarum et Theologorum, iure asyli fruuntur:

1. *Laici catholici omnes et singuli* (nisi rei sint criminis excepti) cuiuscumque aetatis, sexus, status, aut conditionis, quamvis sint personaliter interdicti, excommunicati etiam denunciati, et publici Clericorum percussores.

2. *Clerici et Religiosi* iuxta veriore sententiam, ita ut non possint per indices *proprius*, seu superiores ecclesiasticos aut religiosos, a loco immuni violenter extrahi in casibus in quibus laici extrahi non possint (Fagn. lib. III. Decretal. cap. *In alia*, n. 70; Reiff. n. 57 sq.; Ferraris, art. II, n. 132; Giraldu, tom. I, p. 468. not. VIII; Pennacchi, tom I, p. 674-678).

3. *Quoad Religiosos* confugientes ad monasterium alterius Ordinis servanda est lex in sequenti decreto praescripta:

Decretum S. Congregationis Ep. et Regul. de Religiosis confugientibus ad Regulares alterius Religionis, editum di 11 Aug. 1758. « Regulares unius Religionis confugientes ad ecclesias et monasteria alterius Religionis, restitui debere Superioribus propriae Religionis a Praelatis alterius Religionis, ad quorum ecclesias et monasteria confugiunt, praestito tamen ab iisdem Superioribus confugientium iuramento, et facta obligatione de servanda immunitate ecclesiastica, et de restituendo confugientes praefatos ecclesiis vel monasteriis, ad quae confugiunt, *casu quo procedendum sit ad poenas corporales carceris perpetui, mortis, et triremium* propter delicta ab ipsis confugientibus commissa; *secus, si ipsi Superiores procedere deberent ad poenas ordinarias, et ad correctionem Regularium* per Constitutiones Ordinis praescriptas, cuius rei declaratio ad Definitorium Provinciale, vel ubi illud non fuerit, ad Consilium Conventus spectabit. Quod si constituto Regulares confugientes poenas dumtaxat ordinarias et per Constitutiones Ordinis ad correctionem praescriptas promereri, Praelati alterius Religionis renuant, eos propriis Superioribus restituere, vel ipsi Regulares ad proprias religiosas domos redire recusent, Sacra eadem Congregatio utrosque ad instar apostatarum vel apostatas recipientium, in excommunicationem Summo Pontifici reservatam incursos declaravit » (Bizzarri, pag. 365).

4. Gaudent immunitate asyli, iuxta probabiliorem sententiam, *Iudaei, Pagani, Saraceni, aliique infideles*, tum quia Constitutio

Gregorii XIV, infra commemoranda, absolute loquitur sine distinctione inter fideles et infideles; tum quia privilegium asyli non est personale, sed *locale*, concessum nempe ecclesiis locisque piis, *non intuitu personarum*, sed propter decus, honorem et reverentiam quae locis religiousis seu divino cultui destinatis debetur; tum demum quia ita pluries declaravit S. Congregatio Immunitatis, testibus Ferraris et Pennacchi loc. cit. (Vid. Auctores cit.).

5. Gaudent iure asyli etiam *haeretici*, si non propter crimen *haeresis*, sed ob aliud delictum fugiant ad ecclesiam aut alium religiosum locum. Hoc enim in casu haeresis se habet mere per accidens; Constitutio autem Gregoriana haeticum quidem excludit a iure asyli, sed quatenus per locum asyli *declinare vult poenam ob haeresim infligendam* (Reiff. n. 80; Schmalz. 158; Mattheucci, n. 14; Pennacchi, p. 678).

Ex variis decretis S. C. Immunitatis, relatis a Ferraris, loc. cit. n. 148 sq. ex Pignatello, gaudent immunitate asyli: *a*) Qui cum armis prohibitis ad ecclesiam confugiunt; *b*) Confugiens ad ecclesiam, dum ducitur ad supplicium; *c*) Condemnatus ad trirames confugiens a carcere ad ecclesiam; *d*) Confugitus ad ecclesiam pro debito civili; *e*) Confugitus metu inimicorum, eum in ecclesiam obsidentium, ab ecclesia exiens, eidem ecclesiae restituendus est; *f*) Qui liberatus e manibus birruariorum, ad ecclesiam confugeret ligatus; *g*) Ablatus a propriis consanguineis e manibus satellitum, et inde ad ecclesiam confugiens.

227. III. EFFECTUS IMMUNITATIS ASYLI PLURES SUNT: praecipuos indicamus:

1. Quod rei ad loca sacra confugientes recipi debeant, nec inde extrahi inviti possint. Si contrarium liceret, ius asyli nihil prodesset.

2. Quod nequeant in loco sacro capi, vinculis ligari, incarcerationi, aut alia vis eisdem inferri a potestate saeculari.

3. Quod nemo prohibere aut impedire potest, quominus victus, vestitus, et reliqua vitae necessaria ad reum in loco *asyli* existentem deferantur.

4. Quod debeat ecclesia aut alius locus sacer reum de bonis suis sustentare, eique vitae praebere necessaria, nisi ipse propria bona habeat, aut aliunde a consanguineis facile habere possit.

5. Quod non possit reus, dum in ecclesia existit, per sententiam iudicis damnari ad mortem, vel ad aliam poenam corporalem et gravem. Potest tamen reus confugiens ad ecclesiam detrudi in monasterium ad agendam ibi poenitentiam.

6. Quod reus nequeat exspoliari rebus suis, quae secum tulit in locum *asyli*.

7. Si reus extra casus exceptos a loco *asyli* extractus fuit, ante omnia eidem loco *asyli* restitui debet (Vid. Reiff. loc. cit. n. 156 sqq.; Schmalz. n. 266 sqq.).

228. IV. PERSONAE QUAE EXCLUDUNTUR AB IMMUNITATIS ECCLESIASTICAE BENEFICIO.

Plures sunt, qui ob quaedam graviora crimina commissa, iure *asyli* privantur. Quenam sint huiusmodi crimina, habentur expressa tum in Constitutione Gregorii XIV, *Cum alias* 24 Maii 1591; tum Benedicti XIII, *Ex quo divina* sexto Idus Iunii 1725, quae Gregoriana Constitutio confirmatur ac declaratur, et alia crimina a iure *asyli* excluduntur. His Constitutionibus accessit alia Clementis XII *In supremo iustitiae solio*, edita die 1 Ianuarii 1734 pro Alma Urbe ac reliquo Statu Ecclesiastico, quae deinde per particularia Brevia extensa fuit a Benedicto XIV ad diversa alia Dominia, et signanter ad totum Dominium Regis Sardiniae, nec non ad Dominium Regis utriusque Siciliae. Praefatas Constitutiones confirmavit praelaudatus Benedictus XIV Constitutione incip. *Officii nostri ratio*, Idibus Martii 1750, in qua plura alia explicavit et declaravit. Memoratae Constitutiones legi possunt apud Ferraris, verb. *Immunitas ecclesiastica*, art. II; Giraldi, tom. I, pag. 465 et sq.

Et modo praecipua crimina indicantur, ob quae rei delinquentes seu malefactores beneficio *asyli* privantur.

1. *Publici latrones viarumque grassatores*, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis agrediuntur (Greg. XIV). Benedictus XIII declaravit « *unicam tantum grassationem* in via publica aut vicinali admissam sufficere ad hoc, ut quis publicus latro et grassator diei valeat, dummodo tamen *grassati mors aut membrorum mutilatio* secuta fuerit ».

2. *Depopulatores agrorum*, nempe illi, ut docet Ferraris loc. cit. n. 100, qui agrorum segetes, aut vinearum fructus depopulantur,

eosdem comburendo, destruendo, devastando, et huiusmodi, sive id faciant animo nocendi domino, sive sibimet consulendo.

3. Excipiuntur et iure asyli privantur, qui *homicidia et mutilationes membrorum* in ipsis ecclesiis, earumque coemeteriis committere non verentur (Greg. XIV). Et Benedictus XIII nedum istos ab immunitatis ecclesiasticae beneficio excludit atque repellit « verum etiam eos, *qui stantes in ecclesia vel coemeterio, interficiunt stantes extra ecclesiam vel coemeterium, aut ipsis membrum mutilant; nec non eos, qui stantes extra ecclesiam vel coemeterium occidunt stantes intra ecclesiam vel coemeterium,* aut iis membrum mutilant; ac eos tandem, qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab ecclesia, aliove loco immuni violenter extrahunt et abducunt. Declarantes, subdit Pontifex, in quatuor praemissis casibus eiusmodi reos non illius tantum ecclesiae quam violarunt, sed cuiuscumque etiam alterius ecclesiae, immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere ». Cum leges poenales sint strictae interpretationis, nequeunt extendi ad alias classes personarum, praeter nominatas et expressas in ipsa lege. Iam vero in citatis Bullis nullum habetur verbum de *mandantibus* homicidium vel mutilationem. Ergo *mandantes*, quamvis gravissime peccent, non incurrunt poenam, nempe privationem asyli ecclesiastici. Et sic declaravit S. Congregatio Immun. 28 Sept. 1666 his verbis... censuit, mandantem homicidium proditorium gaudere immunitate (Vid. Matteucci, loc. cit. n. 9).

4. Iure asyli non gaudent: *qui proditorie proximum suum occiderint* idque ex Constit. Gregorii XIV. Sub nomine *proximi* comprehenduntur personae omnes cuiuscumque conditionis, nationis et religionis. Nominem autem *homicidae proditoris* intelligitur ille, qui *nulla praecedente inimicitia, aut rixa, aliquem occidit sub simulata amicitia*, ita ut prudenter ab occiso nec deberet timeri, nec praecaveri, ut si (nulla praecedente inimicitia) vir uxorem, aut e contra; filius patrem, aut e contra; servus dominum; aut si quis contubernalem, commilitonem, socium mensae vel itineris occidit (Reiff. n. 116 sqq.; Schmalz. n. 230 sqq.; Ferraris, ibid. n. 108 sqq.).

Variae quaestiones inter Doctores exortae circa requisita ad hoc, ut homicidium reapse *proditorium* dici possit, sublatae cen-

seri possunt per citatam Constitutionem Benedicti XIII, qua ab *asylis* immunitate excluduntur « *occidentes proximum suum animo praemeditato ac deliberato* ». Postea Benedictus XIV Constitutione *Detestabilem*, quarto Idus Nov. 1752, iure asyli privat homicidas *in duello* « Statuimus atque decernimus, ita Pontifex, ut si quis *in duello*, sive publice, sive privatim indicto, hominem occiderit, *sive hic mortuus fuerit in loco conflictus, sive extra illum ex vulnere in duello accepto*, huiusmodi homicida, tamquam interficiens proximum suum animo praemeditato ac deliberato... ab ecclesiasticae immunitatis beneficio exclusus et repulsus omnino censeatur ».

Consequitur, tunc tantum homicidam a privilegio asyli non excludi, quando certo constet, homicidium *vel ex subita ira fuisse commissum, vel esse casuale, aut ad propriam defensionem fuisse patratum*. In hisce enim casibus, *animus praemeditatus ac deliberatus deest*.

5. *Rei assassinii*. Assassinium dicitur, quando pro pecunia aut alia re pretio aestimabili accepta vel promissa, committitur homicidium. Assassini vero dicuntur tam illi qui, pretio conducti, alium occidunt, quam qui pretium tribuunt aut promittunt, ut talis occidatur.

Ad haec, ita Benedictus XIII, « in crimine assassinii non modo *mandatarios*, qui in ipsamet Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur, sed etiam *mandantes*, qui certum praemium aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint aut promiserint, quamvis promissio *nullum habuerit effectum, dummodo assassinium reipsa patratum fuerit*, ab ecclesiasticae immunitatis beneficio excludimus »...

6. *Haeresis rei*, si praecise ob haeresis crimen ad ecclesias confugiant, non vero, iuxta probabiliorem sententiam, si ob alia crimina, ut diximus sub n. 226, 5.

7. *Rei laesae maiestatis in personam ipsiusmet Principis*. Crimen laesae maiestatis tunc committitur, quando exercetur actio aliqua positiva in eiusdem personae damnum vel offensam, v. g. percutiendo, vulnerando, carcerando, occidendo, aut hostiliter insequendo personam *Principis*: item contra eum machinando, coniurando, eum hostibus tradendo, aut ostendendo ut capiatur, aut tales actiones mandando, consulendo, auxilium et favorem praestando etc.

Nomine Principis hic veniunt et intelligantur illi soli, qui in suo territorio *plenum ius obtinent*, et in temporalibus *nullum superiorem agnoscunt*.

Ut autem propter crimen laesae maiestatis aliquis privilegium asyli perdat, requiritur ut delinquens sit subditus, vel ratione originis vel domicilii, ipsi Principi, cuius personam laedit (Reiff. n. 152; Schmalz. n. 236).

8. *Falsificantes Litteras Apostolicas* (Bened. XIII. Const. *Ex quo divina*).

9. *Ministri Montis pietatis, vel alterius publici telonii aut banci* pro depositis Principis, privatarumque personarum destinati, furtum aut falsitatem in praedictis locis committentes, cuius ratione arca pecuniaria ita minuatur, ut poenae ordinariae locus sit (Ibid.).

10. *Conflantes, adulterantes, vel tondentes quascumque monetas* aureas vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotiescunque in loco, aut provincia, ubi crimen admittitur, liberum habeant usum et commercium; vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere et erogare praesumentes, ut fraudis conscii atque participes censi possint (Ibid.).

11. Qui sub nomine Curiae sese introducunt in alias domos, animo ibidem perpetrandi rapinas, easque reipsa committunt cum homicidio aut mutilatione membrorum alicuius ex domesticis earundem aedium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur (Ibid. et cf. Giraldi, tom. I, pag. 465 sqq.; Elbel, pars VII, conf. VII, n. 222 sqq.; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 9, pag. 45 sqq.).

12. Qui confugientibus in locum asyli vim inferunt, aut ipsos ab ecclesia, aliove loco immuni violenter extrahunt et abducunt. Ibid. et Bened. XIV, *officii nostri*.

229. Ex citatis Constitutionibus Gregorii XIV *Cum alias*; Benedicti XIII *Ex quo divina*, et Benedicti XIV *Officii nostri*, auctoritas ecclesiastica dumtaxat, minime vero magistratus sive iudex saecularis, decidere potest et declarare, an crimina a reis admissa, sint de exceptis in Gregoriana Constitutione. Quinimo *soli Episcopi* ex citatis Pontificum Constitutionibus, *et non alii Episcopis infe-*

riores, etiamsi locorum Ordinarii sint, aut NULLIUS DIOECESIS, aut Conservatores a Sede Apostolica specialiter vel generaliter deputati, cognoscere et declarare valeant, an delicta, pro quibus inquisiti ad loca immunita confugerunt, et in eis se receperunt, sint necne de genere ac numero exceptorum.

230. V. *Conditiones ad INCURRENDAM EXCOMMUNICATIONEM A SUMMO PONTIFICE PIO IX LATAM.* Excommunicationem incurrunt:

1° Qui *violant* vel *iubent violari* immunitatem asyli quocumque modo ex supra numeratis n. 227, dummodo id fecerint violenter seu per vim prout indicat ipsum verbum *violare*. Unde si quis dolo vel fictis promissionibus eductus fuerit e loco sacro, non videtur illam incurrere, ut docent Dr Annibale, Pennacchi etc.

2° Requiritur *ausus temerarius*. Quando hic habeatur satis constat ex declaratione S. Congregationis Inquisitionis die 1 Febr. 1871, data cuidam Ordinario, his verbis: *Ex quo intelligas, eum tantum excommunicationem incurrere, qui ab aliis minime coactus, prudens ac sciens immunitatem asyli ecclesiastici aut violare iubet, aut exequendo violat, quem porro utpote omnis excusationis expertem, excommunicationi subiaccere mirum esse non debet* (Vid. *Acta S. Sed.* vol. XV, pag. 536 sq.; *Nouv. Rev. Théol.* tom. VII, pag. 25 sq.).

Hinc censuram non incurrunt qui contra vel praeter voluntatem, a suis superioribus immunitatem asyli violare coguntur, ut milites et officiales civiles etc.

3° Requiritur *ut effectus sequutus fuerit*: quod de violentibus nemo dubitat, de iubentibus disputant Commentatores. Commentator Patavinus, proposita sibi quaestione, an iubentes seu mandantes violari asyli immunitatem, excommunicationi subiaceant, etiamsi, aliqua obstante causa, ipsa violatio deinde locum non habeat, respondet *affirmative*, quia in praesenti articulo Constitutionis Pianae *iubentes damnantur omnino ut causae principales, non secus ac violentes*. Sed sententia, quam sequuntur Avanzini, Dr Annibale, Pennacchi, etc. quaeque a laudato Dr Annibale dicitur *verior*, affirmat etiam quoad *iubentes* requiri, ut sequatur effectus, quominus excommunicationem incurrant: quod probant ex regulis iuris, inter quas una est: *delicta cum effectu accipienda sunt* (Vid. Pennacchi, pag. 697 sq.).

231. « Notandum hic est », inquit S. Alphonsus *De privilegiis*, n. 28, « quod Religiosi, qui expellerent a suis ecclesiis aut monasteriis aliquem delinquentem ad evitandum aliquod incommodum seu periculum, hi non violant immunitatem, et rite id facere possunt ». Casus esset, si foret homo inquietus, iniurius, et taediosus Religiosis, vel quia immodeste se gerit, quietem Religiosorum perturbans, damnumve illis inferens, vel quia Religiosi ipsi legem habent, quod nonnisi per tot dies possint ad se confugientes retinere (Vid. Salmant. *de Privilegiis* n. 118).

232. Quaeri potest, an ius asyli adhuc vigeat? Fatendum hodie ob tristia temporum adiuncta, fere nullibi observari illud posse. « Ius asyli », ait Grandelaude apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 9, pag. 61, « tolerante S. Sede, non viget in omnibus regionibus ». Et cl. D' Annibale, Comment. in *Const. Apost. Sedis*, hoc articulo, scribit: *Verum iuris asyli in regnis saecularibus vix vestigium superest.*

233. Ex hoc tamen non est inferendum, hanc immunitatem fuisse abolitam ab Ecclesia: oppositum enim patet ex Piana Constitutione *Apostolicae Sedis*, qua excommunicatione Summo Pontifici reservata mulctantur immunitatem asyli ecclesiastici ausu temerario violare iubentes aut violantes.

Accedit, quod S. Universalis Inquisitio, in responso dato die 22 Dec. 1880 ad quemdam Episcopum, declaravit, vi Constitutionis *Apostolicae Sedis*, legem asyli ecclesiastici in vigorem redire iis in locis, in quibus a longissimo tempore in desuetudinem abierat (*Acta S. Sed.* vol. XV, pag. 537 sq.).

234. Neque legitime aboleri ea potest a potestate civili, cum immunitas Ecclesiae et personarum ecclesiasticarum Dei ordinatione et canonicis sanctionibus constituta sit, ut docet Concilium Tridentinum sess. 25, de Reform. cap. 20.

Quapropter rebus sic stantibus dici potest, immunitatem asyli ecclesiastici, *si spectetur ius*, adhuc subsistere, et ad eam observandam omnes ubique locorum *per se* teneri. Si vero spectetur *praxis*, vix fieri potest, ut iis in locis, in quibus per leges civiles non agnoscitur, debito modo semper custodiatur. Hinc habita ratione locorum et temporum, plura in contrarium acta per accidens excusantur a peccato, propterea quod moraliter vitari non possunt, et lex po-

sitiva cum tanto incommodo non obligat. Postremo adverte, relate *ad modum* observandi legem asyli plurimum valere consuetudinem locorum, et esse attendenda concordata, ubi existunt. In concordato Austriaco, ex. gr. illud tantum statuatur, sacrorum templorum immunitatem servandam esse, *in quantum id publica securitas et ea, quae iustitia exigit, fieri sinant* (Vid. cl. Aichner, Compend. Jur. eccles. p. 700, edit. 7^a; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 9, p. 61, XLII).

235. Quid Episcopi prae oculis habere debeant quoad ecclesiasticarum immunitatum usurpationes, docet Benedictus XIV in lib. IX, cap. IX, n. XI sq. de Syn. dioec. ut sequitur:

« *Saeculares potestates, ait Guillelmus Durandus iunior, quasi per quamdam alluvionem, frustatim ad se omnia trahunt. Et sicut frustatim lupo agnum comedit; ita et per ipsos iurisdictio ecclesiastica frustatim quodammodo devoratur, quidquid ad ecclesiasticam iurisdictionem, potissime quoad temporalia pertinet, sibi competere putantes. Et pauci sunt casus ad Ecclesiam pertinentes, in quibus directe vel indirecte, per eos ecclesiastica iurisdictione non turbetur in diversis mundi partibus: nec iam constituta remedia proficere possunt, sicut experientia docet.* Hisce indicum saecularium ausibus ab initio obstiterunt Pontifices Maximi et sanctissimi ecclesiarum Antistites; sed cum illos a proposito dimovere nequiverint, ad evitanda maiora mala, inolescentes in dies contra ecclesiasticam iurisdictionem consuetudines dissimularunt et tolerarunt; et quandoque Summi Pontifices consultius duxere, id ipsum privilegio Principibus concedere, quod propria auctoritate iampridem sibi usurpaverant ».

« Iam vero, cum desperandum iam sit, ut potestas saecularis intra constitutos sibi ab antiquo limites contineri patiatur, imprudenter ageret Episcopus, si in sua Synodo aliquid decerneret, quo iurisdictionem sibi olim iure communi attributam recuperare tentaret; rem siquidem impossibilem aggrediretur, et sine ulla Ecclesiae utilitate graviter apud Principem offenderet. Quare suo muneri satis abunde facturum se credat, si ad haec tria animum diligenter intendat:

1. « Ne Princeps saecularis sibi unquam arroget ius Sacrorum; hoc est, ne in ullo rerum eventu se immisceat in causis primi generis, mere scilicet spiritualibus et ecclesiasticis.

2. « Ne iudex laicus eam quoque partem ecclesiasticae iurisdictionis invadat, quae hactenus perseverat intacta; nisi enim Episcopus eius vindicem statim se praebeat, hanc pariter pedetentim amittet...

3. « Ubi aut privilegio aut legitima consuetudine, fori ecclesiastici limites ultra Iuris communis sanctiones ampliati sunt, quod ceteroquin perquam raro contingere scimus, curabit Episcopus, ne sua incuria aut conniventia contrahantur... »

CAPUT II.

De privilegio Canonis.

§ I. *Explanatio huius privilegii.*

Summus Pontifex Pius IX excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatae subiecit:

« *Violentas manus, suadente diabolo, iniicientes in Clericos, vel utriusque sexus Monachos, exceptis quoad reservationem casibus et personis, de quibus iure vel privilegio permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat* » (Const. Apostolicae Sedis, part. II, n. II).

236. Haec est excommunicatio, quae vulgo *Canonis* dicitur, ita nuncupata a privilegio, quod in Canone XV Concilii II Lateranensis sub Innocentio II anno 1239 celebrati, favore Clericorum constitutum est, relatum in cap. *Si quis suadente*. Huiusmodi antiquus Canon his verbis est expressus:

Si quis suadente diabolo, huius sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat; et nullus Episcoporum illum praesumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui praesentetur, et eius mandatum suscipiat ».

237. Verum hodie personalis accessus ad S. Sedem non amplius praecipitur, nisi in gravioribus quibusdam excessibus seu percussionibus, quorum circumstantiae maximum populo scandalum ingerant, ut infra explicabitur.

238. Excommunicatione igitur plectuntur *violentas manus iniicientes in Clericum vel Monachum*. Violentae manus iniectio hic intelligitur quaevis actio externa iniuriosa et graviter peccaminosa, violenter facta in Clericum vel Monachum, aut etiam in res illius corpori adhaerentes. Ut ergo censura incurratur, iniuria seu actio iniuriosa, *factis, non verbis*, fieri debet, idque sive laedatur *corpus*, sive *libertas*, sive *dignitas*. Nihil autem refert, an actio manu immediate fiat vel alio medio. Canon ideo utitur verbo *manus*, quia haec est instrumentum seu medium magis aptum et solitum ad exteriores violentias, iniuriasque inferendas. Quare vocula *manus* ampliatur in praesenti ad iniuriam Clerico illatam etiam pede, baculo, lapide etc. Hinc etiam non excusatur ab excommunicatione qui venenum Clerico vel Monacho praebet, etsi huiusmodi excommunicatio, iuxta sententiam S. Alphonsi (lib. VII, n. 280) non incurratur, nisi postquam venenum inceperit laedere, licet mors non sequatur (Cf. etiam Matteucci, *Offic. Cur.* cap. 39, n. 3; Fil-lincius, *quaest. moral.* tr. 15. cap. I, n. 19).

239. *Suadente diabolo*. Per haec verba denotatur, quod ad incurrendam hanc excommunicationem requiritur gravis iniuria, et in ratione sacrilegii peccatum mortale (Ferraris cum communi, verb. *Excommunicatio*, art. X, n. 3; Laymann, tom. I, lib. I, tr. V, part. III, cap. V, n. 3).

240. S. Alphonsus (lib. VII, n. 48) docet, quod haec verba *suadente diabolo* non important *scientiam formalem* censurae, sed tantum peccati; quod repetit ibidem sub n. 275, his verbis: *to suadente diabolo*, tantum importat percussionem *cum peccato gravi*. Hinc, iuxta S. Doctorem, ab incurrenda excommunicatione ob percussionem Clerici non excusat ignorantia crassa, ut putant nonnulli Auctores.

241. *In Clericos vel utriusque sexus Monachos*. His verbis indicantur personae privilegio canonis fruentes. Nomine *Clerici* intelligitur omnis prima saltem tonsura initiatus, qui deferat habitum ac tonsuram clericalem, serviatque alicui ecclesiae; item etiam excommunicatus, suspensus, interdictus, degradatus verbaliter tantum (S. Alph. loc. cit. n. 827 et 270; Laymann, loc. cit. n. 3).

242. Nomine *Monachi* intellige quemvis Religiosum, etiam laicum seu conversum, imo et Novitios utriusque sexus. Desumitur

ex capite *Religioso de sententia excommunicationis* in 6: *Quamvis autem is, qui Religionem ingreditur, Religiosus censerì cum effectu non possit, donec sit tacite vel expresse professus, si quis tamen violentas manus in eum* (nempe Novitium) *iniiciat, excommunicationis latae a Canone vinculum non evadit* (Vid. Bened. XIV, Inst. 105, n. 32; S. Alph. n. 271).

243. Item sub nomine *Monachi* veniunt, et propterea privilegio canonis gaudent Tertiarii S. Dominici et S. Francisci (idem intellige de Tertiariis aliorum Ordinum) si gestent habitum, et in communitate vivant (S. Alph. ibid., Schmalz. lib. V, tit. 39, n. 219; Reiff. lib. III, tit. I, n. 27).

244. Item gaudent privilegio Canonis *Eremitae*, aliquam regulam profitentes sub obedientia Superioris degentes et alicuius ecclesiae servitio specialiter addicti (Reiff. n. 25; Schmalz. loc. cit.; S. Alph. ibid.)

245. Quid vero dicendum de illis Eremitis, qui *de mandato Episcopi* alicui ecclesiae vel aediculae inserviunt? Doctores communiter respondent: Eremitas illos, qui licet non sint professi cuiuspiam Religionis, tamen de manu Episcopi vel ab alio legitima facultate munito receperunt habitum eremiticum, atque *sub obedientia praefati Episcopi vivunt*, deputati ad servitium Ecclesiae, vel Oratorii, sive Eremitorii, censerì personas ecclesiasticas, consequenter privilegio canonis perfrui. Ita tenent citati Auctores; et etiam Ferraris, verb. *Excommunicatio*, artic. 10, n. 16; Fagnanus, lib. II Decretal. *De foro competenti*, cap. *Nullus*, ubi latissime a n. 50 ad 72 agit de Eremitis, Tertiariis et inservientibus in monasteriis.

Eremitae vero illi, qui non sunt deputati ecclesiae servitio auctoritate Episcopi seu alicuius legitimi Praelati ecclesiastici, sed voluntarie suscipiunt, et ad sui libitum deferunt habitum eremiticum, privilegio canonis nullatenus gaudent, cum non sint nec Clerici, nec Monachi, nec ulla ratione dici possint personae ecclesiasticae (Cf. Pennacchi, tom. I, pag. 498 sq.).

246. Gaudent privilegio canonis Congregationes religiosae, quamvis in his non emittantur vota solemnia, et ab Episcopo tantum sint approbatae. Nam *cum de praesenti religiose vivant, consentur per-*

sonae ecclesiasticae, et gaudere debent hoc privilegio, sicut Clerici simplices aliquo voto non ligati, et hoc tenet Rota (Ita Fagn. loc. cit. n. 59; S. Alph. loc. cit.).

247. Iam diximus sub n. 198, initiatum prima Tonsura, aut etiam constitutum in minoribus Ordinibus, ex Concilio Tridentino non gaudere privilegio *fori* « nisi Beneficium ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum et tonsuram deferens alicui ecclesiae ex mandato Episcopi inserviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel Universitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores Ordines suscipiendos versetur ». Clerici quoque coniugati, qui *cum unicis et virginibus* contraxerunt, modo alicuius ecclesiae servitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem ecclesiae serviant vel ministrent, et clericali habitu et tonsura utantur, eodem gaudent privilegio, iuxta textum in cap. *Clerici, de Cleric. coniug.* in 6, confirmatum a Tridentino loc. cit.

248. Porro Clericus, qui praedictas non implet condiciones, et praecipue si habitum et tonsuram non deferat clericalem, etiam nulla praecedente monitione, remanet ipso iure spoliatus *fori* privilegio. Sed quaeritur, utrum amisso privilegio *fori*, praefatus Clericus amisisse censeatur cetera privilegia? Respondetur: Olim *Negative*, prout patet ex iteratis declarationibus S. C. C., apud Bened. XIV, de Syn. lib. 12, cap. 2, n. 2: ex. gr. in *Aquen.* anno 1589, S. Congregatio respondit: Clericos, qui decreto Concilii... privilegio *fori* non gaudent, non intelligi privatos privilegio *Canonis*; item die 3 Dec. 1622 edixit: *Decretum Concilii non ademisse Clericis non habentibus qualitates, quae exprimuntur cap. 6, sess. 23, nisi privilegium fori, et cetera firma remanere sub dispositione Iuris.* Unde sequitur, quod amissio privilegio *fori*, puta per habitus clericalis desertionem, non secum fert, *inspecto iure Tridentino*, amissionem ceterorum privilegiorum.

249. Verum *disciplina hac in re mutata fuit.* Nam Summus Pontifex Pius IX, per organum S. C. Immunitatis decretum edidit sub die 20 Sept. 1860, quo sancivit, Clericum in sacris non constitutum, sive coelibem sive coniugatum, quoties ob non observatam plene legem Concilii Trid. (*sess. 23, cap. 6, de Ref.*) amittit privilegium *fori*, *ipso iure et ipso facto privari omnibus privilegiis*

clericilibus, ita ut debeat considerari et tractari tamquam persona mere laicalis (Vid. integrum decretum sub n. 198 relatum).

§ II. *Quis incurrat excommunicationem ob percussionem Clerici.*

250. Excommunicationem, de qua hic sermo est, incurrit:

I. Qui laedit *corpus*, Clericum vel Monachum percutiendo, vulnerando, mortem veneno ei inferendo, capillos evellendo: item qui eum persequitur et causa est, ut in flumen ruat, vel in foveam cadat, aut equo vel curru, cui Clericus insidet, decidat.

II. Qui laedit *libertatem*, in carcerem eum detrudendo, vel in alium locum, ex quo nequeat exire.

III. Qui laedit *dignitatem*, ut puta si violentas manus iniecerit in equum, cui Clericus insidet, eum occidendo, vulnerando, caedendo, sistendo per frenum: item qui Clericum aut Monachum conspuat, conspergit aqua, atramento contaminat, luto foedat, vestem lacerat, pileum vel pallium violenter eripit vel scindit. Licet enim huiusmodi actiones *respectu corporis* leves sint, graves tamen sunt et contumeliosae *respectu honoris et reverentiae* personis ecclesiasticis debitae.

IV. Qui aliquid supradictorum facit, etiam clerico consentiente, quoties consensus non auferat iniuriam statui clericali. Privilegio enim canonis, cum in favorem totius coetus clericalis latum sit, non potest Clericus particularis cedere seu renunciare. De his videantur Laymann, loc. cit. n. 5; Reiff. lib. V, tit. 39, n. 108 sq.; S. Alph. n. 274; Filliuc. loc. cit. n. 17 sq.

Cum excommunicatio sit poena omnium gravissima, infertur percussionem seu actionem externam debere esse mortaliter peccaminosam. Notant tamen Auctores, quod semper ac percussio existimetur graviter iniuriosa ratione reverentiae Clerico debitae, sufficit ad censuram quaevis percussio levis, etiamsi levissimus tactus physicus intercedat; nam hic Canon, prout in favorem Clericorum emanatus, non stricte, sed latissime intelligendus est. Ita docet S. Alphonsus, n. 273, cum pluribus Auctoribus ab eo citatis.

251. *Quis non incurrat excommunicationem.* Excommunicationem Canonis non incurrit: a) Fur, qui clam surripit crumenam

aut vestem Clerico; quia non est violenta, sed fraudolenta; secus si violenter id faciat; *b)* Qui non ex odio aut indignatione, sed ex ioco et levitate percutit, quamvis forsan percussio gravis sit, modo non pertingat ad peccatum mortale; *c)* Qui subita ira vel passione sine sufficienti deliberatione Clericum laedit; *d)* Qui percutit ad sui et proxime coniunctorum defensionem, vim vi repellendo *cum moderamine inculpatae tutelae*; *e)* Qui percutit Clericum inventum turpiter agentem cum uxore, matre, filia, aut sorore ipsius percutientis, *servato moderamine inculpatae tutelae*; *f)* Mulier percutiens Clericum, qui eam sollicitat, quoties non possit illum verbis avertere; *g)* Qui praeter intentionem vel causaliter ad arcendam turbam aut sedandum tumultum percutit Clericum; *h)* Excusantur pueri tonsura aut etiam minoribus Ordinibus initiati, qui se invicem pugnis percutiunt, etsi sanguis e naribus effundatur, quia regulariter percussio puerorum non reputatur graviter iniuriosa; *i)* Excusatur qui ignorat percussorem Clerici sub censura prohiberi, cfr. n. 240 vel personam percussam esse Clericum; *j)* Excusantur ut plurimum rustici vel alii plebei, et quandoque etiam alii, qui contra rixosum, insolentem, vel alias iniustum aggressorem Clericum violenter se defendunt, et etiam, ubi opus est, in ipso actu percutiunt; *k)* Item qui Clericum insolentem, rixas vel turbationes domi suae excitantem, vi e domo elicit; *l)* Qui Clericum cum bonis vi aut clam iniuste ablatiis, fugientem insequitur, eademque bona, etiam percutiendo, si aliter non potest, ab eo extorquet; *m)* Excusantur praelatus, praeceptor, pater, qui respective subditum, discipulum, filium in minoribus constitutum, *correctionis causa*, licet ira accedat, percutiunt moderate ratione culpa, *n)* Qui percutit Clericum, qui post dimissionem habitus clericalis, saecularibus negotiis se ingesserit, nec post trinam monitionem sui Praelati resipuerit; *o)* Qui percutit Clericum in minoribus Ordinibus constitutum, reum bigamiae realis vel interpretativae, ut puta, si mulierem viduam duxerit; *p)* Demum excommunicationem non incurrit qui percutit Clericum in Ordinibus minoribus constitutum, qui habitu clericali dimisso, militiae se addicit, atque tertio a suo Ordinario admonitus, a militia recedere renuit. Vide citatos Auctores S. Alph. Laymann, Reiff. Schmalz etc., ubi etiam inveniuntur iuris textus, quos nos brevitatis causa omisimus.

252. Quaestio: *Utrum in excommunicationem incidant percutientes tantum, vel etiam in tali crimine aliquo modo cooperantes?* Alii affirmant, docentes, hanc censuram incurrere non solum percutientes, sed etiam percussorem *mandantes*, eam *consulentes*, eidem *faventes*, vel *consentientes*, eam non impediētes, si ad id ex iustitia vel officio teneantur, ut sunt Praelati, Parochi, Iudices, Parentes, Magistri, Domini, etc., nec non *ratam habentes* percussorem suo nomine factam; dummodo tamen percussio facto eveniat, ipsique graviter in illam influant. Ratio praecipua, qua patrocinatores huius sententiae moventur, est, quia praesens excommunicatio, *ex authentica* interpretatione canonis Lateranensis *Si quis suadente diabolo*, ad omnes et singulas personas supra recensitas aliquo modo in percussorem influentes sive cooperantes, extenditur. Atqui relatus articulus Constitutionis *Apostolicae Sedis* plenissime convenit cum veteri canone, et ex eodem canone vim suam accipere debet, ut in ipso prooemio laudatae Constitutionis declaratum est. Ergo ad praefatas etiam personas excommunicatio, de qua sermo est, extenditur. — Accedit, quod ubi est *eadem lex* et *eadem ratio legis*, ibi eadem esse debet interpretatio. Hanc sententiam tuentur inter alios Avanzini, Patavinus et Commentator *apud Nouv. Rev. Théol.* tom. 6, pag. 113, V.

Alii Commentatores negant in praedicto articulo Pianae Constitutionis comprehendere alios *praeter percussores*, ac ideo dicunt, percussores dumtaxat excommunicationi subiacere. Nam inquirunt:

1º In Constitutione *Apostolicae Sedis* declaratur, quod ex quibuscumque censuris, quae per modum latae sententiae hactenus impositae sunt, nonnisi illae, quas in hac ipsa Constitutione inserimus, *eoque modo* quo inserimus, robur exinde habeant. Iam vero cum Romanus Pontifex sermonem instituit de excommunicatione speciali modo reservata, nominatim recensuit *mandantes, ratihabentes, praestantes auxilium, consilium, vel favorem* (Vid. praesertim art. V); dum autem sermo fuit de excommunicatione simpliciter reservata, nullam mentionem fecit de mandantibus, ratihabentibus, vel de praestantibus auxilium, consilium, aut favorem. Ergo hos Pontifex noluit comprehendere.

2º Verba legis in propria et stricta significatione accipienda sunt; atqui mandantes, faventes, et generatim cooperantes seu influentes, in propria et stricta significatione non includuntur in clausula « *violentas manus... iniicientes*; ergo excommunicationi non subsunt, licet graviter peccent.

3º Certum est, quod praetermisso iure Decretalium, Canonem Lateranensem nemo traheret vel extenderet ad mandantes et ratum habentes; aliud enim est *percutere*, et aliud *mandare* vel *ratam habere* percussionem. Iure igitur Decretalium non *interpretatio* authentica Canonis Lateranensis, sed revera *novae leges* continentur, quibus Canon *Si quis suadente diabolo* extenditur. Cum igitur hae novae leges, quae praedicto Canonis Lateranensi accesserunt, non fuerint a Pio PP. IX innovatae, in suo robore remanet tantum ipse Canon a laudato Pontifice innovatus, qui proinde non aliam interpretationem admittit, quam illam, cuius capax est ex indita vi verborum. — Huic sententiae adhaerent, D' Annibale, Rmus Formisani, Ballerini ad Gury, vol. II, n. 973, pag. 992, nota 6; Pennacchi, tom. I, pag. 484, qui ultimus late, prae ceteris, hac de re agit.

Utraque sententia probabilis est; nobis tamen secunda videtur valde probabilior.

253. Modo quaeritur: *quomodo se gerere debeat Confessarius, si ei casus huiusmodi occurrat?* Respondemus cum laudato Pennacchi, loc. cit. pag. 494: « Ex disputatis, inquit, satis patere arbitramur, dubium saltem esse, an mandantes, faventes etc. sub capite *Violentas manus* comprehendantur; legem vero dubiam obligationem non inducere, neminemque ligare, norunt omnes. Confessarii quapropter, quibus casus huiusmodi deferantur, *tuto possunt mandantes* etc. percussionem Clerici vel utriusque sexus Monachi absolvere, quousque a S. Sede Apostolica opposita declaratio facta non fuerit ».

254. *An praedictae excommunicationi subiiciantur etiam impuberes?* Communius affirmant, quia tum antiquus tum novus textus Pianae Constitutionis *Violentas manus iniicientes* universalis est; dummodo tamen perfectum rationis usum habeant. Alii negant, ut D' Annibale n. 101, quia quando Legislator voluit et hos teneri, id expressit, prout fecit in articulo VI 2 part. quoad Vio-

lantes clausuram Monialium, ubi Pontifex excommunicationi latae sententiae subiecit: «Violantes clausuram Monialium, cuiuscumque generis aut conditionis, sexus *vel aetatis* fuerint». Utraque sententia probabilitate gaudet; nobis tamen prima sententia videtur probabilior ob rationem supra adductam, quia scilicet tum antiquus tum novus textus *universalis est*.

255. *Exceptis quoad reservationem casibus et personis, de quibus iure vel privilegio permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat*. Quoad ergo reservationem dantur casus, in quibus, et personae, quibus, potest Episcopus aut alius absolutionem impertire sine recurso ad S. Sedem.

256. In percussione Clerici vel Monachi triplex percussionis genus dari potest, quod oportet probe distinguere. Percussio enim potest esse *levis*, vel *gravis*, vel *enormis*.

Levis dicitur, non quia culpam mortalem non attingit, cum haec excommunicatio mortale peccatum semper supponat, sed comparata cum percussione gravi et enormi. Leves percussiones censentur, quae fiunt pugno, palma, manu, pede, digito, baculo, lapide, dummodo neque carnum contusionem relinquunt, neque multos capillos evellant, neque sanguinis effusionem producant. Ita colligitur ex Extrav. *Perlectis* apud S. Alph. n. 276 sq.; cf. Schmalz. n. 243.

Gravis, quae etiam *mediocris* dicitur, media est inter levem et enormem percussione, qualis est illa, qua extrahitur dens, vel capillorum copia evellitur, aut fit suggillatio carnis, aut sanguinis copia effunditur, absque gravi laesione, vel iniuria (Ita communiter Doctores, vid. S. Alph. loc. cit.).

Enormis, quae etiam *gravissima* vel *atrox* dicitur, habetur, si magna intervenit vulneratio, vel magna sanguinis effusio aliunde quam e naribus, vel magna iniuria (S. Alph. ibid.; Schmalz. loc. cit.).

257. Advertendum est, percussione levem posse evadere, *ratione adiunctorum*, gravem et etiam enormem, nimirum, ut docet S. Ligorius n. 278 cum Doctoribus ab eo citatis:

I. Ratione *personae laesae*, veluti si percussus esset Episcopus, Abbas, Praelatus regularis, aut Iudex, Herus, aliusve in dignitate constitutus.

II. Ratione *personae laedentis*, ut si officialis laicus auctoritative percutiat Clericum, vel plebeius nobilem Ecclesiasticum.

III. Ratione *personae, penes quam fit percussio*, ut si fiat eorum Praelato, aut alia persona in dignitate constituta.

IV. Ratione *scandali*, ut si Monachus cum gravi scandalo Clericum saecularem percutiat.

V. Ratione *loci*, ut si percussio fiat in loco publico, puta in ecclesia, in platea, in consessu personarum.

VI. Ratione *temporis*, ut si percutiat Clericum sacris indutum vestibus, vel dum vacat divinis Officiis in choro, vel in actu Processionis, aut publicae supplicationis.

VII. Ratione *modi*, ut si quis Clericum denudet, vel atramento aut stercore eius vultum foedet (S. Alph. n. 278).

258. Patet, in huiusmodi similibusque casibus percussione, quae per se forte levis est, fieri aut aestimari gravem vel enormem ob speciales circumstantias, quae iniuriam maxime augent. In dubio autem, an iniuria gravis vel levis fuerit, standum est pro iniuriae gravitate, *ne occasio praebeatur laedendi statum ecclesiasticum*. Haec omnia constant ex citata Extrav. Ioannis XIII, relata a S. Alphonso, n. 277.

259. His praenotatis, videndum est, quandonam *Episcopus* aut *alius* ab huiusmodi excommunicatione absolvere possit.

1. *Episcopus* absolvere potest, si agatur de percussione *levi*, quamvis publica, prout declaratum est a Clemente III his verbis: *De his absolvendis, qui Clericis non enormem, sed modicam et levem iniuriam irrogarunt, tuae Fraternalitatis arbitrio duximus committendum* (Cap. *Pervenit* 17, *De sententia excomm.*). Insuper absolvere etiam potest, etsi praedicta percussio *levis* ad forum contentiosum fuerit deducta. Sacra enim Congregatio Concilii die 26 Apr. 1687 ad dubium:

An *Episcopus* post Concilium Tridentinum possit absolvere ab excommunicatione incursa propter levem Clerici percussione ad forum contentiosum deductam, respondit: *affirmative* (Vid. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 6, pag. 230, not. 1).

260. Cum vero praefata facultas *Episcopis* competat iure ordinario, eam habent etiam eorum Vicarii generales, quia hi unum

cum illis tribunal constituunt. Insuper, ex quo tum Episcopi, tum eorum Vicarii generales sunt iudices ordinarii, possunt uterque praedictam facultatem absolvendi delegare aliis Sacerdotibus (Cf. Schmalz. n. 247).

261. Eadem facultate verosimilius gaudent tum Vicarii capitulares, tum Abbates, aliique Praelati iurisdictionem quasi episcopalem in certo territorio et in eius populum exercentes (S. Alph. n. 79 et 279; Schmalz. ibid.).

262. II. Si agatur de percussione *gravi et enormi*, utrum Episcopus possit absolvere reum talis criminis, distinctione opus est. Nam percussio vel est *occulta* et ad forum contentiosum nondum deducta; vel est *notoria*, aut ad forum contentiosum deducta.

In primo casu, ab excommunicatione absolvere possunt Episcopi, et ii qui iurisdictionem episcopalem habent, etsi caracterem non habeant, ex potestate sibi facta a Concilio Trid. sess. 24, cap. 6, de Reform. ubi sic decernitur: *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, et suspensionibus ex delicto occulto provenienti- bus, excepta ea quae oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare, et in quibus- cumque occultis casibus, etiam Sedi Apostolicae reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in diocesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiae gratis absolvere, imposita poenitentia salutari. Idem et in haeresis crimine in eodem foro conscientiae eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum.*

Haec facultas a Concilio Tridentino Episcopis tributa, integra servata est in Constitutione *Apostolicae Sedis*, his verbis: *Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Tridentina Synodo Episcopis concessam*, Sess. XXIV, cap. 6, De Reform., *in quibus- cumque censuris Apostolicae Sedi hac Nostra Constitutione reservatis, iis tantum exceptis, quas eidem Apostolicae Sedi speciali modo reservatas declaravimus.*

In secundo casu, si nempe percussio sit notoria, vel ad forum contentiosum deducta, nemo *generatim* potest absolvere, nisi solus Papa et ii, quibus ipse Pontifex talem facultatem indulserit. Ex

variis iuris textibus et iuxta communem Doctorum sententiam, absolvere etiam potest *Legatus a latere*, cum hic gaudeat auctoritate Pontificia, neque eos tantum qui sunt de provincia, ad quam destinatur, sed etiam quosvis alios ad ipsum concurrentes. *Nuntii* quoque *Apostolici* eadem facultate gaudent, sed super iis tantum qui de sua provincia sunt, et quamdiu in provincia manent, non super alios, vel alibi (Vid. S. Alph. n. 279; Schmalz. n. 246; Ferraris, verb. *Excommunicatio*, art. XII, n. 9).

263. Diximus *generalim* quod solus Papa potest absolvere a percussione *gravi* vel *enormi* notoria aut ad forum contentiosum deducta; quia *inspecto iure antiquo*, excipiuntur quaedam personae, quas Episcopi absolvere possunt vel poterant a percussione etiam publica, etiamsi fuisset *enormis*, prout sunt; a) *Moniales et mulieres quaecumque*; b) *Impuberes*; c) *Clerici collegialiter viventes*, si percussio fuisset *gravis*, non vero *enormis*; d) *Impediti Romam adire*, quales sunt vel reputantur personae, quae sui iuris non sunt, ut filiifamilias, servi etc.; item senes, pauperes, qui ob inopiam nequeunt longum iter facere; debiles sive delicati, non valentes ferre labores itineris, etc. (Vid. S. Alph. n. 88 et 279; Schmalz. n. 250 sqq.; Pennacchi, tom. I, p. 511 sq.; *Nouv. Rev. Théol.* tom. IV, p. 246 sq.; Zoesius, lib. V, tit. 39, n. 163).

264. Modo quaeritur, *an memoratae personae etiam hodie pro exceptis habendae sint quoad absolutionem ab excommunicatione incursa propter gravem aut enormem Clerici vel Monachi sive Monialis percussione*? Respondetur, hodie standum esse iteratis declarationibus tum S. Poenitentiariae, tum Supremae Congregationis S. Officii. Declaratum est enim, quod attempta praxis S. Poenitentiariae, praesertim ab edita Constitutione *Apostolicae Sedis*, non amplius *tuto* teneri potest sententia docens, ad Episcopum aut ad quemlibet Sacerdotem approbatum devolvi absolutionem casuum et censurarum, etiam speciali modo Papae reservatorum, quando poenitens versatur in impossibilitate personaliter adeundi S. Sedem; sed recurrendum est, saltem per litteras, ad Emum S. Poenitentiariae Praefectum pro omnibus casibus Papae reservatis, nisi Episcopus habeat speciale indultum, praeterquam

in articulo mortis, ad obtinendum absolvendi facultatem (S. O. 23 Iun. 1886).

A S. Poenitentiaria die 7 Nov. 1888, pariter declaratum est, obligationem recurrenti ad S. Sedem urgere tam pro casibus *speciali modo*, quam pro casibus *simpliciter* Summo Pontifici reservatis, *dummodo hi ultimi non sint occulti*, quia in hoc casu possunt Episcopi ex Tridentino absolvere.

265. Ex dictis infertur, Episcopos posse a percussione gravi vel enormi, *si sit occulta*, absolvere; non posse si sit *publica*, nisi habeat speciale indultum. Recurrendum est igitur ad S. Sedem, seu S. Poenitentiariam. Item, reos percussionis gravis et enormis, *impeditos Romam adire*, non posse amplius, si percussio sit *publica*, ab Episcopis absolvi, sed debere per suum Confessarium aut etiam per seipsos, recurrere ad laudatam S. Poenitentiariam; quod idem dicendum videtur *de aliis olim exceptis*, ut Moniales ac mulieres quaecumque, impuberes (si tamen vera est sententia, quae affirmat, eos quoque huic excommunicationi esse obnoxios), Clerici collegialiter viventes quoad percussione *enormem*, nec non filiifamilias, servi, senes, pauperes ac debiles.

266. Obiter notamus, notorios Clericorum percussores esse hodie excommunicatos vitandos (S. Off. 9 Ian. 1884; apud *Acta S. Sed.* vol. 31, pag. 399).

267. In articulo vel periculo mortis quilibet Sacerdos, etiam non approbatus ad excipiendas confessiones, absolvere potest a praedicta excommunicatione, prout etiam a qualibet alia censura, ut notum est tum ex Tridentino sess. XIV, cap. 7, tum ex Rituali Romano, tum ex ipsa Constitutione *Apostolicae Sedis*. « Intelligitur autem periculum mortis, ut docet Schmalzgrueber, n. 260, non tantum cum quis laborat gravi infirmitate, sed etiam quando aliquis est in quocumque periculo vicino morti, ut si timeat hostes, si longissimam et periculosam navigationem aditurus, si transiturus per loca infesta latronibus etc. Quod si quis morte praeventus absolvi non potuit a censura, ab eadem absolvi post mortem potest per eum, qui absolvere vivum potuit, si tamen signa contritionis dedit. Et talis absolutio ad id valet, ut talis sepeliri in loco sacro, et suffragia fieri pro eo possint ».

§ III. *An Praelati regulares possint suos subditos absolvere ab excommunicatione canonis?*

268. Respondetur *affirmative*. Nam Constitutio Apostolicae *Sedis* permittit huius censurae absolutionem etiam *aliis: exceptis*, ut ibi expresse dicitur, *quoad reservationem casibus et personis, de quibus iure vel privilegio permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat*. Porro sub verbo *alius*, indeterminate posito, comprehendi etiam Praelatos regulares, non videtur dubitandum; siquidem in quibusdam casibus et quibusdam personis. nempe subditis, *iure vel privilegio* ipsi absolutionem ab huiusmodi censura impertiebant. Textus ergo Pianae Constitutionis, quoad hoc, integra servat iura et privilegia, quibus Praelati regulares iam antea gaudebant, quaeque proinde respectu *huius particularis censurae* adhuc vigent. Haec sententia confirmatur ex dicendis (Cf. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 6, pag. 232; Pennacchi, tom. I, pag. 535; Bucceroni, pag. 32).

269. *In quibus casibus Praelati regulares absolvere possunt suos subditos a praedicta excommunicatione?*

Tres hypotheses fieri possunt: 1° Quod Religiosus percusserit Religiosum *eiusdem Ordinis*; 2° Quod percusserit Religiosum *alterius Ordinis*; 3° Quod percusserit Clericum *cleri saecularis*. Iamvero, attento *Iure communi*, haec inveniuntur statuta:

In primo casu absolvi potest a suo Superiore Generali vel Provinciali, nisi percussio fuerit enormis, ex Cap. *Cum illorum*. Dictum est a *Generali* vel *Provinciali*, quia in hoc casu non veniunt Superiores locales Conventuum ex decreto Visitationis Apostolicae de die 13 Maii 1601, relato a Matteuccio. *Offic. Cur.* cap. 38, n. 40; a Ferraris, verb. *Regularis Praelatus*, n. 58. Ex delegatione tamen, quam Superiores maiores ordinarie concedere solent, imo debent, possunt utique etiam Superiores locales respectivos subditos a dicta excommunicatione absolvere. Imo sunt Auctores qui talem potestatem absolute tribuunt Superioribus localibus, et in eorum absentia suis vicariis. Schmalzgrueber n. 256 haec habet: «Percussor (Religiosus) absolvi potest a Superiore locali, et multo magis a Provinciali et Generali... nisi percussio sit enormis; tunc enim *de iure*

pro absolutione recurrendum est ad Sedem Apostolicam vel eius Legatum ».

In secundo casu, si nempe Religiosus percusserit Religiosum *alterius Ordinis*, absolvi quidem debet a suo Superiore, sed praesente Superiore percussi, ut utriusque consensu satisfactio imponatur, ex cit. Cap. *Cum illorum* (Vid. Giraldi, tom. II, pag. 773: Schmalz. n. 257).

In tertio casu, id est si Religiosus percusserit *Clericum saecularem*, tunc si percussio fuerit *gravis* aut *enormis*, absolutio reservatur ad Sedem Apostolicam, si vero percussio fuerit *levis*, absolvi potest tum ab Episcopo Clerici offensi, tum a Praelato regulari de licentia ipsius Episcopi, ex Cap. Religioso, 21 in 6°.

270. Et haec quidem, ut diximus, attento *Iure communi*; nam ex *specialibus privilegiis*, inquit Schmalzgrueber, n. 256, Regulares plerique ab excommunicatione ob quamcumque percussione contracta, absolvi a Superioribus suis possunt, ut constat ex compend. privil. Societ. Iesu, et privil. FF. Min. verb. *Absolutio*.

271. S. Alphonsus (*Appendix de privilegiis*, n. 97), de re ita scribit: « Possunt tertio Regulares absolvere *suos subditos* ab excommunicatione ob percussione, etiam *gravem et enormem et publicam*, inflictam non solum Religiosis eiusdem Ordinis, sed etiam alterius, et etiam Clericis saecularibus, *Castr. Ronc. Salm. et Croix*, ex privilegiis Bonifacii IV (VIII?) et Clementis VIII. Atque hic notandum, quod si percussio sit *levis* aut *occulta*, Religiosus percussor, si velit, potest petere absolutionem etiam ab Episcopo, sed obtenta sui Superioris licentia ». Idem docet S. Doctor Lib. VII de Censuris, n. 107 (Vid. etiam Gury-Ballerini, tom. II, n. 175, pag. 113, nota c).

272. Quae dicta sunt de facultate Praelatorum Ordinum Religiosorum absolvendi *suos subditos* ab excommunicatione incursa ob percussione, etiam *gravem et enormem*, applicanda quoque sunt *Novitiis*; quia in favorabilibus hi etiam nomine Religiosi continentur, ut adnotatur cap. *Cum illorum*; idque verum est, sive percussio ab ipsis facta sit ante, sive post ingressum (Schmalz. n. 259; Laymann. lib. I, p. 2, tr. 5, c. 5 circa fin.; S. Alph. lib. VII, n. 107).

273. *Moniales* quoque exemptae, se invicem etiam graviter et enormiter percutientes, absolvi possunt a suis Praelatis regularibus,

vel ab aliis ab ipsis deputatis, quia privilegia Regularibus concessa, eorum Monialibus communicantur (Potestas, tom. I, n. 34 36; Matteucci, *Offic. Cur. ecclesiast.* cap. 39, n. 19; Ferraris, verb. *Excommunicatio*, art. XII, n. 21).

274. *Obiectio.* Contra expositam doctrinam opponitur a nonnullis decretum, Clementis VIII de die 26 Nov. 1602, quo *prohibetur* confessariis saecularibus et regularibus *per universam Italiam extra Urbem* degentibus, ne absolvant a sequentibus casibus, nempe: 1° a casibus in Bulla Coenae contentis; 2° violationis Immunitatis ecclesiasticae; 3° violationis Clausurae Monialium ad malum finem; 4° Provocantium et pugnantium in duello; 5° *Iniicientium violentas manus in Clericos*; 6° Simoniae realis scienter contractae, atque etiam confidentiae beneficialis; 7° Omnes casus, quos Ordinarii locorum sibi reservarunt, vel in posterum reservabunt. — Sub poena contrafacientibus tam regularibus quam saecularibus, excommunicationis, privationis officiorum et dignitatum aut beneficiorum, inhabilitatis item audiendi confessiones, etc.

275. In praefatis casibus, dicunt adversarii, comprehenditur etiam *percussio*, de qua agimus. Ergo per laudatum decretum sublata fuit Praelatis Regularibus facultas absolvendi iniicientes violentas manus in Clericos; consequenter sub verbo *alius* praesentis articuli Constitutionis *Apostolicae Sedis* nequit intelligi Praelatus regularis.

276. Respondetur, prohibitionem factam Confessariis tam saecularibus quam regularibus absolvendi a descriptis casibus, *comprehensa percussione*, de qua hic unice agitur, referri ad absolutionem *saecularium*, circa quam, ut scribit Potestas, tom. II, n. 3416, lis contra Regulares nota fuerat, et quaerelae apud S. Congregationem delatae. Unde P. Angelus a Lantusca *Theatrum Regularium*, verb. *casus reservati*, n. 2, ita monet: Animadvertendum tamen est cum Peyrino tom. 2, pag. 317, n. 38 in fine, quod praefata prohibitio absolvendi sit in ordine *ad saeculares*, *non in ordine ad Regulares*. Idem tenet Diana, qui testatur (apud Matteucci, cap. 39, n. 16 in fine) id fuisse declaratum a S. Congregatione. Sententia confirmatur auctoritate Doctoris S. Alphonsi, qui (tom. I, *Appendix de privilegiis*, n. 97) ita docet:

Possunt tertio Regulares absolvere *suos subditos* ab excommunicatione ob percussione[m], etiam gravem et enormem... Dictum est *subditos*, quia nequeunt absolvere saeculares, cum hic casus limitatus sit Regularibus intra Italiam et extra Romam a Clemente, ut mox dicetur n. 99. Sub hoc numero ita scribit S. Doctor: Quoad vero *saeculares*, olim Mendicantes gaudebant privilegio, quo poterant absolvere saeculares ab omnibus casibus et censuris reservatis tam a Pontifice, quam ab Episcopis. Sed deinde Decreto Clem. VIII anno 1602, confirmato a Paulo V anno 1617, et Urbano VIII anno 1627 limitata fuit praedicta potestas...

277. Tandem P. Lucius Ferraris (verb. *Absolvere*, art. I, n. 37, et verb. *Praelatus Regularis*, n. 20) refert; *Sacram Congregationem Ep. et Reg. facto verbo cum SSmo Clemente VIII, absolute decrevisse, quod omnes Bullae et Decreta derogatoria privilegiorum Regularium, quantum ad facultatem absolvendi a casibus Papae reservatis, sunt intelligenda solum in ordine ad saeculares, non autem in ordine ad suos subditos Regulares* Vid. etiam Gury-Ballerini, tom. II, n. 173, nota c).

278. Doctrina nunc exposita confirmatur, imo extra dubium poni videtur, ex Decreto Clementis VIII, incip. *Sanctissimus Dominus*, de die 26 Maii 1593, edito pro limitatione casuum, quos *Praelati regulares reservare sibi possunt*. Inter huiusmodi casus laudatus Pontifex posuit: *occisionem aut vulnerationem, seu gravem percussione[m] cuiuscunque personae*.

279. Porro si Praelatis regularibus, vi praefati decreti, ius est *reservandi sibi absolutionem a talibus criminibus*, liquido constat, ipsos posse ab iisdem absolvere. Insuper in eodem decreto praecipitur, ut « *Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confessarios* pro subditorum numero maiori vel minori... quibus etiam *reservatorum* absolutio committatur, quando casus occurrerit... ». Si ergo Praelatus regularis potest praedictos casus, inter quos, ut praemonuimus, *percussio gravis et enormis*, non solum reservare sibi, sed etiam aliis Sacerdotibus committere debeat eorundem *reservatorum* absolutionem, evidenter patet in Ordinibus regularibus existere potestatem absolvendi *respectivos subditos* ab excommunicatione contracta ob percussione[m], etiam

gravem et enormem. Adde etiam, decretum Clementis VIII fuisse confirmatum a S. Congregatione Concilii die 21 Sept. 1624 inssu Urbani VIII, adiuncta hac declaratione, *ut si huiusmodi Regularium* Confessariis casus alicuius reservati facultatem petentibus Superior dare noluerit, *possint nihilominus Confessarii illa vice poenitentes Regulares, etiam non obtenta a Superiore facultate, absolvere* (Vid. Deer. apud Giraldi, tom. III, pag. 840; Naldi, *Summa*, verb. *Religiosus*, n. 44).

280. Neque timendum huiusmodi facultatem seu privilegium fuisse revocatum; siquidem in Constitutionibus Ordinum regularium, prout in novissimis Ordinum Minorum a S. Sede approbatis anno 1897, inter casus Superioribus reservatos recensetur (n. 316, 3°). *Occisio aut vulneratio, seu gravis percussio cuiuscumque personae*. Iluc adde praxim et persuasionem in Ordinibus regularibus de huiusmodi potestate penes Praelatos relate ad proprios subditos.

281. Illicusque de potestate, quam habent Praelati regulares absolvendi *suos subditos* a censura ob percussione[m] Clerici contracta. Modo quaeritur quid iidem Praelati seu Religiosi confessarii possint quoad *saeculares* relate ad eandem censuram? Respondemus ut sequitur:

I. Certum est, Confessarios regulares nullam habere facultatem de *Iure communi* absolvendi saeculares a praefata excommunicatione.

II. Certum est, praedictos Regulares olim gavisos fuisse, *vi privilegiorum*, praefata facultate. Constat ex variis Bullis Summorum Pontificum, ut ex. gr. Clementis VII *Dum fructus uberes*, et Pauli IV *Ex clementi*, favore Ordinis Minorum; nec non, ut alias omittamus, ex Constitutione *Cum inter cunctas* Pauli III favore Societatis Iesu, ubi haec leguntur: Nec non illis ex vobis, qui presbyteri fuerint, quorumcumque utriusque sexus Christifidelium, ad vos undecumque accedentium, confessiones audiendi, et confessionibus diligenter auditis, ipsos et eorum singulos, *ab omnibus et singulis eorum peccatis, criminibus, excessibus et delictis, quantumcumque gravibus et enormibus, etiam Sedi Apostolicae reservatis, et a quibusvis, ex ipsis casibus resultantibus sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis* (exceptis contentis in Bulla, quae in die Coenae Domini

solita est legi) *absolvendi*, ac ei pro commissis poenitentiam salutarem iniungendi... plenam et liberam facultatem auctoritate Apostolica per praesentes ad Nostrum et Sedis Apostolicae beneplacitum concedimus (Vid. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 6, pag. 232 sq.; Pennacchi, tom. I, pag. 514 sq.).

Generatim affirmari certo potest, Regulares sive ex directa concessione, sive per communicationem cum aliis religiosis Ordinibus, potitos fuisse facultate absolvendi ab omnibus casibus Romano Pontifici reservatis, iis aliquando exceptis, qui in Bulla Coenae continebantur, aliquando vero neque his exceptis, saltem quoad proprios consodales. Et notandum, excommunicationem ob percussionem Clerici vel Monachi non fuisse in Bulla Coenae comprehensam, ac ideo Regulares potuisse ab ea quemcumque fidelem tuto absolvere.

III. Certum est, (*deinceps*) Clementem PP. VIII per Decretum S. Congregationis Ep. et Reg. de die 9 Ianuarii 1601, et per aliud Decretum diei 26 Nov. 1602, quo antecedens moderabatur et explicabatur, Confessariis omnibus tam saecularibus quam regularibus, *per universam Italiam extra Urbem* degentibus praecepisse, ne quis eorum sub praetextu privilegiorum praesumat absolvere *tum a casibus Sedi Apostolicae reservatis*, nisi in mortis articulo, *tum a casibus, quos Ordinarii locorum hactenus reservarunt, vel in posterum sibi reservabunt*. In citato Decreto 1602 declaravit Pontifex, sub dicta prohibitione comprehendi casus in Bulla Coenae contentos, necnon quosdam alios, inter quos: *Iniicientium violentas manus in Clericos*, iuxta Canonem: *Si quis suadente* etc. XVII, q. 4, *ac iuris dispositionem* (Vid. Decreta apud Bizzarri, pag. 17, sq.).

Ex quo infertur, Regulares intra Italiam extra Romam, destitutos fuisse facultate absolvendi *saeculares* ab excommunicatione ob percussionem Clerici vel Monachi, et etiam hodie privatos existere (Vid. etiam S. Alph. Lib. VII, n. 95; Appendix II *de privilegiis*, n. 99).

IV. Quia relatum decretum Clementis VIII respiciebat duntaxat Confessarios *intra Italiam extra Urbem*, consequitur illud Confessariis Urbis et extra Italiam nullum praeiudicium attulisse *quoad nostram quaestionem* suis privilegiis. Hoc declaratum quoque est ab Urbano VIII per decretum 17 Nov. 1627 his verbis: *Ab aliis*

vero casibus et censuris, si quidem Regulares habent a Sede Apostolica absolvendi facultatem, illam extra Italiam minime sublatam fuisse iisdem S. Congregationis decretis hac de re iussu sanctae memoriae Clementis VIII editis (Nouv. Rev. Théol. tom. 6, pag. 234).

V. Quapropter ante editam Constitutionem Apostolicae Sedis Regulares extra Italiam et Regulares Urbis adhuc gaudebant, praeter alia privilegia, facultate absolvendi *saeculares* ab excommunicatione incurta ob percussione Clerici; carebant autem hac facultate Regulares intra Italiam.

VI. Supervenit tandem memorata Constitutio Apostolicae Sedis, et per eam facultas absolvendi *saeculares*, violentas manus iniicientes in Clericum vel Monachum, sublata est etiam Regularibus *extra Italiam*.

VII. Lector non omittat bene advertere, iussu Clementis VIII duo Decreta quoad praesentem materiam edita fuisse; unum anno 1593 pro limitatione casuum, ut supra dictum est, quos Praelati regulares reservare sibi possunt; alterum anno 1602, quo Regularibus intra Italiam extra Urbem degentibus vetabatur, ne quis eorum absolveret tum a casibus Sedi Apostolicae reservatis, tum a casibus, quos Episcopi sibi reservant. Tam in primo, quam in secundo ex praefatis decretis comprehenditur casus *iniicientium violentas manus in Clericos*; ita tamen ut in primo, anni 1593, Praelatis regularibus *tribuitur facultas* sibi reservandi eundem casum, cum obligatione committendi aliis Sacerdotibus absolutionem eiusdem casus, quamvis percussio fuerit enormis; in secundo vero decreto anni 1602, *absolute prohibetur* Regularibus intra Italiam extra Romam, absolvere *iniicientes violentas manus in Clericos*. Brevius: in primo decreto Pontifex concedit, in secundo negat Regularibus facultatem absolvendi a saepe dicto casu. Quomodo id explicatur? Facilis est responsio, videlicet, quia in primo decreto agitur de absolutione in ordine *ad suos subditos*; in altero Decreto agitur de absolutione in ordine *ad saeculares*. Ex quo patet, veram esse doctrinam Auctorum, quos citavimus, videlicet Angeli a Lantuscha, Felicis Potestas, Peyrini, Dianae, Matteucci, Ferraris, maxime S. Alphonsi, quod scilicet prohibitio facta a Clemente VIII per decretum anni 1602, ad absolutionem saecularium referenda est, circa quam lis

contra Regulares mota fuerat, et querelae apud S. Congregationem delatae. Idem docent Gabriel Angelus a Vicentia, Gaudentius a Ianua, nec non Passerinus, citati a *Nouv. Rev. Théol.* tom. VI, pag. 240.

282. Ex deductis colligitur, *casus undecim*, quos Praelati regulares vi decreti Clementini anni 1593, reservare sibi possunt, ac aliis religiosis Confessariis absolutionem eorundem *reservatorum* committere, pertinere *ad internum regimen*. At censuras a Romanis Pontificibus latas *pro interno regimine* quorumcumque Ordinum regularium firmas esse voluit Summus Pontifex Pius IX in sua Constitutione *Apostolicae Sedis*, nihilque quoad eas immutavit. Ergo Praelati Regulares, etiam post editam Constitutionem Pianam, frui pergunt facultate absolvendi proprios subditos a praedictis casibus, inter quos recensetur « *occisio aut vulneratio, seu gravis percussio cuiuscumque personae* ». Et hic quidem casus, prout ceteri decem, etiam hodie reperitur insertus in Statutis Regularium. In Constitutionibus Ordinis Minorum, ut supra notavimus, iacet sub n. 316, 3º, et Summus Pontifex Leo XIII in decreto approbationis anno 1897, easdem Constitutiones approbavit et confirmavit *veluti in hoc exemplari continentur... Non obstantibus* etc.

283. Ex dictis facili negotio intelligitur, doctrinae expositae nihil ob stare rescriptum S. Poenitentiariae de die 5 Dec. 1873, quod est sequentis tenoris:

Quum post promulgationem Constitutionis SSmi D. N. Pii PP. IX, quae incipit « *Apostolicae Sedis* », non obstante praestantissimo in eandem Constitutionem commentario cl. doct. Petri Avanzini, disputaretur a nonnullis Theologis, utrum firma remanerent privilegia Praelatis Regularibus antea concessa in suos subditos quoad absolutionem censurarum Romano Pontifici *simpliciter* reservatarum (de speciali enim reservatis, quae primo loco dictae Constitutionis numerantur, nulla quaestio); quinque variae essent hinc inde opiniones, ad finiendam hanc non parvi momenti quaestionem, sequens dubium propositum fuit:

Dubium. — An Praelati Regulares post Constitutionem *Apostolicae Sedis* iisdem privilegiis gaudeant, quibus antea, id est possint nec ne suos subditos absolvere a casibus Papalibus in dicta Constitutione *simpliciter* reservatis?

Respons. — Sacra Poenitentiaria proposito dubio respondet: *Negative*, salvis illis facultatibus, quae promanant ex rescriptis particularibus ad tempus concessis.

284. Diximus, nihil ob stare huiusmodi rescriptum; siquidem vi Pianae Constitutionis revocatae quidem sunt facultates absolvendi a censuris *generalibus* Romano Pontifici reservatis, non autem facultates absolvendi a censuris latis *pro particularibus institutis*. Et revera Pius IX, ut iam monuimus, nihil innovavit quoad casus seu censuras, quae *internum regimen Ordinum regularium* concernunt. Ergo Praelati regulares, ut ante, sic et post dictam Constitutionem, iisdem facultatibus gaudent.

285. Cl. Iosephus Pennacchi, quae de hac quaestione fuse dixerat, sic breviter (tom. I, p. 535) perstringit. Haec, ait, in praesenti quaestione circa Regularium Praelatorum facultates tenenda sunt:

1. *Etiam post Pianam Constitutionem Praelatis Regularibus privilegium permanere absolvendi ab excommunicatione ob Clerici percussione.*

2. *Non tamen extraneos Clericos, sive regulares, sive saeculares, sed tantummodo Monachos proprii Ordinis, quamvis tamen extraneum Clericum, sive saecularem, sive regularem percusserint.*

Verum quod hic affirmat egregius Auctor, revocat expressis verbis in tomo II, *Additio ad Appendicem XVII*, circa finem eiusdem tomi, p. 13 in nota. Facta deinde proluxa demonstratione, concludit: Usquedum (Regulares) non proferant documenta, de quorum authenticitate dubium non occurrat, quibus se praedictam facultatem ante Const. *Apostolicae Sedis* ex reali privilegio habuisse demonstrent (quo in casu haec quae scripsimus, quaeque non modicum laborem nobis attulerunt, ultro libenterque et publice retractabimus) licitum nobis erit in sententia, sine alicuius iniuria, manere.

At nos opinamur, cl. Pennacchi de praesenti quaestione bene scripsisse in I tomo, minus bene in II tomo, et de veritate huius affirmationis indicent lectores ex iis, quae in superioribus numeris dicta sunt.

LIBER DECIMUS SEPTIMUS

DE ERRORIBUS ET ERRANTIBUS

CIRCA DOCTRINAM CATHOLICAM

Ne tibi, Lector egregie, nimis genericus videatur praemissus huius libri titulus, scias, in eo agi de quibusdam gravioribus criminibus seu erroribus, id est de simonia, de infidelitate, de haeresi, de schismate, de apostasia, de secta massonum aliisque similibus sectis ab Ecclesia proscriptis, quibus succedit Constitutio *Officiorum* de prohibitione et censura librorum, ac tandem Syllabus, qui complectitur praecipuos nostrae aetatis errores. Materia quippe Dei administris nedum utilis, sed etiam scitu necessaria, maxime in tristissimis aevi nostri adiunctis. Erroribus tamen fidei oppositis praemittitur breve caput de fide catholica tenenda et profitenda.

CAPUT I.

De Simonia (1).

§ I. *Notio et divisio Simoniae.*

286. Simonia a Simone Mago Samaritano nomen traxit, de quo sermo est in libro Actuum Apostolorum, capite VIII. Cum enim post receptum Baptisma, admiratus virtutem Apostolorum ope-

(1) De Simonia cf. S. Alph. lib. III, n. 49 sqq. Laymann, lib. IV, tract. X, § 1; Ferraris, v. *Simonia*; Filliucium, tract. 45, cap. 1, Reiff, Schmalz. et Santi in lib. V. Decretal. tit. III.

randi prodigia, arbitratus esset se posse ab Apostolis pecunia emere gratiam Spiritus Sancti et virtutem miraculorum patrandorum, a divo Petro audivit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam domum Dei existimasti pecunia possideri*. De simonia fuse agunt Canonistae et Moralistae. Nos ne libri moles nimis augeatur, quae praecipua sunt ac magis scitu necessaria de hac materia, breviter ex communi Auctorum doctrina, exponimus.

287. Simonia definitur: *Studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali adnexum, pretio vel re aestimabili*. Ita communiter Doctores post D. Thomam.

Dicitur 1° *Studiosa voluntas*, id est actus deliberatus cum advertentia ad malum;

2° *Emendi vel vendendi*, quibus verbis includitur quilibet contractus seu quodlibet pactum onerosum, tam tacitum quam expressum, et etiam contractus innominati, ut: *do ut des; facio ut facias; facio ut des*.

3° *Aliquid spirituale*; quo nomine intelligitur res supernaturalis ad salutem ordinata, sive sit *formaliter* talis, ut gratiae et dona Spiritus Sancti; sive *causaliter*, ut sunt Sacramenta, concio, preces et sacramentalia; sive sit *effectus et usus potestatis supernaturalis*, ut consecratio, absolutio, dispensatio, benedictio, excommunicatio, electio, praesentatio, confirmatio, collatio Beneficii, alique actus iurisdictionis ecclesiae (S. Alph. loc. cit.: Matthaeucci, *Offic. Cur.* cap. 49, n. 2).

4° Dicitur: *vel spirituali adnexum*; ut comprehendantur ea, quae non sunt per se spiritualia, sed ad ea ordinantur, iisque sunt in concreto adnexa. Et quidem tribus modis res temporalis potest esse spirituali adnexa, scilicet *antecedenter*, ut ius patronatus respectu Beneficii, vasa et vestes sacrae ad Sacrificium et Sacramenta; *concomitanter*, ut labor corporis in Sacrificio peragendo, in Sacramentis administrandis; *consequenter*, ut redditus Beneficiorum, qui dantur propter spirituale officium.

Haec materia sic concise exponitur a clarissimo Aichner: Triplex est temporale spirituali annexum: *antecedenter*, cui accedit spirituale, ut ius patronatus fundo inhaerens; *consequenter*, quod ex spirituali pendet, ut ius Parochi decimas percipiendi; *concomi-*

tanter, ut labor in sacris functionibus, quae concomitantia vel intrinseca est vel extrinseca, prout labor vel de facili separari potest a functione, vel non (*Compend. Iuris ecclesiastici*, pag. 775, edit. 7^a; et vid. Elbel, Pars 2^a n. 598).

Dicitur tandem: *pretio vel re pretio aestimabili*, quae verba pressius indicant naturam simoniae, quae consistit in comparandis rebus ordinis superioris seu spiritualis, cum rebus ordinis inferioris seu temporalis, ita ut temporale sit veluti correspectivum pretium aut aequivalens valor rei spiritualis, vel rei quae spirituali adnexa sit. Qua comparatione posita, res spiritualis vilescit, et maxima iniuria ad classem rerum communium reducitur.

288. *Pretium temporale* in emptione vel venditione rei spiritualis tripliciter distinguitur in Iure Canonico et traditur a Doctoribus:

I. *Munus a manu*, per quod intelligitur pecunia et quodcumque temporale pretio aestimabile, sive res sit *mobilis* sive *immobilis*, imo etiam *iura* quae in mundo possidentur et suo valore sunt aestimabilia.

II. *Munus a lingua*, per quod intelliguntur laudes, intercessiones, preces, favores et similia, quae pretio sunt aestimabilia.

III. *Munus ab obsequio*, per quod intelligitur omne quod ad servitutem pertinet, ut est famulari, docere etc., ad finem obtinendi aliquid spirituale (Vid. S. Alph. n. 56 ad 61).

289. *Divisio simoniae*. Simonia alia est 1° *Iuris divini seu naturalis*, quae prohibetur ob intrinsecam malitiam, quae proinde locum habet in venditione vel emptione aut permutatione rei *spiritualis ex natura sua*, ut sunt Sacramenta, indulgentiae etc. 2° Alia est *Iuris ecclesiastici*, quae ideo mala est, quia ab Ecclesia vetatur, et prohibetur vel quia simoniacam labem redolet vel simoniae periculum adest.

290. Alia divisio simoniae est, ut alia sit *mentalis*, alia *conventionalis*, et alia *realis*. Tria enim considerari possunt in simonia, videlicet *interna voluntas* seu *intentio*; *pactio externa* signis vel verbis expressa; et *executio ipsius pactionis*.

a) Simonia *mentalis* habetur, quando quis dat temporale *cum animo* obligandi ad reddendum spirituale, aut e converso, sed absque pacto exterius manifestato.

b) *Simonia conventionalis* est, quando intervenit conventio seu pactum expressum vel tacitum, externe manifestatum ita tamen ut a neutra parte sit executioni mandatum.

c) *Simonia realis* est, quando pactum de danda re spirituali pro temporali, aut e contra, ex utraque parte saltem inchoate impletum est. Quod si pactum ex una tantum parte sit executioni mandatum, *simonia dicitur conventionalis mixta*.

291. Descriptae simoniae species locum habere possunt in qualibet re vel iure spirituali. Datur autem alia species simoniae, quae locum tantum habet in materia beneficiaria, quaeque appellatur *simonia confidentialis*, vel *confidentia Beneficii*, quae tunc committitur, cum quis alteri procurat neneficium ecclesiasticum quocumque modo a sacris Canonibus recognito, nempe vel eligendo, vel praesentando, vel resignando in eius favorem Beneficium, *cum pacto tamen seu sub lege confidentiae expressa vel tacita*, ut is qui obtinuit Beneficium, suo tempore cedat vel resignet in favorem ipsius procurantis, vel alterius personae ei benevisae, aut pensionem ex Beneficii fructibus solvat.

292. *Simonia confidentialis* damnata est a S. Pio V, Const. incip. *Intolerabilis*, Kalend. Iun. 1569. In ea explicatur et declaratur, quando et a quibus committatur praedicta *simonia confidentialis*, quomodo ob eam incurrantur poenae, et quomodo in foro externo probari possit. Prostat haec Constitutio penes Ferraris, loc. cit.; Reiff. ibid. n. 42; Giraldi, tom. II, pag. 569).

293. Communis Doctorum sententia tenet, simoniam esse peccatum gravissimum Religioni oppositum; idque colligunt tum ex supra allatis verbis S. Petri ad Simonem Magum: *Pecunia tua tecum sit in perditionem...*, tum ex Sacris Canonibus, qui passim in hoc vitium invehunt, illud appellant, *excecrabile vitium, piaculare flagitium, turpissimum lucrum, simoniacam pestem, haeresim* etc.

§ II. Poenae contra simoniam.

294. 1° Propter simoniam dumtaxat *mentalem* nulla incurritur poena ecclesiastica; et in hoc nulla controversia. Et revera Ecclesia

non indicat de internis; quocirca simonia mentalis relinquitur iudicanda a Iudice divino, qui scrutator est cordium et cognitor secretorum.

2º Item nulla incurritur iuris poena per simoniam *conventionalem*, etiam *mixtam* cum reali; nam nullibi in iure reperitur aliqua poena clare expressa contra simoniam conventionalem, sive puram, sive mixtam. In dubio autem non est asserenda poena; siquidem iuxta regulam Iuris in 6: *Odia restringi, et favores convenit ampliari*. Excipe tamen simoniam *confidentialem*, ob quam poenae ex Bulla S. Pii V *Intolerabilis* incurrunt etiam per simoniam *conventionalem mixtam* (S. Alph. n. 106; Elbel, Vol. I, Pars. 2. n. 629).

3º Ob solam ergo et omnem *simoniam realem* (praeter *confidentialem*) incurruntur ipso facto Iuris poenae contra simoniacos statutae iuxta mox dicenda.

295. I. *Simonia realis relate ad Ordines*. ORDINANS simoniace incurrit ipso facto excommunicationem Romano Pontifici reservatam necnon suspensionem a collatione Ordinum, per triennium SPECTATO IURE ANTIQVO: per Bullam vero Sixti V *Sanctum et salutare*, 3 Ian. 1588, editam contra male promoventes et promotos, suspensus manet *a collatione quorumcumque Ordinum, atque adeo ipsius Tonsurae, et ab executione omnium munerum Pontificalium*, ac denique interdicitur illi ingressus ecclesiae, et reservantur istiusmodi censurae Apostolicae Sedi.

Constitutio tamen Sixtina moderata fuit a Clemente VIII, Constit. *Romanum Pontificem*, 28 Febr. 1593, et redacta ad terminos Iuris communis, Bullae Pii II, *Cum ex sacrorum*, et Concilii Tridentini. Bulla Clementina revocatoria affertur a Giraldi, tom. III, pag. 945.

296. *Ordinatus* seu *Ordines suscipiens* per simoniam realem suspensus manet ipso iure a suorum Ordinum executione. Ita Paulus II in Const. *Cum detestabile scelus*, Extrav. II, de *Simonia*, nec non S. Pius V, Const. *Cum primum*, 1 Apr. ann. 1566.

297. Quod si simoniace *Ordinans* vel *Ordinatus* suspensionem violaverint, non solum irregularitatem contrahunt, sed etiam, ex praescriptione Sixti V, si sit Clericus saecularis incurrit priva-

tionem officiorum et beneficiorum, quae Beneficia Romano Pontifici reservantur; si vero sit Clericus regularis incidit in privationem vocis activae et passivae et inhabilitatem ad eam recuperandam absque Papae dispensatione (Giraldi, tom. II, pag. 589, sect. 781).

298. Quaestio. An istae poenae, latae contra simoniam realem in collatione Ordinum commissam, adhuc vigeant?

Praemittenda ante responsionem.

1° In Constitutione *Apostolicae Sedis* Summi Pontificis Pii IX nulla fit expressa mentio istarum censurarum.

2° At Constitutio declarat, confirmari censuras a Concilio Tridentino latas, his verbis: *Praeter hos hactenus recensitos, eos quoque, quos Sacrosanctum Concilium Tridentinum, sive reservata Summo Pontifici aut Ordinariis absolute, sive absque ulla reservatione excommunicavit, Nos pariter ita excommunicatos esse declaramus...*

3° Iamvero Concilium in sess. 21, cap. 1. de Ref. *relate ad collationem Ordinum*, prohibet, quominus in ordinationibus aliquid detur vel recipiatur etiam sponte oblatum, *et qui secus fecerint*, ita Concilium, *tam dantes, quam accipientes, ultra divinationem ultionem, poenas a Iure inflictas ipso facto incurrant.*

4° Animadvertendum est, Tridentinum aliquando censuras *expresse et directe* infligere; aliquando *indirecte*, id est per generalia verba, invocando scilicet, seu commemorando, vel innovando poenas ab antiquis Canonibus latas.

299. Quibus praemissis, ad quaestionem sic respondemus. *Primo*, certum est, per Constitutionem *Apostolicae Sedis* confirmari censuras *expresse et directe* a Tridentino inflictas. Et hoc palam est. *Secundo*, iuxta sententiam fere communem inter Commentatores laudatae Constitutionis *Apostolicae Sedis*, cui nos subscribimus, censurae, quas Concilium *indirecte* seu *verbis generalibus* invocat vel innovat ex veteribus Canonibus, non comprehenduntur in Constitutione Piana. Rationes huius sententiae sunt illae, quas primus indicavit clarissimus Petrus Avanzinius in Comment. super laudata Const. *Apostolicae Sedis*, Append. III, pag. XLVIII.

300. Prima ratio petitur *ex scopo* Constitutionis. Scopus fuit, ut certus ac determinatus censurarum numerus ad plura evitanda

incommoda haberetur, quae incommoda ex incertitudine circa hanc materiam derivabant. Hoc patet ex verbis Pontificis in initio: *Nos eiusmodi incommotis occurrere volentes, plenam earundem recensionem fieri, Nobisque proponi iussimus... Ea igitur recensione peracta... decernimus, ut ex quibuscumque censuris... nonnisi illae, quas in ipsa Constitutione inserimus, eoque modo quo inserimus, robur exinde habeant.* Iamvero, nec certus ac determinatus esset censurarum numerus, nec incommoda essent sublata, quoties intelligi debeant comprehensae censurae per generalia verba a Tridentino renovatae.

301. Secunda ratio (quae est confirmatio prioris rationis) petitur ex *dubiiis*, quae sponte oriuntur circa varias poenas *anti-quiores* et *recentiores*, quas Concilium verbis generalibus innovat. Res explicatur exemplis seu dispositionibus, iuxta tradita a Benedicto XIV, Instit. 26, n. 16. relate ad *sacram Ordinationem*.

a) In canone *Neminem* suspensionis poena statuitur, si quis Ordines sine Patrimonio sufficienti accipiat.

b) In alio Canone *Sanctorum* idem sancitur his verbis: *Decernimus, ut sine titulo facta Ordinatio irrita habeatur.*

c) Innocentius III hanc veterum Canonum severitatem mitigavit, et poenas statuit potius contra Ordinantem, decernens ipsum teneri ad Clericum sustentandum de suo, quoadusque non haberet aliunde ex quo viveret.

d) Tridentinum Concilium, cap. II, sess. 21, poenas veterum Canonum iterum praescribit illis, qui titulo imparis Beneficii, sive ad alium quempiam pertinentis, aut fictitii Patrimonii ordinantur: *Antiquorum Canonum poenas super his innovando.*

e) Sixtus V poenam suspensionis a praeis sanctionibus inflictam iterum confirmat.

f) Clemens VIII Sixtinam Constitutionem iis terminis concludit, qui a Tridentina Synodo decernuntur.

g) Ob huiusmodi mutationes inductas, opus fuit ad S. Congregationem Concilii recurrere, ab ea quaerendo, quasnam ex dictis poenis renovaverit Concilium Tridentinum; et S. Congregatio respondit, renovatam fuisse dispositionem Innocentii III: Videlicet poenam superius expositam solummodo in eum, qui Ordines con-

tulerit, renovatam esse assruit, non autem suspensionem, nisi forte Ordinatus doli conscius ante fuerit, et Ordinatorem ipsum in fraudem adduxerit (Legatur Bened. XIV loc. cit.).

302. Quod dictum est de Ordinatis sine titulo repeti etiam potest circa alios casus, in quibus Concilium Tridentinum renovat antiquos Canones. Quare si in *Const. Apostolicae Sedis* comprehendendi deberent censurae, ad quas appellat Concilium Tridentinum verbis generalibus, non haberetur illa *determinata* censurarum recensio, quam Pius IX conficere sibi proposuit, nec consequenter esset provisum incommodis, quae in tali materia occurrunt.

303. Tertia ratio petitur *ex modo loquendi* ipsius Constitutionis *Apostolicae Sedis*. Revera Pius IX declarat, habendos esse tamquam excommunicatos illos, quos *sacrosanctum Concilium Tridentinum excommunicavit*. Porro, quando Tridentinum renovat poenas antiquorum Canonum, non ipsum poenas decernit, sed Canones antiqui sunt, qui poenas decreverunt; Tridentinum solummodo commemorat et innovat.

304. Quarta ratio petitur *ex modo loquendi in Curia Romana*. Nam talis loquendi modus est in usu penes Romanam Curiam, ut censurae illae, quae per verba generalia exhibet Tridentinum, non dicuntur revera censurae a Tridentino inflictæ, sed allegantur tamquam censurae veterum Canonum vel alienius Constitutionis Pontificiae per earum verba initialia. Ergo per Constitutionem *Apostolicae Sedis* confirmantur tantum censurae, quas Tridentina Synodus *directe et explicitè* inflixit (Cf. Santi, loc. cit. n. 20).

305. Quinta ratio petitur *ex censura excommunicationis* in Constitutione *Apostolicae Sedis* lata *contra simoniam realem*. Ut haec ratio intelligatur, advertendum 1º Concilium Tridentinum in cap. 14 sess. 24 de Ref. contra simonias in Beneficiis commissas renovasse poenas sacrorum Canonum. Advertendum 2º in sacris Canonibus iam reperiri inflictam sententiam excommunicationis Romano Pontifici reservatae contra simoniam realem. (Paulus II, Extrav. inter comm. cap. II, *Cum detestabile*, quam vid. penes Giraldi, tom. II, pag. 589). Advertendum 3º In Constitutione *Apostolicae Sedis*, inter excommunicationes latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatas, locum habere, ibi art. 8, excommunicationem *contra reos simoniae realis in Beneficiis*.

306. Age nunc: si censuræ a Tridentino per verba generalia expressæ, comprehenderentur in Piana Constitutione dum ea confirmat censuras Tridentinas, nulla necessitas extitisset speciale articulum in ipsa Constitutione ponendi; siquidem, ut dictum est, huiusmodi excommunicatio a veteribus Canonibus iam erat lata. Concludendum est igitur, censuras veterum canonum, ad quas Tridentinum per verba generica alludit non comprehendi in Constitutione *Apostolicæ Sedis*, consequenter, ut eadem censuræ vim habeant, oportet ut expresse referantur in ipsa Constitutione, ita ut silentium in hac re præbeat argumentum abrogationis prædictarum veterum censurarum.

307. II. *Simonia realis relate ad Beneficia*. *Simonia realis* in Beneficiis ecclesiasticis plures et graves poenas inducit, ut videre est tum in cit. Extrav. *Cum detestabile*, II, de *Simonia*, tum in Const. *Cum primum* S. Pii V, tum in aliis Iuris textibus ab Auctoribus allegatis. Nos præcipuas simpliciter enunciamus.

1^a *Pœna*. Quævis collatio, provisio, et acquisitio Beneficii aut Officii ecclesiastici *simoniace* facta, est *ipso iure* irrita et nulla.

2^a Qui Beneficium *simoniace* obtinet, illud, utpote nulliter receptum, non solum dimittere tenetur et fructus restituere, sed etiam fit perpetuo inhabilis ad idem Beneficium obtinendum.

3^a Vi allegatæ Bullæ S. Pii V, *simoniace* provisos fit etiam perpetuo inhabilis ad quaecumque alia Beneficia obtinenda. At Doctores dicunt, hanc poenam non esse usu receptam, aut saltem in foro conscientiæ urgeri non posse, nisi præcesserit sententia iudicis saltem declaratoria criminis *simoniæ*.

4^a Qui *simoniace* Beneficium aliquod obtinet, privatur etiam aliis Beneficiis prius legitime obtentis, quæ tamen poena iuxta Doctores ante sententiam Iudicis condemnatoriam non obligat.

5^a Qui *simoniace* aliquod Beneficium obtinet, perpetuo deponendus est ab Altaris ministerio, quæ tamen poena non incurritur ipso iure, sed infligi potest ab auctoritate Iudicis.

6^a *Pœna* contra *simoniam* realem in Beneficiis, est excommunicatio latæ sententiæ Romano Pontifici reservata, quam incurrit tum collator, tum provisos *simoniace* de Beneficiis. Et hæc poena renovata est a Pio PP. IX in Constitutione *Apostolicæ Sedis* (2^a serie

art. VIII), declarante, excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici reservatae subiici: *Reos simoniae realis in Beneficiis quibuscumque, eorumque complices.*

Poenae contra simoniam confidentialem.

308. *Prima poena* est quod simonia confidentialis privat non solum Beneficio, circa quod simonia confidentialis commissa fuit, sed etiam aliis Beneficiis et pensionibus legitime obtentis.

Secunda poena est, quod simonia confidentialis inhabilem reddat taliter simoniacum ad idem Beneficium, et ad alia obtinenda.

Tertia poena est, quoad Beneficium per simoniam confidentialem obtentum, reservatur Summo Pontifici.

Quarta poena est excommunicatio ipso facto incurrenda, iam renovata in Constitutione *Apostolicae Sedis* (2^a serie, art. IX) ubi Summus Pontifex Pius IX declarat, excommunicationi latae sententiae subiici: *Reos simoniae confidentialis in Beneficiis quibuscumque, cuiuscumque sint dignitatis.*

§ III. *Simonia in ingressu Ordinis religiosi.*

309. Urbanus V in Decretali *Sane*, cap. I, *Extrav. inter comm.* prohibet omnibus Religiosis *utriusque sexus*, ne ab ingredientibus eorum Ordinem, Ecclesias, monasteria, domos, seu loca, aut ante vel post eorum receptionem, directe vel indirecte ab iis petere vel exigere praesumant pastus, pecunias, localia, aliasque res, etiam ad usum pium deputandas, sed mandat, ut gratis illos admittant, *sub poena excommunicationis* ipso facto incurrendae tam a dantibus, quam a recipientibus; et si Capitulum vel Conventus fuerit *sub poena suspensionis* pariter ipso facto incurrendae, quarum absolutionem Romano Pontifici reservat.

310. Permittit tamen Pontifex receptionem earum rerum, quas personae ipsae ingredientibus, *pure*, et *sponte*, et *plena liberalitate*, *omnique pactione cessante*, dare vel offerre Monasteriis seu Domibus voluerint. Videatur per extensum laudata Decretalis apud Giraldi, tom. II, pag. 586, sect. 780.

311. Notandum est, plures Auctores tenere, inhaerentes sententiae D. Thomae, posse aliquid exigi ab ingredientibus, *si monasterium sit inops*, quia tunc temporale non exigitur tamquam pretium pro ingressu, sed in titulum *sustentationis* pro iisdem ingredientibus.

Verba Angelici Doctoris haec sunt: *Pro ingressu monasterii non licet aliquid exigere vel accipere, quasi pretium; licet tamen, si monasterium sit tenue, quod non sufficiat ad tot personas nutriendas, gratis quidem ingressum monasterii exhibere, sed accipere aliquid pro victu personae, quae in monasterio fuerit recipienda, si ad hoc non sufficiant monasterii opes* (Vid. Bened. XIV, de Synod. dioec. lib. XI, cap. VI, n. 1 ad VII; S. Alph. lib. III, n. 91 ad 93).

312. «Ceterum, ita Giraldi loc. cit. pag. 587, licet ex enunciata Decretali Novitius gratis in omnibus admittendus sit ad habitum, hodie tamen ex declaratione Concilii Tridentini cap. 16 sess. 25 *de Regul.* certum est, exigi posse quantum sufficiat ad illius victum et vestitum, sive monasterium sit inops, sive locuples, cum Concilium indistincte et absolute id permittat, his verbis: *Sed neque ante professionem, excepto victu et vestitu, Novitii vel Novitiae illius temporis, quo in probatione est, quocumque praetextu a parentibus vel propinquis, aut curatoribus eius monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribuatur* » (Cf. etiam Elbel, Pars II, n. 602).

313. Quod vero spectat *ad receptionem Monialium*, ex sacrarum Congregationum declarationibus per Summos Pontifices approbatis, citata Decretalis Urbani V non amplius locum habet, licet monasterium sit locuples: inectus est enim titulus dotis taxandae ab Episcopo cum venia S. Congregationis Ep. et Regul.

314. Quoad hanc dotem, Benedictus XIV hoc salutare monitum reliquit Episcopis loc. cit. n. 6: Illud autem curabit Episcopus, ne ultra praefinitam dotem, monasterio pendendam, alia pecuniae summa a puellis extorqueatur in Monialium commodum, aliosve usus impendenda, qui ad puellae sustentationem nequaquam pertinent: id quippe cum nulla ratione cohonestari valeat, adhuc remanet sub censura *Extravag. I, de simonia, inter comm.* ubi Urbanus V utriusque sexus Regularibus districte inhibuit, ne ante, aut post

cuiusquam in Religionem ingressum, quoscumque pastus, prandia, seu coenas, pecunias, iocalia, aut res alias etiam ad usum ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata, vel deputanda, directe vel indirecte, petere vel exigere quoquo modo praesumant.

*Poenae contra simoniam realem commissam
in ingressu Religionis.*

315. *Prima* poena est *infamia iuris*, consequenter et irregularitas. — *Secunda* poena est, quod simoniace admissus transferri debet in arctius monasterium, sed tantum post sententiam Iudicis (Ex Extrav. cit.). — *Tertia* poena est, quod tam simoniace dantes, quam accipientes, *si sint personae singulares* subiiciuntur poenae excommunicationis Romano Pontifici reservatae; si vero *Capitulum* seu *Conventus* in simoniam consensit, incurrit (seu olim incurrerat) *ipso facto* suspensionem, Summo Pontifici itidem reservatam.

316. At probe advertendum est in Constitutione *Apostolicae Sedis* hanc poenam *suspensionis* non fuisse confirmatam, adeoque desiisse; poenam vero *excommunicationis* fuisse in eadem Constitutione renovatam sub n. X inter excommunicationes Summo Pontifici ordinario modo reservatas, ubi declaratur, excommunicationem incurrere. « *Reos simoniae realis ob ingressum in Religionem* ».

§ IV. *Simonia in administratione Sacramentorum,
Sacramentalium, sacrarum functionum etc.*

317. Regula generalis est, ut si res temporalis detur vel accipiat, tamquam *pretium* administrationis praedictarum similiumque rerum, absque dubio simonia, et quidem *iuris divini*, committitur: tunc enim intervenit proprie dicta comparatio rei spiritualis cum re temporali.

318. Ast dari potest, et certe datur, titulus honestus, quo legitima reddatur praestatio et acceptatio rei temporalis sine periculo simoniae, ex. gr. titulus stipendii et honestae sustentationis Clericorum. *Dignus est enim operarius mercede sua* (Luc. X, 7); et

qui Altari deserviunt, cum Altari participant (I. Cor. IX, 13). Hinc Laymann ex D. Thoma scribit: Simonia non est, si Ecclesiae Ministri fidelibus spiritualia ministrantes, ab eisdem temporalia per modum stipendii ac necessariae sustentationis suae recipiant... Unde Apostolus ad Corinthios: *Quis, militat suis stipendiis unquam?* Etenim naturalis iustitia exigit, ut ei, qui in alterius gratiam atque commodum occupatus est et laborat, sufficiens victus seu sustentatio, considerato statu personae eius, praebeatur (Lib. IV, tr. X, cap. ult. § 2, n. 15; Reiff. lib. V, h. t. n. 185 et 186).

319. Quinimo ex communiori sententia Doctorum Ministri Ecclesiae pro spiritualibus functionibus non tantum sponte oblata temporalia accipere, sed ea etiam pacisci et exigere possunt tamquam debitum *stipendium ad honestam sustentationem necessarium*, ubi specialis non obstat Iuris prohibitio. Quod enim naturali iure ex iustitia debetur, illud etiam in pactum deducere licet. Et haec doctrina applicatur etiam Ecclesiasticis divitibus, vel aliter sufficientibus redditibus provis; siquidem ratio adducta non excludit divites seu Clericos sufficienter provisos. Et revera nullus etiam dives tenetur militare suis stipendiis, iuxta Apostolum I ad Corinthios, IX, et etiam operarius dives dignus est mercede sua (Cf. S. Alph. III, n. 55; Salmant. tr. 19, cap. II, n. 21).

320. His rationibus, ex titulo stipendii ad honestam sustentationem, *Pastores* pro administratione Sacramentorum, Exequiis, celebratione Missarum; *Canonici* pro praesentia in Choro, aliisque Officiis divinis; *Religiosi* pro suis Orationibus temporalia accipiunt, *non velut pretium rei spiritualis, sed velut stipendium debitum pro honesta sustentatione*.

321. At in praedictis rebus cavenda est, monet Laymann, loc. cit. n. 15 et 16, exactio turpis avaritiae aut simoniae speciem praeferens, quasi pecunia exigatur non ut stipendium, sed ut pretium. Item advertendum, Clericos Ecclesiae ministros *simoniam* committere, si pro functionibus ecclesiasticis, quas praestare tenentur *ex officio, pro quo sufficientes redditus ad sustentationem iam habent*, alia temporalia per modum stipendii exigent: nam ad alia exigenda, nec ius, nec publica auctoritas, nec consuetudo permittit; ideoque iniusta et simoniace exigeretur, cum desit ad hoc titulus

temporalis (Vid. etiam Reiff. n. 196 et in sequentibus, ubi plura de re explicat; Schmalz. h. t. n. 95).

Notandum quoque est, quod si Ecclesiae Ministri pro functionibus spiritualibus temporalia paciscuntur et exigunt, id non pro lubitu suo, sed prout vel lex synodalis, aut dioecesana, aut his deficientibus, ipsa discretionis et charitatis virtus, consideratis personarum et rerum circumstantiis, praescribit vel permittit, facere debent (Reiff. n. 192).

322. *Titulus laboris extrinseci.* Praeter titulum stipendii, in administratione Sacramentorum, in functionibus spiritualibus, aliisque piis operibus invocari etiam potest titulus *laboris extrinseci*, ex quo absque simonia aliquid temporale percipere licet. Nam Doctores in operibus religiosis distinguunt laborem *intrinsecum* et *extrinsecum* (Schmalz. n. 97).

Intrinsecus ille est, qui operi est essentialis, idest qui ex intrinseca exigentia vel necessitate concurrere debet ad rem spirituales, uti labor corporis et omnis actio, sine qua functio sacra peragi et exerceri non potest: talis est ablutio et prolatio formae in conferendo Baptismo, prolatio verborum, consecratio et sacrae caeremoniae ad conficiendum Missae Sacrificium iuxta normas liturgicas. Labor autem *extrinsecus* resultat ex variis relationibus operis ad tempus, locum, et ad specialem modum, quo opus sacrum seu religiosum est praestandum: ex. gr. si Missae Sacrificium hora determinata et tardiore, vel in loco ultra notabile spatium posito, vel cum cantu celebrandum sit. Labor hic extrinsecus, separabilis ab ipso opere religioso, est pretio aestimabilis, et eius intuitu aliquid temporale iuxta prudentem aestimationem exigi et percipi potest, dummodo non sit labor ex alio titulo debitus. Si enim sacer Minister ex officio vel contractu illud incommodum extrinsecum sufferre obligetur, nihil poterit exigere ob extrinsecum laborem. Ita Santi, lib. V, h. t. n. 66; Schmalz. n. 98 et 99; et videantur Salamanticenses, qui in tract. 19, cap. II, n. 18 et sqq. hanc materiam egregie evolvunt ac demonstrant, quos cum communi Doctorum sequitur S. Alphonsus lib. III, n. 55).

323. Titulos, ex quibus licet temporale pro spirituali accipere vel dare, recenset Felix Potestas hoc modo: Pro re spirituali num-

quam potest res temporalis dari in pretium, bene vero: 1° Per modum *subsidi* in sustentationem Ministri in gratiam alterius occupati; 2° Per modum *elemosynae*; 3° Per modum *oblationis*, quae Deo fit in persona Ministri; 4° Per modum *liberalis gratitudinis* (*Examen ecclesiast.* tom. I, 1229).

A Lucio Ferraris, verb. *Simonia*, art. IV, n. 1 sqq. causae et tituli excusantes a simonia (praeter titulos sustentationis et laboris extrinseci) etiam sequentes enumerantur:

a) Si temporale pro spirituali, aut econtra, detur omnino gratis sine ullo explicito et implicito pacto.

b) Si post acceptum spirituale detur temporale, aut econtra, ex mera gratitudine ad satisfaciendum obligationi *antidotali* (sen *gratitudinis*) Vid. etiam Reiff. n. 117 sqq.

c) Si temporale detur, ne eligatur indignus aut minus dignus.: (S. Alph. n. 103; Mattene. Offic. Cur. cap. 30, n. 26).

d) Si temporale detur ad redimendam vexationem iniustam (Cf. S. Alph. n. 98 sqq.).

e) Si interveniat ignorantia vere invincibilis. — Quoad hoc notandum, quod simonia nocet etiam ignorantibus, quia attenditur, praesertim in materia beneficiaria, *factum simoniae*.

§ V. *Subiiciuntur alii casus pro praxi quoad simoniam.*

324. Simonia est pro *pretio temporali* conferre Sacramenta, exercere actus iurisdictionis spiritualis, sive voluntariae sive contentiosae, ut dispensare in votis, in ieiuniis, in legibus, absolvere a censuris, dispensare in irregularitate, in impedimentis matrimonii, et assistere nuptiis. — Item simoniacum est exigere vel accipere *pretium temporale* pro absolutione a peccatis, pro delegatione facultatis ad audiendas Confessiones, pro licentia alicui concessa eligendi Confessarium, necnon *propter pecuniam* seu *pretium temporale* audire sacramentales Confessiones. — Item simoniacum est, *pro pretio temporali* obire Sacramentalia, puta consecrare ecclesias, benedicere Abbates, Exorcismos facere, etc. (Communis).

325. Simonia est aliquid dare vel accipere *tamquam pretium* seu compensationem pro concione aut cathechismo; non autem si accipiat ut stipendium sustentationis (S. Alph. n. 94).

326. Res sacrae, quae per accidens annexam habent consecrationem vel benedictionem, ut calix, patena, paramenta, etc. vendi possunt ratione materiae ex se vendibilis; sed simoniacum esset, si pretium angeretur *ratione consecrationis* vel benedictionis. Excipe tamen ab hac assertionem pia obiecta *indulgentiis* ditata, ut cruces coronae, numismata, parvae statucae etc. quae ex declaratione S. Congregationis Indulg. 16 Iul. 1887, vendi non possunt, sed tradi debent fidelibus omnino gratis; ita ut si aliquid quocumque titulo sive *pretii*, sive *permutationis*, sive *muneris*, sive *eleemosynae* requiratur, vel accipiat, *indulgentiae ex hoc amittuntur* (Vid. nostra Collectio Indulg. n. 666).

Item vendi potest fundus cui inhaeret ius patronatus, sed simonia foret, si *carius* venderetur ratione iuris patronatus.

327. Quando res temporalis vendi non potest, nisi simul spiritualis vendatur, tunc non potest res materialis vendi sine simoniaca labe, ut contingit in sacris Reliquiis: potest tamen vendi Reliquarium ratione solius materiae.

328. Simonia est facere actionem virtutis ob aliquod commodum temporale, *tamquam finem principaliter intentum*; non autem si fiat ob illud commodum, tamquam finem *secundario* intentum (Cardenas, *Crisis Theol.* Diss. 23, cap. V, n. 99; Felix Potestas, tom. I, n. 1227: et cf. Salmant. loc. cit. n. 23).

329. Simoniam committunt illi, qui temporale offerunt, dant, vel praestant *ex solo et principali fine et motivo consequendi spirituale*. E contra immunes sunt a simonia, qui primario et principaliter ex alio fine dant vel praestant temporale, licet etiam sperent, *et secundario ac per accidens intendant* consequi spirituale (Reiff. n. 104 sq.).

330. Non sunt condemnandi simoniae Capellani vel alii Clerici, qui pro competenti salario serviunt Episcopis aut Patronis Beneficiorum; etsi inde sperent, et *secundario* intendant consequi Beneficium (Reiff. ibid.; Elbel, n. 618).

331. Non sunt condemnandi simoniae illi, qui dant temporale pro spirituali, aut viceversa spirituale pro temporali, titulo *solius gratitudinis* (Laymann, lib. IV, tr. X, cap. 8, § 2, n. 8; Elbel, n. 619).

332. Absque vitio simoniae recipi potest et etiam exigi pretium temporale pro docenda Theologia vel Scriptura sacra, cum huiusmodi instructio ordinetur primario ad illuminandum intellectum seu ad bonum temporale discipulorum (Laymann, loc. cit. § 4, n. 30 et 31; Elbel, n. 620; et cf. S. Alph. n. 94).

333. Quamvis ex dictis liceat inire *pactum* stipendii pro Missa ac etiam in certis casibus de quantitate contendere, vix tamen id citra scandalum, quod omnino cavendum est, fieri potest. Et similiter, quamvis pro audienda Confessione liceat eleemosynam *gratis datam* accipere, de illa pacisci sicut pro Missa generaret scandalum, quia hoc *non est in usu, nec ex consuetudine habetur*. Ita Satmant. loc. cit. 22.

334. Simonia est (*Iuris humani*) emere vel vendere officia temporalia ad res sacras canonice instituta, ut officia procuratoris, sacristae, oekonomi, thesaurarii, defensoris Ecclesiae etc. (S. Alph. lib. III, n. 68, et *Hom. Apost.* tr. IV, n. 42; Scav. loc. cit. 4; Clemens Marc. *Instit. Moral.* tom. I, n. 590).

335. *Quaestio 1^a*. An simoniam committat Sacerdos, qui pro Missa stipendium supra taxam consuetam aut ab Episcopo statutam exigit?

Negative respondet Gury, (Gury-Ballerini, tom. I, n. 292, quaer. 7°), nisi mente simoniaca agat; quia cum alium habeat titulum exigendi remunerationem, deficit comparatio inter spirituale et temporale. Peccaret quidem contra obedientiam vel iustitiam plus aequo exigendo, minime vero contra religionem. Contradicit tamen Voit, quia (ait) tunc deest omnis iustus titulus exigendi temporale.

At cl. Ballerini, ibid. nota *a*, observat, quod non unus est Voit, qui hanc sententiam teneat; ipsam enim et Reiffenstuel docet hoc. tit. n. 200) et Schmalzgrueber (eod. tit. n. 100) cum Friderich et Azor...; in eamque inclinat Suarez... « Et revera, praetermissis ceteris Auctoribus, Schmalzgrueber, loc. cit. n. 100, ita loquitur:

« Non minus simoniae reos se faciunt, qui excedunt stipendium taxatum statuto, vel consuetudine, quia illud, quod hac ratione exigitur, iam non debetur ut stipendium sustentationis, quo solo titulo aliquid exigi potest, sed ut stipendium ministerii sacri ».

336. *Quaestio 2^a. An in simonia dari possit parvitas materiae?* Respondetur *negative* quoad simoniam *Iuris divini et naturalis*: nam semper gravis irreverentia committitur in res sacras, simulque gravis iniuria Deo infertur, aequiparando *dignitatem rei sacrae*, qua superat omne pretium, rei temporali. Respondetur *affirmative*, saltem probabilius, quoad simoniam *Iuris ecclesiastici*: quia quando nec accipitur nec datur praecise temporale pro pretio rei spiritualis, sed traditio vel acceptio prohibetur dumtaxat *ad cavendum simoniae labem*, non fit iniuria rei ipsi spirituali, sed peccatur tantum contra Ecclesiae praeceptum, in quo omnes materiae parvitatem admittunt (Scavini, loc. cit. n. 140; et cfr. S. Alphonsus, n. 50; Gury-Ballerini, tom. I, n. 299, III).

337. Excipe tamen ab hac doctrina Examinatores in concursu ad Parochiam. Ipsis enim sub poenis simoniae propriis expresse a Tridentino interdicatur, *ne quidquam prorsus recipiant* sive a concurrente, sive ab aliis.

338. *Quaestio 3^a. An et cui restituendum sit simoniace acceptum?* Respondetur: *Spirituale* simoniace acceptum, si sit *Beneficium ecclesiasticum*, ipso facto est dimittendum cum fructibus iniuste perceptis, iis solum retentis, qui respondent labori ac functionibus, aliisque bona fide iam consumptis. Restitutio facienda est Ecclesiae, sed probabile est, fructus dari posse etiam pauperibus, aut successori in Beneficio; imo potest etiam obtineri compositio a Papa.

Si vero *spirituale*, simoniace acceptum, sit *alia res* a Beneficio, nihil restituendum est, quia aliae res spirituales vel restitui nequeunt, puta Sacramenta, Ordo sacer etc., vel non sunt restituendae ante Iudicis sententiam, uti Reliquiae sacrae, cum id non praecipiat (Vid. Scavini, Marc. Gury-Ballerini; Reiff. n. 286, atque Schmalz. n. 284).

339. Pretium temporale *simoniace* acceptum, si solummodo intercessit simoniae crimen, *sine ulla laesione iustitiae*, non adest obligatio restituendi ante Iudicis sententiam, cum id nullo certo iure caveatur (Cf. S. Alph. n. 114; et vid. plura apud Reiff. Schmalz. loc. cit. 286).

340. Ex quo sequitur: 1° Ad restitutionem pretii accepti non teneri, qui vendidit vasa sacra, chrisma, vel oleum sacrum, si quod accepit non excedat valorem illius materiae, etsi teneatur restituere, si quid accepit ratione consecrationis vel benedictionis, quae pretio aestimari non potest.

2° Ad restitutionem pretii accepti pariter non obligari, qui alteri contra sacros Canones vendidit officium temporale Ecclesiae, v. g. Custodis, Oeconomi, Syndici, quia etsi committat simoniam, non tamen committit iniustitiam.

3° Ad restitutionem non teneri monasterium, si pecuniam accepit pro admissione alicuius ad Religionem, dummodo non in privatum Abbatis, vel Abbatissae, aut Superioris, vel alterius, sed in communem usum convertatur (Schmalz. n. 287 ad 290; Reiff. n. 298 ad 302 inclus.).

341. Licitæ est permutatio rerum sacrarum, quando istae sunt *mere spirituales*; v. gr. *Ego dico Missam pro te, ut pro me dicas tot Rosaria* etc. (S. Alph. lib. III, n. 72. Hom. Apost. tr. 4, n. 47; Potestas, tom. I, n. 1248; Schmalz. n. 122).

342. Simonia est Beneficia ecclesiastica commutare, in alterius favorem resignare, circa ea transigere, pensionem reservare, vel quocumque modo paciscendo, etiamsi agatur de imponendo onere spirituali, *absque legitima licentia*. Item Beneficia simoniace conferuntur, quoties in nominatione, in praesentatione, in electione, institutione, confirmatione, collatione, vel alia provisione, pretium temporale intervenit. Ita ex Trid. sess. 24, cap. 14 communiter Doctores; et vid. S. Alph. lib. III, n. 60 sqq.; Navarr. Consil. 30 et sqq. hoc tit.

343. Simonia est aliquid, etsi exiguum, dare vel accipere occasione examinis pro Parocho per concursum eligendo, sive ante, sive post examen (Conc. Trid. sess. 24, cap. 18, de Ref.).

344. Simonia est vel periculum simoniae continet, aliquid accipere, etiam sponte oblatum, pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam clericalis Tonsurae, vel pro litteris dimissoriis aut testimonialibus, vel pro sigillo, vel alia quacumque de causa (Trid. sess. 21, cap. 1, de Ref.).

345. Verum S. Congregatio Concilii 8 Oct. 1678 permisit Episcopis, ut candelam reciperent ab Ordinandis, et etiam mappam a

Presbyterandis: imo eadem Congregatio deputata ab Innocentio XI taxavit etiam emolumenta, quae pro dimissoriis et testimonialibus exigere possunt. Ita Scavini, Theol. Mor. tom. II, n. 141.

346. Simoniacum est vendere partem coemeterii, et quidem erit simonia iuris divini, si vendatur uti locus sacer. Potest autem emi ius sepulchri, ut quis in tali loco sepeliatur: quia non venderetur sepultura, ne ratione quidem terrae, sed pretium exigere-
retur ratione oneris alios ibi non sepeliendi. Quod quidem est temporale et probat usus (Scavini, loc. cit. 6°).

347. Simoniacum est vendere Oleum benedictum, vel sacrum Chrisma, etiam secundum suam speciem physicam. Usus tamen in aliquibus Ecclesiis Cathedralibus invaluit, ut aliquid ab Ecclesiis particularibus accipiatur in distributione Chrismatis ad compensandas expensas factas in materia comparanda. Hinc S. Congregatio Concilii, interrogata a quodam Episcopo, an *consuetudo ab immemorabili* introducta in sua dioecesi exigendi modicum canonem pro ss. Oleorum materia comparanda... sustineatur? Die 20 Dec. 1879 censuit respondere: *Consuetudinem tolerari posse* (Acta S. Sed. vol. XIII, pag. 180-184).

§ VI. *Simonia in electionibus ad Praelaturas regulares.*

348. Certum est simoniam committi posse in electionibus ad Dignitates seu Praelaturas regulares, dando ex. gr. pecuniam vel aliam rem temporalem pro Generalatu, Provincialatu, Guardianatu seu Prioratu etc. Dando enim in huiusmodi electionibus pecuniam vel aliud pretio aestimabile, verificaretur emptio et venditio rei spiritualis, aut rei quae est spirituali adnexa. Nam dicti Praelati curam animarum habent: cura autem animarum importat exercitium actuum, qui a spirituali potestate pendet, quibus ipsorum subditi diriguntur ad salutem et ad finem supernaturalem (Vid. Matteucci, *Offic. Cur.* cap. 50, n. 1).

349. Non solum committi potest simonia in electionibus ad Praelaturas regulares, sed etiam in electionibus *Definitorum* et *Custodum*. Sane Definidores quoque et Custodes potestatem habent ordinatam ad munera spiritualia, atque iure gaudent eligendi Prae-

latos. Ita in Ordine Minorum recipiunt iuvenes ad Religionem, eligunt Provinciales et Guardianos etc. Unde Lezana in *Summa Quaestionum*, tom. I, cap. 13, n. 28, ita scribit: « Religiosi simoniam committunt in electionibus, si dant temporale aliquod munus, vel *a munere*, vel *a lingua*, vel *ab obsequio* pro consequendis dignitatibus ecclesiasticis, v. g. Abbatia, Prioratu, Provincialatu, Generalatu, Vicariatu, Definitoriatu, seu etiam licentia Confessiones audiendi, praedicandi, Ordines recipiendi, seu a casibus reservatis absolvendi etc... Quod extendunt etiam ad illos, qui dant aliquod ex praedictis muneribus pro consequendo officio Sacristae vel Procuratoris Ordinis » (Vid. etiam Felix Potestas, tom. I, n. 1243 sqq.).

350. Simonia est dare pecuniam vel aliud pretio aestimabile pro obtinenda voce alterius in electionibus. Item simonia foret, si electores conveniant, ut unus suffragetur uni in una electione, et alter in alia; ut si dicant: *si dederis mihi vel aliis tuum votum, ego dabo tibi meum, vel amico tuo*; vel si ad effectum electionis *promittatur* Guardianatus, Definitorius etc. Et ratio est, quia a sacris Canonibus quodlibet pactum in Beneficiis et Officiis ecclesiasticis, ut simoniacum prohibetur (Lezana, loc. cit. n. 28 et 29; Matteuc. ibid. n. 20; Elbel, Pars II, n. 638).

351. Simoniam committeret Praeses Capituli, si volens Titium et non Caium eligi, videns electores inclinare in Caium, ad hunc excludendum cum ipsomet agit, ut quamvis alias dignus sit, a concursu desistat, et minas adhibet, aliisque utitur artibus, aptis quidem ad retrahendum Caium a concursu, et Praeses hoc modo effectum obtinet. Cum in hoc casu preces adhibeantur et metus incutiat ad effectum ut eligatur Titius, manifeste patet, praedictas preces ac metum incussum aequivalere in casu pretio electionis, ac insuper constituere obstaculum *libertati* electionis (Cf. Matteucci, n. 19).

352. Exinde tamen non est inferendum, etiam tractatus consultorios esse prohibitos. Hi enim saepius necessarii sunt ad providendum de superiore magis idoneo et opportuno vel universo Ordini, si agatur de Generali; vel Provinciae, si agatur de Provinciali; vel Conventui, si agatur de Guardiano. Idem dicatur de Definitoribus. Et id revera observatur in praxi, ne secus electiones confuse atque caece procedant. Accedit, quod nullibi in sacris Ca-

nonibus huiusmodi actus seu tractatus consultorii et praeparatorii pro electionibus, prohibentur, dummodo pacta, conventiones, promissiones, coactiones et cetera huiusmodi absint.

353. Duo superiores locales nequeunt *propria auctoritate*, sine simoniaca labe, ad invicem permutare Conventus, quibus per electionem praesunt; sed opus est, ut vera necessitate existente, fiat resignatio in manu superioris, etiam extra Capitulum et Congregationem, a quo per novas patentes debent Conventibus deputari (Cf. Matteuc. ibid. n. 23; Lezana, loc. cit. n. 32; Potestas, n. 1250 sq.).

354. Quoad hoc Constitutionibus Ordinis Minorum, n. 615, sic statuitur: Guardiani renuntiationem, quae in scriptis fieri debet, extra Capitulum acceptare, *non ad solum Provincialem*, nisi in casu urgentis necessitatis, *sed ad totum Definitorium pertinet*.

355. Relate ad poenas contra simoniacos, ex Extrav. *Cum detestabile*, II, de *Simonia*, omnis electio, provisio, nominatio et confirmatio simoniace facta, est *ipso iure* nulla et irrita, et qui sic electus est, tenetur in conscientia Beneficium, Officium vel Praelaturam rennunciare (Vid. S. Alph. lib. III. n. 112, quaest. I. Hom. Apost. tract. IV, n. 50; Lerana, loc. cit.).

356. An autem committentes simoniam realem in praedictis electionibus ad Praelaturas regulares, incurrant etiam excommunicationem latae sententiae Romano Pontifici reservatae iuxta cit. Extrav.? Respondetur, post Constitutionem *Apostolicae Sedis* Summi Pontificis Pii IX non incurrere. Nam hic Pontifex huiusmodi censurae subiaccere voluit: « Reos simoniae realis in *Beneficiis* quibuscunque, eorumque complices ». Cum versemur in odiosis, Beneficia hoc in loco stricte accipienda sunt; at vero Praelaturae seu Dignitates in Ordinibus religiosis stricto sensu Beneficia non sunt, sed officia ecclesiastica. Ergo non comprehenduntur in dicto articulo Pianae Constitutionis.

357. *Quaestio*. An *simoniace* electus ad Praelaturam seu Dignitatem regularem, sed *ignoranter*, teneatur eam dimittere? Respondetur *affirmative*. Nam ignorantia solum excludit delictum, et excusat a culpa et poena, sed non legitimat actum alias invalidum, eo quod licet promotus non sit simoniacus, *est tamen simoniace electus* (Mattucci, n. 13).

CAPUT II.

De fide catholica tenenda et profitenda.

358. Praemittitur hoc brevissimum caput pro claritate dicendorum de peccatis fidei oppositis.

1. « Cum homo a Deo, tamquam Creatore et Domino suo, totus dependeat, et ratio creata increatae Veritati penitus subiecta sit, plenum revelanti Deo intellectus et voluntatis obsequium fide praestare tenemur. Hanc vero fidem, quae humanae salutis initium est, Ecclesia catholica profitetur virtutem esse supernaturalem, qua, Dei aspirante et adiuvante gratia, ab eo revelata vera esse credimus, non propter intrinsecam rerum veritatem naturali rationis lumine perspectam, sed propter auctoritatem ipsius Dei revelantis, qui nec falli, nec fallere potest. Est enim fides, testante Apostolo: *Sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium* » (Conc. Vatic. Const. de Fid. catb. cap. 3).

2. « Quoniam vero sine fide impossibile est placere Deo, et ad filiorum eius consortium pervenire; ideo nemini unquam sine illa contigit iustificatio, nec ullus, nisi in ea perseveraverit usque in finem, vitam aeternam assequetur » (Conc. Vatic. *ibid.*).

3. Omnium autem veritatum divinitus revelatarum depositum Christus Dominus per Apostolos suos Sanctae Ecclesiae Catholicae, huiusque visibili capiti Romano Pontifici, tradidit fideliter custodiendum, et infallibiliter declarandum.

4. Fideles igitur captivantes intellectum suum in obsequium fidei, firmiter credere et alte profiteri tenentur quidquid Catholica Ecclesia, vel Romanus Pontifex, eiusdem Ecclesiae supremus Pastor et Magister, *fide divina* credendum proponit; simulque reprobare et damnare quidquid eadem Ecclesia aut Romanus Pontifex reprobat et damnat: assensum vero religiosum praestare item tenentur illi doctrinae vel sententiis doctrinalibus, quae respiciunt gubernium et regimen Ecclesiae, nam istae etiam promanant ab auctoritate a Christo eidem Ecclesiae concessa ad pascendum gregem suum.

5. Praeterea respuendae omnino sunt opiniones illae, quae indicantur sub nomine *Americanismi*, quibus nonnulli « opportuum esse contendunt, ad voluntates discordium alliciendas, si quaedam doctrinae capita, quasi levioris momenti, praetermittantur, aut molliantur ita, ut non eundem retineant sensum, quem constanter tenuit Ecclesia ». Christiani e contra firmiter tenere debent quod docet Ecclesia in Concilio Vaticano adunata: *Neque enim, inquit, fidei doctrina, quam Deus revelavit, velut philosophicum inventum proposita est humanis ingeniis perficienda, sed tamquam divinum depositum, Christi Sponsae tradita, fideliter custodienda, et infallibiliter declaranda... Is sensus sacrorum dogmatum perpetuo est retinendus, quem semel declaravit sancta Mater Ecclesia, nec unquam ab eo sensu, altioris intelligentiae specie et nomine, recedendum* (Leo PP. XIII in Epist. ad Emum Card. Iacobum Gibbons Arch. Baltimor.).

6. Quia vero ex doctrina Apostoli Pauli (Rom. X, 10) *corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem*, ideo non solum nunquam licet veram fidem negare, vel falsam simulare, sed neque cuiquam, praesertim Sacerdotibus, fas est unquam, sive ex animi pusillanimitate, sive ex motivo captandi sibi incredulorum aut errantium benevolentiam, eorum erroribus indulgere vel eis facere concessionem doctrinales, quae interdum non sunt, nisi haereses formales.

7. Fides ergo non debet in secreto tantummodo cordis latere semper, sed oportet, ut quandoque exterius appareat, maxime cum honor Dei vel utilitas proximi expostulat, ut fides conspicua fiat. Hinc illud monitum Redemptoris Nostri (Matth. X, 32): *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo*. Hinc etiam factum est, ut Ecclesiae auctoritas externam fidei professionem praeceperit pluribus in adiunctis, ab iis praecipue emittendam, qui aliis praesunt vel quaedam obeniunt munera.

*Professio Orthodoxae Fidei iuxta Formam a Summis
Pontificibus Pio IV et Pio IX praescriptam.*

Ego N. firma fide credo et profiteor omnia et singula, quae continentur in Symbolo fidei, quo sancta Romana Ecclesia utitur,

videlicet: Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem caeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Iesum Christum filium Dei Unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia saecula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de coelis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis, sub Pontio Pilato passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum Scripturas. Et ascendit in coelum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum et vivificantem: qui ex Patre, Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur, qui loquutus est per prophetas. Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi saeculi. Amen.

Apostolicas et ecclesiasticas traditiones reliquasque eiusdem Ecclesiae observationes et constitutiones firmissime admitto et amplector. Item sacram Scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione sacrarum Scripturarum, admitto, nec eam unquam, nisi iuxta unanimem consensum Patrum, accipiam et interpretabor.

Profiteor quoque septem esse vere et proprie Sacramenta novae legis a Iesu Christo Domino Nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, Extremam Unionem, Ordinem et Matrimonium, illaque gratiam conferre; et ex his Baptismum, Confirmationem et Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque et approbatos Ecclesiae catholicae ritus in supradictorum omnium Sacramentorum solemnii administratione recipio et admitto. Omnia et singula, quae de peccato originali et de iustificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita et declarata fuerunt, amplector et recipio. Profiteor pariter in

Missa offerri Deo verum, proprium, et propitiatorium Sacrificium pro vivis et defunctis, atque in sanctissimo Eucharistiae Sacramento esse vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem una cum anima et divinitate Domini nostri Iesu Christi, fierique conversionem totius substantiae panis in corpus, et totius substantiae vini in sanguinem, quam conversionem catholica Ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi. Constante teneo purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuari. Similiter et Sanctos una cum Christo regnantes venerandos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas. Firmiter assero imagines Christi ac Deiparae semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas et retinendas esse, atque eis debitum honorem ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmo. Sanctam, catholicam et apostolicam Romanam Ecclesiam omnium ecclesiarum matrem et magistram agnosco. Romanoque Pontifici beati Petri Apostolorum Principis successori, ac Iesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac iuro.

Caetera item omnia a sacris Canonibus et oecumenicis Conciliis, ac praecipue a sacrosancta Tridentina Synodo, et ab oecumenico Concilio Vaticano tradita, definita ac declarata, praesertim de Romani Pontificis Primatu et infallibili magisterio, indubitanter recipio atque profiteor; simulque contraria omnia, atque haereses quascumque ab Ecclesia damnatas et reiectas et anathematizatas ego pariter damno, reicio, et anathematizo. Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in praesenti sponte profiteor et veraciter teneo, eandem integram et immaculatam usque ad extremum vitae spiritum, constantissime, Deo adiuvante, retinere et confiteri, atque a meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri et doceri et praedicari, quantum in me erit, curaturum,

Ego idem N. spondeo, voveo ac iuro. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

CAPUT III.

De Infidelitate, Haeresi et Haereticis.

§ I. *Notio et divisio infidelitatis.*

359. Infidelitas generatim sumpta, est carentia fidei in homine *non baptizato*: hi quippe dicuntur infideles, qui per Baptismum habitum fidei non susceperunt. Triplicem infidelitatem distinguunt Theologi; videlicet *positivam*, *negativam* et *privativam*. 1° Infidelitas *positiva*, quae etiam *formalis* dicitur, est carentia fidei in illis, quibus fides sufficienter est proposita, quam tamen contemnunt vel positive respuunt. 2° Infidelitas *negativa* seu *materialis* est carentia fidei in illis, qui numquam de vera Religione quidquam audierunt. 3° Infidelitas *privativa* est carentia fidei in illis, qui propria culpa seu vincibili ignorantia, veritates fidei nesciunt, vel eas, data occasione, sibi comparare negligunt.

360. Praecipuae species infidelitatis sunt *Paganismus*, *Judaismus*, et *Mahumetanismus*, quibus a nonnullis Theologis adduntur *Deismus*, *Atheismus*, *Pantheismus*, et *Rationalismus*, quae tamen *in homine baptizato*, potius ad apostasiam et haeresim referuntur; siquidem infidelitas, ut diximus, est carentia fidei in homine *non baptizato*. Nihilominus *sensu latiori* infidelitas complectitur etiam haeresim et apostasiam, utpote quae opponuntur *fidei divinae*, cui haeretici et apostatae per gravissimum delictum evadunt infideles.

§ II. *Notio et divisio haeresis.*

361. *Haeresis* est error intellectualis in homine christianam Religionem professore, contra aliquam veritatem fidei (Elbel, vol. I, Pars II. n. 87. edit. Paderbonae, 1891).

362. Haeresis duplex est, *materialis* et *formalis*. *Materialis* est, quando quis non malo animo, aut ex pertinacia, sed ex simplicitate seu ignorantia, aut defectu debitae informationis, vel ex positiva sinistra informatione errat circa fidem. *Formalis* est error

voluntarius, quem homo baptizatus *pertinaciter* tenet contra aliquam veritatem fidei Catholicae. Ex quo sequitur, haeresim *materialem* esse tantum errorem intellectus; *formalem* vero, praeter errorem intellectus, secum ferre etiam *pertinaciam voluntatis*, et ob hanc *pertinaciam* seu *contumaciam* dici etiam *peccatum in voluntate*. Ergo ad haeresim formalem *duo copulative* requiruntur, nimirum error in intellectu et *pertinacia* in voluntate (Laymann, lib. II, tr. I, cap. 13, n. 1 et 2; Reiff. lib. V, tit. VII, n. 3 sq.; Schmalz. eod. tit. n. 1 sq.; Elbel, loc. cit. n. 82; et cf. Sporer, tr. II, cap. II, sect. II, n. 14 sqq.).

363. Notandum est, *pertinaciam* ex parte voluntatis ad constituendam *haeresim* requisitam non consistere in hoc, quod quis acriter et quasi mordicus diu retineat, defendat vel tueatur errorem contra fidem, sed in hoc, quod huiusmodi errorem retineat *postquam contrarium eidem sufficienter iam est propositum*, vel etiam quando *scit contrarium teneri a vera universali Ecclesia*, cui iudicium proprium praeferre praesumit (Vid. Mastrius, *Theol. Mor.* Disp. X. n. 23 et 24; Santi, h. t. n. 2).

364. Collige: I. Illos omnes dicendos esse haereticos *formales*, qui cum *pertinacia* modo descripta tuentur errorem contra Fidem catholicam.

II. Eum, qui metu mortis vel ex alia causa negat exterius fidem, aut aliquid fidei contrarium affirmat *absque interiori mentis assensu*, graviter quidem peccare contra praeceptum profitendi fidem; proprie tamen ac vere haereticum non esse. Nam haeresis essentialiter consistit *in interno iudicio erroneo* intellectus contra fidem, quale hic non adesset. Nihilominus in foro externo talis censeretur *haereticus*, et ut *haereticus* merito puniatur, quia *Ecclesia non iudicat de occultis* (Elbel, n. 88; Gury Ballerini, tom. I, n. 210, nota a, pag. 172).

III. Non esse haereticum *formalem* illum, qui *sine pertinacia* ignoranter errat contra fidem, paratus tamen corrigi et credere, quod Ecclesia docet et credit.

Qui sententiam, ita S. Augustinus, *suam, quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, praesertim quam non audacia suae praesumptionis pepererunt, sed*

a seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quaerunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam sunt inter haereticos deputandi (Vid. Ferraris, v. *Haereticus* n. 3).

IV. Haereticum *formalem* esse, qui *positive* dubitat de fidei articulo sufficienter sibi proposito, pertinaciter asserendo vel iudicando eum non esse omnino certum. Hinc Iuris effatum: *Dubius in fide infidelis est*; hinc etiam S. Athanasius in Symbolo: *Nisi fideliter firmiterque crediderit, salvus esse non poterit*. Et revera dubitans de aliquo articulo fidei, ex. gr. de reali Christi praesentia in SS. Eucharistiae Sacramento, satis manifestat, se non credere infallibilitatem Ecclesiae. Qui autem hanc non credit, vel in dubium revocat, merito habetur pro haeretico (Schmalz. n. 5; Reiff. n. 10; Ferraris, n. 4; Elbel, n. 85).

Dictum est: qui *positive* dubitat de fidei articulo SIBI SUFFICIENTER PROPOSITO: ex huius enim defectu *formales haeretici* non sunt, qui inter haereticos nati et educati, de uno vel pluribus articulis dubitant, donec sufficienter instruantur et motiva credibilitatis fidei catholicae sufficienter apprehendant. Nam dubitatio huiusmodi in istis non est coniuncta cum pertinacia, imo eam ordinat ad cognoscenda et melius penetranda fundamenta fidei catholicae (Auctores cit. et Sporer, tom. I, tr. II, cap. III, sect. I, n. 3 ad 7).

V. Haereticum *formalem* non esse, qui ex ignorantia etiam crassa et supina ac moraliter culpabili ignorat, errorem suum, seu opinionem erroneam, verae fidei et verae Ecclesiae esse contrariam. Constat ex dictis de essentia haeresis formalis, quae requirit *pertinaciam*; at nemo censetur pertinax in suo errore contra fidem, nisi sciat et advertat se sentire contra Ecclesiam. Praeterea peccatum haeresis non est peccatum ignorantiae, sed *infidelitatis positivae*; ad hunc autem requiritur scientia de contraria doctrina tradita ab infallibili Magisterio Ecclesiae. Confirmatur demum, quia alias plurimi inter Catholicos essent *haeretici*; siquidem plurimi inveniuntur, qui ex ignorantia etiam culpabili versantur in erroribus et opinionibus erroneis universali Ecclesiae contrariis. Ita docent in locis citatis Laymann, n. 2; Mastrius, n. 26; Reiffenstuel, n. 9; Schmalzgrueber, n. 14; Elbel, n. 98, etc.

Quinimo, etsi quis etiam ex ignorantia affectata erret contra fidem, *propter laedium inquirendi veritatem*, vel ob similem causam, non est proprie haereticus; quia qui sic ignorat, et errat in rebus fidei, non credit *scienter* aliquid contra id quod definitum est ab Ecclesia; secus, ut supra dictum est, non pauci Catholici ob ignorantiam, quamvis culpabilem et affectatam, doctrinae Ecclesiae, censendi essent haeretici. Aliter dicendum est de iis, qui affectate ignorare volunt articulos fidei, aut circa eos inquirere intermittunt, *ob contemptum auctoritatis Ecclesiae, et parvam eius aestimationem*: tales enim homines minime parati sunt iudicium suum subiicere Ecclesiae, etiam errore cognito, adeoque *pertinaciter* errant in fide. Ita sentiunt Laymann, n. 2; Mastrius, n. 27; Schmalzgrueber, n. 14 et 15, et plures alii Auctores in praedictis locis allegati.

Quapropter cum dicitur, errantes contra fidem ex ignorantia etiam *crassa* aut *affectata*, haereticos non esse, intelligendum est tantum de iis, qui fidem catholicam Romanam profitentur, adeoque in ea *infallibilem auctoritatem agnoscunt*. Nam illi, qui alienam ab Ecclesia catholica fidem tenent, ut sunt Lutherani, Calvinistae, et ex crassa vel affectata ignorantia *infallibilem Ecclesiae auctoritatem non agnoscunt*, aliaque dogmata catholica non credunt, inter haereticos adnumerandi sunt, eorundemque censuris subiecti. Et sane, qui veram Christi Ecclesiam, in cuius fide baptizatus fuit, oppugnat, *eiusque auctoritatem* culpabiliter negat, ipsi Ecclesiae inobediens est, et in eam contumax et rebellis, ac proinde ab ea separatus, et sic merito inter haereticos computatur (Laymann, n. 2; Schmalz. n. 15).

365. Haeresis *formalis*, de qua hucusque praecipue locuti sumus, dividitur in *internam* et *externam*. *Interna* seu *mentalis* est quae in mente retinetur, et nec verbis, nec facto externe manifestatur. *Externa* est, quae vel verbis vel alio aliquo signo externo sufficienter manifestatur. Facile intelligitur, externam haeresim, sola expressione per signum externum factam, ab interna seu mentali differre; nam in substantiali malitia cum illa convenit (Communis).

366. Haeresis *externa* dividitur in *occultam* et *publicam*, seu manifestam. *Publica* dicitur, quae *palam* et *coram pluribus* externe manifestatur, quaeque proinde potest ad forum externum tra-

duci et iuridice probari. Occulta est, quae verbis, vel facto, signove externo aliquo proditur, vel nemine, vel uno, alterove solummodo praesente et audiente; ut si quis nemine prorsus praesente et audiente, secum ipse discurrens, haeresim mente conceptam ore proferret, dicendo v. g. *plane non credo Deum esse Trinum et Unum* (Ita Reiff. n. 16).

367. Haec haeresis, utpote *externa*, quamvis *occulta*, sufficit ad incurrendas poenas, nec requiritur, ut sit *publica*. « Ecclesia, ita Santi, potest punire haeresim etiam solum occultam, quia haereticus occultus ponit factum externum, quod cadit sub potestate Ecclesiae, etsi desint testes legitimi, quod per accidens contingit. Quoniam vero procedi non potest mediis et via ordinaria (*iuridice, defectu testium*) a Praelatis contra haereticum occultum, *haeresis occulta facta est crimen reservatum Romano Pontifici* ».

§ III. Poenae contra haereticos.

368. Praemittenda: 1° Poenae ecclesiasticae non afficiunt haeresim *materialem*, consequenter haeretici *materiales* non subiacent censuris aliisque poenis in haereticos latis; siquidem poenae huiusmodi non feruntur, nisi *ob culpam cum pertinacia coniunctam*; at in haeresi materiali vel nulla adest culpa, vel si adest, saltem pertinacia abest. Ex quo sequitur, haereticos *materiales*, si cognita veritate ad veram fidem redeant, vel convertantur, non indigere absolutione ab excommunicatione, nisi ad cautelam; sed satis esse, si Fidei professionem emittant et Sacramentum Poenitentiae suscipiant (Ita committer Doctores).

2° Poenae ecclesiasticae non afficiunt haeresim *pure mentalem* seu *mere internam*: nam Ecclesia non iudicat de occultis, sed tantum de manifestis. Hinc haeretici per haeresim pure internam non sunt obnoxii excommunicationi, ideoque a quocumque Confessario possunt absolvi (Vid. Auctores cit.; Sporer, tr. II, cap. III, sect. II, n. 22).

3° Poenae ecclesiasticae contra haeresim statutae, afficiunt tantummodo haeresim *externam et formalem*; nam poenae huiusmodi, praesertim excommunicatio, latae sunt ad puniendum gravissimum crimen *haeresis externae et formalis*, quod committitur, ut di-

ximus, quando signo, verbo, vel facto aliquo, seu generatim *per actionem mortaliter malam*, haeresis mentalis *externe* manifestatur (Auctores cit.; Sporer, *ibid.* n. 23).

Quibus praemissis, recensendae sunt poenae contra crimen haeresis statutae, ex quibus aliae sunt *spirituales* seu *canonicae*, et aliae *temporales* seu *civiles*.

369. A. *Poenae spirituales. Prima poena est excommunicatio latae sententiae Romano Pontifici speciali modo reservata, quam etiam incurrunt:*

a) *Credentes* eis, scilicet qui adhaerent falsae doctrinae haereticorum, etsi ad sectam haereticam non pertineant.

b) *Receptores*, idest illi, qui haereticum ob causam haeresis fugientem, seque occultantem, hospitio recipiunt, seu in tuto ponere student, ne a iudicibus comprehendatur.

c) *Defensores*, nempe illi, qui haereticorum *errores*, vel eorum *personae* in indicio ob causam haeresis, vel extra iudicium tuentur, vel commendant et protegunt.

d) *Fautores*, idest illi, qui haereticis, qua talibus, prosunt et favent, sive *positive* aliquid faciendo, sive *negative* omittendo id facere, quod *ex officio* facere tenentur. Notandum est, receptores, defensores et fautores haereticorum, iuxta sententiam plurium Auctorum, praedictae excommunicationi aliisque poenis ecclesiasticis subiici, quamvis non habeant formalem intentionem operam suam praestandi, vel ab officio abstinendi praecise propter haeresim, sed potius ob amicitiam, vel commiserationem, aut sanguinis propinquitatem. Nam non attenditur motivum seu causa, qua movetur favens vel defensor, sed ipsa actio attenditur, quae per se et scienter dirigitur ad protegendam haeresim et haeretici delinquentis personam (Vide Laymann, tr. II, cap. IV, n. 5; Sporer, tr. II, cap. III, sect. 3, n. 26 ad 30 inclus.; Santi, lib. V, tit. VII, n. 7; Reiff. an. 247 ad 253. Fatendum tamen, alios Auctores aliter sentire).

Descripta poena excommunicationis iam ab antiquo lata contra haereticos, eorumque defensores, renovata est a Summo Pontifice Pio IX in Const. *Apostolicae Sedis* sub n. 1 primae partis, ubi excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici speciali modo reservatae subiacere voluit:

Omnes a christiana fide apostatas, et omnes ac singulos haereticos, quocumque nomine censeantur, et cuiuscumque sectae existant, eisque credentes, eorumque receptores, fautores, ac generaliter quoscumque illorum defensores.

Secunda poena est irregularitas, per quam haeretici notorii seu publici, eorumque receptores, defensores et fautores, nec novos Ordines suscipere, nec susceptos exercere possunt. Dictum est notorii, quia irregularitas contrahi videtur, iuxta plures Auctores, ob infamiam haeresi adnexam, quam infamiam non subit occultus haereticus. Nihilominus alii graves Doctores, forte probabilius, tenent et probant, etiam haereticos occultos, eorumque fautores irregularitatem contrahere, de quo vide Reiffenstuel, n. 255.

Tertia poena est inhabilitas ad possidenda quaecumque Beneficia, Dignitates et Officia ecclesiastica. Quare collatio Beneficii facta haeretico est ipso iure nulla. Et notandum, utramque poenam, *irregularitatis* nempe et *inhabilitatis*, afficere haereticum etiam post conversionem et retractationem, eo quod istiusmodi poenae semel contractae, semper personam ligant, quoadusque ab habente potestatem non relaxentur. Adverte insuper, memoratas poenas irregularitatis et inhabilitatis afficere etiam *liberos* seu filios haereticorum, necnon credentium, receptorum, defensorum, ac fautorum, quoties eorum parentes in contumacia decedant. Et quidem hisce poenis afficiuntur filii usque ad secundum gradum *in linea paterna*, et usque ad primum gradum dumtaxat *in linea materna*. Vide infra n. 368 recentiorem declarationem.

Quarta poena est privatio Beneficiorum, Officiorum, et Dignitatum. Certum est, ait Reiffenstuel, n. 260, Beneficiis et Officiis, prius rite obtentis, privari omnes in haeresim labentes, eorumque *Receptatores* et *Defensores*.

Quinta poena est privatio sepulturae ecclesiasticae, cui subiiiciuntur non tantum haeretici, sed etiam receptores, fautores et defensores. Si quis aliquem ex ipsis scienter in loco sacro sepelisset, iure antiquo excommunicationem incurrebat, nec poterat ab ea absolvi, nisi propriis manibus et publice cadaver exhumasset. Verum haec antiqua dispositio moderata est in Const. *Apostolicae Sedis*, qua excommunicationi latae sententiae nemini reservatae subii-

ciuntur: *Mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticae sepulturae haereticos notorios, aut nominatim excommunicatos aut interdictos.*

370. *Recentiores declarationes Congregationis S. Officii.* Vicarius et Procurator Generalis Minist. Infirmorum, exposuit quod a nonnullis Provincialibus sui Ordinis, varia proposita sunt dubia relate ad acceptationem, professionem, ordinationem et electionem ad Praelaturas, in favorem haereticorum, eorumque filiorum et nepotum ad fidem conversorum, et ad statum religiosum adspirantium.

Et cum dicta dubia non sint mere theoretica, sed praxim spectent, saepeque conscientiae angoribus ansam praebeant, speciatim in regionibus Germaniae et Septentrionis; hinc solutionem sequentium dubiorum postulavit:

1° Utrum ex facto, quod quis *natus fuerit in haeresi*; vel habuerit genitores, patruos, avunculos, fratres vel consobrinos *haereticos* vel *cum haereticis* desponsatos, oriatur, vi legis communis, impedimentum a Professione religiosa arcens?

2° Utrum recte dici possit, quod ob *alterius* haeresim, irregularitatem incurrunt ii solum, qui haereticos habent vel avum, vel patrem, vel matrem?

3° Utrum teneri possit doctrina illorum, qui docent talem irregularitatem non incurrere in Germania, ex eo quod inibi *parentes nulla laborant infamia*? Et utrum talis doctrina possit extendi ad illas omnes regiones, in quibus religio praedominans est haerodoxa vel protestantica?

4° Utrum illi, qui legitime dispensantur ab irregularitate quoad sacram Ordinationem, ex facto Professionis religiosae promoveri possint ad Praelaturas Ordinis; vel saltem utrum ad hoc possint obtinere facultatem a respectivis superioribus, quoties isti possint ex antiqua concessione directa, et Concilio posteriori « ex quocumque capite vel causa, praeterquam homicidii voluntarii, bigamiae, ac membrorum mutilationis, irregularitatem incurrentes, Apostolica auctoritate, in forum conscientiae tantum absolvere, nec non cum eis, etiam cum rehabilitatione, et abstersione inhabilitatis et infamiae maculae, dispensare?

S. Congregatio R. et U. Inquisitionis, sub die 3 Febr. 1898, respondit:

Ad I. Negative, salvis Constitutionibus cuiusvis Religiosae Familiae propriis.

Ad II. et III. Detur Decretum fer. IV, 4 Decembris 1890: id est: *Filios haereticorum, qui in haeresi persistunt vel mortui sunt, ad primum et secundum gradum per lineam paternam, per maternam vero ad primum dumtaxat, esse irregulares etiam in Germania et in aliis locis, de quibus petitur: ideoque dispensatione indigere, ut ad Tonsuram et ad Ordines promoveantur.*

Ad IV. Prout exponitur, negative.

Quae resolutiones approbatae sunt a Summo Pontifice (Vid. *Acta S. Sed.* vol. 30 pag. 56, ubi invenies textum italicum; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 30, pag. 299, ubi habetur versio latina supra transcripta).

371. Collige: 1° Ex eo quod quis natus fuerit *in haeresi*, vel habuerit genitores vel propinquos seu consanguineos *haereticos*, non ideo impeditur a *professione religiosa*, cum id iure communi non prohibeatur. Excipe si a propriis Constitutionibus excludatur.

2° Ob *alterius haeresim irregulares* sunt filii haereticorum, qui *in haeresi persistunt vel in ea mortui sunt*, et quidem ad 1^m et 2^m gradum per lineam paternam, per maternam vero ad 1^m dumtaxat. Hi ergo dispensatione indigent, ut ad Tonsuram et Ordines promoveri possint.

3° Ex quo quis legitime dispensatus fuerit *ab irregularitate quoad sacram Ordinationem*, non sequitur quod simul habitatus fuerit ad Praelaturas Ordinis regularis, nisi in indulto exprimatur. Etenim alia est dispensatio, ut quis *irregularis* promoveri possit ad Ordines, et alia, ut quis *inhabilis* habilitetur ad Officia, Beneficia, Dignitates seu Praelaturas. Dispensatio ceteroquin est strictae interpretationis.

372. B *Poenae temporales* contra haereticos, eorumque receptores, fautores et defensores, tum iure canonico, tum per leges civiles latae, plures sunt:

1° *Infamia* ipso iure incurrenda post sententiam declaratoriam criminis commissi.

2° *Intestabilitas*, idest fiunt intestabiles tam active, quam passive, ita ut neque testamentum condere, neque succedere ex testamento, vel ab intestato possint.

3° *Amissio patriae potestatis*, ita ut filii a die commissi criminis haeresis ex parte parentum, ante omnem sententiam sui iuris efficiantur.

4° *Inhabilitas ad honores, officia publica et omnes actus civiles*, ita ut nec iudices, nec advocati, nec testes, nec officiales, etc. esse possunt.

5° *Confiscatio bonorum*, ita ut bona haereticorum omnia a die commissi criminis, ipso iure, sed post sententiam *declaratoriam* criminis, censentur *confiscata*, nempe amissa et fisco tradita.

6° *Liberatio subditorum vel servorum* a vinculo obedientiae seu obsequii, quatenus servi vel subditi ab obsequio domini haeretici liberi fiunt.

7° *Ultimum supplicium*, quatenus haereticis etiam poena capitis infligi poterat. De his poenis videatur fusior explicatio apud Auctores; cf. Reiff. n. 292 sqq.; Schmalz. n. 123 sqq.

373. Relate ad praefatas poenas temporales advertendum est, quod ex communibus concessionibus factis haereticis in variis regnis, nec non circumstantiis mutatis, *descriptae poenae civiles non amplius in usu sunt receptae* (Santi, hoc tit. n. 14).

§ IV. De Iudice in crimine haeresis.

374. Iura decernunt et declarant, nullum saecularem seu laicum, sed *Ecclesiasticum dumtaxat* esse posse iudicem in causa haereseos. Nam, crimen hoc, cum suam habeat rationem formalem *in oppositione ad fidem*, mere ecclesiasticum est, consequenter eius cognitio ad forum tantummodo ecclesiasticum pertinet (Vid. Reiff. n. 431 sqq.; Ferraris, verb. *Haeresis*, n. 17).

375. In specie iudices ecclesiastici in causa haeresis, sunt sequentes: 1° Summus Pontifex, et hoc planum est; 2° S. Congregatio Cardinalium generalium Inquisitorum; 3° Episcopi respectu omnium existentium in sua Dioecesi, sive laici sive clerici sint;

idque extenditur etiam *ad exemptos* a iurisdictione Episcopali, ut sunt ex. gr. Regulares; quo tamen in casu Episcopi sunt iudices in causa haeresis, non ut iudices *ordinarii*, sed ut *Delegati* Apostolicae Sedis; 4° Vicarius Generalis sine speciali Episcopi mandato non est iudex in causa haeresis; 5° Iudex ordinarius in causa haeresis, est etiam Capitulum (seu Vicarius Capitularis) sede Episcopali vacante. Non potest tamen Capitulum sede vacante *exemptos* indicare in causa haeresis, cum Capitulum sede vacante succedat Episcopo solum in iis, quae *iure ordinario* competunt Episcopo, non vero in iis, quae nonnisi *iure delegato aut speciali* habet; 6° Indices competentes in causa haeresis sunt Inquisitores Fidei in *S. Officio Inquisitionis* specialiter deputati a Suprema et Universali Congregatione Cardinalium generalium Inquisitorum.

376. Quia Episcopus in sua Dioecesi est immediatus custos fidei, hinc ipse est etiam *Inquisitor natus* haereticae pravitatis. Quoties autem in Dioecesi reperiatur instituta *S. Inquisitio*, tunc etiam Inquisitores possunt facultate ordinaria procedere contra haereticos, idest procedere potest Episcopus, et procedere eodem modo possunt Inquisitores, hac tamen lege, ut antequam sententia ab alterutro Tribunali proferatur, mutua actorum processualium communicatio facienda est. Quod si in Dioecesi vel in Provincia instituta non fuerit *S. Inquisitio*, Episcopus potest contra haereticos procedere ex sese ad sententiam definitivam, quin Inquisitoribus alienae Dioecesis vel Provinciae teneatur acta referre. Quae diximus de iudice in crimine haeresis, et lura declarant, et unanimiter tradunt Doctores (Vid. Reiff. Schmalz. Ferraris, locis cit.).

§ V. De communicatione cum haereticis.

377. Certum est, olim nefas fuisse communicare cum haereticis vi generalis regulae, qua interdicta erat communicatio quaelibet *cum excommunicatis*, prout sunt haeretici. At post Extravagantem *Ad evitanda* Martini V, editam in Concilio Constantiensi, prohibitum non est communicare cum haereticis, etiam notoriis et manifestis, dummodo absit *scandalum et periculum perversionis*.

378. Hinc licitum est Catholicis contractus et negotia civilia cum haereticis peragere, inservire in domibus haereticorum, adire eorundem templa, et ex iusta causa audire etiam eorum publicas conciones *ad notandos errores*, hac semper conditione supposita: *dummodo absit scandalum et periculum perversionis*; hoc enim alterutrum ubi intervenit in communicatione cum haereticis, vitari omnino debet *iure divino*, et hoc planum est.

379. Advertendum est, laudatum Martinum V, etsi declaraverit, nullum excommunicatum in posterum esse vitandum, exceptit tamen illum, qui a Iudice *specialiter et nominatim* ut excommunicatus *sit denunciatus*, aut *sit publicus et notorius Clerici percussor*.

380. Super re observa, lector, recentiores declarationes, quas hic subiicimus; Quaesitum fuit:

I. *Suntne vitandi, qui nominatim excommunicantur sive a Papa, sive ab Episcopo?*

II. *Suntne vitandi, qui nominatim DECLARANTUR excommunicati sive a Papa, sive ab Episcopo?*

III. *Suntne hodie excommunicati vitandi notorii Clericorum percussores?*

IV. *Qui communicat cum excommunicato vitando, praeter peccatum, incurritne hodie excommunicationem minorem.*

Sacra Congregatio Univ. Inq. die 9 Ian. 1884, suprascriptis dubiis sic respondit:

Ad I. et II. *Affirmative ad normam Const. Martini V, quae incipit Ad evitanda: hoc excepto, quod communicantes cum excommunicatis vitandis hodie non incurrunt excommunicationem maiorem, praeter casus comprehensos in Const. APOSTOLICAE SEDIS, IV idus Octobris 1869.*

Ad III. *Affirmative, ut supra, iuxta laudatam Bullam Ad evitanda.*

Ad IV. *Detur Decretum fer. IV. 5 Decembris 1883 in Petrocoren., quod ita se habet:*

1º Fere omnes Constitutionis Apostolicae Sedis commentatores docent, excommunicationem *minorem*, vi huius Constitutionis abolitam esse. *Utrum haec sententia tuto doceri possit in suo Seminario?*

Ad 1^m EE. DD. respondendum decreverunt: *Affirmative, facto verbo cum SSmo*. Quas resolutiones Leo PP. XIII approbavit et confirmavit (1).

381. Postulatum est etiam: *Utrum ablata excommunicatione minori contra eos, qui communicant cum excommunicatis nominatim a Summo Pontifice, censeatur etiam ablata prohibitio?*

S. Congregatio Rom. et Un. Inquisitionis, die 2 Aug. 1893, respondit: *Negative*, cum approbatione Summi Pontificis (Vid. *Acta S. Sed.* vol. 31, pag. 399 sqq.).

382. Ex allatis resolutionibus haec summam sunt retinenda:

a) Sunt vitandi, qui nominatim *excommunicantur*, sive a Papa, sive ab Episcopo.

b) Sunt vitandi, qui nominatim *declarantur* excommunicati sive a Papa, sive ab Episcopo.

c) At communicantes cum excommunicatis vitandis, hodie non incurrunt excommunicationem *maiores*, praeter casus comprehensos in Const. *Apostolicae Sedis*, quos vide in secunda parte eiusdem Constitutionis n. XVI et XVII.

d) Sunt hodie excommunicati vitandi notorii Clericorum percussores.

e) Qui communicat cum excommunicato vitando hodie non amplius incurrat excommunicationem *minorem*, quae ablata est, quamvis non sit ablata *prohibitio* communicandi cum excommunicatis vitandis.

§ VI. *Dubia et resolutiones circa plurima inter catholicos et acatholicos.*

383. *Quoad baptismum haereticorum.*

I. An baptizati ab haereticis promiscue sint sub conditione rebaptizandi?

(1) Etsi excommunicatio *minor* abolita fuerit, nihilominus in quibusdam recentioribus documentis S. Sedis adhuc retinetur, ut ex. gr. in formula absolutionis generalis pro Regularibus, ut videre est in novissima collectione Decretorum S. R. C. n. 3550.

II. An saltem illi, quos non constat in particulari valide baptizatos fuisse.

Resp. Ad I. et II. Detur responsum latum a S. C. Concilii sub die 27 Mart. 1683, nempe: *Non esse rebaptizandos, nisi adsit dubium probabile de invaliditate baptismi* (S. O. die 6 Apr. 1859).

384. Triplex in conciliandis haereticis distinguitur procedendi methodus: 1° si Baptismus *absolute* conferatur, nulla requiritur abiuratio, seu absolutio, eo quod omnia abluit sacramentum regenerationis; 2° si Baptismus sit *sub conditione* iterandus, hoc ordine procedendum erit: a) abiuratio seu fidei professio; b) Baptismus conditionatus; c) Confessio sacramentalis cum absolutione conditionata. 3° Quando denique validum iudicatum fuerit Baptisma, sola recipitur abiuratio seu fidei professio, quam absolutio a censuris sequitur (Instr. S. O. 20 Iul. 1859).

385. *Quoad adorationem SS. Sacramenti et absolutionem sacramentalem.*

An Eucharistiae Sacramentum delatum ad infirmum a presbytero graeco schismatico adorari debeat a viro catholico? Responsum fuit sub die 15 Apr. 1672:

« Scribatur quod occasione, qua non possit evitare delationem Sacramenti, *illud adoret*, sed non prosequatur deferentem, nec ingrediatur ecclesiam graecorum ». Hoc decretum confirmatum fuit ab eadem Congr. S. O. die 7 Iul. 1864).

386. An in periculo mortis, deficiente sacerdote catholico, quaeri possit *absolutio* a sacerdote schismatico?

Resp. Licere, dummodo tamen et aliis fidelibus non praebeatur scandalum, nec sit alius sacerdos catholicus, nec sit periculum ut fidelis ab haeretico pervertatur, et tandem probabiliter credatur sacerdotem haereticum administraturum hoc Sacramentum secundum ritus Ecclesiae (S. O. die 7 Iul. 1864).

387. a) Non licet procurare haereticis in periculo mortis auxilium Sacramentorum, ad id vocando *sacerdotem eorum fidei* (Dechr. cit.).

b) Non licet *pecunia* concurrere ad fabricam ecclesiarum haereticarum (Dechr. eod.).

388. An permissum sit haereticorum ecclesias seu synagogas aedificare: responsum fuit: *Non esse inquietandos, dummodo non adsit scandalum, nec sit in contemptum religionis*. Curet autem Episcopus, ut artifices per missionarios et confessarios opportune instruantur, quando a propria praestanda opera in ecclesiis seu synagogis aedificandis se abstinere debeant. Tenentur scilicet ab opere se abstinere: 1. Ubi huiusmodi opus communiter habeatur pro signo protestativo falsae religionis; 2. vel aliquid in ipso contineatur quod per se directe ac unice exprimat reprobationem catholici cultus, et approbationem damnati cultus haereticorum; 3. aut constet artifices catholicos ad opus adigi vel vocari ab haereticis in contemptum catholicae religionis. Ceterum quamvis extra hos casus relinquendi sint in bona fide, semper tamen monendi sunt, ne haereticorum cultui cooperari intendant (Decr. cit. S. Congr. S. O. die 7 Iul. 1864).

389. *Catholici et acatholici quoad interventum ad nuptias et funera.*

An possint *invitari* haeretici, schismatici et infideles ad adistendum *catholicorum nuptiis*, vel etiam mixtis quae licite contrahuntur?

Congregatio S. O. die 14 Ian. 1874 respondit: *Tolerari posse, accedente rationabili causa, et dummodo nulla interveniat communicatio in sacris, et scandalum non sit pertimescendum.*

390. Possuntne catholici interesse quovis modo *nuptiis*, haereticorum, schismaticorum et infidelium, vel etiam in nuptiis quae illicite contrahuntur inter catholicam partem, et alteram ex sectis supradictis addictam, sive nuptiae validae evadant, aut sint invalidae?

Eadem Congr. S. O. respondit: *De regula, negative; tolerari tamen posse, ut catholici huiusmodi nuptiis, civilis officii causa tantum, adsint, semoto scandalo, et quovis perversionis periculo necnon auctoritatis ecclesiasticae contemptu* (Decr. eod. Bucceroni in Supplem. ad Ferraris, vol. IX, verb. *Haeretici*, n. 8).

391. *Alia dubia proposita ab Archiepiscopo Utinensi, Administratore Apostolico Dioecesis Mantuae.*

1. An sacerdos catholicus, in locis, quibus haeretici *propriis non habent ministros*, possit comitari cadaver haeretici a domo ad coemeterium, etsi cadaver in ecclesiam non deferatur, neque campanae pulsentur? Et quatenus affirmative,

2. An eiusmodi praxis permittatur aut toleretur aliquibus in locis specialibus tantum, aut extendi possit etiam ad Italiam nostram? Et quatenus affirmative,

3. Quibusnam sacris indumentis uti valet sacerdos hoc in comitatu, si praecedi debeat a Cruce?

S. Congr. S. O., die 19 Ian. 1886 respondit: Ad 1 *Negative*. — Ad 2 et 3 Provisum in primo (Apud loc. cit.).

392. An catholicis liceat interesse *haereticorum funeralibus et sepulturae*, Congregatio S. Off. die 13 Iun. 1818 respondit: « Licere quotiescumque agatur de *assistencia materiali praestita civilis officii causa*, a qua eximi nequeant catholici sine gravi damno vel periculo, dummodo nullo modo communicent in eorum ritibus et sacris caeremoniis quibuscumque... Igitur nec simul orare, neque se in eorum ritibus immiscere debent, nec luminaria deferre, nec pro defuncti anima suffragia persolvere ».

393. *Haereticorum tumultatio in gentilitiis sepulchris catholicorum*.

Utrum acatholici ratione vinculi consanguinitatis seu matrimonii inferri licite possint in sepulchro gentilitio familiarum catholicarum?

Congr. S. O. die 30 Mart. 1859, respondit. *Tolerari posse*. — Quae responsio intelligenda est non de tolerantia positiva et absoluta, sed passiva *ad praecavenda maiora mala*.

394. Si quando necessitas cogat catholicos ad acatholicorum funera comitanda sedulo advertendum est, id solum licere, quotiescumque agatur de praesentia *materiali praestanda civilis officii causa*, a qua eximi nequeant catholici sine gravi damno vel periculo; et dummodo nullo modo communicent in eorum ritibus ac sacris caeremoniis quibuscumque. Hisce itaque adhibitis conditionibus, *consuetudo* assistendi acatholicorum funeribus et sepulturis, si quando nec facile tolli posset, quin exinde odia et inimicitiae catholicos inter et acatholicos oriantur, tolerari potest (S. O. 1871 penes cit. *Supplem.* ad Ferraris).

Fideles admonendi sunt ne in cadaverum humatione una cum haereticis ac schismaticis *nec preces effundant nec terram desuper cadavera* in fossa iam posita iniiciant, id quod eo vel maxime improbandum est in clericis (S. O. 14 Ian. 1874).

395. *Haeretici et catholici patrini iidemque nuptiis et funeribus assistentes.*

I In collatione Sacramentorum Baptismi et Confirmationis haeretici vel schismatici neque per se, neque per catholicum procuratorem, neque soli, neque cum catholicis, *patrini* munere fungii licite possunt: neque catholicis eodem munere fungi licet in iisdem Sacramentis acatholico ritu administratis; ita enim constanter tenuit haec Apostolica Sedes. S. C. S. O. 1871 (In *Suppl.* ad Ferraris vol. IX. v. *Haeretici*, n. 8).

II. Quidam Archiepiscopus a S. Sede exposulavit: an possit permittere protestanti, ut patrinum agat in baptismo catholico filiae coniugum *mixtae religionis*, qui nuptias fecerunt coram ministro haeretico tantummodo?

S. Congr. S. O., die 27 Iun. 1909, respondit: *Permitti non posse.* — Quam resolutionem approbavit Summus Pontifex Leo XIII (*Acta S. Sed.* vol. XXXIII, p. 372 in textu italico).

396. *Catholici quoad ingressum in haeticorum templa.*

Catholicis licet adire *templa haeticorum*, si adeant merae *curiositatis causa*, absque ulla communicatione in sacris, in qua talis aditus communiter habeatur pro actu protestativo falsae religionis; quandoquidem sicuti profana aedificia, sic et templa haeticorum adire, est actus per se indifferens, qui nonnisi a pravo fine, vel ex circumstantiis efficitur malus. Malus nimirum efficitur: 1. si quis ea adeat animo assistendi sacris haeticorum functionibus; 2. vel etiam absque tali animo, si ingressus ipse in haeticorum ecclesias aliquam inferat vel inferre videatur cum iisdem haeticis in divinis communicationem, hinc et scandali occasionem praebeat; 3. aut si talis aditus indictus sit ab haetico gubernio, tamquam protestatio eiusdem fidei ac religionis catholicos inter et acatholicos; 4. vel utrumque communiter habeatur veluti tessera unius eiusdemque communionis catholicorum et acatholicorum. — In his igitur casibus numquam licet catholicis adire haeticorum templa, quia numquam licet haeticorum sacris participare, nec propriam simulare fidem. Ubi vero haec omnia absint, et sola curiositate templa visendi moveantur, inculpate ea adire possunt (S. Congr. S. O. die 13 Ian. 1818. *Supplem. ad Ferraris*, n. 9).

397. *Haeretici sacris catholicorum functionibus assistentes et inservientes.*

Non licet porrigere intorticia et lumina accensa cuilibet personae heterodoxae, quae assistere cupit catholicis functionibus. Non potest permitti, ut pueri parentum schismaticorum exerceant officium ministrorum in celebratione divinorum officiorum. Quod si, ob peculiare circumstantias, excludi nequeant a tali caeremonia solae personae haeterodoxae, excludantur etiam laici catholici (S. O. die 20 Nov. 1850).

398. *Catholici coram schismatico presbytero iurantes.*

An liceat catholicis emittere iuramentum in manibus presbyteri graeci (schismatici) ex obligatione imposita a gubernio...?

Sacra Congr. S. O. die 1 Apr. 1857 respondit: « Quatenus minister schismaticus assistat iuramento catholicorum praesentia *mere passiva et politica*, sine stola aliisque signis ministerii, seu tamquam non addictus sacris, sic iurantes non peccare ».

399. *Instructio pro Parochis Romae* Emi Card. Raphaelis Monaco la Valletta, Vicarii Generalis SS. D. N. Leonis PP. XIII pro Parochis Romae, edita de mandato eiusdem Summi Pontificis die 12 Iulii 1878. Haec Instructio integre refertur in « *Acta S. Sedis* » vol. XI, pag. 168 ad 177, tam in textu originali italico, quam latine. Normae ibi statutae sunt sequentes:

I. Excommunicationem incurrunt Pontifici reservatam inter specialissimas, omnes illi, qui etiam sine voluntate adhaerendi haeresi, et solummodo humani respectus gratia, sua dant nomina haereticorum sectis, denominationis cuiuslibet.

II. A fortiori poenam incurrunt eandem, qui intersunt acatholicis functionibus, aut *servitiis* cen dici solet, aut praedicantem audiunt, eo consilio, ut eidem sese dedant, quatenus, uti impie dicunt, ab eo persuaderi possint.

III. Ita etiam eandem incurrunt excommunicationem, qui alterius spiritualis ruinae fautores effecti, inducant quomodocumque, et curant, ut alii eant aut veniant ad aulas vel templa haereticorum ad audiendas *collationes*.

IV. Tandem eadem innodantur poena omnes, qui typis publicant invitationes ad praefatas collationes (*conferentias*) et themata

earumdem, propter favorem, quem tali actione, praebent haeresis propagationi aut confirmationi.

a) Strictissime autem velatur ingredi, mera curiositate et scienter, aulas et templa Protestantium tempore collationum; et graviter peccant omnes, qui mera curiositate collationes Protestantium auscultant, et adstant, quamvis materialiter, caeremoniis acatholicis; et omnes artifices, qui etiam sola lucri ratione cantant aut sonant in Protestantium templis; et typographi, etiam secundarii ministri, (*tipografi anche subalterni*) qui ne a superioribus efficiantur, litteras colligunt (*compongono i caratteri*) ad excudendos haereticorum libros; quinimo si de haereticorum libris agatur, quibus haeresis edocetur atque sustinetur, etiam ministri typographi secundarii maiorem incurrunt excommunicationem, speciali modo Papae reservatam.

b) Neque a peccato mortali eximuntur architecti, conductores, fabrorum magistri, qui propriam conferunt operam, atque laborant ad exstruendum aliquod Protestantium templum.

c) Quoad structores (*muratori*) aliosque operarios inferiores a peccato eximi poterunt, dummodo in eorum facto absit scandalum, neque opus fiat in Religionis catholicae contemptum.

d) Ast Parochi et Confessarii sedulam navabunt operam, ut eiusmodi gentem moneant, necesse esse a tali opere materiali abstinere, quando opus communiter reu indicium protestativum falsae religionis habetur; et quando opus idem aliquid prae se ferat, quod solum et directe significet aut cultus Catholici reprobationem, aut reprobati cultus haereticalis approbationem; aut cum certo constet, eosdem ab haereticis cogi vel vocari ad laborandum in Religionis Catholicae contemptum; nulloque in casu licitam esse intentionem cooperandi haereticali cultui.

e) Tandem eo magis fiunt rei enormissimi peccati patres et matres, qui, vere crudeles in animas filiorum suorum, eosdem mittunt ad scholas Protestantium, et etiam peius, si illos ire cogant.

f) Filii quoque, pro re in se considerata, huiusmodi scholas adeundo, absque dubio rei fiunt gravis culpa. Ast in casu verae coactionis, Confessarius, ponderatis personae atque facti circumstantiis, erga illos agat iuxta regulas a probatis Auctoribus pro casibus huiusmodi propositas.

400. *De disputatione cum haereticis.* Laicis etiam doctis sub poena excommunicationis ferendae sententiae prohibitum est, ne disputationes de fide ineant, sive publice sive privatim, cum haereticis; ex cap. II. hoc tit. in 6, § *Iubemus*. Laici enim, quamvis docti, non praesumuntur sacras scientias callere, ita, ut apti censeantur ad refutandos haereticos. At in locis, in quibus haeretici permixti vivunt cum catholicis, lex de vetita disputatione laicorum cum haereticis in usu non servatur, ea praesertim ratione, quia frequenter datur casus, imo necessitas audaciores redarguendi de erroribus, nec non veritatem propugnandi, *ne pusilli in fide coram haereticis scandalum patiantur*. Hinc etiam si in aliquo loco esset haereticus, qui perverteret fideles, nec adesset Clericus vel Religiosus, qui ei posset resistere, cum illo haeretico laicus sufficienter doctus non solum licite disputare posset, sed ad id etiam lege charitatis teneretur, ut proximorum saluti spirituali consuleret. Ita Schmalzgrueber, n. 66, ex Sanchez, Recan. Passerini etc., et vid. Reiff. n. 28.

401. *Relate ad Clericos* non est in iure prohibitio disputandi de fide cum haereticis ad fidem ipsam defendendam. Nihilominus regulariter etiam ipsis id illicitum est: *indoctis* quidem, quia ita disputando, periculo se exponunt errandi in multis; *doctis* autem, quia ex huiusmodi disputatione cum haereticis, praesertim illis, qui aliquo modo *magistri erroris fuerunt*, cum obstinati plerumque sint et in errore pertinaces, nulla spes est conversionis, sed potius maior perturbatio pacis inde consequitur. Imo si huiusmodi disputatio instituatur coram Catholicis *simplicioribus*, periculum est, ne auditis haereticorum argumentis, incipiant dubitare aut titubare in fide (Schmalz, n. 63).

402. *Quoad Praedicationem.* Sicut prohibitum est Laicis disputare cum haereticis de fide, ita etiam prohibitum est eis praedicare iisdem haereticis. Imo nec etiam Clerici praedicare possunt haereticis, nisi ad hoc fuerint *specialiter* deputati sive a Summo Pontifice, sive ab Ordinariis locorum. Nam, iuxta Apostolum, ad praedicandum requiritur *Missio*, et praecipue quando hostibus fidei verbum divinum est nuntiandum (Vid. Iura penes Reiff. n. 31 sq.; Schmalz. n. 63).

§ VII. *Modus recipiendi abiurationem haereticorum, qui ad fidem se convertunt, vel ad eam redeunt.*

403. Sacra Congregatio R. U. Inquisitionis sub die 2 Ian. 1669 declaravit: Posse Episcopos auctoritate *ordinaria* haereticos *sponte comparentes* in exteriori foro absolvere, *post abiurationem iuridice factam*. Hoc Decretum, iuxta responsum ab eadem S. Congregatione S. Officii die 21 Dec. 1893 Episcopis Borussiae datum, *adhuc viget*.

404. Verum in quibusdam regionibus diversae opiniones exortae sunt quoad praefatam clausulam « *post abiurationem iuridice factam* ». Hinc quidam Episcopus petiit, ut declararetur, num possit Episcopus *ordinaria* sua facultate absolvendi haereticos, etiam tunc uti, si non fiat abiuratio in stricto sensu *iuridica*, sed coram solo Sacerdote ab Episcopo delegato, aut coram tali Sacerdote et teste.

Laudata Congregatio S. Officii, die 28 Martii 1900, respondendum mandavit: *Respondeatur Episcopo ad mentem. Mens est, quod abiuratio fieri potest coram quopiam ab Episcopo delegato ut Notario et aliquibus personis uti testibus; et detur Instructio 8 Apr. 1786 ad Episcopum Limericen.*

Praefata Instructio sic se habet: « Non est necesse, ut qui a catholica fide defecerunt, ad eamque postmodum reverti cupiunt, publicam abiurationem praemittant, sed satis est, ut privatim coram paucis abiurent, dummodo tamen promissa servant, ac revera abstineant communicare cum haereticis in spiritualibus, aut quidquam facere, quod haeresis protestativum sit. Idem sentiendum de iis, qui haeresim, in qua usque ab initio educati fuere, privatim abiurent ». Et haec responsio approbata est a Summo Pontifice (Apud *Acta S. Sed.* vol. 32, pag. 695).

§ VIII. *De absolutione haereticorum.*

405. Haec rubrica videri posset supervacanea, cum eius materia satis constet ex supra expositis. Nihilominus ob materiae gra-

vitatem et ob incertitudines, quae haud raro quoad hoc oriuntur, nos hic in compendio ea reassumere ducimus, quae de re observanda sunt.

1° Certum est, non solum Episcopum, sed quemlibet simplicem Confessarium posse absolvere ab haeresi *pure interna et mentali*, nullo exteriori signo manifestata; nam absolutio ab haeresi est Summo Pontifici reservata solum *ratione censurae* eidem haeresi adnexae, et *haeresis interna* hanc censuram minime habet annexam (Cf. Bened. XIV, lib. IX, cap. IV, n. IV).

2° Certum est, quemlibet Confessarium posse absolvere ab haeresi *materiali*, id est fideles, qui ob ignorantiam vel simplicitatem circa fidem errant, ideoque sine *pertinacia*. Hi enim non incurrunt excommunicationem. Poenae ecclesiasticae, scribit Santi, (lib. V, tit. VII, n. 7) statutae sunt contra haeresim *externam* et *formalem*; hinc non afficiunt haeresim sive *materialem*, sive *internam formalem*.

3° Censuram evadit, et potest *pro foro conscientiae* ab Episcopo, aliove simplici Confessario absolvi, qui exterius verbo vel facto aliquem negaret fidei articulum, *retento tamen interiori assensu circa illum*: nam iste etsi graviter contra fidem peccaret, non tamen esset *formaliter* haereticus, ac propterea non irretitur censuris in haereticos inflictis. *In foro autem externo* esset puniendus tamquam haereticus nec ei crederetur asserenti, se interiori assensu firmiter adhaesisse veritati, cui visus est exterius dissentire (Vid. Bened. XIV, loc. cit. cum Auctoribus ibi alleg.).

4° Solus Romanus Pontifex absolvere potest, sive per se sive per alium, haereticos, tam *notorios* quam *occultos*. Potestas enim absolvendi ab haeresi est ipsis Episcopis per Bullam *Coenae* omnino adempta, quemadmodum a S. Pio V, Gregorio XIII et Clemente VIII declaratum fuit (Vid. Bened. XIV, *De Syn. dioec.* lib. IV, cap. I, n. V; et Const. *Pastor bonus*, § 9 et 10).

5° Licet solus Romanus Pontifex absolvere possit haereticos sive *notorios* sive *occultos*, hoc tamen intelligendum est, quando non fuerint ad forum iudiciale Episcopi deducti, vel *sponte* coram eodem Episcopo non comparuerint. Nam tam Inquisitor, quam Episcopus, ita Benedictus XIV, potest *resipiscentem haereticum, aut*

ad suum forum quoquo modo deductum, Ecclesiae reconciliare, et pro utroque foro absolvere a censura, in quam propter haeresim incidit... Quinimmo uterque potest poenitentem haereticum, postquam suos eiuravit errores, *ad simplicem Confessarium* remittere, ut ab eo absolvatur; eamque absolutionem, licet a Confessario datam in foro sacramentali, prodesse etiam pro foro externo, a cuius iurisdictione promanat (De *Syn. dioec.* lib. IX, cap. IV, n. 3, et cap. V, n. IV; et vide superius exposita *de modo recipiendi abiurationem haereticorum*).

Resipiscentem haereticum aut coram se comparentem, aut ad forum externum quoquo modo deductum possunt etiam Ecclesiae reconciliare a) *Vicarii Capitulares* quoad subditos, etiam cum potestate delegandi; quod vero attinet ad exemptos, regulariter opus est facultate Sedis Apostolicae; b) *Administratores Apostolici* ecclesiarum cathedralium, etiam cum facultate subdelegandi; c) *Vicarii Generales non possunt vi muneris sui*; possunt tamen delegatione proprii Ordinarii; d) Id autem non possunt *Praefecti Missionum* (S. C. S. O. die 1 Febr. 1863).

CAPUT IV.

De Schismate et Schismaticis.

406. Schisma graecum nomen est, quod significat *scissuram*. In praesenti sumitur pro divisione, qua quis *se separat ab unitate universalis Ecclesiae* in quantum haec est corpus mysticum, ex omnibus fidelibus tamquam membris, et Romano Pontifice tamquam capite constans, ita ut unum ovile exhibeat sub uno Pastore. Haec admirabilis unitas rumpitur per *schisma* seu *scissuram*.

407. Schisma aliud est *purum* et aliud *non purum*, seu coniunctum cum haeresi. Schisma purum illud est, quod *directe* opponitur *unitati Ecclesiae*, non autem *fidei*. Hinc schismaticus purus ille est, qui omnes prorsus fidei articulos admittit, et fatetur legitimae auctoritati in Ecclesia obtemperandum esse, tamen ex malitia

denegat obedientiam legitimae auctoritati: seu, ut docent Reiffenstuel n. 3, hoc tit.; Schmalzgrueber, n. 4, eod. tit., ex mera malitia Romano Pontifici, qua tali seu qua *Capiti* Ecclesiae, et Christi in terris *Vicario*, subesse et obedire, vel ceteris Ecclesiae membris uniri, vel unitus et coniunctus esse detrectat. Schisma *non purum* illud est, quod cum haeresi coniungitur. Hinc schismaticus *non purus* ille foret, qui praeter separationem ab unitate Ecclesiae, negaret unam vel plures propositiones fidei, v. g. si negaret vel non crederet, Romanum Pontificem esse successorem B. Petri, vel Christi Vicarium, seu universalis Ecclesiae Caput, cui sit obtemperandum (Cf. Reiff. *ibid.* n. 4; et Schmalz. loc. cit.).

Advertunt Doctores, Schisma purum diu non perdurare, sed facile in haeresim converti, ut ex pluribus factis seu schismatibus constat. — Quoad alia plura vide dicta de haereticis.

408. De poenis contra Schismaticos.

a) Schismatici *non puri*, seu habentes adiunctam *etiam haeresim*, eisdem poenis subiiciuntur, quas *contra haereticos* supra recensuimus.

b) Schismatici *puri*, seu nullam habentes haeresim, has poenas incurrunt:

Prima poena est excommunicatio latae sententiae Romano Pontifici reservata. Ita in Bulla *Coenae*; quae censura renovata est in Const. *Apostolicae Sedis*, part. 1^a art. III, in qua Pius PP. IX. excommunicationi latae sententiae Summo Pontifici speciali modo reservatae subiacere declaravit: *Schismaticos, et eos, qui a Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter se subtrahunt vel recedunt.*

Secunda poena est inhabilitas ad obtinenda Beneficia, Dignitates ecclesiasticas, praesertim Episcopalem.

Tertia poena est privatio iurisdictionis ecclesiasticae. Hinc quaecumque collatio Beneficii, alienatio rerum ecclesiasticarum, uniones ecclesiarum, sententiae iudiciales, absolutiones etc. a schismatico factae; ipso iure sunt irritae.

Quarta poena, quae civilis est, est confiscatio bonorum (Vid. Reiff. Schmalz. loc. cit.; Ferraris, verb. *Schisma*, Santi, hoc tit. n. 4).

CAPUT V.

De apostasia et apostatis.

409. Apostasia est vox graeca, quae idem significat ac *defectionem*, seu *recessum* a Deo. Ita communiter Doctores ex Divo Thoma. Ideo apostasia definitur « *defectio seu recessus a Deo* »; quae iuxta tradita a Doctoribus triplex est, videlicet apostasia *a fide*, *a Religione* seu statu religioso, et *a sacro Ordine*. Videantur Auctores infra citandi.

a) Apostasia *a fide*, quae appellatur etiam *perfidia*, est totalis discessus seu defectio a fide christiana; ac proinde committitur, cum quis a fide christiana transit, ex. gr. ad Iudaismum vel Paganismum. Hinc licet illi, qui a vera Religione et fide catholica ad sectam aliquam haeticam, puta, Lutheranam vel Calvinianam transeunt, vulgo apostatae dicantur, vere tamen et proprie loquendo apostatae a fide non sunt, sed haeretici.

b) Apostasia *a Religione* seu *statu religioso*, est omnimoda defectio seu temerarius recessus a statu religioso, cui per professionem solemnem sese obligavit, sine proposito redeundi, vel cum proposito non redeundi.

c) Apostasia *ab Ordine* committitur, et apostata ab eo dicitur, cum quis in sacris Ordinibus constitutus, ad statum laicalem, vel etiam coniugii, dimisso clericali habitu, propria temeritate se transfert (Vid. Rodriq. tom. I, quaest. 30; Laymann, lib. II, tr. I, cap. 16; Reiff. tit. IX; Schmalz. eod. tit.).

410. *Poenae contra apostatas a fide*. Apostasia a fide, etsi malitiam aliquam particularem prae se ferat, tamen reducitur ad genus defectionis circa doctrinam catholicam, idest ad haeresim. Hinc *apostatae a fide iisdem, quibus haeretici, puniuntur poenis*. — In Constitutione Apostolicae Sedis, part. I, art. 1, inter excommunicationes Romano Pontifici speciali modo reservatas, adest excommunicatio contra « *omnes a christiana fide apostatas* ».

411. *Poenae contra apostatas a Religione*.

Prima poena est excommunicatio ferendae sententiae, *quoad usque habitus retineatur ab apostata*. Fiebat autem *latae senten-*

tiae statim ac Religiosus habitum dimittebat (Reiff. n. 14; Schmalz. n. 22). Cum de hac poena sileat Constitutio *Apostolicae Sedis*, dicendum est, ut scribit Franciscus Santi, lib. III, tit. 31, n. 46, eam fuisse abrogatam. Hinc *ex iure communi* non amplius viget. « Vigere autem potest, subdit laudatus Auctor, in peculiaribus Ordinibus religiosis, si de eadem caveant regulae a S. Sede probatae ».

Secunda poena est, vel erat, suspensio ab Ordinibus sacris, quos Religiosus durante apostasia susceperat, quae etiam manebat post poenitentiam peractam, et perpetua erat, donec ab Apostolica Sede dispensatio concessa non fuerit. At haec etiam poena non reperitur in Const. *Apostolicae Sedis*, quae proinde vigere desiit, (Santi ibid.).

Tertia poena est, quod integro apostasiae tempore Religiosus apostata privatus existat omnibus privilegiis sui Ordinis (Cone. Trid. sess. 23, De Regul. cap. 19).

Quarta poena est, quod Religiosus apostata carceris custodia detineri potest (Santi, loc. cit.).

412. *Poenae contra apostatas ab Ordine.*

Prima poena est excommunicatio ferendae sententiae, nisi Clericus in *sacris* constitutus, *matrimonium contrahere praesumpserit*. In hoc enim casu incurritur excommunicatio latae sententiae *Episcopis* reservata vi Constitutionis *Apostolicae Sedis*: nam Pius IX dictae excommunicationi subiacere voluit: « *Clericos in Sacris constitutos, vel Regulares aut Moniales post votum solemne castitatis matrimonium contrahere praesumentes, necnon omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes* ».

Secunda poena est infamia ipso facto incurrenda.

Tertia poena est *irregularitas* improprie dicta, quae per poenitentiam tollitur, nisi apostata matrimonium contraxisset, et hoc consummasset, quia tunc contraheret irregularitatem proprie dictam ob bigamiam similitudinariam.

Quarta poena est amissio privilegii canonis post trinam eamque frustraneam Episcopi monitionem (Cfr. Schmalz. n. 30; Reiff. n. 28; Santi, n. 5).

CAPUT VI.

De secta Massonum aliisque eiusdem generis sectis.

413. Ad gravissima avertenda mala, a Massonum secta aliisque ex ea prognatis, in Ecclesiam et in omnes civium ordines illata, Leo PP. XIII Encyclicas Litteras *Humanum genus*, ad omnes catholici orbis Episcopos dedit. Quibus Litteris earundem sectarum doctrinas, finem, consilia detegit, curas Romanorum Pontificum liberandae a tam nefaria peste humanae familiae enarrat, easdem sectas iterum et Ipse damnationis et censurae nota inurit, simulque docet, qua ratione et quibus armis sit contra illos dimicandum, quibusque remediis, illatis ab iisdem vulneribus sit medendum (*Instr. S. O. 10 Maii 1884; Acta S. Sed. vol. 17, pag. 43*).

414. Porro in Const. *Apostolicae Sedis* (part. II, n. IV) excommunicatione latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservata plectuntur: « *Nomen dantes sectae Massonicae, aut Carbonariae, aut aliis eiusdem generis sectis, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates, seu palam, seu clandestine machinantur; nec non iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes, eorumque occultos coryphaeos ac duces non denunciantes, donec non denunciaverint* ».

415. Praeter istas sunt et aliae sectae prohibitae, atque *sub gravis culpa reatu vitandae*, inter quas praecipue recensendae illae omnes, quae a sectatoribus secretum nemini pandendum, et omnimodam obedientiam occultis ducibus praestandam iureiurando exigunt (*Instr. cit. S. O.*).

416. Animadvertendum insuper est, adesse nonnullas societates, quae, licet certo statui nequeat, pertineant necne ad has, quas memoravimus, dubiae tamen et periculi plenae sunt, tum ob doctrinas quas profitentur, tum ob agendi rationem, quam sequuntur ii, quibus ducibus ipsae coaluerunt et reguntur. Ab his etiam Christifideles ab animarum pastoribus deterrendi atque arcendi sunt (*Instr. cit.*).

417. Nec pariter fas est Catholicis nomen dare societatibus, in quibus, recreationis titulo, omnibus patent et in promptu sunt, una cum bonis, *plures libri prohibiti vel immorales*, nec non *ephemerides et opuscula impia ac obscœna* (S. Poenit. 8 Apr. 1898).

418. Iam anno 1846, die 5 Augusti, Decretum prodiit ex S. Congregatione U. R. Inquisitionis, approbante Summo Pontifice Pio IX, sequentis tenoris: *Societates occultae, de quibus in Pontificiis Constitutionibus sermo est, eae omnes intelliguntur quae adversus Ecclesiam vel Gubernium sibi aliquid proponunt, exigant vel non exigant a suis asseclis iuramentum* (Vid. Acta S. Sed. vol. I, pag. 290).

419. Quoniam vero in quibusdam foliis periodicis assertum fuit, declarationem prodisse a Sede Apostolica, iuxta quam *Feniani inquietandi non essent*, idcirco S. Congregatio S. Officii declaravit, praedictam assertionem omnino falsam fuisse. Die 13 Iul. 1865 (Loc. cit.).

420. Praeterea, laudatus Pontifex Pius IX in Allocutione habita in Consistorio secreto diei 15 Septembris, haec verba, protulit: Atque hic in consessu Vestro memoratas Praedecessorum Nostrorum Constitutiones confirmantes, *Massonicam illam, aliasque eiusdem generis Societates*, quae specie tenus diversae in dies coalescunt, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates, seu *palam* seu *clandestine* machinentur, auctoritate Nostra Apostolica reprobamus et condemnamus, atque ab omnibus Christifidelibus cuiuscumque conditionis, ac dignitatis, et *ubicumque* terrarum sint, *tamquam per Nos proscriptas et reprobatas haberi volumus* etc. (Apud. Act. S. Sed. loc. cit.).

421. Ex Constitutione *Apostolicae Sedis*, tenentur fideles sub poena excommunicationis latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatae (vid. sup. n. 414) denunciare occultos *coryphaeos* ac *duces* sectae Massonicae aliarumque eiusdem generis sectarum. Quoad hoc Episcopus Baionen. petit:

1º An occulti sectae Massonicae coryphaei ac duces sint denunciandi iuxta Constitutionem *Apostolicae Sedis*, quando sunt publice noti, *ut liberi muratorii, sed non sunt publice noti, ut coryphaei vel duces* huius sectae massonicae?

2° An denuntiationis obligatio cesset apud eas regiones, in quibus liberi muratorii, et ideo ipsorum coryphaei, a Gubernio civili tolerantur, et ab ecclesiastica potestate puniri non possunt, nec ullo modo cohiberi?

Congregatio S. O. die 19 Aprilis 1893, respondit:

Ad 1. *Affirmative.*

Ad 2. *Negative* (Apud *Act. S. Sed.* vol. 25, pag. 749).

422. *Conditiones pro absolvendis iis, qui nomen dederunt sectis vetitis.*

Quidam Episcopus exposuit, quod haud infrequenter coram Confessariis se sistunt aggregati sectis massonicis, ut absolvantur. Unde petit, utrum vi facultatum concessarum per solitas pagellas S. Poenitentiariae, absolvi possint massones tum occulti, tum publici; postulavit insuper, posito quod in dicta pagella praescribitur *ut eiurent*, utrum ab his omnibus exigi debeat formalis et notoria abiuratio, asservanda penes Curiam etc.

S. Congregatio S. O. die 5 Aug. 1898 respondit:

Episcopus utatur facultatibus, quae Ordinariis a S. Poenitentiaria concedi solent, quarum vi et ipse et alii ab ipso delegati Confessarii, absolvere possunt eos, qui sectis vetitis nomen dederunt, sive notorii sint, sive non, dummodo a respectiva secta omnino se separent, eamque saltem coram Confessario eiurent, seu detestentur, reparato scandalo eo meliori modo, quo fieri potest, et aliis iniunctis de iure iniungendis, iuxta praefatas litteras S. Poenitentiariae (Apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 31, pag. 96; *Acta S. Sed.* vol. 31, pag. 251).

Haec facultas absolvendi sectarios iacet in pagella S. Poenitentiariae sub n. VII.

CAPUT VII.

De prohibitione et censura librorum.

423. Nova lex quoad libros prohibitos inducta a Summo Pontifice Leone XIII per sequentem Constitutionem:

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

LEONIS

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE XIII

CONSTITUTIO APOSTOLICA

DE PROHIBITIONE ET CENSURA LIBRORUM

LEO EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Officiorum ac munerum, quae diligentissime sanctissimeque servari in hoc apostolico fastigio oportet, hoc caput atque haec summa est, assidue vigilare atque omni ope contendere, ut integritas fidei morumque christianorum ne quid detrimenti capiat. Idque, si unquam alias, maxime est necessarium hoc tempore, cum, effrenatis licentia ingeniis ac moribus, omnis fere doctrina, quam servator hominum Iesus Christus tuendam Ecclesiae suae ad salutem generis humani permisit, in quotidianum vocatur certamen atque discrimen. Quo in certamine variae profecto atque innumerae sunt inimicorum calliditates artesque nocendi: sed cum primis est plena periculorum intemperantia scribendi, disseminandique in vulgus quae prave scripta sunt. Nihil enim cogitari potest perniciosius ad inquinandos animos per contemptum religionis perque illecebras multas peccandi. Quamobrem tanti metuens mali, et incolumitatis fidei ac morum custos et vindex Ecclesia, maturime intellexit, remedia contra eiusmodi pestem esse sumenda: ob eamque rem id perpetuo studuit, ut homines, quoad in se esset, pravorum librorum lectione, hoc est pessimo veneno, prohiberet. Vehemens, hac in re studium beati Pauli viderunt proxima originibus tempora: similique ratione perspexit sanctorum Patrum vigilantiam, iussa episcoporum, Conciliorum decreta, omnis consequens aetas.

Praecipua vero monumenta litterarum testantur, quanta cura diligentiaeque in eo exilaverint romani Pontifices, ne haereticorum scripta, malo publico, impune serperent. Plena est exemplorum vetustas. Anastasius I scripta Origenis perniciosiora, Innocentius I Pelagii, Leo Magnus Manichaeorum opera omnia, gravi edicto damnare. Cognitae eadem de re sunt litterae *decretales* de recipiendis et non recipiendis libris, quas Gelasius opportune dedit. Similiter, decursu aetatum, Monotheletarum, Abaelardi, Marsilii Patavini, Wicleffi et Hussii pestilentes libros sententia apostolicae Sedis confixit.

Saeculo autem decimo quinto, comperta arte nova libraria, non modo in prave scripta animadversum est, quae lucem aspexissent, sed etiam ne qua eius generis posthac ederentur, caveri coeptum. Atque hanc providentiam non levis aliqua causa, sed omnino tutela honestatis ac salutis publicae per illud tempus postulabat: propterea quod artem per se optimam, maximarum utilitatum parentem, christianae gentium humanitati propagandae natam, in instrumentum ingens ruinarum nimis multi celeriter deflexerant. Magnum prave scriptorum malum, ipsa vulgandi celeritate maius erat ac velocius effectum. Itaque saluberrimo consilio cum Alexander VI, tum Leo X decessores Nostri, certas tulere leges, utique congruentes iis temporibus ac moribus, quae officinatores librariorum in officio continerent.

Mox graviore exorto turbine, multo vigilantius ac fortius oportuit malarum haereseon prohibere contagia. Idecirco idem Leo X, posteaque Clemens VII gravissime sanxerunt, ne cui legere, neu retinere, Lutheri libros fas esset. Cum vero pro illius aevi infelicitate crevisset praeter modum atque in omnes partes pervasisset perniciosorum librorum impura colluvies, ampliore ac praesentiore remedio opus esse videbatur. Quod quidem remedium opportune primus adhibuit Paulus IV decessor Noster, videlicet elencho proposito scriptorum et librorum, a quorum usu cavere fideles deberet. Non ita multo post Tridentinae Synodi Patres gliscentem scribendi legendique licentiam novo consilio coercendam curaverunt. Eorum quippe voluntate inssuque lecti ad id praesules et theologi non solum augendo perpoliendoque Indici, quem Paulus

IV ediderat, dedere operam, sed Regulas etiam conscribere, in editione, lectione, usuque librorum servandas: quibus Regulis Pius IV apostolicae auctoritatis robur adiecit.

Verum salutis publicae ratio, quae Regulas Tridentinas initio genuerat, novari aliquid in eis, labentibus aetatibus, eadem iussit. Quamobrem romani Pontifices nominatimque Clemens VIII, Alexander VII, Benedictus XIV, gnari temporum et memores prudentiae, plura decrevere, quae ad eas explicandas atque accomodandas tempore valuerunt.

Quae res praeclare confirmant, praecipuas romanorum Pontificum curas in eo fuisse perpetuo positas, ut opinionum errores morumque corruptelam, geminam hanc civitatum labem ac ruinam, pravis libris gigni ac disseminari solitam, a civili hominum societate defenderent. Neque fructus fefellit operam, quam diu in rebus publicis administrandis rationi imperandi ac prohibendi lex aeterna praefuit, rectoresque civitatum cum potestate sacra in unum consensere.

Quae postea consecuta sunt, nemo nescit. Videlicet cum adiuncta rerum atque hominum sensim mutavisset dies, fecit id Ecclesia prudenter more suo, quod, perspecta natura temporum, magis expedire atque utile esse hominum saluti videretur. Plures Regularum Indicis praescriptiones, quae excidisse opportunitate pristina videbantur, vel decreto ipsa sustulit, vel more usuque alicubi invalescente antiquari benigne simul ac provide sivit. Recentiore memoria, datis ad Archiepiscopos Episcoposque e principatu pontificio litteris, Pius IX Regulam X magna ex parte mitigavit. Praeterea, propinquo iam Concilio magno Vaticano, doctis viris, ad argumenta paranda delectis, id negotium dedit, ut expenderent atque aestimarent Regulas Indicis universas, iudiciumque ferrent, quid de iis facto opus esset. Illi commutandas, consentientibus sententiis, iudicare. Idem se et sentire et petere a Concilio plurimi ex Patribus aperte profitebantur. Episcoporum Galliae extant hac de re litterae, quarum sententia est, necesse esse et sine cunctatione faciendum, ut *illae Regulae et universa res Indicis novo prorsus modo nostrae aetati melius attemperato et observatu faciliori instaurarentur*. Idem eo tempore iudicium fuit Episcoporum Germaniae,

plane petentium, ut *Regulae Indicis... recenti revisioni et reductioni submittantur*. Quibus Episcopi concinunt ex Italia aliisque e regionibus complures.

Qui quidem omnes, si temporum, si institutorum civilium, si morum popularium habeatur ratio, sane aequa postulant et cum materna Ecclesiae sanctae caritate convenientia. Etenim in tam celeri ingeniorum cursu, nullus est scientiarum campus, in quo non litterae licentius excurrant: inde pestilentissimorum librorum quotidiana colluvies. Quod vero gravius est, in tam grandi malo non modo connivent, sed magnam licentiam dant leges publicae. Hinc ex una parte, suspensi religione animi plurimorum: ex altera, quidlibet legendi impunita copia.

Hisce igitur incommodis medendum rati, duo facienda duximus, ex quibus norma agendi in hoc genere certa et perspicua omnibus suppetat. Videlicet librorum improbatæ lectionis diligentissime recognosci Indicem; subinde, maturum cum fuerit, ita recognitum vulgari iussimus. Praeterea ad ipsas Regulas mentem adiecimus, easque decrevimus, incolumi earum natura, efficere aliquanto molliores, ita plane ut iis obtemperare, dummodo quis ingenio malo non sit, grave arduumque esse non possit. In quo non modo exempla sequimur decessorum Nostrorum, sed maternum Ecclesiae studium imitamur: quae quidem nihil tam expetit, quam se impertire benignam, sanandosque ex se natos ita semper curavit, curat, ut eorum infirmitati amanter studioseque parcat.

Itaque matura deliberatione, adhibitisque S. R. E. Cardinalibus e sacro Consilio libris notandis, edere *Decreta Generalia* statuimus, quae infra scripta, unaque cum hac Constitutione coniuncta sunt: quibus idem sacrum Consilium posthac utatur unice, quibusque catholici homines toto orbe religiose pareant. Ea vim legis habere sola volumus, abrogatis *Regulis* sacrosanctae Tridentinae synodi iussu editis, *Observationibus, Instructione, Decretis, Monitis*, et quovis alio decessorum Nostrorum hac de re statuto insinque, una excepta Constitutione Benedicti XIV *Sollicita et provida*, quam, sicut adhuc viguit, ita in posterum vigere integram volumus.

DECRETA GENERALIA

DE PROHIBITIONE ET CENSURA LIBRORUM.

TITULUS I.

DE PROHIBITIONE LIBRORUM.

CAPUT I.

De prohibitis apostatarum, haereticorum, schismaticorum, aliorumque scriptorum libris.

1. Libri omnes, quos ante annum MDC aut Summi Pontifices, aut Concilia oecumenica damnarunt, et in novo Indice non recensentur, eodem modo damnati habeantur, sicut olim damnati fuerunt: iis exceptis, qui per haec Decreta Generalia permittuntur.

2. Libri apostatarum, haereticorum, schismaticorum et quorumcumque scriptorum haeresim vel schisma propugnantes, aut ipsa religionis fundamenta utcumque evertentes, omnino prohibentur.

3. Item prohibentur acatholicorum libri, qui ex professo de religione tractant, nisi constet, nihil in eis contra fidem catholicam contineri.

4. Libri eorundem auctorum, qui ex professo de religione non tractant, sed obiter tantum fidei veritates attingunt, iure ecclesiastico prohibiti non habeantur, donec speciali decreto proscripti haud fuerint.

CAPUT II.

De Editionibus textus originalis et versionum non vulgarium Sacrae Scripturae.

5. Editiones textus originalis et antiquarum versionum catholicarum Sacrae Scripturae, etiam Ecclesiae Orientalis, ab acatholicis quibuscumque publicatae, etsi fideliter et integre editae appareant, iis dantaxat, qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, dummodo tamen non impugnentur in prolegomenis aut adnotationibus catholicae fidei dogmata, permittuntur.

6. Eadem ratione, et sub iisdem conditionibus, permittuntur aliae versiones Sacrorum Bibliorum sive latina, sive alia lingua non vulgari ab acatholicis editae.

CAPUT III.

De Versionibus vernaculis Sacrae Scripturae.

7. Cum experimento manifestum sit, si Sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti quam utilitatis oriri; versiones omnes in lingua vernacula, etiam a viris catholicis confectae, omnino prohibentur, nisi fuerint ab Apostolica Sede approbatae, aut editae sub vigilantia Episcoporum cum adnotationibus, desumptis ex Sanctis Ecclesiae Patribus, atque ex doctis catholicisque scriptoribus.

8. Interdicuntur versiones omnes Sacrorum Bibliorum, quavis vulgari lingua ab acatholicis quibuscumque confectae, atque illae praesertim, quae per Societates Biblicas, a Romanis Pontificibus non semel damnatas, divulgantur, cum in iis saluberrimae Ecclesiae leges de divinis libris edendis funditus posthabeantur.

Hae nihilominus versiones iis, qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, permittuntur: iis servatis, quae supra (n. 5) statuta sunt.

CAPUT IV.

De Libris obscenis.

9. Libri, qui res lascivas seu obscenas ex professo tractant, narrant, aut docent, cum non solum fidei, sed et morum, qui huiusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, omnino prohibentur.

10. Libri auctorum sive antiquorum, sive recentiorum, quos classicos vocant, si hac ipsa turpitudinis labe infecti sunt propter sermonis elegantiam et proprietatem, iis tantum permittuntur, quos officii aut magisterii ratio excusat: nulla tamen ratione pueris vel adolescentibus, nisi solerti cura expurgati, tradendi aut praelegendi erunt.

CAPUT V.

De quibusdam specialis argumenti libris.

11. Damnantur libri in quibus Deo, aut Beatae Virgini Mariae, vel Sanctis, aut Catholicae Ecclesiae eiusque Cultui, vel Sacramentis, aut Apostolicae Sedi detrahatur. Eidem reprobationis iudicio subiacent ea opera, in quibus inspirationis Sacrae Scripturae conceptus pervertitur, aut eius extensio nimis coarctatur. Prohibentur quoque libri, qui, data opera, Ecclesiasticam Hierarchiam, aut statum clericalem vel religiosum probis afficiunt.

12. Nefas esto libros edere, legere aut retinere in quibus sortilegia, divinatio, magia, evocatio spirituum, aliaeque huius generis superstitiones docentur, vel commendantur.

13. Libri aut scripta, quae narrant novas apparitiones, revelationes, visiones, prophetias, miracula, vel quae novas inducunt devotiones, etiam sub praetextu quod sint privatae, si publicentur absque legitima Superiorum Ecclesiae licentia, proscribuntur.

14. Prohibentur pariter libri, qui duellum, suicidium, vel divortium licita statuunt, qui de sectis massonicis, vel aliis eiusdem generis societatibus agunt, easque utiles et non perniciosas Ecclesiae et civili societati esse contendunt, et qui errores ab Apostolica Sede proscriptos tinentur.

CAPUT VI.

De Sacris Imaginibus et Indulgentiis.

15. Imagines quomodocumque impressae Domini Nostri Iesu Christi, Beatae Mariae Virginis, Angelorum atque Sanctorum, vel aliorum Servorum Dei ab Ecclesiae sensu et decretis diffformes, omnino vetantur. Novae vero, sive preces habeant adnexas sive absque illis edantur, sine Ecclesiasticae potestatis licentia non publicentur.

16. Universis interdicitur indulgentias apocryphas et a Sancta Sede Apostolica proscriptas vel revocatas quomodocumque divulgare. Quae divulgatae iam fuerint, de manibus fidelium auferantur.

17. Indulgentiarum libri omnes, summaria, libelli, folia etc., in quibus earum concessionibus continentur, non publicentur absque competentis auctoritatis licentia.

CAPUT VII.

De libris liturgicis et precatoriis.

18. In authenticis editionibus Missalis, Breviarii, Ritualis, Caeremonialis Episcoporum, Pontificalis romani, aliorumque librorum liturgicorum a Sancta Sede Apostolica approbatorum, nemo quidquam immutare praesumat: si secus factum fuerit, hae novae editiones prohibentur.

19. Litaniae omnes, praeter antiquissimas et communes, quae in Breviariis, Missalibus, Pontificalibus ac Ritualibus continentur, et praeter Litanias de Beata Virgine, quae in sacra Aede Lauretana decantari solent, et Litanias Sanctissimi Nominis Iesu iam a Sancta Sede approbatas, non edantur sine revisione et approbatione Ordinarii.

20. Libros, aut libellos precum, devotionis, vel doctrinae institutionisque religiosae moralis, asceticae, mysticae, aliosque huiusmodi, quamvis ad fovendam populi christiani pietatem conducere videantur, nemo praeter legitimae auctoritatis licentiam publicet: secus prohibiti habeantur.

CAPUT VIII.

De Diariis, foliis et libellis periodicis.

21. Diaria, folia et libelli periodici, qui religionem aut bonos mores, data opera, impetunt, non solum naturali, sed etiam ecclesiastico iure proscripti habeantur.

Curent autem Ordinarii, ubi opus sit, de huiusmodi lectionis periculo et damno fideles opportune monere.

22. Nemo e catholicis, praesertim e viris ecclesiasticis, in huiusmodi diariis, vel foliis, vel libellis periodicis, quidquam, nisi dante iusta et rationabili causa, publicet.

CAPUT IX.

De facultate legendi et retinendi libros prohibitos.

23. Libros sive specialibus, sive hisce generalibus Decretis proscriptos, ii tantum legere et retinere poterunt, qui a Sede Apostolica, aut ab illis, quibus vices suas delegavit, opportunas fuerint consecuti facultates.

24. Concedendis licentiis legendi et retinendi libros quoscumque prohibitos Romani Pontifices Sacram Indicis Congregationem praeposuerunt. Eadem nihilominus potestate gaudent, tum Suprema Sancti Officii Congregatio, tum Sacra Congregatio de Propaganda Fide pro regionibus suo regimini subiectis. Pro Urbe tantum, haec facultas competit etiam Sacri Palatii Apostolici Magistro.

25. Episcopi alique Praelati iurisdictione quasi episcopali pollescentes, pro singularibus libris, atque in casibus tantum urgentibus, licentiam concedere valeant. Quod si iidem generalem a Sede Apostolica impetraverint facultatem, ut fidelibus libros proscriptos legendi retinendique licentiam impertiri valeant, eam nonnisi cum delectu et ex iusta et rationabili causa concedant.

26. Omnes qui facultatem apostolicam consecuti sunt legendi et retinendi libros prohibitos, nequeunt ideo legere et retinere libros quoslibet, aut ephemerides ab Ordinariis locorum proscriptas, nisi eis in apostolico indulto expressa facta fuerit potestas legendi et retinendi libros a quibuscumque damnatos. Meminerint insuper qui licentiam legendi libros prohibitos obtinuerunt, gravi se praeepto teneri huiusmodi libros ita custodire, ut ad aliorum manus non perveniant.

CAPUT X.

De denunciatione pravorum librorum.

27. Quamvis catholicorum omnium sit, maxime eorum, qui doctrina praevalent, perniciosos libros Episcopis, aut Apostolicae Sedi denunciare; id tamen speciali titulo pertinet ad Nuntios, Delegatos Apostolicos, locorum Ordinarios, atque Rectores Universitatum doctrinae laude florentium.

28. Expedit, ut in pravorum librorum denunciatione non solum libri titulus indicetur, sed etiam, quoad fieri potest, causae exponantur, ob quas liber censura dignus existimatur. Iis autem ad quos denunciatio defertur, sanctum erit, denunciantium nomina secreta servare.

29. Ordinarii, etiam tamquam Delegati Sedis Apostolicae, libros, aliaque scripta noxia in sua Dioecesi edita vel diffusa proscribere, et e manibus fidelium auferre studeant. Ad Apostolicum iudicium ea deferant opera vel scripta, quae subtilius examen exigunt, vel in quibus ad salutarem effectum consequendum, supremæ auctoritatis sententia requiri videatur.

TITULUS II.

DE CENSURA LIBRORUM.

CAPUT I.

De Praelatis librorum censurae praepositis.

30. Penes quos potestas sit sacrorum bibliorum editiones et versiones adprobare vel permittere ex iis liquet, quae supra (n. 7) statuta sunt.

31. Libros ab Apostolica Sede proscriptos nemo audeat iterum in lucem edere: quod si ex gravi et rationabili causa, singularis aliqua exceptio hac in re admittenda videatur, id nunquam fiet, nisi obtenta prius sacrae Indicis Congregationis licentia, servatisque conditionibus ab ea praescriptis.

32. Quae ad causas Beatificationum et Canonizationum Servorum Dei utcumque pertinent, absque beneplacito Congregationis Sacris Ritibus tuendis praepositae publicari nequeunt.

33. Idem dicendum de Collectionibus Decretorum singularum Romanarum Congregationum: hae nimirum Collectiones edi nequeant, nisi obtenta prius licentia, et servatis conditionibus a moderatoribus uniuscuiusque Congregationis praescriptis.

34. Vicarii et Missionarii Apostolici Decreta sacrae Congregationis Propagandae Fidei praepositae de libris edendis fideliter servant.

35. Approbatio librorum, quorum censura praesentium Decretorum vi Apostolicae Sedi vel Romanis Congregationibus non reservatur, pertinet ad Ordinarium loci, in quo publici iuris fiunt.

36. Regulares, praeter Episcopi licentiam, meminerint teneri se, sacri Concilii Tridentini decreto, operis in lucem edendi facultatem a Praelato, cui subiacent, obtinere. Utraque autem concessio in principio vel in fine operis imprimatur.

37. Si Auctor Romae degens librum non in Urbe, sed alibi imprimere velit, praeter approbationem Cardinalis Urbis Vicarii et Magistri Sacri Palatii Apostolici alia non requiritur.

CAPUT II.

De censorum officio in praevio librorum examine.

38. Curent Episcopi, quorum muneris est facultatem libros imprimendi concedere, ut eis examinandis spectatae pietatis et doctrinae viros adhibeant, de quorum fide et integritate sibi polliceri queant, nihil eos gratiae daturus, nihil odio, sed omni humano affectu posthabito, Dei dumtaxat gloriam spectaturos et fidelis populi utilitatem.

39. De variis opinionibus atque sententiis (iuxta Benedicti XIV praeceptum) animo a praeiudiciis omnibus vacuo, iudicandum sibi esse censores sciant. Itaque nationis, familiae, scholae, instituti affectum excutiant, studia partium seponant. Ecclesiae sanctae dogmata, et communem Catholicorum doctrinam, quae Conciliorum generalium decretis, Romanorum Pontificum Constitutionibus, atque Doctorum consensu continentur, unice prae oculis habeant.

40. Absoluto examine, si nihil publicationi libri obstare videbitur, Ordinarius, in scriptis et omnino gratis, illius publicandi licentiam, in principio vel in fine operis imprimendam, auctori concedat.

CAPUT III.

De libris praeviae censurae subiiciendis.

41. Omnes fideles tenentur praeviae censurae ecclesiasticae eos saltem subiicere libros, qui divinas Scripturas, Sacram Theologiam, Historiam ecclesiasticam, Ius Canonicum, Theologiam naturalem, Ethicen, aliasve huiusmodi religiosas aut morales disciplinas

respiciunt, ac generaliter scripta omnia, in quibus religionis et morum honestatis specialiter intersit.

42. Viri e clero saeculari ne libros quidem, qui de artibus scientiisque mere naturalibus tractant, inconsultis suis Ordinariis publicent, ut obsequentis animi erga illos exemplum praebeant.

Idem prohibentur quominus, absque praevia Ordinariorum venia, diaria vel folia periodica moderanda suscipiant.

CAPUT IV.

De Typographis et Editoribus librorum.

43. Nullus liber censurae ecclesiasticae subiectus excudatur, nisi in principio nomen et cognomen tum auctoris, tum editoris praeferat, locum insuper et annum impressionis atque editionis. Quod si aliquo in casu, iustas ob causas, nomen auctoris tacendum videatur, id permittendi penes Ordinarium potestas sit.

44. Noverint Typographi et Editores librorum novas eiusdem operis approbati editiones, novam approbationem exigere, hanc insuper textui originali tributam, eius in aliud idioma versioni non suffragari.

45. Libri ab Apostolica Sede damnati, ubique gentium prohibiti censeantur, et in quodcumque vertantur idioma.

46. Quicumque librorum venditores, praecipue qui catholico nomine gloriantur, libros de obscenis ex professo tractantes neque vendant, neque commodent, neque retineant: ceteros prohibitos venales non habeant, nisi a Sacra Indicis Congregatione veniam per Ordinarium impetraverint, nec cuiquam vendant nisi prudenter existimare possint, ab emptore legitime peti.

CAPUT V.

De poenis in Decretorum Generalium transgressores statutis.

47. Omnes et singuli scienter legentes, sine auctoritate Sedis Apostolicae, libros apostatarum et haeticorum haeresim propugnantes, nec non libros cuiusvis auctoris per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes, excommunicationem ipso facto incurrunt, Romano Pontifici speciali modo reservatam.

48. Qui sine Ordinarii approbatione Sacrarum Scripturarum libros, vel earundem adnotationes vel commentarios imprimunt, aut imprimi faciunt, incidunt ipso facto in excommunicationem nemini reservatam.

49. Qui vero cetera transgressi fuerint, quae his Decretis Generalibus praecipiuntur, pro diversa reatus gravitate serio ab Episcopo moneantur; et, si opportunum videbitur, canonicis etiam poenis coerceantur.

Praesentes vero litteras et quaecumque in ipsis habentur nullo unquam tempore de subreptionis aut obreptionis sive intentionis Nostrae vitio aliove quovis defectu notari vel impugnari posse; sed semper validas et in suo robore fore et esse, atque ab omnibus cuiusvis gradus et praeeminentiae inviolabiliter in iudicio et extra observari debere, decernimus: irritum quoque et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate vel praetextu, scienter vel ignoranter contigerit attentari declarantes, contrariis non obstantibus quibuscumque.

Volumus autem, ut harum litterarum exemplis, etiam impressis, manu tamen Notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum sigillo munitis, eadem habeatur fides, quae Nostrae voluntatis significationi his praesentibus ostensis haberetur.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam Nostrae constitutionis, ordinationis, limitationis, derogationis, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. — Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo nonagesimo sexto, VIII. Kal. Februarias, Pontificatus Nostri decimo nono.

A. CARD. MACCHI

A. PANICI *Subdatarius*.

VISA

De Curia I. DE AQUILA e Vicecomitibus

Loco ✠ *Plumbi*

Reg. in Secret. Brevium.

I. CUGNONIUS.

CAPUT VIII.

Propositiones damnatae a Pio PP. IX Encyclica « Quanta cura » diei 8 Decembris 1864, per Syllabum, qui complectitur praecipuos nostrae aetatis errores, iam notatos in Allocutionibus Consistorialibus, in Encyclicis aliisque eiusdem Pontificis Litteris.

§ I. *Pantheismus, Naturalismus et Rationalismus absolutus.*

424. I. Nullum supremum, sapientissimum, providentissimumque Numen divinum existit ab hac rerum universitate distinctum, et Deus idem est ac rerum natura, et idcirco immutationibus obnoxius, Deusque reapse fit in homine et mundo, atque omnia Deus sunt et ipsissimam Dei habent substantiam; ac una eademque res est Deus cum mundo, et proinde spiritus cum materia, necessitas cum libertate, verum cum falso, bonum cum malo, et iustum cum iniusto. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

II. Neganda est omnis Dei actio in homines et mundum. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

III. Humana ratio, nullo prorsus Dei respectu habito, unicus est veri et falsi, boni et mali arbiter, sibi ipsi est lex, et naturalibus suis viribus ad hominum ac populorum bonum curandum sufficit. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

IV. Omnes religionis veritates nativa humanae rationis vi derivant: hinc ratio est princeps norma, qua homo cognitionem omnium cuiuscumque generis veritatum assequi possit ac debeat. — Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846. — Epist. Encycl. *Singulari quidem* 17 Martii 1856. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

V. Divina revelatio est imperfecta, et idcirco subiecta continuo et indefinito progressui, qui humanae rationis progressioni respondeat. — Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

VI. Christi fides humanae refragatur rationi: divinaque revelatio non solum nihil prodest, verum etiam nocet hominis perfe-

ctioni. — Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

VII. Prophetiae et miracula in sacris Litteris exposita et narrata sunt poetarum commenta, et christianae fidei mysteria philosophicarum investigationum summa; et utriusque Testamenti libris mythica continentur inventa: ipseque Iesus Christus est mythica fictio. — Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

§ II. *Rationalismus moderatus.*

VIII. Quum ratio humana ipsi religioni aequiparetur, ideo theologiae disciplinae perinde ac philosophicae tractandae sunt. — Alloc. *Singulari quadam perfusi* 9 Decembris 1854.

IX. Omnia indiscriminatum dogmata religionis christianae sunt obiectum naturalis scientiae seu philosophiae: et humana ratio historice tantum exulta potest ex suis naturalibus viribus et principiis ad veram de omnibus etiam reconditionibus dogmatibus scientiam pervenire, modo haec dogmata ipsi rationi tamquam obiectum proposita fuerint. — Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11 Decembris 1862. — Epist. ad eundem *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

X. Quum aliud sit philosophus, aliud philosophia, ille ius et officium habet se submittendi auctoritati, quam veram ipse probaverit; at philosophia neque potest, neque debet ulli sese submittere auctoritati. — Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11 Decembris 1862. — Epist. ad eundem *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XI. Ecclesia non solum non debet in philosophiam unquam animadvertere, verum etiam debet ipsius philosophiae tolerare errores, eique relinquere, ut ipsa se corrigat. — Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11 Decembris 1862.

XII. Apostolicae Sedis, Romanarumque Congregationum decreta liberum scientiae progressum impediunt. — Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XIII. Methodus et principia, quibus antiqui doctores scholastici Theologiam excoluerunt, temporum nostrorum necessitatibus scien-

tiarumque progressui minime congruunt. — Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XIV. Philosophia tractanda est, nulla supernaturalis revelationis habita ratione. — Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

N. B. Cum rationalismi systemate cohaerent per maximam partem errores Antonii Günther, qui damnantur in Epist. ad Card. Archiep. Coloniensem *Eximiam tuam* 15 Iunii 1847, et in Epist. ad Episc. Wratislaviensem *Dolore haud mediocri* 30 Aprilis 1860.

§ III. *Indifferentismus, Latitudinarismus.*

XV. Liberum cuique homini est, eam amplecti ac profiteri religionem, quam rationis lumine quis ductus veram putaverit. — Litt. Apost. *Multiplies inter* 10 Iunii 1851. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

XVI. Homines in cuiusvis religionis cultu viam aeternae salutis reperire aeternamque salutem assequi possunt. — Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846. — Alloc. *Ubi primum* 17 Decembris 1847. — Epist. Encycl. *Singulari quidem* 17 Martii 1856.

XVII. Saltem bene sperandum est de aeterna illorum omnium salute, qui in vera Christi Ecclesia nequaquam versantur. — Alloc. *Singulari quadam* 9 Decembris 1854. — Epist. Encycl. *Quanto conficiamur* 16 Augusti 1863.

XVIII. Protestantismus non aliud est quam diversa verae eiusdem christianae religionis forma, in qua aequae ac in Ecclesia catholica Deo placere datum est. — Epist. Encycl. *Nostis et Nobiscum* 8 Decembris 1849.

§ IV. *Socialismus, Communismus, Societates clandestinae, Societates biblicae, Societates clerico-liberales.*

Eiusmodi pestes saepe gravissimisque verborum formulis reprobantur in Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846; in Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849; in Epist. Encycl. *Nostis et Nobiscum* 8 Decembris 1849; in Alloc. *Singulari qua-*

dam 9 Decembris 1854; in Epist. Encycl. *Quanto conficiamur moerore* 10 Augusti 1863.

§ V. *Errores de Ecclesia eiusque iuribus.*

XIX. Ecclesia non est vera perfectaue societas plane libera, nec pollet suis propriis et constantibus iuribus sibi a divino suo Fundatore collatis, sed civilis potestatis est definire quae sint Ecclesiae iura ac limites, intra quos eadem iura exercere queat. — Alloc. *Singulari quadam* 9 Decembris 1854. — Alloc. *Multis gravibusque* 17 Decembris 1860. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

XX. Ecclesiastica potestas suam auctoritatem exercere non debet absque civilis Gubernii venia et assensu. — Alloc. *Meminit unusquisque* 30 Septembris 1861.

XXI. Ecclesia non habet potestatem dogmaticae definiendi religionem catholicae Ecclesiae esse unice veram religionem. — Litt. Apost. *Multiplies inter* 10 Iunii 1851.

XXII. Obligatio, qua catholici magistri et scriptores omnino adstringuntur, coarctatur in iis tantum, quae ab infallibili Ecclesiae iudicio veluti fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur. — Epist. ad. Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XXIII. Romani Pontifices et Concilia oecumenica a limitibus suae potestatis recesserunt, iura Principum usurparunt, atque etiam in rebus fidei et morum definiendis errarunt. — Litt. Apost. *Multiplies inter* 10 Iunii 1851.

XXIV. Ecclesia vis inferendae potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam. — Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXV. Praeter potestatem Episcopatui inhaerentem, alia est attributa temporalis potestas a civili imperio vel expresse vel tacite concessa, revocanda propterea, cum libuerit, a civili imperio. — Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXVI. Ecclesia non habet nativum ac legitimum ius acquirendi ac possidendi. — Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856. — Epist. Encycl. *Incredibili* 17 Septembris 1863.

XXVII. Sacri Ecclesiae ministri, Romanusque Pontifex ab omni rerum temporalium cura ac dominio sunt omnino excludendi. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

XXVIII. Episcopis, sine Gubernii venia; fas non est vel ipsas Apostolicas Litteras promulgare. — Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XXIX. Gratiae a Romano Pontifice concessae existimari debent tamquam irritae, nisi per Gubernium fuerint imploratae. — Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XXX. Ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitas a iure civili ortum habuit. — Litt. Apost. *Multiplices inter* 10 Iunii 1861.

XXXI. Ecclesiasticum forum pro temporalibus clericorum causis sive civilibus sive criminalibus omnino de medio tollendum est, etiam inconsulta et reclamante Apostolica Sede. — Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852. — Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XXXII. Absque ulla naturalis iuris et aequitatis violatione potest abrogari personalis immunitas, qua clerici ab onere subeundae exercendaeque militiae eximuntur; hanc vero abrogationem postulat civilis progressus, maxime in societate ad formam liberioris regiminis constituta. — Epist. ad Episc. Montisregal. *Singularis Nobisque* 29 Septembris 1864.

XXXIII. Non pertinet unice ad ecclesiasticam iurisdictionis potestatem proprio ac nativo iure dirigere theologicarum rerum doctrinam. — Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XXXIV. Doctrina comparantium Romanum Pontificem Principi libero et agenti in universa Ecclesia, doctrina est, quae medio aevo praevaluit. — Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXXV. Nihil vetat, alicuius Concilii generalis sententia aut universorum populorum facto, Summum Pontificatum a Romano Episcopo atque Urbe ad alium Episcopum aliamque civitatem transferri. — Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXXVI. Nationalis concilii definitio nullam aliam admittit disputationem, civilisque administratio rem ad hosce terminos exigere potest. — Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXXVII. Institui possunt nationales Ecclesiae ab auctoritate Romani Pontificis subductae planeque divisae. — Alloc. *Multis gravibusque* 17 Decembris 1860. — Alloc. *Iamdudum cernimus* 18 Martii 1861.

XXXVIII. Divisioni Ecclesiae in orientalem atque occidentalem nimia Romanorum Pontificum arbitria contulerunt. — Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22 Augusti 1851.

§ VI. *Errores de Societate civili tum in se, tum in suis
ad Ecclesiam relationibus spectata.*

XXXIX. Reipublicae Status, utpote omnium iurium origo et fons, iure quodam pollet nullis circumscripto limitibus. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

XL. Catholicae Ecclesiae doctrina humanae societatis bono et commodis adversatur. — Epist. Encyclic. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846. — Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849.

XLI. Civili potestati vel ab infideli imperante exercitae competit potestas indirecta negativa in sacra; eidem proinde competit nedum ius quod vocant *exequatur*, sed etiam ius *appellationis*, quam nuncupant *ab abusu*. — Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22 Augusti 1851.

XLII. In conflictu legum utriusque potestatis ius civile praevalet. — Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22 Augusti 1851.

XLIII. Laica potestas auctoritatem habet rescindendi, declarandi ac faciendi irritas solennes conventiones (vulgo *Concordata*) super usu iurium ad ecclesiasticam immunitatem pertinentium cum Sede Apostolica initas, sine huius consensu, immo et ea reclamante. — Alloc. *In Consistoriali* 1 Novembris 1850. — Alloc. *Multis gravibusque* 17 Decembris 1860.

XLIV. Civilis auctoritas potest se immiscere rebus, quae ad religionem, mores et regimen spirituale pertinent. Hinc potest de instructionibus iudicare, quas Ecclesiae Pastores ad conscientiarum normam pro suo munere edunt, quin etiam potest de divinorum Sacramentorum administratione et dispositionibus ad ea suscipienda necessariis decernere. — Alloc. *In Consistoriali* 1 Novembris 1850. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

XLV. Totum scholarum publicarum regimen, in quibus iuventus christianae alicuius Reipublicae instituitur, episcopalibus dumtaxat seminariis aliqua ratione exceptis, potest ac debet attribui auctoritati civili, et ita quidem attribui, ut nullum alii cuicumque auctoritati recognoscatur ius immiscendi se in disciplina scholarum, in regimine studiorum, in graduum collatione, in delectu aut approbatione magistrorum. — Alloc. *In Consistoriali* 1 Novembris 1850. — Alloc. *Quibus luctuosissimis* 5 Septembris 1851.

XLVI. Immo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili auctoritati subiicitur. — Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XLVII. Postulat optima civilis societatis ratio, ut populares scholae, quae patent omnibus cuiusque e populo classis pueris, ac publica universim Instituta, quae litteris severioribusque disciplinis tradendis et educationi iuventutis curandae sunt destinata, eximantur ab omni Ecclesiae auctoritate moderatrice, vi et ingerentia, plenoque civilis ac politicae auctoritatis arbitrio subiiciantur ad imperantium placita et ad communium aetatis opinionum amussim. — Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine* 14 Iulii 1864.

XLVIII. Catholicis viris probari potest ea iuventutis instituentium ratio, quae sit a catholica fide et ab Ecclesiae potestate seiuncta, quaeque rerum dumtaxat naturalium scientiam ac terrenae socialis vitae fines tantummodo vel saltem primario spectet. — Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine* 14 Iulii 1864.

XLIX. Civilis auctoritas potest impedire, quominus sacrorum Antistites et fideles populi cum Romano Pontifice libere ac mutuo communicent. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

L. Laica auctoritas habet per se ius praesentandi Episcopos, et potest ab illis exigere, ut ineant dioecesium procuracionem antequam ipsi canonicam a S. Sede institutionem et Apostolicas Litteras accipiant. — Alloc. *Numquam fore* 15 Decembris 1856.

LI. Immo laicum Gubernium habet ius deponendi ab exercitio pastoralis ministerii Episcopos, neque tenentur obedire Romano Pontifici in iis quae Episcopatum et Episcoporum respiciunt institutionem. — Litt. Apost. *Multiplikes inter* 10 Iunii 1851. — Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

LII. Gubernium potest suo iure immutare aetatem ab Ecclesia praescriptam pro religiosa tam mulierum quam virorum professione, omnibusque religiosis familiis indicere, ut neminem sine suo permissu ad solemnia vota nuncupanda admittant. — Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

LIII. Abrogandae sunt leges, quae ad religiosarum familiarum statum tutandum earumque iura et officia pertinent; immo potest civile Gubernium iis omnibus auxilium praestare, qui a suscepto religiosae vitae instituto deficere ac solemnia vota frangere velint; pariterque potest religiosas easdem familias perinde ac Collegiatus Ecclesias et beneficia simplicia etiam iuris patronatus penitus extinguere, illorumque bona et redditus civilis potestatis administrationi et arbitrio subiicere et vindicare. — Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852. — Alloc. *Probe memineritis* 22 Ianuarii 1855. — Alloc. *Cum saepe* 26 Iulii 1855.

LIV. Reges et Principes non solum ab Ecclesiae iurisdictione eximuntur, verum etiam in quaestionibus iurisdictionis dirimendis superiores sunt Ecclesiae. — Litt. Apost. *Multiplies inter* 10 Iunii 1851.

LV. Ecclesia a Statu, Statusque ab Ecclesia seiungendus est. — Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

§ VII. *Errores de Ethica naturali et christiana.*

LVI. Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est ut humanae leges ad naturae ius conformentur, aut obligandi vim a Deo accipiant. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

LVII. Philosophicarum rerum morumque scientia, itemque civiles leges possunt et debent a divina et ecclesiastica auctoritate declinare. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

LVIII. Aliae vires non sunt agnoscendae nisi illae quae in materia positae sunt, et omnis morum disciplina honestasque collocari debet in cumulandis et augendis quovis modo divitiis ac in voluptatibus explendis. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862. — Epist. Encycl. *Quanto conficiamur* 10 Augusti 1863.

LIX. Ius in materiali facto consistit, et omnia hominum officia

sunt nomen inane, et omnia humana facta iuris vim habent. —

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

LX. Auctoritas nihil aliud est nisi numerus et materialium virium summa. — Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

LXI. Fortunata facti iniustitia nullum iuris sanctitati detrimentum affert. — Alloc. *Iamdudum cernimus* 18 Martii 1861.

LXII. Proclamandum est et observandum principium, quod vocant de *non-interventu*. — Alloc. *Novos et ante* 28 Septembris 1860.

LXIII. Legitimis principibus obedientiam detrectare, immo et rebellare licet. — Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846. — Alloc. *Quisque vestrum* 2 Octobris 1847. — Epist. Encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8 Decembris 1849. — Litt. Apost. *Cum Catholica* 26 Martii 1860.

LXIV. Tum cuiusque sanctissimi iuramenti violatio, tum quaelibet scelestas flagitiosaque actio sempiternae legi repugnans, non solum hand est improbanda, verum etiam omnino licita, summisque laudibus efferenda, quando id pro patriae amore agatur. — Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849.

§ VIII. *Errores de Matrimonio christiano.*

LXV. Nulla ratione ferri potest, Christum evexisse matrimonium ad dignitatem sacramenti. — Litt. Apost. *Ad Apostolicas* 22 Augusti 1851.

LXVI. Matrimonii sacramentum non est nisi quid contractui accessorium, ab eoque separabile, ipsumque sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm est. — Litt. Apost. *Ad Apostolicas* 22 Augusti 1851.

LXVII. Iure naturae matrimonii vinculum non est indissolubile, et in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest. — Litt. Apost. *Ad Apostolicas* 22 Augusti 1851. — Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

LXVIII. Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt. — Litt. Apost. *Multiplices inter* 10 Iunii 1851.

LXIX. Ecclesia sequioribus saeculis dirimentia impedimenta inducere coepit, non iure proprio, sed illo iure usa, quod a civili potestate mutuata erat. — Litt. Apost. *Ad Apostolicæ* 22 Augusti 1851.

LXX. Tridentini canones, qui anathematis censuram illis inferunt qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiae negare audeant, vel non sunt dogmatici, vel de hac mutuata potestate intelligendi sunt. — Litt. Apost. *Ad Apostolicæ* 22 Augusti 1851.

LXXI. Tridentini forma sub infirmitatis poena non obligat, ubi lex civilis aliam formam praestituat, et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere. — Litt. Apost. *Ad Apostolicæ* 22 Augusti 1851.

LXXII. Bonifacius VIII votum castitatis in ordinatione emissum nuptias nullas reddere primus asseruit. — Litt. Apost. *Ad Apostolicæ* 22 Augusti 1851.

LXXIII. Vi contractus mere civilis potest inter christianos constare veri nominis matrimonium: falsumque est, aut contractum matrimonii inter christianos semper esse sacramentum, aut nullum esse contractum, si sacramentum excludatur. — Litt. Apost. *Ad Apostolicæ* 22 Augusti 1851. — Lettera di S. S. Pio IX al Re di Sardegna 9 Settembre 1852 (1). — Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852. — Alloc. *Multis gravibusque* 17 Decembris 1860.

LXXIV. Causae matrimoniales et sponsalia snapte natura ad forum civile pertinent. — Litt. Apost. *Ad Apostolicæ* 22 Augusti 1851. — Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

N. B. Iluc facere possunt duo alii errores de clericorum coelibatu abolendo et de statu matrimonii statui virginitatis anteferendo. Confodiuntur prior in Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846, posterior in Litteris Apost. *Multiplies inter* 10 Iunii 1851.

§ IX. *Erroris de civili Romani Pontificis Principatu.*

LXXV. De temporalis regni cum spirituali compatibilitate disputant inter se Christianae et Catholicae Ecclesiae filii. — Litt. Apost. *Ad Apostolicæ* 22 Augusti 1851.

(1) Litterae S. D. N. Pii IX ad Regem Sardiniae.

LXXVI. Abrogatio civilis imperii, quo Apostolica Sedes potitur, ad Ecclesiae libertatem felicitatemque vel maxime conduceret. — Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849.

N. B. Praeter hos errores explicite notatos, alii complures implicite reprobantur proposita et asserta doctrina, quam catholici omnes firmissime retinere debent de civili Romani Pontificis principatu. Eiusmodi doctrina luculenter traditur in Alloc. *Quibus quantisque* 20 April. 1849; in Alloc. *Si semper antea* 20 Maii 1850; in Litt. Apost. *Cum catholica Ecclesia* 26 Martii 1860; in Alloc. *Novos* 28 Sept. 1860; in Alloc. *Iamdudum* 18 Martii 1861; in Alloc. *Maxima quidem* 9 Iunii 1862.

§ X. *Errores qui ad liberalismum hodiernum referuntur.*

LXXVII. Aetate hac nostra non amplius expedit, religionem catholicam haberi tanquam unicam Status religionem, ceteris quibuscumque cultibus exclusis. — Alloc. *Nemo vestrum* 26 Iulii 1855.

LXXVIII. Hinc laudabiliter in quibusdam catholici nominis regionibus lege cautum est, ut hominibus illuc immigrantibus liceat publicum proprii cuiusque cultus exercitium habere. — Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

LXXIX. Enimvero falsum est, civilem cuiusque cultus libertatem, itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque palam publiceque manifestandi conducere ad populorum mores animosque facilius corrumpendos ac indifferentismi pestem propagandam. — Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

LXXX. Romanus Pontifex potest ac debet cum progressu, cum liberalismo et cum recenti civilitate sese reconciliare et componere. — Alloc. *Iamdudum cernimus* 18 Martii 1861 (Vid. Scavini, Theolog. Moral. tom. IV, n. 175 sqq. pag. 260 sqq. edit. 12, 1874).

LIBER DECIMUS OCTAVUS

DE CONSTITUTIONE « APOSTOLICAE SEDIS »

CUM RELATIVIS DECLARATIONIBUS ET EXPLANATIONIBUS

Materia in hoc libro exponenda, stricto vinculo cum ea in praecedenti tractatu iam exposita connectitur: si enim in priori libro de erroribus et errantibus circa Ecclesiae doctrinam actum est, hic recto ordine de poenis ecclesiasticis a suprema auctoritate iure novissimo constitutis sermo habendus est: de poenis nempe contra plures ex iisdem errantibus per modum latae sententiae ipsoque facto incurrendis. Expenduntur deinde formulae ipsius Constitutionis circa revocationem privilegiorum seu facultatum ac dubia diluuntur per responsa Sacrae Romanae et Universalis Inquisitionis. Brevis tandem tractatio de casibus Episcopis seu Ordinariis reservatis librum decimum octavum explet.

CAPUT I.

Prologus Constitutionis, quae incipit « Apostolicae Sedis moderationi » a Summo Pontifice Pio IX s. m. edita die XII Decembris 1869.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

425. Apostolicae Sedis moderationi convenit, quae salubriter veterum canonum auctoritate constituta sunt, sic retinere, ut, si

temporum rerumque mutatio quidpiam esse temperandum prudenti dispensatione suadeat, eadem Apostolica Sedes congruum supremæ suæ potestatis remedium ac providentiam impendat. Quamobrem cum animo Nostro iampridem revolveremus, ecclesiasticas censuras, quæ per modum latae sententiæ, ipsoque facto incurrendæ, ad incolumitatem ac disciplinam ipsius Ecclesiæ tutandam, effrenemque improborum licentiam coercendam et emendandam sancte per singulas ætates indictæ ac promulgatæ sunt, magnum ad numerum sensim excrevisse; quasdam etiam, temporibus moribusque mutatis, a fine atque causis, ob quas impositæ fuerant, vel a pristina utilitate atque opportunitate excidisse; eamque ob rem non infrequentes oriri, sive in iis, quibus animarum cura commissæ est, sive in ipsis fidelibus dubietates, anxietates, angoresque conscientiæ; Nos eiusmodi incommodis occurrere volentes, plenam earumdem recensionem fieri Nobisque proponi iussimus, ut diligenti adhibita consideratione, statueremus, quasnam ex illis servare ac retinere oporteret, quas vero moderari aut abrogare congrueret. Ea igitur recensione peracta, ac Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus in negotiis Fidei Generalibus Inquisitoribus per universam Christianam Rempublicam deputatis in consilium adscitis, reque diu ac mature perpensa, motu proprio, certa scientia, matura deliberatione Nostra, deque Apostolicæ Nostræ potestatis plenitudine, hac perpetuo valitura Constitutione decernimus, ut ex quibuscumque censuris sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, quæ per modum latae sententiæ, ipsoque facto incurrendæ hactenus impositæ sunt, nonnisi illæ, quas in hac ipsa Constitutione inserimus eoque modo, quo inserimus, robur exinde habeant; simul declarantes, easdem non modo ex veterum canonum auctoritate, quatenus cum hac Nostra Constitutione conveniunt, verum etiam ex hac ipsa Constitutione Nostra, non secus ac si primum editæ ab ea fuerint, vim suam prorsus accipere debere.

CAPUT II.

Index censurarum in universa Ecclesia vigentium iure novissimo
ex praedicta Piana Constitutione.

§ I. *Excommunicationes latae sententiae* speciali modo
Romano Pontifici reservatae.

« Excommunicationi latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae subiacent »:

1. Omnes a christiana fide apostatae, ac omnes et singuli haeretici, quocumque nomine censeantur, et cuiuscumque sectae existant, eisque credentes, eorumque receptores, fautores ac generaliter quilibet illorum defensores (1).

2. Omnes et singuli scienter legentes sine auctoritate Sedis Apostolicae libros eorundem apostatarum et haeticorum haeresim propugnantes, nec non libros cuiusvis auctoris per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes.

Scienter legentes ephemerides propugnantes haeresim non incurrunt hanc excommunicationem. S. O. die 21 April. 1880 et cf. Const. Officiorum et munerum in superiori Libro, tit. I, n. 24.

3. Schismatici, et ii, qui a Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter se subtrahunt vel recedunt.

Quicumque iuxta civilium legum decreta, aut non absimili modo, suffragante populo et confirmante civili potestate, ad parochi seu vicarii officium electi audeant obire munera ecclesiastici ministerii, ipso facto incurrunt in hanc excommunicationem aliasque poenas canonicas. Pius IX. Litt. Encyc. Etsi multa luctuosa 21 Novembris 1873. et S. C. Concilii 23 Maii 1874.

Eandem censuram incurrunt nomen dantes societati, cui titulus: « Società cattolica italiana per la rivendicazione dei diritti spettanti al popolo romano nella elezione del Sommo Pontefice », vel

(1) De erroribus et errantibus cfr. Liber XVII huius operis. — Uberiores dilucidationes de materia huius capitis reperiet lector in sequenti capite.

eam promoventes, aut quocumque modo ei faventes vel adhaerentes. S. Poenitentiaria die 4 Augusti 1876.

4. Omnes et singuli, cuiuscumque status, gradus seu conditionis fuerint, ab ordinationibus seu mandatis Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad universale futurum concilium appellantes, nec non ii, quorum auxilio vel favore appellatum fuerit.

5. Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae Legatos vel Nuncios, aut eos a suis dioecesibus, territoriis, terris seu dominiis eiicientes, nec non ea mandantes vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, consilium vel favorem.

6. Impedientes directe vel indirecte exercitium iurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum saeculare, eiusque mandata procurantes, edentes, aut auxilium, consilium, vel favorem praestantes.

7. Cogentes sive directe sive indirecte indices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones: item edentes leges vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae.

8. Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet a Sede Apostolica, vel ab eiusdem legatis aut delegatis quibuscumque profecta, eorumque promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas partes, sive alios laedentes vel perterrefacientes.

9. Omnes falsarii Litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis, ac supplicationum gratiam vel institiam concernentium per Romanum Pontificem vel S. R. E. Vicecancellarios, seu Gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pontificis signatarum; nec non falso publicantes Litteras Apostolicas, etiam in forma Brevis, et etiam falso signantes supplicationes huiusmodi sub nomine Romani Pontificis seu Vicecancellarii aut Gerentis vices praedictorum.

10. Absolventes complicem in peccato turpi etiam in mortis articulo, si alius sacerdos, licet non approbatus ad confessiones, sine gravi exoritura infamia et scandalo, possit excipere morientis confessionem.

In Const. Benedicti XIV s. m. quae incipit « Sacramentum poenitentiae » duo reservantur casus, idest casus sacerdotis at-

tentantis absolutionem personae complicitis in materia turpi, et casus personae cuiuscumque sexus falso denunciantis sacerdotem aliquem de sollicitatione. Verum primus casus in hoc articulo 10 commemoratur ob censuram adiectam; secundus autem reservatus manet sine censura. Immo primus ille casus adeo pro reservato habetur, ut etiam in generali et amplissima concessione facultatum, quae a Sancta Sede pro variis locis conceditur, absolventi ab omnibus casibus etiam super censura speciali modo reservata expresse excipiat hoc peccatum, prout decretum fuit in S. O. die quarta Aprilis 1871. Quare dicendum est, excommunicationem lutam in attentantem absolutionem complicitis esse hodie specialissimo modo reservatam: et eius absolutionem private spectare, et in foro tantum interno ad Sacram Poenitentiarum, prout etiam decreto S. O. firmatum fuit die 23 Iunii 1886. Verum haec omnia accipienda sunt de prima huius criminis absolutione: idest prout in S. O. die 29 Maii 1867 decretum fuit, liberum esse confessario absolvere personam complicitem, quae a peccato complicitatis inhoneste absoluta iam fuit per alium confessarium: dandum tamen semper esse consilium confessario, de quo agitur, ut nisi cogat necessitas, se absteineat ab excipiendis personae complicitis, licet iam a peccato complicitatis absolutae, sacris confessionibus.

Excommunicationi subicitur confessarius, qui complicitem in peccato turpi absolvere fingit, sed reipsa non absolvit. S. Poenit. 1. Mart. 1878 et S. O. 3 Decemb. 1883.

11. Usurpantes aut sequestrantes iurisdictionem, bona, redditus ad personas ecclesiasticas ratione suarum ecclesiarum aut beneficiorum pertinentes.

Proposito dubio: — Se s' incorra la scomunica da quelli i quali acquistano, senza la debita licenza, i beni ecclesiastici usurpati dal governo dai primi compratori, abbiano questi ottenuto o no l' autorizzazione dalla Santa Sede (1)? S. O. die 23 Aprilis 1873, respondit: — Affirmative.

(1) An incurratur excommunicatio ab iis qui acquirunt sine debita licentia bona ecclesiastica a gubernio usurpata, a primis emptoribus, sive hi obtinuerint vel non auctorizationem a S. Sede?

At fures, qui fructus beneficiorum furantur, non comprehendendi sub hac censura declaratum fuit in S. O. die 9 Mart. an. 1870. E contra eam incurrunt assectae societatis clerico-liberalis seu emancipatricis cleri, qui populari sacrorum ministrorum electioni dant operam; et licet schismaticis iure adnumerentur, ex hoc etiam articulo, uti et ex articulo VI damnandos esse S. Congregatio Concilii Tridentini decretis interpretandis docuit in instructione ad omnes Ordinarios Italiae data sub die 24 Ianuarii 1878.

12. Invadentes, destruentes, detinentes vel per se vel per alios civitates, terras, loca aut iura ad Ecclesiam Romanam pertinentia; vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam iurisdictionem in eis; nec non ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praestantes.

Qui in id deliquerint, etiam specialissima mentione digni, nec non illorum successores in officiis, ad retractationem, revocationem, cassationem et abolitionem omnium ut supra attentatorum per seipsos faciendam, vel alias debitam et condignam Ecclesiae ac Sanctae Sedi satisfactionem realiter et cum effectu in eisdem praemissis exhibendum semper obligati erunt et sunt, ut absolutionis beneficium obtinere valeant. — Pius IX Litt. Apost. Cum Catholica 26 Mart. 1860, et Litt. Encycl. Respicientes 1 Novem. 1870.

Haec censura contrahitur ab iis, qui formaliter cooperantur vel adhaerent rebellionis ditionis Pontificiae: quare ad dignoscendum in foro conscientiae, utrum quis censuras incurrerit, discutienda est per confessarium uniuscuiusque conscientia, et qui damna hac in re intulerunt Sanctae Sedi, eaque reficere debent, absolvi possunt, dummodo animo parati sint stare mandatis eiusdem Sanctae Sedis desuper ferendis. S. Poen. resp. ad dub. 19 et 21 die 20 Mart. 1885.

§ II. Excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatae.

« Excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatae subiacent »:

426. 1. Absolvere praesumentes sine debita facultate, etiam quovis praetextu, ab omnibus excommunicationibus superius recensitis et Romano Pontifici speciali modo reservatis, dummodo non agatur de mortis articulo, in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerint.

2. Docentes vel defendentes sive publice sive privatim propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub excommunicationis poena latae sententiae; item docentes vel defendentes tamquam licitam praxim inquirendi a poenitente nomen complicitis, prouti damnata est a Benedicto XIV in Constitutionibus *Suprema* 7 Iulii 1745. *Ubi primum* 2 Iulii 1746. *Ad eradicandum* 28 Septembris 1746.

3. Violentas manus, suadente diabolo, iniicientes in clericos vel utriusque sexus monachos, exceptis quoad reservationem, casibus et personis, de quibus iure vel privilegio permittitur ut Episcopus aut alius absolvat (1).

4. Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel ipsum acceptantes, et quilibet complices vel qualemcumque operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes, illudque permittentes, vel quantum in illis est non prohibentes, cuiuscumque dignitatis sint, etiam regalis vel imperialis.

« *Propositis hisce dubiis:*

1. *Potestne medicus rogatus a duellantibus duello assistere cum intentione citius finem pugnae imponendi, vel simpliciter vulnera ligandi ac curandi, quin incurrat excommunicationem S. P. simpliciter reservatam?*

2. *Potestne saltem, quin duello sit praesens, in domo vicina vel in loco propinquo sistere proximus ac paratus ad praebendum suum ministerium, si duellantibus opus fuerit?*

3. *Quid de confessario in eisdem conditionibus?*

Responsum fuit in S. O. die 28 Maii 1884.

Ad primum. Non posse, et excommunicationem incurri.

Ad secundum et tertium: Quatenus ex conducto fiat, item non posse, et excommunicationem incurri.

(1) Cf. Liber XVI n. 268 sqq., ubi fuse de hoc artic. actum est.

5. Nomen dantes sectae *massonicae* aut *carbonariae*, aut aliis eiusdem generis sectis, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam seu clandestine machinantur; nec non eisdem sectis favorem qualemcumque praestantes; earumve occultos coryphaeos ac duces non denunciantes, donec non denunciaverint (Cf. Liber XVI).

6. Immunitatem asyli ecclesiastici ausu temerario violare iubentes aut violentes.

In hac formula « ausu temerario » utrumque membrum complecti; eum idcirco tantum excommunicationem incurrere qui ab aliis minime coactus, prudens ac sciens immunitatem asyli ecclesiastici aut violare iubet aut exequendo violat; quem porro utpote omnis excusationis expertem excommunicationi subiacere declaratum est. — S. O. die 1 Februar. 1871. (Cfr. Liber XVI).

7. Violantes clausuram monialium, cuiuscumque generis aut conditionis, sexus, vel aetatis fuerint, in eorum monasteria absque legitima licentia ingrediendo: pariterque eos introducentes vel admitcentes, itemque moniales ab illa exeuntes, extra casus ac formam a S. Pio V in Constitutione *Decori* praescriptam (1).

8. Mulieres violantes regularium virorum clausuram, et Superiores aliosve eas admittentes.

9. Rei simoniae realis in beneficiis quibuscumque, eorumque complices.

10. Rei simoniae confidentialis in beneficiis quibuslibet, cuiuscumque sint dignitatis.

11. Rei simoniae realis ob ingressum in religionem.

12. Omnes, qui quaestum facientes ex indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus excommunicationis censura plectuntur constitutione S. Pii V *Quam plenum* 2 Ianuarii 1569.

13. Colligentes eleemosynas maioris pretii pro Missis, et ex iis lucrum captantes faciendo eas celebrari in locis, ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent.

(1) Ad vitandas nimis frequentes citationes, lectores advertimus, materiam tum de clausura, tum de Simonia, aliisque de rebus fere omnibus, in Constitutione *Apostolicae Sedis* enuntiatis, reperiri discussam in hoc opere. Videantur in Indice tituli librorum.

14. Omnes qui excommunicatione mulcantur in Constitutionibus S. Pii V *Admonet nos* IV Kal. Aprilis 1567; Innocentii IX *Quae ab hac sede* prid. Non. Novembris 1591; Clementis VIII *Ad Romani Pontificis curam* 26 Iunii 1592; et Alexandri VII *Inter ceteras* IX Kal. Novembris 1660 alienationem et infeudationem civitatum et locorum S. R. E. respicientibus.

15. Religiosi praesumentes clericis aut laicis extra casum necessitatis Sacramentum extremae Unctionis, aut Eucharistiam per viaticum ministrare absque parochi licentia.

16. Extrahentes absque legitima venia Reliquias ex sacris coemeteriis sive catacumbis Urbis Romae eiusque territorii, eisque auxilium vel favorem praebentes.

17. Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa in crimine criminoso, ei scienter impendendo auxilium vel favorem.

18. Clerici scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Romano Pontifice nominatim excommunicatis, et ipsos in officiis recipientes.

§ III. *Excommunicationes latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae.*

« Excommunicationi latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae subiacent »:

427. 1. Clerici in sacris constituti, vel regulares, aut moniales post votum solemne castitatis matrimonium contrahere praesumentes, nec non omnes cum aliquo ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes.

Clerici in sacris constituti, vel regulares, aut moniales post emissum solemne castitatis votum praesumentes contrahere matrimonium sic dictum civile, etiam in locis, ubi lex Tridentina de clandestinitate viget, incurrunt hanc excommunicationem. — S. O. die 22 Decembr. 1880.

2. Procurantes abortum, effectu sequuto.

3. Litteris Apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini ea in re cooperantes.

§ IV. *Excommunicationes latae sententiae nemini reservatae.*

« Excommunicationi latae sententiae nemini reservatae subii-
ciuntur ».

428. 1. Mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticae sepulturae haereticos notorios, aut nominatim excommunicatos vel interdictos.

2. Laedentes aut perterrefacientes inquisitores, denunciantes, testes aliosve ministros S. Officii, eiusve sacri tribunalis scripturas diripientes aut comburentes, vel praedictis quibilibet auxilium, consilium, favorem praestantes.

3. Alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica absque beneplacito Apostolico, ad formam Extravagantis *Ambitosae*, de *rebus ecclesiasticis non alienandis*.

4. Negligentes, sive culpabiliter omittentes denunciare infra mensem confessarios sive sacerdotes, a quibus sollicitati fuerint ad turpia in quibilibet casibus expressis a Gregorio XV Const. *Universi* 20 Augusti 1622 et Benedicto XIV Constit. *Sacramentum poenitentiae* 1 Iunii 1741.

5. Qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione aut imprimunt aut imprimi faciunt.

§ V. *Excommunicationes latae a Concilio Tridentino
et in hac Constitutione confirmatae.*

429. 1. Sess. IV. *Decretum de editione et usu sacrorum librorum.*

Nulli liceat imprimere aut imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine auctoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati probatique fuerint ab Ordinario, sub poena anathematis... Qui autem scripto eos communicant vel evulgant, nisi ante examinati probatique fuerint, eisdem poenis subiaceant, quibus impressores, et qui eos habuerint vel legerint, nisi prodiderint auctores, pro auctoribus habeantur.

Haec censura restringenda est ad libros Sacrarum Scripturarum, nec non ad eorundem annotationes et commentarios: minime vero extendenda ad libros quoscumque de rebus sacris in genere, idest de rebus ad religionem pertinentibus tractantes. — S. O. 22 Decembris 1880; et vid. in superiori Lib. Const. *Officiorum ac munerum Leonis XIII.*

2. Sess. XXII. Cap. XI. de Ref. *Bonorum cuiuscumque ecclesiae aut loci pii occupatores puniuntur.*

Si quem clericorum aut laicorum, quacumque is dignitate, etiam imperiali aut regali praefulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicuius ecclesiae seu cuiusvis saecularis vel regularis beneficii, montium pietatis aliorumque piorum locorum iurisdictiones, bona, census, ac iura etiam feudalia et emphyteutica, fructus, emolumenta seu quascumque obventiones, quae in ministrorum et pauperum necessitates converti debent, per se, vel per alios, vi vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum aut laicorum, seu quacumque arte, aut quocumque quaesito colore, in proprios usus convertere illosque usurpare praesumpserit, seu impedire ne ab iis, ad quos de iure pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu subiaceat, quamdiu iurisdictiones, bona, res, iura, fructus, et redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocumque etiam ex donatione suppositae personae pervenerint, ecclesiae eiusque administratori sive beneficiato integre restituerit, ac deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinuerit. Quod si eiusdem ecclesiae patronus fuerit, etiam iure patronatus ultra praedictas poenas eo ipso privatus existat. Clericus vero, qui nefandae fraudis et usurpationis huiusmodi fabricator seu consentiens fuerit, eisdem poenis subiaceat, nec non quibuscumque beneficiis privatus sit, et ad quaecumque alia beneficia inhabilis efficiatur, et a suorum ordinum executione etiam post integram satisfactionem et absolutionem sui Ordinarii arbitrio suspendatur.

Illos qui decimas subtrahunt aut impediunt, sub hac sanctione non comprehendi manifestum fit ex cap. 12 sess. XXV de Ref. « Qui vero eas (decimas) aut subtrahunt aut impediunt excommunicantur ».

Constitutione Summorum Pontificum contra occupantes et detinentes eleemosynas et bona ad loca Terrae Sanctae spectantia omnino vigere, non tamen censuras latae sententiae, nisi eas quae comprehenduntur in cap. XI. Sess. XVII de Reform. Concilii Tridentini, responsum fuit in S. O. 28 Iunii 1876.

3. Sess. XXV. Cap. 5. de *Ref. regularium*. Facto Episcopis gravissimo praecepto de restituenda vel conservanda, sive auctoritate ordinaria, sive apostolica, clausura monialium, inobedientes et contradictores per censuras ecclesiasticas aliasque poenas, quacumque appellatione postposita, compescendo, ita prosequitur: Quod auxilium ut praebetur, omnes christianos principes hortatur Sancta Synodus, et *sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda* omnibus magistratibus saecularibus iniungit... Ingredi autem intra septa monasterii nemini liceat, cuiuscumque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerit, sine Episcopi vel Superioris licentia in scriptis obtenta *sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda*.

4. Sess. XXIV. cap. 6. de *Ref. matrim.* Super impedimento raptus. « Raptor ipse ac omnes illi consilium, auxilium et favorem praebentes *sint ipso iure excommunicati*, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces, et si clerici fuerint, de proprio gradu decident ».

5. Ibid. cap. 9. « Praecipit Sancta Synodus omnibus cuiuscumque gradus, dignitatis et conditionis existant, *sub anathematis poena, quam ipso facto incurrant*, ne quovis modo directe vel indirecte subditos suos, vel quoscumque alios cogant quominus libere matrimonia contrahant.

6. Sess. XXV. cap. 18. de *Regul.* Anathemati Sancta Synodus subiicit omnes et singulas personas cuiuscumque qualitatis vel conditionis fuerint, tam clericos quam laicos, saeculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes, si quomodolibet coegerint aliquam virginem, vel viduam aut aliam quaecumque mulierem, praeterquam in casibus in iure expressis, ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscumque religionis, vel ad emittendam professionem, quique consilium, auxilium vel favorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquomodo eidem

actui vel praesentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Simili quoque anathemati subiicit eos, qui sanctarum virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquomodo sine iusta causa impederint.

6. Sess. XXV. c. 19. de Ref. Detestabilis duellorum usus fabricante diabolo introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex christiano orbe penitus exterminetur. Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, et quocumque alio nomine domini temporales, qui locum ad monachiam in terris suis inter christianos concesserint, *eo ipso sint excommunicati*, ac iurisdictione et dominio civitatis, castri aut loci, in quo vel apud quem duellum fieri permiserint, quod ab ecclesia obtinent, privati intelligantur, et, si feudalia sint, directis dominis statim acquirantur. Qui vero pugnam commiserint, et qui eorum patrini vocantur, *excommunicationis* ac omnium honorum suorum proscriptionis ac perpetuae infamiae poenam incurrant, et ut homicidae iuxta sacros canones puniri debeant, et si in ipso conflictu decesserint, perpetuo careant ecclesiastica sepultura. Illi etiam, qui consilium in causa duelli tam in iure quam facto dederint, aut alia quacumque ratione ad id quemquam suaserint, nec non spectatores, *excommunicationis* ac perpetuae maledictionis vinculis teneantur, non obstante quocumque privilegio seu prava consuetudine etiam immemorabili.

§ VI. *Suspensiones latae sententiae Summo Pontifici reservatae.*

430. 1. Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum beneficiorum perceptione ad beneplacitum Sanctae Sedis Capitula et Conventus ecclesiarum et monasteriorum, alique omnes qui ad illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos aliosve Praelatos de praedictis ecclesiis seu monasteriis apud eandem Sanctam Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint Litteras Apostolicas de sua promotione.

2. Suspensionem per triennium a Collatione Ordinum ipso iure incurrunt aliquem ordinantes absque titulo beneficii vel patrimonii cum pacto, ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta.

3. Suspensionem per annum ab ordinum administratione ipso iure incurrunt Ordinantes alienum subditum etiam sub praetextu beneficii statim conferendi aut iam collati, sed minime sufficientis, absque eius Episcopi litteris dimissorialibus; vel etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque Ordinarii eius loci litteris testimonialibus.

4. Suspensionem per annum a collatione ordinum ipso iure incurrit, qui, excepto casu legitimi privilegii, ordinem sacrum contulerit absque titulo beneficii, vel patrimonii clerico in aliqua Congregatione viventi, in qua sollemnis professio non emittitur, vel etiam religioso nondum professo.

5. Suspensionem perpetuam ab exercitio ordinum ipso iure incurrunt religiosi eiecti extra religionem degentes.

6. Suspensionem ab ordine suscepto ipso iure incurrunt, qui eundem ordinem recipere praesumpserunt ab excommunicato, vel suspenso, vel interdicto nominatim denunciatis, aut ab haeretico vel schismatico notorio: eum vero, qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habere ordinis sic suscepti, donec dispensetur, declaramus.

7. Clerici saeculares exteri ultra quatuor menses in Urbe commorantes ordinati ab alio quam ab ipso suo Ordinario absque licentia Cardinalis Urbis Vicarii, vel absque praevio examine coram eodem peracto, vel etiam a proprio Ordinario, posteaquam in praedicto examine reiecti fuerint: nec non clerici pertinentes ad aliquem e sex Episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam dioecesim, dimissorialibus sui Ordinarii ad alium directis quam ad Cardinalem Urbis Vicarium; vel non praemissis ante ordinem sacrum suscipiendum exercitiis spiritualibus per decem dies in domo urbana sacerdotum a Missione nuncupatorum, suspensionem ab ordinibus sic susceptis ad beneplacitum Sanctae Sedis ipso iure incurrunt; Episcopi vero ordinantes ab usu pontificalium per annum.

§ VII. *Interdicta latae sententiae reservata.*

431. 1. Interdictum Romano Pontifici speciali modo reservatum ipso iure incurrunt Universitates, Collegia et Capitula, quocumque

nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis eiusdem Romani Pontificis pro tempore existentis ad universale futurum Concilium appellantia.

2. Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario vel delegato iudice, vel a iure interdictis; aut nominatim excommunicatos ad divina officia, seu ecclesiastica Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum ab ingressu ecclesiae ipso iure incurrunt, donec ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, competenter satisfecerint.

§ VIII. *De suspensionibus et interdictis a Concilio Tridentino et in hac Constitutione confirmatis.*

432. 1. Sess. VI. c. 1. de Ref. — Crescente vero contumacia (Episcopi ultra annum a dioecesi absentis) ut severiori sacrorum canonum disciplinae subiiciatur, Metropolitanus Suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum vero absentem Suffraganeus Episcopus antiquior residens *sub poena interdicti ingressus ecclesiae eo ipso incurrenda* infra tres menses per litteras seu nuncium Romano Pontifici denunciare teneatur.

2. Eadem Sess. c. 5. de Ref. — Nulli Episcopo liceat cuiusvis privilegii praetextu pontificalia in alterius dioecesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, et in personas eidem Ordinario subiectas tantum. Si secus factum fuerit, *Episcopus ab exercitio pontificalium, et sic ordinati ab executione ordinum sint ipso iure suspensi.*

3. Sess. VII. c. 10. de Ref. — Non liceat Capitulo, sede vacante, infra annum a die vacationis, ordinandi licentiam aut litteras dimissorias seu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex iuris communis dispositione, quam etiam cuiusvis privilegii aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficii ecclesiastici recepti sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere. *Si secus fiat, Capitulum contraveniens ecclesiastico subiaceat interdicto*, et sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio clericali, praesertim in criminalibus, gaudeant: *in maioribus vero ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Praelati sint ipso iure suspensi.*

Et Sess. XXIII. c. 10. de Ref. — Poenam quoque impositam iis, qui contra huius Sanctae Synodi sub Paulo III decretum a Capitulo, Episcopali sede vacante, litteras dimissorias impetrant, ad illos, qui easdem litteras, non a Capitulo, sed ab aliis quibusvis in iurisdictione Episcopi loco Capituli sede vacante succedentibus obtinerent, mandat extendi. *Concedentes autem dimissorias contra formam decreti ab officio et beneficio per annum sint ipso iure suspensi.*

4. Sess. XIV. c. 2. de Ref. — Nemo Episcoporum, qui titulares vocantur, etiamsi in loco nullius dioecesis, etiam exempto, aut aliquo monasterio cuiusvis ordinis resederint aut moram traxerint, vigore cuiusvis privilegii sibi de promovendo quoscumque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum, etiam praetextu familiaritatis continuae commensalitatís suae, absque sui proprii Praelati expresso consensu aut litteris dimissoriis, ad aliquos sacros aut minores ordines vel primam tonsuram promovere seu ordinare valeat. *Contrafaciens ab exercitio pontificalium per annum, taliter vero promotus ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo Praelato visum fuerit, ipso iure sint suspensi.*

5. Sess. XXIII. c. 8. de Ref. — Unusquisque autem a proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cuiusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii praetextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur. *Si secus fiat, Ordinans a collatione ordinum per annum, et ordinatus a susceptorum ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.*

6. Sess. XXIII. c. 14. de Ref. — Cum promotis per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare.

7. Sess. XXIV. c. 1. de Ref. matrim. Si quis parochus vel alius sacerdos, sive regularis sive saecularis sit, etiamsi id sibi ex privilegio vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius parochiae sponso sine illorum parochi licentia matrimonio coniungere aut benedicere ausus fuerit, *ipso iure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario eius parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvantur.*

8. Sess. XXV. cap. 14. de Ref. Episcopi quoque, quod absit, si ab huiusmodi crimine (concupinatus) non abstinnerint, et a synodo provinciali admoniti se non emendaverint, ipso facto sint suspensi.

§ IX. *De aliis speciali de causa latis a iure censuris.*

433. Quae censurae sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti Nostris aut Praedecessorum Nostrorum Constitutionibus, aut sacris canonibus praeter eas, quas recensuimus, latae sunt, atque hactenus in suo vigore perstiterunt, sive pro Romani Pontificis electione, sive pro interno regimine quorumcumque ordinum et institutorum regularium, nec non quorumcumque collegiorum, congregationum, coetuum locorumque piorum, cuiuscumque nominis aut generis sint, eas omnes firmas esse, et in suo robore permanere volumus et declaramus.

Constitutiones Summorum Pontificum Urbani VIII « Ex debito » 22 Febr. 1633, et Clementis IX « Sollicitudo » die 17 Iunii 1669 contra ecclesiasticos et missionarios mercaturae in Indiis orientalibus et in America operam dantes adhuc vigent. — S. O. 4 Decemb. 1872.

Item in suo robore permanent censurae latae pro interno regimine tum ordinum et institutorum regularium in genere, tum particulariter singularium ordinum et institutorum. — S. O. 22. Mart. 1881.

§ X. *De facultate absolvendi a censuris sive ordinaria sive delegata sive antiqua sive nova.*

434. Decernimus in novis quibuscumque concessionibus ac privilegiis, quae ab Apostolica Sede concedi cuivis contigerit, nullo modo ac ratione intelligi unquam debere aut posse comprehendere facultatem absolvendi a casibus et censuris quibuscumque Romano Pontifici reservatis, nisi de iis formalis, explicita ac individua mentio facta fuerit: quae vero privilegia aut facultates, sive a Praedecessoribus Nostris, sive etiam a Nobis cuilibet coetui, ordini, congregationi, societati et instituto, etiam regulari cuiusvis speciei, etsi

titulo peculiari praedito, atque etiam speciali mentione digno a quovis unquam tempore hucusque concessae fuerint, ea omnia, easque omnes Nostra hac Constitutione revocatas, suppressas, et abolitas esse volumus, prout reapse revocamus, supprimimus et abolemus, minime refragantibus aut obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam specialibus, comprehensis, vel non, in corpore iuris, aut Apostolicis Constitutionibus, et quavis confirmatione Apostolica, vel immemorabili etiam consuetudine, aut alia quacumque firmitate roboratis, quibuslibet etiam formis et tenoribus, et cum quibusvis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, quibus omnibus, quatenus opus sit, derogare intendimus et derogamus. Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Tridentina Synodo Episcopis concessam Sess. XXIV. c. 6. de Reform. in quibuscumque censuris Apostolicae Sedi hac Nostra Constitutione reservatis, iis tantum exceptis, quas eidem Apostolicae Sedi speciali modo reservatas declaravimus.

Praelatos regulares, vi suorum privilegiorum, suos subditos a censuris per Const. « Apostolicae Sedis » latis sive speciali modo, sive simpliciter Romano Pontifici reservatis 1) non posse absolvere (1): at 2) posse absolvere a censuris Episcopis reservatis: et 3) quantum ad eorumdem Praelatorum facultatem subditos suos absolvendi a censuris Romano Pontifici reservatis non contentis in praedicta Constitutione, et pertinentibus ad internum regimen, nihil esse per eandem Constitutionem innovatum; 4) regulares impeditos adire Romam non posse absolvi per suos superiores regulares a censuris contentis in ea Constitutione et Summo Pontifici reservatis, sed recurrere debere ad S. Sedem pro necessariis facultatibus, declaratum fuit in S. O. die 22 Martii 1881.

Attenta praxi S. Poenitentiariae praesertim ab edita Const. « Apostolicae Sedis » adhuc tuto teneri non potest sententia docens, ad Episcopum aut ad quemlibet sacerdotem approbatum devolvi absolutionem casuum et censurarum etiam speciali modo reservatarum, quando poenitens versatur in impossibilitate persona-

(1) Quoad articulum: *Violentas manus*, vide Lib. XVI, n. 268 sqq.

liter adeundi Sanctam Sedem. Idcirco pro omnibus hisce casibus recurrendum est ad D. Cardinalem Maiorem Poenitentiarium, nisi Episcopus habeat speciale indultum ad concedendam absolventi facultatem. Verum in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differri nequeat abque periculo gravis scandali vel infamiae, super quo confessariorum conscientia oneratur, dari potest absolutio, iniunctis de iure iniungendis, a censuris etiam speciali modo Summo Pontifici reservatis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem intra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad Sanctam Sedem. — S. O. 23 Iun. 1886.

§ XI. *Generatim haec quae sequuntur adnotanda sunt.*

435. 1. Peccantes in materia, quam et Constitutio *Apostolicae Sedis* et Concilium Tridentinum attingunt, non incidunt in duplicem excommunicationem: ex. gr. bonorum ecclesiasticorum usurpatores non innodantur duplici excommunicatione, altera summo Pontifici *speciali modo* reservata vi supradictae Constitutionis, alia simpliciter reservata vi Concilii Tridentini, sed subiiciuntur tantum censurae *speciali modo* reservatae. S. O. 8 Iul. 1874.

2. Tuto doceri potest sententia, quae fert excommunicationem minorem vi Const. *Apostolicae Sedis* abolitam esse. — S. O. 5 Decemb. 1883.

3. Qui nominatim excommunicantur, vel nominatim declarantur excommunicati sive a Summo Pontifice sive ab Episcopis, sunt vitandi ad normam Constitutionis Martini V quae incipit *Ad evitanda*: excommunicati tamen vitandi post Const. *Apostolicae Sedis* non incurrunt excommunicationem maiorem praeter casus in hac Constitutione comprehensos. Notorii clericorum percussores sunt pariter excommunicati vitandi iuxta Const. *Ad evitanda*. — S. O. die 9. Ianuar. 1884.

§ XII. *Censurae in memorata Constitutione non comprehensae.*

436. Dignitates et Canonici Cathedralium Ecclesiarum vacantium, qui concedere et transferre in nominatum et praesentatum a

supremis publicarum rerum moderatoribus ad eandem ecclesiam, eius curam, regimen et administrationem ante exhibitionem Litterarum Apostolicarum de more faciendam sub quovis titulo, nomine, aut quaesito colore ausi fuerint, et nominati ac praesentati ad vacantes Ecclesias, qui earum curam, regimen aut administrationem suscipere audent ex concessione et translatione a Dignitatibus et Canonicis in eos peracta, nec non ii, qui praemissis paruerint, vel auxilium, consilium aut favorem praestiterint, cuiusque status, praeeminentiae, aut dignitatis fuerint, maiorem excommunicationem Romano Pontifici reservatam eo ipso incurrunt.

Si vero aliqui ex praedictis episcopali caractere sint insigniti, in poenam suspensionis ab exercitio pontificalium, et interdicti ab ingressu ecclesiae ipso facto absque ulla declaratione incidunt Sanctae Sedi pariter reservatam. — Pius IX Const. *Romanus Pontifex* 5 Kal. Septemb. 1873.

CAPUT III.

Expenduntur formulae seu paragraphi Constitutionis « Apostolicae Sedis » quoad revocationem privilegiorum seu facultatum.

A. Paragraphus primus Constitutionis Apostolicae Sedis post n. XII primae partis.

437. « A quibus omnibus excommunicationibus huc usque recensitis absolutionem Romano Pontifici pro tempore *speciali modo* reservatam esse et reservari; et pro ea generalem concessionem absolvendi a casibus et censuris, sive excommunicationibus Romano Pontifici reservatis nullo pacto sufficere declaramus, *revocatis insuper earundem respectu quibuscumque indultis* concessis sub quavis forma et quibusvis personis etiam Regularibus cuiuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis et Instituti, etiam speciali mentione dignis, et in quavis dignitate constitutis. Absolvere autem *praesumentes* sine debita facultate, etiam quovis praetextu, *excommunicationis vinculo Romano Pontifici reservatae innodatos se sciunt*, dummodo non agatur de mortis articulo, in quo tamen

firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerint ».

438. *Animadversiones super relato paragrapho.*

1. Absolutio a praefatis omnibus excommunicationibus *primae seriei* CONSTITUTIONIS APOSTOLICAE, Romano Pontifici pro tempore *speciali modo* reservata est. Hinc nec Nuntii, nec Legati a latere possunt ab his absolvere sine speciali indulto. Excommunicationes enim huiusmodi non reservantur Sedi Apostolicae, sub qua appellatione intelligi etiam possunt Legati a latere, sed Romano Pontifici. Nomine autem Romani Pontificis numquam accipitur Legatus a latere, sed tantum ipsa persona et auctoritas papalis.

2. Si quis a Summo Pontifice obtineat *generalem facultatem* absolvendi a casibus et censuris, sive excommunicationibus Romano Pontifici reservatis, ea nullo pacto sufficeret ad licite et valide absolvendum ab istis excommunicationibus *speciuli modo* eidem Romano Pontifici reservatis.

3. Revocata sunt, *earundem excommunicationum respectu*, quaecumque privilegia seu indulta sub quavis forma et quibuscumque personis, etiam Regularibus cuiuscumque Ordinis Congregationis, Societatis et Instituti, etiam speciali mentione dignis, et in quavis dignitate constitutis. Haec revocatio plenissima et generalis est, ita ut in praedictis excommunicationibus *speciali modo* Romano Pontifici reservatis nedum Regulares, sed etiam Episcopi nihil omnino possint, licet forent occultae, ut melius videbimus infra.

4. Praesumentes absolvere a dictis excommunicationibus sine debita facultate, etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo Romano Pontifici *simpliciter* reservatae innodantur.

5. Excipitur *mortis articulus*, in quo, ne aliquis pereat, Sacerdos quilibet, etiam ad confessiones non approbatus, si desit approbatus, absolvere potest etiam ab huiusmodi excommunicationibus. Firma tamen esse debet quoad absolutum, si convaluerit, obligatio *standi mandatis Ecclesiae* sub poena reincidentiae in easdem censuras, si id adimplere neglexerit: videlicet debet se praesentare Sedi Apostolicae, vel per epistolam et per medium confessarii recurrere ad Emum S. Poenitentiariae Praefectum, eiusque stare *mandatis*. Ubi notandum, nomine mandatorum hic intelligi ea omnia,

quae Summo Pontifici vel S. Poenitentiariae aut alii legitimo delegato imponere placuerit, sive in poenitentiam et satisfactionem commissi criminis, sive in remedium ad vitandos novos lapsus. Confessarius autem debet ex parte sua, antequam absolvat, de tali obligatione monere moribundum, si compos sui fuerit, atque ab eo promissionem excipere promissionis implendae. — Haec, quae adnotavimus, clare continentur in adducto paragrapho seu clausula Constitutionis *Apostolicae Sedis*, vel ab eo facili negotio deducuntur. At praeter exposita, alia quoad rem, de qua agimus, notatu sunt digna, imo scitu necessaria, quae laudatae Constitutioni accesserunt, de quibus tamen modo breviter, infra latius.

6. Qui specialem facultatem obtinuit absolvendi a supradictis censuris summo Pontifici *speciali modo* reservatis, non ideo concessa censetur facultas absolvendi etiam ab excommunicatione contracta *propter absolutionem complicit in peccato turpi*, nisi de hac facta fuerit specialissima mentio (Ex decr. S. Inq. 27 Iunii 1866, apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 4, pag. 255).

7. Impediti Romam adire pro absolutione casuum et censurarum Summo Pontifici reservatarum, debent recurrere saltem per litteras ad Emum S. Poenitentiariae Praefectum, nisi Episcopus vel alius confessarius habeat speciale indultum, praeterquam in articulo mortis. Quare deserenda omnino est sententia, quae ante annum 1886 communis fuit inter veteres Theologos et Commentatores Constitutionis *Apostolicae Sedis*, quaeque docebat: « Ad Episcopum, aut ad quemlibet Sacerdotem approbatum, devolvi absolutionem casuum et censurarum, etiam speciali modo Romano Pontifici reservatorum, quando poenitens versatur in impossibilitate personaliter adeundi S. Sedem » (Ex decr. S. Off. 1886, de quo infra).

8. In *casibus urgentioribus*, in quibus absolutio differri nequeat absque periculo gravis scandali, vel infamiae, dari potest a simplici confessario absolutio, iniunctis de iure iniungendis, a censuris etiam *speciali modo* Summo Pontifici reservatis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem. Idem dicendum de casu, quo *valde durum esset* pro poenitente in gravi peccato permanere per tempus necessarium ad

obtinendam facultatem absolvendi a reservatis (Ex decretis S. Off. infra adducendis).

B. *Paragraphus secundus Constitutionis Apostolicae Sedis post Interdicta n. II.*

439. « Quae vero censurae sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, Nostris, aut Praedecessorum Nostrorum Constitutionibus, aut sacris Canonibus, praeter eas, quas recensuimus, latae sunt, atque haecenus in suo vigore perstiterunt, sive *pro Romani Pontificis electione*, sive *pro interno regimine* quorumcumque Ordinum et Institutorum regularium, nec non quorumcumque Collegiorum, Congregationum, Coetuum locorumque piorum cuiuscumque nominis aut generis sint, eas omnes firmas esse, et in suo robore permanere volumus et declaramus ».

440. *Explanatio.* I. Duplex censurarum classis, praeter recensitas, vi relati paragraphi adhuc conservatur: videlicet censurae latae *pro electione Romani Pontificis*, et censurae quae respiciunt *internum regimen* quorumcumque Ordinum et Institutorum regularium, nec non quorumcumque Collegiorum, Congregationum, Coetuum locorumque piorum cuiuscumque nominis aut generis sint. Ceterae igitur particulares censurae, quae non pertinent *ad electionem Romani Pontificis*, vel *ad internum regimen* sive Ordinum regularium, sive locorum piorum, censi nequeunt confirmatae a Pio PP. IX.

II. Ut autem huiusmodi bina censurarum classis in suo robore permaneat, hae duae conditiones requiruntur: a) ut dictae censurae latae sint « *Nostris aut Praedecessorum Nostrorum Constitutionibus, aut sacris Canonibus* ». Quare huc non pertinent censurae latae a Regularium Superioribus, aut Capitulis seu provincialibus seu generalibus pro Ordinis proprii subditis. Ergo quoad ipsas nihil est innovatum; b) ut *haecenus in suo vigore perstiterint*; si ergo contraria desuetudine sint abrogatae, nova Constitutio easdem minime renovat.

III. Censurae latae pro Romani Pontificis electione continentur in duabus Constitutionibus Gregorii XV, quarum prima incipit

Aeterni Patris Filius de die 15 Nov. 1621; altera *Decet Romanum Pontificem* de die 12 Martii 1622, quas Clemens XII confirmavit per *Constitutionem Apostolatus Officium*. De iis censuris videatur Iosephus Pennacchi, *Comment. in Const. Apost. Sedis*, tom. II, pag. 538 sqq.

IV. Censurae latae pro *interno regimine* illae sunt, quae fuerunt comminatae ad promovendum bonum spirituale Ordinum religiosorum, piorumque Institutorum. « Agitur nimirum, inquit Gory-Ballerini tom. II, n. 978, not. b, de censuris sancientibus obligationes, quae ad regimen Regularium, qua tales sunt, pertinent, sive demum respiciant generatim Regularium statum, sive peculiare aliquod Institutum ».

V. Iuxta opinionem communiter receptam in suo robore permanent infrascriptae censurae:

a) Excommunicatio lata in Regulares, qui habitum Religionis suae temere dimittunt (*Ex cap. Ut periculosa*, 2, *Ne Clerici vel Monachi in* 6). Quoad hanc poenam quisque videat proprias Constitutiones a S. Sede approbatas.

b) Excommunicatio lata in Monachos intra septa monasteriorum arma tenentes sine licentia Superioris (*Ex Clem. I, De statu Monach.*).

c) Excommunicatio lata in Monachos, seu Religiosos, qui se conferunt ad Curias Principum, ut suis Praelatis aut monasteriis damnum aliquod inferant (*Ibid.*).

d) Excommunicatio lata in Superiores religiosos, qui non denuntiant Inquisitoribus suos subditos (et etiam non subditos) haereticos vel suspectos de haeresi (Paulus V, *Const. Romanus Pontifex*; Alexander VII, *Const. Licet alias*).

e) Excommunicatio item in Superiores regulares, qui suos subditos denunciare volentes, deterrent; sive alias retrahunt denunciare volentes de fide suspectos sive confratres sive Superiores. Neque audeant, ita Alexander VII loc. cit. suos subditos ad S. Officium recurrentes, vel recurrere aut accedere volentes, molestare, vexare, vel alio quovis modo, sive directe sive indirecte avertere, retrahere, dissuadere ». Subditi quoque tenentur sub eadem censura accedere ad denunciandum Ordinariis vel Inquisitoribus Confratres, et etiam Superiores de fide suspectos (*Ibid.*).

f) Excommunicatio in Superiores regulares in causis ad S. Officium spectantibus se immiscentes (Paulus V et Alexander VII loc. cit. Vid. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 22, pag. 156, littera d; Gury, n. 979).

Enumeratae igitur excommunicationes, utpote latae pro interno regimine, sive pro conservanda interna disciplina Ordinum vel Congregationum religiosarum non censentur abrogatae per Constitutionem *Apostolicae Sedis* (Cf. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 22, pag. 154 sq.; Pennacchi, tom. 2, pag. 543 sq.; D'Annibale, *Comment.* n. 211, pag. 124, not. 2; Bucceroni, n. 120; Patav. n. 487; Gury, ibid.). E contra, quia non pertinent ad regimen internum, abrogatae sunt habendae sequentes censurae:

a) Excommunicatio et suspensio latae contra Religiosos, qui ecclesiarum decimas sibi usurpant (*Clem. Religiosi, I. de decimis*).

b) Excommunicatio lata in Religiosos et clericos saeculares qui aliis suadent voto aut iuramento interposito, ut sibi sepulturam in suis ecclesiis eligant, aut ne electam mutant (*Clem. lib. V, cap. 3, De poenis*).

c) Excommunicatio lata a S. Congregatione Ep. et Reg. de mandato Clementis VIII contra Regulares, praesumentes absolvere sine debita facultate a casibus, quas Episcopi in respectivis dioecibus sibi reservant (Decr. 9 Ian. 1601 apud Bizzarri, pag. 17).

d) Suspensio *ab exercitio Pontificalium* a Benedicto XIII per Constitutionem *Custodes* lata in Regulares, qui evecti ad dignitatem Episcopalem, non servant Instituti sui regulas, quae *Pontificale officium suum* non impediunt.

e) Censurae latae ad impediendum, quominus libri extrahantur a Bibliothecis, vel succidantur arbores nemorum huius vel illius religiosae familiae, iuxta cl. Pennacchi (tom II, pag. 538) sunt abrogatae ita saltem ei *videtur*. Hae enim censurae, ait, non pertinent ad regimen internum Ordinum religiosorum vel aliorum Institutorum ecclesiasticorum. Ita cit. Auctor, et consule etiam Avanzini, n. 58, pag. 97 littera a. edit. 1^a.

At de hac affirmatione praelaudati Pennacchi potest nunc dubitari ob superventam declarationem Congregationis S. O. sub die 7 Sept. 1898. Rmus Pro-Vicarius Generalis Utinensis declarari pe-

tiit, an post Constitutionem Pii IX *Apostolicae Sedis*, qua censurae latae sententiae limitantur, adhuc vigeant sequentes duae censurae; scilicet:

I. Excommunicatio Summo Pontifici reservata, lata a Benedicto XIV per Constitutionem *Emanarunt nobis* 30 Aug. 1746, et a Pio VI Constit. *Inter cetera* 31 Iul. 1778 in eos, qui pecuniarum summas ex fidelium eleemosynis collectas pro Locis Terrae Sanctae et ad eadem Sacra Loca spectantes, apud se retinere audent vel praesumunt.

II. Excommunicatio latae sententiae nemini reservata, lata a Clemente XI per Breve diei 21 Augusti 1711 in eos, qui absque praevia tunc Patriarchae Aquileiensis, nunc vero Archiepiscopi Utinensis licentia, *extrahere, asportare, commodare etc, libros, quinterni, folia existentes in Bibliotheca* tunc Patriarchali, nunc vero Archiepiscopali Utinensi, *audent, seu praesumunt.*

Laudata Suprema Congregatio ad huiusmodi dubia sic respondit:

Ad I. *Detur Decretum fer. IV 28 Iun. 1876, quod sic se habet:* Constitutiones Summorum Pontificum contra occupantes et detinentes eleemosynas et bona ad Loca Terrae Sanctae spectantia, *omnino vigere: non tamen censuras latae sententiae, nisi eas quae comprehenduntur in cap. 11 Sess. 22 de ref. Concilii Tridentini.*

Ad II. *Affirmative.* Quas resolutiones Leo PP. XIII die 9 eiusdem mensis ratam habuit et confirmavit (Apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 31, p. 98; Acta S. Sed. tom. 31, p. 318).

Responsum ad II quaesitum refertur quidem ad locum seu casum specialem, id est ad Bibliothecam Archiepiscopalem Utinensem, sed non videtur, cur decisio S. Officii non debeat extendi ad eos, qui libros extrahunt, asportant vel commodant, absque debita licentia, ex aliis Bibliothecis, *quatenus sub excommunicatione* a Romano Pontifice id fuerit prohibitum. Ratio est eadem.

441. Ex Constitutione S. Pii V *Cum sicut accepimus*, 4 Nov. 1568, *surripientes furto* librum aut quinternum e Bibliothecis Fratrum Minorum, ligantur excommunicatione Papae reservata. Verum ad incurrendam talem censuram requiritur, ut libri *furto surripiantur* e Bibliothecis *formalibus*. Bibliotheca formalis cen-

tur, non quaelibet in quovis loco adunatio librorum, sed notabilis et magna librorum copia (iuxta qualitatem Conventus) in loco publico cum armariis et thecis (vulgo *scanzie*), auctoritate Superioris electo (Vid. Matthaeucci, *Off. Cur.* cap. 17, n. 21).

442. Verum de hac excommunicatione silent novissimae Ordinis Constitutiones a S. Sede approbatae. Porro in § de *Bibliotheca*, n. 250 edicatur: *Sub poena proprietariis* infligenda caveant Fratres, ne sine licentia Superioris libros sibi concessos, sicut alia quaecumque, extra Conventum deponant, vel a saecularibus conservari faciant», et sequenti numero: Universi sive Superiores, sive subditi, *sub gravi poena*, nullo modo et quovis praetextu vendant, sive quomodolibet distrahant libros ad Bibliothecam pertinentes. «Dicendum est ergo, censuram a S. Pio V super re inflictam iuxta relata a Matthaeuccio et Rodriguez, non amplius vigere. Sane Summus Pontifex Leo XIII praedictas Constitutiones Ordinis Minorum approbavit et confirmavit» *veluti in hoc exemplari continentur... Apostolicis ac eiusdem Ordinis Constitutionibus, aliisque in contrarium facientibus, etiam speciali ac individua mentione dignis, non obstantibus quibuscumque.*

443. Interim collige, excommunicationem latam pro Bibliothecis habitam fuisse a S. Officio, tamquam spectantem *ad internum regimen*, adeoque ubi comminata fuerit, adhuc in suo robore permanere. Ita, attenta praefata declaratione S. O. nobis videtur.

444. Circa excommunicationem latam in Regulares, qui habitum religionis suae temere dimittunt, placet adiungere quae recte ex Sanchez advertit cl. Ballerini, n. 979, nota (c): «Sunt, qui ex hoc textu iuris inferunt, apostatas a Religione ipso facto excommunicari. At bene de his Sanchez (In Dec. Lib. 6. Cap. 8. 45.) scribit, *nihil prorsus referre apostasiam* a Religione ad hanc excommunicationem contrahendam: quippe textus eo cap. secundo solos religiosos temere habitum religionis deponentes excommunicat. Haec autem dimissio potest contingere absque apostasia, et e contra potest esse apostasia absque hac dimissione. Quare religiosus dimittens temere habitum absque apostatandi animo, eam incurrit; et econtra quantumvis apostata sit, si non dimittit habitum, non incurrit hanc censuram. Insuper cum Canon feriat eum, qui *te-*

mere habitum religionis suae dimittat; idque, ut periculosa Religiosis evagandi materia subtrahatur; manifestum est, excommunicationem hanc ab iis non contrahi, qui rationabili ex causa, dimisso seu mutato religionis suae habitu, incedunt ».

445. In Constitutionibus generalibus Ordinis Minorum nuper a S. Sede approbatis, de apostatis sic decernitur sub n. 86: « Omnes et singulos Ordinis apostatas *vi huius statuti* excommunicamus... » Ex quo constat, non *vi* alicuius sacri Canonis, sed *vi statuti Ordinis* excommunicari apostatas; quod probat, apostasiam a Religione, etsi grave peccatum sit, non tamen annexam habere per se excommunicationem, quae sit a iure statuta.

446. Extat excommunicatio iamdudum ab Urbano VIII lata Const. *Ex debito* anno 1633, et deinde a Clemente IX confirmata Const. *Sollicitudo* an. 1669, contra Missionarios, qui quovis praetextu, sive per se, sive per alios, *mercaturis et negotiationibus saecularibus* in Indiis Orientalibus se ingerunt vel immiscent; nec non in eorum Superiores immediatos, qui eorum respective subditos delinquentes non puniverint. Huiusmodi excommunicatio nec reperitur inserta in Constitutione *Apostolicae Sedis*, nec est a Concilio Tridentino statuta, nec internum regimen Ordinum regularium respicit. Unde per se videretur abrogata, seu cessata.

At vero S. Congregatio Inquisitionis die 4 Decemb. 1872 declaravit, approbante Summo Pontifice, praedictam excommunicationem etiam post editam Constitutionem *Apostolicae Sedis* vigere. Die vero 17 Ian. 1883, eadem S. Congregatio edixit, huiusmodi declarationem complecti etiam Missionarios Sinenses (Vid. Collect. S. C. de Propag. Fide, n. 338, 351, 352; Avanzini appendice IV, pag. LVII; Lib. XIII huius op. pag. 1591).

447. Per *coetus et loca pia* ea loca intelliguntur, quae instituta sunt ad opera pietatis exercenda, sive Deum, sive proximum respiciant, quaeque proprio internoque regimine pollent, et insuper particulares personarum societates constituunt, ecclesiastica auctoritate erecta. Si qua igitur censura reperiaturs lata pro huiusmodi locorum piorum interno regimine, ea, si per contrariam consuetudinem non fuerit abrogata, adhuc viget, et incurritur ab iis, qui leges sub dicta censura praescriptas violent.

448. Iterum advertimus, Summum Pontificem velle quidem firmas esse censuras, quae internum regimen Institutorum religiosorum et locorum piorum concernunt, sed eas minime *innovat*; declarat tantum, eas non esse abrogatas per hanc Constitutionem, et *permanere in suo robore*, in eo nempe statu manere, in quo reperiebantur ante praesentem Constitutionem. Quare si qua per consuetudinem, vel aliam causam cessaverit, nequaquam *innovata* vi praesentis Constitutionis haberi potest (Bucceroni, n. 120, pag. 77; et vid. alios Commentatores supra cit.).

449. Cum nihil sit innovatum quoad praefatas censuras, quae *internum regimen* Ordinum regularium et piorum locorum respiciunt, consequitur, ab iisdem absolvere posse Superiores illos, qui ante Constitutionem *Apostolicae Sedis* tali facultate fruebantur. In Piana enim Constitutione revocatae quidem sunt facultates absolvendi a censuris *generalibus* Romano Pontifici reservatis, minime vero facultates absolvendi a censuris latis *pro particularibus Institutis* (Cf. Pennacchi tom. II, pag. 548; Avanzini, n. 58, pag. 97).

*C. Paragraphus tertius Constitutionis Apostolicae Sedis
post Interdicta n. II.*

450. « Ceterum decernimus, in novis quibuscumque concessionibus ac privilegiis, quae ab Apostolica Sede concedi cuivis contigerit, nullo modo ac ratione intelligi unquam debere, aut posse comprehendere facultatem absolvendi a casibus et censuris quibilibet Romano Pontifici reservatis, nisi de iis formalis, explicita, ac individua mentio facta fuerit: quae vero privilegia aut facultates, sive a Praedecessoribus Nostris, sive etiam a Nobis cuilibet Coetui, Ordini, Congregationi, Societati, et Instituto, etiam regulari cuiusvis speciei, etsi titulo peculiari praedito, atque etiam speciali mentione digno, a quovis unquam tempore huc usque concessae fuerint, ea omnia, easque omnes Nostra hac Constitutione revocatas, suppressas et abolitas esse volumus, prout reapse revocamus, supprimimus et abolemus, minime refragantibus aut obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam specialibus, comprehensis, vel non, in corpore Iuris, aut Apostolicis Constitutionibus, et quavis confirmatione Apo-

stolica, vel immemorabili etiam consuetudine, aut alia quacumque firmitate roboratis, quibuslibet etiam formis ac tenoribus, et cum quibusvis derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, quibus omnibus, quatenus opus sit, derogare intendimus et derogamus.

Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Tridentina Synodo Episcopis concessam *Sess. XXIV, cap. 6, de reform.*, in quibuscumque censuris Apostolicae Sedi hac Nostra Constitutione reservatis, iis tantum exceptis, quas eidem Apostolicae Sedi speciali modo reservatas declaravimus ».

451. *Explanatio.* I. Decernitur, quod in novis concessionibus, quae in posterum cuivis fient, numquam intelligi debet aut potest comprehensa facultas absolvendi a casibus et censuris quibuslibet Romano Pontifici, simplici etiam modo reservatis, nisi de iis *formalis, explicita, ac individua* mentio facta fuerit, cuius rei exemplum habes in facultatibus, quas S. Poenitentiaria concedere solet.

II. *Revocantur privilegia omnia et facultates* cuilibet Coetui, Ordini, Congregationi, Societati et Instituto antea concessae absolvendi ab eisdem censuris.

III. Sed advertendum, huiusmodi revocationem non facultates *personales*, sed facultates *reales* dumtaxat attingere. Facultas, seu indultum, vel privilegium *personale* illud dicitur, quod immediate et directe confertur personae *ratione ipsius personae*, ita ut cessante persona, cesset et privilegium. Facultas vel privilegium *reale* vocant illud, quod immediate confertur *rei a persona distinctae*, v. g. *corpori morali*, ut Collegium, Ordo sive Religio, vel etiam particularibus individuis, sed *ratione rei, officii, vel dignitatis*, ita ut successores in huiusmodi re, officio, vel dignitate, privilegium statim obtineant. Iamvero revocatio, de qua loquimur, has tantum comprehendit, ut diximus, non illas, nempe personales. Id declaratum est a S. Congregatione Inquisitionis die 15 Iunii 1870 hoc modo: *Per Constitutionem SSmus Pater nullatenus intendit, ne minimum quidem, detrimentum inferre facultatibus cuiuscumque indolis, quae a S. Sede ante promulgationem eiusdem Constitutionis concessae fuerint, sive hae quinquennales sint sive extraordinariae, sive respicientes praesens Iubilaeum, atque vult,*

ut in suo pleno vigore permaneant, tempore perdurante in dictis concessionibus sive indultis praefinito (Acta S. Sed. vol. VI, pag. 433; *Nouv. Rev. Théol.* tom. VII, pag. 27).

Idem declaratum est a S. Poenitentiaria die 5 Decembris 1873 in responsione ad quoddam dubium, privilegia Praelatorum regularium respiciens, de quo postea.

IV. Advertendum insuper, per dictam revocationem privilegiorum seu indultorum *realium* non esse revocatas facultates, si quae concessae fuerunt sive Praelatis regularibus, sive Rectoribus Institutum piorum, vel aliis ad Ordines et Instituta illa pertinentibus, absolvendi a censuris, quamvis Romano Pontifici reservatis, quae latae fuerunt *pro eorum interno regimine*, ut supra non semel diximus (Cf. Pennacchi, tom. II, pag. 548 et 554 in fine; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 22, pag. 393, IV).

V. Inferes, Regulares nullo modo posse absolvere a censuris *generalibus*, quibus nempe fideles omnes obstringuntur; posse vero, ut ante Pianam Constitutionem, absolvere a censuris *particularibus* (etiam Romano Pontifici reservatis), quae nempe latae sunt pro interno regimine suorum Institutum, *quoties ante dictam Constitutionem tali potestate fruebantur*.

VI. Si quis temere absolveret, extra casum necessitatis, a censuris simpliciter Summo Pontifici reservatis, peccaret quidem graviter, et absolutio nulla foret; attamen nullam incurreret excommunicationem. Haec enim lata fuit in praesumentes absolvere a censuris Romano Pontifici non simpliciter, sed *speciali modo* reservatis.

VII. Pius IX in dicta Constitutione firmam esse voluit absolvendi facultatem a Tridentina Synodo *Episcopis* concessam Sess. 24, cap. 6, De Reform. Facultas eo in loco concessa his verbis est expressa:

« Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus et suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare: et in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicae reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in dioecesi sua per se ipsos, aut vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiae gratis absolvere, im-

posita poenitentia salutari. Idem et in haeresis crimine in eodem foro conscientiae eis tantum, non eorum vicariis, sit permissum ».

VIII. Episcoporum appellatione hoc in loco usu iuris et ex communi Doctorum sententia veniunt quotquot iurisdictione Episcopali praediti sunt: ideo comprehenduntur etiam *a)* Episcopi electi et confirmati a Papa, quamvis nondum consecrati; *b)* Vicarius Capitularis, ad quem privative transit iurisdictione Episcopalis; *c)* Capitulum ecclesiae cathedralis infra illos octo dies, ab Episcopi morte computandos, in quibus tenetur eligere Vicarium Capitularem; *d)* Abbates *Nullius* et alii Praelati, iurisdictionem Episcopalem et proprium territorium habentes.

An autem sub nomine Episcopi comprehendantur etiam Vicarii Generales, controvertitur. Plures Auctores probabilius negant, quia Vicarius generalis in generali commissione Vicariatus, hanc facultatem absolvendi, iuxta tenorem privilegii Tridentini, non recipit. Tridentinum enim vult, quod haec facultas ab Episcopis non concedatur Vicariis absque speciali delegatione. Sane in cit. cap. *Liceat* expresse dicitur, quod Episcopis conceditur facultas absolvendi per se ipsos, aut Vicarium *ad id specialiter deputandum* (Cf. S. Alph. Lib. VI, n. 594, § Dubit. 9; Gonella, Comment. pag. 184; Marc. tom. I, n. 1280, 2º pag. 824).

Alii tamen affirmant, nomine Episcopi venire in hoc loco etiam Vicarios generales, qui proinde iure ordinario, sine speciali Episcopi delegatione, absolvere possunt a praedictis casibus occultis. Vicarii enim generales unum tribunal cum Episcopis constituunt (Vid. Pennacchi, tom. II, pag. 555; dº Annibale, n. 223).

452. *Notandum* 1º facultate concessa Episcopo in praedicto cap. *Liceat*, non posse uti Episcopos illarum regionum, in quibus Concilium Tridentinum adhuc receptum non est quoad decreta respicientia disciplinam; *neque aequum est, ut id commodi ex Concilio reportent, qui eius onera subire detrectant* (Bened. XIV, De Syn. dioec. Lib. IX, cap. V, n. 2; S. Alph. Lib. VII, n. 80; Giraldi; tom. III, pag. 1006, not. I).

453. *Notandum* 2º praefata facultate non gaudere Cardinales in ecclesiis suis titularibus ex declaratione S. Congregationis

Concilii apud Fagnanum, Cap. *Cum illorum*, de sent. excom. n. 32 (Cf. Giraldi, ibid. not. III; Pennacchi, tom. II, pag. 556; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 22, p. 395).

454. Quid dicendum de Regularibus? Possuntne Praelati regulares absolvere suos subditos virtute facultatis, quam Concilium Tridentinum in saepedicto Cap. *Liceat* concedit Episcopis quoad sibi subditos?

Certum est hanc facultatem fuisse concessam Praelatis regularibus a S. Pio V, Const. *Romani Pontificis* (in Bullar. Praedicatorum): « *Ne Prior Conventualis, inquit Pontifex, et Superiores Praelati in hac parte deterioris conditionis, quam clerici aut saeculares existant, eisdem Priori Conventuali et Superioribus Praelatis, ut ipsi per se ipsos idem omnino possint in Fratres et Moniales... sibi subditos, quod possunt Episcopi in Clericos et Laicos sibi subiectos, tam quoad absolvendi et dispensandi huiusmodi, quam alias quascumque facultates, eadem auctoritate et tenore, etiam perpetuo concedimus et indulgemus, ac etiam declaramus* ».

455. An, huiusmodi facultas viget adhuc favore Praelatorum Regularium? Nonnulli, inter quos cl. Ballerini (Gury-Ballerini, pag. 990 in nota) affirmant: primo, quia relatus textus Bullae S. Pii V est simplex declaratio Concilii Tridentini. Secundo, si talis facultas non competeret dictis Praelatis, Regulares exempti deterioris conditionis essent in hac parte, quam ceteri omnes. Tertio demum, responsum S. Poenitentariae, quod obiici potest, quodque nos postea adducemus, respicit tantum *privilegia* Regularium, minime vero facultatem, quam ipsi habent ex Cap. *Liceat* Concilii Tridentini (Cf. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 22, pag. 396).

456. Sententia, quae revera communis est inter Commentatores Pianae Constitutionis, et quae etiam nobis videtur verior, tenet privilegium a S. Pio V. Regularibus concessum, esse abrogatum. Et revera 1° Terminl revocationis laudatae Bullae Pii PP. IX generales omnino sunt: « *quae vero privilegia aut facultates, sunt verba Constitutionis, sive a Praedecessoribus Nostris, sive etiam a Nobis, cuilibet Coetui, Ordini... concessae fuerint, ea omnia, easque omnes, Nostra hac Constitutione, revocatas, suppressas,*

et abolitus esse volumus... minime refragantibus, aut obstantibus privilegiis quibuscumque ». 2º Privilegium, quod Pius IX innovat, favore tantum Episcoporum innovatur: *Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Tridentina Synodo EPISCOPIS concessam*. 3º Quaestio videtur extra omne dubium posita ex sequenti responsione S. Poenitentiariae de die 5 Decembris 1873.

457. An Praelati Regulares post Constitutionem *Apostolicae Sedis* iisdem privilegiis gauderent, quibus antea, id est, possint necne suos subditos absolvere a casibus papalibus in dicta Constitutione *simpliciter* reservatis?

S. Poenitentaria, die 5 Dec. 1873, proposito dubio respondet: *Negative, salvo illis facultatibus, quae promanant ex rescriptis particularibus ad tempus concessis* (Acta S. Sed. vol. IV, pag. 314; *Nouv. Rev. Théol.* tom. VI, p. 57; tom. 22, p. 397).

Haec decisio nobis videtur tam clara, ut nequeat in alium sensum detorqueri. Expresse enim ac evidenter dicitur, quod Praelati regulares non possunt suos subditos absolvere a casibus papalibus in Constitutione *Apostolicae Sedis simpliciter* reservatis.

Excipitur excommunicatio ob percussione clericici contracta, de qua in Constitutione *Apostolicae Sedis* habetur: exceptis quoad reservationem casibus et personis, de quibus *iure* vel *privilegio* permittitur, ut Episcopus aut *alius* absolvat. In verbo *alius* comprehendendi Praelatos regulares, diximus supra. Igitur ab hac excommunicatione adhuc suos subditos absolvere possunt Praelati regulares, quin eorum potestati circa eandem ullimode obstet adductum responsum *generale* S. Poenitentiariae. Hoc enim sacrum Tribunal nec derogat, nec derogare potest exceptioni a summo Legislatore factae, eiusque responsum nil novi disponit, sed tantum authentice *declarat* modo generali quid Bulla ferat, in qua universalitate non excluditur praedicta exceptio Pontificia.

458. In praefato responso S. Poenitentiariae additur: *salvo illis facultatibus, quae promanant ex rescriptis particularibus ad tempus concessis*. Quibus verbis declaratur, per Pianam Constitutionem minime derogari extraordinariis quiblibet facultatibus, ad tempus alicui personae, ante eandem Constitutionem concessis. Vid. supra.

459. Advertatur, revocationem privilegiorum per Bullam *Apostolicae Sedis* factam, restringi ad ea sola privilegia, quae respi-
ciunt *absolutionem censurarum generalium reservatarum*.

460. Ex dictis collige, Praelatos regulares, seu universim Re-
gulares omnes, post Constitutionem *Apostolicae Sedis*, nulla prorsus
facultate pollere *absolvendi* sive saeculares, sive suos subditos et
confratres, a casibus papalibus tam speciali modo, quam simpliciter
reservatis cum censura, uno excepto casu excommunicationis ob
Clerici percussorem, a qua Praelatus regularis absolvere potest
proprium subditum, ut pluries notavimus. Unde consequitur, an-
tiqua Regularium privilegia in ordine ad censuras Papae reservatas,
esse in praesentiarum per abrogationem extincta.

461. Potestas facta Episcopis a Concilio Tridentino in relato
capite *Liceat* quibusdam limitibus concluditur, de quibus late lo-
quuntur et in pluribus disputant Moralistae et Canonistae, ad quos
remittimus lectores. Quoad nos sufficiat adnotare sequentes, qui
praecipui sunt:

462. *Primus limes*. Casus, in quibus Episcopi absolvere pos-
sunt, debent esse *occulti*. Occultum autem dicitur « *quod non est
notorium, et quod potest aliqua tergiversatione celari, etiamsi
per aliquos testes probari possit* » (S. Alph. Lib. VI, n. 593; cf.
P. Thesaurus, de poenis ecclesiast. part. I. cap. 21).

Delictum potest esse occultum *materialiter* et *formaliter*.
Materialiter si latet factum; formaliter si lateat culpabilitas. In hisce
casibus Episcopo ius est utendi potestate a Concilio Tridentino sibi
attributa. *Exemplum*. Titius absque debita facultate ingressus est
claustra Monialium, qui proinde excommunicationem Papae reser-
vatam contraxit. Factum quidem est publicum, sed quia populus
arbitratur, Titium necessaria licentia fuisse antea munitum, fit ut
idem delictum *formaliter* sit occultum. *Aliud exemplum*. Livius
Sacerdos ob *occultum* crimen in excommunicationem incurrit.
Nondum hoc vinculo solutus, missam celebrat, ex quo *in irregu-
laritatem* incidit. Ab hac irregularitate potest absolvere Episcopus
ex cap. *Liceat* Concilii Tridentini. Ratio est, quia in adductis exem-
plis, quamvis adsit publicitas materialis, deest tamen publicitas for-
malis, quo fit ut personas ita agentes nemo delinquentes existimet

(Vid. Bened. XIV, Instit. 87, n. 48; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 22, pag. 398, XV; Pennacchi, tom. 2, pag. 558).

Contra vero est, si crimen publice innotescat, licet omnes fere ignorent *poenam* ipsi crimini irrogatam, quae *ignorantia iuris* dicitur: videlicet delictum non debet reputari occultum ex eo quod ignoratur censura huic delicto adnexa, ut quidam docuerunt (Cf. cit. auctores *ibid.*).

An crimen in uno loco publicum, possit absolvi ab Episcopo in alio loco, ubi est occultum? Graves Auctores affirmant, dummodo locus, ubi crimen est notum, ita distet, ut non sit timor, quod publicetur, ubi est occultum (S. Alph. Lib. VII, n. 78; cf. Bened. XIV, *ibid.* 46; Salmant. tom. 2, tract. X, cap. II, n. 62).

463. *Alter limes* a Tridentina Synodo in dicto cap. *Liceat* constitutus, habetur quando crimen *in forum contentiosum* fuerit antea deductum: *exceptis aliis deductis ad forum contentiosum*. Quando autem dici possit id habere locum, controvertitur: siquidem ex Doctoribus alii putant sufficere ut delictum iudici ecclesiastico fuerit denuntiatum; alii praeter denuntiationem requirunt etiam litis contestationem, ut Reiffenstuel Lib. V, cap. 12, n. 332 et S. Alphonsus Lib. VII, n. 76, qui insuper dicit: *Tunc autem crimen censetur ad forum deductum, cum ibi est probatum saltem per unum testem*. — Alii docent, delictum reputari et esse deductum ad forum contentiosum, quando iudici ecclesiastico fuerit denuntiatum, et denuntiatio reo fuerit intimata. Hanc sententiam, quae etiam nobis magis placet, tuetur, inter alios, Schmalzgrueber, qui ita scribit: Ad forum contentiosum deductum censetur delictum, quando delatum est iudici, et insuper delatio parti intimata. Imo quia iuxta communem sententiam iudicium primum incipit a contestatione litis, poterit Episcopus, usque dum lis contestatur, in irregularitate dispensare (Pars. IV, tit. 37, n. 116; cf. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 22, p. 401, n. XXI).

464. Rogabis, qua ratione excipitur delictum ad forum contentiosum deductum. Respondetur, intentum Concilii Tridentini in tali exceptione est conservare iudicium, auctoritatem et iurisdictionem, et evitare scandalum, quod facile sequeretur, si delicta publica sine punitione remitterentur. Ita Salmanticenses, tom. 2, Tract. X de Censuris, cap. II, n. 62.

465. *Tertius limes est, quod potestas concessa Episcopis comprehendit sibi subditos dumtaxat: « delinquentes quoscumque sibi subditos »* adeoque eos qui in dioecesi verum domicilium vel quasi domicilium habent, et etiam vagos et peregrinos, saltem ob receptam eos absolvendi consuetudinem. At relate saltem ad *peregrinos*, isti nonnisi in foro sacramentali absolvi possunt; siquidem in huiusmodi foro subditi fieri intelliguntur. (Cf. *Nouv. Rev. Théol.* ibid. n. XXIII; S. Alph. Lib. VII, n. 79, et Lib. VI, n. 593; D'Annibale, n. 222; Pennacchi, tom. II, pag. 563, 3°).

466. Quaestio. *An Regulares exempti absolvi possint ab Episcopis a casibus occultis Romano Pontifici reservatis?* Nonnulli negant, quia per privilegium exemptionis Regulares subtrahuntur a iurisdictione Episcopi, et Episcopus uti non potest hac facultate, nisi in favorem suorum subditorum.

Sed sententia magis communis tribuit Episcopis huiusmodi facultatem favore Religiosorum, qui proinde accedere possunt ad illos, ut absolvantur a casibus occultis, Romano Pontifici reservatis si qui forte his fuerint innodati. Sane, aiunt, etsi Regulares ab Episcoporum iurisdictione sint exempti, tamen cum exemptio sit favor, non debet in eorum detrimentum redundare iuxta regulam iuris in 6° « *Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum* ». Et certe in eorum dispendium retorqueretur, et Regulares deterioris conditionis fierent, quam laici ac ceteri de dioecesi, quoties non possent habere remedium animae in casu, in quo ceteri habent. Hinc S. Ligorius, loquendo de absolutione a censura ob percussione clericum incursa, scribit: Notandum 3°, quod licet Regulares possint absolvi a suis Praelatis ob eiusmodi privilegia, *bene tamen valent etiam se subiacere Episcopis*, ut ab eis absolvantur: intellige, si percussio fuerit levis, vel enormis occulta. Et in eo casu, illi qui sunt Praelati alicuius Ordinis, possunt per se exposcere talem absolutionem ab Episcopis: reliqui vero Religiosi de suorum Praelatorum licentia, nisi haec iniuste denegetur (Lib. VII, n. 107; idem docent Salmant. tom. 2, Tract. X, cap. II, n. 52; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 22, pag. 404, etc. plures alii Doctores in eisdem locis citati).

Hanc doctrinam potiori iure hodie sequi possunt Regulares, cum post Constitutionem *Apostolicae Sedis* Praelatis regularibus ablata sit facultas absolvendi suos subditos a casibus Summo Pontifici reservatis, etiam occultis.

467. *Quartus limes* a Concilio Tridentino positus, hac clausula continetur: *in Dioecesi sua*. Super intelligentia horum verborum discrepant Auctores. Salmanticenses sic ea interpretantur: Circa quod decretum (Concilii Trid.) notandum est primo, quod cum in eo dicatur *in Dioecesi sua*, sufficit, quod vel Episcopus, vel subditus in Dioecesi existat; quia sic verificantur verba Concilii. Unde si subditus sit extra Dioecesim, poterit ab Episcopo intra illam existente, a dictis casibus absolvi; et e contra si Episcopus extra Dioecesim existat, et subditus intra illam, quia est actus iurisdictionis in foro tantum conscientiae exercitus, qui potest in alieno territorio effici, et respectu absentium (Tom. II, Tract. X, cap. II, n. 53).

Idem docet cl. D'Annibale, n. 222: Illa autem verba, inquit, *in propria Dioecesi*, utrum ad absolvendum referenda sint, an ad absolventem, non satis convenit; adeoque sufficit si alteruter in ea versetur.

468. Nos opinamur, talem clausulam referri ad Episcopum absolventem: siquidem, attente perlecto Decreto, verba *in Dioecesi sua* non videntur posse referri ad alios, nisi ad principale subiectum capitis, quod certe sunt Episcopi, prout innunt illa verba *Liceat Episcopis*. Si ita res est, Episcopus nequit subditos suos a dictis casibus absolvere, nisi intra propriam Dioecesim existat; consequenter deserenda esset sententia Salmanticensium, D'Annibale, aliorumque Auctorum affirmantium, posse Episcopum extra Dioecesim existentem, absolvere subditos intra illam commorantes. Quod autem etiam subditi esse debeant in dioecesi, argui posse videtur tum ex eo quod Concilium Tridentinum in citato capite praecipiat, delinquentes subditos in aliis criminibus absolvendos esse ab Episcopis per seipsos vel Vicarium ad id specialiter deputandum, in haeresis vero crimine per seipsos tantum *in foro conscientiae*; tum ex Decreto S. Congregationis Concilii, relato ex Gallemarte a Pennacchi (tom. II, p. 563), quo edicitur, dioecesanum absentem et legi-

time impeditum, in aliena dioecesi commorantem, absolvendum esse *in Sacramento Poenitentiae ab illo Episcopo, in cuius dioecesi vel civitate commoratur, non autem ab alio.*

469. Ab hac tamen lege datur exceptio favore Episcopi, ut constat ex sequenti decreto S. Congregationis Concilii: An Episcopo in aliquod delictum, de quo in dicto *capite* 6, sess. 24, prolapso, liceat ad se absolvendum proprium Confessarium deputare cum eadem auctoritate, quam ipse potest ex eodem hoc capite in sibi subditos exercere? S. Congregatio censuit id Episcopo licere, *etiamsi Episcopus Romae esset, et sic extra suam dioecesim* (Apud Fagnanum, cap. *Dilectus* XV, *De temporibus* ordinationum, n. 34; *Nouv. Rev. Théol.* ibid. pag. 406).

470. Praefatam facultatem absolvendi a casibus papalibus occultis Episcopi exercere possunt, ex Concilio Tridentino, *per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum.* Nomine Vicarii hoc in loco venit quilibet Sacerdos et etiam plures simul: non enim Concilium dicit per seipsos aut Vicarium generalem, sed « aut Vicarium *ad id specialiter deputandum.* Et nota quod verbum *specialiter*, non ad casus, sed ad personas *refertur.* Facultas enim facta Episcopis in cap. *Liceat* a Concilio Tridentino, utpote dignitati Episcopali inhaerens, haberi debet tamquam *ordinaria*, ac proinde potest Episcopus, *per delegationem generalem*, eam conferre aliis Sacerdotibus. Collige, Vicarium Episcopi non habere potestatem absolvendi ab his casibus *ex generali commissione Vicariatus*, nisi specialiter ab Episcopo committatur (Vid. S. Alph. Lib. VI, n. 594, dubit. 9; item Lib. VII, n. 93; Salmant. tom. II, Tract. X, cap. 2, n. 54).

471. *Quintus limes* est ut Episcopus dictam facultatem exerceat *in foro conscientiae.* Quid importat haec formula? Etiam quoad hanc est decertatio. Nonnulli enim Doctores tuentur forum *conscientiae* et forum *poenitentiae* unum idemque esse; alii e contrario unum ab altero distingui existimant. En quomodo rem explicat Lucius Ferraris, verb. *forum*, n. 63.

« Forum aliud dicitur *externum*, sive *forum fori*, in quo tractantur causae in ordine ad externam gubernationem Reipublicae sive ecclesiasticae sive saecularis; et aliud *internum*, sive *forum*

poli seu conscientiae, quod intus in mente hominis, ubi conscientia est, exercetur. *Communis*. Forum internum aliud dicitur *Poenitentiae*, in quo aliquid geritur interveniente Sacramento Poenitentiae, sive absolutione sacramentali. Et aliud *non Poenitentiae*, in quo aliquid geritur sine Sacramento Poenitentiae, uti si aliquis extra Sacramentum absolvatur a censura vel reservatione peccati. Unde ex his patet, forum *Poenitentiae* et *Conscientiae* non esse idem. Nam forum *Conscientiae* est quid commune foro *Sacramentali* et *non Sacramentali* ».

Audiamus etiam Salmanticenses, qui ita rem declarant: « Nota, quod cum in tali Decreto (Trid.) dicitur, *in foro conscientiae*, solum tollere, quod in foro contentioso possit absolvere. Quare non solum intra Sacramentum Poenitentiae, sed etiam extra illud pro foro animae. Et ut maneat coram Deo absolutus, absolvere potest subditum ab his casibus, quia forum conscientiae non solum est intra confessionem, sed etiam extra illam, si tamen occulte fiat, et non pro foro externo deserviat » (Tom. II, tract. X, cap. II, n. 54).

Si vera est haec ultima sententia, Episcopus absolvere potest a casibus occultis subditos suos tam intra Sacramentum Poenitentiae, quam extra illud: et ita quamplures Auctores interpretantur verba Tridentini *in foro conscientiae*.

472. Verum S. Alphonsus, Lib. VII, n. 81, negat posse Episcopum absolvere a casibus occultis extra Sacramentum Poenitentiae. Nam ad dubium, an Episcopus possit absolvere, et delegare facultatem absolvendi casus papales occultos extra Sacramentum Poenitentiae, respondet: « Affirmant Sanchez, Suarez, Bonac., Salm. Sed id hodie omnino negandum ex declarat. Gregorii XIII relata Lib. 6, n. 593 ».

473. Huiusmodi declaratio aliquatenus longa, quae a S. Doctore etiam in Lib. VI, n. 493 simpliciter citatur, refertur a Fagnano in cap. *Dilectus*, 15, *De temporibus ordinationum*, a Pennacchi, tom. II, pag. 567, a *Nouvelle Revue Théol.* tom. 22, pag. 408, ad quos, ne nimis prolixi simus, remittimus lectores. Advertimus tantum, quod praeklaudatus Pennacchi plurimis argumentis demonstrat declarationem Gregorii XIII non obstare, quominus retineatur, etiam in praesenti materia, *distinctio* a communi Doctorum sententia admissa, inter forum conscientiae et forum poenitentiae, ita

ut ad hanc conclusionem devenerit: Ergo nullo argumento prohiberi possunt Episcopi, quominus concessis facultatibus utantur in foro conscientiae quidem, sed non sacramentali. Et quod huiusmodi *distinctio* communis sit inter Doctores, dubitari non potest.

474. Concilium Tridentinum mandat insuper, ut Episcopi poenitentiam salutarem imponant: *imposita poenitentia salutari*. Dubium est, utrum haec impositio poenitentiae *requiratur vel non ad validitatem* absolutionis. Gravissimos Auctores, quos vide citatos apud S. Alphonsum Lib. VII, n. 121, habet tum sententia, quae affirmat, tam sententia, quae negat. S. Doctor existimat, probabilius importare veram conditionem *sine qua non*. At, adductis rationibus, subiungit: Hoc tamen non obstante, non puto *improbabilem* (ut dixi) primam sententiam (id est negativam), saltem ob auctoritatem Doctorum... Lege Salmanticenses, (tom. II, Tract. X, n. 24 sq.) qui clare expendunt rationes utriusque sententiae.

475. Tandem Concilium Tridentinum eandem facultatem concedit Episcopis in haeresis crimine, his verbis: *Idem et in haeresis crimine in eodem foro conscientiae eis tantum, non eorum vicariis sit permissum*. Sed lector probe advertat, huic parti Decreti, in quantum nempe respicit *absolutionem ab haeresi*, fuisse derogatum, ut constat ex responsis S. Pii V, Gregorii XIII, et Clementis VIII, relatis a Benedicto XIV, lib. IX, cap. IV, de Syn. dioec. n. VII sq. Facultas scilicet a Concilio Tridentino Episcopis concessa in cap. *Liceat* absolvendi a crimine haeresis *occultae*, ipsis fuit adempta per *Bullam Coenae*, et Romano Pontifici dumtaxat reservata, eodem quidem modo, quo adempta fuit facultas absolvendi a quibuscumque aliis casibus contentis in praedicta *Bulla Coenae*, quantumvis occultis, quidquid in contrarium dixerint plures Theologi. Vide, praeter Benedictum XIV loc. cit., Giraldi, tom. III, pag. 1003 sq.; Reiffenstuel, Lib. V Decretal. n. 351 sq.

476. Sed quaestio fieri potest, an facultas absolvendi ab haeresi occulta, a Tridentino Episcopis tributa, et postea per *Bullam Coenae* eis ablata, per Constitutionem *Apostolicae Sedis* fuerit ipsis restituta? Iosephus Pennacchi, tom. II, pag. 556 sq. affirmative respondet, quia Pius PP. IX, nulla facta exceptione, firmam esse vult facultatem absolvendi, Episcopis in citato capite *Liceat* conces-

sam, quae quidem expresse extenditur ad absolutionem in haeresis crimine... Alii respondent negative, et merito, quia excommunicatio propter haeresim etiam occultam est Romano Pontifici speciali modo reservata, a qua proinde vi potestatis ordinariae absolvere nequeunt Episcopi. Sane Pius IX excommunicationi speciali modo Romano Pontifici reservatae subiaceret declaravit « omnes a christiana fide apostatas, et omnes ac singulos haereticos, quocumque nomine censeantur, et cuiuscumque sectae existant, eisque credentes, eorumque receptores, fautores, ac generaliter quoslibet illorum receptores » (Bucceroni, Comment. n. 8; Scavini, tom. II, n. 817, edit. 12 p. 634; Gonella, pag. 183, nota 1).

477. Sub istis nominibus praelaudatus Pennacchi non putat venire haereticos occultos; quae sententia non videtur posse sustineri, si attente perpendatur relatus textus Constitutionis *Apostolicae Sedis*, qui omnino generalis est.

478. *Notandum* 1° Episcopum posse, sive per se, sive per delegatum, absolvere in utroque foro a quavis haeresi, si *ad eius forum iudiciale* fuerit deducta (Vid. Bened. XIV, de Syn. dioec. Lib. IX, cap. IV, n. III; Vid. *declaratio S. Off.* apud *Acta S. Sed.* vol. 32, pag. 696).

Notandum 2° non solum Episcopum, sed etiam quemlibet simplicem confessorium absolvere posse ab haeresi *pure interna et mentali*, nullo exteriori signo manifestata: absolutio enim ab haeresi est Summo Pontifici reservata solum ratione censurae, eidem haeresi adnexae: Ecclesia autem, sicuti non potest per se, directe et immediate praecipere aut prohibere actum mere internum, iuxta communem Theologorum sententiam, ita non potest haeresim, qui in exteriorem actum non prodit, censura perstringere (Bened. XIV, loc. cit. n. 4).

Notandum 3° censuram pariter evadere, ac ideo posse pro foro conscientiae ab Episcopo, aliove simplici Confessario absolvi, qui exterius verbo, vel facto aliquem negaret fidei articulum, *retento tamen interiori assensu circa illum*. Nam iste, etsi graviter contra fidem peccaret, non tamen esset formaliter haereticus, ac propterea non irretiretur censuris in haereticos inflictis. In foro autem externo esset puniendus tamquam haereticus, nec ei crederetur asserenti, se interiori assensu firmiter adhaesisse veritati, cui visus est exterius dissentire (Bened. XIV, *ibid.*).

Excommunicatio lata a SS. Congr. Romanis non reservatur Rom. Pontifici ceu illa ab Eo lata in communicantes in crimine criminoso.

Feria IV, die 16 Iunii 1894.

In Congregatione Generali S. R. et U. I. habita coram Emis et Rmis DD. Cardinalibus, contra haereticam pravitatem Generalibus inquisitoribus, propositum fuit sequens dubium:

In Constitutione s. m. Pii Papae IX, quae incipit *Apostolicae Sedis*, excommunicatione Rom. Pontifici simpliciter reservata in-nodantur: *Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa in crimine criminoso, ei scilicet impendendo auxilium vel favorem*. Quaeritur, utrum his verbis comprehendantur etiam ex-communicati a Romanis Congregationibus, saltem, quando earum decretis accedit approbatio Summi Pontificis.

Et omnibus diligenti examine perpensis, praehabitoque DD. Consultorum voto, iidem Emi ac Rmi DD. Cardinales respondendum mandarunt: *Negative*.

Feria vero VI, die 18 eiusdem mensis et anni, in solita au-dientia R. P. D. Adessori S. O impertita, facta de suprascriptis accurata relatione SSmo D. N. Leoni PP. XIII, Sanctitas Sua reso-lutionem Eminentissimorum Patrum approbavit et confirmavit.

I. Can. MANCINI, S. R. et U. I. Not.

CAPUT IV.

Afferuntur et examinantur nonnulla responsa Sacrae Rom. et Univ. Inquisitionis, quibus diluuntur plura dubia relate ad Constitu-tionem « Apostolicae Sedis ».

§ I. *Absolutio a casibus et censuris Papae reservatis pro impeditis Romam adire et in casibus urgentioribus.*

DECRETUM S. ROM. ET UNIV. INQUISITIONIS.

479. Quaesitum est ab hac S. Congregatione Romanae et Uni-versalis Inquisitionis:

I. Utrum tuto adhuc teneri possit sententia docens ad Episcopum aut ad quemlibet Sacerdotem approbatum devolvi absolutionem casuum et censurarum, etiam speciali modo Papae reservatorum, quando poenitens versatur in impossibilitate personaliter adeundi S. Sedem?

II. Quatenus negative, utrum recurrendum sit saltem per litteras ad Emum S. Poenitentiariae Praefectum pro omnibus casibus Papae reservatis, nisi Episcopus habeat speciale indultum, praeterquam in articulo mortis, ad obtinendam absolventi facultatem?

Feria IV, die 23 Iunii 1886. — Emi ac Rmi Patres Cardinales in rebus fidei generales Inquisitores, suprascriptis dubiis mature perpensis, respondendum esse censuerunt:

Ad 1^m. Attenta praxi S. Poenitentiariae praesertim ab edita Constitutione Apostolica s. m. Pii PP. IX, quae incipit APOSTOLICAE SEDIS, *Negative*.

Ad 2^m *Affirmative*; at in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differri nequeat *absque periculo gravis scandalì vel infamiae*, super quo confessariorum conscientia oneratur, dari posse absolutionem, iniunctis de iure iniungendis, a censuris etiam speciali modo Summo Pontifici reservatis, *sub poena tamen reincidentiae* in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem.

Feria IV, die 30 Iunii 1886. — SSmus resolutionem Emorum Patrum approbavit et confirmavit.

IOSEPHUS MANCINI, S. R. et U. I. Not.

480. *Animadversiones supra relatis responsis*. Omnium fere Commentatorum Constitutionis Apostolicae Sedis opinio fuit, impeditos Romam adire pro consequenda absolutione a casibus et censuris, sive specialiter sive simpliciter Romano Pontifici reservatis, posse absolvi ab Ordinario loci, vel etiam a quolibet Sacerdote ad confessiones approbato, si lapsus in reservata nec ad Episcopum accedere posset; quin necesse foret, ut *per epistolam* recurreret ad S. Sedem. Ratio, qua movebantur Auctores ad id asserendum, est, quia obligatio *a Iure* imposita se praesentandi Summo Pontifici pro absolutione obtinenda, est *personalis*, in *persona* scilicet rei,

casibus et censuris reservatis innodati, comparere debebant coram Summo Pontifice. Unde arguebant: qui legitimo detinentur impedimento Sedem Apostolicam adeundi, non tenentur, impedimento perdurante, per epistolam recurrere, sed possunt ab Episcopo, vel etiam a quolibet confessario approbato, si nec ad Episcopum facile accedere queant, absolutionem obtinere.

481. Iam vero huiusmodi sententia ex relato S. Officii responso, tuto teneri non amplius potest, ideo reiicienda. Unde consequitur, neque Episcopum, neque alium quemlibet confessarium, excluso speciali indulto, posse absolvere a casibus et censuris sive speciali modo sive simpliciter Romano Pontifici reservatis, poenitentem in impossibilitate adeundi S. Sedem constitutum.

482. In responso ad secundum dubium indicatur via tenenda pro absolutione a dictis casibus et censuris, videlicet *recurrendum est per litteras* ad Eum Cardinalem maiorem Poenitentiarium pro omnibus casibus Papae reservatis, nisi Episcopus habeat speciale indultum, praeterquam in articulo mortis, ad obtinendam absolventi facultatem. Et haec est *norma generalis et communis* a S. Officio proposita relate ad casus et censuras papales.

483. Verum S. Inquisitio non omittit providere pro quibusdam casibus extraordinariis; ideo declarat ut sequitur: *at in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differri nequeat absque periculo gravis scandali vel infamiae, super quo confessoriorum conscientia oneratur, dari potest absolutio, iniunctis de iure iniungendis, a censuris etiam speciali modo Summo Pontifici reservatis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessorii absolutus recurrat ad S. Sedem.*

484. Observa: in utroque dubio supra exposito sermo est tum de *casibus*, tum de *censuris* Papae reservatis; et S. Inquisitio respondet iuxta totam dubiorum amplitudinem. Exinde inferitur, quod extra articulum mortis, recurrendum semper est pro regula generali ad S. Sedem sive ad alium Sacerdotem speciali indulto munitum, tam pro *peccatis* seu *casibus*, quam pro *censuris* Romano Pontifici reservatis. Dum vero S. Inquisitio declarat, ut in casibus vere urgentioribus, ut supra, dari possit absolutio, commemorat

tantum *censuras*, adiecta obligatione recurrendi ad S. Sedem sub poena reincidentiae in *easdem censuras*. Ex quo sequi videtur, facultatem concessam pro dictis casibus urgentioribus limitari ad *censuras*, a quibus reus *directe* absolvitur. Et si ita res est, quodnam remedium erit pro casibus reservatis *sine censura*, quando adest periculum gravis scandali vel infamiae? Remedium est iuxta plurimum Auctorum sententiam absolutio *directa* peccatorum non reservatorum, et *indirecta* peccatorum reservatorum, iuxta communem Theologorum doctrinam. Rem hanc ita explicant egregii Scriptores *Nouvelle Revue Théologique*, tom. 18, pag. 586: Unum adhuc notatu dignum. Decretum 30 Iunii 1886, in responsione ad 2^m, generatim affirmat, ad S. Poenitentiarium, saltem per litteras, nisi praesto sit indultarius, recurrendum esse ad obtinendam absolutionem a *casibus* et *censuris* Summo Pontifici reservatis; dein, urgente periculo infamiae vel scandali, concedit simplicem confessarium ad mensem absolvere a solis *censuris*. Hinc sequitur absolutionem directam a *casibus sine censura* S. Sedi reservatis non aliter obtinendam esse quam a S. Sede vel ab indultario. Sola igitur manet simplici confessario facultas *indirecte* absolvendi, de qua S. Ligorius, Lib. VI, n. 585 (Cf. etiam tom. 24, pag. 168, II. cit. oper.; Patav. Comment. part. II, n. 322 sq.).

485. At quoad hanc doctrinam non deest qui aliter sentiat. Prae-stantissimus Moralista Augustinus Lehmkuhl, *Theologia Moralis*, edit. 7, tom. II, n. 410, 413, apud *Nouvelle Rev. Théol.* tom. 25, pag. 650, existimat, etiam absolutionem a casibus reservatis *sine censura*, datam in casibus urgentioribus a Sacerdote indulto speciali destituto, esse *directam*. « Norma, inquit, nunc a S. Officio proposita relate ad casus papales clara est. Haec non distinguit inter casus cum censura et sine censura reservatos ». — Cl. Bucceroni, *Enchirid. Morale*, pag. 228 edit. 1887 de re ita scribit: « Utrum autem agatur in praefato Decreto de casibus papalibus, pro impeditis, sive cum censura sive sine censura reservatis, difficultate non caret. Affirmandum videtur, quia in quaesitis agitur generatim de *casibus* et *censuris*, de *omnibus casibus Papae reservatis*. Negandum vero videtur, 1° quia in ipsis quaesitis dubium videtur restringi ad *censuras*, ita ut verbum *censura*, verbum aliud *casus*

restringat et coarctet quoad significationem; allusio enim evidenter fit ad casus *Const. Apostolicae Sedis*, cum initio dicatur: Utrum tuto *adhuc* teneri possit, etc. 2º In hoc eodem sensu procedit responsio ad 1º: dicitur enim, attenta praxi S. Poenitentiariae, *praesertim ab edita Constitutione Apostolica* s. m. Pii IX, quae incipit, *Apostolicae Sedis*, etc. 3º Responsio ad 2º quaesitum nonnisi de casibus cum censura reservatis agit, et reincidentia in censuras, ibidem constituta, nonnisi hos casus respicit. Quare iterum tunc, non nisi legitima ratiocinatione, pro aliis casibus papalibus sine censura reservatis, eadem dispositio iuris affirmanda est ».

486. Quaeri potest, an in praefato decreto 23 Iunii 1886 comprehendatur censura lata contra violentas manus, suadente diabolo, iniicientes in Clericos, vel utriusque sexus Monachos? Negandum videtur iuxta pluries a nobis circa hunc articulum dicta. Ratio est, quia in ipsa *Constitutione Apostolicae Sedis* fit exceptio his verbis: exceptis *quoad reservationem* casibus et personis, de quibus *iure et privilegio* permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat (Vid. Bucceroni, *ibid.* pag. 228).

487. Rogabis tandem, cur sententia, quae tuta fuit, nunc non tuta, imo non toleranda dicatur? *Propter mutationem circumstantiarum*. Remotis enim plurimis difficultatibus et incommodis, quae olim habebantur tum pro itineribus perficiendis, tum pro transmissione epistolarum, non amplius habentur *vere impediti* Romam adire, quos possit absolvere inferior confessarius. Quisque enim, si nequeat personaliter ad S. Sedem accedere, potest saltem per epistolam et per medium confessarii. Inspecta igitur praxi S. Poenitentiariae, quae non amplius imponere solet onus pergendi Romam, quatenus absolutio peti possit et obtineri etiam per epistolam, cessat ratio antiqui iuris, cuius praesens decretum S. Officii dici potest authentica interpretatio et declaratio (Cf. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 18, pag. 586; Bucceroni, *Enchiridion*, pag. 225, n. 4).

§ II. *Authenticae declarationes super praefato decreto et aliae concessioniones atque declarationes.*

488. Quum inter Doctores de hisce responsis dubia fuerint exorta, S. Congregationi Inquisitionis sequentia ad resolvendum fue-

runt proposita ab Episcopo Brixiensi (*Nouv. Rev. Théol.* tom. 24, pag. 158 sq.).

I. Utrum responsum ad 1^m valeat etiam pro casu, quando poenitens fuerit *perpetuo* impeditus personaliter Romam proficisci?

II. Utrum in responso ad 2^m, clausula: *sub poena tamen rein-cidentiae in easdem censuras*, etc., referatur solummodo ad absolutionem a censuris et casibus *speciali modo* Romano Pontifici reservatis, an etiam ad absolutionem a censuris et casibus *simpliciter* Papae reservatis?

Quaeritur denique:

III. Utrum Auctores moderni post Constitutionem *Apostolicae Sedis* (contra ius commune, Cap. *Eos qui*, 22, De sentent. excommun. in 6, v. 11; Cap. *Ea noscitur*, 13, De sentent. excomm. v. 39; et contra Rituale Romanum *De Poenitent.*, Tit. III, cap. I, n. 23) recte doceant, ei qui *in articulo mortis* a quolibet Confessario a quibusvis censuris quomodocumque reservatis absolutus fuerit, tunc solummodo imponendam esse obligationem se sistendi Superiori recuperata valetudine, si agatur de absolutione a censuris *speciali modo* Papae reservatis; an huiusmodi recursus ad Superiorem etiam necessarius sit in absolutione a censuris *simpliciter* Summo Pontifici reservatis?

Feria IV, die 17 Iunii 1891. — In Congregatione Generali S. R. et Univ. Inquisitionis propositis dubiis, praehabitoque Rmorum DD. Consultorum voto, Emi ac Rmi Dni Cardinales in rebus fidei et morum Generales Inquisitores respondendum mandarunt:

Ad I. *Affirmative.*

Ad II. *Negative ad primam partem; affirmative ad secundam partem.*

Ad III. *Affirmative ad primam partem; negative ad secundam partem; iuxta resolutionem feriae IV, 28 Iunii 1882.*

Sequenti vero feria V... Sanctitas Sua Emorum Patrum resolutionem approbare dignata est.

489. *Animadvertiones super relatis responsis.* Sententia communis Doctorum docebat, impeditos, *temporaneo tantum impedimento*, Romam se conferre, non posse a casibus et censuris Romano Pontifici reservatis absolvi, nisi praestito iuramento, se post

cessationem impediti quamprimum Sedem Apostolicam adituros, eiusque mandata humiliter suscepturos. Quodsi postea hanc obligationem adimplere contempsissent, in eandem censuram ipso iure recidebant ex cap. *Eos qui*, de sentent. excomm. in 6. Quoad vero impeditos *impedimento perpetuo*, nulla est eis obligatio, inquiebant laudati doctores, recurrendi ad S. Sedem per epistolam, ut explicatum est in superiori Decreto. Et notandum, inter *perpetuo* impeditos recensebantur etiam illi, quorum impedimentum ultra quinque annos perdurabat. Porro haec sententia tum vi decreti 23 Iunii 1886, tum ex declaratione in responso ad primum quaesitum praesentis decreti, defendi non amplius potest. Quapropter non solum impediti *impedimento temporaneo*, sed etiam impediti *impedimento perpetuo*, tenentur per epistolam et per medium confessarii ad Emum S. Poenitentiariae Praefectum recurrere, et non amplius potest absolutio devolvi sine speciali indulto ad Episcopum aut ad quemlibet Sacerdotem approbatum.

490. Si qui in casibus urgentioribus absolutus non recurrat infra mensem ad S. Sedem, reincidit in easdem censuras; et hoc verum est, tam si agatur de censuris *speciali modo*, quam *simpliciter* Romano Pontifici reservatis.

491. Qui *in mortis articulo* a censuris Romano Pontifici *speciali modo* reservatis per Sacerdotem facultate speciali non pollentem absolutus fuit, tenetur, si convaluerit, coram Summo Pontifice comparere, vel eius Delegatum adire, vel per litteras ad S. Poenitentiarium recurrere, eiusque stare mandatis. Quod si facere contempserit, in eandem censuram ipso iure recidet. Officium ergo erit confessarii absolventis, talem obligationem poenitenti in periculo mortis constituto patefacere et imponere. Si vero absolutio imperita fuerit super censuris *simpliciter* Romano Pontifici reservatis, obligatio recurrendi vel scribendi ad S. Sedem non est imponenda, ut patet ex tertia responsione praesentis decreti. Sane absolutio data a Sacerdote poenitenti in articulo mortis constituto super censura *simpliciter* Summo Pontifici reservata, non fuit collata sub poena *reincidentiae*, quae utpote abolita, non amplius existit quoad praesentem casum.

492. *Confessarius absolvere potest a censuris Summo Pontifici reservatis poenitentem, cui durum valde est in gravi peccato permanere per tempus necessarium ad obtinendas requisitas facultates.* (Apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 29, pag. 541).

Beatissime Pater. — Episcopus Mimatensis ad pedes S. V. pro-volutus, humiliter exponit.

Ex decreto S. Inquisitionis 23 Iunii 1886, cuilibet confessario directe absolvere licet a censuris, etiam speciali modo Summo Pontifici reservatis, in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differri nequit absque periculo gravis scandali vel infamiae, iniunctis de iure iniungendis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem.

Dubium tamen oritur pro casu, quo nec scandalum nec infamia est in absolutionis dilatione, sed poenitens censuris papalibus innodatus in mortali diu permanere debet, nempe per tempus requisitum ad petitionem et concessionem facultatis absolvendi a reservatis; praesertim quum Theologi cum S. Alphonso de Ligorio ut quid durissimum habeant pro aliquo per unam vel alteram diem in mortali culpa permanere.

Hinc, post Decretum 23 Iunii 1886, deficiente hac in quaestione Theologorum solutione, quaeritur:

I. Utrum in casu, quo nec infamia nec scandalum est in absolutionis dilatione, sed *durum valde est* pro poenitente in gravi peccato permanere per tempus necessarium ad petitionem et concessionem facultatis absolvendi a reservatis, simplici Confessario liceat *a censuris* Summo Pontifici reservatis *directe absolvere*, iniunctis de iure iniungendis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium Confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem?

II. Et quatenus negative, utrum simplex Confessarius eundem poenitentem indirecte absolvere debeat, eum monens, ut a censuris directe in posterum a Superiore absolvi curet, vel apud ipsum revertatur, postquam obtinuerit facultatem a reservatis absolvendi?

Feria IV, 16 Iunii 1897. — In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis habita ab Emis ac Rmis DD. Cardinalibus in

rebus fidei Generalibus Inquisitoribus, proposito suprascripto dubio, praehabitoque RR. DD. Consultorum S. O. voto, iidem Emi ac Rmi DD. respondendum censuerunt:

Ad I. *Affirmative, facto verbo cum Sanctissimo.*

Ad II. *Provisum in primo.*

In sequenti vero feria VI, die 18 eiusdem mensis et anni, in solita audientia R. P. D. Adessori S. O. impertita, facta de omnibus SSmo D. N. Leoni PP. XIII relatione, idem SS. Dominus Emorum Patrum resolutionem approbavit

I. Can. MANCINI, S. R. et U. I. *Not.*

493. Ob claritatem, quam exhibet, nulla indiget explanatione adductum responsum. Certum est, timenti Dominum valde durum esse, imo animi angustiam afferre in gravi peccato, etiam per unam diem, permanere. Porro ad petitionem faciendam et ad concessionem obtinendam aliquot dies certe requiruntur. Iam vero poenitentem, cui valde durum est manere in peccato, ex relato decreto potest simplex confessarius directe absolvere a censuris Summo Pontifici, *etiam speciali modo* reservatis, iniunctis de iure iniungendis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurat ad S. Sedem.

494. *Obligatio standi mandatis Ecclesiae, reincidentia, et directa absolutio a censuris Romano Pontifici reservatis.*

Bme Pater, — X... ad S. V. pedes provolutus, perhumiliter exponit prout sequitur:

Litteris *Apostolicae Sedis* declaratum fuit non adesse reservationem, si agatur de mortis articulo, sed additum fuit: *in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convulnerint*, nulla facta mentione de poena reincidentiae, si isti obligationi non satisfiat, nec ulla data explicatione circa sensum vocum *standi mandatis Ecclesiae*. Ex decreto quoque S. Officii (30 Iunii 1886) *in casibus urgentioribus dari potest absolutio a censuris etiam speciali modo reservatis Summo Pontifici* sub quibusdam tamen conditionibus; sed in praelaudato decreto non dictum fuit, an ista absolutio sit *directa* vel *indirecta*. Inde plures exortae sunt difficultates. Hinc orator quaerit:

I. An obligatio standi mandatis Ecclesiae, a Bulla *Apostolicae Sedis* imposita, sit sub poena reincidentiae vel non?

II. An obligatio standi mandatis Ecclesiae, in sensu Bullae *Apostolicae Sedis*, idem sonat ac obligatio se sistendi coram Summo Pontifice, vel an ab illa debeat distingui?

III. An absolutio data in casibus urgentioribus, a censuris etiam speciali modo Summo Pontifici reservatis, in sensu decreti S. Officii (30 Iunii 1886) sit directa, vel tantum indirecta?

Feria IV, 19 Augusti 1891. — In Congregatione generali S. Rom. et Univ. Inquisitionis, audita relatione suprascripti supplicis libelli, praehabitoque Rmorum DD. Consultorum voto, Emi Dni Cardinales in rebus fidei et morum Generales Inquisitores respondendum mandarunt:

Ad I. *Affirmative ad primam; negative ad secundam partem.*

Ad II. *Obligationem STANDI MANDATIS ECCLESIAE importare onus sive per se, sive per confessarium, recurrendi ad Summum Pontificem, eiusque mandatis obediendi, vel novam absolutionem petendi ab habente facultatem absolvendi a censuris Summo Pontifici speciali modo reservatis.*

Ad III. *Affirmative ad primam; negative ad secundam partem.*

Sequenti vero feria V, SSmus D. N. Leo PP. XIII... relatam Sibi Emorum Patrum resolutionem benigne approbare dignatus est.

495. Ex his responsis sequentia habentur clare definita:

a) *Obligationem standi mandatis Ecclesiae, a Bulla Apostolicae Sedis impositam, esse sub poena reincidentiae; consequenter deserendam omnino esse contrariam opinionem quorundam Commentatorum laudatae Bullae, qui arbitrabantur non esse impositam sub poena reincidentiae.*

b) *Obligationem standi mandatis Ecclesiae importare onus sive per ipsum poenitentem sive per confessarium recurrendi ad Summum Pontificem, eiusque mandatis obediendi, seu eius praescriptiones recipiendi tam pro reparatione et satisfactione commissi criminis, quam pro remedio et munimine ad impediendos novos lapsus.*

c) Declaratur demum absolutionem datam in casibus urgentioribus, a censuris etiam speciali modo Summo Pontifici reservatis, in sensu decreti S. Officii (30 Iunii 1886) esse *directam*; et per hoc dirempta habetur quaestio inter Auctores super re disputata.

496. *Vis obligandi decreti diei 23 Iunii 1886.*

DECRETUM S. R. ET U. INQUISITIONIS.

Bene Pater, Episcopus N... ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus, quae sequuntur exponit:

Non nemo tenet:

1º Obligationem standi mandatis Ecclesiae, de qua in Constit. *Apostolicae Sedis*, si convaluerint aegrotantes, non esse sub poena reincidentiae, quia in praelaudata Constit. de reincidentia nihil dicitur.

2º Decretum S. Officii 23-30 Iunii 1886 non vim obligatoriam habere, quia non fuit promulgatum in forma specifica, quae pro legibus requiritur.

3º Absolutionem in casibus urgentioribus, in dicto Decreto datam, esse tantum indirectam. Alia vero doctrina in nostro Seminario traditur.

Hinc quaeritur:

I. An obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerint poenitentes absoluti a censuris Summo Pontifici reservatis, idem sonet ac obligatio se sistendi coram Summo Pontifice?

II. Et quatenus negative, in quo consistat obligatio standi mandatis Ecclesiae?

III. An obligatio standi mandatis Ecclesiae sit sub poena reincidentiae?

IV. An ista obligatio standi mandatis Ecclesiae etiam pro censuris Summo Pontifici *simpliciter* reservatis urgeat?

V. An decretum S. Officii 23-30 Iunii 1886 obliget ita, ut praxis ante hoc Decretum servata non sit deinceps toleranda?

VI. An absolutio in casibus urgentioribus, virtute decreti praelaudati data, directa sit vel indirecta?

Feria IV die 30 Martii 1892. — In Congregatione generali... Emi Cardinales in rebus fidei Generales Inquisitores... propositis supra descriptis dubiis respondendum mandarunt:

Ad I. *Obligationem standi mandatis Ecclesiae importare onus sive per se sive per confessarium ad Summum Pontificem recurrenti, eiusque mandatis obediendi, vel novam absolutionem petendi ab habente facultatem absolvendi a censuris Summo Pontifici speciali modo reservatis.*

Ad II. *Provisum in praecedenti.*

Ad III. *Affirmative.*

Ad IV. *Negative.*

Ad V. *Decretum diei 23 Iunii 1886, omnino obligare, praximque contrariam tolerandam non esse.*

Ad VI. *Affirmative ad primam partem; Negative ad secundam.*

Sabbato vero insequenti die 2 Aprilis... Sanctitas Sua resolutiones Emorum approbavit et confirmavit.

497. *Animadversiones super relatis responsis.* Quinque ex his responsis, nempe quatuor priora et sextum, eadem sunt ac decisiones eiusdem S. Inquisitionis diei 17 Iunii et 19 Augusti 1891, quas supra sub n. 488 retulimus, et aliquantulum explanavimus; ad quas proinde remittimus lectores. Hoc in loco consideratione dignum est responsum ad V^m quaesitum, quo declaratur « *Decretum diei 23 Iunii 1886 omnino obligare, praximque contrariam tolerandam non esse* ».

498. Sciendum est enim, plurium Auctorum fuisse sententiam, quod huiusmodi decretum diei 23 Iunii 1886 non fuerit obligatorium, sed tantum facultativum, quam quidem sententiam pluribus tuebantur rationibus, prout videre est apud *Enchiridion Morale* cl. Ianuarii Bucceroni, Comment. IV, pag. 224; et *Nouv. Rev. Théol.* tom. 24, pag. 393. Sententiam suam hac praecipue firmabant ratione, quod memoratum decretum non fuit publicatum in forma a iure praescripta pro qualibet nova lege condenda, id est, non fuit promulgatum in forma *specificā*, tamquam lex a Summo Pontifice approbata, ac proinde, etsi maximae sit auctoritatis et ponderis, nullatenus derogare potest antiquo iuri Decretalium et communi Doctorum sententiae. Inde inferebant, non obstante novo decreto, ad Episcopum aut ad quemlibet Sacerdotem approbatum devolvi adhuc posse absolutionem casuum et censurarum, etiam speciali modo

Papae reservatarum, quando poenitens versatur in impossibilitate *personaliter* S. Sedem adeundi. Obligatio vero recurrendi per epistolam ad S. Poenitentiarium, stante impedimento, nec a lure, nec a Doctoribus cum S. Alphonso exigitur.

499. Jam verò haec sententia, contra quam tamen decertabant alii docti Theologi, praesenti responso *reiiçitur et non toleranda declaratur*. Hinc sequitur, post decretum 23 Iunii 1886 necessarium esse vel speciale indultum, vel specialis recursus ad Eum Cardinalem S. Poenitentiariae Praefectum, pro habenda facultate absolvendi a casibus et censuris Papae reservatis, etiam illos poenitentes, qui versantur in impossibilitate Romam adeundi.

500. Excipitur tantum casus articuli mortis, in quo *ne aliquis pereat, nulla est reservatio*, ita tamen, ut si infirmus convalescit, ad S. Sedem recurrere debet, quoties absolutus fuerit a censuris *speciali modo* Summo Pontifici reservatis; non tenetur autem, si absolutus fuerit a censuris *simpliciter* Papae reservatis, ut patet ex responso ad IV praesentis decreti, et ex iis quae diximus supra Decretum diei 17 Iunii 1891 sub n. 489 sq.

501. *Alia dubia quoad absolutionem casuum papalium.*

A quodam Missionario octo dubia proposita fuerunt S. Poenitentiariae resolvenda. Pro re nostra satis sit duo sequentia referre:

I. Decreti (23 Iunii 1886) responsio ad I^m quae sic se habet: *Attenta praxi S. Poenitentiariae, praesertim ab edita Constitutione Apostolica S. N. Pii IX, quae incipit Apostolicae Sedis, negative*, non videtur respicere casus specialiter reservatos Summo Pontifici *sine censura*; siquidem de his non agitur in constitutione *Apostolicae Sedis*. Numquid ergo integra manet vetus doctrina Theologorum dicentium de his absolvere posse Episcopos vel eorum delegatos, vel, ut vult Castropalao, simplicem Sacerdotem, quando poenitens Romam nequit petere, quin scribere necesse sit?

V. Certe hodie integra viget facultas a Tridentino concessa Episcopis absolvendi *a simpliciter reservatis occultis*, sed quaeritur, utrum tale decretum attingat casus simpliciter reservatos eodem modo ac specialiter reservatos Summo Pontifici?

Sacra Poenitentiaría die 7ª Nov. 1888 ad proposita dubia respondit:

Ad 1^m *Negative*.

Ad V^m *Affirmative, nisi casus sint occulti* (Vid. integrum decretum apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 22, pag. 362 sq).

502. Hae duae responsiones S. Poenitentiariae iam continentur in Decreto S. Officii 23 Iunii 1886. In responsione ad 1^m declaratur, quod nec Episcopus, nec alius confessarius absolvere potest (sine speciali indulto) a casibus specialiter Summo Pontifici reservatis *sine censura*, impeditos Romam petere. Isti enim possunt et debent saltem per epistolam et per medium confessarii ad S. Sedem recurrere.

In responso V^o declaratur, obligationem recurrenti ad S. Sedem urgere tam pro casibus speciali modo, quam pro casibus simpliciter Summo Pontifici reservatis, dummodo hi non sint occulti, quia in hoc casu possunt Episcopi ex Tridentino absolvere.

503. *Poenitens non tenetur per eundem Confessarium, sed potest per alium Confessarium, et etiam per seipsum recurrere ad S. Sedem ob rationabilem causam.*

Contingere facile potest, ut poenitens censuris innodatus nequeat per eundem Confessarium recurrere ad S. Sedem, et hoc vel quia ipse poenitens, quippe qui *obiter transiens* per illum locum, exspectare nequit; vel quia Confessarius nequit diutius in loco poenitentis immorari, puta expleta praedicatione Quadragesimae, vel Adventus, aut sacrarum Missionum. Quomodo et per quem in istiusmodi casibus fieri potest recursus ad S. Sedem? S. Poenitentiaria, die 28 Maii 1888 ad praemissa respondit:

Poenitentem non teneri per eundem confessarium, qui eum absolvit, recurrere, sed posse id praestare per alium confessarium, et etiam per se ipsum directe, quando intercedit rationalis causa, mentito nomine (Apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 22, pag. 411).

504. Simili modo eadem S. Poenitentiaria in supra relatis responsionibus diei 7 Nov. 1888, resolvit et declaravit. Dubium sequens propositum fuit:

Quando Missionario occurrit poenitens censuris innodatus, et *transiens obiter*, ita ut Missionarius non possit iterum poenitentem videre, numquid sufficit, posito casu urgentiori absolutionis, exigere

a poenitente promissionem scribendi, tacito si vult nomine, ad S. Poenitentiariam intra mensem, et standi illius mandatis, *quin Confessarius ipse scribat?*

Et S. Poenitentiaria respondit: *Affirmative.*

505. *Casus, in quo Confessario licet absolvere poenitentem a casibus S. Sedi reservatis absque onere mittendi epistolam ad eandem S. Sedem.*

S. Congregatio Inquisitionis die 9 Novembris 1898, ad dubium sibi propositum, sic respondit:

Quando neque confessarius, neque poenitens epistolam ad S. Poenitentiariam mittere possunt, et durum sit poenitenti adire alium confessarium, in hoc casu liceat confessario poenitentem absolvere etiam a casibus S. Sedi reservatis absque onere mittendi epistolam, facto verbo cum SSmo. Die vero 12 eiusdem mensis et anni Summus Pontifex Leo XIII praefatam resolutionem approbavit et confirmavit (Acta S. Sed. vol. 31, p. 402).

506. *Absolutio in articulo mortis impertita a Sacerdote non approbato, quando facile advocari potuisset Sacerdos approbatus.*

S. Congregatio Inquisitionis, 29 Iul. 1891, ita declaravit: Non sunt inquietandi qui tenent validam esse absolutionem in articulo mortis concessam a Sacerdote non approbato, etiam quando facile advocari seu adesse potuisset Sacerdos approbatus; et qui tenent validam esse absolutionem in eodem articulo mortis concessam a peccatis reservatis, sive simpliciter, sive cum censura, per Sacerdotem non habentem iurisdictionem in reservata, etiamsi advocari seu adesse facile potuisset Sacerdos habens praedictam iurisdictionem (Ferraris-Bucceroni, vol. IX, pag. 16, n. 7).

§ III. *Orientales non subiiciuntur Constitutioni Apostolicae Sedis.*

507. Cum exortum fuerit dubium, utrum Orientales subiiciantur Constitutioni *Apostolicae Sedis*, editae sub die 12 Oct. 1869 a Summo Pontifice Pio IX, Suprema Congregatio S. Officii, approbante Summo Pontifice, die 15 Iul. 1885 sequentia declaravit:

1. « Per Constitutionem *Apostolicae Sedis* nihil esse innovatum circa censuras, earumque reservationes pro fidelibus rituum orientalium ».

2. « Eisdem fideles subiici omnibus censuris ab Apostolica Sede latis *in materia dogmatum et in Constitutionibus, in quibus implicate de iis disponitur*, nempe ubi materia ipsa demonstrat eos comprehendi, quatenus non de lege mere ecclesiastica agitur, sed ius naturale et divinum declaratur ».

Deinde eadem Suprema Congregatio mandavit, ut per Rmos Delegatos Apostolicos praedictae dispositiones notificarentur omnibus Patriarchis, Archiepiscopis et Episcopis ritus orientalis in sua respectiva Delegatione comprehensis, in memoriam eisdem revocando: *illos fideles subiici nominatim nedum censuris, sed etiam Apostolicis reservationibus latis in Constit. Benedicti XIV, SACRAMENTUM POENITENTIAE, et in Constitutionibus contra sectae masonicae aliisque similibus addictos* (Litt. Encycl. S. C. de Prop. Fid., 6 Aug. 1883, apud Collect. eiusdem S. C. 1010, p. 356).

CAPUT V.

Discussio de Excommunicationibus latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatis.

508. In antecessum notandum est discrimen, quod intercedit inter excommunicationes *de iure communi* Episcopis reservatas, et illas, quae eisdem *de iure particulari* reservatae sunt. Differunt inter se: 1° Quia excommunicationes seu censurae Episcopis de iure communi reservatae, a Summo Pontifice latae sunt. Ideo merito dici possunt casus *papales*, a quibus tamen Apostolica Sedes facultatem concedit Episcopis absolvendi. Censurae vero de iure particulari Episcopis reservatae, ab ipsis Episcopis feruntur, quae proinde casus vere *Episcopales* sunt.

2° Excommunicationes primae classis ubique eadem sunt, et a nemine, nisi a Romano Pontifice, augeri vel minui possunt; dum e contra excommunicationes secundae classis variantur iuxta differentes dioeceses, et possunt ab Episcopis augeri, vel minui, aut omnino tolli.

3º Priores excommunicationes, utpote a Romano Pontifice in universam Ecclesiam latae, omnes indiscriminatim fideles ubique locorum existentes afficiunt; posteriores autem subditos tantum Episcoporum, qui eas tulerunt, afficiunt.

4º Ab excommunicationibus de iure communi Episcopis reservatis quilibet Episcopus vel quilibet delegatus ab Episcopo absolvere potest. Ab illis autem de iure particulari reservatis Episcopus loci duntaxat, generatim loquendo, absolvere potest.

5º Vicarius generalis, eo ipso quod ad tale munus assumitur, plena pollet auctoritate absolvendi ab omnibus censuris, quae *communi iure* Episcopis sive *Ordinariis* sunt reservatae. At vero censuras, quas Episcopi in suis dioecesibus *propria auctoritate* statuunt, suae tantum potestati, ut plurimum, reservatas volunt, ideoque ad earum absolutionem speciali delegatione indiget Vicarius Generalis (Cf. *Nouv. Rev. Théol.* tom. XI, pag. 48 sq.; *Comment. Patav.* part. III, n. 327 ed. 1876; Pennacchi, tom. 2, pag. 5).

509. Excommunicationi latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae subiacent ii qui indicantur in tribus sequentibus paragraphis.

§ I. *Clerici in Sacris constituti, vel Regulares aut Moniales post votum solemne castitatis matrimonium contrahere praesumentes; nec non omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes.*

510. Praesens articulus duplici parte constat. In prima decernitur excommunicatio *in Clericos Ordinibus sacris insignitos, et in Regulares aut Moniales solemni voto castitatis obstrictos*, qui vel quae praesumpserint contrahere matrimonium. In altera parte eadem censura statuitur *in quascunque personas*, quae cum praedictis Clericis, Regularibus, aut Monialibus matrimonium contrahere praesumpserint.

511. Conditiones ad hanc censuram incurrendam sunt:

1ª Ut unus saltem contrahentium sit vere *aliquo Ordini maiori* insignitus, vel *solemni castitatis voto* valide emisso ligatus. Hinc nec Clerici in minoribus Ordinibus constituti, nec Religiosi

vel Religiosae voto simplici castitatis obstricti, dictam excommunicationem incurrunt.

2^a Ut attentaverint *matrimonium contrahere*, nempe per consensum matrimonialem de praesenti. Hinc excommunicationem non incurrunt, qui sponsalibus tantum se ligant, nec qui in concubinato vivunt, cum nec sponsalia, nec concubinatus sub appellatione matrimonii veniant. Leges enim poenales extendi nequeunt de casu in casum ob paritatem rationis. Item non incurritur excommunicationis, *si verus consensus desit* etiam ex una parte tantum. Nam matrimonium non perficitur, *nisi consensu utriusque contrahentis*. Hinc sequitur, quod si una pars tantum consensum fictum praestiterit, utraque pars excommunicationem effugit (Cf. Filliucius, *Morales Quaest.* Tract. XIV, n. 77; Pennacchi, tom. II, pag. 8; *Nouv. Rev. Théol.* tom. II, pag. 52 sq. Avanzini, pag. 61, n. 39; Bonacina, Tract. *de Censuris in particulari* Disp. II, quaest. II, punct. VII, n. 5 sqq.).

3^a Ut matrimonium contrahatur cum praesumptione: *matrimonium contrahere praesumentes*. Haec conditio importat a) *plenam et perfectam libertatem partium*. Si igitur vel uterque vel unus ex contrahentibus unionem peragat ex metu gravi, excommunicationem non incurreret. In metu enim gravi deest plenum et liberum voluntarium, quod quidem in praesumptione requiritur. b) *Plenam scientiam*, ita ut contrahentes sciant actum ponendum esse vetitum, et hoc sub poena excommunicationis. Insuper ipsis notum esse debet Ordo sacer vel votum, quod huiusmodi unioni opponitur. Hinc quaelibet ignorantia sive *legis*, quae huiusmodi matrimonium prohibet, sive *poenae* legi adnexae, sive impedimenti propter Ordinem sacrum vel solemne votum castitatis, ab incurrenda excommunicatione excusat. Ratio est, quia *praesumptio* spretum legis et legislatoris includit. Ubi vero adest *carentia libertatis vel ignorantia aliqua* respectu actus prohibiti, nec spretus nec praesumptio supponitur, adeoque nec excommunicatio. Plures Doctores excipiunt ignorantiam *affectatam*, quam arbitrantur non excusare ab incurrenda censura. Bonacina tamen censet, *probabiliter sustineri posse* contra alios, ignorantiam affectatam excusare (loc. cit. n. 17), cui sententiae adhaeret Iosephus Pennacchi, tom. II, pag. 23).

512. Quæritur: Quid dicendum, si unus contrahentium ignorantia laboret et sit in bona fide, alter sciat et sit in mala fide? Respondetur: hunc in excommunicationem incidere, quia respectu ipsius adsunt omnia requisita ad eandem incurrendam; alterum non incurrere ob rationem contrariam, quia videlicet non est *præsumens* (Bonac. *ibid.* n. 18; Filliucius *loc. cit.* n. 77).

513. S. Congregatio Inquisitionis, die 22 Decembris 1880, declaravit: *Clericos in Sacris constitutos, vel Regulares aut Moniales post emissum solemne castitatis votum præsumentes contrahere matrimonium sic dictum civile in locis, ubi lex Tridentina de clandestinitate viget, incurrere excommunicationem latae sententiae Episcopis seu Ordinariis reservatam.*

514. Eadem S. Congregatio, die 13 Ianuarii 1892, proposito sibi dubio sequentis tenoris:

Utrum Clericus in Sacris constitutus, vel Regularis aut Monialis, si præter impedimentum voti solemnitis castitatis alia habeat impedimenta, ex. gr. affinitatis, consanguinitatis, hanc censuram incurrat, an non?

Respondit: *incurrere.*

515. Ex adductis declarationibus infertur: 1° Deserendam omnino esse opinionem illorum Commentatorum Pianae Constitutionis, qui docebant præfatam excommunicationem non incurri, si *quodvis aliud obstitit dirimens impedimentum*, id est, si ex alio capite esset nullum; v. g. si contraxerint cum consanguinea, vel affine, vel infideli, vel *civiliter* tantum. — 2° Responsum S. Officii diei 22 Decembris 1880, quo declaravit incurri hanc excommunicationem, si contrabatur matrimonium *civile*, non fuisse simplicem *extensionem* legis, ut laudati Commentatores arbitrabantur, sed potius *authenticam interpretationem* legis, ut eruitur ex proxime relato Decreto. — 3° Dicendum est ergo Legislatorem in articulo, de quo est sermo, prae oculis habuisse « *factum et animum facientis*, non autem iuris effectum; et tunc incurruntur poenae *per actum invalidum*, quia attentatur factum, et pravus animus adest » iuxta doctrinam Sanchez et Rosignoli, quibus subscripserunt docti Scriptores (*Nouvelle Revue Théologique*, tom. XI, pag. 56 sq.; tom. XXIV, pag. 174 sq.; et cf. Avanzini, pag. 61, nota 39).

De quaestione, quae moveri solet, num Regulares absolvere possint fideles ab excommunicationibus *de iure communi* Episcopis reservatis, dicemus infra.

§ II. *Procurantes abortum, effectum sequuto.*

516. Abortus communiter definitur: *Eiectio foetus immaturi ex utero matris*. — Procuratio abortus dupliciter fieri potest: 1° *Directe et per se*, dum applicatur medium vel medicamentum per se efficax ad expellendum foetum, vel dum mulier praegnans percutitur, comprimitur, aut etiam gravia eidem imponuntur onera, ut foetum immaturum eiiciat. 2° *Indirecte et per accidens*, dum praegnanti applicatur medicamentum per se et directe solum tendens ad recuperandam sanitatem, ex quo per accidens et praeter intentionem foetus eiicitur (Sporer, *Theologia Sacrament.* Pars. IV, cap. IV, n. 699; Elbel, Pars X, Conferentia XIX, n. 462; D' Annibale n. 151).

Iam vero: I. Numquam licet directe et per se procurare abortum foetus *animati*, quia esset homicidium proprie dictum, et non sunt facienda mala ut evaniant bona (Sporer, *Theolog. Sacrament.* Pars cap. IV, n. 699; Elbel Pars X, Conferent. XIX, n. 462; D' Annibale, n. 154; S. Alph. Lib. III, n. 394; verb. *Secunda sententia*).

II. Nec item unquam licet directe et per se procurare abortum foetus *nondum animati* (si hic datur), idque nec etiam in casu salvandi vitam matris praegnantis, quia foetus etiam nondum animatus ordinatur ad hominem formandum, adeoque illius eiecto est, homicidium anticipatum. Insuper « si numquam licitum est, ut docet S. Alphonsus loc. cit., expellere semen, etsi ex eius abundantia mors timeatur, tanto minus licebit expellere foetum, qui est propinquior vitae humanae » (Vid. Auct. cit.).

III. Attendenda est *propositio ab Innocentio XI sub n. 34, proscripta*, quae ita sonat: *Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehensa gravida occidatur aut infametur*.

IV. Attendendae quoque sunt resolutiones S. Off. diei 19 Aug. 1888, quae ita declarant: « In scholis catholicis tuto doceri non

posse licitam esse operationem chirurgicam quam *craniotomiam* appellant, sicut declaratum fuit die 28 Maii 1884 et quaecumque chirurgicam operationem *directe* occisivam foetus vel matris gestantis » (Act. S. Sed. vol. XXII, p. 748). Et die 24 Iulii 1895 eadem S. C. S. Off. cuidam Archiepiscopo rescripsit: *tuto doceri non posse*, licitam esse quaecumque operationem *directe occisivam foetus*, etiam si hoc necessarium foret ad matrem salvandam... Summus Pontifex Leo PP. XIII, die 25 Iulii eiusdem anni resolutionem Emorum approbavit (Act. S. Sed. vol. XXVIII, pag. 383).

517. In rebus nunc expositis nos retinuimus distinctionem iuxta antiquam legislationem, *inter foetum animatum et foetum inanimatum*. Haec distinctio a pluribus hodie respuitur tamquam inutilis. « Haec sententia, ita cl. Ballerini ad Gury (tom. I, n. 402, nota a 30) quatenus *nullum foetum inanimatum* admittit, cum communius modo, praesertim post accuratiores a physiologis institutas observationes, recepta sit ac defendatur uti magis consentanea non solum philosophicis, sed etiam theologicis principiis; consequitur, vix causam subesse, cur de hypothese foetus inanimati quaestio specialis fiat ». Idem repetit tom. II, n. 1040, nota a, dicens: « Alias animadversum est (vol. I. n. 402. not. pag. 382) hypothese foetus inanimati vix aut ne vix quidem nunc admitti. Proinde ista quaestio, utpote hypothese nunc iam antiquatae innixa, inutilis evadit ».

Idem sentire videntur *Additiones Cassinenses* penes Ferraris, verb. *Abortus*, n. 36, his verbis: « Quod vero in ipso conceptionis instanti anima corpori infundatur, nullusque existat foetus inanimatus, res plane perspicua est apud multos rerum naturalium investigatione peritissimos; nec Patrum etiam suffragio destituta ».

E contra cl. Bucceroni (Commentar. n. 70 edit. 2^a) aliter sentire videtur; scribit enim: *Abortum*, absolute dictum; quocumque ergo tempore fiat post conceptionem, sive foetus sit animatus, sive inanimatus, uti plures et gravissimi tum theologi, tum philosophi etiam nunc asserunt pro primis conceptionis diebus. *Quae hypothesis foetus inanimati prorsus obsoleta non est*.

518. Communis sententia fuit, foetum non animari, nisi post quadraginta dies quoad foetum masculini sexus, post autem octo-

ginta dies quoad foetum foemininum. Hoc primus docuit Aristoteles, cuius sententiam sectati sunt S. Augustinus, S. Thomas, omnesque fere Theologi usque ad medium XVII saeculum. Varie postea disceptatum est, licet in praxi Sacra Poenitentiaria Romana adhuc Divi Thomae menti adhaereat quoad poenas incurrendas (Vid. loc. cit. apud Ferraris; Naldus, verb. *Abortus*, n. 2; Elbel, Pars X, conferentia XIX, n. 470).

Poenae in procurantes abortum a Sixto V statulae.

519. Contra procurantes abortum foetus, sive animati sive inanimati, Sixtus V die 29 Oct. 1588 edidit Constitutionem, cuius initium est « *Effraenatam* », valde rigidam. Decevit enim:

1. Eos, qui per se aut interpositas personas, abortus seu foetus immaturi, *tam animati, quam inanimati* eiectionem procuraverint percussionebus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusque mulieri praegnantis impositis, ac aliis etiam incognitis, vel maxime exquisitis rationibus, ita ut reipsa abortus inde secutus fuerit, ac etiam praegnantem ipsas mulieres, quae scienter praemissa fecerint, eo ipso incurrere *poenas omnes Iure divino et humano, canonico et civili inflictas adversus veros homicidas*.

2. Eos vero, qui Clerici fuerint, *omni privilegio clericali, officiis, dignitatibus et beneficiis ecclesiasticis*, ipso facto esse privatos, et *in futurum inhabiles* esse ad ea suscipienda decernitur; etiamsi delictum fuerit occultum.

3. Illos quoque, qui Clerici non fuerint, et talia perpetraverint, *non solum poenas incurrere supra narratas, sed etiam inhabiles ad ordines declarari*.

4. Eos, qui foro ecclesiastico sunt subiecti, per Iudicem ecclesiasticum *depositos et degradatos* tradi debere potestati saeculari, quae de eis illud capiat supplicium, quod contra laicos vere homicidas per divinas leges ac civilia iura est dispositum.

5. Eisdem poenis teneri statuit eos, qui *sterilitatis potiones, ac venena propinaverint mulieribus*, et quominus foetum concipiant, impedimentum praestiterint, vel ad haec facienda quocumque modo *consulerint vel auxiliati fuerint, nec non et mulieres ipsas*, quae eadem pocula sponte ac scienter sumpserint.

6. Quocirca mandamus universis et singulis iudicibus ordinariis et delegatis... etc.

7. Insuper omnes, *quicumque vel quaecumque*, vel ut principales, vel ut socii, sociae, consciaeve ad tale facinus committendum, *opem, consilium, favorem, potionem*, vel alia cuiuscumque generis medicamenta *scienter dederint*, ac etiam scribendo litteras privatas vel apochas, vel alias verbis aut signis iuverint aut consuluerint, ipso facto *excommunicationem* incurrant, a qua absolvi nequeant, (nisi in articulo mortis) neque etiam in Inbilaeo, aut vigore Concilii Tridentini, *nisi a Romano Pontifice*: atque etiam ab eo dumtaxat urgentissimis de causis *in irregularitate*, ea de causa contracta, dispensari possit (Vid. Const. apud Reiff. Lib. V, tit. X, n. 16; Ferraris, verb. *Abortus*; Giralaldi, tom. II, pag. 649 sq.).

520. *Moderatio praeftatae Constitutionis Sixti V.*

Rigorem Sixtinae Constitutionis Gregorius XIV, Bulla incip. *Sedes Apostolica*, 31 Maii 1591, moderatus est in duobus: a) Poenas procurantium abortum foetus *inanimati*, vel praebentium mulieribus, vel sumentium venena sterilitatis reduxit ad terminos iuris communis, vi cuius tales personae puniendae sunt ut homicidae. b) Abstulit irregularitatem et excommunicationem pro abortu foetus *inanimati*: c) Poenas eorum, qui abortum foetus *animati* procurant, ita moderatus est, ut *a peccato et excommunicatione*, quam ex Bulla Sixtina tales incurrunt Summo Pontifici reservatam, *quilibet Confessarius ad hos casus per Ordinarium loci specialiter deputatus absolvere possit* (Vid. Const. apud cit. Auctores; Elbel, ibid. n. 467; Sporer, n. 700 sq.; S. Alph. lib. III, n. 395).

521. Unde scienter procurantes abortum foetus *animati*, effectu secuto, incurrunt: 1° Excommunicationem latae sententiae, non amplius tamen soli Papae reservatam. 2° Irregularitatem, ceterasque poenas in utroque iure homicidis voluntariis constitutas. 3° Si procurans abortum *fuerit clericus*, privationem cuiusvis privilegii clericalis, dignitatis et beneficii ecclesiastici, nec non 4° Inhabilitatem ad talia in posterum consequenda. 5° Tandem clericus deponi debet et degradari, sicque degradatus tradi Curiae saeculari puniendus iuxta leges divinas et humanas, nempe capitali senten-

tia feriendus (Cf. Reiff., Sporer, Elbel loc. cit. n. 468; S. Alph. ibid. n. 395; Santi, Lib. X, tit. X, 3).

522. Ex praemissis facili negotio colligitur, articulum Constitutionis *Apostolicae Sedis*, quem supra retulimus, si conferatur cum Constitutionibus Sixti V et Gregorii XIV, ex parte cum utrisque convenire, et ex parte discrepare. Revera:

a) Ex quo Pius IX generaliter edixerit « *procurantes abortum, effectu sequuto* »; distinctionem inter foetum animatum et foetum inanimatum prorsus eliminavit; adeoque in hac parte limitatio Gregoriana abrogata est, et nova lex rigorem Sixtinae Constitutionis renovat, quatenus crimen abortus utcumque punire intendit, sive foetus animatus, sive inanimis sit.

b) Ex quo Pius IX excommunicationem contra procurantes abortum statutam Episcopis reservat, nova lex cum Gregoriana Constitutione concordat, sed differt a Sixtina, quae huiusmodi censuram soli Romano Pontifici reservaverat.

c) Ex quo Pius IX *solos procurantes* abortum excommunicationi subiicit, mitiorem prae suis Antecessoribus Sixto et Gregorio se exhibet, qui non solum procurantes abortum, sed etiam complices atque cooperatores praefatae censurae subiecerant; dum e contra post Pianam Constitutionem huiusmodi complices et cooperatores censuram hanc non amplius incurrunt.

523. Hanc igitur excommunicationem incurrunt *procurantes abortum*. Procurantes dicuntur et sunt illi, qui directe, ex industria ac proposito, sive per se aut interpositas personas, sive physice sive moraliter, eiectionem foetus immaturi procuraverint:

a) Percussionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusque mulieri praegnantis impositis, ac aliis etiam incognitis, vel maxime exquisitis rationibus, ita ut reipsa abortus inde sequutus fuerit (Sixtus V).

b) Per causam moralem, v. g. ex timore praegnantis incusso (D' Annib. n. 151).

c) Qui mandat ac imperat abortum; siquidem vere procurans est tum qui per se agit, tum qui alterius ministerio utitur (D' Annib. n. 153; Patav. n. 338).

d) Qui ex alterius mandato eiectionem foetus exequitur; hic enim est vere procurator abortus, cum reapse ponat actum, qui effectum producit. Insuper verba Constitutionis Sixti V minime exigunt, quod abortus procuretur ex proprio motu sive impulsu, sed simpliciter, ut *eiectionem foetus procuraverint*. Unde qui mulieri praegnanti potionem praebet ad occidendum infantem, effectu sequuto incurrit, iuxta nostram sententiam, excommunicationem, etsi id agat ex mandato alterius. Alii autem Commentatores executores mandati alterius a censura excusant. Immo, ita D' Annibale, n. 153, « nec qui iussu, aut mandato alterius facit, ut mulier abigat; nam *procurantes* accipere hoc loco debemus, ut in veteri iure, non eos qui pro alio, sed eos qui sive per se, sive per alium curant, faciunt, ut mulier eiiciat ».

524. Verum in sententia nostra excipiendus est casus, quo quis id fecerit ex gravi metu. Nam *gravis metus*, docet S. Alphonsus (Lib. VII, n. 46) cum communi Doctorum, *excusat ab incurrenda censura, etiamsi res alias iure divino sit prohibita; et ideo, qui ob gravem metum patraret homicidium vetitum sub censura, peccaret quidem, sed non incurreret censuram; quia non peccaret contra ius Ecclesiae, contra cuius potestatem specialis iniusta contumacia ad censuram requiritur* (Vid. etiam Reiff. Lib. V. tit. 39, n. 33).

Conditiones ad incurrendam praedictam excommunicationem.

525. *Prima conditio est, ut abortus reapse contingat: effectu sequuto*, ait Bulla. Hinc excommunicationem non contrahit, qui potionibus, medicamentis, aliisque mediis efficacissimis ad obtinendum abortum adhibitis, hunc tamen non obtinuerit: effectus enim sequutus non est. In hoc Doctores omnes consentiunt. Sed quid dicendum in casu, quo quis ad abigendum foetum iam causam posuerit, sed antequam mulier foetum abigat, facti poenitens, pro viribus conatur, quantum in se est, abortum impedire? Probabilius excommunicationem non incurrit, « quia, inquit Doctor Ligorius (Lib. VII, n. 40) *dum postea evenit laesio* (effectus), *ille non est contumax; unde non debet incurrere censuram, quae est*

poena medicinalis ad impedienda peccata ». Idem docet cl. D' Annibale, Comment. n. 7, 3°. « *Si quis, ait, post delictum admissum, ante effectum sequutum recedat a contumacia; idest si ipsum delicti poenituit, si studuit effectum impedire, effugit censuram; nam quorsum medicina, sanato morbo* »? (Vid. etiam Schmalz. Lib. V, tit. 38, n. 74; Salmant. tom. II, Tract. V, cap. I, n. 153 sq.).

526. *Secunda conditio* est, ut abortus sit revera *effectus causae positae*, seu medii adhibiti ad eum procurandum. Quare si abortus ex aliis causis proveniat, puta, ex lapsu, ex percussione, apoplexia, vel ruina domus etc., excommunicatio non incurritur, quamvis media efficacissima adhibita fuerint ad illum inducendum. Ratio est, quia in huiusmodi casibus abortus non sequeretur ex adhibita procuracione, nempe a mediis seu causis a procurante abortum positis. Idem dicendum est etiam *in dubio*, quod abortus sequutus fuerit ex alia causa, eo quia pro casibus dubiis non solet infligi excommunicatio (Cf. Avanz. pag. 64; D' Annibale, n. 152; *Nowv. Rev. Théol.* tom. XI, pag. 323).

527. *Tertia conditio* est, ut abortus sit *directe voluntarius*, minime vero si fuerit in causa tantum. Sane *procurantes* solummodo excommunicatione mulcantur; procurare autem, ut pluries diximus, est aliquid ex industria quaerere ac velle. Unde si abortus ita evenerit, ut in causa tantum voluntarius imputari possit, censura non contrahitur, ut si quis mulierem praegnantem graviter percusserit ex ira, odio, zelotypia etc., et in hoc Auctores sunt concordēs (Vid. D' Annib. n. 151; Patav. n. 338).

528. *Quaestio*: Utrum mulieres praegnautes, quae abortum in se procurant, excommunicationi subiiciantur? Est quaestio valde intricata, quae si plene expendi vellet, longum tempus exquireret, quin tamen indubia ac certa solutio de re habeatur. Satis sit quoad nos indigitare rationes duplicis sententiae, quae de huiusmodi quaestione habetur inter Auctores.

a) *Rationes pro sententia affirmativa*. Plures Auctores tum veteris legislationis, id est ante Constitutionem *Apostolicae Sedis*, tum novae legislationis, scilicet post dictam Constitutionem, docuerunt et docent, etiam mulieres praegnautes abortum in se procu-

rantes excommunicationem incurrere. Auctores *antiqui iuris* sententiam suam demonstrabant: 1° Quia in Bulla Sixti V § I, expresse nominantur his verbis: *ac etiam praegnantes ipsas mulieres, quae scienter praemissa fecerint*. Quod si dicatur, eo in loco de poenis tantum temporalibus esse sermonem, respondetur quod in § 7 uniuntur poenae temporales et spirituales, et his omnibus subiicit auctores et complices criminis: *qui vel quae, vel uti principales, vel uti sociae*. 2° Quia mens Legislatoris fuit impedire, quoad fieri potest, immanissimum abortus facinus. Quo ergo iure ab incurrenda excommunicatione eximi possunt matres praegnantes, cum plerumque ipsae causae principales sint, vel esse possint; quippe quae si ipsae nollent, foetus immaturi eiectio fieri nullatenus posset? Ita sentiunt Bonacina, Filliucius, Viva, Sporer n. 718 etc.

Huic sententiae accesserunt, ob adductas rationes, plures Commentatores Constitutionis *Apostolicae Sedis*, ut Avanzini, Ciolli, Patavinus et alii citati ab egregia ephemeride *Nouv. Rev. Théol.* tom. XI, pag. 316, nota. Dicunt enim, quod Piana Constitutio generaliter loquitur, sine ulla distinctione, de procurantibus abortum; *ubi autem lex non distinguit, neque nos distinguere debemus*. Ergo etiam ipsae matres praegnantes potiones abortivas per se sumentes, aliove medio sibimet abortum procurantes, excommunicatione mulctantur.

b) *Rationes pro sententia negante*. Alii Auctores, similiter tam antiquae quam modernae Legislationis, sustinent, mulieres sibimet procurantes abortum non incurrere excommunicationem. Istorum sententia sequenti ratione innititur: Quia Sixtus V, dum in § I et 3 suae Constitutionis de mulieribus praegnantibus loquitur, eas non excommunicationi, sed poenis tantummodo temporalibus subiicit. Dum vero in § 7 poenam excommunicationis in procurantes abortum statuit, mulieres praegnantes haud nominat, ac talibus utitur verbis, in quibus dictae mulieres comprehendi non videntur, vel quae eis applicari non possunt. Et sane Pontifex excommunicat omnes, *qui vel quae uti principales, vel ut sociae consciae ad tale facinus committendum opem, consilium, favorem, potionem, vel alia cuiuscumque generis medicamenta scienter de-*

derint. Ubi, ut vides, excommunicationi submittuntur non ipsae mulieres praegnantes, abortum in se procurantes, sed eos vel eas omnes, qui vel quae, sive ut principales, sive ut socii aut sociae, abortui committendo *DANT opem, consilium, favorem, potionem, vel alia cuiuscumque generis medicamenta.* Mulieres praegnantes in casu *non darent opem, vel consilium, sed acciperent; nec darent potionem vel alia medicamenta, sed sumerent.* Nec obstat verbum *principales*, « quia illa vox, subdit Naldus (verb. *Abortus*, n. 1), intelligi debet de principali in *dando* medicamenta seu pocula abortiendi, quod aperte probatur ex illo verbo *dederint*, a quo regitur illud nomen *principalis*. Quae enim reguntur ab eodem verbo, eandem recipiunt qualitatem, et qualificant totam orationem ».

Inter Auctores antiqui iuris hanc sententiam tuentur Naldus iam citatus, de Lugo, Roncaglia, Lezana, Annotator penes Ferraris, verb. *Abortus*, n. 33, Salmanticenses, Tract. XIII, cap. II, n. 70 sq. alique, inter quos D. Alphonsus (Lib. III, n. 395, quaer. V), qui etiam rationem reddit, cur Papa exemisse praesumitur praegnantes a dicta excommunicatione, iuxta etiam opinionem de Lugo, Salmanticensium et aliorum: *quia, inquit, forte compassus est infirmitati foeminarum, quae dum impulsae a vehementi timore damni obventuri, haec medicamenta sumunt, et dum a tanto facinore non abhorrent, facile etiam excommunicationem parvipenderent, et ideo Pontifex ad vitandum novum animae laqueum, et alia pericula, praesertim sacrilegarum confessionum, eas noluit comprehendere.*

Inter Commentatores *Constitutionis Apostolicae Sedis* hanc sententiam, vel saltem eius veram probabilitatem, clarissimi Auctores propugnant, inter quos Ballerini tom. II, n. 1003, nota *b*; Pennacchi, tom. II, pag. 42; *Nouv. Rev. Théol.* tom. XI, pag. 317 sq. et alii. Rationes, quibus sententiam suam tuentur, huc recidunt: 1° Quia nova lex iisdem est expressa verbis, quibus antiqua; ergo ius habetur similiter eam interpretandi. Atqui certum est, vera probabilitate gavisam fuisse sententiam Auctorum antiquorum asserentium mulieres praegnantes excommunicationi non subiici. Ergo idem affirmandum est de nova legislatione per Pianam Con-

stitutionem lata. — 2º Scopus Pii IX in edenda sua Constitutione fuit antiquas censuras limitare. Ergo non debent novae censurae introduci, nisi textus Constitutionis id clare expostulet. Insuper si dubium fuit in antiquo iure ob discrepantiam Doctorum, an mulieres praegnantes excommunicatione plecterentur, a fortiori in novo iure ob finem a Legislatore intentum limitandi censuras. — 3º Quia agitur de lege poenali, adeoque versamur in odiosis; at odia sunt restringenda.

S. Alphonsus loc. cit. sententiam affirmativam dicit *communissimam*; sententiam negativam *valde probabilem*, et, *attenta ratione intrinseca, probabiliorem*, et huic ultimae, ut diximus, adhaeret S. Doctor, quae etiam nobis videtur solidior.

529. *Conclusio*. Ob discrepantiam Auctorum, tam veteris, quam modernae legislationis, res, de qua agitur, dubia est, ac proinde dubium est, an excommunicatio lata sit etiam contra mulieres praegnantas, in seipsis abortum procurantes. Atqui ex communi Doctorum sententia cum S. Alphonso (Lib. VII, n. 67) nemo *in dubio de censura incursa* haberi debet ut censuratus. Ergo nec dictae mulieres praegnantas; idque tenendum, quousque saltem aliter declaret Apostolica Sedes; sive dubium *sit iuris*, quia lex dubia non obligat, et poenae sunt restringendae; sive dubium *sit facti*, quia in dubio favendum est reo, et nemo exspoliandus iure suo (Cf. S. Alph. ibid.; Pennacchi, tom. II, pag. 42).

530. Quaestio 1ª: An ceterae poenae, in veteri iure statutae, adhuc vigeant?

Respondetur affirmative. Nam per Constitutionem *Apostolicae Sedis* censurae tantum moderatae sunt. Ergo ceterae poenae, inter quas *irregularitas*, adhuc in suo robore manent. Consequenter eas incurrunt etiam complices, qui vel quae ad tale facinus committendum opem, consilium, favorem, potionem, vel alia cuiuscumque generis medicamenta scienter dederint (Cf. *Nouv. Rev. Théol.* tom. XI, pag. 329; Pennacchi, loc. cit. pag. 49).

531. Quaestio 2ª *Quinam possint relaxare praefatas poenas?*

Resp. I. Ab excommunicatione contracta ex procuracione abortus foetus sive *animati*, sive *inanimati*, absolvere potest, ut ex dictis constat, a) Episcopus seu Ordinarius; b) Confessarius ab

Episcopo ad hos casus specialiter deputatus. Nomine autem confessorii specialiter deputati, Bonacina (Disp. II, quaest. 2, punct. X, n. 16) intelligit etiam illum, qui habet facultatem ab Episcopo absolvendi *ab omnibus casibus et censuris* ipsi Episcopo ab homine vel iure reservatis (Vid. etiam S. Alph. lib. III, n. 397).

Resp. II. In irregularitate, *per se*, dispensare potest solus Romanus Pontifex, quia Gregorius XIV Constitutionem Sixti V voluit observari et in suo robore perseverare, exceptis iis, quae ipse Gregorius moderatus fuit, inter quae non comprehenditur irregularitas. Dictum est *per se*, quia Episcopus potest, saltem *per accidens*, dispensare cum Clerico in casu necessitatis ad vitandum scandalum, puta si dictus Clericus teneretur administrare vel conficere Sacramenta, nec tempus suppetat recurrendi ad Summum Pontificem. Tunc enim rationabiliter supponi potest pontificia concessio facta Episcopo dispensandi (Cf. Elbel, n. 472 sq.).

Resp. III. In reliquis poenis, nempe *privationis* et *inhabilitatis* ad obtinenda beneficia ecclesiastica, communior sententia tuetur, Romanum Pontificem tantummodo dispensare posse, cum huiusmodi potestas ipsi soli reservata fuerit (Reiff. Lib. V, tit. X, n. 22; Santi, ibid. n. 7).

Alii Auctores, ut Sporer, n. 722, et Elbel, *Pars X*, n. 474, existimant posse Episcopos ab iisdem poenis dispensare. Ratio est, ita Elbel, quia secundum communissimam sententiam, quam etiam tenent S. Bonaventura, 4. *dist.* 2, q. 6. *fin.*, Scotus et alii, ab omnibus poenis *generaliter* dumtaxat a iure latis et non *specialiter* reservatis, possunt absolvere et dispensare illi, qui gaudent iurisdictione episcopali vel quasi episcopali, prout constat ex Dec. I. V. tit. 39. c. 29; atqui S. Pontifex non reservavit sibi specialiter potestatem relaxandi praefatas poenas, prout bene notat Sporer et satis patebit considerate legenti Bullam Sixti V *Effraenatam*. Cum enim praefatus Pontifex in procurantes abortum varias decrevisset poenas, scilicet privationis et inhabilitatis, item excommunicationis ipso facto incurrendae, nec non et irregularitatis, tandem § 8 subiunxit haec: «Decernentes..., ne personae, sicut praefertur, delinquentes et excommunicatae, praeterquam in mortis articulo, absolvi valeant, nec cum iis clericis, qui huiusmodi delicta perpetra-

verint, etiamsi eorum crimen occultum fuerit, super irregularitate praemissorum occasione contracta, nec per locorum Ordinarios... dispensari possit. Ac tam absolvendi, quam dispensandi facultatem huiusmodi etiam quoad forum conscientiae *in casibus* superius expressis » (N. B. non ait: *in poenis* superius expressis, sed *in casibus*, quando scilicet abortus aut sterilitas iussu, consilio, vel auxilio etc. procuratur) « nobis et successoribus nostris dumtaxat reservamus ». Ex quibus patet, quod S. Pontifex solam excommunicationem et irregularitatem sibi specialiter reservaverit, non item reliquas poenas. Quare cum odiosa semper sint restringenda, asserendum potius videtur cum Sporer citato, quod Episcopo competat facultas dispensandi in poena privationis et inhabilitatis, prout concluditur ex Dec. cit. Hucusque clarissimus Elbel, et cf. S. Alph. lib. III, n. 397, § *Quoad*, ubi adducitur iuris textus.

532. Tandem animadvertendum est, irregularitatem, excommunicationem et inhabilitatem ante omnem sententiam iudicis in foro interno obligare, non ita vero dicendum est de poena privationis beneficii, quae cum importet externam executionem non obligat ullo modo ante sententiam iudicis saltem criminis declaratoriam (Santi loc. cit. et vid. S. Alph. loc. cit.).

§ III. *Litteris Apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini ea in re cooperantes.*

533. *Litteris Apostolicis.* Hae sunt, quae sub Romani Pontificis nomine prodeunt, sive expeditae fuerint in forma Bullae, sive in forma Brevis.

Falsis, sive praedictae Litterae Apostolicae fuerint ex parte immutatae, sive ex integro suppositae.

Scienter; ignorantia proinde tum falsitatis litterarum, tum censurae delicto inflictas, ab incurrenda excommunicatione excusat tam utentes, quam cooperantes.

Utentes sunt illi, qui tales Litteras adhibent vel exhibent, ut effectum habere possint, etsi de facto non habeant ob cognitam earum falsitatem, idque obtinet sive utentes sint laici, sive clerici, et tam in propria causa, quam in aliena; lex enim non distinguit.

Crimini ea in re cooperantes. Cooperantes sunt, qui *utenti* operam praestant, ut falsis Litteris utatur, ut sunt procuratores et advocati, qui pro suis clientibus eas in iure exhibent. Patet ex verbis, *in ea re*. Porro cooperari est, alteri opem praestare; qui igitur nullam opem utenti adhibuit, *sed tantum consilium dedit, vel hortatus est ad utendum*, excommunicationem non contrahit. Ita communiter Commentatores.

534. Advertendum 1° hunc articulum *de utentibus Litteris Apostolicis falsis* esse prorsus diversum ab articulo IX primae seriei contra *falsarios Litterarum Apostolicarum*. Hi plectuntur excommunicatione Episcopis seu Ordinariis reservata. Hinc Commentatores communiter inferunt, quod is, qui huiusmodi Litteras falsas *confingit*, et simul *utilitur*, duplici excommunicatione irretitur ob duplex crimen commissum; nempe excommunicatione Summo Pontifici speciali modo reservata *ob falsificationem* Litterarum Apostolicarum, et altera Episcopo reservata *ob usum* earundem Litterarum falsarum.

535. Advertendum 2° excommunicationem, de qua loquimur, desumptam fuisse ex duabus Decretalibus Innocentii III (Cap. *Dura*, 4. *De crimine falsi*; et Cap. *Ad falsariorum*, 7, ibid.). In Cap. 4 laudatus Pontifex statuit, « *ut si quis falsas litteras se habere cognoscit, INTRA VIGINTI DIES litteras illas aut destruat aut resignet* » et hoc sub poena excommunicationis Romano Pontifici reservatae. Haec censura hodie non amplius incurritur, ut patet ex textu articuli, de quo hic agitur. — In Cap. 7 idem Pontifex ita loquitur: « *Qui vero sub nomine nostro litteris falsis utuntur, si Clerici fuerint, OFFICIIS ET BENEFICIIS ECCLESIASTICIS SPOLIANTUR; si laici, tamdiu maneat excommunicationi subiecti, donec satisfaciant competenter* »... Poenarum diversitas ab Innocentio III statuta inter clericos et laicos, per Constitutionem *Apostolicae Sedis* sublata est: omnes enim transgressores legis, sive clerici sive laici eidem poenae submittuntur, nempe excommunicationi (Vid. Avanzini, n. 41; *Nouv. Rev. Théol.* tom. XI, pag. 371 sq.).

536. Dubitari tamen potest, utrum *privatio officiorum et beneficiorum* contra Clericos ab Innocentio III statuta adhuc subsistat? Affirmat cl. Commentator Patavinus, n. 339: « Pro Clericis au-

tem, inquit, minime cessasse arbitramur, vi saltem novae Constitutionis, *privationem* officiorum et beneficiorum, quia huiusmodi poena non prae se fert naturam *censurae* proprie dictae ». Alii probabilius negant, *quia a iure alienum est ob idem crimen pluribus legibus reum fieri* (D' Annib. n. 23): quare poena legis novae diversa tollit et cessare facit poenam legis antiquae pro eodem delicto... ne quis duplici poena puniatur. Poenae insuper sunt potius restringendae, quam exasperandae et augendae (Vid. Thesaurus, *De poenis ecclesiast.* part. I, cap. XII, Reg. 1^a).

Haec ultima sententia eo magis nobis videtur probabilis, quia poena *mitior* suspensionis ab officiis et beneficiis ecclesiasticis, commutata fuit in poenam *graviolem*, qualis profecto est excommunicatio (Cf. D' Annib. n. 155, not. 3; Pennacchi, tom. II, pag. 55 sq.; *Nouv. Rev. Théol.* tom. XI, pag. 373).

An Regulares absolvere possint a casibus Episcopis reservatis?

537. 1. Regulares absolvere nequeunt *saeculares* a casibus, quos *Ordinarii locorum sibi reservant*, nisi impetrata eorum licentia. Sic statuit Clemens VIII per decreta S. Congregationis Ep. et Reg. de die 9 Ian. 1601, et 26 Nov. 1602, apud Bizzarri, pag. 17 et 18.

Idem decrevit Clemens X Bulla *Superna* 21 Iunii 1670 his verbis: « Ex facultatibus per Mare Magnum, aliave privilegia Regularibus... concessis, factam eis non esse potestatem absolvendi in casibus *ab Episcopo sibi reservatis*. Et per confirmationes dictorum privilegiorum, quas Regulares a Sede Apostolica post Sacrum Concilium Tridentinum obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia prius ab eodem Concilio, aut deinde Apostolicis etiam decretis sublata atque extincta, si quae habeant, absolvendi a casibus Episcopo reservatis. Et habentes facultatem absolvendi ab omnibus Sedi Apostolicae reservatis, non ideo a casibus Episcopo reservatis posse absolvere » (Cf. etiam S. Alph. De privilegiis, n. 99. Lib. VII, n. 95 et 98; Giraldi tom. III, pag. 972).

Accedit propositio *proscripta* ab Alexandro VII sub die 24 Sept. 1665, XII in ordine: « *Mendicantes possunt absolvere a ca-*

sibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate » (Vid. loc. cit. et lege Bened. XIV, De Syn. dioec. Lib. V, cap. V, n. 7).

2. Regulares seu Praelati regulares absolvere possunt *suos subditos* a casibus sive censuris, quos *Episcopi sibi reservant*. Hoc certum est apud omnes. Ratio est, « quia Religiosi exempti non subiacent reservationi Episcopi, nec eorum Novitii, neque ipsorum familiares, ut habetur ex Bulla *Superna* Clementis X... Si vero Novitius inciderit in casum reservatum ante ingressum, non poterit quidem absolvi a quolibet Confessario saeculari, sed poterit a Confessario Religionis ob privilegium Religioni concessum » (S. Alph. Lib. IV, n. 583).

3. Praelati Regulares absolvere possunt *suos subditos* a casibus seu censuris *a iure* Episcopis seu *Ordinariis* reservatis. Sane nomine *Ordinarius* veniunt etiam Praelati regulares relate ad *suos subditos*; hi siquidem, utpote exempti a iurisdictione Episcoporum, non habent alios Ordinarios, quam *suos Praelatos* (Cf. S. Alph. de Privilegiis, n. 31 et lib. VII, n. 99; Marc tom. I, n. 1280; Sporer, n. 739; Elbel, Pars X, confer. 19, n. 471).

Consequitur, Praelatos regulares absolvere posse *suos subditos* ab excommunicatione 1° *Contra praesumentes contrahere matrimonium*; 2° *Contra procurantes abortum, effectu sequuto*; 3° *Contra utentes scienter falsis litteris Apostolicis*, de quibus iam locuti sumus (Cf. Decr. S. O. diei 22 Mart. 1881, apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 26, pag. 318).

Advertendum est inter undecim casus, quos Praelati regulares ex Decreto Clementis VIII *Sanctissimus* de die 26 Maii 1593 reservare possunt in suo Ordine vel Provincia, recensetur etiam: « *Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum foetum, etiam effectu non sequuto* ». Ex quo deducitur, quod si dicti Praelati crimen huiusmodi reservare sibi possunt, et etiam facultatem ab eodem crimine absolvendi Sacerdotibus subditis delegare, ut dicitur in praefato Decreto, consequenter potestate gaudent absolvendi *suos subditos* a memorato crimine.

4. An Regulares absolvere possint *saeculares* a praedictis casibus *a iure communi* Episcopis reservatis? Adest, ait S. Alph.

Lib. VII, n. 99, duplex sententia probabilis. Prima sententia negat... quia in decreto Pauli V fuit Regularibus sublata facultas absolvendi a censuris Ordinariis reservatis. Secunda tamen *probabilior* sententia affirmat, quam tenent Conc., Sporer, Croix, Salm., Sanchez, Aversa, Lezana... Ratio est, quia licet in decreto Pauli V et Urbani VIII Regularibus vetetur absolvere a casibus Ordinariis reservatis, attamen hoc *verius* intelligitur... de casibus tantum ab Ordinariis sibi reservatis, cum haec Decreta sint (ut supra diximus) confirmativa Decreti Clementis VIII ubi dicitur: « *Nec a casibus, quos Ordinarii reservarunt, aut in posterum sibi reservabunt* ».

538. Idem iam docuerat S. Doctor in tom. I, *De privilegiis*, ubi proposita quaestione: Utrum Religiosi possint absolvere *saeculares* a casibus non reservatis *sibi ab Episcopis*, sed *in iure* aut *ex consuetudine* reservatis Episcopis, ut sunt abortus foetus animati, et alii adnotati n. 46? Cum pluribus Auctoribus ibi citatis S. Alphonsus respondet, *probabilior* esse, ob relata rationem, sententiam affirmativam.

539. Et quod revera tum decretum Pauli V de die 6 Jan. 1618, tum Urbani VIII 18 Nov. 1628, tum etiam propositio damnata ab Alexandro VII, nec non Bulla Clementis X *Superna*, intelligi debeant non de casibus Episcopis seu Ordinariis reservatis *in iure*, sed de casibus tantum ab Episcopis *sibi* reservatis, constat ex deductis a Benedicto XIV, *de Syn. dioec.* lib. V, cap. 5, n. 7. Ibi Pontifex, praemisso decreto Clementis VIII, quo confirmata est declaratio antea edita a Gregorio XIII, quod nempe nulla Regularibus competit facultas absolvendi a casibus, *quos locorum Ordinarii hactenus reservarunt, vel in posterum sibi reservabunt*, refert deinde alias decisiones seu decreta mox citata subsequentium Pontificum, roborantia et confirmantia declarationem Gregorii XIII et Clementis VIII ad obseranda effugia a Regularibus adinventata.

Laudatus Pontifex loco citato haec subdit:

« Ne porro praefatae decisiones ullo unquam tempore a Regularium memoria exciderent, utque continue prae oculis iidem haberent culpas, quas nequeunt relaxare, eadem S. Congregatio Concilii in *Sublacen. Iurisdictionis*, die 10 Octobr. 1676, dixit *eos teneri affigere propriis sedibus Confessionalibus notulas casuum*

Episcopo reservatorum; et renuentes, opportunis iuris remediis ad id cogi posse». At in huiusmodi notulis, sedibus Confessionali-
bus affixis, non alii solent adnotari casus, nisi ii, quos Episcopi
sibi reservant, non autem qui *a iure* Ordinariis reservantur. In-
ferendum est igitur, memorata Summorum Pontificum decreta re-
spicere dumtaxat casus, quos ipsi Episcopi sibi reservant, a quibus
Regulares certe non possunt sine Ordinariorum licentia fideles ab-
solvere; minime autem tangere casus Ordinariis *a iure* reservados,
a quibus proinde Regulares possunt, iuxta sententiam S. Alphonsi
et plurium Auctorum, qui citantur ab ipso S. Doctore sub n. 99
libr. VII, fideles absolvere. Notat insuper S. Doctor cum Suarez,
quod casus a iure Episcopis reservati, reipsa magis dicendi sunt
Episcopis *delegati*, quam reservati (Vid. etiam Sporer, n. 743).

540. Monet autem Sporer (Theol. Sacram. p. 4, n. 721), ut
Confessarius privilegiatus, cui facilis est recursus ad Ordinarium,
nec aliunde timendum periculum suspicionum erga poenitentem vel
alios innocentes, in re tam gravi (*nempe in casu procurationis
abortus*) viam incedat securiorem. Certum etiam esse debet post
propositionem 12 ab Alexandro VII damnatam, quod si Episcopus
pro sua dioecesi sibi reservaverit procurationem abortus vel etiam
homicidium quodcumque voluntarie commissum, Regularis privile-
giatus ab his absolvere non valet, nisi obtinuerit ab Episcopo spe-
ciale facultatem. Quam doctrinam tradit etiam Elbel, loc. cit.
n. 741, *de excommunicatione propter abortum incursam*, et ap-
probat S. Alphonsus lib. III, n. 397, § *Pariter*, inquit: « *Quod
si alicubi Episcopus sibi reservaverit casum abortus, vel homi-
cidii voluntarii, nullus Regularis poterit ab eo absolvere sine
Episcopi licentia* ».

Non posse autem Episcopum sibi reservare huiusmodi casus,
utpote *papales*, Episcopis tamen *delegatos*, affirmant nonnulli Theo-
logi, quam tamen sententiam nos sustinere non audemus. De hac
re confer Gury-Ballerini, tom. II, n. 173, nota (a), p. 113; Buce-
ceroni, Comment. n. 77.

Ratio, cui innititur praefata sententia, in hunc modum exponi
potest: 1° Certum est, Regulares sive ex directa concessione, sive
per communicationem cum aliis Ordinibus, olim potitos fuisse fa-

cultate absolventi ab omnibus casibus Romano Pontifici et locorum Ordinariis reservatis, iis plerumque exceptis, qui in Bulla Coenae continebantur. 2° Certum est, Clementem VIII deinde praecepisse, ne quis Regularium praetextu privilegiorum praesumat absolvere tum a casibus *Sedi Apostolicae* reservatis, tum a casibus, quos Ordinarii *sibi* reservant. Brevius: facultates absolventi a praedictis casibus revocatae sunt, saltem pro Religiosis intra Italiam et extra Romam degentibus. 3° De casibus *a Iure* Episcopis reservatis seu delegatis decretum Clementis VIII et alia authentica documenta silent. Ergo facultas, quam habebant Regulares ab iisdem casibus absolventi fideles non fuit revocata, nec etiam per Constit. *Apostolicae Sedis*; consequenter ab iisdem Regulares absolvere adhuc possunt.

Quoad Confessarios Urbis.

541. Cum inter Theologos Urbis exorta fuerit quaestio, utrum scilicet reservatio casuum facta Episcopis seu locorum Ordinariis a Constitutione *Apostolicae Sedis moderationi*, comprehendat etiam Cardinalem Urbis Vicarium pro tempore, ita ut Confessarii teneantur facultatem ab ipso obtinere pro validitate absolutionis, *quavis hactenus in usu fuerit iurisdictionem memoratis Confessariis haud cohibere quoad casus a iure Episcopis et Ordinariis locorum reservatos*, Emus Cardinalis Patrizi tunc Urbis Vicarius, huiusmodi controversiam examinandam proposuit S. Congregationi Supremae Inquisitionis, hac rogationis formula:

An in vim Constitutionis *Apostolicae Sedis moderationi* diei 12 Oct. 1869 *Confessarii Urbis speciali facultate indigeant, ut absolvant a censuris, quae in dicta Constitutione Episcopis seu locorum Ordinariis reservantur?*

Eadem S. Congregatio die 1 Decembris 1875, cum approbatione Pii PP. IX, declaravit: *posse servare solitum* (Acta S. Sed. vol. IX, p. 61). Ergo Confessarii Urbis Romae non indigent speciali facultate ad absolvendum a censuris locorum Ordinariis *a iure* reservatis.

LIBER DECIMUS NONUS

DE INDULGENTIIS

Argumentum de Indulgentiis latissimum est, et de eo nos fuse egimus in volumine, quod inscripsimus « *Collectio Indulgentiarum* ». In praesenti Libro brevius resumimus ex eodem volumine doctrinam tam theologicam quam canonicam a S. Ecclesia traditam relate ad Indulgentias, quaeque porro earundem indulgentiarum pars fundamentalis est. Sequuntur deinde normae pro dignoscendis veris Indulgentiis ab apocryphis, nec non plures concessionones, dispositiones, declarationes, etiam pro Tertiis Ordinibus et Confraternitatibus seu Sodalitatibus a S. Sede editae.

CAPUT I.

Doctrina Ecclesiae circa Indulgentias.

§ I. *Notio Indulgentiae.*

542. Ex doctrina catholica constat, peccatori poenitenti, post culpa remissionem et poenae aeternae condonationem, superesse ordinarie obligationem aliqua temporali poena divinae iustitiae satisfaciendi vel in praesenti, vel in altera vita; et poena temporalis, expianda quoque in hac vel in altera vita, debetur etiam cuilibet peccato veniali.

Iam vero Dominus noster in sua infinita misericordia disposuit, ut fideles ab his temporalibus poenis liberari possint vel ex toto vel ex parte, *in praesenti vita*, tum operibus satisfactoriis, quae ipsi compleant, tum sanctis Indulgentiis, quas *per modum abso-*

lutionis Ecclesia, depositaria infiniti thesauri superabundantium satisfactionum Iesu Christi, B. Mariae Virginis et aliorum Sanctorum, eisdem fidelibus concedit, et ipsi lucentur. *In altera vero vita* per applicationem earundem Indulgentiarum animabus Purgatorii *per modum suffragii* factam. Hinc patet, quid sit Indulgentia:

Indulgentia scilicet est remissio poenae temporalis Deo pro peccatis quoad culpam condonatis debitae, quam per applicationem thesauri Ecclesiae ex superabundantibus meritis satisfactoriis Iesu Christi, B. Mariae Virginis et Sanctorum coalescentis, ecclesiastica auctoritas extra Sacramentum Poenitentiae fidelibus concedit (Cf. *Raccolta* pag. V) (1).

543. Ex data definitione primum est colligere, per indulgentiam non remitti peccatum (*reatum culpae*), sive mortale sive veniale sit, nec pariter poenam aeternam (*reatum poenae aeternae*), quae semper supponit peccati mortalis reitatem. Reatus culpae gravis una simul cum poena aeterna non deletur, nisi per Sacramentum Poenitentiae rite digneque susceptum, vel per perfectum contritionis actum cum voto eiusdem Sacramenti.

Culpa autem, seu *reatus peccati venialis*, remittitur non solum per absolutionem sacerdotalem in praefato Poenitentiae Sacramento, sed etiam aliis remediis, ex. gr. per contritionis actum, per orationem Dominicam, per Sacramentalia etc., extra dictum Sacramentum expiari potest. « *Venialia*, ita docet S. Concilium Trid. sess. XIV, cap. V, *quibus gratia Dei non excludimur, et in quae frequentius labimur, quamquam recte et utiliter in Confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt* ».

544. Effectus ergo Indulgentiarum est remittere non culpas sive mortales sive veniales, sed *poenas temporales*, quae saepe luendae remanent post *culparum* remissionem. Non est enim putandum, totam peccatorum poenam semper simul cum culpa remitti. Tridentinum loco citato cap. VIII haec habet:

« *Sancta Synodus declarat, falsum omnino esse, et a verbo Dei alienum, culpam a Domino numquam remitti, quin uni-*

(1) Edit. 1898. Roma, Tipog. Poliglotta della S. C. de Prop. Fide.

versa etiam poena condonetur; perspicua enim et illustria in sacris Litteris exempla reperiuntur, quibus, praeter divinam traditionem, hic error quam manifestissime revincitur ». Hinc in canone XII anathemate damnat, qui dixerit, *totam poenam simul cum culpa remitti semper a Deo*; et in canone XV eum anathematizat, qui dixerit, *fictionem esse, quod virtute clavium sublata poena aeterna, poena temporalis plerumque exsolvenda remaneat*. De fide est igitur, quod, remissa culpa et poena aeterna, poena temporalis saepe vel plerumque exsolvenda remaneat.

Hinc est quod fide catholica edocemur, praeter coelum et infernum, e quo nulla est redemptio, existere statum quemdam, in quo animae iustorum, quae ex hac vita migrarunt non perfecte purgatae, poenis mudentur, antequam in coelum recipiantur. Huiusmodi locus, ut omnes norunt, iure *Purgatorium* nuncupatur.

545. Dictum est in definitione: *extra Sacramentum Poenitentiae*, ut discernatur indulgentia a remissione, quam operatur absolutio sacramentalis, vi cuius, una cum culpa et poena aeterna, remitti etiam potest partim aut integre, pro diversis poenitentium dispositionibus, poena temporalis. — Ceterae particulae, quae in allata definitione continentur, licet intellectu faciles, magis ex dicendis clarae fient.

546. Quia indulgentiae locum obtinent *satisfactionis poenitentialis*, ideo non aliam poenam tollunt, nisi quam debemus *in foro secreto et poenitentiali*. Per indulgentias igitur fideles non liberantur a poenis *naturalibus*. Nam statutum est a Deo, ut istiusmodi poenae non tollantur, nisi cum natura ipsa mutabitur, id est cum *per resurrectionem mortale hoc inducet immortalitatem* (I. Cor. XV, 54). Nec per indulgentias tolluntur poenae, quae *in foro externo et contentioso* sive ecclesiastico sive saeculari infliguntur. Indulgentiae enim minime pertinent ad forum externum contentiosum, sed, ut dictum est, ad forum secretum et poenitentiale. Poenae fori externi propter bonum reipublicae infliguntur, ut facinorosi deterreantur a peccatis, et probi homines securitate fruantur (Vid. Bellarm. de Indulg. cap. VII; Passerini, de Indulg. quaest. 1, n. 9).

§ II. *Veritates credendae relate ad indulgentias.*

547. *Veritates de fide credendae quoad Indulgentias duae sunt :*

1^a *Potestatem esse in Ecclesia divinitus ei traditam concedendi Indulgentias ;*

2^a *Indulgentiarum usum christiano populo esse maxime salutarem.*

Utraque propositio expresse docetur a Concilio Trid. sess. XXV in decreto de Indulgentiis, in quo habetur :

« *Cum potestas conferendi indulgentias a Christo Ecclesiae concessa sit, atque huiusmodi potestate, divinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit, sacrosancta Synodus indulgentiarum usum, christiano populo maxime salutarem, et sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet et praecipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant* ».

548. *Veritates proximae fidei, quas tamen nonnulli Theologi absolute de fide dicunt, tres recensentur :*

1. *Per Indulgentias relaxari fidelibus poenas pro peccatis remissis Deo debitas.*

2. *Easdem Indulgentias applicari posse per modum suffragii animabus in Purgatorio detentis.*

3. *Dari in Ecclesia thesaurum seu collectionem satisfactionum Christi et Sanctorum, cuius dispensatio ad eandem Ecclesiam, seu ad Romanum Pontificem, nec non ad Episcopos pro diversa ratione pertinet.*

549. *Ex prima propositione tenendum omnino est, indulgentiis remitti poenas temporales non solum coram Ecclesia, sed etiam coram Deo, ac ideo indulgentiae non sunt nudae remissiones poenarum canonicarum in foro tantum Ecclesiae, ut haeretici asserunt, sed ipsae valent ad remissionem poenarum temporalium etiam apud divinam iustitiam, nempe in foro Dei.* Si secus foret, Ecclesia indulgentias concedens, magis damnificaret quam adiuveret, quia remitteret ad graviores poenas, scilicet Purgatorii, ab-

solvendo a poenitentiis iniunctis, ut tradunt SS. Doctores Thomas et Bonaventura (Vid. *Collect. Indulg.* n. 13).

550. *Secunda propositio, quod nempe indulgentiae applicari etiam possint per modum suffragii animabus in Purgatorio detentis*, abunde probatur tum ex dogmate communionis Sanctorum, de quo postea; tum ex universali Ecclesiae sensu et praxi; tum ex actis Summorum Pontificum, qui ex vetusto more concedere consueverunt indulgentias defunctis applicabiles; tum ex oppositis haereticorum propositionibus, quas Romani Pontifices proscripserunt.

551. *Tertia propositio, quae affirmat, dari in Ecclesia thesaurum satisfactionum Christi et Sanctorum*, pluribus rationibus demonstratur a Doctoribus catholicis, inter quos vide Bellarminum *De Controversiis* tom. 11, de *Indulgentiis*, lib. 1, cap. 11; Passerinum, *Tractatus de Indulgentiis*, quaestio 11; Mastrium, *Theol. Moral.*, Disput. 23, art. 1.

Sane haec veritas constat ex propositionibus contradictoriis quae a Romanis Pontificibus confixae sunt. Pius VI propositionem 41. conciliabuli Pistoriensis, utpote catholicae doctrinae contrariam, damnavit tamquam *falsam, temerariam, Christi et Sanctorum meritis iniuriosam*. Pio VI praeiverat tum Leo X contra Lutherum, tum Gregorius XIII contra Baium.

552. De thesauro Ecclesiae audiamus Summum Pontificem Clementem VI, ita docentem: « *In ara crucis innocens immolatus (Salvator), non guttam Sanguinis modicam, quae tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius generis humani suffecisset; sed copiose velut quoddam profluvium noscitur effudisse... Quantum ergo exinde, ut nec supervacua, inanis et superflua tantae effusionis miseratio redderetur, thesaurum Ecclesiae acquisivit? Quem quidem thesaurum, non in sudario repositum, non in agro absconditum, sed per B. Petrum, coeli clavigerum, eiusque successores, suos in terris vicarios, commisit fidelibus salubriter dispensandum.*

Ad cuius quidem thesauri cumulum, B. Dei Genitricis, omniumque Electorum a primo iusto usque ad ultimum, merita adminiculum praestare noscuntur; de cuius consumptione seu

minutione non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi merita, quam ex eo, quod quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum » (In Extravag. Const. *Unigenitus*, tit. de Poenit. et Remis.).

§ III. *Distinctio inter meritum proprie dictum et satisfactionem.*

553. Ex dictis satis patet, indulgentiam seu remissionem poenae temporalis fieri per applicationem *meritorum* seu *satisfactionum* Christi et Sanctorum. Super quibus notandum est, quod in omni opere bono iustorum duplex inest valor sive pretium, *meriti* scilicet et *satisfactionis*. Meritum refertur ad consequendum *praemium*; satisfactio ad extinguendum *debitum*. Hinc opus est *meritorium*, quatenus cedit in laudem et honorem operantis; est *satisfactorium*, quatenus est *poenale*. Opus bonum, quia *meritorium* est, non potest aliis applicari; siquidem *is dicitur mereri, qui bene operatur*, et ex bono opere dignus est praemio. Non potest autem fieri, ut ex eo, quod unus bene operatur, alter censeatur bene operari, vel dignus praemio habeatur.

At opus bonum, ex ea parte, qua *satisfactorium* est, potest utique aliis applicari. Nam satisfactio est compensatio poenae, vel solutio debiti: potest autem unus ita pro alio poenam compensare vel debitum solvere, ut ille satisfecisse merito dici possit.

Iam vero iustorum opera, quatenus sunt *meritoria*, Deus superabundanti compensat *praemio*. Quatenus vero sunt *satisfactoria*, ea acceptat ad delendum *debitum*. Quod si debitum excedunt, ideoque superabundant, Deus non praemio illa compensat, cum satisfactio non referatur ad praemium, et eorum valori *meritorio* cumulatissime sit satisfactum, sed ea asservat ad extinguendum aliorum debitum.

Ex hoc manifeste apparet, satisfactionem non idem esse, proprie loquendo, ac meritum. Sed quia *eadem opera* solent esse meritoria simul et satisfactoria, ideo communiter nomina satisfactionis et meriti promiscue usurpantur, et dici etiam solet, Indulgentias

conferri per applicationem meritorum Christi et Sanctorum (Cf. Bellarm., de Indulg. lib. 1, cap. 11, n. 4, 5, 6. Hurter, Compend. Theol. Dogm. tom. III, edit. VIII, n. 521).

§ IV. *Quaestiones nonnullae de thesauro ecclesiae.*

554. Si quaeratur, *ubi sit hic Ecclesiae thesaurus*, respondetur, ipsum non esse rem materiale, ut aliquem requirat locum, in quo merita custodiantur, sed est, ait Suarez, res spiritualis et moralis, non in materiali loco, sed *in divina acceptione et praesentia* existens; seu existit in mente et memoria divina, quatenus nempe apud Deum satisfactiones Christi et Sanctorum nunquam in oblivionem ibunt, sed semper erunt et vivent, ut indigentibus Ecclesiae membris nec non defunctis a legitima auctoritate opportune applicentur.

555. Quaeri etiam potest, *quot modis dispensetur thesaurus Ecclesiae?* Ante responsionem adnotare oportet, Ecclesiae thesaurum dupliciter considerari posse: 1° *Ut constans ex meritis Christi tantum*; 2° *Ut constans ex meritis Christi et Sanctorum simul*.

Iam vero thesaurus, *ut constans ex meritis Christi tantum*, variis modis dispensatur nobisque applicatur, nimirum per Sacramenta, per Missae sacrificium, et per alia pia fidelium opera nec non per ipsas indulgentias; idemque interdum dispensatur per ministros Christi, interdum vero immediate ab ipso Christo. Quoties enim culpa vel poena remittitur, aut aliquod gratiae auxilium nobis confertur, semper thesaurus meritorum Christi nobis applicatur et distribuitur; eo quod huiusmodi beneficia nobis non conferuntur, nisi intuitu atque virtute meritorum et passionis Christi. Constat autem, hoc saepe fieri interius et immediate ab ipso Christo, aliquando vero interventu hominum per ministerium Sacramentorum.

Thesaurus Ecclesiae, spectatus *ut constans ex meritis Christi et Sanctorum simul*, per indulgentias duntaxat dispensatur. Sane Sacramenta ac Missae sacrificium habent suam dignitatem atque valorem *ex opere operato* tantummodo, nempe ex meritis et passione Christi, qui solus, utpote Redemptor noster, promeruit

nobis facultatem consequendi per bona opera gratiam vitamque aeternam; ac proinde per haec non applicantur nobis satisfactiones Sanctorum. Restat ergo, ut hae nobis applicentur tantum per indulgentias (Cf. Reiffenst., Theol. Mor. tom. 1, de Indulg. distinct. 111, quaest. 1. n. 8 et 9).

Praefata doctrina a Ven. Bellarmino exponitur per hanc propositionem: *Praelati Ecclesiae dispensare possunt Christi passionem tum per Sacramenta, tum per indulgentias; passiones vero Sanctorum nonnisi per indulgentias* (De Indulg. lib. 1. cap. III; vide etiam Mastrium, loc. cit. n. 9).

556. *In Ecclesia unicus est thesaurus.* Non defuerunt Theologi, qui non unicum, sed plures in Ecclesia Dei admiserint thesauros. Ita Fabius Incarnatus apud Passerinum, *Tract. de Indulg. quaest. 11*, n. 21, quatuor ponit thesauros, primum ex meritis Christi, secundum ex meritis B. Mariae Virginis, tertium ex meritis S. Ioannis Baptistae et Martyrum, et quartum ex meritis sanctorum Confessorum, Virginum et Electorum. Sunt etiam qui ponere videntur speciales thesauros pro unaquaque dioecesi, ex meritis Sanctorum cuiuslibet dioecesis coalescentes; item particulares thesauros cuiuscumque Ordinis religiosi, ex superabundantibus meritis Religiosorum efformatos. Exinde rationem reddunt, cur Episcopi limitatas indulgentias concedant, et Praelati Religionum respectivis earundem benefactoribus communicent spiritualia bona, quae ab ipsis Regularibus fiunt.

Verum huiusmodi opiniones nullum habent fundamentum, nec iuxta communem Doctorum et ipsius Ecclesiae doctrinam defendi possunt. Ecclesia enim *unum tantummodo thesaurum*, id est *unum cumulum meritorum* agnoscit, qui ex Christi et Sanctorum meritis resultat. Summi Pontifices in suis actibus de unico Ecclesiae thesauro loquuntur, cuius administratio et dispensatio Pontifici Summo, Christi in terris Vicario, concredita est.

Quare, licet propria *actualia* merita possit quilibet pro aliis applicare ac proinde pro aliis satisfacere; ubi tamen bona opera seu satisfactiones non fuerint *actu* applicatae sive pro se, sive pro aliis, tamquam bona communia transeunt in Ecclesiam, et in eius thesauro reconduntur; haec enim communicatio et reservatio fun-

datur in mystica Ecclesiae unitate. Insuper praecipuae divitiae, quae in hoc thesauro sunt repositae, sunt infinita merita Christi Domini, quae certe non sunt propria alicuius Dioecesis vel religiosi Ordinis, sed universali Ecclesiae communia. Merita vero Sanctorum in tantum sunt merita, in quantum sunt aliquid Christi, quia scilicet formata per gratiam, quam nobis meruit Christus Redemptor. Ideo Sanctorum merita sunt veluti accessoria seu *adminiculum*, ut ait Summus Pontifex Clemens VI (vid. sup. n. 556), meritorum Christi. Ergo in eo unico thesauro reponi debent, in quo merita Christi continentur, eo vel magis quod etiam Sanctorum merita divitiae Christi sunt, quas ille misericorditer donavit. Unicus igitur est spiritualis Ecclesiae thesaurus, ac proinde privati thesauri sive Dioecesium sive Ordinum religiosorum etc. minime dantur (Cf. Passerini, de Indulgentiis, quaest. 11).

557. Quaeres, *an thesaurus satisfactionum extiterit in veteri lege ante passionem vel adventum Christi?*

Respondetur, hunc thesaurum, ut *constantem ex meritis Sanctorum*, extitisse vel potius *incepisse* ante Christi adventum: nam aliqui ante Christi adventum magnas et exuberantes satisfactiones praestiterunt, sicut non pauci Theologi testantur de Abel, de Ieremia in ventre matris sanctificato, et probant verbis Iob de seipso dicentis (cap. VI): *Utinam appenderentur peccata mea, et calamitas, quam patior, in statera, quasi arena maris haec gravior appareret*. Accedit suprema auctoritas Clementis PP. VI in Extravag. supra cit., ubi habetur: « *Ad cuius quidem thesauri cumulum, B. Dei Genitricis, omniumque Electorum a primo iusto usque ad ultimum, merita adminiculum praestare noscuntur* ».

558. Quaeres insuper, *an praedictus thesaurus in veteri lege ineptus, pro eo tempore dispensatus etiam fuerit?*

Respondent Theologi *negative*, tum quia in veteri lege nondum erat aperta ianua coeli, ita ut ob ingressum coeli necessaria esset applicatio thesauri; tum quia Christus nondum contulerat potestatem distribuendi thesaurum, sed hanc potestatem postea communicavit Petro et eius successoribus per illa verba: *Quodcumque ligaveris... quodcumque solveris* etc. *Pasce agnos, pasce*

oves etc., quibus verbis continetur omnis actus iurisdictionis, con-
ducens ad claudendum vel ad aperiendum coelum. Unus autem
ex actibus, quibus coelum aperitur, est indulgentiarum concessio.
Hinc est, quod illi Theologi, qui antiquitatem indulgentiarum ma-
xime extendunt, nunquam tamen earundem usum ante Apostolo-
rum tempora protrahunt, sed tunc coepisse affirmant (Cf. Suarez,
disp. 51, sect. 11, n. 18-19; Bonacina, tract. de Sacramentis, de
Indulg. Punctum 1, n. 6).

§ V. *Fons et fundamentum indulgentiarum.*

559. *Fons* indulgentiarum, ut ex dictis facile colligitur, est
ipse Ecclesiae thesaurus, videlicet infinitae satisfactiones Iesu Chri-
sti, quibus adduntur satisfactiones B. Mariae Virginis et aliorum
Sanctorum. Ex isto infinito et inexhausto fonte haurit Ecclesia pre-
tium, Deoque offert, dum indulgentias concedit, ad delendas fidelium
poenas temporales.

560. *Fundamentum* Indulgentiarum est dogma de *Communione Sanctorum*. *Communio Sanctorum* est societas fidelium, seu omnium Ecclesiae (in tota sua amplitudine sumptae) membrorum tum in terra militantium, tum in purgatorio patientium, tum in coelo regnantium. Per Communionem Sanctorum fit, ut Ecclesia triumphans, purgans et militans non constituent tres societates penitus ab invicem divulsas et separatas, sed ita coniunctae sint, ut inter earum membra, licet loco et conditione diversa, multiplex existat nexus atque relatio. Nam Angeli et Beati in coelis, ac animae in Purgatorio detentae ita iunguntur eiusdem charitatis vinculo cum fidelibus in terra viventibus, ut unam Ecclesiam et unum corpus, cuius Christus est caput, efforment. Unde est, quod fideles in terra degentes exhibeantur in sacris Scripturis ut Beatorum *conservi* (Apoc. XIX, 10; — XXII, 9): vel ut *concives, cives Sanctorum, cohaeredes, confratres* etc. (Rom. VIII, 29; Eph. II, 19; Hebr. XII, 22).

561. Hoc suavissimo dogmate stante evenit, ut loquendo speciatim de Ecclesia militanti, sacrum commercium, sacraque communio suffragiorum, meritorum, bonorumque operum exurgat inter

omnia Ecclesiae membra, inter se devincta et Christo capiti unita eiusdem fidei et charitatis vinculo. *Multi*, ait Apostolus (Rom. XII, 5), *unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra*. Quare sicut unum membrum praebet auxilium alteri, ita homo iustus per opera satisfactoria et suffragia opem conferre potest confratribus suis. *Particeps ego sum*, clamabat David, *omnium timentium te et custodientium mandata tua* (Psalm. 118); et Paulus (Rom. XV, 30): *Obsecro vos, fratres, per Dominum nostrum Iesum Christum et per charitatem sancti Spiritus, ut adiuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum*; et Iacobus (V, 16): *Orate pro invicem, ut salvemini*.

562. Quoad animas in Purgatorio degentes in particulari, notissimum est illud (Machab. II, c. 12, v. 46): *Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*; et Sancta Mater Ecclesia in Missis defunctorum orat, dicens: *Domine Iesu Christe, Rex gloriae, libera animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni... Fac eas, Domine, de morte transire ad vitam...*

Haec omnia ostendunt, per Communionem Sanctorum fieri, ut fideles in terra degentes possint se invicem adiuvere precibus operibusque satisfactoriis, simulque animabus Purgatorii suffragari.

Per Communionem Sanctorum contingit etiam, ut tam viventes quam defuncti in Domino, participes sint thesauri Ecclesiae, seu satisfactionum Iesu Christi, B. Mariae Virginis et aliorum Sanctorum. Hinc est, quod Ecclesia vi potestatis clavium, quam a Christo accepit, indulgentias ex dicto thesauro, cuius administratio ei commissa est, concedit tam vivis *per absolutionem et solutionem*, quam defunctis *per modum suffragii, seu simplicis solutionis*.

Postremo notetur: Dum dicitur *Communio Sanctorum*, sub appellatione *Sanctorum* non designantur tantum ii, qui in gratia Dei ex hac luce migrarunt, sed etiam fideles in hac vita degentes, quibus Apostoli in suis Epistolis nomen Sanctorum tribuunt. Profecto nomen hoc praecipue competit fidelibus illis, qui cum Christo capite per gratiam sanctificantem seu per charitatem coniuncti sunt. Latiori tamen sensu, seu minus proprie, peccatores quoque in illa appellatione comprehendi possunt, ratione nempe baptismi, quo sanctificati fuerunt, nec non ratione Ecclesiae sanctae, ad quam

per baptismum pertinent. His quoque peccatoribus, etsi non plene et directe sicut fidelibus in gratia Dei constitutis, miri effectus ex Communionem Sanctorum provenientes, communicantur, ut ex. gr. gratia conversionis per preces ac bona opera iustorum per misericordiam Dei obtenta.

§ VI. *Subiectum capax Indulgentiarum.*

563. Dum hic quaeritur, quisnam sit subiectum capax lucrandi vel recipiendi indulgentias, investigatio versatur circa *capacitatem*, quam cum Suarez dicimus *remotam*, quae quidem distingui potest et debet a *capacitate* seu *dispositione proxima*, nempe ab illis conditionibus, quae in subiecto *remote* capaci requiruntur pro indulgentiarum acquisitione. Advertendum est etiam, hic praecipue agi de subiecto, cui *directe et immediate* conceditur indulgentia, non de subiecto, cui *indirecte et mediate*, mediantibus scilicet viventibus, ut sunt animae in Purgatorio existentes, eadem indulgentia conceditur applicabilis.

564. Age nunc: subiectum capax (capacitate remota) lucrandi indulgentias est homo viator, qui sit:

1. *Baptizatus*, quia tantum homines baptizati subduntur spiritali iurisdictioni Ecclesiae: indulgentiarum autem concessio est actus iurisdictionis. Hinc incapaces indulgentiarum sunt infideles, et etiam catechumeni, saltem illarum, quae conceduntur per modum absolutionis.

2. *Usum rationis habens*, vel qui saltem aliquando habuerit. Nam poenae temporalis reatus, ad cuius remissionem ordinantur indulgentiae, oritur *ex culpa actuali*, quam is tantum committere potest, qui usum rationis habet. Quare infantes et perpetuo amentes indulgentiarum incapaces dicendi sunt. Quod spectat ad poenam peccato *originali* debitam, haec nonnisi per baptismum remittitur.

3. *In statu fidei existens*, per quam sit homo coniunctus Ecclesiae, *tamquam membrum eius*. Siquidem indulgentiarum participatio pertinet ad Communionem Sanctorum, quam non participant, nisi qui sunt membra Ecclesiae inter se sub Christo capite

unita *per eandem fidem*. Hinc haeretici, apostatae etc., licet baptizati sint, indulgentiarum fructum participare nequeunt.

4. *Non innodatus excommunicatione maiori*, quia haec privat communione omnium bonorum spiritualium.

5. *Subditus concedentis*, quia concessio indulgentiae est actus iurisdictionis, qui solos subditos afficit.

Haec sunt requisita, quae in homine expostulantur, ut sit *remote* subiectum capax consequendi indulgentias. *Proxime* autem et immediate aliae requiruntur conditiones, ut sunt *intentio*, *status gratiae* et *adimpletio operum praescriptorum*, de quibus videatur nostra *Collectio*, n. 119 sqq.

Praeter Christifideles in terra degentes, *animae etiam Purgatorii* sunt subiecta capacia recipiendi indulgentias, sed his modo diverso a viventibus conceduntur ab Ecclesia, prout mox explicabimus.

§ VII. *Modus diversus concedendi indulgentias.*

565. Fideles viventes rite dispositi et animae in purgatorio de-tentae sunt subiecta, quibus conceduntur indulgentiae. Diverso autem modo illis et istis ab Ecclesia applicantur. Nam fidelibus vivis conceduntur indulgentiae *per modum absolutionis iudiciariae, adnexam habentis solutionem* ex thesauro satisfactionum Christi et Sanctorum. Quare indulgentiae largitio fidelibus *viventibus* facta, duo includit, videlicet *absolutionem*, iuxta illud Matthaei (XVI, 19): *Tibi dabo claves regni coelorum... et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis*; et *solutionem* ex thesauro Ecclesiae. Nam Praelati Ecclesiae, ait Cardinalis Bellarminus loc. cit. cap. V, et ipsi etiam Summi Pontifices non sunt absoluti domini, ut possint pro arbitrio sine ulla compensatione condonare hominibus culpas vel poenas, quarum rei sunt in foro Dei; sed sunt iudices a Deo constituti, qui possunt quidem pro potestate sibi a Deo concessa remittere culpas et poenas nomine Dei, *sic tamen, ut iustitiae satisfiat*. Unde Angelicus Doctor scribit: *Qui indulgentias suscipit, non absolvitur simpliciter loquendo a debito poenae; sed datur sibi, unde debitum solvat* (IV Sent. dist. 20, q. 1. a. 3).

Et Doctor Seraphicus: *Indulgentiae collatio duo dicit, scilicet thesauri Ecclesiae communicationem, et cum hac quamdam iudiciariam absolutionem* (Lib. IV Sent. dist. 20, part. 2, a. 1. q. 5.).

Animabus autem purgatorii conceduntur indulgentiae *per modum suffragii, seu simplicis solutionis*, Deum precando, ut dignetur praedictas satisfactiones acceptare, eisdemque animabus applicare. Quocirca in concessione indulgentiarum *per modum suffragii*, non intervenit *iudiciaria absolutio*.

Ratio discriminis est, quia animae defunctorum, utpote extra forum Ecclesiae et sub iudicio Dei constitutae, non amplius subsunt, sicut fideles viventes, iurisdictioni Ecclesiae, cum haec nequeat nec eas citare, nec earum causas diiudicare, nec eas cogere ad obediendum. Et revera Summus Pontifex non habet auctoritatem, nisi *in oves, quas pascendas suscepit*, iuxta illud Ioannis (XXI, 17): *Pasce oves meas*; nec potest ligare vel solvere, nisi *super terram*, iuxta supra adductum textum Matthaei (XVI, 19): *Quodcumque ligaveris... quodcumque solveris super terram*.

566. Quapropter Summus Pontifex ex plena potestate clavium sibi a Christo tradita, dum largitur indulgentias fidelibus viventibus, eos directe absolvit ac liberat vel in parte, vel in toto, a poena temporali, simul Deo exhibens solutionem seu pretium ex thesauro Ecclesiae. Defunctos vero, quia, ut dictum est, iurisdictioni suae non amplius subduntur, non absolvit Pontifex, sed ex praedicto thesauro, cuius dispensatio est ei concredita, solutionem seu pretium in compensationem Deo offert, adiunctis precibus, ut eam oblationem misericorditer acceptare dignetur ad liberationem animarum (Cf. Bellarm., *de Indulg.* lib. 1, cap. V, et cap. XIV, n. 3; Layman, *Theol. Mor.* tom. II, *de Indulg.* cap. VII).

De hac re praeclare S. Bonaventura loco citato: « Quia bona et thesaurus Ecclesiae, inquit, est in Summi Pontificis potestate, et illi, qui sunt in purgatorio, ratione caritatis idonei sunt spiritualia beneficia recipere, Papa potest eis *bona Ecclesiae communicare*.

Quantum autem *ad auctoritatem iudicandi*, cum illi iam exierint forum Ecclesiae et ecclesiasticum iudicium, videtur, quod eis non possit fieri absolutio, nisi *per modum deprecationis*, et ita *proprie* loquendo non fit eis *relaxatio*; sed si *large* dicatur

relaxatio cuiuscumque auxilii impensio et bonorum Ecclesiae communicatio, potest eis *relaxatio* fieri; sed hoc non tenet modum iudicii, sed potius *suffragii* ».

567. Quamvis ex dictis satis constet discrimen inter indulgentiam *per modum absolutionis* et *per modum suffragii*, tamen ut clarius pateat sensus huius posterioris formulae, nempe *per modum suffragii*, qua constanter Romani Pontifices utuntur, dum indulgentias largiuntur defunctis applicabiles, sequentem adiciamus explicationem cl. Passerini, quaest. 114.

« In hoc consistit essentialis differentia inter huiusmodi indulgentias, quod indulgentia vivorum, *quae est per modum absolutionis*, est actus iurisdictionis in personam, cui conceditur, ideo est actus iudicis, et ipsa est absolutio iudicialis, per quam Pontifex, ut superior et iudex, oblata Deo proportionata satisfactione de thesauro Ecclesiae, *suum subditum a reatu poenae absolvit*. Sed indulgentia *per modum suffragii* non est actus iurisdictionis in personam, cui conceditur, ideo non est absolutio iudicialis, per quam illa liberetur a poena, sed est *supplicatio*, per quam Pontifex offerens de thesauro *aequivalentem satisfactionem*, *obsecrat Deum*, *ut illam liberet a poena* ».

568. Etsi tam viventes quam defuncti subiecta capacia sint indulgentiarum, hoc tamen inter eos interponitur discrimen, quod respectu *viventium* Theologi communiter *infallibilem* dicunt indulgentiarum effectum, si nihil obstat vel *ex parte concedentis*, vel *ex parte recipientis*, aut *ex parte causae*; cum illae sint *verae absolutiones iuridicae* ex potestate clavium provenientes. Revera enim cum huiusmodi sententia absolutionis feratur ex amplissima potestate facta Petro ligandi atque solvendi, et haec potestas talis sit, ut solvente Petro in terris, Deus solvat in coelis, recte deducitur, effectum huius absolutionis esse infallibilem, dummodo conditiones requisitae sint adimpletae.

Respectu vero *defunctorum*, quoniam ipsi in Ecclesiae iuribus non amplius sunt, sed solius Dei dominio subsunt, non ita certus est earundem indulgentiarum effectus. Nam indulgentiae, quae pro ipsis conceduntur, solam habent rationem *suffragii*, *oblationis*, seu *solutionis*, ut ex adductis satis liquet; quam propterea Deus abso-

lute respirare potest, cum non videatur teneri ex fidelitate eam acceptare. Ad hoc enim pro certo asserendum, ostendere oporteret, existere super re pactum vel promissionem aliquam ipsius Dei, quod difficulter demonstrari potest.

569. Huic sententiae, quae negat indulgentiarum effectum quoad defunctos esse infallibilem, favet sequens responsum S. Congregationis Indulgentiarum ad Episc. S. Flori, quo explicatur sensus indulgentiae altaris privilegiati, et est tenoris sequentis:

Per indulgentiam altari privilegiato adnexam, si spectetur mens concedentis et usus clavium potestatis, intelligendam esse indulgentiam plenariam, quae animam statim liberet ab omnibus purgatorii poenis; si vero spectetur applicationis effectus, intelligendam esse indulgentiam, cuius mensura divinae misericordiae beneplacito et acceptationi respondet (Decr. 28 Iulii 1840. Decr. auth. S. C. Indulg. N. 283).

Confirmatur haec sententia ex fidelium sensu, qui post applicatam alicui animae indulgentiam plenariam, v. gr. per Missae sacrificium in altari privilegiato, nihilominus *pro eadem anima* alia Sacra in praedicto altari celebrant vel celebrare faciunt, alias indulgentias lucrari curant, et orationes apud Deum fundere pergunt.

570. Etsi sententia modo exposita videatur verior et sit hodie inter Theologos communis, certum tamen est contrariam opinionem habuisse defensores gravissimos Theologos, inter quos Sotus, Navarrus, Valentia etc., et etiam doctissimus Suarez, *tom. IV, disp. 53, sect. III, n. 3 et seqq.* Probant enim laudati Doctores, indulgentias prodesse defunctis *ex iustitia et ex condigno*, ac ideo earum effectum esse pro ipsis infallibilem non secus ac effectum indulgentiarum pro vivis, dummodo in concedente sit potestas, in pia causa sufficientia seu proportio, et opus iniunctum seu conditio postulata impleatur. Nam indulgentiae concessio est actus *potestatis clavium*, quae proinde defunctis quoque datur *ex Auctoritate Apostolica*.

Cardinalis Bellarminus, qui descriptam quaestionem *difficillimam* vocat, relatis utriusque sententiae rationibus, concludit: *Ex his sententiis neutram reprobare audeo: videtur enim prior* (quae tenet, indulgentias infallibiliter prodesse defunctis) *admodum pia; posterior vero valde rationalis* (*De Indulg. cap. XIV, n. 5 et 6*).

571. Illud tamen pro certo haberi debet, indulgentias *in genere et saltem ut plurimum* prodesse infallibiliter defunctis; secus enim aliquid inutile ageret Ecclesia, eas mortuis applicando; quod sane absque impietate dici nequit. Huic autem vel illi animae *in particulari*, confidendum quidem est, quod indulgentia ei applicata prosit; certitudo tamen *absoluta* haberi nequit, tum quia Ecclesia indulgentiam offert cum conditione « *si Deo placuerit* »; tum quia Deus in sua infinita sapientia, iustitia et misericordia, sanctissima habere potest motiva applicandi indulgentiam potius uni quam alii defuncto.

572. *Corollarium I.* Indulgentiae ideo prosunt defunctis *per modum suffragii*, quia non prosunt eis *per modum absolutionis iuridicae*, sed *per modum solutionis et deprecationis*; eadem quidem ratione, qua prosunt suffragia, quae vel publice vel privatim pro mortuis fieri solent (Cf. Bellarm., *de Indulg. cap. XIV, tertia quaest.*).

Corollarium II. Indulgentiae non prosunt defunctis *per modum deprecationis dumtaxat*. Quilibet enim fidelis potest rogare Deum, ut propter Christi et Sanctorum merita liberet animas purgatorii: sed applicantur et prosunt defunctis *per modum solutionis*, ita ut applicare defunctis indulgentias *per modum suffragii seu solutionis*, sit offerre Deo satisfactiones Christi et Sanctorum in compensationem poenarum, quas pati debent in purgatorio.

Corollarium III. Differentia inter pura suffragia et indulgentias in eo est, quod ut suffragia offerantur, non requiritur aliqua iurisdictio, sed ut indulgentiae dentur, iurisdictio procul dubio requiritur, quia non potest thesaurum dispensare, *nisi qui habet claves ecclesiasticas*.

Corollarium IV. Cum indulgentia sit remissio poenae temporalis per applicationem thesauri Ecclesiae ex superabundantibus meritis *satisfactoriis* Iesu Christi et Sanctorum coalescentis, consequitur, indulgentias dari et iuvare defunctos *per modum suffragii satisfactorii*.

Corollarium V. Christifidelis, qui offert suffragia, nescit, an id, quod offert, sufficiat ad animam liberandam, vel solum refrigerandam. At Pontifex potest offerre ex thesauro illo infinito quantum requiritur ad integre satisfaciendum pro reatu cuiuscumque poenae:

et ideo dicitur dare indulgentiam *plenariam*, atque animam liberare per modum *suffragii*, quia offert quantum ad plenam satisfactionem satis est (Bellarm., loc. cit.).

Corollarium VI. Indulgentiae pro vivis *tantum valent, quantum sonant*, sive *quantum verba sonant*, dummodo ex parte dantis sit auctoritas, ex parte recipientis charitas, et ex parte causae pietas, quae comprehendit honorem Dei et proximi utilitatem (S. Thom., *Supplem. quaest.* 23, art. 2).

Videlicet: Indulgentia tantam remissionem poenae temporalis tribuit, quantam tenor concessionis indicat, dummodo tamen sit potestas in concedente, ob iustam causam concedat, et nullus obex sit in eo qui indulgentiam recipit, uti esset v. gr. affectus ad veniale peccatum.

Indulgentiae vero *pro defunctis*, licet mens concedentis sit pro defunctis solvere e thesauro Ecclesiae id omne, quod determinat, non tamen certum est, *an tantum valeant, quantum sonant*, quia, ut supra dictum est, indulgentiarum effectus respectu defunctorum non videtur esse infallibilis. Quare enuntiatum axioma iure meritoque applicatur indulgentiis *pro vivis*; indulgentiis vero *pro defunctis* non cum omnimoda certitudine.

§ VIII. *An indulgentia aequaliter participetur ab inaequaliter dispositis?*

573. Facile contingere potest, ut opus praescriptum ad lucrandas indulgentias, *inaequaliter* adimpleatur a diversis fidelibus: unus enim, ex. gr. in visitatione ecclesiae longiorem ferventiorisque orationem facere potest, vel maiorem eleemosynam quam alter tribuere, vel tres dies ieiunii impositos unus in pane et aqua exequitur, alter vero modo communi. Hi fideles consequunturne *aequaliter* indulgentiae fructum?

Sunt qui negant, ea ducti ratione, quia licet in concessione alicuius indulgentiae, puta, plenariae, sufficiens et iusta causa reperiat, fieri tamen potest, ut eam non omnes integram consequantur, si nimirum illorum aliqui ad maximam poenam temporalem pro peccatis commissis obeundam obligati, opus iniunctum

tepidè peragant, quia, licet causa indulgentiae in se iusta sit, illorum tamen respectu aliquo pacto deficit ob imperfectam dispositionem.

Alii vero affirmant ob rationem, quia minus orans, vel minorem eleemosynam faciens, vel minus rigore ieiunans, etsi minus faciat quam alter, *adhuc tamen explet opus a Papa praescriptum*, ideoque indulgentiae fructum aequè consequitur. Illud autem plus quod facit alter, magis orans et ieiunans, quamvis sit bonum, *non est tamen pro lucranda indulgentia a Summo Pontifice praescriptum*, et ideo ad eius consecutionem non pertinet, sed ad aliud, nempe ad *meritum*, seu ad *plures aeternae gloriae gradus* consequendos (Cf. Mastrius, *Theol. Moral. disp. XXIII, quaest. 4, n. 64*).

574. Haec postrema sententia, quam Mastrius cum aliis Theologis *probabiliorem* dicit, ab aliis Auctoribus, ut Suarez, Kazenberger, Theodorus a Spiritu Sancto, Minderer, Passerini, quaest. 76 etc. *tamquam certa* defenditur, excepto casu, quo Summus Pontifex plus indulgentiae *expresse desponderet* iis fidelibus, qui magis laborarent, devotius ac ferventius se gererent in praescriptis operibus adimplendis. Istiusmodi casu excluso, qui iuxta modernam Ecclesiae disciplinam numquam datur, laudati Auctores absolute affirmant, ratione maioris laboris, devotionis ac fervoris in explendis operibus pro lucro indulgentiarum iniunctis, non plus indulgentiae recipi. Revera Summus Pontifex in operibus pro lucranda indulgentia praescriptis, devotionis gradum, quo ea peragi debeant, numquam indicat; censetur proinde, illam devotionem ac fervorem requirere, quo solent *communiter* opera iniuncta peragi a fidelibus, qui seriam salutis animae suae curam habent. Quocirca qui opus praescriptum obit cum devotione, fervore ac diligentia mediocri, consuetaque hominibus propriae animae aliquo modo seriam sollicitudinem habentibus, totam indulgentiam, quae fuerit concessa, consequitur, modo aliunde non sit defectus. Qui vero in iisdem operibus explendis plus laborat, devotius agit, ferventius orat, rigidius ieiunat, copiosorem stipem tribuit, *magis quidem meretur apud Deum*, sed non eo ipso maiorem indulgentiam acquirit, dum intuitu maioris devotionis ac laboris aliquid amplius concessum non sit.

Ad rem Doctor Angelicus: « Ille, qui est vicinus ecclesiae, et ecclesiae Sacerdotes et clerici consequuntur tantam indulgentiam,

sicut illi, qui venirent a mille diaetis, *quia remissio non proportionatur labori, sed meritis, quae dispensantur*; sed illi, qui plus laborarent, acquirerent plus de merito » (*Supplem. 3. part. quaest. XXV, art. 2 ad 4^m*). Quapropter Suarez, auctoritate divi Thomae fretus, dicit, quod « remissio seu effectus indulgentiae non innititur *proprio merito vel satisfactione operantis*, et ideo inaequalitas operis in hac perfectione (nempe in maiori vel minori bonitate et perfectione eiusdem operis) nihil refert ad inaequalitatem effectus indulgentiae... Iusuper effectus indulgentiae *per se et quasi ab intrinseco* nullam dispositionem requirit in recipiente praeter ablationem culpae et statum gratiae; et ideo maior vel minor devotio seu dispositio actualis per se non confert ad inaequalem effectum indulgentiae, in quo est magna diversitas inter effectum indulgentiae et Sacramentorum » (*Disp. 52, sect. 8, n. 1 et 3*).

575. Verum propter *contritionis vel charitatis inaequalitatem*, fideles opus pro lucranda indulgentia praescriptum implentes, magis vel minus de indulgentiae effectu participant. Exempli gratia, si concessa fuerit indulgentia plenaria, *et in uno subiecto sit maior reatus poenae temporalis delendae, quam in alio*, in priori subiecto utique maior erit effectus praedictae indulgentiae plenariae, quam in posteriori. Haec tamen inaequalitas *materialis* est et quasi accidentalis ex parte subiecti: siquidem per se aequalem effectum produxisset, si etiam in altero Christifideli aequalem poenam delendam reperisset. Similiter si indulgentia, v. g. sit viginti annorum, fieri potest, ut aliquis non habeat tantum debitum, ac propterea reipsa non fiat ei tanta remissio: quod etiam per accidens est, cum indulgentia *per se* operetur semper, dummodo conditiones praescriptae adimpleantur, totum effectum, atque adeo aequalem (Cf. Suarez, loc. cit.; Theodorus a Sp. S. *Tractatus Dogmatico-Moralis de Indulgentiis*, part. 1. pag. 248).

576. Interim Christifideles non omittant adlaborare, ut opera pro obtinendis indulgentiis iniuncta magna devotione ac fervore adimpleantur. Quamvis enim, iuxta secundam sententiam expositam, fideles, qui opera praescripta *sufficienti devotione* perficiunt, aequalem indulgentiae effectum ac ferventiores consequantur, certum est tamen, quod per maiorem devotionem ac fervorem *maius obtineatur*

meritum. Ut enim docet S. Thomas et res per seipsam loquitur, *ille qui plus laborat, acquirit plus de merito* (Loc. cit.).

577. Cum effectus indulgentiarum sit remittere non culpas sed poenas temporales, consequitur, *peccatum veniale non remissum quoad culpam, non posse remitti quoad poenam*. Illud tamen veniale non impedit, quominus remittatur poena *aliis peccatis iam deletis debita*. Sicut enim non repugnat, culpam alicuius peccati venialis remitti, quin aliorum culpa remittatur; sic non repugnat, deleri poenam venialium aut mortalium remissorum, etsi solvenda remaneat poena pro uno aut pluribus venialibus. Peccatum ergo veniale quoad culpam non remissum posset esse obex ad lucrandam indulgentiam omnino plenariam, seu plenissime plenariam (S. Alph., lib. VI, n. 534, 19°).

En igitur aliud caput, ex quo in Christifidelibus oriri potest *inaequalitas effectus indulgentiarum*: nempe ab aliquo peccato veniali *quoad culpam* non deleto, sive ab *affectu* ad aliquod veniale; hinc etiam *ex defectu contritionis et charitatis*, quo fit, ut in participatione fructus indulgentiarum eo maior vel minor sit remissio poenarum temporalium, quo maior vel minor est culparum venialium relaxatio (Cf. Minderer, *de Indulgentiis*, part. 1, n. 479).

Hinc patet responsum ad dubium: An indulgentia concessa ut *plenaria*, obtineri saltem possit ut *partialis*, si integra obtineri nequeat, v. g. propter affectum ad aliquod veniale? Cui responddetur: *Affirmative*, quia ex modo dictis non obstat peccatum veniale aliquod non remissum, quominus poena pro aliis debita remittatur. Summus autem Pontifex, concedendo indulgentiam plenariam, non praesumitur velle eam restringere tantum ad eos, quibus remittuntur omnia venialia (qui certe pauci sunt), sed potius illam concedere iuxta capacitatem subiecti, ut remittatur saltem poena venialium illorum, quorum culpa remissa est (S. Alph., loc. cit.; Lehmkuhl, v. II, n. 527).

578. Modus ordinarius elargiendi indulgentias is semper fuit, ut aliqua pia opera peragenda praescribantur. Sed advertendum, huiusmodi opera pia praescripta non esse causam consecutae remissionis seu indulgentiae, sed esse *conditiones tantum* ad eam assequendam. Causa est ipsa *concessio indulgentiae*, seu est ipsa

absolutio iudiciaria (loquendo de indulgentiis pro vivis) *annexam habens solutionem ex thesauro*; vel ipsa *solutio* ex eodem thesauro (si de indulgentiis pro defunctis sermo sit) facta ab auctoritate concedentis.

579. Opera praescripta pro acquirendis indulgentiis *personaliter* a quolibet fidei fieri debent, excepto casu, quod in forma indulgentiae aliud sit expressum, quod nescio an unquam concessum fuerit. Hinc ieiunium ex. gr., oratio aut ecclesiae visitatio pro assequenda aliqua indulgentia praescripta, si per alium peragantur, indulgentia non acquiritur. Excipitur eleemosyna, quae, iuxta omnes, per alium fieri potest.

580. Ex quo opera praescripta *personaliter* expleri debent, infertur, fidelem viventem non posse pro alio fidei vivente indulgentias lucrari. Attamen Summus Pontifex, interveniente iusta causa, posset quidem concedere, ut vivus pro alio vivente indulgentiam lucretur. Si enim hoc modo conceditur vivis, ut possint lucrari indulgentias pro defunctis per modum suffragii; a fortiori concedi potest inter viventes: nam inter eos facilior est communicatio operum et satisfactionum (Cf. Suarez, tom. IV, *disp.* 52, *sect.* VII).

Verum id, ut innuimus, *a praxi* Ecclesiae est omnino alienum, neque ullum citari potest exemplum talis concessionis reipsa factae. Imo generatim nec expedire videtur, ut huiusmodi facultas, lucrandi nempe indulgentiam pro aliis viventibus, concedatur; quia, cum ipsi possint sibi subvenire, non expedit, ut dicit Lugo, fovere eorum pigritiam, ut neque satisfacere, neque etiam indulgentias pro se lucrari curent.

§ IX. *Media pro expiandis in hac vita poenis temporalibus.*

581. Ad expiandas in hac vita poenas temporales, quae post remissionem culpae et poenae aeternae luendae supersunt, duo media Christifidelibus praesto sunt:

1° *Peragere opera satisfactoria*. « Neque vero, docet Concilium Trid. (Sess. 14, cap. VIII), *securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit, quam ut haec poenitentiae opera homines cum vero animi dolore frequentent* ». Opera satisfactoria,

quibus in praesenti vita Christifideles possunt temporales poenas peccatis debitas expiare, sunt tum illa a nobis ipsis sponte suscepta, ut ex. gr. oratio, ieiunium, eleemosyna etc., tum illa, quae nobis in Sacramento poenitentiae imponuntur, tanquam pars integralis eiusdem Sacramenti, tum denique infirmitates, calamitates, uno verbo *flagella, patienter tolerata*, quibus Deus sapienter et misericorditer ob nostrum spirituale bonum nos affligit. Unde in cap. IX cit. sess. Conc. Trid., *De operibus satisfactionis* habetur: *Docet praeterea* (Sancta Synodus), *tantum esse divinae munificentiae largitatem, ut non solum poenis sponte a nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam (quod maximum amoris argumentum est) temporalibus flagellis a Deo inflictis, et a nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Iesum satisfacere valeamus.*

2° *Lucrari indulgentias*, quas in subsidium infirmitatis nostrae misericors Deus per suam Ecclesiam nobis offert. Respectu siquidem infirmitatis nostrae, indulgentia est proculdubio medium pro solvendis poenis temporalibus longe facilius. Ecclesia enim dum indulgentias largitur, quin fideles dispenset a poenitentiae operibus et a ferenda cruce ad imitationem Iesu Christi, eos tantum liberat a poenarum temporalium debito, quod ipsos a consecutione summi boni retardat, supplendo satisfactionis nostrae personalis defectui ex thesauro Ecclesiae, offerendo scilicet Deo in compensationem merita infinita Iesu Christi et Sanctorum.

582. Diximus: *quin Ecclesia dispenset fideles a poenitentiae operibus*; quia Ecclesia, dum indulgentias largitur, unice intendit poenas temporales fidelibus rite dispositis relaxare, in *quantum eadem indulgentiae sunt satisfactoriae pro peccatis commissis*: nunquam vero intendit fideles dispensare a poenis huius vitae, seu a faciendis dignis poenitentiae fructibus. Poenae, aerumnae, calamitates, quibus iuxta adorabilem divinae Providentiae dispositionem in praesenti vita affligimur, non sunt tantum *poenae satisfactoriae* vel *vindicativae*, ordinatae nempe ad praeteritorum peccatorum vindictam et castigationem, sed sunt etiam *medicinales* seu *praeservativae*, nempe efficaces ad christianae vitae custodiam et infirmitatis medicamentum: id est efficaces sunt, imo necessariae

ad superandas diabolicas tentationes, ad reprimendas et debellandas malas habitudines, ad reddendos fideles in bello contra malum fortiores ac vigilantiores: *militia est enim vita hominis super terram, et per multas tribulationes oportet introire in regnum Dei.*

Facile est ex expositis deducere, quod, si Christifidelis multiplicibus poenis temporalibus apud divinam iustitiam gravatus, ob pigritiam omittat in praesenti vita eas delere sive per opera satisfactoria, sive per indulgentiarum acquisitionem, illas profecto in Purgatorio luet.

§ X. *Conditiones, ut indulgentiae applicari possint defunctis.*

583. Ut indulgentiae animabus Purgatorii applicari possint, duae speciatim requiruntur conditiones:

1° *Ut tanquam illis applicabiles in Rescripto Apostolico concedantur.* Nam indulgentiae viventibus concessae, nequeunt applicari defunctis, nisi id in Rescripto vel Brevi exprimatur, cum pendeat a voluntate concedentis.

2° *Ut adsit intentio talem applicationem faciendi,* praesertim cum indulgentia vi Rescripti sit applicabilis tam vivis quam defunctis. Tunc enim determinare oportet subiectum, pro quo applicari velit indulgentia, an scilicet pro vivo vel defuncto.

Indulgentia defunctis applicabilis, applicari potest, iuxta *Raccolta* pag. VIII, vel *uni*, vel *pluribus*, aut etiam *omnibus animabus Purgatorii*, cum suffragia sint divisibilia, proindeque in omnes animas distribui possint.

584. Fit quaestio a Theologis, *an indulgentiae applicatae uni vel aliquibus animabus, prosint omnibus?* Respondent communiter, tam suffragia quam indulgentias prodesse omnibus defunctis *quoad gaudium quoddam accidentale*; charitas enim facit omnia communia hoc sensu, quod omnes, qui sunt praediti charitate, gaudent de bonis aliorum, ac si essent propria. *Quoad satisfactionem autem et liberationem a poena*, prosunt tantum iis, quibus applicantur. Hic est sensus Ecclesiae, omniumque fidelium, et haec est natura satisfactionis, ut pro uno facta, illi specialiter prosit et non alteri. Quod si ille, cui applicatur, ea non indigeat, Deus applicat alteri,

vel redit in thesaurum Ecclesiae (Vid. Bellarmin., cap. XIV circa finem; Billuart, *de indulg.* art. VI).

585. Quaeri ulterius potest, *quomodo applicatio indulgentiae, facta pluribus vel omnibus animabus Purgatorii, prosit omnibus quoad satisfactionem?* Respondetur: si haec quaestio referatur ad indulgentiam *partialem*, applicatio *pluribus* vel etiam *omnibus* animabus Purgatorii quoad effectum facile intelligitur: siquidem eius mensura cum sit determinata, ex. gr. septem annorum aut centum dierum, dividi profecto potest in multos. Si vero quaestio referatur ad indulgentiam *plenariam*, quae per se est indeterminata, tunc vel dicendum, *Deum determinare certam mensuram, quam divideret inter plures*; vel *Deum eligere unam animam, cui indulgentiam applicet*, ita ut, si divina iustitia et misericordia permittat, illa anima plene liberetur a poenis Purgatorii (Cf. Lehmkuhl, *Theolog. Moral.* vol. II, n. 553).

Porro, si spectetur responsum S. Congregationis Indulgentiarum diei 19 Iunii 1880, hoc secundo modo doctrina videtur verior, quatenus nempe indulgentia *plenaria*, pluribus aut etiam omnibus animabus Purgatorii applicata, *uni tantum animae* prosit, seu ad unam tantum limitetur. In citato decreto quaerebatur:

Num apud Trappenses in Missa, quae quotidie celebratur pro pluribus (fratribus scilicet, propinquis et benefactoribus) indulgentia altaris ad unum ex iis limitetur?

S. Congregatio respondit: *Affirmative* (Decr. auth. N. 451 ad 2^m).

586. Quamvis hoc responsum ad indulgentiam plenariam *altaris privilegiati tantum* referatur, conicere tamen licet, eandem esse mentem S. Sedis quoad alias indulgentias, *saltem plenarias* defunctis applicabiles, ita ut quaelibet indulgentia plenaria uni tantum prodesset animae, quam Deus plane liberaret, si, ut dictum est, divina iustitia et misericordia ita permitterent.

Diximus per quamdam deductionem, eandem esse mentem S. Sedis quoad alias indulgentias, *saltem plenarias*; quia etiam quoad *partiales* non omnino constat, quod *una eademque* indulgentia ex MENTE CONCEDENTIS sit divisibilis inter plures; clara enim et certa declaratio de re non habetur. Ex altera parte certum est, partialem

quoque indulgentiam, ex. gr. centum dierum, esse *unam* indulgentiam, quae ut pluribus animabus prodesse possit, pendet ab intentione Summi Pontificis (Cf. *Tractatus de Indulgentiis ad usum Alumnorum Seminarii Archiep. Mechlinien.* pag. 45).

In praxi, iuxta Guerra, usus laudabilior erit formare intentionem suffragandi primum animabus illis, erga quas pietate, iustitia et gratitudine adstringimur, committendo semper nostrorum suffragiorum distributionem clementiae ac misericordiae Dei, vel precando B. Mariam Virginem, Matrem misericordiae, ut ipsa dignetur illa distribuere (*Il Tesoro delle Indulgenze*, pag. 144 et seq.).

587. Verum, quamvis applicatio in particulari facta commendanda sit, minime tamen est necessaria ad hoc, ut indulgentiae prosint defunctis. Ex verbis enim operis *Raccolta* supra relatis applicatio fieri potest vel uni, vel pluribus animabus determinatis, vel in genere favore omnium animarum Purgatorii; quod probat, indulgentias prodesse defunctis, *tametsi earum applicatio sit generalis*. Expresse quoque pro indulgentia altaris privilegiati id declaravit S. Congregatio Indulg. in citato decreto 19 Iunii 1880 ad 3^m. Declaravit nempe, privilegium altaris, seu indulgentiam plenariam *non evadere inutilem* ex eo, quod ea non uni determinatae animae, sed pluribus a Christifideli applicetur, etiamsi ex mente concedentis uni tantum prodesse possit.

§ XI. Divisio indulgentiae.

588. Indulgentia multipliciter distinguitur;

1° *Ratione effectus*, alia est *plenaria* seu *totalis*, quae totam poenam temporalem remittit. Alia *non plenaria* seu *partialis*, quae partem tantum poenae remittit, maiorem vel minorem iuxta tenorem concessionis. Haec tamen indulgentia partialis potest per accidens esse totalis seu plenaria, si forte ille, qui eam obtinet, *non plus poenae Deo debeat*. Indulgentiae partiales semper determinantur; quare conceduntur indulgentiae, ex. gr. centum dierum, septem annorum, quadragenarum etc., quibus significatur, tantam remissionem poenae concedi, quanta obtineretur, si poenitentia perageretur iuxta veterem praescriptionem tot diebus, annis

et quadragenis. — « Indulgentia *quadragenae*, scribit Bellarminus *de Indulg. Lib. 1. cap. IX*, significat remissionem poenitentiae, quae *quadraginta continuatis diebus in ieiuniis aliisque laboriosis operibus agenda fuisset*. Quae *quadragesima*, quando imperabatur acrior, ita ut solo pane et aqua contenti esse deberent qui eam peragebant, *carena* dici solebat, quod videlicet carentiam omnium fere ciborum contineret ». — Indulgentia *septenae* est remissio tantae poenae, quanta condonaretur per septem annorum poenitentiam iuxta antiquos canones poenitentiales peractam.

Collige: quando in Bullis vel Brevibus seu Rescriptis conceditur indulgentia septem annorum vel centum dierum etc. non esse hunc sensum, ut aliqui putant, quod homo per acquisitionem talis indulgentiae liberetur a poenis purgatorii luendis *spatio septem annorum vel centum dierum*; sed potius significatur, hominem praedictas indulgentias lucrantem, tantam *poenae* remissionem obtinere, quantam obtinisset, si tanto tempore poenitentias *iuxta antiquos canones* egisset, non habita ratione, utrum brevi aut longiori tempore commoraturus fuisset in purgatorio. Et sane in ipsa forma indulgentiarum non dicitur: *relaxamus tot annos poenae, sed poenitentiae*.

Cl. P. Palmieri putat, *quadragenas* seu *quadragesimas* non esse aliquid *praeter* vel *extra ipsos annos*; sed quia in veteri disciplina maior erat poenitentia, quae tempore quadragesimae peragebatur, ut idcirco maior expiatio peccati obtineretur; hinc specialis mentio fit quadragenarum, ut intelligatur, illam quoque poenae remissionem concedi, quae illi speciali poenitentiae responderet. Hinc etsi, prosequitur laudatus Auctor, explicita mentio quadragenarum non fieret in concessione indulgentiae tot annorum, eae implicite intelliguntur. Annus enim poenitentiae, iuxta veteres canones, specialem poenitentiam in quadragesima complectebatur. (Palmieri-Ballerini, *Opus theolog. morale* etc. vol. V, p. 654).

2° *Ratione obiecti*, cui inhaerere censetur, indulgentia tum plenaria tum partialis, alia est *localis*, quae affixa est alicui loco, v. gr. ecclesiae, altari, statuae vel imagini in aliqua capella exstanti; — alia *realis*, quae adnectitur alicui rei mobili seu portatili, ex. gr. cruci, coronae, numismati, parvis statujs etc.; — alia

personalis, quae independenter a loco et re conceditur directe et immediate personis, v. g. orantibus, communicantibus, tali confraternitati vel religiosae familiae etc.

Ut per se patet, indulgentiae tam locales quam reales adnectuntur quidem *immediate* pio loco vel rei mobili, sed *mediate* conceduntur fidelibus, talem ecclesiam, ex. gr. visitantibus, vel tale obiectum pium penes se devote habentibus. Realis insuper est fere semper etiam *personalis*, quatenus ordinarie solus dominus seu possessor pii obiecti, cui adnexa est indulgentia, eam lucrari valeat.

3° *Ratione durationis seu temporis*, indulgentia alia est *temporaria*, quae ad tempus determinatum, puta ad septennium; alia *perpetua*, quae in perpetuum vel sine ullo termino praefixo conceditur.

589. Inter indulgentias celebris est illa, quae sub nomine *Iubilaei* venit. Iubilaeum idem est quoad effectum ac ceterae indulgentiae plenariae, a quibus proinde *accidentaliter* tantum differt, ratione scilicet solemnitatis et privilegiorum, quae ipsi adnectuntur, ut sunt facultates Confessariis collatae absolvendi a quibusdam casibus reservatis, commutandi aliqua vota simplicia etc. Quare definitur: *Indulgentia plenaria sollemnis cum privilegiis adnexis, a Summo Pontifice concessa fidelibus certa pia opera peragentibus.*

§ XII. *Explicantur quaedam voces seu formulae, quae in nonnullis antiquis indulgentiarum concessionibus reperiuntur.*

590. Sciendum est, auctores fere omnes, qui de indulgentiis tractant, commemorare indulgentiam, quae dicitur *plena*, *plenior*, *plenissima*. Fundamentum huius distinctionis desumptum est ex Extrav. Antiquorum, *de Poenit. et Remiss.*, ubi habetur, quod Pontifex Bonifacius VIII pro anno Iubilaei 1300, non solum *plenam* et *plenior*em, sed *plenissimam* concessit veniam peccatorum. Verum quoad effectum remissionis poenae temporalis nullum inter eas intercedit discrimen, cum non solum indulgentia *plenissima*, sed etiam *plena* et *plenior* in rite dispositis conferat remissionem *omnium poenarum temporalium*, quae pro peccatis quoad culpam

deletis Deo debentur. Ita enim docet modernus stylus Curiae Romanae plurimorum iam annorum usu sapientum iudicio roboratus. Quare per illum loquendi modum Pontifex non aliud intendit, nisi concedere indulgentiam *adeo plenam, prout clavium potestas se extendit*; sicut Papam interpretatum fuisse in Consistorio, testatur Glossa ibidem, v. *Plenissimam*.

Nihilominus *quoad specialia privilegia et adnexas facultates*, potest utique cum pluribus gravibusque Auctoribus, sequens inter praefatas indulgentias poni discrimen: ut scilicet indulgentia dicatur *plena* seu *plenaria*, quando tota poena adhuc in foro Dei debita remittitur; *plenior*, quando potestas extraordinaria absolvendi a casibus et a censuris reservatis superadditur; *plenissima*, quando praeter haec etiam potestas dispensandi in votis et huiusmodi vinculis communicatur (Cf. Mastrius, Reiffenstuel, Kazenberger, Ferraris etc. *de Indulgentiis*).

591. Nonnullae aliquando occurrunt indulgentiae, quibus absolutio *a poena et culpa* concedi dicitur. *Supposito, quod revera Summi Pontifices huiusmodi locutione usi fuerint*, theologi ita communiter eandem explicant:

a) Locutio *a culpa* in praesenti loco idem significat, quod *ab effectu et reatu poenae*; nam etiam in divinis Litteris nomine peccati intelligitur interdum poena temporalis pro culpis debita, iuxta illud: Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut *a peccatis* solvantur; et est praxis Ecclesiae sic vocare poenarum reatus, ut patet ex pluribus collectis, quibus utitur in Officio et Missis defunctorum.

b) Vel intelligendum est cum Bellarmino, id propterea dici, quod *indulgentia coniungitur ordinarie cum Confessione sacramentali*, ex quo fit, ut qui per Sacramentum Poenitentiae fuit absolutus a culpa, per indulgentiam absolvatur a poena.

c) Vel sic dicitur, ut explicat Graffius (*Decisiones aureae* Lib. IV, cap. 14, n. 53), quia ibi remittitur culpa a Deo per contritionem, quae praexigitur, et poena a Papa per indulgentiam, quae subsequitur.

d) Vel tandem modus ille loquendi ita intelligendus est, quod ex vi illorum verborum concedatur nedum indulgentia poenarum

peccatorum, sed etiam facultas, ut quis absolvi possit sacramentaliter ab omnibus peccatis etiam reservatis (Bellarminus, Suarez, Mastrius).

Diximus: *supposito, quod revera Summi Pontifices huiusmodi locutione usi fuerint*: siquidem Benedictus XIV talem formulam valde suspectam habet, imo eam attribuit quaestoribus, qui ante Concilium Tridentinum colligebant eleemosynas, indulgentias eodem tempore publicantes. « *Huiusmodi dicendi formula tribuitur praeteritorum saeculorum quaestoribus, quos licet affirmare veros fuisse auctores tempestatum, quas Ecclesia propter indulgentiarum causam perpessa est* ». Id etiam roborat auctoritate celebris Cardinalis Cusani, Apostolicae Sedis per Germaniam Legati, qui in Synodo Provinciali Magdeburgi per ipsum celebrata, fidenter assernit, Apostolicam Sedem nunquam consuevisse indulgentias impertiri hac adhibita locutione: *a poena et culpa* (De Synod. dioec. Lib. XIII, cap. XVIII, n. VII).

592. Indulgentia, quae datur *de poenitentiis iniunctis*. In indulgentiarum concessionibus, praesertim antiquis, non raro reperitur formula: *de poenitentiis iniunctis*. Cum enim olim poenitentiae sacramentales imponerentur pro gravibus peccatis iuxta praescriptum canonum poenitentialium, atque poenitentiae huiusmodi graves essent et onerosae, modus elargiendi indulgentias talis erat, ut per eas illa poena relaxaretur, *quam fideles per poenitencias in Sacramento Confessionis sibi iniunctas* consecuti fuissent. Certum quidem est, ob supremum Sacramenti Poenitentiae tribunal, neminem posse absolvere ab onere iniunctae poenitentiae *directe*, Sacerdotis sententiam irritando, vel in ea dispensando, bene vero *indirecte* per subtractionem debiti alicuius satisfactionis, *auferendo scilicet per indulgentiarum dispensationem reatum poenae temporalis*. Obtento siquidem indulgentiae effectui, nempe remissa poena temporali, ipso iure et facto tollitur necessitas poenitentiae iniunctae, et ideo etiam cessat per se obligatio eius (Cf. Suarez, disp. 50, sect. 2, n. 5; Theodorus, part. 1, pag. 234-236).

Sed notandum, per indulgentias concessas *de poenitentiis iniunctis* remitti quidem poenitencias sacramentales, quatenus sunt *punitivae seu solutivae poenae temporalis*, non vero illas, quae

a Confessario imponuntur *ad cohibendas passiones*, qua ratione curant spirituales animarum morbos, et a futuris criminibus prae-servant, quaeque proinde *medicinales* nuncupantur. Nam per indulgentias non cohibentur vitia, neque inordinatae passiones, cum ad id non ordinentur indulgentiae, sed tantum ad relaxandum poenae temporalis reatum (Cf. cit. Auctores).

Advertimus etiam, plures Auctores cum Divo Thoma, Suarez et Theodoro a Spiritu Sancto defendere sententiam, quod indulgentiae *de iniunctis poenitentiis* extendantur etiam ad peccatorum poenas, *pro quibus poenitentiae* in Sacramento Confessionis *iniunctae non sunt*, sed pro quibus iniungi poterant. Nam, inquit Suarez, illa adiectio, *a poenitentiis iniunctis*, non est restrictiva, sed potius ampliativa, quia maius quid videtur remittere poenas, pro quibus sacramentalis poenitentia iam est iniuncta, quam reliquas poenas. Ergo cui conceditur indulgentia *de poenitentiis iniunctis*, non negatur *de non iniunctis*, si vel alias non habeat, vel nolit illas sibi relaxari. Lege hunc eximium Doctorem, qui late rem demonstrat in disputatione 50, sect. 111, n. 14 et sqq.; et vide etiam Theodorum part. 1, pag. 240 etc. Doctrina Suarezii et Theodori confirmari posse videtur ex formula, qua Romani Pontifices utuntur, licet raro, in quibusdam ex recentioribus concessionibus. Verba sunt ista vel his similia:... indulgentiam centum (vel tercentum etc.) dierum *de iniunctis eis seu alias quomodolibet debitis poenitentiis* in forma Ecclesiae consueta relaxamus etc. (Vid. Const. *Pastor bonus* Bened. XIV. § 50; *Rescr. auth.* S. C. Indulg. a P. Ioseph. Schneider S. I. collecta, pag. 687 in nota).

593. Verum disciplina Ecclesiae in elargiendis indulgentiis *de poenitentiis iniunctis* est aliquantum mutata. Nam nonnulli Romani Pontifices declararunt, se per concessionem indulgentiarum et Iubilaei nolle auferre obligationem implendi poenitentias sacramentales, quas lucraturis quoque Iubilaeum iniungi voluerunt. Benedictus XIV in Constitutione *Inter praeteritos* quoad Iubilaeum anni 1750 sequentia docuit: « *Unum tantummodo reliquum erat, ut super impositione poenitentiae a Confessario non omittenda diceremus, quoniam poenitens, qui indulgentiam consecutus erat, non teneri dicebatur ad eandem implendam. Cum autem huius-*

modi ratio laxior visa esset, Instructione, de qua n. XXVI agitur, mentem nostram declaravimus, statuentes, salutarem poenitentiam a Confessario iniungendam esse poenitenti, etiamsi hic ad recipiendum Iubilaeum praeparatus sit, ex quo sane poenitentis obligatio exoritur eandem adimplendi ».

Etiam Leo XII in Bulla Iubilaei anni 1825, quae incipit, *Caritate Christi*, praemonuit, se nolle auferre obligationem poenitentiae imponendae a Confessario, rationemque reddit: *quia satisfactio est pars Sacramenti, quod non est relinquendum incompletum.*

Quapropter, stante praesenti oeconomia, si identidem nunc quoque, veteri forma servata, dantur indulgentiae *de poenitentiis iniunctis* (quod raro quidem accidit), eae accipiendae videntur de poenitentiis iniunctis a canonibus, seu quae iuxta eos iniungi possent aut deberent (Vid. Palmieri-Ballerini, *Opus Theol. Morale in Busenbaum Medullam*, vol. V, *de Indulg.* n. 36, pag. 628, edit. 2^a).

594. Ceterum hic agitur de re, quae tota pendet a voluntate Summi Pontificis, cui commissae est indulgentiarum dispensatio. Si proinde alicui Pontifici a praesenti oeconomia recedere videbitur et ad veterem Ecclesiae morem redire, concedendo indulgentias ita, ut per eas illa poena temporalis remitteretur, pro qua peragenda esset poenitentia sacramentalis, id totum in potestate eius est, videlicet in facultate Romani Pontificis est concedere indulgentias, per quas fidelibus remittantur poenitentiae sacramentales, quatenus hae sunt punitivae seu solutivae poenae temporalis, impositae nempe a Confessario *ad praeteritorum peccatorum vindictam et castigationem.*

595. Demum notamus eum Passerino, qui rem confirmat auctoritate Card. de Lugo, Confessarium tempore indulgentiae *posse leviores poenitentias iniungere, obligando poenitentem ad lucranda indulgentiam.* Nam ad hoc indulgentiae conceduntur, ut poenitentes sublevantur (Quaest. IX, n. 107).

§ XIII. Potestas concedendi indulgentias.

596. Sermo instituitur *de subiecto*, in quo resideat potestas dispensandi indulgentias. Sed praemittendum, duobus modis posse

aliquem indulgentias concedere: 1° potestate *ordinaria*, quae nimirum ordinario iure cum ipso officio connectitur; 2° potestate *delegata*, quae scilicet communicatur ab eo, qui ordinario iure illam dare potest alteri vices eius exercenti. Iam vero Ministris clavium tantum, iis nempe qui iure divino Ecclesiae praesunt, competit potestas ordinaria concedendi indulgentias, ita tamen, ut « *potestas faciendi indulgentias plene resideat in Papa, quia potest facere, prout vult, causa tamen existente legitima; sed in Episcopis est taxata secundum ordinationem Papae; et ideo possunt facere, secundum quod eis est taxatum, et non amplius* ». (S. Thomas, Suppl. q. 26, art. 3). Hinc:

1° *Romanus Pontifex* dumtaxat, utpote qui solus habet in Ecclesia plenitudinem potestatis et iurisdictionem in fideles universos, concedere potest indulgentias sive partiales sive plenarias *toti orbi catholico*; ipse solus ob potestatem, quam habet in Ecclesiae thesaurum, cuius est supremus dispensator, concedere potest indulgentias, *quae sint defunctis applicabiles*. Et quamvis animae in Purgatorio detentae non subdantur iurisdictioni Summi Pontificis, tamen Pontifex illis concedit per modum suffragii indulgentias, quia sufficit esse subditum illum, qui pro defunctis eas lucraturus est.

2° *Cardinales* in suis titulis, aequae ac dioecesebus, largiri valent indulgentiam *bis centum dierum* (Pius X, 28 Augusti 1903 (1)).

3° *Archiepiscopi* concedere possunt indulgentiam *centum dierum* (Pius X) et id tum in propria dioecesi, tum in dioecesebus, quae respectivam eorum provinciam constituunt, et quidem etiam extra tempus visitationis (Ex cap. *Nostro de Poenit. et remis.*).

4° *Episcopi* largiri possunt indulgentiam *quingenta dierum* (Pius X), indulgentiam vero *unius anni* in dedicatione seu consecratione ecclesiae, sive ab uno solo, sive a pluribus Episcopis dedicetur (Conc. Lateranen. IV); pro anniversario autem dedicationis

(1) Decretum S. C. Indulg., per quod Pius PP. X ampliavit facultatem largiendi indulgentias tum Cardinalibus, tum Archiepiscopis, tum Episcopis, afferemus infra in Lib. de iuribus et privilegiis Episcoporum.

quinquaginta dies. Notandum est quod indulgentias, quas Episcopus confert, etiam Religiosi exempti, iuxta communem Theologorum sententiam, lucrari possunt; quia, ait Dens apud Scavini, non obstat privilegium exemptionis, quoniam in re favorabili se subiiciant Episcopis. Haec ratio, quae a pluribus Theologis adducitur, non approbatur a cl. P. Passerini, qui ita de re scribit: « Nomine vero *subditorum* hic veniunt Religiosi, seu alii exempti habitantes intra dioecesim. Non quia, ut volunt aliqui, Religiosi possint se subiicere Episcopis, sed quia in favorabilibus veniunt sub nomine *civium* et *incolarum*, et sunt participes communium honorum, non obstante exemptione... Et idem dicitur de advenis » (*Quaest.* 85, n. 622).

Insuper cum ex decreto S. Congregationis Indulgentiarum in una *Syracusana* de die 24 Ianuarii 1846 (*Decr. auth.* S. C. I. N. 333), possit Episcopus alicui loco, imagini, altari etc. adnectere indulgentiam *lucranda a visitantibus* illum locum, imaginem seu altare, inferri posse videtur, non subditos tantum, sed etiam alienigenas *illa loca visitantes*, eandem lucrari posse.

Advertendum est Episcopos non posse concedere indulgentias *pro defunctis*, cum haec facultas non fuerit eis concessa nec a sacris Canonibus nec a Summis Pontificibus.

5° *Archiepiscopi et Episcopi titulares*, utpote non habentes ordinariam iurisdictionem, nullam concedere possunt indulgentiam. Idem dicendum de Episcopis COADIUTORIBUS etiam cum futura successione, qui pariter *per se* nequeunt concedere indulgentias. Id melius videbimus in Lib. de iuribus et privilegiis Episcoporum.

6° *Episcopi electi et confirmati, licet non consecrati*, elargiri possunt indulgentias, cum talis potestas non ordinis, sed iurisdictionis sit (Suarez, tom. IV, disp. 55, sect. III, n. 18; Ferraris verb. *Indulg.* art. 11, n. 9).

7° *Patriarchae et Primate*s, ob talem dignitatem nullam habent ex iure communi potestatem concedendi indulgentiam. Posunt tamen qua *Archiepiscopi* eandem concedere, non in toto Patriarchatu vel Primatu, sed tantum in provincia sui Archiepiscopatus, de qua sola loquitur textus in cap. *Nostro* (Cf. Suarez, loc. cit. n. 21).

8° *Nuntii et Legati Apostolici* subditis suae nuntiaturae et legationis possunt pro quocumque opere, non vi iuris communis, sed ex commissione Summi Pontificis, concedere indulgentiam *centum*, vel *biscentum*, vel *etiam tercentum dierum*; minus tamen quam *unius anni*. Pro templo autem seu capella concedere possunt indulgentiam *septem annorum* et *septem quadragenarum* pro illis, qui confessi et sacra Communione refecti, in eo loco de more oraverint ad intentionem Summi Pontificis (Ferraris loc. cit. n. 22; Beringer, *Les Indulgences*, tom. 1, p. 41. Paris 1890).

9° *Poenitentiarius Maior*, pollet facultate concessa ab Innocentio XII Const. *Romanus Pontifex*, et postea confirmata a Benedicto XIV Constit. *Pastor bonus* § 50, largiendi indulgentiam *centum dierum* iis, qui se *poenitentiali virga* tangendos pie reverenterque in tribus Urbis Basilicis submiserint.

b) Quoad *Poenitentarios Minores* sciendum est, quod ex concessione Benedicti XIV, 8 Februarii 1748, tam ipsi Poenitentiarii ictum seu tactum poenitentialis virgae praebentes, quam utriusque sexus Christifideles eundem ictum seu tactum humiliter et corde saltem contrito recipientes, lucrantur *qualibet vice* indulgentiam *viginti dierum* (Cf. Melata, loc. cit. in nota).

Apostolica Sedes eandem gratiam aliquando concessit aliis etiam Poenitentiariis extra Urbem. Sic Benedictus XIV, per Rescriptum S. Congregationis Indulg. die 10 Maii 1752, eam in perpetuum concessit quatuor Poenitentiariis ecclesiae conventus Lezayscensis Ordinis Minorum in Polonia. Clemens XIII, die 13 Decembris 1768, idem privilegium indulsit duobus Poenitentiariis Ordinis Carmelitarum Discalceatorum Beldiezovic, pariter in Polonia (Rescr. auth. N. 188 et 280).

10° *Praelati Episcopo inferiores*, quamvis in ceteris potestate gaudeant quasi episcopali, non possunt ulla indulgentias elargiri, cum id nullibi reperiatur eis concessum. Hinc nec Vicarii Generales vel Capitulares, nec Abbates Generales vel Praelati nullius, nec Generales Ordinum religiosorum, nec Provinciales vel Visitatores, nec Parochi vel Confessarii possunt indulgentias concedere sine expressa Summi Pontificis aut Episcopi delegatione.

11° *Concilium provinciale*, qua Concilium, nullam habet facultatem concedendi indulgentias.

12° *Concilium generale* non aliter habet huiusmodi potestatem, nisi per unionem cum Capite, et mediante Capite, nempe Romano Pontifice (Cf. Suarez, disp. 55, sect. 1, n. 4. 5. 6).

§ XIV. *Proponuntur et solvuntur duae quaestiones circa potestatem concedendi indulgentiam et circa indulgentiam ipsam.*

597. *Quaestio 1^a. An potestas concedendi indulgentias acquiri possit consuetudine vel praescriptione?*

Quamvis non defuerit qui sententiae affirmativae adhaeserit, tamen sententia verior ea esse videtur, quae tenet, facultatem concedendi indulgentiam nec consuetudine nec praescriptione acquiri posse. Nam neque consuetudo neque praescriptio dare potest iurisdictionem illam, quae ab ipso Christo vel a Papa immediate communicari debet. Insuper facultas concedendi indulgentias singularissima est, tum ob sui excellentiam, cum sit potestas forum Dei attingens, et poenas divinae iustitiae debitas remittens; tum quia soli Petro eiusque successoribus fuit de iure divino concessa; tum quia tam pretiosa est, ut a Summo Pontifice vix sit concessa primis Ecclesiae Praelatis et quidem cum maxima limitatione; tum demum quia est res maximi periculi, et faciliter contingeret, ut indiscretae indulgentiae ab inferioribus concederentur. Non ergo potestas concedendi indulgentias talis est, ut consuetudine vel praescriptione acquiri possit, sed potius natura eius exigit, ut non committatur nisi prudentiae Summi Pontificis et Praelatorum Ecclesiae (Cf. Suarez, disp. 55, sect. IV, n. 2; Passerini, quaest. 87).

Licet autem consuetudo numquam possit conferre potestatem largiendi indulgentias, tamen consuetudo praescripta, ut observat Suarez, est indicium iurisdictionis aliquando concessae a Summo Pontifice. Etenim non est verisimile, subiungit laudatus Doctor, in re tam gravi propria auctoritate illam fuisse usurpatam, et tanto tempore tacentibus et consentientibus Praelatis continuatam. Vid. etiam *Chronolog. Ord. Min.* tom. 4, pag. 501 et 620, ubi invocata auctoritate Benedicti XIV de Synod. Dioec. Lib. 13, cap. 18. n. 4, in quo agitur de Indulgentia Portiunculae, subiungitur:

Indulgentiae, quae innituntur traditioni antiquissimae, constan-
tique, et expressa vel tacita Summorum Pontificum confirmatione
roboratae, nequeunt sine temeritatis nota in dubium revocari,
tametsi authenticum earum Indultum non proferatur ».

598. *Quaestio 2^a. An indulgentia acquiri possit consuetu-
dine vel praescriptione*, ita ut fieri possit ex. gr., ut consuetudine
vel praescriptione in una ecclesia sit indulgentia, vel ut sit plena-
ria praefata indulgentia, si per scriptam concessionem solum fuit
concessa partialis?

Respondetur *negative*; nam evidens est, quod indulgentia non
sit res praescriptibilis; indulgentia enim est *libera actio Ponti-
ficis, quae proinde pendet ab eius voluntate*. At voluntas et actio
libera nullo modo praescribi potest. Nequit ergo fieri, ut prae-
scriptione acquiratur, *quod Pontifex indulgentiam concedat seu
poenam temporalem remittat, si revera non concedit et poenam
temporalem libere non remittat*.

Quapropter *concessio indulgentiae seu indulgentia ipsa*, cum
sit mera gratia, numquam potest consuetudine vel praescriptione
acquiri (Cf. Passerini, loc. cit.).

Ex dictis colligitur, quod nec *opinio probabilis* vel *probabi-
lissima* efficere potest, ut indulgentia sit concessa, si revera con-
cessa non fuerit; nec pariter, ut indulgentia, quae concessa est
partialis, fiat plenaria, quia ita putat opinio probabilissima. Tum
enim *indulgentia*, tum eius *quantitas*, non a iudicio subditorum
vel Auctorum pendet, sed a voluntate concedentis.

Item, si in operum adimplemento exurgeret dubium *facti*,
et alias ius sit certum, ut si quis dubitaret, an tot vicibus eccle-
sias visitaverit, quot forma concessionis praescribit, vel an integrum
rosarium recitaverit, aut potius notabilem eius partem omiserit,
opinio etiam probabilior minime suffragatur ad indulgentiam lu-
crandam, si revera fuit defectus *in facto*, quia scilicet impleta non
fuit conditio certo necessaria: et in his nec ignorantia, nec impo-
tentia, nec oblivio excusat.

Quod si, relate ad opera iniuncta, dubium sit *iuris*, quia du-
bitatur de mente Pontificis opera iniungentis, tunc opinio probabilis
vel saltem probabilior suffragatur, et qui secundum hanc opinionem

opera iniuncta implet, lucrari potest indulgentiam. In exemplum adduci potest illa *oratio non determinata*, quae saepe in concessione indulgentiae praescribitur cum hac vel simili forma « *et per aliquod temporis spatium ad mentem S. S. pie oraverint* ». Qui quantitatem orationis peragit iuxta Theologorum opinionem probabilem vel saltem probabiliozem, consequi certo potest indulgentiam. Hoc enim rationabiliter et prudenter praesumi potest de mente Summi Pontificis (Cf. Minderer, part. 1, Conferentia 13, n. 837, quaest. 4, et n. 862, q. 5).

599. Potestas largiendi indulgentias, ut facile ex dictis colligi potest, non est *ordinis*, nec ordinem praerequirit, sed *iurisdictionis*. Si talis potestas esset potestas ordinis, quilibet Sacerdos vi ordinationis suae impertire posset indulgentias. Hoc autem est falsum, cum nec Episcopus titularis possit eas conferre. Neuter enim vi ordinationis solius quemquam ligare vel solvere potest; qua ratione? Quia nemo ex sola potestate ordinis *subditos habet*; indulgentiae autem concedi nequeunt nisi subditis, ex cap. *Quod autem, de Poenit. et Remiss.*

Ceterum extra dubium est, ex usu Ecclesiae vel Pontificis gratia Cardinales, qui nec presbyteri nec Episcopi sunt, indulgentias largiri. Revera, hic non agitur de solvendo homine a culpis lethalibus, quae quidem non delentur sine infusione gratiae, et haec infusio gratiae non datur ministerio humano nisi *per Sacramenta*; sed agitur tantum de reatu poenae remanentis post dimissam culpam. Huiusmodi autem poena temporalis, cum non requirat infusionem novae gratiae, sed eam iam adeptam praesupponat, solvi potest *extra Sacramentum*; omnia enim solvi debent, prout exigit eorum natura (Cf. Bellarm., *de Indulg.* lib. 1. cap. III, n. 3).

Quare remissio poenae temporalis, in qua consistit indulgentia, extra Sacramentum conceditur per applicationem satisfactionum Iesu Christi et Sanctorum. Ad id autem nihil aliud requiritur nisi iurdictio in largientibus indulgentias, quae proinde characterem sacerdotalem non requirit. Unde Angelicus Doctor docet: « *Indulgentia non se extendit ad remissionem culpae, quia non est sacramentalis, unde non sequitur ordinem, sed iurisdictionem; potest enim et non sacerdos indulgentiam facere, si sit ei*

commisum » (Quodl. 11, art. 61, ad 2^m; cf. Suarez, disp. 49, sect. III).

Quamvis autem potestas concedendi indulgentias characterem sacerdotalem non expostulet, nequeunt tamen Episcopi hanc potestatem delegare *laicis*, cum laici iure humano removeantur a muneribus ecclesiasticis (Vid. Bonacina, *de Indulgentiis*, Punctum tertium; Ferraris, verb. *Indulg.* art. II, n. 13).

§ XV. *Causa requisita in concessione indulgentiarum.*

600. Ut indulgentiarum concessio sit *valida*, requiritur, praeter auctoritatem concedentis, *iusta et legitima causa*; ita communiter Theologi cum Doctoribus S. Thoma, S. Bonaventura et S. Alphonso. Clemens PP. VI in Extrav. supra citata docet, Ecclesiae thesaurum fidelibus salubriter dispensandum *ex propriis ac rationabilibus causis*. Et sane Ecclesiae Praelati non sunt domini, sed dispensatores bonorum ecclesiasticorum. Dispensatio autem sine causa facta non valet, cum sit potius dissipatio. Accedit, quod qui concedit indulgentias *iura Dei remittit, seu in iure divino dispensat*; siquidem obligatio ad poenam pro peccatis debitam coram Deo, secundum iustitiae legem, *est iuris divini*. At iura divina remittere ac res Domini dispensare sine iusta et legitima causa non valet, cum nequeat in eo praesumi voluntas Dei, qui sanctissimus et iustissimus est.

601. Disputant Theologi, utrum ad indulgentiae validitatem non solum requiratur iusta et rationabilis causa, *sed etiam proportionata quantitati indulgentiae*. Valde probabilius affirmandum; nam causa non proportionata perinde est ac non causa. Huic sententiae adhaeret S. Alphonsus, utpote veriori et magis communi (loc. cit. n. 532; cf. Bellarm., qui cap. XII late agit de hac quaest.).

Illud certum est, ad instam causam minime requiri, ut opus iniunctum sit in se ita satisfactorium, ut plene compenset debitum poenae, quod remittitur per indulgentiam; *tunc enim indulgentia non esset remissio, sed compensatio seu commutatio; expiatio nempe adscribi deberet non indulgentiae, sed ipsi operi, ac ideo nulla esset indulgentia*.

Nec etiam requiritur ad iustitiam et proportionem causae cum indulgentia, ut opus iniunctum, sit in se valde meritorium aut satisfactorium, vel difficile et laboriosum, quamvis haec etiam attendi debeant; sed sufficit, *ut sit medium aptum* ad consequendum finem, cuius gratia conceditur indulgentia. Finis seu causa finalis, qua moventur Pontifices ad largiendas indulgentias, debet esse talis, ut eius assectio *magis placeat Deo, quam satisfactio*, quae per indulgentiam relaxatur, et multiplex esse potest, ut puta, *honor Dei, Ecclesiae utilitas, bonum commune, promotio piorum operum vel precum*, quae quidem valde conferunt ad excitandam fidem et devotionem fidelium.

602. Inferitur, *proportionem causae* in ordine ad indulgentiam minime desumi a solo opere materialiter et per se considerato, sed *a bono communi et a fine sanctissimo* per indulgentiam intento. Quodcirca *opus etiam levissimum cum suis circumstantiis inspectum*, sufficere quidem potest ad indulgentiam etiam plenariam concedendam et a fidelibus lucranda. Talis est ex. gr., ait Bellarminus, assistentia illa prae foribus Basilicae S. Petri, dum Summus Pontifex solempni caeremonia populo benedicit. Fideles quippe leve per se opus peragunt et delectabile potius, quam poenale; sed tamen *valde aptum et utile* ad protestationem fidei in Primatum Romani Pontificis atque ad honorem Sedis Apostolicae, *qui est finis illius indulgentiae*.

Item observandum est, quod, cum in communi datur indulgentia multis, non est necesse, ut cuiusvis opus in particulari sit proportionatum fini, propter quem conceditur indulgentia, sed satis est, ut opus omnium *collective* sit proportionatum. Quapropter si concedatur v. g. indulgentia pro obtinenda pace inter Principes christianos omnibus Christifidelibus, qui quinquies in tali festivitate devote recitaverint *Pater* et *Ave*; etsi singulorum preces seorsim sint quid leve respectu huius finis, omnium tamen preces simul sumptae, sunt quid notabile.

603. Sunt plures Theologi qui putant, eam causam sufficere, quam is, qui indulgentiam concedit, *prudenter existimat iustam et proportionatam esse*; alioqui, inquit Suarez, numquam possent Pontifices prudenter absolute promittere vel concedere tantam vel tantam indulgentiam (Disp. 54, sect. III, n. 11).

Ceterum non est fidelium iudicare, utrum causa iusta sit vel non; debent enim simpliciter existimare iustam esse (S. Alph. n. 532).

604. Ex dictis collige, *causam*, ob quam indulgentia conceditur, *plane distingui ab opere iniuncto*. Porro, causa iusta indulgentiae *plerumque* duo complectitur, scilicet finem, propter quem conceditur indulgentia, et opus, quod iniungitur ad hunc finem consequendum. Dictum est *plerumque*, quia aliquando solus finis seu sola causa finalis satis esse videtur sine opere iniuncto, quando scilicet assecutio finis indulgentiae non pendet ab aliquo opere, et per se sufficit ad indulgentiam iustam efficiendam. Sic olim ad petitionem Martyrum, qui detinebantur in carceribus et consummationem martyrii exspectabant, elargiebantur indulgentias absque opere iniuncto, quia sancta Ecclesia iudicabat satis magnam causam esse illam Martyrum petitionem, ut videlicet homines ad martyrium accenderentur, cum viderent, tanti fieri Martyrum preces. Ita etiam in articulo mortis hominibus bene meritis de Ecclesia dantur aliquando indulgentiae, neque opus ullum iniungitur, quia videtur causa esse satis iusta ipsa necessitas extrema, coniuncta cum praecedentibus meritis (Vid. Bellarm., cap. 12; Billuart, *de Indulg.* art. IV).

§ XVI. *Qui indulgentias largitur, etiam pro se lucrari eas potest.*

605. Huius thesis veritas pluribus rationibus convincitur, quas breviter hic indicamus.

1° Probatur *ex communi Theologorum sententia*, de qua vide Suarez, disp. 52, sect. 1; Bellarminum, *de Indulg.* c. VIII; Passerini, quaest. 21 etc.

2° *Ex usu et praxi* Summorum Pontificum, qui indulgentias lucrari solent, quas Christifidelibus concedunt in Iubilaeis.

3° *Ex ratione*, quia, si Pontifex, seu generatim Praelatus, non posset pro se uti thesauro Ecclesiae, quem aliis dispensat, ipse peioris conditionis esset quam alii (S. Thom., *Supplem. quaest.* 27, art. 4).

4° *Ex quodam absurdo*, quod ex contraria sententia sequeretur, quod nempe Pontifex, saltem quoad indulgentias personales, participare non posset de Ecclesiae thesauro, cuius ipse est supremus dispensator. Idem dicendum de Episcopis quoad indulgentias, quas suis subditis largiuntur.

606. Praecipuae difficultates contra thesim nunc expositam sunt:

a) Concessio indulgentiae est actus iurisdictionis; nemo autem habet iurisdictionem in se ipsum.

b) Indulgentia est absolutio quaedam; at vero nemo potest seipsum absolvere.

Theologi hisce difficultatibus communiter ita respondent: Plures sunt modi, quibus Praelatus fieri potest particeps indulgentiae pro aliis a se concessae:

Primus modus esse potest, si Praelatus det alteri facultatem, ut sibi concedat indulgentiam, prout expedire censuerit. Et de hoc modo non est dubium, quin sit possibilis; nam etiam in foro poenitentiae Praelatus dat alteri iurisdictionem, ut ipsum absolvat; a fortiori id poterit in foro indulgentiae.

Secundus modus est, quod concessio indulgentiae directe fiat *communitati*; redundet vero in ipsum concedentem, *tamquam in partem communitatis*. Et hunc modum, ut scribunt Suarez et Passerini, approbat D. Thomas et alii Auctores ab ipsis citati. Quocirca, etsi nullus possit exercere *directe* iurisdictionem *erga seipsum*, id tamen fieri potest *indirecte*. Et sane Praelatus sub duplici respectu considerari potest, videlicet: *ut Praelatus*, et *ut unus de communitate*. Primo modo nequit actum iurisdictionis in seipsum exercere nec se absolvere; sed potest secundo modo. In hac enim absolutione et concessione indulgentiae non requiritur, ut *concedens* et *ille cui conceditur* sint distinctae personae, sicut in absolutione sacramentali, in actu iurisdictionis contentiosae, vel coactivae, sive punitivae. Sic Summus Pontifex, ut *caput Ecclesiae*, potest non solum aliis, sed etiam sibi indulgentias concedere *tamquam personae privatae sub eodem corpore Ecclesiae contentae*, idque *non directe et immediate* exercendo actum iurisdictionis in seipsum, sed *indirecte tantum et mediate*, quatenus adimplendo

conditiones ad lucrandas indulgentias a se praescriptas ipse etiam tamquam persona privata *et eiusdem communitatis membrum* illas participat (Cf. cit. Auct. necnon Mastrium, *Theol. Moral.* disp. 23, quaest. 2, art. 1, n. 5).

607. Quaestio tandem authentice resoluta est a Summo Pontifice Leone XIII.

Episcopus Montis Politiani S. Congregationi Indulgentiarum sequens dubium solvendum proposuit:

Num plenariam Indulgentiam lucrandam a Christifidelibus Benedictionem nomine Summi Pontificis recipientibus a respectivis Episcopis, lucrari valeat et ipse Episcopus, qui eam impertit?

Emi Patres die 5 Mart. 1896 responderunt: *Affirmative, facto verbo cum SSmo.*

Et SSmus die 20 Maii 1896 responsionem Emorum Patrum benigne approbavit (Apud *Acta S. Sed.* vol. 28, p. 750).

Quam decisionem extendi posse ad similes Benedictiones et Absolutiones generales, quae conferuntur a simplicibus Sacerdotibus, non videtur posse dubitari.

608. Quaeres tandem, *utrum Praelatus ad consequendam indulgentiam teneatur praestare opus communiter ab ipso impositum?* Respondemus cum Bonacina, qui de hac controversia ita scribit: Mihi placet opinio D. Thomae in 4. d. 20, art. 5. q. 4, Cordubae, lib. 5. q. 31 post secundam propositionem, et aliorum asserentium, Praelatum non teneri opus generaliter iniunctum praestare, sed posse in hac parte secum dispensare, faciendo aliud opus pium loco pii operis generaliter praescripti. Nam impositio talis operis pii dependet ab ipsius concedentis voluntate: sicut ergo concedens potest cum aliis dispensare, aliud opus iniungendo, ita etiam secum in hac parte dispensare posse videtur (*Tract. de Sacram. disp.* 6, *de Indulg. quaest.* 1. *Punctum* 3, n. 17).

609. NOTA. Passim apud Auctores invenitur assertio, quod indulgentiae concessio sit actus iurisdictionis *voluntariae, non contentiosae* vel *coactivae*. Et iure quidem: nam indulgentia importat iurisdictionem *non ligantem, sed solventem et misercordem*, et non exercetur nisi in volentes. Insuper indulgentia regulariter non

conceditur, nisi sub conditione operis *voluntarii*; quae omnia ostendunt, iurisdictionem, quae locum habet in concessione indulgentiae, non contentiosam vel coactivam, sed voluntariam esse: iurdictio enim *voluntaria* est quae *in volentes* exercetur.

§ XVII. *Recognitio et publicatio indulgentiarum earumque cessatio* (1).

610. a) Quando Summus Pontifex indulgentiam quamlibet concedit *Urbi et Orbi*, ut fideles talem indulgentiam in variis dioecesis lucrarı possint, non requiritur, ut haec indulgentia ab Ordinariis locorum promulgeatur, sed sufficit ut, certi sint, praedictam indulgentiam a Summo Pontifice fuisse concessam (S. C. I. Decr. 4 Iulii 1839. N. 273 ad 6^m).

b) Indulgentias, quas Summi Pontifices omnibus totius Orbis fidelibus concessere *in Bullis* seu *Rescriptis iam publicatis et ab Auctoribus probatissimis citatis*, fideles lucrari valent, etiamsi antea ab Ordinariis locorum in suis respectivis dioecesis promulgatae non fuerint. Possunt tamen Episcopi eas in suis dioecesis promulgare, modo eas reperiant relatas apud Auctores fide dignos, v. g. apud Ferraris vel in *La Raccolta* (Decr. 31 Aug. 1844, apud Prinzivalli N. 566 ad 3^m et 4^m).

c) Qui obtinet diversas facultates ab Apostolica Sede, ex. gr. altaris privilegiati *personalis*, benedicendi cruces, numismata etc. non tenentur exhibere dictas facultates Ordinario, *nisi aliter disponatur in obtentis concessionibus*. Excipitur facultas quoad erectionem Viae Crucis, quae quidem exhiberi debet Ordinario, etiamsi nulla mentio facta sit in concessionis rescripto (Decr. 5 Febr. 1841, N. 286 ad 2^m).

d) Indulgentiae *locales*, id est, quae cuidam loco, v. g. ecclesiae, altari, affiguntur, nullae dici nequeunt ex eo, quod Episcopus ordinarius eas non recognoverit aut publicari non permiserit. Ex-

(1) Materia huius et subsequentis paragraphi melius et clarius patebit ex recenti Decreto *Urbis et Orbis* de regulis pro dignoscendis veris Indulgentiis ab apocryphis, quas infra exhibebimus.

spectanda tamen erit publicatio ordinaria, postquam illas recognoverit, ut sciant fideles, an sint indulgentiae plenariae vel partiales, et quae sint conditiones assignatae ad illas acquirendas (Decr. 31 Aug. 1844, apud Prinzivalli N. 566 ad 1^m).

e) Casus: Parochus cuiusdam dioecesis obtinuit a S. Sede indulgentiam publicam pro sua parochia: *quaeritur, an idem parochus possit eam publicare, ut parochiani eandem lucrari valeant, quin Episcopus indultum viderit, eiusque publicationem permiserit?*

Responsum fuit: *Negative* (Decr. S. O. 8 Iulii 1846, apud Collectanea S. C. de Prop. Fid. N. 1018, pag. 358).

f) Quaesitum est: *An Religiosi parochi in Provincia Bosniae possint annuntiare populis indulgentias plenarias pro festis sui Ordinis in paroeciis Episcoporum?*

S. Congregatio de Prop. Fide respondit: *Posse cum licentia Episcopi* (Loc. cit. 5 Octobr. 1676. N. 392, p. 141).

g) *Praeces in publico recitandae*, pro quibus petitur indulgentia, exhiberi prius debent Sacrae Congregationi Rituum; quibus, si ita ei visum fuerit, probatis, tunc a S. Congregatione Indulgentiarum examinantur, utrum expediat iisdem applicare aliquas indulgentias (Decr. 9 Iulii 1777, N. 239). Hodie tamen ad huiusmodi approbationem obtinendam ipsa S. Congregatio Indulg. agit.

h) Summus Pontifex Pius IX declaravit, indulgentias adnexas precibus valere *quocumque idiomate recitentur*, dummodo versiones sint fideles. Ut autem constet de fidelitate versionis, sufficit declaratio S. Congregationis Indulg. per Emum Praefectum, vel unius ex Ordinariis loci, ubi vulgaris est lingua, in quam vertitur oratio, cuius recitationi primitus indulgentia concessa fuit (Decr. 29 Dec. 1864. N. 415).

i) S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, iuxta institutionem a Clemente PP. IX peractam Constitutione quae incipit: *In ipsis Pontificatus primordiis*, sub die 6 Iulii 1669, facultate instructa est omnem difficultatem ac dubietatem in Sanctorum Reliquiis aut Indulgentiis emergentem expediendi, ac si qui abusus in eis irrepserint, illos corrigendi et emendandi, falsas, apocryphas, indiscretasque indulgentias typis imprimi vetandi, im-

pressas recognoscendi et examinandi, ac ubi Romano Pontifici retulerit, illius auctoritate reiiciendi (Decr. 14 Apr. 1856. N. 371 in exordio; et vid. infra *Motu proprio* Leonis PP. XIII incip. *Christianae Reipublicae*, ubi definiuntur iura et facultates S. C. Indulg.

j) Monentur fideles, ut sint cauti in adhibenda fide foliis, diariis, libellis, in quibus adnotantur orationes vel pia opera, indulgentiis, uti dicitur, ditata, et videant, an huiusmodi impressiones (vulgo *stampe*) munitae sint approbatione S. Congregationis Indulgentiarum (*Raccolta* p. XXII).

Siquidem pluries indulgentiae typis impressae delatae sunt S. Congregationi Indulgentiarum, quae licet falsae omnino, apocryphae et indiscretae, attamen huc illuc, sive hominum malitia sive incuria, et absque ulla prorsus auctoritate typis mandantur et circumferuntur... Quapropter S. Congregatio plures huiusmodi indulgentias typis excusas, tamquam apocryphas, nullas et indiscretas habendas esse declaravit, et locorum Ordinariis, per quorum dioeceses indulgentiae eiusmodi circumferuntur, commendandum censuit, ut S. Congregationis Decreta in hanc rem edita omni studio observari curent (Decr. 14 Apr. 1853. N. 371).

Summus Pontifex Leo XIII de hac materia sic decrevit.

1° Universis interdicitur indulgentias apocryphas, et a S. Sede Apostolica proscriptas vel revocatas quomodocumque divulgare. Quae divulgatae iam fuerint, *de manibus fidelium auferantur* (Leo XIII, Constit. *Officiorum ac munerum*, Decr. generalia, n. 16).

2° *Indulgentiarum libri omnes, summaria, libelli, folia etc., in quibus earum concessionibus continentur, non publicentur absque competentis auctoritatis licentia* (Idem ibid. n. 17).

Observari debet Decretum super earundem indulgentiarum publicatione et impressione, sub die 19 Ianuarii 1756 latum, et a Benedicto Pp. XIV approbatum, quod ita se habet: *Cum experientia quotidie comperiat, complures indulgentiarum concessionibus generales expediri inscia ipsa S. Congregatione, ex quo multi promanant abusus ac confusiones, re mature perpensa, praesenti Decreto declaravit, impetrantes posthac huiusmodi generales concessionibus, teneri, SUB NULLITATIS POENA gratiae obten-*

tae, exemplar earundem concessionum ad Secretariam eiusdem S. Congregationis deferre. Cuius Decreti observantia iterum praescripta est a Summo Pont. Pio Pp. IX in Audientia diei 14 Aprilis 1856 (Decr. eod.; *Raccolta* pag. XXIII).

l) S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, cum nonnulli abusus super publicatione indulgentiarum etiam novissime irrepserint, inhaerendo Decretis alias editis, censuit renovandam esse, prout expresse renovat, prohibitionem quorumcumque librorum continentium concessionem, summaria et diaria indulgentiarum, et quocumque alio nomine vel titulo nuncupentur, absque praevia approbatione eiusdem S. Congregationis (Decr. 17 Martii 1748. N. 123).

m) Ratione nimiae indulgentiarum accumulationis, quae saeculorum decursu interdum contigit, plures indulgentiae a Summis Pontificibus fuerunt abrogatae; Paulus V, ex. gr. Constit. Romanus Pontifex 23 Maii anno 1606, omnes indulgentias personales Regularibus Ordinibus concessas, circa quas varia dubia, incertitudines et confusiones exortae erant, revocavit, et alias particulares illis concessit.

611. Cessatio indulgentiarum. Indulgentiae cessare possunt ob diversas rationes:

a) Ob tempus elapsum. Sic indulgentiae ad septennium ex. gr. concessae, septennio expleto cessant.

b) Per abrogationem sive revocationem a legitimo superiore peractam.

c) Per mortem concedentis, si indulgentia concessa fuerit ad beneplacitum eius; secus vero si fuerit concessa ad beneplacitum Romani Pontificis seu Sedis Apostolicae, quae non moritur.

d) Per cessationem causae finalis, ob quam concessa est indulgentia; saltem cessatio causae potest esse motivum abrogationis, ut in proximo paragrapho dicemus.

e) Per destructionem rei, cui adnexa est indulgentia, puta, ecclesiae, altaris, coronae etc.

f) Per mortem possessoris rei mobilis, ut coronae, crucifixi, numismatis etc. quibus applicatae erant indulgentiae. Hae, defuncto possessore, illico cessant, cum sint personales.

§ XVIII. *Indulgentiae falsae, apocryphae, nullae, abrogatae etc.*

612. *Indulgentiae falsae* dicuntur illae, quae numquam fuerunt concessae, quae ideo vel malitiose invectae fuerunt, vel erronee suppositae. De falsitate saltem *suspectae* habentur indulgentiae illae, quae ad numerum annorum excessivum, puta *millenorum annorum*, asseruntur concessae, quaeque passim leguntur in antiquis libellis. *Suspectae* potissimum habendae sunt, quando earum assertae concessionem ad ea tempora referuntur, quibus maxime vixit in largiendis indulgentiis moderatio. — Ubi defectu documentorum authenticitas alicuius indulgentiae non constet, aut de ea grave dubium maneat, ad S. Congregationem Indulg. recurrendum est pro opportuna eiusdem dubii solutione (De Indulg. *millenorum annor.* etc. vid. Bened. XIV, de Syn. dioec. Lib. 13. c. XVIII, n. 8).

Indulgentiae apocryphae vocantur illae, quae authenticitate sunt destitutae, quae nempe adscribuntur Pontifici, qui an revera concesserit, minime constat. Ex his aliquae falsae, aliquae ad minus dubiae sunt, quas proinde Ecclesia respuit, ne secus decipiantur Christifideles.

Indulgentiae nullae sunt, quae dantur a non habente facultatem eas concedendi, vel quae dispensantur non servatis conditionibus ad validitatem requisitis.

Indulgentiae abrogatae seu *suppressae* appellantur illae, quae ab eadem auctoritate, a qua fuerunt concessae, vel ab auctoritate superiori, tolluntur, annullantur, revocantur. Triplici potissimum ratione Summi Pontifices moventur ad indulgentias abrogandas seu revocandas, nempe vel ob *dubium de earum concessione*, vel ob *cessationem causae*, propter quam concessae fuerunt, vel ob *nimiam earum accumulationem* pro eodem fine aut eidem corpori morali concessarum.

613. *Ratione dubietatis* de vera indulgentiarum concessione, huiusmodi indulgentiae dicuntur *apocryphae*, et has iam commemoravimus. Exemplum *abrogationis*, ut de ceteris sileamus, habetur in libro *Rescripta authentica*, N. 306. Prope portas ecclesiae S.

Praxedis de Urbe reperiebantur duo lapides, in quibus asserebatur, *duodecim millia annorum totidemque quadragenarum ac tertiae partis peccatorum remissionem lucranda quotidie*, fuisse concessam. At vero de canonica huius gratiae concessione nullum authenticum documentum proferri poterat, et ideo de illorum valore prudenter dubitabatur. Ideo Pius VI mandavit, ut praefati duo lapides amoverentur, et abrogatis assertis indulgentiis, indulgentiam plenariam concessit *semel in anno* lucranda a fidelibus confessis et sacra Communione refectis ac praedictam ecclesiam visitantibus.

614. *Ratione cessationis causae*, non paucae indulgentiae a Summis Pontificibus abrogatae fuerunt. Sic e. g. reaedificatis quibusdam basilicis seu ecclesiis, ad removendos quosque abusos, qui ex parte collectorum eleemosynarum irrepserant, S. Pius V Const. *Etsi Dominici gregis*, 6 Febr. 1567, abolevit omnes indulgentias in illum finem concessas necnon ceteras omnes, « *pro quibus consequendis manus adiutrices sunt porrigendae, et quae quae-stuandi facultatem quomodolibet continent* ».

§ XX. *Collectiones a S. Congregatione indulgentiarum editae.*

615. Titulus primae Collectionis est: *Decreta authentica Sacrae Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae ab anno 1668 ad annum 1882, edita iussu et auctoritate Sanctissimi D. N. Leonis PP. XIII.* — Ratisbonae etc. typis Fride-rici Pustet, 1883.

Quam quidem Decretorum Collectionem *Idem Sanctissimus D. N.*, in audientia diei 19 Augusti 1882, *sua auctoritate apostolica approbavit, et uti authenticam ab omnibus retinendam esse praecepit* (Vid. Decretum eidem collectioni praefixum).

616. Titulus secundae Collectionis est sequens: *Raccolta di orazioni e pie opere, per le quali sono state concesse dai Sommi Pontefici le SS. Indulgenze*; Roma, tipografia Poliglotta della S. C. di Propaganda Fede, 1898.

Hanc etiam Collectionem Leo PP. XIII *sua apostolica aucto-ritate approbavit, eaque proinde ut genuina et authentica Syl-loge Indulgentiarum hactenus pro universis Christifidelibus et*

pro quibusdam eorum coetibus ibidem designatis concessarum ab omnibus est retinenda » (Decr. 23 Jul. 1898 Collectioni praefixum).

Omnes et singulae indulgentiae adnexae precibus piisque operibus in *Raccolta* contentis, *Fidelibus etiam defunctis* per modum suffragii sunt applicabiles (Decr. 8 Dec 1897, *Raccolta*, p. XXII); excepta indulgentia concessa *in articulo mortis* (Ibid.).

Item omnes et singulae orationes in eadem Collectione (*Raccolta*) contentae, *quocumque idiomate*, dummodo versiones sint fideles, pro indulgentiarum acquisitione recitari possunt. Praeterea Summus Pontifex mandavit, ut si contigerit eandem Collectionem in aliud verti idioma, huiusmodi versio typis publicari non possit *absque approbatione S. Congregationis*.

Decreta authentica et *Raccolta* sunt igitur duae Collectiones *officiales* S. Congregationis Indulgentiarum, quarum auctoritas est maxima, utpote proveniens non tantum ex genuinitate documentorum, sed etiam ex amplissima approbatione ipsius Summi Pontificis.

617. Extat etiam tertium opus, cui titulus: *Rescripta authentica Sacrae Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, necnon Summaria Indulgentiarum, quae collegit et cum originalibus in archivio S. Congregationis Indulg. asservatis contulit Iosephus Schneider S. I. Sacerdos*. — Ratisbonae etc. typis Friderici Pustet, 1885.

Quamvis volumen hoc sit opus privatum, magna tamen auctoritas ei accedit ex approbatione S. Congregationis Indulgentiarum, quae *concessiones indulgentiarum contentas sive in Rescriptis proprie dictis sive in Summariis*, prouti ista in eodem volumine iacent, *post collationem cum originalibus in tabulario eiusdem S. Congregationis adservatis peractam, uti authenticus recognovit*.

618. *Litterae Apostolicae, Rescriptum, Decretum, Indultum*.

Gratiae, indulgentiae alique favores conceduntur vel 1° per *Constitutionem* sive *Litteras Apostolicas*, quarum nomine communiter intelliguntur quaevis diplomata Pontificia, quae si sub plumbo in forma solenni dentur, proprie *Bullae* dicuntur; si secus, *Litterae in forma Brevis* vel *Brevia* nuncupantur; 2° per

Rescriptum, quod supponit supplicationem, cuius est veluti responsum, et per hoc vel conceditur vel negatur sive in totum sive ex parte gratia petita; 3° per *Decretum*, quod per se non supponit supplicam. Decreta, quae praescriptionem seu legem vel iudicium important, plerumque provocantur ab ecclesiasticis viris seu ab Episcopis aut a Regularibus per dubia solvenda a Romanis Congregationibus, vel per petitiones alicuius gratiae, in quo ultimo casu parum differt a Rescripto; unde fit ut Rescriptum et Decretum aliquando promiscue usurpentur. Decreta interdum eduntur sub clausula *Urbis et Orbis*, et tunc generalia sunt pro omnibus nempe Christifidelibus, utpote concessionem vel ordinationem sive leges generales continentia; aliquando dantur pro aliquo peculiari loco vel causa, quae tamen ostendunt spiritum et applicationem ecclesiasticae legis, quaeque proinde omnibus maximae utilitatis sunt: quod idem dicendum de Rescriptis proprie dictis. Concessionem, quae sive per Rescripta particularia, sive per Decreta generalia fiunt, *Indulta* sive simpliciter *concessionem* nuncupantur.

§ XXI. *Conspectus conditionum et praescriptionum pro acquirendis indulgentiis.*

619. 1° *Conditiones generales* pro lucrands indulgentiis sive partialibus sive plenariis tres recensentur ex parte subiecti:

a) Ut sit in statu gratiae; b) ut habeat intentionem saltem generalem lucrandi indulgentias; c) ut opera, iniuncta rite adimpleat.

2° *Conditiones speciales* seu opera quae pro lucranda indulgentia plenaria ordinarie praescribuntur, sunt: *Confessio*, *Communio*, *Visitatio alicuius ecclesiae* seu *publici oratorii*, et *piæ Preces*.

3° In indultis autem, quibus *partiales* indulgentiae conceduntur, nulla ordinarie fit mentio de Confessione, sed adhibetur clausula: *corde saltem contrito*, ad indicandam necessitatem status gratiae pro lucranda indulgentia. Qui proinde in statu peccati mortalis reperitur, contritionis actum cum proposito Confessionis elicere tenetur; secus indulgentiam consequi nequit.

4° Pro acquisitione indulgentiarum necesse est, ut *omnia* opera iniuncta *personaliter* et *devote* impleantur iuxta tenorem concessionum. Si aliquod ex operibus iniunctis vel ex toto, vel ex parte notabili, sive per ignorantiam, sive per negligentiam, aut per impotentiam omittatur, vel aliqua ex conditionibus loci, temporis etc. non observetur, excepto casu legitimae commutationis indulgentia non acquiritur.

5° In adimplendis operibus iniunctis liberum cuique est generatim loquendo, illum ordinem servare, qui magis placuerit, dummodo saltem opus ultimum in statu gratiae absolvatur.

6° Indulgentia acquiri nequit per opus, ad quod praestandum *ex alio titulo* quis obligatur, excepto casu, quo Pontifex id expresse concedat. Rursus declaratum est, per preces iam *obligatorias* satisfieri non posse precibus a Summo Pontifice praescriptis pro acquirenda indulgentia. At Leo PP. XIII die 14 Iun. 1901 *confirmavit* resolutionem S. C. Indulg. diei 11 eiusdem mensis et anni. Postulatum fuerat.

Utrum poenitens precem aut pium opus Indulgentiis ditatum explens, possit simul et poenitentiae satisfacere et Indulgentias lucrari?

S. Congregatio respondit: *Affirmative*, facto verbo cum SSmo. Et SSmus, uti diximus, confirmavit. Integrum decretum refertur infra.

7° Preces tamen et alia pia exercitia, quae in religiosis Communitatibus iuxta praxim vel statuta peraguntur, quaeque *non obligant sub culpa*, valent ad indulgentias lucrandas, si quae dictis operibus sint adnexae. Ad eas assequendas sufficit efformare intentionem.

8° *Confessio*, quando in Brevibus praescribitur pro lucro indulgentiarum, peragi omnino debet etiam ab iis, *qui sibi lethalis peccati conscii non sunt*, licet pro his *sacramentalis absolutio* necessaria non sit, si Confessario videatur, absolutionem non esse eisdem impertiendam.

9° *Tum Confessio tum Communio* pro acquisitione indulgentiarum peragi potest *in vigilia*, nempe die, qui immediate praecedat sequentem, pro quo concessa fuerit *indulgentia quaelibet*.

10° Christifideles, qui *semel saltem in hebdomada*, nisi legitime impediuntur, solent confiteri, et nullius lethalis culpa a se post praedictam ultimam Confessionem commissae sibi consci sunt, *omnes et quascumque indulgentias* consequi possunt, etiam sine actuali Confessione, quae ceteroquin ad eas lucrandas necessaria esset.

11° Confessio *hebdomadalis* valet etiam pro lucranda indulgentia Portiunculae et aliis concessis ad instar Portiunculae. Minime vero valet, nisi in Litteris Apostolicis expresse concedatur, ad lucranda indulgentiam Iubilaei vel in forma Iubilaei.

12° Confessio hebdomadalis non suffragatur iis, qui *non solent* confiteri semel saltem in hebdomada, licet confessi sint intra hebdomadam ante festivitatem, cui annexa est indulgentia.

13° Verba: *semel saltem in hebdomada* vel *per singulas hebdomadas*, significant, confessionem fieri debere *quolibet decurrente septem dierum spatio*.

14° In iis locis, in quibus *ob inopiam Confessariorum* nequeunt fideles frequenter Confessione sacramentali expiari, conceditur a S. Sede, Rmis Ordinariis *postulantibus*, ut Confessio peracta *intra hebdomadam* ante festivitatem, cui annexa est aliqua indulgentia plenaria, suffragetur pro eiusdem acquisitione. Verba *intra hebdomadam* significant *octo dies* tantum quae festivitatem immediate praecedunt. Praefata Confessio valet etiam ad lucrandas ceteras omnes indulgentias, quae infra praedictum tempus occurrunt.

15° Item, *ob inopiam Confessariorum*, solet Apostolica Sedes, *ad petitionem Ordinariorum*, concedere, ut Confessio *habitualiter facta infra duas hebdomadas*, sufficiat ad acquirendas indulgentias eo temporis intervallo occurrentes. Per verba autem *infra duas hebdomadas* intelligitur quod Confessio fieri debet *quolibet decurrente quatuordecim dierum spatio*.

16° Christifideles suscipientes tempore paschali S. Communionem, et satisfaciunt praecepto paschali, et lucrari possunt indulgentiam, pro qua praescripta est S. Communio.

17° *Eadem Communionem* acquiri possunt *eodem die* plures indulgentiae plenariae, dummodo adimpleantur ceterae conditiones iniunctae.

18° Non est necessarium, ut sacra Communio fiat in ecclesia, quae visitari debet pro lucranda indulgentia.

19° Habitualiter infirmi e domo egredi impotentes, acquirere possunt omnes indulgentias, pro quarum lucro praescripta sit *sacra Communio et visitatio ecclesiae*, dummodo ceteris omnibus absolutis conditionibus, loco Communionis et visitationis, *alia pia opera a respectivo Confessario iniungenda, fideliter adimpleant.*

20° *Pro pueris ad S. Communionem nondum admissis*, facultas generalis dispensandi non reperitur concessa.

21° *Visitatio ecclesiae et Preces.* Nomine *visitationis* in praesenti intelligitur accessus ad locum sacrum ob motivum fidei et religionis cum intentione inibi honorandi Deum sive in se, sive in aliquo suo Sancto.

22° Si indulto concessionis pro praescripta visitatione determinatur ecclesia, haec est visitanda; secus in qualibet ecclesia vel publico oratorio fieri potest.

23° Visitatio ecclesiae impleri potest sive *ante* sive *post* aliorum operum implementum.

24° Quando pro acquisitione indulgentiarum eodem die occurrentium praescripta est visitatio ecclesiae, debet fidelis quilibet tot vicibus ecclesiam visitare, quot indulgentias lucrari vult. Opus est igitur, ut post quamlibet visitationem *quis egrediatur, et de- nuo in ecclesiam ingrediatur.*

25° Preces requisitae in indulgentiarum concessionibus ad adimplendam Summi Pontificis intentionem, sunt ad uniuscuiusque libitum, nisi peculiariter adsignentur.

26° Iniunctae piae preces effundendae satis erit si fuerint vocales.

27° Quando in rescripto concessionis non determinatur *orationis qualitas*, liberum cuique est sibi eligere orationem, sive haec sit Oratio Dominica et Salutatio Angelica, sive recitatio aliquius coronae vel Psalmi, sive sit Officium aliquod ab Ecclesia approbatum.

28° Preces recitari possunt alternatim cum socio.

29° Provisio *pro Surdo-Mutis*, quibus exhibetur modus supplendi impotentiae, qua detinentur preces recitandi pro indulgentiis

acquirendis iniunctas, exponitur in opere *Collectio Indulgentiarum* pag. 83, n. 201.

30° *Tempus acquirendi indulgentias.* Tempus pro acquisitione indulgentiarum est illud, quod in indulto concessionis determinatur, ad quod proinde attendendum est. Si in tali indulto nihil expresse habeatur, indulgentiae lucrandae incipiunt *a media nocte ad mediam noctem.*

31° Indulgentiae, quae *pro festivitibus proprie dictis* conceduntur, *ordinarie* dantur cum clausula: *a primis vespers usque ad occasum solis diei sequentis*, seu *ipsius diei festi*. Tunc visitatio ecclesiae fieri potest etiam in vigilia, non tamen ante horam, in qua communiter recitari solent *publice vespere.*

32° *Translatio indulgentiarum.* Translato festo *quoad solemnitatem et exteriorem publicam celebrationem*, transfertur et indulgentia eidem festo concessa, etiamsi non transferatur Officium cum Missa.

33° Translato tantum festo *per accidens*, idest quoad Officium et Missam infra annum, non transfertur indulgentia.

34° *Clausulae.* In documentis S. Sedis, quae indulgentias respiciunt, nonnullae reperiuntur clausulae seu formulae vel locutiones, quas vide in volumine « *Collectio Indulgentiarum* » p. 90 sqq.

CAPUT II.

URBIS ET ORBIS.

Decretum de regulis seu normis ad dignoscendas veras
Indulgentias ab apocryphis.

620. Inter cetera, quae huic S. Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae munera sunt tributa, illud supereminet discernendi nimirum veras Indulgentias ab apocryphis easque proscribendi. Cui quidem muneri satis ipsa fecit plurimis editis ad haec usque tempora decretis de apocryphis indulgentiis in authentica Decretorum collectione contentis. Verum etsi haec S. Congregatio vigilans ab ipso suae institutionis exordio semper exstiterit

quoad Indulgentiarum publicationem, ne falsae in Christianum populum irreperent, nihilominus, quum hac etiam nostra aetate non desint, qui, vel mala voluntate, aut etiam irrationabili zelo perculsi, falsas, vel ut minimum valde suspectas, indulgentias sive orationibus, sive piis exercitiis adnexas propalare inter fideles non vereantur, hinc factum est, ut plures Antistites hanc S. Congregationem adiverint, ut de aliquibus Indulgentiis suum iudicium ederet. Id potissimum praestiterunt ea causa permoti, ut non solum verae a falsis indulgentiis discernerentur, sed praesertim ut Ecclesiae hostibus via praeccluderetur eam calumniandi, et aspernendi coelestem indulgentiarum thesaurum.

Porro S. Congregatio, ut huic malo, quoad fieri posset, praesens remedium adhiberet, regulas seu normas quasdam statuere excogitavit, quibus prae oculis habitis nedum locorum Ordinariis, sed et ipsis Christifidelibus facilis aperiretur via ad dignoscendum quodnam sit ferendum iudicium de aliquibus indulgentiis, quae passim in vulgus eduntur, dubiamque praeseferunt authenticitatis notam.

Hoc vero S. Congregationis propositum SSmo Dno Nostro Leoni XIII delatum, eadem Sanctitas Sua illud approbavit iussitque quam primum executioni mandari.

Quare S. Congregatio, adhibito studio Rmorum Consultorum. Indicem praedictarum regularum elucubrandum curavit; quem deinde in generali Congregatione ad Vaticanum coadunata die 5 Maii 1898 examini Emorum PP. Cardinalium subiecit. Ibi vero postquam praefatum Indicem mature perpenderint, eundem, in aliquibus immutatum, in altera Congregatione denuo expendendum sibi reservarunt.

Quod quidem actum est in generalibus Comitiis ad Vaticanum habitis die 3 Augusti 1898, in quibus Emi et Rmi Patres Indicem uti infra proponendum censuerunt:

Regula I.

Authenticae sunt omnes indulgentiae, quae in novissima Collectione a S. Indulgentiarum Congregatione edita continentur.

Regula II.

Indulgentiae generales, quae in supradicta Collectione non exhibentur, vel quae concessae feruntur post editam Collectionem, tunc solummodo habendae erunt ut authenticae, cum earundem concessionis autographum monumentum recognitum fuerit a S. Indulgentiarum Congregatione, cui, sub nullitatis poena, exhibendum erit, antequam publicentur.

Regula III.

Authenticae habeantur Indulgentiae concessae Ordinibus et Congregationibus religiosis, Archiconfraternitatibus, Confraternitatibus, Archisodalitiis, Sodalitiis, piis Unionibus, piis Societatibus, nonnullis Ecclesiis celebrioribus, Locis piis et Obiectis devotionis, quae continentur in Summariis recognitis et approbatis a S. Congregatione Indulgentiarum, eiusque auctoritate vel venia typis editis.

Regula IV.

Non habeantur ut authenticae Indulgentiae sive generales, sive particulares, quae continentur in libris, in libellis, in summariis, in foliis, in chartulis, sive etiam in imaginibus, impressis sine approbatione auctoritatis competentis; quae approbatio concedenda erit post diligentem recognitionem et distincte exprimenda.

Regula V.

Apocryphae, vel nunc prorsus revocatae, sunt omnes Indulgentiae mille vel plurium millium annorum quocumque tempore concessae dicantur.

Regula VI.

Suspectae habeantur Indulgentiae plenariae, quae asseruntur concessae recitantibus pauca dumtaxat verba: exceptis Indulgentiis in articulo mortis.

Regula VII.

Reiciendae sunt ut apocryphae Indulgentiae, quae circumferuntur in libellis, foliis, seu chartulis impressis vel manuscriptis,

in quibus ex levibus aut etiam superstitionis causis et incertis revelationibus, vel sub illusoriis conditionibus promittuntur Indulgentiae et gratiae usum et modum excedentes.

Regula VIII.

Ut commentitia reiicienda sunt folia, et libelli, in quibus promittitur fidelibus unam alteramve precem recitantibus liberatio unius vel plurimum animarum a Purgatorio: et Indulgentiae, quae dictae promissioni adiaci solent, ut apocryphae habendae sunt.

Regula IX.

Apocryphae, vel saltem ut graviter suspectae, habeantur, Indulgentiae recentioris assertae concessionis, si ad inusitatum numerum annorum vel dierum producantur.

Quas quidem regulas per me infrascriptum Cardinalem eiusdem S. Congregationis Praefectum SSmo Dno Nostro Leoni PP. XIII relatas, in Audientia diei 10 Augusti 1899 eadem Sanctitas Sua approbavit, mandavitque per Generale Decretum publicari.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 10 Augusti 1899.

FR. HIERONYMUS M. Card. GOTTI, *Praefectus*.

L. ✠ S.

† A. SABATUCCI Archiep. Antinoen. *Secret.*

621. Commentarii in supradictas regulas, approbante S. Congregatione Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita ad opportunitatem adiecti.

Ad Regulam I.

Haec regula respicit collectionem vulgo: *Raccolta di Orazioni e pie Opere per le quali sono state concesse dai Sommi Pontefici le SS. Indulgenze*. — Roma, Tipografia della S. C. di Propaganda Fede, 1898. — Regulae vero fundamentum ex ipso fine, quem sibi S. Congregatio in edendo illo libro praestituit, manifeste patet. Iam enim anno 1877, quando prima editio Collectionis, de qua agimus, ex officio ab ipsa hac Sacra Congregatione publicanda praeparabatur, in Decreto praevio haec legebatur de-

claratio: « Summus Pontifex benigniter annuit, ut *authentica* omnium et singularum precum piorumque operum, quae usque ad praesentem diem indulgentiis ditata vel aucta fuere, sylloge seu Collectio per Secretariam eiusdem S. Congregationis quam diligentissime conficeretur ». Ideo illa prima, et postea anno 1886 pariter secunda editio ab eadem S. Congregatione declarata est authentica; nunc vero in Decreto tertiae editioni anno 1898 praefixo ita legitur: « Huiusmodi Collectionem typis S. Congregationis de Propaganda Fide cusam idem SS. D. N. Leo Pp. XIII sua apostolica auctoritate approbavit; eaque proinde *uti genuina et authentica Sylloge Indulgentiarum hactenus pro universis Christi fidelibus et pro quibusdam eorum coetibus ibidem designatis concessarum ab omnibus est retinenda* ».

Ad Regulam II.

Approbantibus Benedicto Pp. XIV, et Pio Pp. IX, a S. Congregatione Indulgentiarum diebus 28 Ianuarii 1756 et 14 Aprilis 1856 Decretum est promulgatum huius tenoris (Decr. auth. S. C. Indulg. n. 205 et 371): « Cum experientia quotidie comperiatur, complures indulgentiarum concessiones generales expediri inscia S. Congregatione, ex quo multi promanant abusus ac confusiones, re mature perpensa, praesenti Decreto declaravit, impetrantes posthac huiusmodi generales concessiones teneri sub nullitatis poena gratiae obtentae exemplar earundem concessionum ad Secretariam eiusdem S. Congregationis deferre ». Id tamen valet tantum quoad indulgentias omnino et sub omni respectu generales: quae scilicet concessae sunt omnibus fidelibus pro quibusdam precibus vel piis operibus, et quidem in perpetuum; non valet de iis, quae requirunt insuper adscriptionem in piam Unionem etc., vel visitationem determinatae ecclesiae, vel quae obligationem imponunt deferendi certum scapulare vel numisma etc., vel quae ad tempus quoddam determinatum conceduntur: istae omnes indulgentiae potius particulares censendae sunt, ad quas Decretum Benedicti XIV et Pii IX non sese extendit.

Constare autem poterit de recognitione indulgentiarum novarum generalium a S. Congregatione peracta, si indulgentiae istae

exhibentur a libris vel auctoribus omni fide dignis, qui ab ipsa S. Congregatione eiusmodi concessionem accipiunt, vel saltem, eadem permittente, eas lectoribus suis communicant.

Ad Regulam III.

Agitur hic de indulgentiis non omnino generalibus, de quibus in regula praecedenti, sed aliquo modo particularibus, ut patet ex ipso tenore huius regulae. Iamvero quaedam ex Summariis hic nominatis, uti statim in regula sequenti dicitur, a solis Episcopis recognosci et approbari possunt; alia vero Sac. Congregationi Indulgentiarum necessario sunt proponenda pro recognitione et approbatione. Patet autem, huiusmodi Summaria omnia, si certo ab ipsa S. Congregatione recognita et approbata fuerint, ab omnibus ut certo authentica habenda esse neque alia recognitione et approbatione Episcoporum indigere, etiamsi forte recognitio et approbatio Episcopalis per se sola sufficiens fuisset.

Ad Regulam IV.

In nova Constitutione de Prohibitione et Censura Librorum Decretum XVII ita habet: « Indulgentiarum libri omnes, summaria, libelli, folia etc. in quibus earum concessionem continentur, non publicentur absque competentis auctoritatis licentia ». Et in Decreto XV legitur: « Imagines quomodocumque impressae D. N. I. C., B. M. V. etc. sive preces habeant adnexas, sive absque illis edantur, sine ecclesiasticae auctoritatis licentia non publicentur ». Hinc patet, de authenticitate indulgentiarum generalium sive particularium, quomodocumque impressarum non constare, nisi adsit approbatio auctoritatis competentis; deficit enim elementum necessarium et praescriptum ad authenticitatem cognoscendam et stabilendam.

Dicitur autem approbatio *distincte exprimenda*, id est cum nomine approbantis, cum loco et tempore approbationis datae.

Auctoritas competens in genere est ipsa S. Congregatio Indulgentiarum, exceptis tamen casibus sequentibus, in quibus etiam approbatio Ordinarii loci sufficit (Decr. auth. n. 383):

1° Si agatur de edenda concessione alicuius indulgentiae particularis, vel de edendo Summario indulgentiarum, quod ex uno tantum Brevi Apostolico vel Rescripto desumendum est:

2° Si agatur de Summario ex auctoritate S. Congregationis iam vulgato, excepto tamen elencho indulgentiarum, ut aiunt, Apostolicarum (pro coronis, numismatibus etc.), qui ubicumque et quovis idiomate edatur, approbationem S. Congregationis requirit; excepta etiam quavis versione integrae Collectionis Indulgentiarum « Raccolta » dictae; singulae tamen indulgentiae in eadem contentae auctoritate Episcopi, ut patet, publicari possunt:

3° Si agatur de Summariis illarum Confraternitatum, quae ex concessione S. Sedis ab Institutis Religiosis eriguntur vel ab Archiconfraternitatibus aggregantur; tunc enim sufficit recognitio et approbatio Episcopi illius loci, ubi eiusmodi Instituta religiosa vel Archiconfraternitates sedem principalem habent (Decr. Auth. 388).

In omnibus aliis casibus recognitio et approbatio ipsius S. Congregationis requiritur, praesertim si agatur de Summario indulgentiarum vel antea collecto, sed numquam approbato, vel nunc primum ex diversis concessionibus colligendo.

Patet denique, huiusmodi Summaria omnia, si certo iam ab ipsa S. Congregatione recognita et approbata fuerint, ab omnibus ut certo authentica habenda esse, neque alia recognitione et approbatione Episcoporum indigere, etiamsi forte ex dictis recognitio et approbatio episcopalis per se sola sufficiens fuisset.

Ad Regulam V.

Indulgentiae huius generis a gravissimis auctoribus semper iudicatae sunt alienae ab usu Sedis Apostolicae. Revera si concessae referantur ante saeculum XIV, stare non possunt cum antiquiori Ecclesiae disciplina (ita Theodor. a Spiritu Sancto de Indulgentiis II, 247); manifesto enim constat saeculo XIII et etiam XIV adhuc indulgentias fuisse valde exiguas (v. g. 10, 20, 40 dierum, unius anni, raro 5 annorum vel 7, rarissime 20 annorum). Quod si posterioribus saeculis attribuantur, multa quidem extant authentica Decreta, quibus eiusmodi indulgentiae reprobantur ut apocryphae, sed ne unum quidem adhuc afferri potuit documentum talis

concessionis, quod sit *certo authenticum*. Si vero aliquod dubium de quadam huius generis indulgentia extare posset, nuper Decreto huius S. Congregationis d. d. 26 Maii 1898 omnes indulgentiae mille vel plurium millium annorum sunt revocatae: ita ut hodie ne una quidem admitti possit.

Ad Regulam VI.

Christifidelibus in articulo mortis constitutis Summi Pontifices magna liberalitate indulgentiam plenariam concedere consueverunt, ea sub conditione, ut saltem contriti corde (si SSma Sacramenta Poenitentiae et Communionis recipere non potuerint) nomen Iesu ore, vel saltem corde, devote invocaverint, et mortem ut stipendium peccati de manu Domini aequo animo susceperint. Sed praeter articulum mortis indulgentiam plenariam fidelibus pauca dumtaxat verba recitantibus concedere nunquam mos fuit Sanctae Sedis. Revera in tota Collectione authentica precum piorumque operum, quae « *Raccolta* » dicitur, ne unum quidem exemplum huius generis invenitur; si forte excipias orationem illam notissimam « En ego, o bone et dulcissime Iesu » ante imaginem Crucifixi recitandam. Sed in primis ea oratio non adeo paucis verbis constat et in ea supponitur aliqua meditatio dolorum ac vulnerum Iesu Christi Crucifixi, ac praeterea ad plenariam indulgentiam lucrandam confessio et communio et etiam preces ad mentem Summi Pontificis requiruntur. Quare hic repeti potest, quod in praecedenti regula explicanda dicebatur, nullum scilicet extare documentum *certo authenticum*, quo Christifidelibus pauca solum verba recitantibus concessa fuerit unquam a Summis Pontificibus indulgentia plenaria; multa vero Decreta certa tales indulgentias ut apocryphas vel suspectas repudiant.

Ad Regulam VII.

Haec regula explicatione vix indiget. Cum enim indulgentiae ex piis solummodo et rationalibus causis concedi debeant, S. Sedes nunquam eiusmodi naenias vel ridicula vel impossibilia promisit in elargiendis indulgentiis: immo, ne fallaci spe et noxia praesumptione fidelium mentes deciperentur, plura Concilia opportune eos monue-

runt, ne libellis vel scriptis huiusmodi temere fidem haberent (Cfr. Theodor. a Spir. Sancto II, p. 327). Sane catalogi indulgentiarum a Summis Pontificibus proscriptarum id manifeste evincunt. Sufficiat ex multis citare orationem quamdam, quae inventa fuisse dicebatur in sepulchro D. N. I. C. et revelata olim Sanctis Elisabethae, Reginae Hungariae, Mechtildi et Birgittae, quae quidem cum omnibus suis promissionibus extravagantibus iam anno 1678, et nunc iterum Decreto 26 Maii 1898 ab hac S. Congregatione ut apocrypha reprobata est.

Ad Regulam VIII.

Etsi Summi Pontifices praeteritis saeculis ea etiam formula in indulgentiis concedendis usi sint, ut Christifidelibus certas orationes (non pauca tantum verba, uti supra in regula sexta) recitantibus, vel pia quaedam opera peragentibus liberationem unius animae ex purgatorio promitterent, id tamen communiter alio sensu intelligi non debet, quam ut indulgentia quaevis plenaria fidelibus viventibus a Summis Pontificibus oblata, etiam animae cuicumque in purgatorio detentae applicabilis declarata fuerit, uti fert stylus Curiae hodie usitatus. Certo autem ex authenticis documentis probari nequit, quemquam illorum liberationem plurium simul animarum a purgatorio unquam promisisse, multoque minus pro recitatione unius alteriusve precis tantum.

Quemadmodum igitur assertiones eiusmodi uti male fundatae haberi debent, ita etiam indulgentiae promissionibus talibus adiectae, ut apocryphae nulliusque valoris reiiciendae sunt: eo vel magis, quod eiusmodi indulgentiae plerumque iis inusitatis modumque excedentibus sunt accensendae, de quibus in regula praecedenti dictum est.

Ad Regulam IX.

Ecclesia ex multo iam tempore indulgentias partiales, ut notum est, certis quibusdam formulis stabilibus concedere solet, uti v. g. 50, 100, 200 vel 300 dierum, vel unius anni, vel 3, 5, 7 annorum et totidem quadragenarum; sed a praxi Sedis Apostolicae omnino alienae sunt indulgentiae v. g. 1080 dierum, quemadmo-

dum legebantur indicatae in quibusdam numismatibus B. M. V., quae ante quadraginta fere annos Laureti vendebantur: quae ideo ab hac S. Congregatione die 23 Februarii 1856 declaratae sunt apocryphae (Decr. auth. n. 370). Nostris hisce diebus saepe in foliis ideo indulgentiae maximi dierum numeri indicantur, quia auctores seu editores *numeros annorum et quadragenarum proprio suo arbitrio in correspondentes numeros dierum converterunt*; ita ut calculo huiusmodi facto statim mille vel plura millia dierum indulgentiae prodierint. Quod quidem ex aemulatione quadam non laudabili provenire indubium est; ita enim demonstrare ad oculos volunt, indulgentias v. g. unius confraternitatis vel pii operis esse maiores illis, quae aliis similibus fuerunt concessae. Desiderandum valde est ut, Ordinarii locorum eiusmodi schedas vel libellos minime approbent, etiamsi calculus veritati undequaque respondere videretur.

CAPUT III.

Monita pro occasione Iubilaei (1).

622. Monita excerpta ex Constitutione Benedicti XIV, quae incipit *Convocatis* et ex altera, cuius exordium *Inter praeteritos* de usu facultatum confessariis tributarum occasione Iubilaei edita, eorundem confessoriorum commoditati iussu Sanctissimi Domini Nostris Leonis divina providentia Papae XIII.

Singulares ad expiandos animos facultates, quae sacri Iubilaei causa Poenitentiariis minoribus et Confessariis ab Apostolica Sede demandari solent, perspicuum est, intelligenter et caute, hoc est ratione et iudicio administrari oportere. Si temere, si inconsiderate negligenterque adhibeantur, in perturbationem disciplinae facile cadent, imo finem ipsum, quo spectant natura sua, quod est bonum animarum verum et solidum, non tam assequuntur quam frustrabuntur. Idcirco Benedictus XIV, cum facultates extra ordinem, sacri

(1) Licet Iubilaei tempus elapsum iam sit, nihilominus non inutile arbitramur inserere in praesenti Libro materiam huius et sequentis capituli.

Iubilaei gratia, dedisset per Constitutionem Apostolicam *Convocatis*, de prudenti rectoque earum usu *Monita* attexuit iussis gravi auctoritate Confessariis intendere ad ea animum acriter, eademque sic sequi ut normam maxime tutam inviolateque servandam.

Idem placuit Sanctissimo Domino Nostro Leoni XIII: qui scilicet eius consilii sapientia atque utilitate perspecta, decessoris sui exemplum imitatione renovandum iudicavit. Videlicet iis ipsis Litteris Apostolicis, quas de *facultatibus* nuper dedit, *Monita* illa Benedictina separatim publicari ad commoditatem ac normam Confessariorum iussit, nonnihil tamen immutata convenienter temporis, ita ut intelligi observarique eo modo debeant, quo infra scripta sunt:

I. Primo meminerint Confessarii firma perstare quae in Constitutione *Sacramentum Poenitentiae* de complici in sexto a Benedicto XIV statuta sunt an. 1741. Excepto quidem crimine absolutionis complicis, quod semel aut bis admissum fuerit, quo in casu facultas conceditur.

II. Advertant, absolutiones, commutationes, dispensationes, quarum ipsis potestas collata est, non posse a se exerceri extra actum sacramentalis Confessionis, neque easdem a poenitentiariis minoribus tum ordinariis, tum extraordinariis posse exerceri extra suam cuiusque basilicam vel ecclesiam, nisi in casibus alias sibi a Maiori Poenitentario permissis vel permittendis; vel in casu administrandi Poenitentiae Sacramentum alicui infirmo, qui cum corporalis aegritudinis causa ad Basilicas seu Ecclesias ipsis respective designatas accedere personaliter nequeat, eorum aliquem arcessendum duxerit, ut Confessionem Sacramentalem pro Iubilaei consecutione apud ipsum expleat (*ex* § 25).

III. Non praetermittant suam cuique poenitenti salutarem poenitentiam imponere in Sacramento, ne praetextu quidem Iubilaei per eundem poenitentem consequendi (*ex* § 26).

IV. Ab occultis censuris ob partem laesam incursis non prius absolvant quam parti laesae poenitens satisfecerit: vel si prius poenitens nequeat, non eum absolvant, nisi serio promittat, se satisfacturum, cum primum poterit.

V. In publicis Censuris, quarum absolutio est Poenitentiariis minoribus impertita, satisfactioni praedictae consulatur iuxta praxim

Poenitentiariae Apostolicae, ad quam dirigendus erit poenitens cum libello supplici, in quo, expresso nomine, cognomine ac dioecesi poenitentis, et casu huiusmodi publicae censurae subiecto, scribat subtus Confessarius testimonium absolutionis ab eadem censura concessae: inde enim ex Poenitentiariae Officio recipiet Breve in forma *Missi vel remissi* iuxta ipsius Officii praxim (*ex eadem Bulla §§ 5 et 27*).

VI. Violantibus clausuram Monialium ad malum finem in casibus etiam occultis, imponant prohibitionem accedendi in posterum ad Monasterium illud, eiusque Ecclesiam, monendo poenitentes, ita ipsos absolvi a censuris ob relatum violationem incursis, ut si impositam illam prohibitionem non servaverint, relabantur eo ipso in easdem censuras. Quod si eae sint poenitentis ac locorum circumstantiae, ut executioni mandari nequeat praescripta isthaec conditio, consulatur Cardinalis Maior Poenitentiarius, qui pro sui prudentia, ubi ita necessitas postularit, dispensare super eadem poterit (*ex § 28*).

VII. Religiosos vero suam violantes clausuram per mulierum introductionem ad malum finem ita a censuris propterea incursis absolvant, ut super inhabilitate ulterius per hoc contracta ad dignitates et officia sui Ordinis consequenda nullatenus cum iisdem dispensent (*ex § 29*).

VIII. A lectione prohibitorum librorum, eorum praesertim, qui in *Const. Apostolicae Sedis* designantur, non ante absolvant, quam poenitens libros, quos in sua potestate habet, Inquisitori vel Ordinario vel ipsi Confessario aut alii facultatem eosdem retinendi habenti tradiderit, vel se quamprimum poterit, traditurum promiserit, si tradere ante absolutionem nequeat (*ex § 30*).

IX. Regulares a suo Ordine apostatas vel fugitivos non absolvant, quamdiu extra Ordinem permanserint, nisi firmum propositum gerant ad suum Ordinem redeundi; quibus tamen idoneo tempore ad id exquendum praefinito, absolutionem elargiantur cum reincidentia, ut eo termino elapso intelligant, se fore relapsuros in eandem sententiam et censuras, quibus ante erant innodati: et durante dicto termino moneantur, ipsis esse prohibitum exercitium sacrorum Ordinum donec habitum resumpserint et ad Religionem

redierint sub obedientia Superiorum (*ex § 32 et ex tabella facult. Poenitent. tribut*).

X. Personis Romam ad Iubilaeum consequendum venire volentibus, non intelligitur data veniendi libertas sine obtento alias necessario suorum respective Superiorum consensu (*ex § 43*).

XI. Romanorum appellatione, quoad visitationes quatuor Basilicarum per viginti dies peragendas, comprehenduntur omnes et singuli nati atque habitantes Romae, sicut etiam nati atque habitantes in Suburbano vinearum tractu intra quintum ab Urbe lapidem. Incolarum autem nomine ad eundem effectum intelliguntur omnes illi, qui certum aliquod officium in Urbe obtinent, vel cum spe illud obtinendi moram ibidem trahunt, ideoque in ipsa quasi domicilium acquirunt, omnesque illi, qui ad eandem Urbem vel ad aliquem suburbanum locum intra quintum lapidem, ut supra, se contulerunt alia quacumque de causa, quam praesentis Iubilaei lucrandi, vel, si ipsius lucrandi causa ad Urbem accesserint, eo tamen animo sunt, ut per maiorem anni partem, seu ultra sex menses, ibi commorentur. Reliqui omnes Peregrinorum aut Externorum nomine, quoad visitationes earundem Basilicarum per decem dies agendas, se comprehensos intelligant (*ex § 44*).

XII. Confessionem et Communionem, ad Iubilaeum lucrandum iniunctas, hand necesse est visitationibus quatuor Basilicarum praemittere. Satis erit vel huiusmodi visitationum decursu vel etiam iisdem expletis, Confessionis et Communionis Sacramenta suscipere (*ex § 45*).

XIII. Cum Confessio sacramentalis sit opus iniunctum, peragenda etiam erit ab eo, qui solis peccatis venialibus teneatur, si lucrari Iubilaeum velit (*ex § 46*).

XIV. Si quis post Confessionem peractam, in lethale peccatum (quod Deus avertat) incidit, antequam omnia omnino opera ad Iubilaeum lucrandum iniuncta expleverit, Confessionem denuo praemittere debet, priusquam ultimum saltem ex aliis iniunctis operibus expleat, ut Indulgentiam Iubilaeo adnexam consequatur (*ex § 47*).

XV. Quamvis iniuncta Communio sit, pueri tamen, qui nondum ad primam Communionem admissi fuerint, neque intra Annum

Sanctum, Parochi proprii vel Confessarii iudicio, admittendi videantur, censeri possunt ab isto iniuncto opere legitime impediti, eisdemque Communio in aliud pium opus, arbitrio Confessarii praescribendum, commutabitur (*ex* § 48).

XVI. Ad iniunctam Basilicarum visitationem perficiendam non opus est in easdem Basilicas per Portas Sanctas vel per harum aliquam ingredi vel regredi (*ex* § 49).

XVII. Si quod superveniat indultum, quo visitationum numerus initio praescriptus ad minorem redigatur, quisquis ante eiusmodi indultum visitationes Basilicarum per aliquas vices peregerit, visitationes a se iam peractas utiliter ipse computare poterit ad conficiendum numerum visitationum eo indulto praescriptarum, superaddendo nimirum alias, quae desint ad explendam summam indulto praefinitam. Si vero summam seu numerum indulto praefinitum antea iam expleverit, vel etiam excesserit, unum saltem diem visitationis quatuor Basilicarum praeterea adiungat, ut indulti beneficio uti valeat (*ex* § 50 *et ex Const. Inter praeteritos* § 82).

XVIII. Iniunctae piae preces, in singularum visitatione Basilicarum, ad fines Sanctitatis Suae propositos et in Bulla indictionis expressos, effundendae, satis erit si vocales fuerint. Qui sola mente ad eosdem fines orare voluerit, laudandus est; aliquam tamen etiam vocalem orationem adiungat (*ex* § 51).

XIX. Qui per Anni Sancti spatium bis aut pluries omnia et singula opera, primitus in huius Iubilaei indictione praescripta, vel superveniente forsitan aliquo indulto ea, quae in ipsius Indulti concessione pro eiusdem Iubilaei consecutione praescribuntur, plene iteraverit; vel prius ad Indictionis, deinde ad indulti formam, vel prius ad formam indulti unius, deinde ad alterius fortasse diversi formam, ut praefertur, iteraverit, bis quoque aut pluries poterit Anni Sancti Iubilaeum lucrari. Ita enim habita ratione annui spatii, ad quod huiusmodi Iubilaeum protenditur, placuit Sanctitati Suae de Apostolicae liberalitatis plenitudine indulgere, ita tamen, ut qui semel illarum gratiarum particeps factus est prima vice, qua Iubilaeum consecutus est seu qua omnia praescripta opera implevit, iterum earum particeps fieri non poterit, si post primam Iubilaei acquisitionem iterum in censuras incurrerit, aut casus reservatos

commiserit, vel novis votorum dispensationibus aut commutationibus indigeat (*Convocatis* § 52 — *Inter praeteritos* § 84).

Si vero forte alicui huiusmodi gratiarum necessitas tunc solum occurrat, postquam iam acquisiverit Iubilaeum, seu postquam omnia opera praescripta impleverit, semel iisdem gratis eum gaudere posse Sanctitas Sua benigne concedit.

XX. Absolutio a censuris, praeter eas, quae datae sint ad reincidentiam; item commutationes votorum et dispensationes iuxta concessas Iubilaei anno respectivas facultates, semel obtentae, permanent in suo vigore, etiamsi contigerit, eum qui illas iam obtinuerat, mutato postea, quod prius habuerat, sincero et serio proposito Iubilaeum hoc lucrandi ac proinde reliqua ad id lucrandum necessaria opera adimplendi, de eodem Iubilaeo consequendo amplius non laborare (*ex* § 54).

XXI. Suspendio facultatum absolvendi, dispensandi etc. pro Anno Sancto denunciata per Apostolicas litteras Sanctissimi Domini Nostri datas Pridie Kal. Octobris vertentis anni non comprehendit ipsam Romanam Urbem, in qua hoc maxime anno praestat operariorum copiam et auxilia pro expediendis poenitentibus non imminui. Quicumque ergo in eadem Alma Urbe huiusmodi facultatibus alioquin legitime muniti reperiantur, easdem per hunc quoque annum in ipsa Urbe, iuxta tenorem ac praefinitum tempus uniuscuiusque concessionis alias obtentae, exercere libere poterunt (*ex* § 55).

XXII. Extra Urbem vero servanda omnino erit suspensio facultatum in memoratis Litteris praescripta, per quam non modo facultates illas, quae causa vel occasione Indulgentiarum concessae fuerint, verum etiam ceteras quaslibet quocumque alio titulo et causa concessas, praedicto anno durante, suspensas esse et censi debere declarat Sanctitas Sua; illis dumtaxat exceptis, quae ab ipsa generali suspensione memoratis Litteris fuerunt praeservatae (*ex* § 56).

XXIII. Meminerint insuper, *vere poenitentes et confessos* eos dumtaxat intelligi, qui Confessionem actualem rite emiserint: eam proinde omnino necessariam esse ad Iubilaeum assequendum, nec Confessionem *in voto* sufficere. Item Communionem *Sacramentalem simul et spiritualem* peragendam esse, quae nimirum iuxta Tri-

dentini Concilii monitum (*Sess. 13, cap. 8*), illorum est, *qui ita se prius probant et instruunt, ut vestem nuptialem induti ad divinam mensam accedant*: hinc Iubilaeum non lucrari nec qui sacramentaliter dumtaxat Eucharistiam sumunt, ut peccatores: nec qui spiritualiter tantum, qui nimirum voto illum caelestem panem edentes, fide viva, quae per dilectionem operatur, fructum eius et utilitatem sentiunt (*Ex Constit. Bened. XIV. — Inter praeteritos § 2, 7*).

XXIV. Visitatio quatuor Basilicarum in uno die fieri debet, vel nimirum ab una ad alteram median noctem, vel a vespers diei praecedentis usque ad subsequentis vespertina crepuscula (*Ex Bulla cit. § 11. 13*).

XXV. Noverint Poenitentarii minores, alique Confessarii peculiaribus, Iubilaei causa, facultatibus instructi, non obstante amplitudine verborum super omnibus peccatis et excessibus quantumlibet gravibus et enormibus, interdictum sibi esse quidquid in Constitutione « *Pastor bonus* » Cardinali Poenitentiaro Maiori interdictum est, prout essent ex. gr. qui vivente Romano Pontifice circa Successoris electionem tractatus inierint, suffragia comparaverint, aut pactiones fecerint, et qui astrologia iudiciaria vel per se vel per alios de statu reipublicae christianae, sive de vita aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis inquisierint. Quod si aliquis ex praedictis casibus iisdem occurrat, adeant Cardinalem Maiorem Poenitentiarium, cui opportuna et necessaria remedia a Sanctitate Sua praescribentur (*Ex Bulla cit. § 39*).

XXVI. Facultas *commutandi vota dispensando* distinguitur a sola ac simplici commutatione, quae subrogationem exigeret materiae fere aequalis: sed commutatio mixta cum dispensatione est capax verae inaequalitatis inter materiam voti et rem subrogatam.

XXVII. Cum visitatio Basilicarum non sit opus, ad quod praeecepto ullo quis obligetur, sed novum onus ad consequendam Indulgentiam impositum, commutatio eiusdem fieri nequit in alia opera, ad quae poenitens ex alio titulo sit adstrictus (*ibid. § 53*).

Quae quidem Monita in memoratis Benedicti XIV Constitutionibus luculenter proposita, mandavit Sanctissimus Dominus Noster in lucem iterum tradi, ut ex ipsorum praescripto tutissima in ani-

marum procuratione regula praesto sit; atque ut praesenti eorundem collectioni fides habeatur, ab aliquo Sacrae Poenitentiariae Officiali, addito eiusdem Tribunalis sigillo, subsignari iussit.

Datum Romae ex sacra Poenitentiaria anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo nonagesimo nono, Kalendis Novembris, Pontificatus SSmi Domini Nostri Leonis Papae XIII anno vicesimo secundo.

Ex eadem S. Poenitentiaria Apostolica.

623. Quaesitum est: An facultates Episcopis vel Ordinariis a S. Sede *pro foro externo* concessae, suspensae sint per Bullam « *Quod Pontificum* » tempore Iubilaei?

S. Poenitentiaria respondet: Negative. Datum Romae in S. Poenitentiaria die 26 Decembris 1899.

CAPUT IV.

Facultates a Summo Pontifice Leone XIII confessariis impertitae, pro tempore Iubilaei magni anni 1901 (1).

624. I. Moniales earumque Novitiae sibi ad hunc effectum eligere poterunt Confessarium quemcumque ad excipiendas Monialium Confessiones ab actuali Ordinario loci approbatum.

II. Ceteri omnes utriusque sexus Christifideles tam laici quam ecclesiastici, saeculares et cuiusvis Ordinis et Instituti etiam specialiter nominandi Regulares poterunt ad eundem effectum sibi eligere quemcumque presbyterum Confessarium, tam Saecularem, quam cuiusvis Ordinis et Instituti etiam diversi Regularem, ab Ordinario actuali loci ad audiendas personarum saecularium confessiones approbatum; vel, si agatur de Regularibus, Confessarium proprii Ordinis eligere volentibus, a Praelato Regulari ad suorum Religiosorum audiendas confessiones approbatum.

(1) Ex Bulla incip. *Temporis quidem sacri*, octavo kalend. Ian. 1900, quae integre refertur in *Act. S. Sed.* vol. 33, pag. 349.

III. Confessario ita approbato et ad effectum lucrandi Iubilaei electo facultatem hac vice concedimus intra dictum semestris spatium in foro dumtaxat conscientiae absolvendi ab excommunicationis, suspensionis et aliis ecclesiasticis sententiis et censuris a iure vel ab homine quavis de causa latis seu inflictis, etiam Ordinariis locorum, ac Nobis et Sedi Apostolicae, etiam in casibus cuicumque ac Summo Pontifici et Sedi Apostolicae speciali licet forma reservatis, et qui alias in concessione quantumvis ampla non intelligerentur concessi, necnon ab omnibus peccatis et excessibus, quantumcumque gravibus et enormibus, etiam iisdem Ordinariis ac Nobis et Sedi Apostolicae, ut praefertur, reservatis, iniuncta poenitentia salutaris aliisque de iure iniungendis. Excipitur crimen absolutionis complicitis, quod ter, aut amplius admissum fuerit. — Praecipue vero haereticos, qui fuerint publice dogmatizantes, ne absolvat, nisi, abiurata haeresi, scandalum, ut par est reparaverint; item qui bona vel iura ecclesiastica acquisierint sine venia, ne absolvat nisi iis restitutis aut se composuerint, vel sincere promiserint, quam primum se composituros apud Ordinarium, vel apud Sanctam Sedem.

IV. Item vota quaecumque etiam iurata, et Sedi Apostolicae reservata (Castitatis, Religionis et obligatoriiis, quae a tertio acceptata fuerint, seu in quibus agatur de damno tertii semper exceptis, necnon poenalibus, quae praeservativa a peccato nuncupantur, nisi commutatio futura iudicetur eiusmodi, ut non minus a peccato committendo refraenet, quam prior voti materia) in alia pia et salutaria opera commutare; et cum poenitentibus huiusmodi in Sacris Ordinibus constitutis etiam Regularibus super occulta irregularitate ad exercitium eorundem Ordinum et ad superiorum assecutionem, ob censurarum violationem dumtaxat contracta dispensare possit, dummodo ad forum ecclesiasticum non sit deducta, nec facile deducenda.

V. Similique modo cum illis, qui scienter vel ignoranter, cum impedimento gradus secundi et tertii, vel tertii solius, aut tertii et quarti, vel quarti solius consanguinitatis, vel affinitatis etiam ex copula licita provenientes, matrimonium iam contraxerunt, dummodo huiusmodi impedimentum occultum remaneat, dispen-

sare pro foro tantum conscientiae possit ad remanendum in matrimonio.

VI. Similiter, pro foro conscientiae tantum dispensare valeat super impedimento dirimente occulto tam primi et secundi, quam primi tantum, aut secundi tantum gradus affinitatis ex copula illicita provenientis in matrimonio contracto; atque etiam, dummodo causae graves et quae canonice sufficientes habentur intersint, in contrahendo: ita tamen ut, si huiusmodi affinitas proveniat ex copula cum matre desponsatae, vel desponsandae, huius nativitas copulam antecesserit, et non aliter.

VII. Dispensare similiter, pro eodem foro, tam de contracto, quam de contrahendo possit super impedimento cognationis spiritualis, itemque super occulto impedimento criminis neutro tamen machinante, idest quando solum concurrant adulterium et fides data de matrimonio contrahendo post coniugis mortem.

VIII. Dispensare ad petendum debitum possit in casu affinitatis incestuosae matrimonio supervenientis.

IX. Ad petendum pariter debitum cum illis, qui voto simplici castitatis obstricti matrimonium contraxerunt, dispensare valeat illos monendo facturos contra id votum, si extra usum matrimonialem delinquant, ac remansuros eodem prorsus ac antea voto obstrictos, si coniugi supervixerint.

X. Nolumus autem per praesentes litteras super aliqua alia irregularitate vel publica, vel occulta, seu defectu aut nota, aliaque incapacitate, aut inhabilitate quoquo modo contractis dispensare, vel aliquam facultatem tribuere super praemissis dispensandi, seu habilitandi, et in pristinum statum restituendi etiam in foro conscientiae; nolumus ulli Confessario facultatem tribuere absolvendi complicem in quolibet inhonesto contra sextum Praeceptum peccato; aut complici licentiam impertiri eligendi confessarium huiusmodi ad effectum praesentium, ut iam in Constitutione Benedicti XIV, quae incipit SACRAMENTUM POENITENTIAE declaratum fuit; nec quidquam praefatae et aliis pontificiis Constitutionibus derogare volumus quoad obligationem denuntiationum; neque demum iis, qui a Nobis et Apostolica Sede, vel ab aliquo Praelato seu Iudice ecclesiastico nominatim excommunicati, suspensi, interdicti,

seu alias in sententias et censuras incidisse declarati vel publice denunciati fuerint, nisi intra tempus dictorum sex mensium satisfacerint, et cum partibus, ubi opus fuerit, concordaverint, ullo modo has easdem Litteras suffragari posse aut debere.

NOTANDUM. Si qui autem post obtentas absolutiones a censuris aut votorum commutationes seu dispensationes praedictas, serium illud ac sincerum ad id alias requisitum propositum eiusdem Iubilaei lucrandi, ac cetera necessaria opera adimplendi mutaverint; licet propter id ipsum a peccati reatu immunes vix censi possint: nihilominus huiusmodi absolutiones, commutationes et dispensationes ab ipsis cum praedicta animi dispositione obtentas, in suo vigore persistere decernimus et declaramus (*Ibid.*).

*Dubium quoad modum perficiendi processiones ad
lucrandum Iubilaeum.*

BEATISSIME PATER,

625. Episcopus Baionensis in Gallia ad pedes Sanctitatis Vestrae humiliter provolutus, sequentis dubii solutionem suppliciter postulat.

Quidam Parochi, dum Iubilaei visitationes processionaliter exequantur, isto modo procedunt:

Ordinata ad designatas ecclesias processione, ut preces minori cum perturbatione effundantur, et insuper, ne processionalis ordo distrahatur, clerus, praecedente Cruce, comitantibusque primis ex processione visitandam ecclesiam ingreditur, ceteri autem iuxta processionalis seriem ad fores ecclesiae et per viam consistunt, et tunc fit oratio communis, populo partim intra, partim extra ecclesiam permanente. Qua finita, ad aliam ecclesiam proceditur eodem modo. Quaeritur an talis ecclesiarum visitatio, in qua populi maior pars minime in sacram aedem ingreditur, ad lucrandam Iubilaei indulgentiam sufficiat, etiamsi ecclesiae totum populum continere possint.

Sacra Poenitentiaria, de speciali et expressa Apostolica auctoritate circa praemissa rescribit et providet, ut sequitur:

Pro sanatione quoad praeteritum; quoad futurum moderatores processionum curent, ut in ecclesiam ingrediantur omnes qui in ea contineri possunt.

Datum Romae, in S. Poenitentiaria, die 18 Octobris 1901.

B. POMPILI, S. P. Corrector.

CAPUT V.

De Sacratissimo Corde Iesu.

§ 1. *Decretum Urbis et Orbis quoad festum SS. Cordis Iesu.*

626. Summus Pontifex Leo XIII, Sacrorum Rituum Congregationis audito consilio, sequentia decrevit:

I. Nulla facta immutatione relate ad eos, qui amplioribus ex Apostolicae Sedis indulto gaudent privilegiis, Festum Sanctissimi Cordis Iesu *ritu duplicis primae classis* sine octava in universa Ecclesia amodo celebretur; absque praecepto audiendi Sacrum et a servilibus operibus abstinendi.

II. Idem Festum Feria VI *post Octavam Corporis Christi*, veluti in sede propria, *recolatur*; et nonnisi Solemnitatibus primariis eiusdem ritus occurrentibus locum cedat; quibus in casibus, die immediate ea Festa sequenti, veluti in sede propria reponatur.

III. In concurrentia Festi SSmi Cordis Iesu cum die octava Corporis Christi, *Vesperae integrae fiant de eadem octava*, sine ulla commemoratione, attenta indole peculiari utriusque Festi. Quoad concurrentiam vero cum duplicibus primae classis ambae Vesperae ordinentur ad tramitem Rubricarum et Decretorum Sacrae Rituum Congregationis.

IV. Insuper ad fidelium pietatem erga Sacratissimum Cor Iesu impensius fovendam, SSmus Dominus Noster libens ultro concessit, ut in cunctis Ecclesiis et Oratoriis, in quibus die festo, sive proprio sive translato, ipsius Sacri Cordis Iesu, coram SSma Eucharistia persolventur divina Officia; Clerus et populus, qui hisce Officiis intererit, easdem lucretur Indulgentias, quas fidelibus, divinis

Officiis per octiduum Corporis Christi adsistentibus, Summi Pontifices elargiti sunt (*Has Indulgentias reperies descriptas in nostra Collect. Indulg. p. 128, n. 284*).

V. In iis vero Ecclesiis et Oratoriis, ubi Feria VI, quae prima unoquoque in mense occurrit, peculiaria exercitia pietatis in honorem divini Cordis, approbante loci Ordinario, mane peragentur; Beatissimus Pater indulsit, ut hisce exercitiis addi valeat Missa votiva de Sacro Corde; dummodo in illam diem non incidat aliquod Festum Domini, aut duplex primae classis, vel Feria, Vigilia, Octava ex privilegiatis: de cetero servatis rubricis (S. R. C. 28 Iunii, Festo SS. Cordis Iesu, ann. 1889. N. 3712).

627. Expostulatum est: Utrum Missa votiva de Sacro Corde Iesu, per decretum *Urbis et Orbis*, diei 28 Iunii 1889, indulta, dici possit Feria VI, quae prima in Ianuario mense occurrit, quando in illam diem incidit Vigilia Epiphaniae?

S. R. C. die 29 Nov. 1901, respondit: *Negative*.

628. Sequentia insuper declarata sunt ab eadem S. Congr. die 27 Martii 1902:

I. Indultum de Missa votiva Sacratissimi Cordis Iesu in prima Feria VI cuiusque mensis iuxta Decretum *Urbis et Orbis*, N. 3712, diei 28 Iunii 1889, non valet pro Ecclesiis ubi *unus tantum Sacerdos adest, qui Missam conventualem Officio convenientem celebrare debet*.

II. Praefata Missa votiva celebrari non potest diebus festis de praecepto in Ecclesiis ubi *unus tantum Sacerdos adest, qui applicare tenetur pro populo*.

III. Eadem Missa dici non potest in festo Purificationis B. M. V., cum hoc Festum incidit in supradictam Feriam VI, *attento mysterio, ob quod Festum Purificationis B. M. V. aequiparatur festo Domini*.

§ II. *Decretum Urbis et Orbis: quoad Litanias*
SS. Cordis Iesu.

629. SSmus Dnus Noster Leo PP. XIII per Decretum Sacrorum Rituum Congregationis diei 27 Iunii 1898 Litanias Sacratiss-

simi Cordis Iesu approbavit, illasque publice recitari vel decantari in Ecclesiis et Oratoriis Dioecesium *Massilien.* et *Augustodunen.* atque *Ordinis Visitationis B. M. V.* benigne indulsit. Permotus deinde precibus plurium Sacrorum Antistitum, religiosarum Familiarum et piarum Consociationum, concedere dignatus est, ut eadem Litaniae SS. Cordis Iesu iam probatae et *indulgentiis tercentum dierum* auctae, ubique terrarum tum privatim tum publice recitari et decantari in posterum valeant (S. R. C. die 2 Apr. 1899. N. 4017).

Litaniae de Sacro Corde Iesu.

630. Kyrie, eleison, — Christe, eleison, — Kyrie, eleison.

Christe, audi nos, — Christe, exaudi nos.

Pater de coelis Deus, miserere nobis.

Fili Redemptor mundi Deus, »

Spiritus Sancte Deus, »

Sancta Trinitas unus Deus, »

Cor Iesu, Filii Patris aeterni, »

Cor Iesu, in sinu Virginis Matris a Spiritu Sancto
formatum, »

Cor Iesu, Verbo Dei substantialiter unitum, »

Cor Iesu, Maiestatis infinitae, »

Cor Iesu, Templum Dei sanctum, »

Cor Iesu, Tabernaculum Altissimi, »

Cor Iesu, Domus Dei et porta coeli, »

Cor Iesu, Fornax ardens caritatis, »

Cor Iesu, Iustitiae et amoris receptaculum, »

Cor Iesu, Bonitate et amore plenum, »

Cor Iesu, Virtutum omnium abyssus, »

Cor Iesu, Omni laude dignissimum, »

Cor Iesu, Rex et centrum omnium cordium, »

Cor Iesu, In quo sunt omnes thesauri sapientiae et
scientiae, »

Cor Iesu, In quo habitat omnis plenitudo divinitatis, »

Cor Iesu, In quo Pater sibi bene complacuit, »

Cor Iesu, De cuius plenitudine omnes nos accepimus, miserere nobis.

Cor Iesu, Desiderium collum aeternorum, »

Cor Iesu, Patiens et multae misericordiae, »

Cor Iesu, Dives in omnes qui invocant Te, »

Cor Iesu, Fons vitae et sanctitatis, »

Cor Iesu, Propitiatio pro peccatis nostris, »

Cor Iesu, Saturatum opprobriis, »

Cor Iesu, Attritum propter scelera nostra, »

Cor Iesu, Usque ad mortem obediens factum, »

Cor Iesu, Lancea perforatum, »

Cor Iesu, Fons totius consolationis, »

Cor Iesu, Vita et resurrectio nostra, »

Cor Iesu, Pax et reconciliatio nostra, »

Cor Iesu, Victima peccatorum »

Cor Iesu, Salus in Te sperantium, »

Cor Iesu, Spes in Te morientium, »

Cor Iesu, Deliciae sanctorum omnium, »

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis Domine.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos Domine.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Ÿ. Iesu mitis et humilis Corde,

R. Fac cor nostrum secundum Cor tuum.

OREMUS

Omnipotens sempiterne Deus, respice in Cor dilectissimi Filii tui, et in laudes et satisfactiones, quas in nomine peccatorum tibi persolvit, iisque misericordiam tuam petentibus, Tu veniam concede placatus, in nomine eiusdem Filii Tui Iesu Christi, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

(S. R. C. die 2 April. 1899. N. 4017).

§ III. *Consecratio universi generis humani*

Sacratissimo Cordi Iesu.

631. Idem Summus Pontifex per Litteras Encyclicas, incip. *Annum Sanctum*, die 25 Maii 1899, pro devotione, qua fervet

erga amatissimum Cor Iesu, atque studio remedium afferendi malis, quibus magis in dies premur, eidem Sacratissimo Cordi consecravit *mundum universum*. Et ut haec consecratio solemniori ritu fieret, triduanas preces, praedictis Litaniis adhibitis, indixit in toto terrarum orbe, exhibita etiam *consecrationis formula* postremo die recitanda.

Formula consecrationis ad Sacratissimum Cor Iesu recitanda.

632. Iesu dulcissime, Redemptor humani generis, respice nos ad altare tuum humillime provolutos. Tui sumus, tui esse volumus; quo autem Tibi coniuncti firmitus esse possimus, en hodie Sacratissimo Cordi tuo se quisque nostrum sponte dedicat. — Te quidem multi novere numquam: Te, spretis mandatis tuis, multi repudiarunt. Miserere utrorumque, benignissime Iesu: atque ad sanctum Cor tuum rape universos. Rex esto, Domine, nec fidelium tantum qui nullo tempore discessere a te, sed etiam prodigorum filiorum qui Te reliquerunt: fac hos, ut domum paternam cito repetant, ne miseria et fame pereant. Rex esto eorum, quos aut opinionum error deceptos habet, aut discordia separatos, eosque ad portum veritatis atque ad unitatem fidei revoca, ut brevi fiat unum ovile et unus pastor. Rex esto denique eorum omnium, qui in vetere gentium superstitione versantur, eosque e tenebris vindicare ne renuas in Dei lumen et regnum. Largire, Domine, Ecclesiae tuae securam cum incolumitate libertatem; largire cunctis gentibus tranquillitatem ordinis: perfice, ut ab utroque terrae vertice una resonet vox: Sit laus divino Cordi, per quod nobis parata salus: ipsi gloria et honor in saecula: Amen.

633. *Perseverantia in devotione erga SS. Cor Iesu.* In memoratis Encyclicis Litteris Summus Pontifex edicit, ex huiusmodi solemnibus oblationibus uberes incundissimosque fructus in singulos fideles, imo et in omne genus hominum, derivaturos, confidere. Ut autem concepta spes novas in dies vires acquirat, uberioresque obtineat messem, necesse est, ut excitata iam pietas erga SS. divini Redemptoris Cor, stabilis perseveret, imo alatur indesinenter. Constans enim perseverantia in precibus, quamdam vim offeret dulcis-

simo Iesu Cordi. Hinc Beatissimus Pater commendat quam maxime eum morem, qui iam in pluribus ecclesiis obtinuit, ut *per integrum mensem Iunium* varia pietatis obsequia divino Cordi publice praestentur: quod ut libentius perficiatur, thesauros Ecclesiae reserans, *tercentorum dierum indulgentiam* Christifidelibus impertit, toties lucrandam, quoties sacris huiusmodi exercitiis interfuerint; *plenariam* vero iis, qui saltem decem in mense vicibus idipsum praestiterint.

634. *Commendatur pia praxis in prima qualibet sexta feria cuiusvis mensis.* Magnopere etiam in votis habet Beatissimus Pater, ut praxis (supra memorata) iam in pluribus locis usurpata, qua prima qualibet sexta feria cuiusvis mensis nonnulla obsequia peraguntur in honorem SS. Cordis, largius assidue propagetur: recitatis publice Litanis, quas nuper Ipse probavit, et iterata consecrationis formula a se proposita.

635. *Commendatur adscriptio iuvenum Sodalitatis a Sacro Iesu Corde.* SSmus Pater vehementer etiam exoptat, ut adolescentes, ii maxime qui litteris scientisque dant operam, in eas Societates congregentur, quae *pii coetus* vel *sodalitia a Sacro Iesu Corde* nuncupantur. Constant nimirum ex illo delectorum adolescentium agmine, qui, dato sponte nomine, statuta per hebdomadam die et hora, in aediculas aut templa, aut ipsorum litterariorum ludorum sacella conveniunt, ibique, alicuius Sacerdotis ductu, pia quaedam in honorem Sacri Cordis Iesu exercitia devote peragunt. — Qui pariter coetus iniri ac frequentari poterunt inter adultos, in iis quae, varii generis, *Societates catholicae* nuncupantur.

636. Ceterum piae eiusmodi exercitationes nullimode a SSmo Patre indicuntur; sed omnia Ipse Episcoporum prudentiae et sagacitati permittit, in quorum studiosa voluntate plane confidit: illud unice exoptans, ut in populis christianis pietas erga Sacratissimum Cor Domini Iesu indesinenter floreat et virescat (Ex Litteris S. R. C. de Cultu Sacratissimi Cordis Iesu amplificando, die 24 Iul. 1899. N. 4045).

637. *Quoad translationem diei Festi SS. Cordis Iesu.* Coetus Presbyterorum Saecularium S. Pauli Apostoli in Urbe Summo Pontifici Pio PP. VII humiliter significarunt in multis Templis iustis

de causis non eodem, quem Ecclesia constituit, die Festum SS. Cordis Iesu celebrari consuevisse; quapropter ab Eo suppliciter petiverunt, ut veniam daret, qua Missae SS. Cordis Iesu propriae eo die celebrari possent, quo Festum ageretur: simulque concederet Indulgentiam plenariam omnibus Christifidelibus, qui confessi et sacra Communione refecti, pias preces in Templum, ubi Festum celebratur, ad mentem Summi Pontificis D. O. M. fuderint; quibus postulationibus Sanctitas Sua ita satisfacit:

Ex audientia SSmi, die 7 Iulii 1815. SSmus benigne annuit pro gratia in omnibus et in perpetuum, de licentia tamen Ordinariorum respective locorum quoad translationem diei Festi: contrariis non obstantibus. P. F. Card. Galeffi ».

638. Eiusmodi Rescripto Secretariae... Sacrae Rituum Congregationi nuper exhibito, Moderator Primariae Congregationis SSmi Cordis Iesu penes Ecclesiam de Pace in Urbe ab ipsa Sacra Congregatione humiliter postulavit: Utrum, iuxta praxim eiusdem S. Congregationis, omnes Missae propriae de SS. Corde Iesu celebrari valeant in solemnitate translata ipsius SS. Cordis et qualibet die a Rmis Ordinariis locorum in casu designata?

Et Sacra Rituum Congregatio, die 23 Iulii 1897 rescribendum censuit: Firmiter manente Festo SS. Cordis Iesu affixo Feriae VI post Octavam Corporis Christi quotannis recolendo cum Officio et Missa propriis iuxta Rubricas et Decreta, eiusdem Festi *externam solemnitatem*, ad tramitem Rescripti supra relati, in aliam diem a Rmis Ordinariis locorum designatam posse in unoquoque anno transferri, etiam cum privilegio celebrationis Missae propriae de ipsomet SS. Corde Iesu: hoc autem privilegium iuxta praxim Sacrorum Rituum Congregationis excludi, *quoad Missam solemnem*, a duplicibus primae classis et a Dominicis privilegiatis item primae classis; et *quoad Missas lectas*, etiam a duplicibus secundae classis, nec non a Dominicis, Feriis, Vigiliis, Octavisque privilegiatis; atque ea sub lege illud adhiberi posse, ut numquam omittatur Missa Conventualis vel Parochialis Officio diei respondens, ubi eam celebrandi adsit obligatio; et servantur Rubricae (N. 3960; *Romana*).

Plura alia de SS. Corde Iesu videantur apud *Raccolta*, pag. 181 sq. edit. 1898; et apud nostram *Collect. Indulg.* pag. 144 sq.

639. *Obiectum cultus SS. Cordis Iesu.* Oportet probe noscere obiectum huius cultus, ut omnis ab eo superstitionis umbra arceatur. Fideles, docet Summus Pontifex Pius VI, Const. *Auctorem Fidei*, adorant Cor Iesu non quidem cum separatione vel praecisione a divinitate, sed illud adorant, ut est *Cor Iesu, Cor nempe personae Verbi*, cui inseparabiliter unitum est, ad eum modum quo exsangu Corpus Christi in triduo mortis sine separatione aut praecisione a divinitate adorabile fuit in sepulcro (Cf. propos. damnat. 63).

In hoc igitur latrentico cultu nos Catholici adoramus *una adoratione* personam Verbi incarnati, atque in hac persona humanitatem totam et *speciatim* ipsum SS. Cor Iesu vivum et animatum, atque unitum hypostatice, considerando hoc formaliter ut Cor personae divinae incarnatae et ut symbolum infiniti amoris, quo Christus nos dilexit, usque ad effusionem Sanguinis.

§ IV. *Decretum URBIS ET ORBIS; quo Christifidelibus, qui sive publice sive privatim, mense Iunio, oraverint in honorem SSmi Cordis Iesu, nonnullae conceduntur Indulgentiae.*

640. Quo cultus erga Sacratissimum Cor Iesu per Catholicam Ecclesiam tam late diffusus adhuc maiora incrementa susciperet, f. r. Pius IX per Decretum S. Congregationis Indulgentiarum d. d. 8 Maii 1873, nec non SSmus Dnus Noster Leo PP. XIII per litteras Emi S. Rituum Congregationis Praefecti sub die 21 Iulii 1899 ad universos Episcopos transmissas, eum morem in pluribus Ecclesiis iam obtinentem, ut per integrum mensem Iunium varia pietatis obsequia divino Cordi praestarentur quam maxime commendarunt, eique Indulgentias adnexuerunt.

Quoniam vero de eisdem Indulgentiis ab utroque Pontifice concessis pro memoratis piis exercitiis, mense Iunio peragendis aliquod dubium obortum fuerit, ad illud removendum, immo ut fideles amplioribus etiam collatis gratiis spiritualibus ad cultum eiusdem SS. Cordis validius excitentur, Sacra Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a SSmo Dno Nostro specialiter tributis ea decernit quae sequuntur.

Omnes Christifideles, qui *sive publice, sive privatim* peculiaribus precibus devotique animi obsequiis in honorem SS. Cordis Iesu, mense Iunio, corde saltem contrito vacaverint, *Indulgentiam septem annorum totidemque quadragenarum* semel singulis dicti mensis diebus lucentur.

Qui vero Christifideles *privatim tantum* singulis dicti mensis diebus praefata obsequia praestiterint simulque una die vel intra memoratum mensem vel ex octo prioribus mensis Iulii vere poenitentes, confessi ac S. Synaxi refecti aliquam Ecclesiam vel publicum Oratorium visitaverint, ibique ad mentem Summi Pontificis pias preces effuderint, *Plenariam Indulgentiam* consequentur.

Quam quidem plenariam Indulgentiam etiam ii fideles lucentur, qui saltem *decem in mense vicibus* eiusmodi exercitiis publice peractis interfuerint itemque supra memorata pia opera adimpleverint.

Quas omnes Indulgentias eadem S. Congregatio etiam animabus igne purgatorio detentis fore applicabiles declarat.

Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 30 Maii 1902.

L. ✠ S.

S. Card. CRETONI, *Praefectus*.

† FRANCISCUS SOGARO, Archiep. Amiden., *Secretarius*.

§ V. *Indulgentiae concessae recitantibus Parvum
Officium SS. Cordis Iesu.*

PIUS PAPA X.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

641. Curavit exponendum Nobis Venerabilis Frater Iosephus Episcopus Andegavensis, quamplures fideles illis in regionibus Parvum Officium SSmi Cordis Iesu a Sacrorum Rituum Congregatione recognitum et adprobatum devote quovis die recitare solitos esse, eamque constantem in precibus perseverantiam fidem excitare, ac potissimum sinceræ charitatis ardorem fovere ac provehere. Quo vero tam laudabile studium erga SSimum Iesu Cor in dies magis

provehatur, enixas Nobis idem Antistes preces adhibuit, ut coelestes Ecclesiae thesauros reserantes, fidelibus parvum idem Officium recitantibus nonnullas alias indulgentias largiri dignaremur; Nosque id rati in spirituale christiani gregis bonum quam maxime cessurum, votis hisce piis annuendum, quantum in Domino possumus, existimavimus. Quae cum ita sint, de Omnipotentis Dei misericordia, ac BB. Petri et Pauli Apostolorum Eius auctoritate confisi, praeter indulgentiam partialem *biscentum dierum* iis concessam per similes Apostolicas Litteras die XII mensis Decembris anno MDCCCXI datas, qui dictum parvum Officium, vel latina vel vernacula lingua, dummodo versio sit fidelis et rite probata, devoto et contrito corde, quovis anni die recitaverint, atque ad mentem Romani Pontificis oraverint, omnibus pariter et singulis fidelibus ex utroque sexu, qui per solidum mensem ipsum officium integrum singulis diebus recitaverint, ac vere poenitentes et confessi ac S. Communionem refecti, uno ad cuiusque eorum libitum eligendo intra mensis ipsius spatium die publicum quodvis templum visitent, ibique pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione ac S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effundant, *Plenariam* omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem, quam etiam animabus christifidelium quae Deo in charitate coniunctae ab hac luce migraverint, per modum suffragii applicare possint, misericorditer in Domino concedimus et largimur. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die 1 Mart. 1904, Pontificatus Nostri Anno Primo.

CAPUT VI.

De Indulgentiis adnexis recitationi quarundam precum
et de nonnullis declarationibus.

§ 1. *Indulgentiae concessae iis fidelibus, qui qualibet die mensis Ianuarii aliquod obsequium praestiterint SSmo Nomini Iesu.*

642. Summus Pontifex Leo XIII per Breve incip. *A nulla quidem re* de die 21 Dec. 1891, rogante Congregatione Indulgentiis

Sacrisque Reliquiis praeposita « Omnibus, ita in cit. Brevi, et singulis Christifidelibus, qui speciale aliquod obsequium *SSmo Nominis Iesu* quolibet die mensis Ianuarii devote exhibuerint, *tercentos dies*, si id in Ecclesia vel publico Oratorio praestiterint; si vero privatim, *centum tantum dies* de numero poenaliū in forma Ecclesiae solita expungimus. Iisdem vero Christifidelibus, qui praefato pio exercitio publice, idest in aliqua Ecclesia vel publico Oratorio quotidie adstiterint, et postremo die, quo idem pium exercitium explebitur, vere poenitentes et confessi ad Sacram Synaxim accesserint, et pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione, ac S. Matris Ecclesiae exaltatione preces ad Deum effuderint, *Plenariam* omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Quas omnes et singulas indulgentias.... etiam animabus in Purgatorio detentis per modum suffragii applicari posse indulgemus.... (Apud *Acta S. Sed.* vol. 34, pag. 425).

§ II. *Indulgentia concessa recitantibus versiculum*

« Requiem aeternam » etc.

643. Summus Pontifex Leo XIII annuens precibus Sibi oblatis a Paulo Buguet praeposito generali piacularis Operis pro animabus derelictis loci « *Montisligeon* » dioecesis *Sagien*, omnibus et singulis Christifidelibus, contrito saltem corde ac devote *qualibet vice* recitantibus versiculum cum responsorio « *Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis* » concessit indulgentiam *quingenta dierum* defunctis tantum applicabilem (Breve *Oblatis*, die 22 Martii 1902).

§ III. *Indulgentia concessa recitantibus*

invocationem « Mon Dieu (Mio Dio) » etc.

644. Item universis et singulis utriusque sexus Christifidelibus, qui quotidie mense integro hanc invocationem: *Mon Dieu, mon unique bien, Vous êtes tout pour moi, que je sois tout pour Vous*, quolibet idiomate, dummodo versio sit fidelis, devote reci-

taverint, et uno eiusdem mensis die ad cuiusque arbitrium sibi eligendo vere poenitentes et confessi ac S. Communione refecti, quamlibet Ecclesiam seu Oratorium publicum devote visitaverint, ibique ad mentem Summi Pontificis pias ad Deum preces effuderint, concessa est a praelaudato Summo Pontifice *Indulgentia Plenaria*.

Praeterea eisdem fidelibus, qui corde saltem contrito *quolibet anni die* praedictam invocationem devote recitaverint, *tercentorum dierum Indulgentiam* defunctis quoque applicabilem concessit idem Pontifex (Brev. *Supplices* die 13 Mart. 1902).

§ IV. URBIS ET ORBIS, *Indulgentia 50 dierum adnexa Iaculatoriae* « Deus sit benedictus ».

645. Solent pii Christifideles, dum blasphemias in Deum, vel Deiparam Virginem aliosve Sanctos proferre audiunt, ut aliquo modo tantam impietatem reparent, Sancto Dei Nomini benedicere hac iaculatoria prece: « *Deus sit benedictus!* (*Dio sia benedetto!*). Quae piissima praxis ut magis magisque propagetur, SSmo Dno Nostro Pio PP. X preces porrectae sunt, ut fidelibus praedictam orationem iaculatoriam pronuntiantibus aliquam Indulgentiam elargiri dignaretur.

Et Sanctitas Sua die 28 Nov. 1903 Indulgentiam *quingenta dierum* concessit, defunctis quoque applicabilem, *toties*, a Christifidelibus lucranda, *quoties* iidem, blasphemias audientes, corde saltem contrito ac devote eandem iaculatoriam precem pronuntia-verint.

§ V. *Indulgentia 300 dierum concessa recitantibus Orationes seu formulam Oblationis pro temperantia seu abstinentia.*

PIUS PAPA X.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

646. Cum, sicuti ad Nos retulit dilectus filius Iosephus-Blasius Senden, Sacerdos, in dioecesi Leodiensi, pia, suffragante Episcopo, temperantiae Societas instituta reperiatur, cuius Socii abstinentiam

ab excessibus ebrietatis inter fideles provehere student, potissimum quotidiana recitatione piae oblationis seu deprecationis, qua salutarem ipsam abstinenciam pollicentur; Nos, ut exercitatio tam frugifera cum uberiori spirituali emolumento evadat, de Omnipotentis Dei misericordia ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis ex utroque sexu fidelibus, ubique terrarum degentibus, qui quovis anni die, contrito saltem corde, quocumque idiomate, dummodo versio sit fidelis, piam oblationem, quae, iuxta exemplar, quod a Sacrorum Rituum Congregatione probatum et latina lingua inscriptum in Tabulario Secretariae Nostrae Brevium asservari iussimus, verbis incipit « *Deus Pater meus* » et desinit in haec verba « *ad gloriam tuam immolat in altari, Amen* » devote recitent, in forma Ecclesiae consueta de numero poenaliurn dierum *trecentos* expungimus. Largimur insuper fidelibus iisdem, si malint, liceat partiali supradicta indulgentia functorum vita labes poenasque expiare. Non obstantibus contrariis quibuscumque. Praesentibus in perpetuum valituris.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die XXIX. Martii MCMIV. Pontificatus Nostri Anno Primo.

Tenor autem Oblationis sequens est: Oblatio.

Deus Pater meus, ad ostendendum meum erga te amorem, ad reparandum honorem tuum sauciatum, ad obtinendam salutem animarum, firmiter statuo hac die neque vinum, neque siceram, nec ullum potum inebriantem sumere.

Hanc tibi mortificationem offero in unione sacrificii Filii tui Iesu Christi, qui quotidie sese ad gloriam tuam immolat in altari. Amen.

§ VI *Indulgentiae concessae recitantibus orationem
Christo Iesu in Cruce.*

BEATISSIMO PADRE (1),

647. Maria Lampel v. Castagna, profondamente prostrata al bacio del S. Piede, umilmente supplica la S. V. degnarsi accordare a chi reciterà la seguente orazione qualche spirituale indulgenza.

(1) *Acta S. Sed.* vol. 36, p. 248 sq.

A Gesù sulla Croce.

Signor mio Crocifisso, accogliete benigno la preghiera che vi faccio ora pel momento della mia morte, quando cioè pel suo approssimarsi verranno meno tutti i miei sentimenti.

Allorchè dunque, o mio Gesù, i miei occhi languidi e morenti non potranno più rimirarvi, sovvengavi di quella occhiata amorosa che ora vi rivolgo, ed abbiate pietà di me.

Quando le mie labbra inaridite non potranno più baciare le vostre santissime Piaghe, ricordatevi dei baci che ora v' imprimo, ed abbiate pietà di me.

Quando le mie mani irrigidite non potranno più stringere la vostra Croce, ricordatevi del sentimento con cui ora lo faccio, ed abbiate pietà di me.

E quando finalmente la mia lingua ingrossata e paralizzata non potrà più pronunziare parola, ricordatevi della mia invocazione di questo momento.

Gesù, Giuseppe, Maria vi raccomando l'anima mia.

A quanti reciteranno la presente preghiera accordiamo per una volta al giorno l'indulgenza di 300 giorni e per due volte all'anno, se confessati e comunicati, l'indulgenza plenaria.

Dal Vaticano li 31 Agosto 1903.

PIO PP. X.

N. B. S. Congregatio Indulgentiarum per Rescriptum diei 5 Sept. 1903, declaravit supra relatas Indulgentias esse animabus quoque defunctorum in Purgatorio degentibus applicabiles.

BEATISSIME PATER,

(*Latine*). Maria Lampel v. Castagna, ad osculum S. Pedis profunde provoluta, humiliter Sanctitatem Tuam supplicat, ut spirituales aliquam Indulgentiam hanc orationem recitantibus concedere digneris:

Christo Iesu in Cruce.

Iesu mi Crucifixe, suscipe benignus precem, quam nunc pro meae mortis articulo tibi fundo, quando illa iam appetente, omnes mei sensus deficient.

Cum igitur, dulcissime Iesu, mei oculi languidi ac demissi te non amplius respicere poterunt, memento illius succensi aspectus quem nunc tibi converto, et miserere mei.

Cum labia mea arefacta non amplius tuas sacratissimas Plagas osculari poterunt, memento illorum osculorum, quae nunc tibi figo, et miserere mei.

Cum manus meae frigidae non amplius tuam Crucem amplecti poterunt, memento sensus, quo nunc hoc ago et miserere mei.

Et cum tandem mea lingua tumens et immobilis non amplius loqui poterit, memento meae invocationis huius momenti.

Iesu, Ioseph, Maria, vobis commendo animam meam.

Omnibus hanc orationem recitantibus, concedimus semel in die Indulgentiam 300 dierum, et bis in anno, dummodo ad Sacramenta confessionis et communionis accesserint, Indulgentiam plenariam.

Ex Aedibus Vaticanis, die 31 Augusti 1903.

PIUS PP. X.

§ VII. *Indulgentia biscentum dierum concessa est omnibus Clericis, infrascriptam Orationem recitantibus*

648. Maximilianus Franzini, Director spiritualis Seminarii Vaticani petiit a Summo Pontifice, ut concedere dignaretur aliquam Indulgentiam *singulis Clericis*, qui lumen a Domino ad vocationem dignoscendam exoptantes, sequentem Orationem recitant:

Indignus ego sum, o mi Deus, indignissimus Tibi inserviendi in sacerdotali Ministerio, per quod Corpus et Sanguis Iesu Christi Filii tui in tuis altaribus offertur. Nullum in me, ad hunc honorem assequendum inest meritum, miser peccator cum sim, merum nihil, imo minus nihilo, ob meam malitiam, ad nihil aliud aptus, quam ad peccandum. Sed, ex quo in me sentio quemdam impulsu, me ad clericalem militiam excitantem, nec tamen a memetipso discernere valeo, an hoc sit mea praesumptio, an tua inspiratio: Tibi me humiliter subiicio, ac Te rogo, ut mihi ostendas, utrum id sit iuxta tuum beneplacitum; nihil enim contra tuam voluntatem exe-

qui volo. O, qui es lux mundi, me illumina: et, si hoc meum cogitatum est tua vocatio, da mihi gratiam prompte Tibi obediendi, ac insuper Tibi digne obsecrandi. Sin autem, Domine, me ad ministerium sacerdotale non vocas, aut me in hoc bonum Sacerdotem futurum non vides, sed contra, mali exempli et scandali in Ecclesia, ne permittas me unquam talem ingredi viam, quae ad damnationem perduceret.

Sanctissima Virgo, Mater Dei et Mater Boni Consilii, his meis humilibus precibus virtutem adice: ac tuis quoque meritis, tuaeque intercessionem impetrem a Domino, me in omnibus habere non secundum meam, sed secundum suam sanctam voluntatem.

Pater, Ave, Gloria.

Ex audientia Sanctissimi, die 8 Februarii 1901.

Sanctissimus, auditis expositis, biscentum dierum indulgentiam omnibus Clericis, praedictam orationem corde saltem contrito recitantibus, benigne concessit; iussitque praesentes litteras Sacrae Congregationi Indulgentiis praepositae praesentari. Contrariis quibuscumque non obstantibus. In quorum, etc.

† CASIMIRUS, Archiep. Naupacten. *Adessor S. Officii.*

§ VIII. *Indulgentia concessa religiosis Communitatibus sequentem invocationem recitantibus.*

649. Ad preces Rmi Cononici Paschalis Antonelli Summus Pontifex Pius X, sub die 27 Ian. 1904, concessit Indulgentiam *tercentum dierum* semel in die lucrandam, animabus etiam in Purgatorio detentis applicabilem, omnibus Religiosis Communitatibus sequentem invocationem recitantibus:

« O Maria, per i gloriosi trionfi del tuo Immacolato Concepimento, aiuta, esaudisci e consola questa pia Comunità e tutte le nostre famiglie ».

Dat. Romae ex Secretaria S. Indulg. Congregationis, die 28 Ian. 1904.

(*Latine*). « Oh Maria, per gloriosos tuae Immaculatae Conceptionis triumphos, adiuva, exaudi et solare hanc piam Communitatem, cunctasque nostras familias ».

§ IX. *Indulgentia 300 dierum adnexa Orationi in honorem Nostrae Dominae Lapurdensis, et 100 dierum adnexa cuidam invocationi ad eamdem B. Virg.*

LEO PP. XIII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

650. Oblatis Nobis ab Antistite Tarbiensi precibus benigne annuentes, de Omnipotentis Dei misericordia ac BB. Petri et Pauli App. eius auctoritate confisi per praesentes, omnibus et singulis fidelibus ex utroque sexu, qui corde saltem contrito et devote orationem *quoties recitent* quocumque idiomate, dummodo versio fidelis sit, exaratam in honorem Nostrae Dominae Lapurdensis, cuius exemplar latine inscriptum atque legitima auctoritate probatum verbis incipit: « *Sancta Maria Mater Dei* »... ac desinit in verba « *in hac vita Iesum Christum et in aeternitate. Amen* » in Tabulario Secretariae Nostrae Brevium asservari iussimus in forma Ecclesiae consueta, *toties tercentos* de poenaliū numero *dies* expungimus ac largimur iisdem liceat si malint partiali hac indulgentia labes poenasque functorum vita expiare...

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 23 Iunii 1902.

Oratio ad Dominam nostram Lourdensem.

Sancta Maria Mater Dei, quae apud Lourdes oppidum visibilem te ostendere dignata es, ut hominum fidem renovares, eosque adduceres ad divinum Filium tuum Iesum Christum Dominum nostrum; Tu, quae ad secreta misericordiae tuae manifestanda humilem puellam elegisti, quo clarius materna animi tui sensa effulgerent, nostrisque sperandorum bonorum adderes fiduciam; Tu, quae effata es: « *Immaculata Conceptio ego sum* », ut innocentiae pretium infinitum, idemque divinae amicitiae, pignus ostenderes; Tu, quae, instauratis duodeviginti apparitionibus, actis verbis-

que orandi et poenitendi necessitatem perpetuo commendasti, quibus praesidiis unice placabilem Deum conciliare possumus, eiusque iuxta supplicia detorquere; Tu, cuius suavissimae invitationes, toto Orbe personantes, ad tuum Specum prodigiosum turbas innumerabiles filiorum tuorum acciverunt; ecce o pia Domina nostra Lourdensis, ad pedes tuos procumbimus, et absque dubitatione bona cuncta et coelestia munera consequi confidimus, te intercedente, cuius preces apud Deum nunquam irritate dilabi possunt.

Qui te diligunt, o Iesu Christi Mater et Mater hominum divina, id prae ceteris donis enixe petunt, uti scilicet Deo fideliter in terris serviant, quo mereantur in coelis eum amare in aeternum. Audi nos, quaesumus supplicantes hac die; ab inimicis salutis nostrae defende nos, imo etiam a nostra humana infirmitate: et una cum venia peccatorum elapsae vitae, nobis impetra usque ad exitum non peccandi propositum perseverans.

Te deprecamur etiam, ut in tuam tuellam parentes nostros recipias, coniunctos, amicos, beneficos; speciali autem cura eos qui a debitis religionis officiis misere desciverunt. Utinam resipiscant, et tuis fidelibus servis adnumerentur!

Nostram denique patriam suppliciter tibi commendamus, uti ei bene facias. Multa quidem sunt, quorum venia genti nostrae est imploranda. At vero, etsi in plurimis offendimus, nunquam tamen optimi quique nostrorum asserere destiterunt, Te unam et Matrem et Reginam nostram esse et fore: Tuque patriae nostrae signa praeclara charitatis rependisti; nec eam, uti confidimus, unquam desereres, postquam praecipuo favore tantisque beneficiis cumulasti.

Dum corda nostra, nostrasque preces ante pedes tuos effundimus, o Domina nostra Lourdensis, o Immaculata Virgo, oblivisci nos nullo pacto possumus Sancti Patris nostri summique Pontificis, tum eiusdem ipsius, tum etiam Ecclesiae catholicae, quam Filius tuus divinus ei demandavit regendam in via salutis aeternae. Uti nos, ipse quoque in te spem omnem posuit. Ipsum protege, bona Virgo, fausta ei cuncta concede, in tot aerumnis positum robora et consolare, viresque adde regno summi Dei amplificando. — O Mater misericordiae esto nobis « Causa laetitiae », ostende nobis et dona in hac vita Iesum Christum et in aeternitate. Amen.

Item, Indulgentia 100 dierum concessa est iaculatoriae
 « Nostra Domina Lourdensis, ora pro nobis » !

LEO PP. XIII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

Oblatis Nobis ab Antistite Tarbien. precibus benigne annuentes, de Omnipotentis Dei misericordia ac BB. Petri et Pauli App. eius auctoritate confisi per praesentes omnibus et singulis fidelibus ex utroque sexu, qui quolibet anni die piam invocationem *Nostra Domina Lourdensis, ora pro nobis* contrito saltem corde ac devote recitent, in forma Ecclesiae solita *de numero dierum poenaliu centum expungimus*, atque insuper iis largimur hac partiali indulgentia liceant, si malint, *functorum vita* labes poenasque expiare...

Die 25 Jun. 1902.

§ X. *Indulgentiae concessae recitantibus infrascriptas orationes in honorem S. Ioannis Baptistae (1).*

651. Sacerdos Ioannes Baptista M. Menghini, Caeremoniarius Apostolicus, Summum Pontificem Pium X exoravit, ut, quo devotio erga magnum D. N. I. C. Praecursorem S. Ioannem Baptistam magis augeatur, concedere in perpetuum dignaretur cunctis fidelibus devote ac contrito corde infrascriptas preces recitantibus Indulgentiam *ducentorum dierum*, semel in unoque die lucrandam; *trecentorum dierum* iis, qui easdem per triduum vel ad novendum recitaverint; *Plenariam* in decursu tridui vel novendii aut vel infra octo subsequentes dies, dummodo eas singulis tridui vel novendii diebus recitaverint, SS. Confessionis et Communionis Sacramenta susceperint, et iuxta intentionem Summi Pontificis oraverint. S. V. insuper exorat, ut praefatae indulgentiae animabus Purgatorii per modum suffragii applicari possint.

(1) Preces in hoc Rescripto contentae sunt tantum in textu italico. Versionem latinam desumpsimus ex *Act. Ord. Min.* ann. XXIII, pag. 116-117.

Oratio ad S. Ioannem Baptistam.

I. — Glorioso S. Ioannes Baptista, inter natos mulierum maxime Propheta (Luc. VII, 28), qui licet ex materno utero sanctificatus, et vita innocentissima donatus, desertum tamen petisti, ut ibi austeritati ac poenitentiae vacares: impetra nobis a Domino, ut cordis saltem affectu ab omnibus terrenis bonis abstracti, christianae vacemus mortificationi cum interna recollectione et spiritu sanctae orationis.

Pater, Ave, Gloria.

II. — Apostole zelantissime, qui absque ullo in aliis prodigio patrato, sed solo vitae poenitentis exemplo, verbique tui efficacia turbas post te attraxisti, ut eas praeparares Messiae digne suscipiendo, divinaeque doctrinae auscultandae: fac, ut nobis quoque detur sanctae vitae exemplo ac honorum operum exercitio multas ad Deum animas perducere, eas praesertim, quae in erroris et ignorantiae tenebris sedent vitiis corruptae.

Pater, Ave, Gloria.

III. — Martyr invicte, qui, ob Dei honorem, animorumque salutem, constanti fortitudine, vitae quoque dispendio, impio obstitisti Herodi, aperte eum arguens propter suos perversos ac dissolutos mores; impetra nobis fortem ac generosum animum, ut, spreto quocumque humano respectu, aperte fidem nostram profiteamur, ac doctrinam Iesu Christi, divini Magistri nostri, sectemur.

Orazione a S. Giovanni Battista.

I. — O glorioso S. Giovanni Battista, fra i nati di donne il profeta più grande (Luc. VII, 28), voi, benchè santificato fin dal seno materno, e di vita innocentissima, purtuttavia voleste ritirarvi nel deserto, per ivi praticare l'austerità e la penitenza; deh! otteneteci dal Signore la grazia, che, distaccati, almeno coll'affetto del cuore da ogni bene terreno, pratichiamo la cristiana mortificazione col raccoglimento interiore e con lo spirito di santa orazione.

Pater, Ave, Gloria.

II. — O Apostolo zelantissimo, che senza operare in altri alcun prodigio, ma solamente coll' esempio della vostra vita penitente e coll' efficacia della vostra parola, vi traeste dietro le turbe, per disporle ad accogliere degnamente il Messia ed ascoltarne le celesti dottrine; deh! fate che ancora a noi sia dato, coll' esempio di una santa vita, e coll' esercizio delle buone opere di condurre molte anime a Dio; quelle soprattutto che sono avvolte nelle tenebre dell' errore e dell' ignoranza e traviate dal vizio.

Pater, Ave, Gloria.

III. — O Martire invitto, che per l' onore di Dio e per la salute delle anime, con fermezza costante vi opponeste, a costo pur della vita, all' empio Erode, rimproverandogli apertamente la sua vita perversa e dissoluta; deh! impetrateci un cuore forte e generoso, affinchè, vincendo ogni umano rispetto, francamente professiamo la nostra fede, e seguiamo gl' insegnamenti di Gesù Cristo nostro divino Maestro.

Pater, Ave, Gloria.

✠. Ora pro nobis, S. Ioannes Baptista.

℟. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS.

Dens, qui praesentem diem honorabilem nobis in Beati Ioannis Nativitate (commemoratione) fecisti; da populis tuis spiritualium gratiam gaudiorum, et omnium fidelium mentes dirige in viam salutis aeternae. Per Christum Dominum Nostrum. Amen.

Summus Pontifex pro gratia annuit iuxta preces. Die 9 Februarii 1904.

§ XI. *Indulgentiae concessae recitantibus sequentem Antiphonam cum versiculis et Oratione in honorem S. Stephani Protomartyris.*

652. Nicolaus Camilli, Archiepiscopus titularis Tomitanus, ad osculum S. Pedis humiliter provolutus, a S. V. aliquam petit indulgentiam pro omnibus recitantibus sequentem Antiphonam cum versiculis et Oratione in honorem S. Stephani Protomartyris.

Antiphona. Elegerunt Apostoli Stephanum Levitam plenum fide et Spiritu Sancto, quem lapidaverunt Iudaei orantem et dicentem: *Domine Iesu, accipe spiritum meum, et non statuas illis hoc peccatum.*

✠. Meritis et precibus Beati Stephani.

℞. Propitius esto, Domine, populo tuo.

Oratio. Omnipotens, sempiternus Deus, qui primitias Martyrum in beati Levitae Stephani sanguine dedicasti, tribue, quaesumus, ut pro nobis intercessor existat, qui pro suis etiam persecutoribus exoravit Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. — ℞. Amen.

Summus Pontifex Pius X, die 3 Ian. 1904, omnibus Christifidelibus praefatam Antiphonam cum versiculis et Oratione, corde saltem contrito ac devote recitantibus, Indulgentiam *tercentum dierum*, semel in die acquirendam, benigne concessit; iis vero Christifidelibus, qui eandem Antiphonam cum versiculis et Oratione quotidie per annum recitaverint, clementer elargitus est *plenariam Indulgentiam* die 3 Augusti et 26 Decembris lucrandam, dummodo dictis diebus iidem Christifideles vere poenitentes, confessi ac S. Synaxi reflecti aliquam ecclesiam vel publicum oratorium visitaverint, ibique pias ad Deum preces iuxta mentem Sanctitatis Suae fuderint: quas Indulgentias, *defunctis quoque applicabiles* eadem Sanctitas Sua fore declaravit.

Datum ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita die 23 Ian. 1904.

Modificatio praemissi Rescripti.

Praelaudatus Nicolaus Iosephus Camilli Archiepiscopus Tomitanus haec exposuit:

In Audientia diei 3 Ian. anni curr. Sanctitas Vestra largiri dignata est recitantibus antiphonam cum versiculis et oratione in honorem S. Stephani Protomartyris indulgentiam partialem singulis diebus et plenariam duobus diebus festis Sancti, nempe 3 Aug., et 26 Dec. Cum autem in Rescripto S. Congregationis Indulgentiis SS. Reliquiis praepositae sub die 23 eiusdem mensis Ian., inter conditiones pro iisdem plenariis Indulgentiis lucrandis illa quoque recen-

seatur conditio, iuxta quam praedicta Antiphona recitanda sit quotidie per integrum annum, ideo, ut fideles facilius memoratas plenarias Indulgentias acquirere possint, orator benignam Rescripti modificationem a Sanctitate Vestra postulat, ita ut huiusmodi Indulgentiae duobus supradictis festis vel die infra ipsas octavas ab omnibus, qui Antiphonam etc. *in novendialibus* unumquodque festum praecedentibus, lucrari valeant. Et Deus etc. ‘

SSmus Dnus Noster Pius PP. X in Audientia habita die 8 Iun. ab Emo Card. Praefecto S. C. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae *benigne annuit pro gratia iuxta preces*, firmo manente in ceteris tenore Rescripti in supplici libello memorati. Praesenti in perpetuum valituro... Contrariis non obstantibus quibuscumque... Die 8 Iun. 1904 (Vid. originalem textum italicum penes *Act. S. Sed.* vol. 36, p. 749; *Act. Ord. Min.* ann. XXIII, p. 300).

§ XII. *Indulgentia adnexa Orationi in honorem S. Blasii Ep. et M.*

653. O glorioso S. Biagio, che con una breve preghiera restituiste la perfetta sanità ad un bambino, che per una spina di pesce attraversata nella gola, stava per mandare l'ultimo anelito, ottenete a noi tutti la grazia di sperimentare l'efficacia del vostro patrocinio in tutti i mali di gola; ma più di tutto, di mortificare, con la fedele pratica dei precetti di S. Chiesa, questo senso tanto pericoloso. E Voi, che col vostro martirio lasciate alla Chiesa un'illustre testimonianza della Fede, impetrateci di conservare questo dono divino, e di difendere senza umano rispetto con parole e con opere le verità della stessa Fede, tanto combattuta e denigrata ai giorni nostri. Così sia.

Ex audientia SSmì die 16 Augusti 1902.

SSmus Dominus noster Leo, d. p. Papa XIII, referente me infrascripto S. Congregationis de Propaganda Fide pro NN. R. P. D. Secretario, attentis expositis, omnibus Christifidelibus utriusque sexus et cuiuscumque ritus, devote recitantibus praedictam orationem in honorem S. Blasii Episcopi et Martyris Sebasteni, *Indulgentiam 300 dierum* semel in die lucrandam et etiam animabus

in Purgatorio detentis per modum suffragii applicabilem, benigne concedere dignatus est. Praesentibus *in perpetuum* valituris. Contrariis quibuscumque minime obstantibus.

(*Latine*) O gloriose S. Blasi, qui, brevi prece, perfectam restitisti sanitatem puerulo, qui, ob piscis spinam gutturi inhaesam, extremum erat emissurus spiritum, concede nobis omnibus gratiam vim tui patrocinii in omnibus gutturis infirmitatibus experiendi; potissimum vero fidei praeceptorum S. Ecclesiae exercitio, hunc tam periculis obnoxium sensum mortificandi. Qui insuper tuo martyrio praeclarum fidei testimonium Ecclesiae reliquisti, fac nos divinum hoc donum servare, atque eiusdem fidei veritates aetate nostra tam denigratas et oppugnatas, sine humano timore, verbis et operibus defendere. Amen.

§ XIII. *Indulgentiae concessae recitantibus Officium parvum
Beatae Mariae Virginis.*

654. Summus Pontifex Leo XIII benigne concessit:

1. *Indulgentiam plenariam*, lucrandam quolibet anni mense, die uniuscuiusque arbitrio eligendo, ab omnibus utriusque sexus Christifidelibus, qui *mense integro quotidie totum parvum Officium B. Mariae Virginis*, id est Matutinum, quod uno tantum constat Nocturno diei currentis cum reliquis Horis usque ad Completorium inclusive, devote recitaverint, dummodo praefato die vere poenitentes, confessi ad sacram Synaxim accesserint, piasque ad Deum preces aliquo temporis spatio ad mentem Sanctitatis Suae effuderint;

2. *Indulgentiam septem annorum totidemque quadragenarum* semel in die acquirendam ab iis Christifidelibus, qui praefatum parvum Officium devote pariter et corde saltem contrito persolverint;

3. *Indulgentiam tercentum dierum*, ab iis similiter semel in die lucrandam, qui *Matutinum tantum*, uti supra, *cum laudibus* devote ac corde item contrito recitaverint. Quas omnes Indulgentias eadem Sanctitas Sua *animabus quoque Christifidelium in Purgatorio detentis* fore applicabiles benigne declaravit (Decr. Urbis

et Orbis ex S. Congr. Indulg. 17 Nov. 1887, apud *Acta Ord. Min.* ann. VII, pag. 66, et *Acta S. Sed.* vol. XX, pag. 365).

Praeterea idem Pontifex Rescripto eiusdem S. C. 8 Dec. 1897, revocando Indulgentias quinquaginta et quindecim dierum a S. Pio V elargitas (vid. nostram *Collect.* n. 389) per Bullam *Superni Omnipotentis Dei*, 5 Apr. 1571, concessit.

Indulgentiam quinquaginta dierum pro recitatione cuiuslibet *Horae* eiusdem Officii, prout etiam pro recitatione separata *Vesperae* et *Completorii* (*Raccolta*, pag. 302).

Indulgentiae recitationi latinae parvi Officii B. M. V. adnexae, ad eiusdem vulgarem privatam recitationem extenduntur.

Pius PP. X ad iteratas quamplurium Christifidelium preces, descriptas Indulgentias iam concessas fidelibus recitantibus (*latine*) parvum Officium B. M. V., uti exstat in fine Breviarii Romani, extendit ad illos, qui idem Officium recitaverint *in aliam linguam* translatum, praevia recognitione et approbatione Ordinarii loci, ubi vulgaris est lingua. Quae tamen concessio valet pro *privata recitatione dumtaxat* (Ex S. C. Indulg. Decr. *Urbis et Orbis*, 28 Aug. 1903; apud *Act. S. Sed.* vol. 36, pag. 185).

Postulatum est: Utrum Christifideles cuicumque Sodalitio adscripti, loco recitandi preces, sive determinatas, sive non, quae Sodalibus praescribuntur pro acquirendis indulgentiis eisdem precibus adnexis, recitare valeant Officium parvum B. M. Virginis?

Resp. *Affirmative*, si nullae adsint preces *determinatae* Sodalibus praescriptae pro acquirendis indulgentiis; *Negative*, si adsint preces iam determinatae (S. C. Indulg. die 6 Maii 1887).

§ XIV. *Indulgentiae concessae in festo S. P. Francisci.*

655. Summus Pontifex Pius X per Breve incip. *Suffragiis* de die 29 Febr. 1904, omnibus et singulis Christifidelibus vere poenitentibus et confessis ac sacra Communione reffectis, qui *quamlibet ubique terrarum ecclesiam sive publicum sacellum* die festo S. Francisci Assisiensis vel *uno ex septem diebus continuis* immediate subsequentibus, cuiusque fidelium arbitrio eligendo visitaverint, ac pro christianorum Principum concordia, haeresum extir-

patione, peccatorum conversione ac sanctae Matris Ecclesiae exaltatione ibi ad Deum preces effuderint, *plenariam Indulgentiam* concessit.

Insuper dictis fidelibus corde saltem contritis, *quoties* similiter *in qualibet* ecclesia sive publico oratorio vel novendialibus supplicationibus, vel piis per mensem exercitiis in Sancti Francisci honorem celebrandis adfuerint, *trecentorum dierum Indulgentiam* concessit.

Tandem largitus est fidelibus iisdem, ut praefatas Indulgentias, tam plenariam quam partiales, applicare possint *fidelibus defunctis*.

Praesentibus *perpetuo* valituris (Vid. integrum Breve penes *Acta Ord. Min.* ann. XXIII, p. 106).

Advertendum est, praefatas Indulgentias fuisse iam concessas a Leone PP. XIII s. m. per Breve « *Ad augendam fidelium religionem* » die 11 Jun. 1883 datum, sed ad *decennium* tantum valituras, easque a Sacra Indulgentiarum Congregatione, decreto diei 18 Sept. 1893 *ad aliud decennium* pro earundem consecutione fuisse prorogatas, prouti videri potest apud *Acta Ord. Min.* ann. II, p. 111, et ann. XII, p. 175, nec non penes *Collect. Indulg.* n. 434. Modo autem, ut ex memorato Brevi apparet, praedictae indulgentiae, ex benignitate Pii PP. X, non amplius ad tempus, sed *in perpetuum* valent.

§ XV. *Indulgentiae a Christifidelibus lucrandae coram Cruce in fine Missionum a Fratribus Minoribus in Foederatis Americae Sept. Statibus erecta.*

PIUS PP. X.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

656. Nobis exponendum curavit dilectus filius hodiernus Procurator Generalis Ordinis Minorum in bonum sacrarum Missionum, quas Fratres Ordinis ipsius in Foederatis Americae septentrionalis Statibus habebunt, cessurum esse, si quidem eas Indulgentias tam plenarias quam partiales Christifidelibus pro hac re impertiamur, quas felicis recordationis Leo Papa XIII. Decessor Noster per si-

miles Apostolicas Litteras die XII mensis Aprilis MDCCCLXXXVIII, datas Fratribus dicti Ordinis in regionibus Gallicae ditioni subiectis eadem sacrarum Missionum occasione largitus est (1). Quare a Nobis impense postulavit, ut in praemissis opportune providere ac ut infra indulgere de Apostolica benignitate dignaremur. Nos autem piis hisce precibus benigne annuentes, de Omnipotentis Dei misericordia ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus Christifidelibus vere poenitentibus et confessis ac Sacra Communione reffectis, qui coram Cruce in fine Missionum, quas Fratres Ordinis Minorum in Foederatis Americae septentrionalis Statibus peregerint erecta, die erectionis eiusdem Crucis, die anniversario huiusmodi aut Dominica proxime sequenti, insuper Inventionis, et Exaltationis Sanctissimae Crucis Domini Nostri Iesu Christi diebus Festis, vel Dominica respective insequenti per aliquod temporis spatium pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione, ac sanctae Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint et ecclesiam parochialem loci ubi Crux erecta est devote visitaverint, quo praedictorum die id egerint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Iisdem vero Fidelibus, qui ter saltem concionibus Missionum a dictis Fratribus peragendarum interfuerint et vere poenitentes et confessi ac Sacra Communione refecti parochialem loci ecclesiam ubi Missio habita est devote visitaverint ibique, ut supra oraverint, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino concedimus, quam quidem pro extraneis etiamsi alibi, idest extra Paroeciam in qua Missio habetur sacramentalem Confessionem et Communionem faciant ad quindecim usque dies post finitam Missionem prorogamus. Iisdem vero Fidelibus corde saltem contritis qui cuilibet e dictis concionibus devote interfuerint et quamlibet ecclesiam publicam visitaverint ibique ut supra oraverint, septem annos totidemque quadragenas: quoties vero ante Crucem in fine Missionum ut supra erectam septies Salutationem Angelicam vel in

(1) Vid. *Collect. Indulg.* p. 670, n. 1441.

honorem Vulnerum Sacrorum Christi Domini quinquies Orationem Dominicam et Salutationem Angelicam pie recitaverint, toties trecentos iis dies de numero poenaliū in forma Ecclesiae consueta expungimus. Denique largimur Fidelibus ipsis si malint, liceat plenariis hisce ac partialibus Indulgentiis vita functorum labes poenasque expiare. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Praesentibus perpetuo valituris. Volumus autem, ut praesentium Litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis manu alicuius Notarii publici subscriptis et personae in ecclesiastica dignitate constitutae sigillo praemunitis eadem prorsus adhibeatur fides quae adhiberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die XXVIII. Maii MCMIV. Pontificatus Nostri Anno Primo.

L. ✠ S.

Pro Dno Card. MACCHI.

NICOLAUS MARINI, *Substitutus*.

§ XVI. *Indulgentia plenaria concessa visitantibus ecclesias Patrum Ordinis Cappuccinorum in quibusdam anni diebus.*

657. Summus Pontifex Leo XIII, Brevi incip. *Oblatis* diei 2 Decembris 1901, omnibus Christifidelibus, confessis et sacra Communionem refectis, qui quamlibet ubique terrarum existentem ecclesiam Coenobiis adnexam fratrum seu Monialium Ordinis Capulorum diebus *vigesimaquarta Martii — undecima ac trigesima prima Maii, — vigesimaseptima Iulii ac trigesima Octobris* mensium, a primis vespere usque ad occasum solis dierum huiusmodi singulis annis devote visitaverint, ibique ad intentionem Summi Pontificis pias ad Deum preces effuderint, quo ex hisce die id egerint, concessit Indulgentiam *Plenariam*, animabus etiam Purgatorii applicabilem (Vid. *Acta S. Sed.* vol. 34, p. 636).

§ XVII. *Provisio pro Surdo-Mutis. — Per decretum gen. gratia conceditur, ut surdo-muti Indulgentias lucrari valeant iniunctas preces signis vel mente fundendo vel tantum easdem legendo quamvis sine pronuntiatione.*

658. Quamvis haec Sacra Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, ut suppleretur impotentiae, qua *Surdo-Muti*

detinentur, recitandi preces ad lucrandas Indulgentias iniunctas, iam providerit per generale Decretum diei 16 Februarii 1852, in quo edixit: « Quod si agatur de privatis orationibus, proprii Mutorum et Surdorum confessarii valeant easdem orationes commutare in alia pia opera aliquo modo manifestata, prout in Domino expedire iudicaverint » (Vid. *Collectio Indulg.* n. 201); nihilominus Episcopus Chamberiensis animo revolvens Surdo-Mutos nunc perfectiori methodo esse instructos, ut ipsi facilius et uberiori spirituali fructu Indulgentias assequi valeant, sequens dubium huic S. Congregationi dirimendum exhibuit:

Utrum expediat, ut Surdo-Mutis, quin in singulis casibus ad proprium confessarium recurrant, per Generale Decretum gratia concedatur acquirendi Indulgentias, iniunctas preces signis, vel mente fundendo, vel tantum easdem legendo sine ulla pronuntiatione?

Emi Patres in generalibus Comitibus ad Vaticanum habitis die 15 Iulii huius decurrentis anni 1902 responderunt:

Affirmative; et supplicandum SSmo pro gratia, firmo manente Decreto generali diei 16 Februarii 1852.

In audientia vero habita ab Emo Card. Praefecto die 18 Iulii anni praedicti, SSmus sententiam Emorum PP. approbavit et petitam gratiam elementer elargitus est.

§ XVIII. *Declaratio: Poenitens precem aut pium opus Indulgentiis dilatum explens, potest simul et poenitentiae satisfacere et Indulgentias lucrari.*

659. Supremus Moderator Fratrum S. Vincentii a Paulo huic Sac. Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae humiliter exponit, saepe Confessarios, quo melius spirituali poenitentium utilitati consulant, preces vel pia exercitia Indulgentiis ditata in sacramentali Confessione imponere, existimantes uno eodemque actu datum esse poenitentibus sacramentali poenitentiae satisfacere, et adnexas precibus vel piis exercitiis Indulgentias lucrari. Verum, quoad huiusmodi opinionem et praxim, non levis sententiarum disparitas exorta est, eo quod nonnulli, innixi Decreto huius S. C.,

diei 29 Maii 1844 (Vid. *Collect. Indulg.* n. 135 sqq.) quo negatur, posse per preces iam obligatorias, v. gr., per horas canonicas, satisfieri precibus a Summo Pontifice praescriptis ad lucranda indulgentiam, contendunt, omne prorsus fundamentum praedictae opinioni et praxi Confessoriorum esse sublatum; e contra alii affirmant, laudatum Decretum ad rem non facere; in eo siquidem agitur de una vel altera conditione ad lucranda Indulgentiam imposita, non vero de precibus vel piis exercitiis, quae auctoritate Summi Pontificis Indulgentias iam secum ferunt, et assumi possunt tanquam sacramentalis poenitentia, nisi aliter mens concedentis declaraverit.

Ut itaque omnis ambiendi ratio de medio tollatur, sequens dubium solvendum proponit:

Utrum poenitens precem aut pium opus Indulgentiis ditatum explens, possit simul et poenitentiae satisfacere et Indulgentias lucrari?

Et Emi Patres, in Congregatione Generali ad Vaticanum habita, die 11 Iunii 1901, rescripserunt:

Affirmative, facto verbo cum SSmo.

Quam quidem resolutionem, in audientia habita ab Emo Cardinali Praefecto, die 14 Iunii 1901, relata, Sanctitas Sua benigne confirmavit.

§ XIX. De recitatione orationis « Angelus Domini » et antiphonae « Regina Coeli ».

660. Calcedonius Mancini, Presbyter Congreg. Missionis et Redactor « *Ephemeridum Liturgicarum* », duorum insequentium dubiorum a Sacra Congr. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita solutionem humiliter postulat:

1. An in Sabbatis Quadragesimae, in quibus Vesperae anticipantur ante meridiem, oratio « *Angelus Domini* » ipso in meridie recitari debeat *stando*, ut recitatur *stando* antiphona finalis Vesperarum, an potius *flexis genibus* ad indulgentias lucrandas?

2. An iuxta normas praescriptas a sylloge authentica Oratorum et piorum Exercitiorum edita a S. C. Indulgentiarum anno

1886 Decreto diei 21 Maii, ad lucrandas indulgentias, Sabbato infra Octavam Pentecostes recitanda sit, meridie, oratio « *Angelus Domini* » vel antiphona « *Regina Coeli* » ?

Et in plenaria Congregatione die 5 Martii 1896 in Aedibus Vaticanis habita Patres Cardinales responderunt:

Consulendum Sanctissimo pro opportuna declaratione quoad utrumque dubium.

Die vero 20 Maii eiusdem anni in Audientia habita ab infra-scripto Cardinali S. Congregationis Praefecto, SSmus Dominus Noster Leo Papa XIII benigne declaravit: *In Sabbatis Quadragesimae orationem « Angelus Domini », meridie, recitandam esse stando; Sabbato vero infra Octavam Pentecostes, meridie, recitandam esse antiphonam « Regina coeli ».*

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 20 Maii 1896.

§ XX. *Quandonam Cruces, Coronae etc. benedictae amittant indulgentias, si vendantur.*

661. Quamvis haec S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita decreverit sub die 16 Iulii 1887, res indulgentiis ditatas tradi debere fidelibus omnino gratis, ita ut, si aliquid quocumque titulo requiratur vel accipiat, indulgentiae rebus adnexae amittantur; nihilominus ab hac S. Congregatione humiliter petitur sequentium dubiorum solutio:

1. An amittant indulgentias Cruces, Coronae etc., si quis eas emens, ipsi venditori earum benedictionem nomine suo curandam committat, soluturus pretium expensasque transmissionis, in ipso actu, quo res illae iam benedictae sibi tradentur?

Et quatenus negative.

2. An amittant indulgentias Cruces, Coronae etc., si quis praevidens eas iam benedictas postulatum iri certa occasione, puta magni concursus fidelium, in antecessum benedicendas curet pro iis qui eas, restituto pretio expenso, petitori sint?

Sacra vero Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, audito etiam unius ex Consultoribus voto, sub die 10 Iulii 1896 relatis dubiis respondere mandavit:

Ad I. *Negative.*

Ad II. *Affirmative.*

§ XXI. *Oratio in honorem Spiritus sancti pro S. Ecclesia.*

662. O creator sancte spiritus, adesto propitius Ecclesiae catholicae universae, eamque contra inimicorum incursus tua superna virtute roboras et confirma; tua charitate et gratia spiritum famulorum tuorum, quos unxisti, renova, uti in te clarificent Patrem Filiumque eius unigenitum Iesum Christum Dominum nostrum. Amen.

Indulgentia *tercentum dierum* semel in die lucranda ab omnibus Christifidelibus corde contrito et devote praefatam Orationem recitantibus (Leo XIII per Rescript. S. Congregationis Indulgentiarum diei 26 Aug. 1889).

§ XXII. *Canticum B. Mariae Virginis*
« *Magnificat anima mea Dominum* ».

663. Summus Pontifex Leo XIII per Rescriptum S. Congregationis Indulgentiarum diei 20 Sept. 1879, omnibus Christifidelibus corde saltem contrito ac devote praedictum Canticum recitantibus concessit.

Indulgentiam *centum dierum*, semel in die lucranda.

Et per aliud Rescriptum eiusdem S. Congregationis d. d. 22 Febr. 1888,

Indulgentiam *septem annorum et septem quadragenarum* semel in die omnibus Sabbatis.

§. XXIII. *Oratio Superiorum Ord. Min.*
Iuxta mentem S. Patris Francisci.

664. Da mihi, Domine, affabilem esse minoribus et tanta benevolentia praeditum, ut meo affectui non vereantur se committere delinquentes. Fac, quaeso, ut sim moderatus in praeceptis, propitius in offensis, feram magis peccatores quam inferam iniurias. Ho-

stis sim vitiis, medicus vitiosis, talis denique sit vita mea quae ceteris fiat spectaculum disciplinae. Per Christum etc.

Indulgentia 100 dierum semel in die lucranda et defunctis applicabilis (S. Congr. Indulg. die 3 Febr. 1896).

§ XXIV. *Dubia circa piam Associationem a S. Familia.*
(*Ex Vicariatu Urbis*).

665. 1. Utrum proles nata post consecrationem et aggregationem alicuius *integrae familiae* censi possit et ipsa aggregata, vel potius debeat, vel a seipsa, vel a parentibus singulariter aggregari?

Resp. Ad primum *Negative*; ad secundum *Affirmative*.

2. Utrum caput familiae in actu consecrationis suae *integrae familiae*, possit cum vivis aggregare etiam parentes defunctos?

Resp. *Negative*, quia aggregatio respicit viventes.

3. Utrum qui iam nomen dederunt piae Consociationi, debeant singulis annis personaliter partem habere in solemni consecratione, quae fit in parochiali ecclesia, vel possint illam privatim renovare, vel possint ab utraque abstinere?

Resp.: Ad 1^m, et 2^m, *provisum in 3*; — Ad 3^m *absolute loquendo non teneri*, quia prima consecratio semel facta, perseverat. Sed valde hortandos esse fideles, ut haec consecratio renovetur, prout innuunt Statuta.

4. Utrum Capitulum, penes quod residet cura habitualis animarum, quae actualiter a Vicario perpetuo exercetur, possit aliquem deputare Sacerdotem, praeter dictum Vicarium, vel etiam illo excluso, pro aggregatione familiarum piae Associationi a sacra Familia?

Resp.: *Provisum in iure canonico*, ubi de Vicariis perpetuis, nisi singularia privilegia fuerint a Sancta Sede concessa.

5. Cum fuerit responsum die 12 Dec. 1893, quod Parochus debet inscribere *numerum totalem* membrorum cuiuslibet familiae, quaeritur, utrum fuerint validae anteriores inscriptiones, factae sine numero totali?

Resp.: *Affirmative*.

6. Utrum praeter inscriptionem factam a Parocho in libro parochiali debeat ab eodem alia fieri in libro speciali qui a singulis familiis detineatur?

Resp.: *Non requiri.*

Et haec pro veritate transmittito et testificor.

Datum Romae ex Aedibus Vicariatus, die 26 Iulii 1896.

RAPHAËL CHIMENTI,

Piae Ads. Sacr. Fam. Secr.

§ XXV. *Declarationes pro habentibus facultatem
benedicendi pia obiecta.*

666. Qui obtinet facultatem ab Apostolica Sede benedicendi cruces, numismata, coronas etc., non tenetur eam exhibere Ordinario, *nisi aliter disponatur in obtenta concessione*; excepta tamen facultate quoad erectionem Viae Crucis (Decr. S. C. I. 5 febr. 1844. N. 286 ad 2^m).

Hodie tamen, ut quis legitime uti possit facultate applicandi indulgentias obiectis piis, solet Apostolica Sedes *exigere consensum Ordinarii*.

667. Relate ad hunc consensum Ordinarii propositum fuit solvendum dubium quod sequitur:

BME PATER. Frater Marcolinus Cicognani Procurator generalis Ordinis Praedicatorum, ad pedes Sanctitatis Tuae provolutus exponit: in Litteris Apostolicis in forma Brevis, quibus Regularibus concedi solet facultas benedicendi Coronas, Rosaria etc., haberi verba: *de consensu Ordinarii tui*; in Rescriptis vero S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, quibus eadem facultas iisdem Regularibus conceditur, legi tantum verba: *de consensu Ordinarii*.

Tum humillimo Oratori, tum nonnullis aliis Religiosis Viris, verba *Ordinarii tui*, et *Ordinarii* absque addito, dubium ingesserunt, cuius solutio modo petitur. Dubium est:

Utrum nomine Ordinarii, cuius in casu requiritur consensus, intelligendus sit localis Superior Ordinis, ad quem per-

tinet Regularis, qui facultatem obtinuit benedicendi Coronas, Rosaria etc., aut potius Superior ecclesiasticus dioeceseos, intra cuius limites idem Regularis reperitur?

Eadem S. Congregatio, die 22 Iulii 1886. proposito dubio respondit:

Ad primam partem, Negative; ad secundam partem Affirmative (Analecta ecclesiast. ann. 3, pag. 28).

Quoties vero agatur de exercenda praedicta facultate intra septa *tantummodo* sui Conventus vel domorum Residentialium, *sufficit licentia Superioris Regularis* vera iurisdictione pollentis in suo Ordine, uti sunt Abbates, Provinciales, vel Generales Ordinum (S. C. I. Decr. 2 Ian. 1888, penes loc. cit. pag. 29).

668. Novissime Praepositus Generalis Clericorum Regularium Infirmis Ministrantium circa clausulae *de consensu Ordinarii* vel *Ordinarii loci* intelligentiam, sequentia dubia solvenda proposuit:

I. Utrum huiusmodi consensus ita necessarius retineri debeat, ut, si desit, Indulgentiae sint omnino invalidae?

Et quatenus affirmative:

II. A quonam Ordinario huiusmodi consensus dari debeat?

III. Et si utens hac facultate Romae commoretur, ubi facultas benedicendi exerceri nequit, sufficeretne consensus Emi Urbis Vicarii aut Vicesgerentis ad benedicendum, an ab alio extra Urbem Ordinario, et a quonam, foret exquirendus?

Et Emi Patres in Vaticano Palatio coadunati die 11 Iunii 1901, propositis dubiis responderunt:

Ad I^m *Detur Instructio.*

Instructio.

1° Convenit ut qui facultatem benedicendi Coronas, Cruces, Rosaria, Numismata etc. cum applicatione Indulgentiarum Apostolicarum et S. Birgittae obtinere cupit, si sit e Clero saeculari litteris commendatitiis proprii Ordinarii munitum supplicem libellum exhibeat; si vero sit Regularis, Superioris sui Ordinis vel Instituti a S. Sede approbati.

2° Ut *valide* praefata facultas exerceatur opus erit, ut Sacerdos ad excipiendas Sacramentales Confessiones, saltem virorum, sit approbatus.

3° Ad eam facultatem *licite* exercendam requiritur consensus Ordinarii loci, in quo quis ea uti velit, firmo manente, quoad Regulares exemptos, decreto huius S. C. diei 8 Iunii 1888. Hic autem consensus optandum ut sit expressus; sufficit tamen etiam *tacitus* vel *implicitus*, et in aliquo casu, quando practice aliter fieri nequeat, sufficit etiam consensus *prudenter praesumptus* ».

Ad II^m et III^m Provisum in I. Summus Pontifex Leo XIII die 14 Iunii 1901 descriptas resolutiones ratas habuit et confirmavit (*Acta S. Sed.*, vol. 34, p. 124).

§ XXVI. *De facultate in Ordine S. Benedicti benedicendi gemina numismata eiusdem S. Patriarchae.*

669. Rmi Domini Hildebrandus de Hemptinne, Ordinis S. Benedicti, et Bonifacius Krug, Abbas Ordinarius Montis Cassini Summo Pontifici exposuerunt, ex benignitate Romanorum Pontificum cruces sive numismata a S. Benedicto nuncupata amplissimis Indulgentis fuisse ditata. Horum numismatum, geminae extant species, altera *communis* et altera *a centenario* anno 1880 in vulgus diffundi coepta, quae ideo *commemorativa* dici potest.

Verum cum nonnullae deinceps ortae sint dubitationes de usu facultatum benedicendi ipsa numismata eamque alii veniam delegandi, ut omnis prorsus ambigendi causa tollatur, Summum Pontificem supplices adierunt pro opportuna declaratione; et Pontifex super re ita decrevit; nimirum:

1° Ut omnes *Sacerdotes Ordinis S. Benedicti* nunc et in posterum simpliciter sive solemniter professi, privilegio huiusmodi benedicendi *utriusque generis numismata*, servatis servandis, utantur.

2° Ut Abbates qui praesunt *Congregationibus* (non simplici tantum Monasterio) gaudeant praeterea facultate *delegandi* Sacerdotes saeculares ac regulares ad utriusque numismatum generis benedictionem.

3° Ut Abbati Primati atque Abbati Ordinario Montis Cassini, praeter iura praecedentibus concessa, ius insuper competat tribuendi facultatem *quibusdam Sacerdotibus*, ut et ipsi licentiam

benedicendi praefatas cruces seu numismata *communia*, *aliis quoque* concedere seu *subdelegare* possint.

4º Haec autem *subdelegandi* licentia, si agatur de numismatibus *commemorativis* anni 1880, penes solum Abbatem Ordinarium Archicoenobii Cassinensis est (Vid. *Breve, incip. Dilecti filii* de die 12 Apr. 1902 (*Act. S. Sed.* vol. 35, pag. 569; et cf. *Collectio Indulg.* n. 798 sqq.).

§ XXVII. *Indulgentiae concessae visitantibus in quibusdam diebus franciscas ecclesias Bethlehem, Alexandriae Aegypti et Amathuntis in Cypro.*

670. *Ex Audientia Sanctissimi habita die IX Maii 1904.*

Sanctissimus Dominus Noster Pius Divina Providentia Papa X, referente me infrascripto Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Secretario, omnibus et singulis utriusque sexus Christifidelibus, qui vere poenitentes, confessi et sacra Communione refecti *ecclesiam Sanctae Catharinae Virginis Martyris, apud Bethlehem* in Patriarchatu Hierosolymitano, die Festo eiusdem Sanctae Titularis, *aliisque tribus per annum diebus* ab Ordinario semel pro semper designandis, devote visitaverint, ibique per aliquod temporis spatium pias ad Deum preces effuderint pro Sanctae Fidei propagatione et iuxta Summi Pontificis intentionem, *Plenariam Indulgentiam*, valituram et applicabilem quoque per modum suffragii *Animabus in Purgatorio detentis*, benigne concedit, atque in Domino misericorditer impertitur.

Insuper eisdem Christifidelibus devote visitantibus *ecclesiam praedictam* ibique orantibus ut supra, *Partialem Indulgentiam tercentum dierum* singulis diebus semel in die lucrandam, applicabilem quoque Animabus in Purgatorio detentis, benigne etiam concedit, atque in Domino misericorditer impertitur.

Datum Romae ex Aedibus dictae Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, die et anno ut supra.

Per alia duo distincta Decreta ex Audientia pariter SSmi eiusdem datae IX Maii 1904 ex Aedibus dictae S. Congregationis de Propaganda Fide, *iisdem prorsus verbis expressa*, Summus Pon-

tifex praefatas Indulgentias concessit visitantibus ecclesiam S. Catharinae V. et M. *apud Alexandriam Aegypti* et ecclesiam eiusdem S. Catharinae *apud Amathuntin in Insula Cypro*:

Quare omnes Christifideles, qui visitabunt sequentes franciscanae ecclesias, Sanctae Catharinae V. et M. dicatas, scilicet vel *Bethlehem*, vel *Alexandriae Aegypti*, vel *Amathuntis in Insula Cypro*, rite adimpletis praescriptis conditionibus, lucrantur Indulgentiam 1° *Plenariam* die 25 Novembris in festo nempe titulari obtinendam aliisque tribus per annum diebus semel pro semper ab Ordinario designandis; 2° *Partialem* 300 *dierum* semel quotidie acquirendam.

§ XXVIII. *Indulgentiae concessae recitantibus pias invocationes*
TOTA PULCHRA *etc.*

671. Pio PP. X Pontifici Maximo enixae plurimum Sacrorum Antistitum, Religiosorum Ordinum Moderatorum, necnon Christifidelium postulationes delatae sunt, ut sacro indulgentiarum thesauro ditare dignaretur infrascriptas invocationes, quae apud christianum populum in honorem eiusdem Immaculae Virginis iam frequentatissimae evaserunt, videlicet:

Ÿ. Tota pulchra es, Maria.

℞. Tota pulchra es, Maria.

Ÿ. Et macula originalis non est in Te.

℞. Et macula originalis non est in Te.

Ÿ. Tu gloria Ierusalem.

℞. Tu laetitia Israel.

Ÿ. Tu honorificentia populi nostri.

℞. Tu advocata peccatorum.

Ÿ. O Maria.

℞. O Maria.

Ÿ. Virgo prudentissima.

℞. Mater clementissima.

Ÿ. Ora pro nobis.

℞. Intercede pro nobis ad Dominum Iesum Christum.

Ÿ. In conceptione tua, Virgo, immaculata fuisti.

℞. Ora pro nobis Patrem, cuius Filium peperisti.

Oratio.

Deus, qui per Immaculatam Virginis Conceptionem dignum Filio tuo habitaculum praeparasti; quaesumus, ut qui ex morte eiusdem Filii tui praevisa eam ab omni labe praeservasti, nos quoque mundos eius intercessionem ad te pervenire concedas. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℞. Amen.

Porro Sanctitas Sua, quae maxime in votis habet, ut erga Deiparam honor et pietas apud omnes succrescant, huiusmodi postulationibus libentissime annuens, in Audientia habita die 23 Martii 1904, ab Emo Cardinali Praefecto Sacrae Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, benigne concessit *universis Christifidelibus*:

I. Indulgentiam *tercentum dierum*, semel in die acquirendam supra relatas invocationes corde saltem contrito ac devote recitantibus.

II. *Plenariam* ab iisdem lucranda diebus festis Immaculae Conceptionis, Nativitatis, Purificationis, Annuntiationis et Assumptionis Beatae Mariae Virginis, si memoratis diebus easdem preces devote recitaverint, simulque sacramentali Confessione rite expiati sacraque Synaxi refecti, aliquam ecclesiam vel publicum sacellum adiverint, ibique ad eiusdem Sanctitatis Suae mentem pias ad Deum preces effuderint. Quas indulgentias idem Sanctissimus *defunctis* quoque applicabiles declaravit. Praesenti in perpetuum valituro. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

§ XXIX. *Indulgentia plenaria lucranda in articulo mortis ab emittentibus in vita infrascriptum actum.*

672. Christifideles iam prope morituros pia Mater Ecclesia nunquam praetermisit opportunis pro rei necessitate solari subsidiis. Saluberrimis autem hisce adiumentis recens aliud iam nunc accenseri potest. Nam plerique e clero iique potissimum, qui curae

animarum incumbunt, ut in dies spirituali hominum bono in supremo vitae discrimine provideatur, Sanctissimo Domino Nostro Pio PP. X preces admovent, quo Christifidelibus sequentem actum adhuc in vita emittentibus: « *Domine Deus meus, iam nunc quodcumque mortis genus prout Tibi placuerit, cum omnibus suis angoribus, poenis ac doloribus de manu tua aequo ac libenti animo suscipio* », plenariam indulgentiam in articulo mortis consequendam elargiri dignaretur. Has vero preces, relatas in Audientia habita die 9 Martii 1904 ab Emo Cardinali Praefecto S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, Eadem Sanctitas Sua peramanter excipiens, benigne concessit, ut omnes Christifideles, qui, die, ab eisdem eligendo, sacramentali confessione rite expiati sacraque Synaxi refecti, cum vero charitatis in Deum affectu, praedictum actum ediderint, *plenariam indulgentiam in ipso mortis articulo lucrari valeant*. Praesenti in perpetuum valituro. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. C., die 9 Martii 1904.

§ XXX. *Indulgentiae concessae peragentibus preces novendiales in honorem S. Francisci Xaverii.*

673. Abhinc tribus fere saeculis Christifideles ad S. Franciscum Xaverium Indiarum Apostolum praedicatione et miraculis insignem confidenter configere consueverunt devoto praesertim exercitio, quod propter magnam in praesentibus vitae necessitatibus compertam efficaciam « *Novendiales a gratia* » appellare non dubitarunt. Ad quod pium exercitium magis fovendum Summi Pontifices indulgentias sive partiales sive plenarias iam pridem elargiti sunt, quae tamen ad quasdam regiones et praecipue ad ecclesias Societatis Iesu coaretabantur. Nunc vero, quo uberiores ex his novendialibus precibus pietatis fructus colligantur, SSmo Dno Nro Pio PP. X. preces sunt exhibitae, ut easdem, *ubivis peractas*, sacris indulgentiis ditare dignaretur. Has vero preces idem SSmus in audientia habita die 23 Martii 1904 ab Emo Cardinali Praefecto Sacrae Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, peramanter excipiens, universis Christifidelibus memoratum exer-

citium quovis anni tempore sive publice sive privatim peragentibus sequentes indulgentias, defunctis quoque applicabiles *bis tantum in anno acquirendas*, concedere dignatus est; nempe: 1° *tercentum dierum* quovis earundem novendialium die lucranda ab iis, qui *vel subsequentem orationem vel*, si illam ad manum non habeant, quinquies *Pater, Ave et Gloria Patri* etc., corde saltem contrito ac devote recitaverint; 2° *plenariam* autem iis, qui post huiusmodi pium expletum exercitium infra octo dies confessi ac S. Synaxi relecti ad mentem Sanctitatis Suae pie oraverint:

Oratio quolibet novendialium die recitanda:

« O valde amabilis et charitate plenus, Sancte Francisce Xaveri, tecum Maiestatem Divinam reverenter adoro; et quoniam summopere gaudeo de singularibus gratiae donis, quae Ipsa tibi contulit in hac vita, et gloriae post mortem, Ei maximas ago gratias, teque toto cordis affectu deprecor, ut efficaci tua intercessione praecipuam mihi gratiam velis obtinere sanctam vitam agendi sancteque moriendi. Insuper te rogo, ut mihi impetres... (*hic exprimatur gratia sive spiritualis sive temporalis imploranda*). Si vero id, quod a te suppliciter peto, ad Dei gloriam et ad maius bonum animae meae minime confert, tu, quaeso, mihi impetres quod utrique est utilius. Amen. *Pater, Ave et Gloria Patri* etc. »...

Dat. Romae die 23 Mart. 1904.

§ XXXI. *Indulgentia centum dierum concessa deferentibus numisma, vulgo dictum Medaglia miracolosa* (1).

674. Augustinus Veneziani, Pro-Procurator generalis Congregationis Missionis a Summo Pontifice humiliter petiit, ut occasione sollemnis Iubilaei *Immaculatae* dignaretur concedere favore omnium qui numisma nuncupatum « *Medaglia Miracolosa* » deferent, dummodo idem sit benedictum ab eoque traditum, qui debita gaudet facultate, indulgentiam 100 *dierum*, defunctis quoque applicabilem,

(1) De hoc numismate vid. *Collect. Indulg.* pag. 358.

lucrandam quotiescumque recitetur iaculatoria in ipso numismate inscripta: « *O Maria, sine peccato concepta, ora pro nobis qui ad te confugimus* ».

SS. D. N. Pius PP. X in audientia habita die 27 Aprilis 1904 ab Emo Card. Praefecto S. C. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, benigne annuit pro gratia iuxta preces. Praesenti in *perpetuum* valituro cum Brevis expeditione. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. C. die 27 Aprilis 1904.

CAPUT VII.

De Tertio Ordine Franciscali (1).

§ I. *Tertius Ordo saecularis S. P. Francisci est verus et proprius Ordo.*

675. Revera Tertius Ordo saecularis ea omnia habet quae verum Ordinem constituunt, nempe *Regulam a S. Sede approbatam, Novitiatum, Professionem et Habitum*, prout ceteri Ordines regulares. Unde Summus Pontifex Benedictus XIII, ut detractorum calumniis adversus hunc Ordinem occurreret, sequentia docet et declarat: Antecessorum Nostrorum vestigiis inhaerentes, qui hunc vivendi modum et formam approbarunt vel confirmarunt, aut etiam summis laudibus extulerunt, Nos *eundem sanctum, meritorium et christianae perfectioni conformem, nec non verum et proprium Ordinem... a quacumque Confraternitate ex comprehensis in Bulla recolend. mem. Clementis PP. VIII omnimode distinctum, utpote qui sub propria Regula, ab hac Romana Sede approbata, cum Novitiatu, Professione, et Habitu sub certis modo et forma, prout ceteri Ordines tum Regulares, tum Militares, et alii huiusmodi consueverunt, dispositus reperitur, fuisse semper et esse decernimus et declaramus* (Const. Paterna Sedis Apostolicae 10 Dec. 1723. Bullarium edit. Rom. tom. XII, pag. 49).

(1) Plurima, quae de Tertio Ordine Franciscali dicuntur, ceteris Ordinibus Tertii communia sunt.

Et Summus Pontifex Leo XIII in Audientia, ad quam sub die 7 Iulii 1883 admissi fuerunt Superiores Generales Ordinis Seraphici, inter alia, haec verba protulit:

Aliqui existimarunt, post recentem Constitutionem *Misericors Dei Filius*, Tertium Ordinem ad simplicem Confraternitatem et Sodalitium fuisse revocatum. *Talis non est nostra mens, sed, uti declaravimus, eiusdem instituti natura ac essentia perseverant, et non simplex Congregatio, SED VERUS ORDO REMANET* (*Acta Ord. Min.* ann. II, pag. 110).

676. NATURA HUIUS ORDINIS. Tertius Ordo (*saecularis*) S. Francisci est quidem Ordo, non tamen Ordo *regularis* seu *Religio*, ac ideo Sodales Tertiarum non sunt nec dici possunt *Regulares* seu *Religiosi* utpote non emittentes *vota substantialia*, quae quidem necessaria sunt ad substantiam status *religiosi*. Tertius Ordo est modus seu ordo vivendi melior ac perfectior ceterorum saecularium statu, et medium tenet inter statum Regularium et saecularium. Quocirca, ut talis quaedam habet cum utroque communia: nam dispositus reperitur, ut docet Benedictus XIII, sub propria Regula a Romana Sede approbata, cum Novitiatu, Professione et Habitu sub certis modo et forma, prout ceteri Ordines, tum *regulares* tum *militares*: in his ergo Tertiarum sunt similes Regularibus, a quibus tamen discriminantur ob vitam communem ac solemnia vota, quae Regulares profitentur. In quibusdam aliis praedictus Tertius Ordo cum saecularibus et laicorum Confraternitatibus comparatur, ut ex. gr. in dependentia ab Episcopali iurisdictione et visitatione quoad ea quae ad disciplinam et directionem internam non spectant, ut inferius melius videbimus.

677. Advertendum, in documentis etiam S. Sedis haud raro Tertium Ordinem designari vocibus *Fraternitatis*, *Confraternitatis*, *Sodalitatis* etc. His nominibus non significatur, quod Tertius Ordo sit Confraternitas vel Sodalitas *vulgari sensu*, sed quod fideles Tertio Ordini adscripti evadunt inter se coniuncti in Fraternitate per vinculum sanctae Regulae. Hoc sensu, etiam Ordo religiosus seu regularis dici potest, et aliquando dicitur *Fraternitas* vel *Confraternitas* sive *Sodalitas*; hinc verbum *Frater*, vel *Fratres* aut *Sodales*, ad designandos tum Tertiarum saeculares, tum Religiosos non raro adhibetur.

678. Lezana sequenti modo probat discrimen inter Confraternitates et quemlibet Tertium Ordinem: Infertur, ait, valde multumque differre hoc Institutum Tertiariorum a Congregationibus seu Confraternitatibus. Nam Tertiariorum Institutum est *Ordo sub certis Regula et caeremoniis ab Ecclesia approbatus*, Confraternitatum autem seu Congregationum Institutum Ordo non est, cum non sit sub certa Regula aut caeremoniis ab Ecclesia approbatus. Licet enim ex facultate a Pontificibus emanante instituantur, et aliquae conditiones pro earum institutione et conservatione a Pontificibus etiam assignentur, illae tamen non sunt Regula aliqua ex approbata ab Ecclesia, sed mera statuta.

Differunt etiam *in professione*: nam Tertiarii veram professionem, vel aliquorum votorum, vel saltem servandi communia praecepta emittunt, non sic confratres.

Tertio differunt *ex parte habitus*: nam regulariter loquendo... habitus Tertiariorum est quasi ipsemet habitus illius Ordinis, cuius sunt Tertiarii, accommodatus et aptatus modo saeculari; habitus vero confratrum non est tam habitus, quam signum habitus illius Ordinis... Unde de Tertiariis ac Confratribus loquuntur Pontifices, ac de hominibus *diversorum Institutorum*... (Summa Quaest. tom. I, part. 2, cap. XIV, n. 24).

Ex quibus laudatus Auctor cum Rodriguez (tom. II, quaest. 65, art. 5) infert quod Tertiarii, etsi simpliciter et absolute dicendi sint personae *saeculares*, non ecclesiasticae, tamen aliquo modo et secundum quid etiam *ecclesiasticae* vocari possunt; tum quia adnexae sunt Ordinibus a Sede Apostolica approbatis, tum quia eorum Institutum est Ordo ab eadem S. Sede approbatus, tum quia... traditam sibi Regulam approbatam observant, ac aliqua et multa participant de statu religioso.

679. Collige, Tertium Ordinem non esse confundendum cum *Confraternitate Chordigerorum*, prout nonnulli faciunt propter chordam quae alterutri communis est; differunt in pluribus:

1° *Institutione*: nam Tertius Ordo Seraphicum P. S. Franciscum, Confraternitas vero Chordigerorum Summum Pontificem Sixtum V auctorem habet.

2° *Natura*: quia ille est verus Ordo, haec autem simplex Confraternitas.

3° *Legibus*: siquidem Tertius Ordo habet Regulam proprie dictam a S. Sede approbatam; Confraternitas autem Chordigerorum regitur statutis ab Ordinario approbatis.

4° *Habitu*: Tertiarii enim, praeter chordam, vestem propriam vel eius loco parvum scapulare deferre debent; Chordigeri vero chorda tantum cinguntur.

§ II. *Praecedentia tertiariorum super quascumque laicas sodalitates.*

680. Ex quo Tertius Ordo Franciscalis iuxta Summorum Pontificum declarationes est *verus et proprius Ordo*, omnino distinctus a quacumque Confraternitate ex comprehensis in Bulla *Quaecumque* Clementis VIII, ac ideo his *natura nobilior*, consequitur praedicto Tertio Ordini merito a S. Sede adscribi *praecedentiam super quascumque laicales Confraternitates et Archiconfraternitates*. Pluries Summi Pontifices et Sacrae Congregationes Romanae rem definierunt favore Tertiariorum. Et quia de huiusmodi praecedentia inter Tertium Ordinem et Confraternitates laicales non paucae controversiae exortae sunt et in dies oriuntur, non erit forte supervacaneum hic referre plures ex ordinationibus et declarationibus S. Sedis, ut exinde appareat eius firmitas in tuendo principio, et contentionum inutilitas ex parte recurrentium.

I. Benedictus XIII in Constitutione, quae incipit *Ad nostram audientiam* XI kalendas Augustas 1728 docet: « Huiusmodi Tertiarii, licet Saeculares, *instar Regularium habendi sunt*, cum illorum Institutum sub titulo Tertii Ordinis a sancto Francisco fuerit institutum atque ab hac Sede Apostolica approbatum, plurimisque gratiis et privilegiis ornatum, quae nuper a Nobis ipsis confirmata fuerunt Constitutione incipiente: *Paterna Sedis Apostolicae providentia*, Romae vulgata 4 idus Decembris anno 1723, Pontificatus Nostri anno secundo. Unde consequitur, in omnibus functionibus ecclesiasticis eum Tertium Ordinem uti talem, *quibuscumque Confraternitatibus laicalibus praeferendum*, ubi scilicet memorati Tertiarii *SUB CRUCE PROPRIA, vel etiam Fratrum Minorum*, ad publicas supplicationes, ad socianda cadavera defunctorum, aliasve

ecclesiasticas functiones *sub proprio habitu* per dicti Ordinis Constitutiones designato, processerint.

« His ergo ita se habentibus, praesentium tenore statuimus et declaramus, ut in posterum huiusmodi Tertiarii *sub propria cruce distincti*, et separati a quibuscumque aliis Confraternitatibus Laicalibus, *instar aliorum Ordinum*, et iuxta regionis morem, in qua degere noscuntur, *vel sub cruce Fratrum Minorum* procedentes, *omnibus et singulis Confraternitatibus laicalibus* huiusmodi, *etiam speciali nota dignis*, in quibuscumque ecclesiasticis functionibus *omnino praecedant*, non obstantibus *quibuslibet iudicatis, et consuetudine, etiam immemorabili*, in contrarium adductis vel adducendis. Volumus autem » etc. (Vide Chronolog. historico-legal. Perusini, tom. II, pag. 102, col. 1).

II. S. Congregatio Episcoporum et Regularium die 20 Septembris 1748 declaravit, Fratres Tertii Ordinis de Poenitentia S. Francisci propria veste indutos, *sive incedant sub cruce Fratrum Minorum S. Francisci, sive sub propria cruce*, gaudere debere praecedentia super omnes alias Confraternitates laicales ad formam Constitutionis Benedicti XIII, quae incipit *Ad Nostram Audiëntiam*.

Benedictus XIV sub die 2 Octobris eiusdem anni *hanc resolutionem approbavit*. Quinimo, ut huiusmodi Decretum *firmius subsistat et servetur exactius*, idem Pontifex ad preces Tertiariorum civitatis Cadicensis, die 7 Ianuarii 1749 praefatum Decretum *auctoritate Apostolica*, datis Litteris Apostolicis, non solum iterum approbavit et confirmavit, sed etiam *inviolabilis Apostolicae firmitatis robur* ei adiecit (1), salva tamen semper in praemissis auctoritate eiusdem Congregationis Cardinalium (Chronolog. histor. legal. Ord. Seraph. Caroli Perusini, tom. II, pag. 418).

III. Sacra Rituum Congregatio recentioribus temporibus quaestiones de re ei propositas semper resolvit ad tramitem praedictarum S. Sedis declarationum. Et revera proposito dubio: *An*

(1) Rationes nostrae insistentiae super hoc puncto Lector videat in opere « *Collectio Indulgentiarum* » p. 745, nota.

Tertiarii Franciscuales iure gaudeant praecedentiae super quascumque laicas Sodalitates? Sacra eadem Congregatio, omnibus maturo examine perpensis, ita rescribere rata est:

Ad tramitem Apostolicarum Constitutionum, nec non declarationis Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium diei 20 Septembris 1848, Tertiariis Franciscalibus coetum constituentibus, nempe proprio habitu indutis, ac sub cruce incedentibus, ius inest praecedentiae super quascumque laicales Sodalitates (Decr. 28 Maii 1886. N. 3664).

IV. His repetitis declarationibus non obstantibus, aliud dubium praefatae S. R. C. propositum fuit *ab Archiconfraternitate a SS. Sacramento et Immaculata Deiparae Conceptione nuncupata, existente in loco vulgo dicto S. Bartolomeo in Galdo* dioecesis Lucerinae, ubi etiam extat Sodalitas Tertii Ordinis S. Francisci; scilicet:

Num praefatum Sodalitium Tertii Ordinis praecedentia gaudeat in dicto loco super ceteras Archiconfraternitates et Sodalitates laicas, necne?

S. Congregatio, die 4 Iulii 1887, respondit: *Praecedentiam spectare privative ad Confratres Tertii Ordinis* (N. 3678 in *Lucerina*).

V. Item S. Congregatio Episcoporum et Regularium, die 10 Martii 1893 in quadam controversia Syponi seu Manfredoniae exorta, proposito dubio:

Utrum Confraternitas (seu Sodalitas Tertii Ordinis S. Francisci) habere possit praecedentiam prae ceteris Confraternitatibus iam existentibus in casu? Respondit: *Affirmative*.

681. Facile intelligitur, non solum Tertium Ordinem Franciscalem, sed etiam *ceteros Tertios Ordines* gaudere praecedentia supra quascumque Confraternitates. Quilibet enim Tertius Ordo a S. Ecclesia approbatus, *natura instituti inspecta*, cuilibet proprie dictae Confraternitati et Archiconfraternitati praecellit: nam dispositus reperitur, ut docet Benedictus XIII in citata Bulla *Paterna* de Tertio Ordine S. Francisci, prouti ceteri Ordines regulares, nempe *sub propria regula a Romana Sede approbata cum novitiatu, professione et habitu sub certis modo et forma*.

682. De Tertio Ordine S. Dominici habetur explicita declaratio a S. Rituum Congregatione facta in una *Monopolitana* die 27 Martii 1893. Quaesitum fuit:

An in processionibus, etiam in solemnitate Corporis Christi, Sodalitati Tertii Ordinis S. Dominici ius praecedentiae competat supra quascumque laicas Confraternitates, etiam a SSmo Sacramento nuncupatas?

S. Congregatio respondit: *Affirmative, dummodo ea Sodalitas gaudeat privilegiis Tertii Ordinis et collegialiter proprio habitu incedat* (N. 3793).

683. Pro Sodalibus etiam Tertii Ordinis Carmelitici expresse declarata est praecedentia supra quascumque Archisodalitates et Confraternitates, prout ex his, quae subnectimus, manifeste apparet.

Rmus Dnus Aloysius Delforno, Episcopus Nucerinus Pagano-
rum, Sacrae Rituum Congregationi haec exposuit:

Per Decretum Sacrae Rituum Congregationis in *Monopolitana*, die 27 Martii 1893, statutum est, Sodalitatem Tertii Ordinis S. Dominici iure pollere praecedentiae in processionibus, etiam SS. Sacramenti, supra Archisodalitates et Confraternitates laicas, etiam a SS. Sacramento nuncupatas. Intuitu huius Decreti, quaeritur:

Dubium I. Pervetusta Sodalitas S. Mariae a Monte Carmelo, vulgo *Delle Galline*, in terra Paganorum Nucerinæ dioeceseos, ad Archisodalitatis dignitatem anno 1883 erecta, et in Consodalitatem Tertii Ordinis Carmelitarum anno 1887 canonice item erecta, potestne frui eodem privilegio?

Eadem Sacra Rituum Congregatio die 1 Martii 1894 respondit: *Affirmative; dummodo incedant proprio habitu et sub cruce* (N. 3819).

684. Tandem de saepedicta praecedentiae quaestione habetur novissima resolutio a S. Congregatione Concilii data sub die 20 Februarii 1895. Episcopus Monopolitanus, ad vitandas controversias inter Tertium Ordinem S. Dominici et Confraternitatem SS. Sacramenti in oppido vulgo *Fasano* exortas quoad praecedentiam in processionibus Decretum edidit, quo Tertiariis tum S. Dominici tum S. Francisci in dicto oppido *Fasano* existentibus, inter-

dicebatur interventus quibuslibet ecclesiasticis processionibus, ea motus ratione, quia in dioecesi Monopolitana ex immemorabili consuetudine Tertiarii non interveniunt processionibus. Quaestione ad S. Congregationem Concilii delata et ab eadem mature perpensa sequens dubium propositum fuit:

An sustineatur Decretum editum a Rmo Episcopo Monopolitano die 28 Novembris 1893, de Fratribus Terti Ordinis S. Dominici a processionibus inhibendis in casu.

Emi Patres rescripserunt: « *Decretum Episcopi non sustineri, et ius esse Tertio Ordini S. Dominici interveniendi et praecedendi in processionibus quoties cum proprio habitu et collegialiter interveniant; secluis omnino qui regulariter eidem Tertio Ordini non sunt adscripti* ».

685. Advertendum est, ius praecedentiae quoad Tertiarios competere non personis, sed congregationi seu sodalitia, prout est corpus morale, ac proinde Tertiarii eo iure non gaudent, nisi collegialiter, proprio habitu induti ac sub cruce incedant. Sodales igitur alicuius Confraternitatis, puta SS. Rosarii, etiamsi omnes Tertio Ordini S. Dominici sint adscripti, iure praecedentiae supra alias Confraternitates minime gaudent, si cum saccis et sub cruce Confraternitatis SS. Rosarii incedant; secus vero, si incedant cum habitu Tertii Ordinis proprio et sub cruce congregationis Tertiariorum.

In loco Fasano supra memorato, dioecesis Monopolitanae, exorta quaestione de praecedentia inter Confraternitatem SS. Sacramenti et Confraternitatem SS. Rosarii, cuius membra Tertio Ordini S. Dominici nomen dederant, Sacra Congregatio Concilii de re interrogata, ita rescripsit ad Rmum Episcopum sub die 13 Iunii 1892:

Relatis in S. Congregatione Concilii Litteris tum Amplitudinis tuae, tum Procuratoris Generalis Ordinis Praedicatorum circa preces Sodalitatis SS. Sacramenti loci vulgo Fasano, Emi Patres rescripserunt:

Ex adscriptione confratrum SS. Rosarii ad Tertium Ordinem S. Dominici non sequitur sodalitium ius praecedentiae acquisivisse super aliis Confraternitatibus (Vide Analecta Sacr. Ord. Praed. ann. I, pag. 156).

Ex adductis decisionibus satis superque constat, Tertiariis *proprio habitu* indutis et *sub cruce* incedentibus ius praecedendi inesse super quascumque laicas Confraternitates.

686. *Conditio ut Tertiarii iure praecedentiae gaudeant.* In Congregatione Generali diei 6 Apr. 1900, proposito dubio circa praecedentiam Tertiariorum Ordinis S. Francisci aliorumque Ordinum Regularium in Processionibus, Emi Patres declarandum esse censuerunt:

« *Tertiarios S. Francisci, necnon aliorum Ordinum, tum solummodo habere ius praecedentiae in Processionibus, cum iidem collegialiter incedunt sub propria Cruce ac veste uniformi induti, (vulgo sacco) ».*

Quam declarationem Summus Pontifex Leo XIII approbavit et publicari mandavit.

687. iuxta tenorem Apostolicarum Constitutionum quas superius memoravimus, emanavit a S. Congr. Episcop. et Regul. Decretum de die 20 Septembris 1748, postea a Benedicto XIV approbatum, quod nos sub n. 680, II, retulimus: videlicet, quod Tertiarii Franciscales propria veste induti sive *incedant sub cruce Fratrum Minorum S. Francisci, sive sub propria cruce*, gaudere debent praecedentia super omnes alias Confraternitates laicales ad formam Constitutionis Benedicti XIII, quae incipit *Ad Nostram audientiam*.

§ III. *Praecedentia inter diversos Ordines Tertios.*

688. In eadem civitate, oppido sive loco existere possunt plures Tertii Ordines. Cuinam ex ipsis in casu competit praecedentia super alios Ordines Tertios? Quaestio iam resoluta habetur in adducto Decreto *Nucerina Paganorum* (n. 683). Rmus Episcopus Delforno alterum dubium eodem tempore proposuerat solvendum Sacrae Rituum Congregationi, et est sequentis tenoris:

Dubium II. *An inter varias Tertii Ordinis Sodalitates ius praecedentiae ab antiquitate respectivi Ordinis desumi debeat, vel a die qua canonice unaquaeque Sodalitas vel Archisodalitas laica in Tertium Ordinem commutata fuit?*

S. Congregatio die 1 Martii 1894 respondit: *Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam* (Loc. cit. N. 3819).

Praecedentia igitur inter varias Tertii Ordinis Sodalitates, *de iure communi*, non desumitur ab antiquitate respectivi Ordinis, *sed a die canonicae erectionis Sodalitii*.

689. Eodem modo praefata Sacra Rituum Congregatio novissime rem resolvit in sequenti casu:

In oppido vulgo *Fasano* dioecesis Monopolitanae rite erecta fuit anno 1878 Congregatio Tertii Ordinis Franciscalis, cui Ordinarius loci ius recognovit interveniendi processionibus. Anno 1889 in eodem loco etiam Tertius Ordo S. Dominici canonice institutus fuit, qui, certis privilegiis allegatis, putabat sibi competere praecedentiam in processionibus supra Tertiarios Franciscales. Controversia ad S. Rituum Congregationem delata, resoluta est ut sequitur (Acta S. Sed. vol. XXVIII, pag. 509):

MONOPOLITANA. *Praecedentiae*: in oppido Fasano ius praecedendi competit Tertiariis S. Francisci.

Ad instantiam Prioris Tertii Ordinis S. Dominici in oppido Fasano, dioecesis Monopolitanae, canonice erecti, Sacra Rituum Congregatio in Ordinariis Comitibus Rotalibus, subsignata die ad Vaticanum habitis coram infrascripto Cardinali, eidem Sacrae Congregationi Praefecto, ad dubium:

An ius praecedendi competat Tertiariis S. Dominici, vel Tertiariis S. Francisci in casu et in praedicto oppido? respondendum censuit: *Attentis Constitutionibus Gregorii XIII et Urbani VIII, nec non Decreto S. Congregationis Episcoporum et Regularium die 4 Septembris 1733: Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam*.

Atque ita rescripsit. (Die 6 Februarii 1896. N. 3882).

690. Gregorius XIII in sua Constitutione *Exposcit pastoralis officii* de die 25 Iulii 1583, quam S. Rituum Congregatio in relata decisione commemorat, *ob sedandas lites et controversias*, quae in dies oriebantur occasione praecedentiae vel iure praecedendi in processionibus sive inter Fratres Mendicantes, sive inter confratres Confraternitatum, decrevit, quod « *qui in quasi possessione praecedentiae ac iuris praecedendi sunt positi, quibuscumque recla-*

mationibus, appellationibus et aliis subterfugiis prorsus remotis et cessantibus et postpositis, in processionibus tam publicis quam privatis praecedere debeant. Quando vero non probetur, aut non constet de quasi possessione praecedentiae... ii qui antiquiores sunt in loco controversiae, in processionibus tam publicis quam privatis praecedere debeant.

Per hanc Pontificiam Constitutionem universalis lex de praecedentia sancita ac statuta est, quam Sacrae Romanae Congregationes, quibusdam specialissimis casibus exceptis, constanter secutae sunt in suis decisionibus.

§ IV. *Iura tertii ordinis franciscalis quoad funera.*

691. S. Congregatio Ep. et Regul. die 11 Decembris 1615 decedit: Cadavera Tertiariorum (qui sepulturam in ecclesiis primi Ordinis sibi elegerint) ad Fratrum Minorum ecclesias recto tramite deferri posse, ab iisdem tamen Fratribus monendum esse prius et requirendum ac expectandum proprium defunctorum Parochum, quo requisito, expresse venire recusante, licere iisdem Fratribus, etiam ipso invito, supradicta cadavera ad easdem ecclesias transportare (In una *Nepesina* apud Bizzarri, pag. 273 ad 4^m).

Ex Decreto eiusdem S. Congregationis sub die 18 Martii 1887, Sodalitates Tertii Ordinis S. Francisci ius habent confratres defunctos associare, divinum Officium recitare, et cadavera ad coemeterium efferre absque cleri et Parochi interventu (Vid. Decr. apud Acta Ord. Min. ann. VII, pag. 6).

Novissime eadem S. Congregatio anno 1893 ius Tertiariorum confirmavit responsione ad sequens dubium:

Utrum et quomodo Confraternitas Tertii Ordinis saecularis S. Francisci erecta in civitate Manfredoniensi possit egredi extra ecclesiam ad associanda cadavera confratrum et crucem propriam praeseferre, in casu?

Resp. Affirmative, cum proprio vexillo, id est cruce, brachiis cancellatis et habitu Tertii Ordinis, pro adscriptis tantum, dummodo Societas vocata fuerit ex dispositione defuncti, vel ab eius haerede, associationem ducente Parocho, e domo defuncti

ad ecclesiam regularem, vel ad coemeterium, quatenus in ecclesia regulari defunctus deponi non debeat (Acta Ord. Min. ann. XII, pag. 118; *Nouv. Rev. Théol.* tom. XXV, pag. 370).

692. Generatim dici potest, Tertium Ordinem Franciscalem, quoad funera, Ordinibus regularibus equiparari posse, ac ideo iuribus et privilegiis Regularium gaudere, non tamen per communicationem Tertiariis iam sublatam. Id constat ex variis decisionibus S. Sedis, quae consuli possunt apud clarissimam Collectionem, cui titulus *Acta S. Sedis*, praesertim vol. XIII pag. 416 et sqq. et vol. XX, pag. 100 et sqq. Iura autem et privilegia Regularium circa funera, sunt: cadavera associare et a propriis ecclesiis, absque Parochi interventu, ad coemeterium deferre; cum stola et cruce propria ad sepulchrum procedere, etiam dum per parochias transeunt, dummodo sine pompa et recto tramite id agent.

Vicissim Parochorum circa suos defunctos iura, iuxta Rituale Romanum, *Exequiarum ordo*, haec sunt: stolam deferre, cadavera e domo levare, illa aqua benedicta aspergere, intonare antiphonam *Exultabunt*, et processioni funerali praeesse usque ad ianuam ecclesiae tumultantis, sive haec sit saecularis, sive regularis.

693. Ex eo quod modo lex iubeat, cadavera esse tumultanda in publicis coemeteriis, minime derogatum est iuribus, quibus ecclesiae potiuntur tum funera peragendi, tum emolumenta percipiendi. Ex crectione coemeteriorum, locus tantum sepulturae materialiter immutatus fuit: iura vero omnia sarta tectaque manserunt. De hac materia uberius dicemus infra, ubi de sepultura et funeribus.

Quare, deposito feretro ad limina ecclesiae Regularium, dictoque ultimo vale, Parochus minime se ingerere potest in iis ministeriis et functionibus, quae postea super cadaveribus peragenda sunt. Delatio igitur cadaveris ad publicum coemeterium in casu ad Sacerdotem regularem pertinet, et si defunctus fuerit Tertii Ordinis confrater, ceteris Sodalibus ad id vocatis ius est ad publicum coemeterium eum comitandi, proprio habitu indutis, et sub propria vel Fratrum Minorum cruce incedentibus, sine pompa et recto tramite (Cf. *Acta S. Sed.* loc. cit.).

Alia de Tertio Ordine vide in nostra « *Collectio Indulgentiarum* » pag. 716.

§ V. *Summarium Indulgentiarum, Privilegiorum ac Indulgentorum Sodalibus Tertii Ordinis saecularis S. Francisci Assisiensis concessorum.*

694. Bina indulgentiarum Summaria exhibemus Lectoribus; primum prout reperitur insertum in sequenti Brevi Apostolico; alterum diverso modo dispositum, a S. Congregatione Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita recognitum et approbatum.

BREVE

DE INDULGENTIIS PRO TERTIARIIS SAECULARIBUS.

LEO PP. XIII (1).

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Qui multa ad incolumitatem et prosperitatem Tertii Ordinis Sancti Francisci Assisiensis in diuturno Pontificatu nostro constitimus, decrevimus, egimus, et nonnihil ex veteri illius disciplina et regula, prout temporum opportunitas postulabat, vel temperavimus, vel renovavimus, volumus nunc communia Sociorum eiusdem Ordinis explere desideria, quae non mediocrem confidimus allatura Ecclesiae catholicae utilitatem ac fructum. Nos quidem maximas plurimasque gratias agere et habere debemus Deo, cui uni acceptum referimus, quod populus christianus, in tanta praesertim morum desidia et segnitie, cohortationibus et invitationibus Nostris faciles dediderit aures, atque excitata sit erga Seraphicum Patrem pietas, auctusque numerus Sodalitatum Tertii Ordinis expetentium. Hoc Nobis luculenter demonstrat neglectas non iacere christianas virtutes, per quas facile mederi possumus malis, quibus affligimur, et propulsare pericula, quae formidamus. Tertius enim Ordo, qui et saecularis dicitur, natus aptus multitudini, ab Auctore suo ita est constitutus, ut in eo, velut in quadam palaestra, diligentius

(1) Cf. *Acta Ord. Min.* ann. XX, pag. 152 sqq.

vita Christiana exerceatur, in exemplum Illius, qui dixit « Ego sum via, veritas et vita ». Profecto Ordines Franciscales priores duo, magnarum virtutum informati disciplinis perfectius quiddam diviniusque consecantur. Tertius autem Ordo Socios suos ad mores provocat iustos, pios, integros, atque inter domesticos parietes vitae honestatem plus quam sanctimoniam docet. Donec igitur animorum salutaris iste cursus non retardetur, et Tertius Ordo Franciscalis Sociorum numero et pietate floreat, Nos spem bonam habebimus, futurum ut populus Christianus velit aliquando privatim et publice ad Iesum Christum reditum maturare. Quum vero catholici homines maxime trahantur spiritualium bonorum praemio, Nos velut currentibus incitamenta praebituri, illuc volumus animum et cogitationem intendere, unde illi ad Tertium Ordinem citius possint adduci. Quapropter dilectis Filiis Ministris Generalibus Ordinis Minoritici, Ordinis Minorum tum Conventualium, tum Capulatorum et Tertii Ordinis Regularis annuentes, rogata etiam sententia Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Sacrae Congregationis Indulgentiis sacrisque Reliquiis praepositae, loco spiritualium gratiarum et Indulgentiarum, quibus sodales saeculares Tertii Ordinis Sancti Francisci vi communicationis obtentae die VII Iulii MDCCCXCVI per Breve Nostrum Apostolicum ad quinquennium valiturum cum primo et secundo Ordine Seraphico perfruebantur, omnes et singulas indulgentias defunctis etiam ad modum suffragii applicabiles, aliasque spirituales gratias, prout in infrascripto indice referuntur, iisdem Tertiariis Apostolica auctoritate Nostra in perpetuum concedimus et largimur.

1. *Index novarum Indulgentiarum Tertio Ordini saeculari
S. Francisci Assisiensis tribuendarum.*

INDULGENTIAE PLENARIAE: Tertiarii singuli si vere poenitentes et confessi ac S. Communione refecti Ecclesiam, ubi Sedes Sodalitii constituta sit, devote visitaverint, atque ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione ac S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, Plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem, quam etiam animabus fidelium, quae Deo in charitate coniunctae

ab hac luce migraverint, per modum suffragii applicare possint, lucrari valeant diebus vel festis infra scriptis.

I. Die XIV Ianuarii festo B. Odorici Conf. I. Ord.

II. Die XVI Ianuarii festo Ss. Berardi, Petri et Sociorum Protomartyrum Ord. Seraph.

III. Die XXX Ianuarii S. Hyacinthae de Mariscottis V. III. Ord.

IV. Die I Februarii B. Andreae de Comitibus Conf. I. Ord.

V. Die V Februarii Ss. Petri Baptistae et Soc. Martyrum Iaponensium I. et III. Ord.

VI. Die XIX Februarii S. Conradi a Placentia III. Ord.

VII. Die XXI Februarii S. Angelae Mericiae V. III. Ord.

VIII. Die XXII vel XXIII (respective) Februarii S. Margaritae de Cortona III. Ord.

IX. Die VI Martii S. Coletae V. II. Ord.

X. Die IX Martii S. Catharinae de Bononia V. II. Ord.

XI. Die XXIV Aprilis S. Fidelis a Sigmaringa S. Ord. Protomartyris S. C. de Prop. Fidè.

XII. Die XXVIII vel XV (respective) Aprilis B. Luchesii, ex Tertiariis primi, qui ab ipso S. Instituteore habitu Tertii Ord. indutus fuit.

XIII. Die XVII Maii S. Paschalis Baylon I. Ord., Patroni omnium Societatum a Ss. Eucharistia.

XIV. Die XIX Maii S. Ivonis C. III. Ord.

XV. Die XX Maii S. Bernardini Senensis vexilliferi Ss. Nom. Iesu.

XVI. Die XXX Maii S. Ferdinandi Regis III. Ord.

XVII. Die XIII Iunii S. Antonii Patavini Primi Ord.

XVIII. Die VII Iulii S. Laurentii a Brundusio I. Ord.

XIX. Die VIII Iulii S. Elisabeth Reginae Portugalliae III. Ord.

XX. Die IX Iulii vel XIII Septembris (respective) S. Veronicae de Iulianis V. II. Ord.

XXI. Die XIV Iulii S. Bonaventurae Eccl. Doctoris I. Ord.

XXII. Die XVI Augusti S. Rochi Conf. III. Ord.

XXIII. Die XIX Augusti S. Ludovici Ep. Tolosani I. Ord.

XXIV. Die IV Septembris S. Rosae de Viterbio V. III. Ord.

XXV. Die XVIII Septembris S. Iosephi a Cupertino I. Ord.

XXVI. Die XXVII Septembris S. Elzearii Comitis Ariani Conf. III. Ordinis.

XXVII. Die VI Octobris S. Mariae Franciscæ a Vulneribus D. N. I. C. Virginis III. Ordinis.

XXVIII. Die XIII Octobris Ss. Danielis et Soc. Martyrum I. Ordinis.

XXIX. Die XIX Octobris S. Petri de Alcantara I. Ord.

XXX. Die XXVII Novembris B. Delphinae Virg. Coniugis B. Elzearii III. Ord.

XXXI. Die XXIX Novembris Omnium Sanctorum trium Ordinum S. P. N. Francisci.

XXXII. In festis Circumcisionis, Epiphaniae, Ascensionis D. N. I. C. et in festo Ss. Trinitatis.

XXXIII. In festis Nativitatis, Purificationis, Annuntiationis, et Assumptionis Beatae Mariae Virginis.

XXXIV. In festis S. Michaelis Archangeli, Sanctorum Angelorum Custodum, S. Ioannis Baptistae ac Ss. Apostolorum Petri et Pauli.

XXXV. Die II Augusti indulgentiam Portiunculae toties lucranda quoties ex primis vespere usque ad occasum solis diei huiusmodi aliquam Ecclesiam sive publicum oratorium primi, secundi, vel Terti Ordinis regularis, vel etiam aliam Ecclesiam sive publicum oratorium, ubi canonice erecta sit Congregatio Terti Ord. saecularis, visitaverint, dummodo confessi et S. Communione refectioni fuerint et sicut supra oraverint.

XXXVI. Idem Tertiarii recitando Pater, Ave et Gloria quinque pro incolumitate rei Christianae et semel ad mentem Nostram eas omnes indulgentias toties quoties consequuntur, quas lucrantur fideles, qui Stationes Urbis, Portiunculam, Hierosolymitana loca, aedem S. Iacobi Apostoli Compostellensem visitant, servatis decretis VII Martii MDCLXXVIII § « Indulgentias vero », XVI Februarii MDCCCLII et XIV Aprilis MDCCCLVI.

XXXVII. Idem Tertiarii recitantes Coronam Franciscanam, scilicet septem Gaudiorum B. M. Virg. quae constat LXXII Ave Maria et Septem Pater Noster, addito uno Pater pro Summo Pontifice, lucrantur Indulgentiam plenariam eidem recitationi pro Ordine Seraphico adnexam.

XXXVIII. Tertiarii renovantes professionem Tertii Ord. die XVI Apr. anniversario Professionis S. Patris Francisci, vel si legitime impediti fuerint, Dominica immediate sequenti, culpis Confessione expiatis et Ss. Eucharistia refecti Plenariam Indulgentiam consequuntur.

INDULGENTIAE PARTIALES: Tertiarii ex utroque sexu singuli, si Ecclesiam, in qua est Sedes Sodalitii constituta, devote visitaverint, Deoque pro rei Christianae incolumitate supplicaverint, Indulgentiam septem annorum et septem quadragenarum lucrantur diebus infrascriptis.

I. In festis Desponsationis, Visitationis, et Praesentationis B. M. V.

II. Item in festis Inventionis et Exaltationis S. Crucis.

Demum iisdem Tertiariis, si sint infirmi vel convalescentes, nec commode possint e domo egredi, dummodo quinquies Orationem Dominicam et Salutationem Angelicam devote recitaverint et ad mentem Nostram ut supra oraverint, lucrari possint omnes et singulas Indulgentias ac si personaliter visitarent Ecclesiam Ordinis vel Sodalitii. Non obstantibus contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut praesentium litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis et sigillo personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus habeatur fides, quae haberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die VII Sept. MDCCCCI, Pontificatus Nostri Anno Vigesimo quarto.

L. ✠ S.

ALOYS. Card. MACCHI.

E. S. CONGR. INDULG. ET SS. RELIQ.

Conceditur aegrotis Tertiariis saecularibus absolutio generalis quacumque die infra octiduum festi.

BEATISSIME PATER,

Ministri Generales quatuor Ordinum Franciscalium, ad S. V. pedes provoluti, humillime petunt, ut aegrotis et convalescentibus

Tertiariis saecularibus concedatur privilegium recipiendi generalem absolutionem quacumque die infra octiduum festi, cui assignatur. Insuper enixe postulant, ut favore eorumdem Tertiariorum aegrotantium et convalescentium indultum S. V. concedere dignetur, cuius vi omnes plenarias indulgentias, ceteris servatis conditionibus, infra octiduum diei pro quo concessae sunt, lucrari possint, et valeant.

Et Deus etc.

S. C. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a SS. D. N. Leone Pp. XIII sibi specialiter tributis, benigne annuit pro gratia iuxta preces, ceteris servatis de iure servandis. Praesenti in perpetuum valituro. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. C. die 13 Augusti 1901.

S. Card. CRETONI, *Praef.*

L. ✠ S.

PRO R. P. D. FRANC. Archiep. Amid. *Secr.*
Ios. M. Can. COSELLI, *Subst.*

2. *Summarium Indulgentiarum, Privilegiorum ac Indultorum Sodalibus Tertii Ordinis saecularis S. Francisci Ass. concessorum* (1).

CAPUT I.

Indulgentiae Plenariae.

Tertiariis ex utroque sexu vere poenitentibus, confessis ac S. Synaxi reffectis:

- * 1° Die ingressus;
- * 2° Die professionis;
- * 3° Quoties potioris vitae studio per octo dies continuos spiritualibus exercitiis vacaverint;

(1) N. B. Indulgentiae quae hoc signo * denotantur, concessae sunt per Constitutionem, quae incipit « Misericors Dei Filius » diei 30 Maii 1883; alterae vero per Litteras Apostolicas in forma Brevis diei 7 Septembris 1901.

4° Die 16 Aprilis, anniversario professionis S. P. Francisci, vel, si legitime impediti fuerint, Dominica immediate sequenti, dummodo professionem Terti Ordinis renovaverint.

II. Iisdem Tertiariis si uti supra dispositi ad mentem Sanctitatis Suae oraverint:

* 1° Bis in anno si Benedictionem nomine Summi Pontificis acceperint;

Diebus sequentibus, quibus Absolutionem seu Benedictionem receperint, nempe:

* 2° Natali D. N. I. Chr.;

* 3° Paschatis Resurrectionis;

* 4° Pentecostes;

* 5° In festo Ssmi Cordis Iesu;

* 6° In festo Immaculatae Conceptionis B. M. V.;

* 7° In festo S. Iosephi Sponsi B. M. V. (die 19 Martii);

* 8° In festo Impressionis Ss. Stigmatum S. P. Francisci (die 17 Sept.);

* 9° In festo S. Ludovici regis Galliarum, Patroni caelestis salutaris Terti Ordinis (die 25 Augusti);

* 10° In festo S. Elisabeth Hungariae (die 19 Novembris);

III. Iisdem Tertiariis, si uti supra dispositi aliquam ecclesiam vel publicum sacellum devote visitaverint et ad mentem Summi Pontificis aliquamdiu oraverint:

* 1° Quo die ad concionem mensuram, seu Conferentiam, conveniunt;

* 2° Semel singulis mensibus, quo die cuique placuerit.

IV. Iisdem Tertiariis, qui uti supra dispositi ecclesiam, ubi sedes Sodalitii est constituta, devote visitaverint, diebus festis sequentibus:

1. Smae Trinitatis;

2. Circumcisionis D. N. I. Chr.

3. Epiphaniae

4. Ascensionis

5. Nativitatis B. Mariae V.;

6. Purificationis

7. Annuntiationis

8. Assumptionis
9. S. Michaelis Archangeli;
10. Ss. Angelorum Custodum.
11. S. Ioannis Baptistae;
12. Ss. Apostolorum Petri et Pauli;
13. B. Odorici Conf. (14 Ian.).
14. Ss. Berardi, Petri et Soc. Protomartyrum. Ord. Seraph.
(16 Ian.).
15. S. Hyacinthae de Mariscottis Virg. 3 Ord. (30 Ian.).
16. B. Andreae de Comitibus, Conf. 1 Ord. (1 Februarii);
17. Ss. Petri Baptistae et Soc. MM. Iaponensium 1 et 3 Ord.
(5 Febr.).
18. S. Conradi a Placentia Conf. 3 Ord. (19 Febr.);
19. S. Angelae Mericiae Virg. 3 Ord. (21 Febr.).
20. S. Margaritae de Cortona, 3 Ord. (22 vel 23, Febr.);
21. S. Coletae Virg. 2 Ord. (6 Martii);
22. S. Catharinae de Bononia Virg. 3 Ord. (9 Martii);
23. S. Fidelis a Sigmaringa Mart. 1 Ord. (24 Aprilis);
24. B. Luchesii, ex Tertiariis primi, qui ab ipso S. Institu-
tore habitu Tertii Ordinis indutus fuit (28 vel 15 Aprilis);
25. S. Paschalis Baylon Conf. 1 Ord. (17 Maii);
26. S. Ivonis Conf. 3 Ord. (19 Maii);
27. S. Bernardini Senensis Conf. 1 Ord. (20 Maii);
28. S. Ferdinandi Regis Conf. 3 Ord. (30 Maii);
29. S. Antonii Patavini Conf. 1 Ord. (13 Iunii);
30. S. Laurentii a Brundusio Conf. 1 Ord. (7 Iulii);
31. S. Veronicae de Iulianis Virg. 2 Ord. (9 Iul. vel 13
Septemb.).
32. S. Elisabeth Reg. Portug. 3 Ord. (8 Iulii);
33. S. Bonaventurae Eccl. Doct. 1 Ord. (14 Iulii);
34. S. Rochi Conf. 3 Ord. (16 Augusti);
35. S. Ludovici Episc. Tolosani 1 Ord. (19 Augusti);
36. S. Rosae de Viterbio Virg. 1 Ord. (4 Septembris);
37. S. Iosephi a Cupertino Conf. 1 Ord. (18 Septembris);
38. S. Elzearii Comitum Ariani Conf. 3 Ord. (27 Septembr.);
39. S. Mariae Franciscæ a Vulneribus D. M. I. Chr. Virg.
3 Ord. (6 Octobr.).

40. Ss. Danielis et Soc. MM. 1 Ord. (13 Octobr.);

41. S. Petri de Alcantara Conf. 1 Ord. (19 Octobr.);

42. B. Delphinae Virg. 3 Ord. (27 Novembris);

43. Omnium Sanctorum Trium Ordinum S. Francisci (29 Novembris).

V. Iisdem Tertiariis, uti supra pariter dispositis, qui ecclesiam in qua sedes Sodalitii est constituta devote visitaverint, ibique pias preces ad mentem Summi Pontificis aliquamdiu effuderint:

* 1° Die festo S. Francisci Patris legiferi (4 Octobris);

* 2° Die festo S. Clarae Virg. legiferae (12 Augusti);

* 3° Die festo Sancti Titularis ecclesiae, in qua sedes Sodalitii est constituta;

4° Toties quoties ex primis vespers usque ad occasum solis diei 2 Augusti pariter ecclesiam vel etiam sacellum ubi est sedes Sodalitii visitaverint.

VI. Iidem Tertiarii recitando Pater, Ave et Gloria quinquies pro incolumitate rei christianae et semel ad mentem Summi Pontificis, eas omnes indulgentias toties quoties consequuntur, quas lucrantur fideles, qui stationes Urbis, Portiunculam, Hierosolymitana loca, aedem s. Iacobi Ap. Compostellanam visitant, servatis decretis 7 Martii 1678 « Indulgentias vero »; 16 Febr. 1852 et 14 April 1856.

VII. Iidem Tertiarii recitantes coronam Franciscanam, scilicet, septem gaudiorum B. M. V. quae constat 72 Ave Maria et 7 Pater Noster, addito uno Pater pro Summo Pontifice, lucrantur indulgentiam plenariam eidem recitationi pro Ordine Seraphico adnexam.

* VIII. Tandem plenaria indulgentia iisdem Tertiariis morituris, si vere poenitentes, confessi ac S. Synaxi reffecti vel saltem contriti, Ssmum Iesu nomen ore, si potuerint, sin minus corde, devote invocaverint.

CAPUT II.

Indulgentiae Stationum Urbis.

* Diebus Stationum in Missali Romano descriptis iidem Tertiarii, si ecclesiam, in qua sedes est sodalitii constituta, visitaverint ibique ad mentem Summi Pontificis oraverint, easdem indulgentias

consequuntur, quas consequerentur praefatis diebus, si personaliter visitarent ecclesias Urbis, vel extra eam.

CAPUT III.

Indulgentiae Partiales.

I. *Septem annorum totidemque quadragenarum*: omnibus ex utroque sexu Tertiariis qui ecclesiam, in qua est Sedes Sodalitii constituta, devote visitaverint et ad mentem Summi Pontificis oraverint :

* 1º Die impressionis Ss. Stigmatum;

* 2º In festo S. Ludovici Regis;

* 3º In festo S. Elisabeth Hungariae;

* 4º In festo S. Margaritae Cortonensis;

* 5º In festo S. Elisabeth Reginae Lusitaniae;

* 6º In aliis duodecim diebus ad libitum eligendis, cum approbatione tamen praefecti Ordinis.

7º In festo Desponsationis, B. M. V.

8º In festo Visitationis »

9º In festo Praesentationis »

10º In festo Inventionis et

11º In festo Exaltationis S. Crucis.

II. *Tercentorum dierum*: Sodalibus Tertiariis quoties Missae aliisque divinis officiis vel Sodalitatis conventibus publicis vel privatis interfuerint; — inopes hospitio receperint; — dissidia composuerint vel componenda curaverint; — processionibus interfuerint; — Ss. Sacramentum, cum circumfertur, comitati fuerint: vel, si hoc facere nequiverint, ad pulsum campanae Orationem Dominicam cum Angelica Salutatione semel recitaverint; quinquies Pater et Ave recitaverint rei christianae vel animabus Sodalium defunctorum Deo commendandis; — defunctos ad sepulturam comitaverint; — devium quemquam ad officium reduxerint; — Dei praeceptis ceterisque ad salutem necessariis quempiam erudierint; aut tandem quodcumque pium opus pietatis vel caritatis exercuerint.

Omnes et singulae indulgentiae hucusque relatae, excepta tamen plenaria in articulo mortis lucranda, sunt etiam applicabiles

animabus defunctorum in purgatorio detentis, (Constit. 30 Maii 1883; Breve 7 Septembris 1901).

CAPUT IV.

Privilegia.

1. Sacerdotes Tertiarii ad quodlibet Altare Missam celebrantes gaudent indulto Altaris privilegiati personalis tribus in qualibet hebdomada diebus, dummodo simile indultum pro alia die non impetraverint (Constit. 30 Maii 1883).

2. Missae omnes, quae in suffragium Sodalium defunctorum celebrantur, sunt semper et ubique privilegiatae (Ibid.).

CAPUT V.

Indulta.

1. Tertiarii omnes legitime impediti quominus Ecclesiam adeant Absolutionem generalem diebus assignatis, qui profesti sunt, accepturi, eam accipere valent alio die festo de praecepto, qui intra octiduum eorum profestorum dierum occurret. — (Rescr. S. C. Indulg. 16 Ianuarii 1886).

2. Tertiarii Absolutionem Generalem pridie festi, post expletam sacramentalem Confessionem, recipere valent. — (Decr. S. C. Indulg. 21 Iulii 1888).

3. Tertiarii degentes in locis ubi nulla adest constituta Tertii Ordinis Sodalitas, loco Benedictionis nomine Summi Pontificis, bis in anno Absolutionem seu Benedictionem cum adnexa plenaria indulgentia recipere valent. (Decr. S. C. Indulg. 31 Ianuarii 1893).

4. Tertiarii, si sint infirmi vel convalescentes, nec possint commodè e domo egredi, recitando quinque Pater et Ave et orando ad intentionem Summi Pontificis, lucrantur easdem indulgentias ac si personaliter visitata fuisset Ecclesia Ordinis vel Sodalitii (Breve 7 Septembris 1901).

5. Idem Tertiarii infirmi vel convalescentes Absolutionem generalem recipere, et etiam omnes plenarias indulgentias pro determinatis diebus concessas lucrari valent quacumque die infra octiduum festi, cui absolutio vel plenaria indulgentia est assignata,

ceteris adimpletis conditionibus. (Rescr. S. C. Indulg. 13 Augusti 1901).

6. Tertiarii omnes lucrari valent indulgentias tam omnibus fidelibus Ecclesias franciscas visitantibus concessas, quam illas, quae Tertii Ordinis saecularis sunt propriae, ea conditione, ut ecclesiam parochialem visitent in omnibus iis locis, ubi neque ecclesiae franciscas, neque oratoria publica Tertii ordinis saecularis, aut alia ecclesia, in qua canonice erecta sit Sodalitas, existunt. (Decr. S. C. Indulg. 31 Ianuarii 1893).

DECRETUM

Sacra Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a Ssmo Dno Nostro Leone Pp. XIII sibi tributis, praesens Summarium omnium Indulgentiarum, Privilegiorum ac Indultorum Sodalibus Tertii Ordinis saecularis S. Francisci Assisiensis concessorum, nunc primum ex authenticis documentis excerptum, recognovit et approbavit, typisque mandari benigne permisit.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. C. die 11 Septembris 1901.

S. Card. CRETONI, *Praef.*

L. ✠ S.

Pro R. P. D. FRANCISCO Archiep. Amid. *Secr.*

IOSEPHUS M. Can. COSELLI, *Subst.*

§ VI. *Declarationes quoad Tertium Ordinem Franciscalem.*

695. *Dubium.* An interrumpatur Novitiatus Tertii Ordinis Saecularis S. Francisci, si quis habitum, id est scapulare cum cingulo, absque dispensatione, deposuerit sive ex oblivione, sive ex negligentia, sive ex impossibilitate?

Porro eadem S. Congregatio, audito consultorum voto, proposito dubio respondendum mandavit:

Negative, si ex oblivione vel impossibilitate; si vero ex negligentia, pariter *negative*, dummodo voluntas emittendi professionem in praefato Ordine non fuerit retractata.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 4 Martii 1903.

696. *Normae quaedam pro varietate obedientiae in Tertio Ordine Franciscali.* Episcopus Ratisbonensis huic S. Congr. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae exposuit, in sua dioecesi Tertium Ordinem Saecularem S. Francisci latissime propagari, praesertim tempore SS. Missionum, quae promiscue habentur a trina Franciscalium familia id est FF. Minoritarum nec non Capuccinorum et Conventualium. At haec agendi ratio multiplicem dubitandi praebet occasionem, praesertim quoad cooptationem Christifidelium in praefatum Ordinem et eorundem professionem. Siquidem saepe accidit, ut qui sacerdos Directoris munus a familia ex. gr. Conventualium accepit, alio transferatur ubi existit Congregatio Tertiariarum a familia Capuccinorum erecta: quo in casu dubitatur an hic eodem modo inibi exercere valeat facultatem ipsi tributam a familia Conventualium. Imo Tertiarii ipsi, qui ab aliqua praedictarum familiarum ad habitum et novitiatum recepti fuere, aliquando alio transmigrant, ubi franciscalium familia diversa ab ea, quae eosdem ad habitum admiserat, reperitur: poteruntne Tertiarii isti valide ad professionem admitti ab hac familia? — Quare sequentia dubia dirimentia proposuit:

1º Utrum Christifideles, qui fuerunt admissi ad novitiatum Tertii Ordinis Saecularis S. Francisci in aliqua Congregatione, quae subest iurisdictioni, puta FF. Capuccinorum, in alio transmigrant, ubi existit Congregatio subiecta FF. Minoritis, aut FF. Conventualibus, inibi professionem valide emittere possint?

2º Utrum Parochus vel quilibet alius Sacerdos, qui erat praeditus facultate, puta a FF. Minoribus, cooptandi Christifideles in Tertium Ordinem Saecularem S. Francisci, si in alium locum pergat, ubi existit Congregatio subiecta FF. Capuccinis, denuo obtinere debeat facultatem ad praefatos actus exercendos, vel uti ea valeat, qua primum potiebatur?

S. Congregatio, audita etiam Moderatorum Familiarum Franciscalium sententia, quoad propositas quaestiones haec in posterum servanda decrevit:

I. Ut Novitii tertiarii saeculares S. Francisci professionem emit-

tere valeant in Congregatione alterius obedientiae, seu diversae ab illa in qua ad novitiatum fuerant admissi, si melius eorum commoditati provideatur.

II. Ut professi eadem de causa transire possint ab una Congregatione ad aliam diversae obedientiae.

III. Ut Parochus vel quilibet Sacerdos alicuius Congregationis Tertiariorum Moderator, si alio transferatur, ubi alia Congregatio diversae obedientiae reperiatur, eandem regere possit, quin indigeat nova approbatione; teneatur tamen hac de re certiores facere Visitatorem Regularem, ut cum eodem negotia Congregationis gerere valeat.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 4 Martii 1903.

§ VII. *Sacerdotibus III. Ord. saecularis S. Francisci conceditur facultas recipiendi Benedictionem Papalem vel Absolutiones generales infra octiduum festi.*

BEATISSIME PATER,

697. Sacerdotes Tertii Ordinis Saecularis S. Francisci, ad osculum S. Pedis provoluti, humiliter implorant ut, qui ex ipsis, muneribus Sacerdotalibus impediti fuerint, quominus adsignatis diebus Ecclesiam vel Oratorium adire valeant ad recipiendam Benedictionem Papalem vel Absolutiones Generales cum adnexa Indulgentia Plenaria praefato Tertio Ordini concessas, easdem recipere possint *quocumque die inter festi octiduum occurrente*, ne tanto bono spirituali inculpabiliter priventur.

Et Deus etc.

Vigore specialium facultatum a SS. D. N. Leone Pp. XIII sibi tributarum, S. Congr. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita benigne annuit pro gratia iuxta preces... Praesenti in perpetuum valituro.

Datum Romae, ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 11 Februarii 1903.

§ VIII. *Sacerdotes Tertiarii Franciscuales quoad Kalendarium, Missam et Officium.*

ORDINIS FRATRUM MINORUM.

698. Hodiernus Reverendissimus Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum, annuente supremo eiusdem Ordinis Moderatore, ut omnis removeatur ambigendi causa, Sacrorum Rituum Congregationi sequentia dubia pro opportuna solutione humillime proposuit, nimirum:

I. Utrum facultas adhibendi Kalendarium Romano-Seraphicum, a Summo Pontifice Pio VI. per Bullam « *Religiosos Ordines* » sub die 6 Septembris anno 1783 (1) facta « *Monialibus... Tertii Ordinis Sancti Francisci... aliisque... quae vel sint Instituti connexionem aliquam seu coniunctionem in sui origine aut progressu cum Ordine Minorum habentis... necnon personis Tertii Status* »; competat iam, non solum Tertiariis utriusque sexus divinum quotidie recitantibus officium, sed etiam Tertiariis Officium Deiparae parvum aliasque preces dumtaxat persolventibus; atque in horum Ecclesiis et Oratoriis?

II. Utrum licentia adhibendi Kalendarium Romano-Seraphicum, concessa per memoratam superius Bullam ab eodem Pio VI « *Personis Tertii Status tertii Ordinis Sancti Francisci choro non obligatis* » intelligenda sit dumtaxat de Sacerdotibus in privato Oratorio celebrantibus, vel nullius Ecclesiae servitio canonice adiectis; an etiam de Sacerdotibus Tertiariis alicui Ecclesiae sive simplici sive parochiali canonice mancipatis?

III. Et quatenus Affirmative ad secundam praecedentis Dubii partem: Num iidem Sacerdotes Tertiarii alicui Ecclesiae canonice adiuncti, in Festis Patroni principalis, Tituli ac Dedicationis Ecclesiae tam propriae quam cathedralis, necnon quibus diebus debent

(1) Cf. haec Bulla initio Breviarii seu Diurnalis, necnon Martyrologii et Missalis Romano-Seraphici apposita.

Missam applicare pro populo (1) teneantur in Officio ac Missa sequi Kalendarium Dioecesis, prouti Fratres primi Ordinis: ac deinde, recurrente iuxta Kalendarium Minoriticum aliquo Officio secundum Ordinem Dioecesanum iam recitato, utrum se conformare possint Kalendario Romano-Seraphico; an vero, habita ratione huiusmodi Officiorum de praecepto, debeant, prouti fit in primo Ordine, impeditorum Festorum repositionem seu translationem disponere?

Et Sacra eadem Congregatio, ad relationem subscripti Secretarii, exquisito voto Commissionis Liturgiae omnibusque diligenter perpensis, rescribendum censuit:

Ad I. *Affirmative*.

Ad II. *Affirmative*, ad primam partem; *Negative*, ad secundam quoad sacras functiones in Ecclesia.

Ad III. Ad primam partem, *Affirmative*; ad secundam partem, *Negative* quoad primam quaestionem, et *Affirmative* quoad secundam.

Atque ita rescripsit, die 13 Aprilis 1904.

S. Card. CRETONI, *Praef.*

L. ✠ S.

† D. PANICI, Archiep. Laodicen., *Secret.*

Collige: 1° Missam celebrari posse iuxta Kalendarium Romano-Seraphicum in Ecclesiis et Oratoriis omnibus quamquam privatis ad Tertium Ordinem Sancti Patris Nostri Francisci etiam saecularem pertinentibus, vel ad alia spectantibus Religiosa Instituta in sui origine aut progressu coniunctionem aliquam seu connexionem cum Ordine Seraphico habentia; quamvis Fratres et Sorores loco divini Officii recitare soleant Officium Deiparae parvum aliasve preces;

2° Officium recitari posse iuxta praefati Kalendarii ordinem etiam a Sacerdotibus saecularibus Tertio Ordini adscriptis et Choro

(1) Intelliguntur Festa sub utroque praecepto celebrata, licet onus audientiae Missae et abstinendi ab operibus servilibus sit sublatum in reductione Festorum; non vero Dominicae, in quibus Parochus Missam debeat applicare pro populo.

non obligatis, quamvis iidem alicuius Ecclesiae tam simplici quam Parochiali sint canonice mancipati; non tamen Missam agi aliasque Functiones, nisi haec omnia a Tertiariis etiam Parochis in privato Oratorio celebrentur, vel in Ecclesiis et Oratoriis ad unum e tribus Ordinibus Sancti Patris Nostri Francisci revera pertinentibus;

3. Laudatos Sacerdotes Tertiarios usum Kalendarii eiusdem asumentes, non posse pro suo ipsorum lubitu in Officii ac Missae celebratione nunc Kalendarium Romano-Seraphicum adhibere, nunc Ordinem Dioecesanum sequi; sed iuxta Kalendarium Romano-Seraphicum debere Officium semper Missamque disponere, additis dumtaxat Festis per Fratres etiam I. Ordinis respectivi Loci aut Provinciae seu Custodiae celebrari consuetis, et in primam diem iuxta Rubricas et Decreta liberam translatis seu repositis Officiis inde per accidens aut in perpetuum impeditis.

§ IX. *Sanatio in radice receptionum, tyrociniorum et professionum invalide factorum Sodalium Tertii Ordinis S. Francisci.*

699. Adm. R. P. Bonaventura Marrani Procurator Generalis Ordinis Minorum Summo Pontifici haec exposuit:

Experientia compertum Oratori est, plures ex vestitionibus et professionibus Fratrum ac Sororum Tertii Ordinis poenitentium S. Francisci irritas esse, sive ex legitimarum defectu facultatum in Sacerdotibus Congregationum directoribus, sive ex vitiis essentialibus in receptione Tertiariorum ad habitum et professionem, sive ex materia deficienti in scapularibus admissa.

Itaque, cum perdifficile sit tot probationes Tertiariorum professionesque innovari, humillimus idem Orator enixe Sanctitatem Tuam rogat, ut omnia in hanc usque diem vitia, quae sic admissionem ad habitum ac tyrocinium professionemque Sodalium Tertii Ordinis saecularis substantialiter inficiunt, suprema Auctoritate tollere digneris, atque omnes huiusmodi receptiones ac tyrocinia professionesque Tertiariorum sanes in radice ac ratihabeas, ne alioquin Christifideles Tertio Ordini Seraphico nomen dantes, spiritualibus bonis hinc resultantibus immerito priventur.

Et Deus etc.

S. Congregatio Ep. et Regul. attentis expositis, vigore specialium facultatum a Summo Pontifice concessarum, die 3 Febr. 1904, *receptiones omnes, tyrocinia ac professiones Sodalium Terti Ordinis saecularis in radice sanat atque convalidat in omnibus iuxta preces. Contrariis quibuscumque non obstantibus.*

§ X. *Nova dispositio pro Tertiis Ordinibus. E Sacra Congregatione Indulgentiarum.*

700. *Singulis Tertiis Ordinibus, sublata qualibet Indulgentiarum communicatione, providetur per aliam concessionem.*

« De communicatione Indulgentiarum et gratiarum inter Tertiarios Saeculares diversorum Ordinum haec S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita mentem suam iam satis aperuit. Dubio enim proposito: *Utrum, demptis Tertiariis Saecularibus S. Francisci et Servorum B. Mariae Virginis quibus per Constitutionem MISERICORS DEI FILIUS et Rescriptum diei 15 Decembris 1883 respective provisum est* (1), *Tertiarii Saeculares aliorum Ordinum gaudeant communicatione Indulgentiarum sive cum respectivo Ordine ad quem pertinent, sive cum aliis Tertiariis et eorum Ordinibus?*

Haec S. Congregatio die 31 Ianuarii 1893 respondit: *Negative, nisi constet de speciali indulto.*

Nihilominus hand multo post ad eandem S. Congregationem denuo sequens dubium fuit delatum.

Utrum detur inter Tertiarios diversorum Ordinum reciproca communicatio Indulgentiarum et gratiarum Ordinum, ad quos Tertiarii ipsi pertinent?

Et Emi Patres in Generalibus Comitibus apud Vaticanas Aedes habitis die 15 Iulii 1902 responderunt:

In decisis in Generali Congregatione diei 31 Ianuarii 1893 ad dubium XVI, et supplicandum SSmo, *ut singulis Tertiis Ordinibus, sublata qualibet, etiam speciali indulto concessa, Indulgentiarum communicatione, providere dignetur per concessionem ad*

(1) Vid. nostra *Collectio Indulg.* n. 1629

instar illius, quae facta est favore Tertii Ordinis S. Francisci per Breve Qui multa diei 7 Septembris 1901 et ad mentem. Mens autem est, ut RRmi Patres Generales Ordinum Religiosorum, qui Tertium Ordinem habent, huic S. Congregationi exhibeant novum Summarium illarum Indulgentiarum, quas pro suis Tertiis Ordinibus obtinere cupiunt.

De quibus omnibus facta relatione SSmo Dno Leoni PP. XIII ab infrascripto Cardinali Praefecto in audientia habita die 18 Iulii 1902, Sanctitas Sua resolutiones Emorum Patrum confirmavit easque executioni mandari iussit.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 18 Iulii 1902.

S. Card. CRETONI, *Praef.*

L. ✕ S.

Pro R. P. D. F. SOGARO, *Secret.*
IOSEPHUS M. CAD. COSELLI, *Subst.*

701. *Brevis animadversio super allato Decreto.*

S. Congregatio Indulgentiarum in relato Decreto in memoriam revocat responsa, quae ipsa alias dedit *super communicatione Indulgentiarum* quoad Tertiarios Saeculares, et dicit, quod in huiusmodi responsis mentem suam iam satis aperuit. Nihilominus dubia non cessarunt; et tunc S. Congregatio alio modo *singulis Tertiis Ordinibus*, si Summo Pontifici placuerit, providere censuit, quatenus: *sublata eis qualibet Indulgentiarum communicatione, etiam speciali indulto concessa*, consulatur praefatis Tertiariis per concessionem ad instar illius, quae facta est favore Tertii Ordinis S. Francisci per Breve *Qui multa* diei 7 Sept. 1901 (vid. n. 694); idest per *novum elenchum Indulgentiarum*; ita tamen ut Rmi PP. Generales Ordinum Religiosorum, qui Tertium Ordinem habent, exhibeant eidem S. Congregationi *novum Summarium* illarum Indulgentiarum, quas pro suis Tertiis Ordinibus obtinere cupiunt. — Has resolutiones Summus Pontifex Leo XIII confirmavit, atque executioni mandari iussit. — Ex quo sequitur Tertiarios saeculares cuiuslibet Ordinis iis tantum in posterum gaudere Indulgentiis, quae in Summario a S. Sede approbato continentur.

702. Operae pretium est transcribere alia Summaria Indulgentiarum, privilegiorum etc., ut lector possit ea inter se conferre, perpendere concessionem et melius cognoscere novam dispositionem pro variis Tertiis Ordinibus a S. Sede inductam.

A) Summarium indulgentiarum, privilegiorum ac indultorum Tertiariis saecularibus Ordinis Eremitarum S. P. Augustini tributum.

I. *Indulgentiae plenariae.*

a) Tertiariis ex utroque sexu vere poenitentibus, confessis ac S. Synaxi refectis:

1° Die ingressus in Tertium Ordinem;

2° Die professionis;

3° Die 5 Maii, anniversario Conversionis S. P. Augustini, dummodo professionem renovaverint;

4° Quoties potioris vitae studio per octo dies continuos spiritualibus exercitiis vacaverint;

5° Semel in mense, die cuiusque arbitrio eligendo, si per integrum mensem singulis diebus per duos horae quadrantis mentali orationi dent operam;

6° Quo die ad concionem menstruam, seu *conferentiam*, convenierint.

b) Iisdem Tertiariis, si confessi et S. Communionem refecti ad mentem Summi Pontificis oraverint, sequentibus diebus festis, quibus absolutionem generalem, seu Benedictionem acceperint: nempe

1° Nativitatis, 2° Epiphaniae, 3° Paschatis, 4° Ascensionis, 5° Pentecostes, D. N. I. C.;

6° Feria V. in Coena Domini;

7° SSmi Corporis Christi;

8° Nativitatis, 9° Annuntiationis, 10° Purificationis, 11° Assumptionis B. M. V.;

12° B. M. V. de Consolatione;

13° Dominica I. Adventus;

14° » I. Quadragesimae;

15° » IV. Quadragesimae;

16° » IV. Octobris.

17° Dedicationis S. Michaelis Archangeli;

18° Nativitatis S. Ioannis Baptistae;

19° SS. Apostolorum Petri et Pauli;

20° S. Patris Augustini.

c) Iisdem Tertiariis, si uti supra dispositi, ecclesiam, ubi sedes Sodalitii est constituta, devote visitaverint, diebus festis sequentibus:

1° In omnibus Dominicis Quadragesimae;

2° In omnibus diebus sabbatis infra annum;

3° In festo SSmae Trinitatis;

4° SSmi Cordis Iesu;

5° Immaculatae Conceptionis Beatae Mariae Virginis;

5° S. Familiae Iesu, Mariae, Ioseph;

7° SS. Angelorum Custodum;

8° S. Fulgentii Ep. Conf. Ord. (19 ian.);

9° S. Guillelmi Conf. Ord. (6 feb.);

10° B. Christinae de Spoleto Virg. Ter. Ord. (14 febr.);

11° B. Iuliae a Certaldo Virg. Tert. Ord. (24 febr.);

12° S. Possidii Ep. Conf. Ord. (17 maii);

13° B. Luciae Amerinae Virg. Tert. Ord. (17 iul.);

14° S. Alippi Ep. Conf. Ord. (16 aug.);

15° S. Antonini Mart. Ord. (5 sept.);

16° B. Alfonsi de Orozco Conf. Ord. (19 sept.).

17° S. Gelasii Pont. et Conf. Ord. (20 nov.).

18° Omnium Sanctorum Ord. (13 nov.).

d) Iisdem Tertiariis morituris, si uti supra dispositi, vel saltem contriti, SSimum Iesu nomen ore, si potuerint, sin minus corde, devote invocaverint.

II. *Indulgentiae partiales.*

a) *Centum annorum et totidem quadragenarum:*

1° In festo Inventionis et

2° Exaltationis S. Crucis;

3° S. Ioannis Baptistae;

4° Omnium Sanctorum.

b) *Septuaginta annorum et totidem quadragenarum:*

1° In omnibus festis D. N. I. C., quae in universa Ecclesia celebrantur;

2° In omnibus festis B. Mariae V., ab universa Ecclesia pariter celebratis;

3° In festis Apostolorum et Evangelistarum;

Dummodo dictis diebus corde saltem contriti ac devote ecclesiam Ordinis vel altare Sodalitii visitaverint et aliquo temporis spatium oraverint.

c) *Tercentorum dierum*, quoties aliquod pium opus pietatis vel caritatis corde saltem contriti exercuerint.

III. *Indulgentiae stationales.*

Diebus stationum in Missali Romano descriptis iidem Tertiarii, si ecclesiam, in qua sedes Sodalitii est constituta, visitaverint ibique ad mentem Summi Pontificis oraverint, easdem indulgentias consequuntur, quas lucrarentur si ecclesias Urbis in eodem Missali recensitas praefatis diebus personaliter visitaverint, dummodo alia pia opera praescripta exercuerint.

IV. *Indulgentiae septem ecclesiarum Urbis.*

Tertiarii, qui septem altaria in ecclesiis Ordinis S. Augustini vel Sodalitatis ad hoc designata visitaverint, easdem indulgentias lucrantur, quas consequerentur visitando septem ecclesias Urbis.

V. *Indulgentiae pro recitatione Coronulae B. V. M. de Consolatione.*

1° Tertiarii, quoties integram coronulam corde saltem contrito ac devote recitaverint, lucrantur indulgentiam *centum dierum* pro qualibet Oratione Dominica vel Angelica Salutatione.

2° Quoties vero eadem coronula recitetur a) in ecclesiis, ubi Sodalitas sedem habet; b) in festo B. M. V. Matris Consolationis, aut in singulis diebus octavae eiusdem festi, Tertiarii lucrantur pariter pro quolibet *Pater* vel *Ave* indulgentiam *bis centum dierum*.

3° Tertiarii, qui coronulam quater in hebdomada recitare solent, plenariam indulgentiam semel in anno, die eorum arbitrio

eligenda, lucrari valent, dummodo vere poenitentes et confessi S. Synaxim sumpserint atque eandem coronulam recitaverint.

4° Item plenariam lucrantur Tertiarii, qui per integrum mensem quotidie praedictam coronulam recitaverint, simulque infra eundem mensem die cuiusque arbitrio eligenda, vere poenitentes, confessi ac S. Mensa refecti ad mentem Summi Pontificis oraverint.

Omnes et singulae indulgentiae hucusque relatae, excepta tamen plenaria in mortis articulo lucranda, sunt etiam applicabiles animabus defunctorum in Purgatorio detentis.

VI. *Privilegia.*

1° Sacerdotes Tertiarii ad quodlibet altare Missam celebrantes gaudent indulto altaris privilegiati personalis tribus in qualibet hebdomada diebus, dummodo pro alia die simile indultum non obtinuerint.

2° Missae omnes, quae in suffragium Sodalium defunctorum celebrantur, sunt semper et ubique privilegatae.

VII. *Indulta.*

1° Tertiarii degentes in locis, ubi nulla extet ecclesia Ordinis S. Augustini lucrari valent omnes indulgentias, quas consequerentur dictam ecclesiam visitando, si ceteris iniunctis operibus positis ecclesiam, ubi Sodalitas sedem habet, vel, hac etiam deficiente, parochialem suam ecclesiam visitaverint.

2° Tertiarii, si sint infirmi vel convalescentes, nec commode possint e domo egredi, recitando quinquies *Pater* et *Ave* et orando ad intencionem Summi Pontificis, lucrari possunt easdem indulgentias ac si personaliter ecclesiam Ordinis vel Sodalitii visitaverint, ceteris tamen conditionibus adimpletis.

3° Tertiarii, qui in collegiis, seminariis, aliisque communitatibus degunt, lucrari valent indulgentias Sodalitati proprias privatum respectivae domus sacellum loco ecclesiae Ordinis vel Sodalitii visitando, ceteris adimpletis conditionibus.

DECRETUM

Quum per Decretum huius S. C. Indulgentiis Sacrisque Reliq. praepositae die 18 iulii 1902, undequaque abrogatis omnibus in-

dulgentiis, quibus Tertiarii saeculares cuiusvis Ordinis, ob communicationem cum primo et secundo Ordine respective perfruebantur, Supremis Moderatoribus religiosorum Ordinum proprium Tertium Ordinem habentium praescriptum fuerit, ut novum indulgentiarum Indicem pro suis Tertiariis saecularibus proponerent; Prior Generalis Ordinis Eremit. S. Augustini tali mandato obtemperans novum praedictum Indicem elaboravit, illumque huic S. C. humillime subiecit; quae adhibita etiam quorundam ex suis Consultoribus opera, illum ad examen revocavit. SSimus vero D. N. Pius PP. X, in audientia diei 28 Augusti 1903, audita de his omnibus relatione facta ab infrascripto Card. Praefecto, ex indulgentiis in supra proposito elencho enumeratis, eas, quae olim Tertiariis directe fuerunt, benigne confirmavit, alias vero, loco earum, quibus vi communicationis gaudebant, clementer est impertitus, simulque mandavit, ut in posterum praedicti Ordinis Sodales Tertiarii in saeculo viventes earum tantummodo participes evadant indulgentiarum, iisque potiantur privilegiis et indultis, quae in praedicto elencho recensentur. Quam concessionem eadem Sanctitas Sua perpetuis quoque futuris temporibus valituram esse voluit, absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 5 Septembris 1903.

A. Card. TRIPEPI, *Praefectus*.

L. ✕ S.

Pro R. P. D. FRANC. Archiep. Amid. *Secr.*

IOSEPHUS M. Can. COSELLI.

B) *S. Congregatio Indulgentiarum et SS. Reliquiarum.*
 Summarium indulgentiarum, privilegiorum ac indultorum Sodalibus Tertii Ordinis saecularis B. Mariae Virginis de Monte Carmelo.

I. *Indulgentiae plenariae.*

a) Tertiariis ex utroque sexu vere poenitentibus, confessis ac S. Communionem refectis:

1° Die ingressus in tertium Ordinem;

2° Die quo primitus profitentur;

3º Semel in anno, die quo professionem renovaverint;

4º Quo die una simul ad concionem menstruam seu *conferentiam* conveniunt;

5º Quoties potioris vitae studio per octo dies continuos statis animi meditationibus operam daturi vacaverint;

6º Semel in mense ad libitum.

b) Iisdem Tertiariis, si uti supra dispositi ad mentem Summi Pontificis oraverint:

I. Bis in anno, Benedictionem nomine eiusdem Summi Pontificis accepturis;

II. Sequentibus festis diebus, quibus Absolutionem generalem acceperint:

1º Nativitatis D. N. Iesu Christi;

2º Paschatis Resurrectionis;

3º Pentecostes;

4º SS.mi Corporis Christi;

5º Purificationis, 6º Assumptionis B. Mariae Virg.;

7º S. Ioseph, Sp. eiusdem B. M. V.;

8º S. Theresiae Virg.;

9º Omnium Sanctorum Ordinis.

c) Eisdem Tertiariis, qui uti supra dispositi, ecclesiam Ordinis, vel ubi sedes Sodalitii invenitur constituta, vel eorum defectu respectivam ecclesiam parochialem devote visitaverint diebus festis sequentibus:

1º SS. Trinitatis;

2º Circumcisionis, 3º Ascensionis D. N. Iesu Christi;

4º SS.mi Cordis Iesu;

5º Purificationis, 6º Assumptionis, 7º Annuntiationis, 8º Visitationis, 9º Nativitatis, 10º Praesentationis, 11º Immaculae Conceptionis B. Mariae Virginis;

12º S. Andreae Corsini Episc. Conf. (4 februarii);

13º S. Petri Thomae Episc. Mart. (15 febr.);

14º S. Avertani Conf. (25 febr.);

15º S. Cyrilli Conf. (6 martii);

16º Feria V in Coena Domini;

17º S. Ioseph Sp. B. M. V. (19 martii);

- 18° B. Baptistae Mant. C. (23 mar.);
 19° S. Bertholdi Conf. (29 martii);
 20° S. Alberti Episs. Conf., Ordinis Legisl. (8 aprilis);
 21° Patrocinii S. Ioseph (Dom. III. post Pascha);
 22° S. Angeli Mart. (5 maii);
 23° S. Simonis Stock Conf. (16 maii);
 24° S. Mariae Magd. de Pazzis Virg. (25 maii);
 25° B. V. de Monte Carmelo, *toties quoties* (16 iulii);
 26° S. Eliae Prophetae, Ordinis Patroni (20 iulii);
 27° S. Annae Matris B. M. V. (26 iulii);
 28° S. Alberti Conf. (7 augusti);
 29° S. Ioachim Patris B. M. V. Conf. (Dom. infra Octavam Assumpt.).
 30° Transverberationis Cordis S. Theresiae Virg. (27 aug.);
 31° S. Brochardi Conf. (2 septemb.);
 32° S. Theresiae Virg. (15 octobris);
 33° Omnium Sanctorum Ord. B. M. V. de Monte Carmelo (14 novemb.).
 34° Die Commemor. omnium Defunctorum Ordinis, pro Defunctis tantum (15 vel 16 nov.);
 35° S. Ioannis a Cruce Conf. (24 nov.);
 36° BB. Dionysii et Redempti Protomartyr. Ord. (29 nov.).
d) In mortis articulo, si, uti supra dispositi, vel saltem contriti, SS.mum Iesu nomen ore, si potuerint, sin minus corde invocaverint.

II. *Indulgentiae stationum Urbis.*

Diebus stationum in Missali Romano descriptis iidem Tertiarii, si ecclesiam Ordinis aut eam, in qua sedes Sodalitii est constituta, earumque defectu propriam parocciam, visitaverint, ibique ad mentem Summi Pontificis oraverint, easdem indulgentias consequuntur, quas praefatis diebus lucrarentur, si personaliter visitarent ecclesias Urbis vel extra eam, ceteris tamen adimpletis conditionibus.

III. *Indulgentiae partiales.*

a) *Quinque annorum totidemque quadragenarum*, si Sanctissimum Sacramentum, dum ad infirmos defertur, comitati fuerint;

vel interfuerint antiphonae *Salve Regina*, quae diebus Sabbati et in vigiliis festorum B. M. V. in ecclesiis Ordinis a Fratribus solemniter cani solet.

b) *Trium annorum totidemque quadragenarum* in qualibet ex festivitibus B. M. V., quae celebrantur ab universa Ecclesia, si devote visitaverint ecclesiam Ordinis, vel Sodalitii, vel utraque deficiente, suam parochialem ecclesiam.

c) *Tercentorum dierum*, quoties aliquod pium opus pietatis vel caritatis corde saltem contrito ac devote exercuerint.

Omnes et singulae hucusque recensitae indulgentiae, excepta tamen plenaria in articulo mortis lucranda, sunt etiam applicabiles animabus in Purgatorio detentis.

IV. *Privilegia.*

1° Sacerdotes Tertiarii ad quodlibet altare Missam celebrantes, gaudent indulto altaris privilegiati personalis tribus in qualibet hebdomada diebus, dummodo simile indultum pro alia die non obtinuerint.

2° Missae omnes, quae in suffragium celebrantur Sodalium defunctorum, sunt semper et ubique privilegatae.

V. *Indulta.*

1° Tertiarii degentes in locis, ubi nulla extet Ordinis ecclesia, lucrari valeant omnes indulgentias fidelibus easdem Ordinis ecclesias visitantibus concessas, ea conditione, ut respectivam ecclesiam parochialem visitent, ceteris servatis de iure servandis.

2° Tertiarii si sint infirmi, aut fuerint ob aliud quodcumque permanens impedimentum praepediti, ne foris e domo prodeant, lucrari possunt easdem indulgentias, dummodo, alia opera imposita adimplentes, loco communionis et visitationis ecclesiae, opus aliquod a confessario constitutum perfecerint.

3° Tertiarii, qui in collegiis, seminariis aliisque communitatibus degunt, lucrari valent indulgentias Sodalitati proprias, privatum respectivae domus sacellum, loco ecclesiae Sodalitii visitando, ceteris adimpletis conditionibus.

DECRETUM.

Quum per Decretum huius S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae die 18 iulii 1902, undequaque abrogatis omnibus indulgentiis, quibus Tertiarii saeculares cuiusvis Ordinis ob communicationem cum primo et secundo respective perfruebantur, Supremis Moderatoribus Religiosorum Ordinum proprium Tertium Ordinem habentium praescriptum fuerit, ut novum indulgentiarum Indicem pro suis Tertiariis saecularibus proponerent, Praepositus Generalis Ordinis Carmelitarum Excalceatorum tali mandato obtemperans novum praedictum Indicem elaboravit, illumque huic S. Congregationi humiliter subiecit, quae adhibita etiam quorundam ex suis Consultoribus opera, illum ad examen revocavit. SS. mus vero Dominus Noster Pius PP. X in audientia diei 28 augusti 1903, audita de his omnibus relatione facta ab infrascripto Cardinali Praefecto, ex indulgentiis in supra proposito Elencho enumeratis, eas, quae olim Tertiariis directe tributae fuerant, benigne confirmavit, alias vero loco earum, quibus vi communicationis gaudebant, elementer est impertitus; simulque mandavit, ut in posterum utriusque Ordinis Carmelitarum, sive Antiquae Observantiae, sive Excalceatorum Sodales Tertiarii in saeculo viventes, earum tantummodo participes evadant indulgentiarum, iisque potiantur privilegiis et indultis, quae in praedicto Elencho recensentur. Quam concessionem eadem Sanctitas Sua perpetuis quoque futuris temporibus valituram esse voluit, absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 18 Septemb. 1903.

A. Card. TRIPEPI, *Praef.*

L. ✠ S.

Pro R. P. D. FRANC. Archiep. Amid. *Secr.*

IOSEPHUS M. Can. COSELLI.

CAPUT VIII.

De formulis adhibendis in impertienda Absolutione Generali.

703. Summus Pontifex Leo XIII s. m. Brevi de die 7 Iul. 1882 (*Decr. auth. S. R. C. N. 3550*) decrevit, ut sequitur:

In Absolutione generali *pro Regularibus* cuiuscumque Ordinis, atque in Benedictione cum Indulgentia *pro Tertiariis Saecularibus* adhibeantur omnino duae insequentes formulae a Rmo Assessore ipsius Sacrae Congregationis propositae atque ab eadem approbatae, *abrogatis penitus et suppressis* quibuscumque aliis formulis hucusque usitatis ».

Porro I. « *Formula Absolutionis generalis pro Regularibus cuiuscumque Ordinis hoc privilegio fruentibus* » est illa, quae in praefato Brevi Apostolico incipit: *Ne reminiscaris, Domine*.

II. Formula vero Absolutionis generalis seu: *Benedictionis cum Indulgentia plenaria pro Tertiariis Saecularibus ceterisque omnibus communicationem privilegiorum et gratiarum cum iisdem vel cum Regularibus cuiuscumque Ordinis habentibus*, est illa quae in memorato Brevi Quo universi iacet secundo loco, quaeque incipit ab antiphona: *Intret oratio mea* (Cf. nostra *Collectio Indulg.* n. 1414 sq. pag. 658, et n. 1571 sq. p. 759.

704. *Dubium*: Quatenus formula adhibenda est in impertienda Absolutione generali Congregationibus *votorum simplicium*, quae huiusmodi iure fruuntur?

Ut praemissae petitioni, responsum detur, expedit recolere quae S. Sedes super re, *excitatis dubiis*, declaravit.

A) Vicarius Generalis Oranensis dioecesis S. Congregationi Indulgentiarum exponebat: piam Sororum Societatem a SS. Trinitate nuncupatam, et uti *Congregationem votorum simplicium* a S. Sede approbatam, plurimas habere domos in Oranensi dioecesi: eandem Societatem aggregatam fuisse Ordini Fratrum Discalceatorum SS. Trinitatis: huius aggregationis vi Sororibus dandam esse novies in anno aut Absolutionem generalem, aut Benedictionem cum indulgentia plenaria; sed disceptationem haberi de formula, quae in

iisdem impertiendis adhiberi debeat post editas Apostolicas Litteras in forma Brevis die 7 Iulii 1882, quae incipiunt: *Quo universi*. Hinc a S. Congregatione quaerebat:

Quae formula adhibenda sit *in casu*?

Et S. Congregatio die 18 Decembris 1885 respondit: *Adhibendam esse formulam secundam, cuius videlicet initium: Intret oratio mea in conspectu tuo etc.* — Quam responsionem die sequenti approbavit Summus Pontifex Leo XIII (*Acta S. Sed.* vol. XVIII, pag. 413; *Nouv. Rev. Théol.* tom. XVIII, pag. 259).

Ex hac resolutione patet, quod Religiosis seu Congregationibus *votorum simplicium*, si quae ius habent ad recipiendam Absolutionem generalem, haec impertiri debet cum formula *pro Tertiariis Saecularibus* statuta, quae incipit: *Intret oratio mea etc.*

B) Petrus Oomen Procurator Generalis Congregationis SSmi Redemptoris Sacrae Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae sequens dubium dirimendum proposuit:

Utrum in impertienda Absolutione Generali iis Tertiariis, qui *in Communitate degunt* votaue *simplicia* nuncupant, adhibenda sit prima formula: *Ne reminiscaris*, an potius altera: *Intret oratio*?

Et Sacra Congregatio respondendum mandavit:

Attento Decreto diei 28 Augusti 1903 pro Tertiariis in communitate degentibus et vota simplicia nuncupantibus adhibenda est prima formula: *Ne reminiscaris*. (Die 14 Nov. 1903: *Nouv. Rev. Théolog.* tom. 36, p. 36: *Acta Ord. Min.* ann. XXIII, p. 89).

Ex hoc responso constat, pro Tertiariis *votorum simplicium in Communitate degentibus*, in impertienda ipsismet Absolutione generali adhibendam esse primam formulam, quae incipit: *Ne reminiscaris, Domine*.

Haec autem resolutio minime concordat cum resolutione in A) a Summo Pontifice *approbata*, quaeque ceteroquin non reperitur expresse revocata: Ergo dubium *a multis propositum* circa formulam Absolutionis generalis adhibendam *pro Congregationibus votorum simplicium*, adhuc subsistit.

Porro, liceat nobis super re opinionem nostram pandere. — Quando anno 1885 lata fuit declaratio in A) descripta, Congrega-

tiones *votorum simplicium* nondum recognitae fuerant et nuncupatae *formales* seu *verae religiosae Congregationes votorum simplicium*, sed tantum *piae Sodalitates*. Anno vero 1889 die 11 Aug. in Decreto S. Congregationis Ep. et Regul. cuius initium est: *Ecclesia catholica* (*Collect Indulg.* n. 1339; Lib. IV huius oper. n. 654) et in Constitutione *Conditae a Christo Ecclesiae* a nobis relata in Lib. IV n. 655, praedictis Congregationibus votorum simplicium a S. Sede approbatis tribuitur denominatio « *religiosae Congregationes* » et etiam *formales* seu *verae religiosae Congregationes votorum simplicium*. Per citatam autem Const. *Conditae*, ius commune et uniforme pro ipsis constitutum est in Ecclesia Dei.

Ex quo sequi videtur, quod in impertienda praefatis Religiosis Absolutione Generali, si hoc privilegio gaudeant, congruentius adhibeatur formula, quae incipit « *Ne reminiscaris* » pro *Regularibus* praescripta.

Insuper per Decretum diei 28 Augusti 1903, quod infra referimus, Tertiarii, de quibus hic loquimur, *aequiparantur quoad Indulgentias Regularibus primi et secundi Ordinis*. Ergo congruum est, ut *iisdem modis*, id est *eadem formula* in casu nostro assequantur Indulgentias. — Tandem notetur, Decretum diei 18 Dec. 1885, datum esse *in casu* ac proinde non generale, sed particulare fuisse, dum contra responsum in B) generale est. Approbatio autem Summi Pontificis relate ad cit. Decretum anno 1885 A) cum non in forma speciali, si ita dicere licet, sed *communi* concessa fuerit, praemissis animadversionibus non obstat, siquidem approbatio taliter facta vim Decreti substantialiter seu intrinsece non auget, seu Decreti S. Congregationis naturam haud mutat. Unde infertur, in Absolutione generali Tertiariis in communitate degentibus et vota simplicia nuncupantibus impertienda, adhibendam esse (attento decreto diei 28 Aug. 1903 a Summo Pontifice Pio X *approbato et confirmato*) primam formulam *Ne reminiscaris*, et haec sit responsum ad praemissum *dubium*.

705. *Quinam censeatur delegatus ad impertiendam Absolutionem generalem* et quibus diebus debeat impertiri. Episcopus Linciensis Sacrae Congregationi Indulgentiarum circa Benedictionem

cum Indulgentia, quae dicitur etiam Absolutio generalis, *Sororibus regularibus* Tertii Ordinis S. Francisci, impertiendam haec dubia proposuit:

I. Utrum Confessarius ordinarius vel extraordinarius Sororum Tertii Ordinis S. Francisci, quae in Congregatione coadunatae vivunt et Episcopi iurisdictioni subiectae sunt, censendus sit delegatus pro impertienda Benedictione cum indulgentia plenaria?

II. Utrum dies, quibus haec Benedictio istis *Sororibus* impertiri potest, sint illi qui in Directorio Ordinis Fratrum Minorum pro Absolutione generali indicantur, an illi, quibus Tertiarii Saeculares huiusmodi privilegio gaudent?

Et S. Congregatio die 13 Iul. 1898 praefatis dubiis respondit:
Ad I^m *Affirmative*.

Ad II^m *Affirmative* ad 1^m partem; *negative* ad 2^m (*Acta Ord. Min.* ann. XVII, p. 172, et in hoc opere Lib. IV. n. 587).

Fatemur relata dubia eorumque resolutiones nobis non videri omnimoda claritate fulgere: dubitari enim potest, an. 1° agatur de *Monialibus votorum solemnium*, prout id indicare videntur verba « *Sororibus regularibus* ». *Regulares* enim nec sunt nec dicuntur, nisi qui vel quae *vota solemnia* in Religione a S. Sede approbata profitentur: Vel potius 2° quaestiones seu dubia respiciant Sorores *votorum simplicium*, ut innuere videntur tum appellatio *Sororum*, tum verba adhibita in I. Dubio, videlicet: *quae in Congregatione coadunatae vivunt*. Superflua fuisset haec adiectio si ageretur de *Monialibus proprie dictis*: siquidem ipsae de iure communi antiquo et moderno coadunatae esse debent in monasterio sub clausura papali.

Ast, sive agatur de veris *Monialibus* sive de *Sororibus* votorum simplicium, responsa S. Congregationis ad duo proposita dubia aequè amplectuntur Moniales et Sorores, quae privilegio gaudent recipiendi statutis diebus Absolutionem generalem, ut erui videtur ex dictis de formulis adhibendis in huiusmodi Absolutione conferenda.

Ex regula generali Ordinarius, sub cuius iurisdictione Moniales Tertiariae degunt, *ad absolutiones generales et benedictiones apostolicas eisdem Monialibus impertiendas*, delegare potest Sa-

cerdotem sibi benevisum, *ad audiendas Monialium confessiones non approbatum* (S. C. Indulg. die 27 Maii 1903.

CAPUT IX.

Generalis dispositio quoad Instituta Tertiariorum in communitate viventium et vota simplicia nuncupantium.

E S. Congregatione Indulgentiarum.

706. *Per generalem dispositionem omnibus Institutis Tertiariorum in communitate degentium et vota simplicia emittentium conceduntur Indulgentiae primo et secundo Ordini respectivo propriae.*

« Ad hanc S. Congregationem Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositam saepe dubia delata sunt circa relationem Tertiariorum, tanto hodie numero in communitate viventium et vota simplicia nuncupantium, ad respectivos suos Ordines Regulares, quoad Indulgentias et spirituales gratias. Quae dubia succreverunt ex quo Leo XIII fel. rec. speciales Indulgentias pro iis solis Tertiariis, tum Franciscalibus, tum Ordinis Servorum B. M. V., qui in saeculo vivunt, concessit, sublati omnibus aliis Indulgentiis eoque istis Tertiis Ordinibus tributis.

Verum est Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium in suis normis pro approbatione horum Institutorum (Sect. I, § 2, n. 16) statuuisse: « Instituta Tertiariorum non approbentur, nisi a Superioribus Generalibus eorum Ordinum, a quibus et nomen et habitum mutuuntur, in proprium respectivum Tertium Ordinem aggregentur, et ad Indulgentiarum et gratiarum spiritualium participationem, *quantum concedere fas est*, admittantur »; haec tamen postrema verba, ut patet, praesentem quaestionem in ambiguo adhuc reliquerunt. Quare, ne tot ex utroque sexu Tertiarii horum Institutorum, qui exemplo et opere de re catholica optime sunt meriti, certis Indulgentiis diutius careant, quaesitum est: « *An generali dispositione omnibus Institutis Tertiariorum in communitate degentium et vota simplicia emittentium ab Apostolica Sede sint*

concedendae Indulgentiae primo et secundo Ordini respectivo propriae?

Et Emi Patres in Generali Congregatione ad Vaticanum coadunati die 18 Aug. 1903, responderunt:

Affirmative ».

De quibus facta relatione SSmo Dno Nostro Pio PP. X in Audientia habita die 28 eiusdem mensis et anni ab infrascripto Cardinali Praefecto, Sanctitas Sua Patrum Cardinalium responsum approbavit et confirmavit, decrevitque: *primo*, ut Instituta Tertiariorum in communitate degentium et vota simplicia emittentium, dummodo Ordinibus, a quibus nomen et habitum mutuuntur, legitime sint aggregata, participant omnes Indulgentias a RR. PP. primis et secundis Ordinibus directe tantum concessas; *secundo*, ut eorundem Ecclesiae iisdem Indulgentiis gaudeant, quibus Ecclesiae respectivi primi et secundi Ordinis fruuntur; *tertio*, ut aliae Indulgentiae huiusmodi Tertiis Ordinibus antea concessae in posterum solis Tertiariis in saeculo viventibus sint propriae.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 28 Aug. 1903.

L. ✠ S.

A. Card. TRIPEPI, *Praef.*

Pro R. P. D. FRANC. SOGARO Arch. Amid., *Secret.*

IOSEPHUS M. Can. COSELLI, *Subst.*

707. *Brevis animadversio super allato Decreto.* In descripto Decreto, memoratis dubiis exortis circa *relationem*, quam habent Tertiarii et Tertiariae *in communitate viventes* et vota simplicia nuncupantes, *ad respectivos suos Ordines Regulares*, circa Indulgentias S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, ad tot super re incertitudines eliminandas, hoc medium proponit sub forma dubii expositum:

An *generali dispositione* omnibus Institutis Tertiariorum in communitate degentium et vota simplicia emittentium ab Apostolica Sede sint concedendae Indulgentiae *primo et secundo Ordini respectivo propriae?*

S. Congregatio die 18 Aug. 1903 ad hoc dubium respondit: *Affirmative*, et Summus Pontifex Pius X die 28 eiusdem mensis

et anni responsum S. Congr. approbavit et confirmavit. Quare Instituta praedicta, *dummodo respectivis Ordinibus Regularibus legitime sint aggregata,*

1° participant omnes indulgentias a Romanis Pontificibus primis et secundis Ordinibus *directe tantum* concessas;

2° eorundem Institutorum Ecclesiae iisdem Indulgentiis gaudent, quibus Ecclesiae *respectivi primi et secundi Ordinis* fruuntur;

3° Relate ad alias Indulgentias praefatis Institutis Tertiariorum in communitate degentium et vota simplicia nuncupantium antea concessas, in posterum iis gaudent soli Tertiarii *in saeculo viventes*: et haec est *nova* concessio facta Tertiariis Saecularibus ex benignitate Pontificis Summi.

Ex quo saepedicta Instituta Tertiariorum participant omnes Indulgentias primis et secundis Ordinibus Regularibus *directe tantum* concessas, sequitur eadem Instituta non gaudere illis Indulgentiis, quibus Regulares omnes fruuntur *per communicationem* inter ipsos.

708. Tertiarii saeculares S. Francisci, qui degunt in *seminariis, collegiis, hospitalibus, carceribus, aliisque similibus domibus, quae semi-publicum habent Oratorium*, Indulgentias acquirere possunt, *dummodo moraliter sint impediti*, illud visitando, loco visitandi Ecclesiam parochialem, vel Ordinis, vel illam in qua erecta est Sodalitas aut Oratorium publicum Tertii Ordinis.

S. Congregatio Indulg. die 15 Jul. 1902, approbante (die 18 eiusdem mensis et anni) Summo Pontifice (Apud *Acta Ord. Min.* ann. XXI, pag. 132).

709. *Institutum Sororum Tertiariarum Franciscalium a Missionibus, eiusque Constitutiones definitive approbantur.*

DECRETUM.

Sanctissimus Dominus Noster Leo Divina Providentia PP. XIII attenta ubertate salutarium fructuum, quos iugiter tulit Institutum Sororum Tertiariarum Franciscalium a Missionibus Cordubae in America domum principem habentium, attentisque praesertim commendatitiis litteris Antistitum locorum, in quibus enunciatas Sorores commorantur, in audientia habita ab Emo Cardinali S. Congregationis Episcoporum et Regularium Praefecto die 14 Februarii 1902

Institutum ipsum, iam amplissime laudatum et commendatum, uti Congregationem votorum simplicium sub regimine Moderatricis generalis, approbare et commendare dignatus est; praeterea eiusdem Instituti Constitutiones prout continentur in hoc exemplari, cuius autographum in Archivio praefatae S. Congregationis asservatur, benigne approbavit et confirmavit, prout praesentis Decreti tenore tum Institutum, tum Constitutiones, de quibus supra, approbantur et confirmantur, salva Ordinariorum iurisdictione ad formam sacrorum Canonum et Apostolicarum Constitutionum.

Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Episcoporum et Regularium die 12 Martii 1902.

Sorores Tertiariae quoad habitum pro earum aggregatione respectivo Ordini regulari.

710. Sorores Trinitariae habitum caeruleum exterius et tunicam albam cum scapulari Ordinis interius gestantes, cooptari et aggregari possunt Tertio Ordini SSmae Trinitatis (S. C. Ep. et Regul. die 18 Mart. 1904; cfr. integrum Decretum penes *Acta S. Sed.* vol. 36, p. 606).

Quare, etsi Religiosarum Tertiariarum habitus non sit omnino conformis habitui Ordinis, a quo Sorores nomen habent, eidem tamen aggregari possunt.

CAPUT X.

De Confraternitatibus in genere (1).

§ 1. *Iura et Officia Confraternitatum.*

711. Super iuribus Sodalitatum innumerae fere controversiae excitatae sunt. Tantam rerum copiam haec materia suppeditat, ut plura volumina, ait Benedictus XIV, confici posse videantur. De his agit laudatus Pontifex, sed expresse declarat id *brevi-*

(1) Hic pauca de Confraternitatibus. Qui de iis plura desiderat, adeat nostrum opus, cui titulus *Collectio Indulgentiarum*.

ter esse facturum; agit nempe: 1° de controversiis inter ipsas Sodalitates; 2° de controversiis inter Episcopos et Sodalitia; 3° de controversiis inter Parochos et Sodalitia.

712. *Controversiae de praecedentia in processionibus, aliisque ecclesiasticis functionibus inter varias Confraternitates laicales, per Constitutionem (pluries citatam) Gregorii XIII, Exposcit pastoralis officii, dat. 25 Iulii 1583, compositae fuerunt. Pontifex paucis litem absolvit:*

Qui (nempe sodales) in quasi possessione praecedentiae ac iuris praecedendi sunt, ii (quibuscumque reclamationibus, protestationibus, appellationibus et aliis subterfugiis prorsus remotis, et cessantibus, et postpositis) in processionibus tam publicis, quam privatis praecedere debeant.

Quando vero non probetur, aut non constet de quasi possessione praecedentiae huiusmodi... ii, qui prius saccis usi sunt, in processionibus tam publicis, quam privatis, praecedere debeant (Benedict. XIV, Instit. 105, n. 84; S. R. C. N. 3).

713. Romanae Ephemerides, quarum titulus « *Acta S. Sedis* », ex quadam decisione S. Congregationis Concilii de die 24 Iulii 1886, sequentia deducunt, quae dictis sunt omnino conformia:

1. *Inter Confraternitates illi competere ius praecedendi, quae prior in tempore canonice erecta fuit, vel quae in quasi possessione ac iure praecedendi iam reperitur.*

2. *Quatenus anterioritas canonicae existentiae rite evinci nequeat, ex iure statutum est eos sodales praecedere debere, qui saccis usi fuerint priores (vol. XIX, p. 326; XVII, p. 127; XIII, p. 166 etc.).*

714. Excipitur ab hac generali lege Confraternitas SS. Sacramenti, cui debetur praecedentia supra omnes alias Confraternitates *in illis processionibus, in quibus defertur SS. Sacramentum.* In aliis vero processionibus debet procedere et praecedere *iuxta ordinem antianitatis* (Gardellini, nn. 1164, 1739, 4571 in nota, 4598 etc. et vid. in nov. edit. N. 2606).

715. *Controversiae inter Episcopos et Sodalitia, seu potius iura Episcoporum relate ad Confraternitates videri possunt in nostra « Collectio Indulgentiarum ». Praecipua iura sunt:*

1. Ad Episcopos pertinet approbare et erigere Confraternitates, exceptis excipiendis, *in quibus tamen semper requiritur eorum consensus*, ita ut in nulla dioecesi erigi vel aggregari possit Confraternitas, inconsulto Episcopo.

2. Ius Episcopi est examinare, corrigere et approbare *statuta*, etiam quando nova Confraternitas assumit et adoptat *statuta* Archiconfraternitatis, cui aggregari desiderat. Nequit autem mutare vel corrigere ea, quae a S. Sede fuerint approbata.

3. Ius habet Episcopus mutare ex rationabili causa, seu modificare *statuta* alias ab ipso approbata.

4. Ius habet Episcopus visitandi Confraternitates laicorum *cum usu saccorum* non solum in propriis oratoriis, sed etiam in Regularium ecclesiis, in quibus reperiuntur erectae, in iis tamen quae respiciunt administrationem et adimplementum onerum, vel relationem habent ad Confratres (Ferraris, verb. *Confraternitas*, art. III, n. 1; Monacelli, *Formular.* tom. I, pag. 214).

5. Potest Episcopus per seipsum vel per suum delegatum intervenire et assistere congregationibus Confraternitatum et electionibus Officialium, etiamsi fiant in ecclesiis et oratoriis Regularium, in quibus Confraternitates reperiuntur erectae, *dummodo tamen non faciat novitates*. Votum tamen dare non potest (Ferraris, *ibid.* n. 16 et 17; Bouix, *Tract. de Episcopo*, pag. 323; *Acta S. Sedis*, vol. XII, pag. 27).

6. Sodales ius habent conventus habendi, neque eos potest Episcopus absque causa prohibere (Vid. Ferraris, *ibid.* et Lucidi, cap. 7, n. 141).

7. Confratres ius habent eligendi suos Officiales, sed ad Episcopum pertinet ius eos confirmandi (S. Congr. Conc. apud Lucidi loc. cit. n. 152).

8. Episcopus moneri debet de conventibus extraordinariis, minime vero de ordinariis (S. Congr. Conc. 21 Ian. 1786; Lucidi, cap. 7, n. 143-159).

9. Ius habet Episcopus *cogendi* Confraternitates laicorum, quae utuntur sacco, ad conveniendum solitis processionibus, *saltem quando Episcopus est in possessione illas vocandi per edicta poenalia, exactionem poenarum, aliaque iuris et facti remedia*.

Id probat Ferraris (loc. cit. n. 14) variis responsis S. Congregationis Episcoporum et Regularium. De hoc argumento Monacellus ita scribit:

716. An autem omnes Societates laicorum, quae sacco utuntur, possint ab Ordinario cogi ad interessendum publicis processionibus, quaestio dubia est, et varie decisa. Etenim *S. Congregatio Episcoporum tenet opinionem affirmativam*, prout patet ex Decretis, quae referuntur a Barbosa.... *Sacra vero Congregatio Concilii sequitur sententiam contrariam*, scilicet, quod Confraternitates laicorum, et quae ecclesiasticae non sunt, possint quidem ad processiones invitari, sed non compelli, et Decreta refert Nicol. in flosc..., nisi in casu, *quod adesset consuetudo*... Prima opinio, quam sequitur S. Congr. Episc. mihi semper magis placuit, quia cum agatur de actione spirituali, laici debent subiacere iudicio Episcopi, et quia est favorabilis pietati, religioni, et cultui divino... Verum quia contraria sententia nititur Decretis S. Congr. Concilii, ad quam spectat Concilium Trident. interpretari, qui illam sequitur non fallitur. — Ad processiones autem, quae fiunt occasione funeris, accedere non possunt, nisi fuerint invitatae (Monacelli, *Formularium*, edit. 3^a Romana, tom. I, pag. 212).

Alia plura vide apud citatos Auctores, Monacellum, Ferraris et Lucidi. Facile intelligitur tum praecedentes, tum sequentes declarationes respicere potissimum Confraternitates proprii nominis.

717. *Controversiae inter Parochos et Sodalitia* resolutae fuerunt a Sacrorum Rituum Congregatione per Decretum diei 10 Dec. 1703, approbatum a Summo Pontifice sub die 12 Ianuarii 1704. Continet triginta tres quaestiones, quas Benedictus XIV notis illustravit (Instît. 105, n. 83 et sqq.), dum esset Archiepiscopus Bononiensis. Quia valde utile censemus pro Sacerdotibus praesertim Parochis authenticas dubiorum solutiones cognoscere, ideo praefatum Decretum per extensum afferimus, prout extat in Collectione Gardelliana sud n. 3670, pag. 219; et vid. in nov. edit. N. 2123).

Urbis et Orbis.

furium parochialium functionum, et praeeminentiarum inter Parochos et Confraternitates laicorum, earumque Capellanos et Officiales.

Ad debitum imponendum finem controversiis, quae inter Parochos et Confraternitates saeculares, earumque Capellanos et Officiales super iuribus parochialibus et functionibus ecclesiasticis nonnullisque praeeminentiis seu praerogativis frequenter exoriri solent, in S. R. C. ab Emo et Rmo D. Colloredo propositis infra-scriptis dubiis, videlicet:

1. An Confraternitates laicorum legitime erectae in ecclesiis parochialibus habeant dependentiam a Parocho in explendis functionibus ecclesiasticis non parochialibus? — Sacra eadem Rituum Congregatio, re mature discussa, respondendum esse censuit: *Affirmative*.

2. An dictae Confraternitates erectae in capellis, oratoriis tam publicis quam privatis, adnexis parochialibus ecclesiis et ab eis dependentibus habeant dictam dependentiam a Parocho quoad dictas functiones? — *Affirmative*.

3. An Confraternitates erectae in aliis ecclesiis publicis habeant quoad easdem functiones aliquam dependentiam a Parocho, intra cuius parochiae limites sitae sunt ecclesiae? — *Negative*.

4. An Confraternitates erectae in oratoriis tum publicis tum privatis, seiunctis ab ecclesiis parochialibus, quoad dictas functiones ecclesiasticas habeant dictam dependentiam a Parocho? — *Negative*.

5. An benedictiones et distributiones Calendarum, Cinerum et Palmarum sint de iuribus mere parochialibus? — *Negative*.

6. An benedictiones mulierum post partum, fontis baptismalis, ignis, seminis, ovorum et similium sint de iuribus mere parochialibus? — *Negative, sed benedictiones mulierum et fontis baptismalis fieri debere a Parochis*.

7. An functiones omnes Hebdomadae Sanctae sint de iuribus mere parochialibus? — *Negative, prout iacet*.

8. An celebratio Missae sollemnis feria V in Coena Domini sit de dictis iuribus parochialibus? — *Negative, prout iacet, sed spectare ad Parochos*.

9. An prima pulsatio campanarum in Sabbato Sancto sit de dictis iuribus parochialibus? — *Negative, prout iacet, sed spectare ad ecclesiam digniorem ad formam Constitutionis Leonis X, n. 22, § 14*.

10. An celebratio Missarum sollemnium per annum sive pro vivis, sive pro defunctis, sit de dictis iuribus parochialibus? — *Negative, prout iacet, sed licere confratribus dumtaxat in festivitibus sollemnioribus eiusdem ecclesiae vel oratorii.*

11. An expositio quadraginta Horarum et benedictio, quae fit super populo, sit de dictis iuribus mere parochialibus? — *Negative.*

12. An expositio, quae fit cum Reliquiis et sacris Imaginibus, et benedictio quae cum eis fit super populo sit de dictis iuribus parochialibus? — *Negative, et quoad benedictiones cum Reliquiis et Imaginibus servantur Decreta.*

13. An functiones in praecedentibus octo dubiis, videlicet a dubio 5. ad 12. expressae, peragi possint in oratoriis privatis, contradicente Parocho? — *Satis provisum in superioribus.*

14. An in dictis oratoriis privatis Confraternitatum per confratres statis horis recitari possint Horae canonicae cum cantu vel sine, absque alia licentia Parochi? — *Affirmative, nisi aliter Ordinarius statuat ex rationabili causa.*

15. An in dictis oratoriis privatis sit licita celebratio Missae privatae, assentiente Ordinario loci, et contradicente Parocho? — *Affirmative.*

16. An Capellani Confraternitatum possint populo denuntiare festivitates et vigiliis occurrentes in hebdomada, absque licentia Parochi? — *Affirmative.*

17. An Parochus, invitis confratribus, docere possit Doctrinam Christianam in praedictis ecclesiis et oratoriis publicis vel privatis, a parochiali divisis et separatis? — *Negative.*

18. An in saepedictis ecclesiis publicis Confraternitatum possint haberi publicae conciones, etiam per totum cursum Quadagesimae vel Adventus cum licentia Ordinarii, et absque licentia Parochi? — *Affirmative.*

19. An in eisdem ecclesiis possit celebrari Missa sive lecta sive cantata ante Missam parochialem sive lectam sive cantatam? — *Negative, nisi aliter Episcopus disponat.*

20. An ad Parochum spectet facere Officium funebre super cadaveribus sepeliendis in saepedictis ecclesiis et oratoriis publicis

Confraternitatum? — *Affirmative, quando tumultandus est subiectus Parocho, intra cuius fines est ecclesia vel oratorium.*

21. An intra ambitum earundem ecclesiarum fieri possint processiones, iuxta cuiusque Confraternitatis institutum, absque interventu vel licentia Parochi? — *Affirmative.*

22. An eadem processiones fieri possint extra ambitum dictarum ecclesiarum, absque licentia illorum Parochorum, per quorum territorium transeundum est? — *Negative, nisi adesset licentia Episcopi.*

23. An in dictis processionibus Capellani Confraternitatum possint deferre stolam? — *Negative extra propriam ecclesiam.*

24. An Episcopo accedenti ad ecclesias publicas Confraternitatum, quae non sit Regularium, neque proprium Rectorem beneficiatum habeant, porrigendum sit aspersorium a Parocho, in cuius territorio sunt sitae dictae ecclesiae? — *Negative.*

25. An earundem ecclesiarum et Confraternitatum Rectores et Capellanos possit Parochus, cessante speciali ac legitimo titulo, et ex solo iure parochialitatis, compellere invitos ad assistendum functionibus ecclesiae parochialis? — *Negative.*

26. An in saepedictis ecclesiis Confraternitatum neque Parochialibus neque Regularibus, retineri possit SS. Eucharistiae Sacramentum sine speciali indulto Sedis Apostolicae? — *Negative.*

27. Praesupposita facultate retinendi, an possit infra annum publice exponi, sine licentia Ordinarii? *Negative.*

28. An possit Parochus se ingerere in administratione oblationum, eleemosynarum in saepedictis ecclesiis recollectarum, vel capsulae pro illis recipiendis expositae clavem retinere? — *Negative.*

29. An in ecclesia parochiali confratres vel eorum Capellani immiscere se valeant, invito Parocho, in eiusdem ecclesiae functionibus sive parochialibus sive non parochialibus? — *Negative.*

30. An Confraternitates sive sint erectae in ecclesia parochiali, sive extra illam, possint pro libitu et iuxta uniuscuiusque peculiaris statuta congregationes suas facere, absque interventu, vel licentia Parochi? — *Affirmative, dummodo non impediunt functiones et divina Officia.*

31. An possint propria bona administrare, ac de illis disponere, absque ulla dependentia a Parocho? — *Affirmative.*

32. Quando Parochus eisdem congregationibus intersit de mandato Ordinarii, et tamquam eius delegatus, an possit suffragium decisivum ferre? Et quatenus *Affirmative*.

33. An etiam suffragium duplex? — Ad 32 et 33: *Negative*.

Et ita, salvis tamen conventionibus et pactis in erectione Confraternitatum forsitan factis, concordis inter partes initis, et a S. Sede approbatis, indultis, constitutionibus synodalibus et provincialibus, et consuetudinibus immemorabilibus, vel saltem centenariis, declaravit ac decrevit: « Si SSmo Domino Nostro » videbitur. Die 10 Decemb. 1703. — Et facta deinde per me Secretarium de praedictis Decretis SSmo Dno Nostro relatione, praevia eorundem integra lectura, Sanctitas Sua laudavit, benigneque approbavit et publicari, et, non obstantibus quibuscumque aliis in contrarium facientibus, servari mandavit. Die 12 mensis Ianuarii 1704.

718. Super iuribus et officiis Confraternitatum respectu Parochorum non desunt aliae declarationes S. R. C., quae cum ad tramitem allati Decreti Urbis et Orbis sint peractae, nulla est necessitas eas hic referendi. Si cui placet illas perlegere, consulat Gardellini, praesertim sub n. 3910; in nov. edit. N. 2250.

Notare etiam invat, descriptas decisiones potius respicere, ut facile attendenti patet, *veras et proprie dictas Confraternitates*, quam recentiores Associationes, quae plerumque non sunt aliud, nisi simplices piaequae Uniones ad praescriptas quasdam preces institutae.

§ II. *Translatio et cessatio indulgentiarum atque sodalitatum* (1).

719. Quando indulgentia est concessa pro aliquo festo favore Sodalitatum, quae *a religioso Ordine pendent*, sodales lucrari eam possunt vel die rite constituta in kalendario dioecesis, vel die rite constituta in kalendario Ordinis, *non tamen in utraque die* (Decr. 29 Aug. 1864. N. 407).

(1) Decreta quae in hoc articulo citantur, prodierunt ex S. C. Indulg. et desumuntur ex Collectione auth. eiusdem S. C. quae inscribitur *Decreta authentica* etc.

720. Legitime translata solemnitate et externa celebratione festi, etiam indulgentiae transferuntur, et hoc valet

a) non solum ubi agitur de indulgentiis omnibus Christifidelibus concessis, sed etiam ubi agitur de indulgentiis impertitis *Confraternitatibus, Sodalitatibus, piis Unionibus etc.*

b) Valet, tum si agatur de festi translatione *perpetua*, tum de festi translatione *accidentali*.

c) Valet, sive translatio fiat in tota dioecesi, *sive in una vel altera particulari ecclesia dioecesis* (Cfr. Decr. 9 Aug. 1852. N. 360; et 16 Iulii 1887, apud Acta S. Sed. vol. XX, pag. 63).

721. Quia ordinarie indulgentiae conceduntur Confraternitatibus *non intuitu loci*, in quo reperiuntur erectae, sed *ratione instituti*; consequitur, indulgentias non cessare per translationem Confraternitatum, *legitime*, nempe *consensu Episcopi* factam de uno loco pio in alium. Unde S. Congregatio ad dubium:

An translata Sodalitate in aliam ecclesiam, intelligantur etiam translatae indulgentiae? Respondit: *Affirmative*. (Decr. 16 Febr. 1739. N. 126; cf. Theod. a Sp. S. part. II, pag. 164).

722. Quod si indulgentiae concessae fuissent alicui Confraternitati *intuitu loci ob peculiares circumstantias*, quod esset casus rarissimus, tunc quidem translata Confraternitate vel mutatis circumstantiis, indulgentiae cessarent (Vid. Theod. a Sp. S. loc. cit. qui affert exemplum).

723. Doctrinae expositae minime opponitur Decretum S. Congregationis Indulgentiarum diei 9 Aug. 1843 (Decr. auth. N. 323), quo declaratum fuit, cessare indulgentiam, si nova ecclesia aedificetur, *non in loco veteris ecclesiae*. Nam ibi est sermo de indulgentiis *localibus*, quae nempe *ipsis ecclesiis sunt concessae*, non de *personalibus*, quae semper comitantur personas, in casu nostro, Confraternitates; dummodo tamen legitime translatae in alium locum, idem institutum et titulum retineant.

724. Dictum est: *dummodo tamen legitime translatae in alium locum, idem institutum et titulum retineant*. Si enim non legitime, id est si non a competenti auctoritate ecclesiastica transferantur, indulgentias, quibus gaudent, utique amitterent. Ergo ut Sodalitas quaelibet in aliam ecclesiam sive oratorium translata gau-

dere pergat gratiis et favoribus, quibus est ditata, oportet ut translatio fiat de consensu Episcopi, si sermo sit de Sodalitatibus quae ab eo eriguntur; et etiam de consensu Superioris regularis, si agatur de illis Confraternitatibus quae privative eriguntur a quibusdam religiosis Ordinibus vel Congregationibus. Unde in opere *Acta S. Sedis... pro Societate SS. Rosarii* expresse dicitur, quod pro translatione Confraternitatis SS. Rosarii requiritur facultas Rmi P. Magistri Generalis Ordinis Praedicatorum una cum consensu Episcopi (Vid. vol. I, n. 41, pag. 25).

Et revera Superiores regulares in huiusmodi erectionibus determinant praecise ecclesiam sive oratorium aut altare, ita ut Confraternitas in tali loco (et non alibi sine consensu *erigentis* et Episcopi) intelligatur erecta.

725. Confraternitates, *quia eriguntur in perpetuum*, licet iniuria temporum, vel etiam ob confratrum penuriam desierint, non indigent nova canonica erectione, nec amiserunt indulgentias ac privilegia (Cfr. Decr. 28 Ian. 1839. N. 269).

726. In opere supra citato, quod inscribitur: *Acta S. Sedis... pro Societate SS. Rosarii*, edito Lugduni anno 1890 iussu Rmi P. Iosephi Mariae Larroca, Magistri Generalis Ordinis Praedicatorum, haec leguntur in vol. I. pag. 23. n. 38: Si omnes confratres moriuntur, vel si ex taedio, negligentia, vel quacumque de causa extincta fuerit Confraternitas, *etiam unius saeculi et amplius interruptione*, dummodo in archivio ecclesiae reperiantur litterae patentes erectionis, a Magistro Generali Ordinis Praedicatorum concessae, etiamsi nullus in praesenti sit sodalis, praedicta ecclesia semper Confraternitatem possidet, cum Generales Ordinis Praedicatorum erigant Confraternitates SS. Rosarii *in perpetuum*. Si igitur in litteris erectionis patentibus Rector ecclesiae vel Parochus pro tempore instituitur Confraternitatis Director seu Capellanus, tunc ille ex seipso, et sine novo recurso ad Rmum Generalem, potest ad vitam revocare Confraternitatem, adscribere sodales, benedicere rosaria, et omnia facere quae huiusmodi Directoribus competunt...

727. Verum, hoc ius revocandi ad vitam Confraternitates extinctas cum indulgentiis et privilegiis, quibus antea gaudebant, limitandum esse videtur. Si enim Confraternitas aliqua *per centum et*

amplius annos nec membra haberet, nec conventus celebraret, nec aliquod vitae signum dederit, nullo modo existens ac iuribus gaudens reputari posse videtur. Confraternitates eriguntur quidem in perpetuum, quatenus non ad tempus, puta ad quinquaginta vel centum annos, at ea conditione, ut vivere pergant, ac non pereant propria culpa. Si verba in perpetuum illimitate sumantur, consequeretur aliquam Confraternitatem posse ad vitam revocari etiam post mille annos, quod, ut putamus, nemo admittet. — Societas, secundum lus, solvitur ex personis, ex rebus, ex voluntate, ex actione; ideoque sive homines, sive res, sive voluntas, sive actio interierit, distrahi videtur societas. Cum autem accessorium sequatur naturam principalis, infertur quod extincta Societate, istius iura omnino pereant. Et hoc potius sensu a S. Congregatione Concilii sub die 24 Iulii 1886 soluta fuit quaedam controversia inter duas Confraternitates (Vid. Acta S. Sed. vol. XIX, pag. 319-327).

728. *Si ex voluntate confratrum eorum collegium penitus dissolveretur, indulgentiae Confraternitatum cessarent; et quamvis Confraternitatem instaurari contingeret, adhuc indulgentiae non reviviscerent, sicut nec privilegia. — Id autem dicendum non est, si confratres dispergerentur: puta, si a civitate vel ob violentam hostium incursionem, vel ob pestem grassantem recederent, atque ad eandem, hisce calamitatibus cessantibus, redirent (Theod. a Sp. S. loc. cit.; Bassi, Tract. de Sodalitiis, quaest. II, n. 8).*

729. *Per profanationem vel clausuram ecclesiarum Regularium, in quibus erectae reperiebantur Confraternitates, non amittitur ius ad privilegia et indulgentias, quibus dictae Confraternitates gaudebant. Quare post restaurationem Conventus et ecclesiae reconciliationem, quae ad dictas Confraternitates spectabant, omnia ut primitus perseverant (Cfr. Decr. 18 Sept. 1862. N. 396).*

730. *Item Confraternitates civili auctoritate suppressae, non amittunt privilegia et indulgentias, ab Apostolica Sede eisdem concessas (Cf. Decr. 26 Aug. 1840. N. 283).*

In istis intervenientibus causis, auctoritas ecclesiastica tantummodo ius habet, ut per se patet, dissolvendi Confraternitatem. Legitime dissoluta Confraternitate, eo ipso cessant indulgentiae et privilegia, quibus antea fruebatur.

CAPUT XI.

De gratiis concessis quibusdam Sodalitatibus.

§ I. *Summarium Indulgentiarum Archiconfraternitati Cincturae Beatæ Mariæ V. Matris Consolationis, S. Augustini et S. Monicæ concessarum* (1).

I. *Indulgentiæ Plenariæ.*

731. Omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere poenitentibus, confessis ac S. Synaxi reffectis:

1º Die quo nomen dederint Archiconfraternitati. Omnibus sodalibus.

2º In festo Nativitatis D. N. Iesu Christi.

3º Epiphaniæ » » » »

4º Paschatis » » » »

5º Ascensionis » » » »

6º In solemnitate Corporis Christi.

7º In festo Pentecostes.

8º In festo Nativitatis B. M. V.

9º Annuntiationis » » »

10º Purificationis » » »

11º Assumptionis » » »

12º Immaculatae Conceptionis B. M. V.

13º In festo B. M. V. Matris Consolationis.

14º S. Michaelis Archangeli.

15º S. Ioannis Baptistæ.

16º S. Ioseph Sponsi B. M. V.

17º SS. Apostolorum Petri et Pauli.

18º S. Augustini Ep. et Doct.

19º S. Monicæ Viduæ.

20º Omnium Sanctorum.

21º In Commemoratione fidelium defunctorum Ordinis Sancti Augustini et Confraternitatis, iis tantum applicabilis.

(1) *Acta S. Sed.* vol. 35, pag. 630 et cf. *Collectio Indulg.* pag. 2118.

22° Dominica prima Adventus.

23° Dominica I. Quadragesimae.

24° Dominica IV. Quadragesimae.

25° FERIA V. MAIORIS HEPTADAE, DUMMODO PRAEFATIS DIEBUS vere poenitentes, confessi, ac S. Synaxi reffecti ad mentem Summi Pontificis oraverint.

26° Dominica IV. uniuscuiusque mensis, si uti supra dispositi, devote interfuerint processioni, quae dicta Dominica in Ecclesiis Ordinis seu Confraternitatis fieri solet.

Sodales quoties, uti supra item dispositi, a primis Vesperis usque ad occasum solis sequentium dierum, idest:

27° Diei festi Nativitatis B. M. V. et

28° Dominicae festum S. Nicolai a Tolentino immediate sequentis, Altare vel Capellam Archiconfraternitatis visitaverint et ad mentem Summi Pontificis oraverint, toties plenariam Indulgentiam lucrabuntur.

29° Tandem in mortis articulo item plenaria, si ut supra dispositi vel saltem contriti, Sanctissimum Iesu Nomen ore, si potuerint, sin minus corde invocaverint.

II. *Indulgentiae stationales.*

Sodales, singulis diebus in Missali Romano descriptis, si Ecclesiam Ordinis S. Augustini vel Altare Confraternitatis visitaverint, omnes Indulgentias consequuntur, quas lucrarentur, si Ecclesias Urbis pro dictis stationibus designatas, iisdem diebus visitarent, dummodo caetera, quae ad has indulgentias lucrandas iniuncta sunt pietatis opera, rite praestiterint.

III. *Indulgentiae VII Ecclesiarum.*

Sodales, qui septem Altaria in Ecclesiis Ordinis S. Augustini ad hoc designata visitaverint, easdem Indulgentias lucrantur, quas consequerentur visitando septem Ecclesias intra vel extra Urbem.

IV. *Indulgentiae partiales.*

a) Decem annorum totidemque quadragenarum:

1° In omnibus Festis D. N. I. C. quae per totam Ecclesiam celebrantur, et eorum octavis;

2° In omnibus Festis Sanctae Dei Genitricis, quae in tota Ecclesia pariter celebrantur, et eorum octavis;

3° In omnibus Festis SS. Apostolorum et Evangelistarum;

4° In Festo S. Ioannis Baptistae;

5° In Festo S. Iosephi Sponsi B. M. V.

6° In solemnitate Omnium Sanctorum;

Dummodo dictis diebus corde saltem contrito ac devote Ecclesiam Ordinis seu Altare Confraternitatis visitaverint et aliquo temporis spatio oraverint.

b) Septem annorum totidemque quadragenarum:

1° In Festo S. Augustini Ep. et Doct.

2° In Festo S. Monicae Vid.; si eadem pia opera praestiterint.

3° Item Sodalibus qui assistunt orationi serotinae, quae quotidie fit in Ordinis Ecclesiis; aut seorsim orationem seu collectam pro Ecclesia et pro Papa, aut etiam Salve Regina recitabunt.

c) Bis centum dierum:

Quoties Sodales divinis interveniunt servitiis, quae in Oratorio vel Cappella Confraternitatis ordinarie fiunt; aut adsunt Congregationibus et orationibus, quae inibi fieri consueverunt.

d) Centum dierum:

Quoties Sodales aliquod opus pietatis vel charitatis exercuerint.

V. *Indulgentiae pro recitatione Coronulae B. M. V. de Consolatione.*

1° Sodales quoties integram coronulam corde saltem contrito ac devote recitaverint, lucrantur indulgentiam Centum dierum pro qualibet oratione dominica et angelica salutatione.

2° Quoties vero eadem coronula recitetur:

a) in Ecclesiis, ubi Confraternitas canonice erecta reperitur;

b) in festo B. M. V. Matris Consolationis, aut in singulis diebus octavae eiusdem festi, Sodales lucrantur, pariter pro quolibet Pater noster vel qualibet Ave Maria, indulgentiam Bis centum dierum.

3° Sodales, qui coronulam quater in hebdomada recitare solent, plenariam indulgentiam semel in anno, die eorum arbitrio eligendo,

lucrari valent, dummodo vere poenitentes et confessi S. Synaxim sumpserint atque eandem coronulam recitaverint.

4° Item plenariam lucrantur Sodales, qui per integrum mensem quotidie praedictam coronam recitaverint, simulque infra eundem mensem, die cuiusque arbitrio eligenda, vere poenitentes, confessi ac Sacra Mensa refecti ad mentem Summi Pontificis oraverint.

Omnes et singulae indulgentiae in praesenti elencho recensitae, excepta tamen plenaria in mortis articulo lucranda, animabus quoque in purgatorio degentibus sunt applicabiles.

VI. *Privilegium et Indulta.*

1° Missae omnes in quocumque Altari pro defunctis sodalibus celebratae, privilegio gaudent perinde ac si in Altari privilegiato celebratae fuissent.

2° Sodales, qui degunt in locis, ubi Ecclesia Ordinis S. Augustini desit, omnes indulgentias lucrari valent, quas consequerentur dictam ecclesiam visitando, si ceteris operibus iniunctis positis, Altare Confraternitatis, vel, hoc etiam deficiente, Parochialem suam Ecclesiam visitaverint.

3° Sodales, qui in Collegiis, Seminariis, aliisque Communitatibus degunt, lucrari valent indulgentias Sodalitati proprias privatum respectivae domus Sacellum loco Ecclesiae Ordinis vel Confraternitatis visitando, ceteris adimpletis conditionibus.

DECRETUM.

Quum Prior Generalis Ordinis Eremitarum S. Augustini ad omne dubium e medio tollendum de indulgentiis olim concessis Sodalibus Archiconfraternitatis Cincturae B. M. V. Matris Consolationis, S. Augustini et S. Monicae novum earundem indulgentiarum indicem huic S. Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae approbandum subiecerit: eadem Sacra Congregatio quibusdam ex suis Consultoribus illum examinandum dedit. Il vero eiusdem accurato peracto examine, quum in eo nonnullas indulgentias delendas, alias addendas, aliasque iuxta hodiernam praxim moderandas esse duxerint, novum indicem, qui superius prostat,

proposuerunt. Sacra vero Congregatio vigore facultatum a SS. D. N. Leone Pp. XIII sibi specialiter tributarum, ex indulgentiis in superiori indice insertis, alias denno confirmare, alias vero benigne concedere dignata est: simulque edixit, ut, quibuscumque aliis Indulgentiis abrogatis seu revocatis, praefata Archisodalitas in posterum iis tantummodo perfrui valeat, quae in memorato indice recensentur. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 17 Decembris 1902.

S. Card. CRETONI, *Praefectus*.

† FRANCISCUS SOGARO, Archiep. Amiden., *Secretarius*.

§ II. *Archisodalitas Eucharistici cordis Iesu erecta in templo S. Ioachimi de Urbe atque peculiaribus privilegiis et indulgentiis ditata.*

732. Ad preces R. P. Aloisii Palliola e Congregatione SS. Redemptionis Sacerdotis et Rectoris Ecclesiae S. Ioachimi Almae Urbis, Summus Pontifex Leo XIII per Breve incip. *Admotae*, die 16 Febr. 1903 *Archisodalitatem Eucharistici Cordis Iesu*, Apostolica Sua auctoritate in Pontificio templo S. Ioachimi de Urbe canonice erexit « *eamque (ita Pontifex) consuetis privilegiis, quae competunt Archisodalitati perpetuum in modum ditantes, auctoritate similiter Nostra, hoc anno quo Nos quintum ac vicesimum ab inito Pontificatu annum implemus, illa in sacra aede instituimus, quam structura prae-nobilem, et mirificis artis operibus insignem, in memoriam Iubilaei Nostri sacerdotalis, universi Orbis fidelium pietas condidit, Nosque commisimus supra memoratae Congregationi Patrum a Redemptione, tot tantisque nominibus optime de re sacra merita* ».

Praeterea eidem Archisodalitati sic institutae omnes et singulas Indulgentias tam plenarias quam partiales contulit, ceterasque spirituales gratias, quibus aliae eiusdem tituli societates canonice ad hunc usque diem erectae, ex amplissimis atque iteratis Sanctae Sedis Apostolicae concessionibus atque indultis fruuntur.

Verum ad perennandam solemnis in Alma Urbe Archisodalitatis istius foundationis memoriam, Summus Pontifex largitus est insuper, ut tam ipso *primae in Urbe erectionis die*, quam *perpetuo in posterum anniversario*, Archisodalitatis eiusdem nunc et item in posterum pariter existentes socii, qui poenitentes, confessi ac S. Communione refecti, vel propriam Archisodalitatis Ecclesiam, vel cuiusque curialem a primis Vesperis ad occasum solis diei huiusmodi, *singulis annis* devote visitent, ibique ad intentionem Summi Pontificis pias ad Deum preces effundant, *plenariam Indulgentiam*, defunctis etiam applicabilem, consequantur.

Tandem, subdit Leo PP. XIII, Archisodalitatis huius sic per Nos in Urbe erectae *praesidibus et officialibus* praesentibus et futuris, ut ipsi alias eiusdem nominis atque instituti societates ubique terrarum existentes, servatis forma Constitutionis Clementis PP. VIII... aliisque Apostolicis Constitutionibus desuper editis, *sibi aggregare, illisque omnes et singulas Indulgentias*, peccatorum remissiones ac poenitentiarum relaxationes ipsi Archisodalitati a Sede Apostolica concessas et aliis communicabiles, *communicare licite valeant*, de Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine item perpetuo concedimus atque indulgemus (Apud *Acta S. Sed.* vol. 35, pag. 582).

§ III. *Archisodalitas sub titulo Sancti et Immaculati Cordis Mariae, et conditio, ut Sodalitates eiusdem tituli frui possint Indulgentiis praedictae Archisodalitati concessis.*

DECRETUM.

733. Parisiis, in Templo Beatae Virginis *des Victoires* dicato, iam inde ab anno 1837 canonice erecta fuit pia sodalitas sub titulo Sancti et Immaculati Cordis Mariae pro conversione peccatorum, quae haud multo post ab Apostolica Sede ad gradum Archisodalitatis evecta est, cum facultate ceteras eiusdem nominis et instituti sodalitates sibi aggregandi, eisque proprias Indulgentias communicandi. Quam grata huiusmodi societas exstiterit Deiparae Virgini, et quam salutare in Ecclesia fructus ediderit, id apprime

comprobant spirituales gratiae, quas misericors Deus copiose elargiri dignatus est intuitu precum a confratribus ad peccatorum conversionem obtinendam coniunctim effusarum.

Quamvis autem fere innumera praedicta Archisodalitas sibi similia sodalitia adiunxerit per universum catholicum orbem diffusa, nihilominus tractu temporis factum est, ut nonnulli Episcopi directe facultatem petierint et obtinuerint erigendi in suis Dioecesisbus memoratam confraternitatem cum Indulgentiis Parisiensi Archisodalitio a RR. PP. concessis, quin ab ipso aggregationem expecterent; quae proinde confraternitates, nullo servato unionis vinculo, in pluribus locis seiunctae manent ab ea, quae omnium mater et caput est. Quae agendi ratio, praeterquam quod inane reddit privilegium sodalitati principi collatum ceteras sibi aggregandi, aliud etiam secum fert non exiguum incommodum, defectum nimirum illius universalis coniunctionis in persolvendis precibus, quae procul dubio divinae Bonitati maiorem vim facit, ut, Deipara opitulante, peccatores e coeno vitiorum ad salutis tramitem redcantur.

Haec omnia animadvertens hodiernus Eminentissimus Archiepiscopus Parisiensis, Ssmo Domino Nostro Leoni PP. XIII, preces subiecit, ut his omnibus sua auctoritate providere dignaretur. Quas porro preces in audientia habita die 8^a labentis mensis ab Emo Cardinali Praefecto Sacrae Congr. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae relatas, Sanctitas Sua peramanter excipiens, decernendum mandavit, *ut sodalitates omnes ab Ordinariis erigendae sub titulo Sancti et Immaculati Cordis Mariae pro conversione peccatorum in posterum Indulgentiis non aliter perfruantur, quam sese aggregando Archisodalitati Parisiensi*; quod vero attinet *ad sodalitates alibi iam erectas cum Indulgentiis absque debita affiliatione, idem SSmus praecepit, ut quamprimum sese eidem aggregent*; quod quidem in Europae regionibus infra annum, extra vero infra biennium a die huius decreti computandum, omnino erit executioni mandandum. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 13 Novembris 1901.

§ IV. *Gratiae concessae Pii Unionibus*
SS. Cordium Iesu et Mariae.

734. Summarium Indulgentiarum a RR. PP. concessarum Pii Unionibus SS. Cordium Iesu et Mariae erigendis a Moderatore Generali Congregationis Missionariorum a SS. Cordibus Iesu et Mariae (1).

I. *Indulgentiae Plenariae.*

1. Omnibus utriusque sexus Christifidelibus qua die in Piam Unionem ingrediuntur, dummodo vere poenitentes, confessi ac S. Synaxi refecti ad mentem Summi Pontificis oraverint.

2. Omnibus Sodalibus Piae Unionis, sub iisdem conditionibus, qua die peragunt pium exercitium Cultus Perpetui SS. Cordis Iesu, quod speciali modo Sodalibus faciendum proponitur.

Item sequentibus diebus festis:

3. Immaculae Conceptionis B. Mariae Virginis.

4. Nativitatis B. M. V.

5. Annuntiationis B. M. V.

6. Purificationis B. M. V.

7. Assumptionis B. M. V.

8. SS. Cordis B. M. V.

9. S. Iosephi Sp. B. M. V.

10. SS. Apostolorum Petri et Pauli.

11. S. Ioannis Ap. et Ev.

12. Omnium Sanctorum.

13. Die Commemorationis omnium fidelium defunctorum.

14. Semel in mense, die cuiusque arbitrio eligenda.

15. Feria VI Passionis.

16. Una ex feriis VI Quadragesimae, uniuscuiusque arbitrio eligenda.

17. In sex Dominicis vel feriis VI quae antecedunt festum SS. Cordis Iesu.

(1) Vid. Acta S. Sedis vol. 34, pag. 548 ad 553.

18. Die festo S. Gregorii Magni (12 martii).

19. Die festo S. Pii V (5 maii);

dummodo dictis diebus vere poenitentes, confessi ac S. Synaxi re-
fecti ecclesiam Piae Unionis devote visitaverint, ibique pias ad Deum
preces effuderint ad mentem S. Pontificis.

20. Die festo SS. Cordis Iesu, vel Dominica sequenti.

21. Prima feria VI vel prima Dominica uniuscuiusque mensis;
si praefatis diebus uti supra dispositi ad mentem Summi Pontificis
oraverint, et quolibet anni die recitaverint *Pater, Ave et Credo*
cum iaculatoria prece: *Dolce Cuor del mio Gesù, fu ch' io t' ami*
sempre più.

22. Tandem in mortis articulo, si Sodales, ut supra dispositi,
vel saltem contriti, SSmum Iesu Nomen ore, si potuerint, sin minus
corde devote invocaverint.

II. *Indulgentiae Partiales.*

a) Septem annorum totidemque quadragenarum.

1. In quatuor Dominicis, quae praecedunt festum SS. Cordis
Iesu, dummodo quotidie recitaverint *Pater, Ave et Credo*, cum
iaculatoria prece: *Dolce Cuore* etc. uti supra.

2. Qualibet die novenarii praecedentis festum SS. Cordis Iesu,
dummodo visitaverint ecclesiam vel publicum sacellum, ubi dictum
festum celebratur, et ad mentem S. Pontificis oraverint.

3. In quatuor Dominicis praecedentibus festum S. Cordis Ma-
riae, si ecclesiam Piae Unionis visitaverint.

4. In omnibus festis B. Mariae V. et SS. Apostolorum in tota
Ecclesia praescriptis ac supra non recensitis, nempe: Septem Dolo-
rum B. M. V. (feria VI post Dominicam Passionis et Dominica III
Septembris), Visitationis, Praesentationis, SS. Nominis ac SS. Rosarii
eiusdem B. M. V., Dedicationis S. M. ad Nives (5 Augusti), B. M.
V. de Monte Carmelo (16 Iulii) nec non S. Andreae Ap. (30 Nov.),
S. Thomae Ap. (21 Dec.), S. Matthiae Ap. (24 Febr.), SS. Philippi
et Iacobi Min. App. (1 Maii), S. Barnabae Ap. (11 Iunii), Comme-
morationis S. Pauli Ap. (30 Iunii), S. Iacobi Maioris Ap. (25 Iulii),
S. Bartholomaei Ap. (25 Augusti), S. Matthaei Ap. (21 Sept.), et

SS. Simonis et Iudae App. (28 Octob.), dummodo dictis diebus ecclesiam Piae Unionis visitaverint;

3. In ceteris feriis VI Quadragesimae, si pariter ecclesiam Piae Unionis visitaverint.

b) Tercentum dierum.

Singulis vicibus, quibus assistunt pio exercitio, quod fit in decursu mensis Augusti in ecclesia Piae Unionis, in honorem S. Cordis Mariae.

c) Sexaginta dierum.

Quotiescumque pietatis aliquod sive caritatis opus exercuerint.

III. *Indulgentiae Stationum Urbis.*

Sodalibus ecclesiam Piae Unionis devote visitantibus ibique ad mentem Summi Pontificis orantibus, diebus in Missali Romano designatis, nempe:

a) Plenaria (peracta confessione et S Synaxi recepta) in Coena Domini, in festis Paschatis, Ascensionis et Nativitatis D. N. I. C.

b) Triginta annorum et totidem quadragenarum in festis Circumcisionis et Epiphaniae Domini, in Dominicis Septuagesimae, Sexagesimae et Quinquagesimae, feria VI et sabbato Maioris Hebdomadae; singulis diebus octavae Paschatis et Dominicae in Albis; in festo S. Marci Ev. et tribus Rogationum diebus, in festo Pentecostes et quotidie per octavam usque ad sabbatum inclusive, in festis S. Stephani Protomart., S. Ioannis Ap. et Ev. ac SS. Innocentium.

c) Viginti annorum et totidem quadragenarum in Dominica Palmarum.

d) Quindecim annorum et totidem quadragenarum feria IV Cinerum, in Dominicis IV Quadragesimae et III Adventus, in vigilia, nocte et Missa aurorae Nativitatis Domini.

e) Decem annorum et totidem quadragenarum omnibus diebus Quadragesimae supra non recensitis, Dominicis I, II et IV Adventus, in vigilia Pentecostes et in diebus Quatuor Temporum Septembris et Decembris.

Omnes et singulae praefatae Indulgentiae, excepta tamen plenaria in mortis articulo lucranda, animabus quoque defunctorum in purgatorio degentibus sunt applicabiles.

IV. *Privilegium et Indultum.*

Missae omnes, quae in quocumque altari ecclesiae Piae Unionis canonice erectae in suffragium Sodalium Defunctorum celebrantur, gaudent privilegio altaris.

Confessarii Sodalibus legitime impeditis commutare possunt in aliud pium opus visitationem ecclesiae Piae Unionis, quae requiritur ad lucrandas indulgentias stationales, partiales, nec non plenarias sub num. 3 ad 17 recensitas.

Sacra Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita praesens Summarium Indulgentiarum praefatae Piae Unioni tributarum benigne approbavit ac publicari permisit.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 14 Martii 1902.

IOSEPHUS M. CAN. COSELLI
Substitutus.

735. *Breve Apostolicum, quo Superiori Generali SS. Cordium conceditur facultas erigendi Pias Uniones sub titulo SS. Cordium Iesu et Mariae.*

LEO PP. XIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Oblatis Nobis precibus annuentes a dilecto filio Petro Di Nocera Superiori Generali Congregationis SS. Cordium de Omnipotentis Dei misericordia ac BB. Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi per praesentes ipsi Moderatori Generali pro tempore existenti dictae Congregationis aliisque illius in posterum successoribus facultatem concedimus in perpetuum valituram erigendi, praevio Ordinariorum consensu, Pias Uniones sub titulo SS. Cordium Iesu et Mariae tam in propriis quam in aliis ubique terrarum Ecclesiis eisque tribuendi omnes et singulas indulgentias aliasque spirituales gratias ac privilegia eidem Piae Unioni olim largita et inserenda in novo Summario a Congregatione approbando Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositis. Veruntamen praecipimus, ut

omnia de iure servanda in huiusmodi erectionibus rite servantur, ac potissimum Constitutio Clementis PP. VIII Praedecessoris Nostri, quae incipit « Quaecumque » et alia decreta eiusdem Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae. Decernentes praesentes litteras firmas, validas, efficaces existere ac fore suosque plenarios et integros effectus sortiri, atque obtinere, illisque ad quos spectat et in futurum spectabit in omnibus et per omnia plenissime suffragari, sicque per quoscumque iudices ordinarios et delegatos indicari ac definiri debere ac irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Volumus autem, ut praesentium litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis manu alicuius Notarii publici subscriptis et sigillo personae in ecclesiastica dignitate praemunitis eadem prorsus adhibeatur fides, quae adhiberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae vel ostensae. — Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 13 Martii 1902, Pontificatus Nostri anno vigesimoquinto.

Pro Rmo Card. MACCHI,

N. MARINI *Substitutus*.

736. *Breve Apostolicum, incip. Ad fidelium cultum, quo conceduntur Indulgentiae favore Scapularis sacrorum Cordium Iesu et Mariae.*

SSmus Pater Leo XIII per Decretum SS. Rituum Congregationis die 4 Aprilis 1900 datum, Scapulare S. Cordis Iesu in agonia positi necnon amantissimi Cordis Mariae perdolentis una cum proprio ritu et formula benedictionis et impositionis approbavit.

Deinde Summus Pontifex, Brevi, quod supra citavimus, cuius initium *Ad fidelium cultum*, dignatus est nonnullas dicto Scapulari indulgentias adnectere et applicare, videlicet: *Omnibus et singulis Christifidelibus in universo orbe degentibus, qui praedictum Scapulare, dummodo sit confectum iuxta formam in supradicto Decreto descriptum, de manu Sacerdotis, cui ab Apostolica Sede facultas facta fuerit, receperint, concessit Indulgentiam Plenariam*

1. Die receptionis Scapularis, si vere poenitentes et confessi ad S. Synaxim accesserint.

2. In mortis articulo, si vere poenitentes et confessi ac sacra Communione refecti, vel quatenus id facere nequiverint, saltem contriti, nomen Iesu ore, si potuerint, sin minus corde, devote invocaverint.

3. Item si vere poenitentes et confessi ac sacra Communione refecti quamlibet Ecclesiam seu Oratorium publicum. *a)* solemnitate SS. Corporis Christi, *b)* Feria sexta post octavam eiusdem Solemnitatis; *c)* postrema Dominica mensis Augusti; *d)* et festivitate Immaculae Conceptionis B. Mariae Virginis, a primis Vesperis ad occasum solis dierum huiusmodi quotannis devote visitaverint, ibique ad mentem Summi Pontificis pias ad Deum preces effuderint quo die praedictorum id egerint, *Plenariam* similiter indulgentiam consequuntur (Vid. Breve de die 17 Martii 1901 apud *Acta S. Sed.* vol. 34, p. 636).

CAPUT XII.

De Sodalitate SS. Rosarii.

737. Summus Pontifex Leo XIII de *Rosarii Marialis* Sodalitatibus anno 1898 die 2 Octob. Constitutionem incip. *Ubi primum*, edidit, in qua, praeter cetera, haec edicebantur: Magistri Generalis Ordinis Praedicatorum cura et studio, absolutus atque accuratus, quamprimum fieri potest, conficiatur *Index Indulgentiarum omnium*, quibus Romani Pontifices Sodalitatem Sacratissimi Rosarii ceterosque fideles illud pie recitantes cumularunt, a S. Congregatione Indulgentiis et SS. Reliquiis praeposita expendendus, et Apostolica Auctoritate confirmandus ».

Quod igitur imperatum erat, iam executioni mandatum est, atque Emo Cardinali Gotti Sacrae Congregationis Indulg. Praefecto a Summo Pontifice commissum, ut praedictum Indicem, diligentissimis curis confectum, supremaque Sua auctoritate approbatum, *Episcopis universis*, ceterisque, quorum interest, mitteret. (Vid. Litteras praefati Emi Card. apud *Acta S. Sed.* vol. 32, pag. 226).

Bifariam Index dispescitur: pars altera Indulgentias exhibet, quae unis Sodalitiis a Mariali Rosario conceduntur; altera, quae fidelibus universis communes sunt. Index seu elenchus est sequens.

INDEX PRIMUS.

INDULGENTIAE CONFRATRIBUS PROPRIAE.

I. *Pro iis, qui confraternitati nomen dant.*

738. 1. Indulgentia Plenaria, si confessi sacraque communione refecti in confraternitatem recipiuntur (Gregorius XIII, *Gloriosi*, 15 Jul. 1579).

2. Indulgentia Plenaria, si legitime inscripti et confessi, Eucharistiae sacramentum sumunt in ecclesia seu capella confraternitatis, tertiam partem Rosarii recitant et ad intentionem Summi Pontificis orant (S. Pius V, *Consueverunt*, 17 Sept. 1569).

NOTA. — Qui confraternitati adscribuntur, has indulgentias aut ipsa adscriptionis die, aut die dominica vel festiva proxime sequenti lucrari possunt (S. C. Indulg. 25 Febr. 1848).

II. *Pro iis, qui recitant rosarium.*

a) Quovis anni tempore.

3. Indulgentia Plenaria, semel in vita, si Rosarium ex instituto confraternitatis per hebdomadam recitant (Innocentius VIII, 15 Oct. 1484).

4. Si integrum Rosarium recitant, omnes consequuntur indulgentias, quae in Hispania conceduntur coronam B. Mariae V. recitantibus (Clemens IX, *Exponi nobis*, 22 Februarii 1668).

5. Indulgentia quinquaginta annorum, semel in die, si tertiam partem Rosarii recitant in capella SS. Rosarii seu saltem in conspectu altaris praedictae capellae, vel si extra civitatem, in qua erecta est confraternitas, commorantur, in ecclesia vel oratorio publico quocumque (Adrianus VI, *Illius qui*, 1 Apr. 1523).

6. Indulgentia decem annorum et totidem quadragenarum, si ter in hebdomada Rosarium recitant, pro qualibet vice (Leo X, *Pastoris aeterni*, 6 Octob. 1520).

7. Indulgentia septem annorum et totidem quadragenarum, pro qualibet hebdomada, si integrum Rosarium recitant (S. Pius V, *Consueverunt*, 17 Sept. 1569).

8. Indulgentia quinque annorum et totidem quadragenarum quoties, recitando Rosarium, in salutatione angelica nomen Iesu devote proferunt (Pius IX, Decr. S. C. Indulg., 14 Apr. 1856).

9. Indulgentia duorum annorum, si integrum Rosarium per hebdomadam dicendum per tres dies distribuunt, pro uno quolibet ex his tribus diebus, quo tertiam partem Rosarii recitant (Clemens VII, *Etsi temporalium*, 8 Maii 1534).

10. Indulgentia tercentum dierum, si recitant tertiam partem Rosarii (Leo XIII, 29 Aug. 1899).

11. Indulgentia centum dierum quoties alios inducunt ad tertiam partem Rosarii recitandam (Leo XIII, 29 Aug. 1899).

12. Indulgentia tercentum dierum, semel in die, si dominicis vel festis diebus in aliqua ecclesia Ordinis Praedicatorum assistant exercitio recitandi vel canendi processionaliter singulas Rosarii decades coram singulis misteriis sive in pariete, sive in tabulis depictis (S. C. Indulgent. 21 Maii 1892).

b) Certis anni diebus vel festis.

13. Indulgentia Plenaria, in festo Annuntiationis B. M. V., si confessi et communione refecti Rosarium recitant (S. Pius V. *Iniunctum nobis*, 14 Iun. 1566).

14. Indulgentia decem annorum et totidem quadragenarum, in festis Purificationis, Assumptionis et Nativitatis B. M. V., si Rosarium recitant (S. Pius V, loc. cit.).

15. Indulgentia decem annorum et totidem quadragenarum, in festis Resurrectionis, Annuntiationis et Assumptionis B. M. V., si tertiam partem Rosarii recitant (S. Pius V, *Consueverunt*, 17 Sept. 1569).

16. Indulgentia septem annorum et totidem quadragenarum in reliquis festis D. N. I. C. et B. M. V., in quibus sacra ipsius Rosarii mysteria recensentur (scilicet, in festis Visitationis B. M. V., Nativitatis D. N. I. C., Purificationis et Compassionis B. M. V. [feria sexta post dominicam Passionis], Ascensionis D. N. I. C., Pentecostes et Omnium Sanctorum), si saltem tertiam partem Rosarii recitant (S. Pius V, loc. cit.).

17. Indulgentia septem annorum et totidem quadragenarum in festis Nativitatis, Annuntiationis et Assumptionis B. M. V., si in-

tegrum Rosarium ex instituto confraternitatis per hebdomadam recitant (Sixtus IV, *Pastoris aeterni*, 30 Maii 1478; Leo X, *Pastoris aeterni*. 6 Oct. 1520).

18. Indulgentia centum dierum in festis Purificationis, Annuntiationis, Visitationis, Assumptionis et Nativitatis B. M. V. (Leo X, loc. cit.).

III. *Pro iis, qui comitantur processionem SS. Rosarii.*

19. Indulgentia Plenaria, si confessi et communicati processioni prima mensis dominica intersunt, ibique ad intentionem Summi Pontificis orant et insuper capellam SS. Rosarii visitant (Gregorius XIII, *Ad augendam*, 24 Oct. 1577).

NOTA. — Hanc indulgentiam, confratribus concessam, consequi poterunt confratres itinerantes, navigantes aut alicui inservientes (quos inter milites actu servientes adnumerantur) integra Rosarii recitatione; infirmi vero, vel legitime impediti, si tertiam partem Rosarii recitant (Gregorius XIII, *Cupientes*, 24 Dec. 1583).

20. Indulgentia Plenaria si processionem associant in festis Purificationis, Annuntiationis, Visitationis, Assumptionis, Nativitatis, Praesentationis et Immaculae Conceptionis B. M. V. (Pius IV, *Dum praeclara*, 28 Febr. 1561), vel aliquo die infra octavas istorum festorum (S. C. Indulg., 25 Febr. 1848).

21. Indulgentia quinque annorum acquirenda, quando ex elemosynis confraternitatis virgines matrimonio iungendae dotantur, si processioni intersunt (Gregorius XIII, *Desiderantes*, 22 Mart. 1580).

22. Indulgentia centum dierum, si processionem debitis diebus faciendam associant (Gregorius XIII, *Cum sicut*, 3 Ian. 1579).

23. Indulgentia sexaginta dierum, si processiones ordinarias tam confraternitatis, quam alias quascumque de licentia Ordinarii celebratas, etiam SS. Sacramenti ad infirmos delati, comitantur (Gregorius XIII, *Gloriosi*, 15 Iul. 1579).

IV. *Pro iis, qui visitant capellam vel ecclesiam confraternitatis.*

24. Indulgentia Plenaria qualibet prima mensis dominica, si confessi et s. communione refecti id faciunt, ibique ad intentionem Summi Pontificis orant (Gregorius XIII, *Ad augendam*. 12 Mart. 1577).

NOTA. — Hanc indulgentiam etiam confratres infirmi, qui ad eandem ecclesiam accedere non valent, lucrari possunt, si, praevia confessione et communione, domi ante devotam imaginem Rosarium seu coronam (h. e. tertiam partem Rosarii: S. C. Indulg. 25 Febr. 1877 ad 6), aut septem psalmos devote recitant (Gregorius XIII, loc. cit.).

25. Indulgentia Plenaria, quavis prima mensis dominica, si sacramentis muniti, expositioni sanctissimi eucharistiae sacramenti in ecclesia confraternitatis, quatenus de Ordinarii licentia locum habet, per aliquod temporis spatium devote intersunt, ibique ad intentionem Summi Pontificis orant (Gregorius XVI, *Ad augendum*, 17 Decembris 1833).

26. Indulgentia Plenaria, si confessi ac s. communione refecti capellam SS. Rosarii aut ecclesiam confraternitatis visitant, ibique ad mentem Summi Pontificis orant a primis vesperis usque ad occasum solis in festis Domini Nativitatis, Epiphaniae, Resurrectionis, Ascensionis et Pentecostes: item in duabus feriis sextis quadragesimae ad arbitrium eligendis; nec non in festo Omnium Sanctorum, ac semel infra octiduum Commemorationis omnium fidelium defunctorum (Gregorius XIII, *Pastoris aeterni*, 5 Maii 1582; Gregorius XVI, *Ad augendum*, 17 Decembris 1833; S. C. Indulg., 12 Maii 1831).

27. Indulgentia Plenaria, sub iisdem conditionibus, a primis vesperis usque ad occasum solis, in festis B. M. V. Immaculae Conceptionis, Nativitatis, Praesentationis, Annuntiationis, Visitationis, Purificationis, Assumptionis ac in festo septem Dolorum (feria sexta post dominicam Passionis) (Gregorius XIII, loc. cit.; Clemens VIII, *De salute*, 18 Ian 1593; Gregorius XVI, loc. cit.).

NOTA a. — Indulgentia Plenaria in festis B. M. V. Conceptionis, Nativitatis, Praesentationis, Annuntiationis, Visitationis, Purificationis et Assumptionis acquiri etiam potest per octavam, sed semel tantum in quovis octiduo (S. C. Indulg., 25 Febr. 1848).

NOTA b. — Indulgentia Plenaria in diebus Paschatis, Ascensionis et Pentecostes, ac in festis B. M. V. Immaculae Conceptionis, Nativitatis, Annuntiationis, Visitationis, Purificationis, Praesentationis et Assumptionis, nec non in duabus feriis sextis quadragesimae

acquiri potest etiam visitando quamcumque aliam ecclesiam vel publicum oratorium (S. C. Indulg. 12 Maii 1851).

NOTA c. — Quoad itinerantes, navigantes, inservientes vel infirmos aut alias legitime impeditos, pro acquisitione Indulgentiae Plenariae ecclesiam seu capellam SS. Rosarii visitantibus concessae diebus, quibus festa mysteriorum Rosarii celebrantur, idem dicendum, quod superius de iis, qui processioni intervenire nequeunt (n. 19), dictum est (Sixtus V, *Dum ineffabilia*, 30 Ianuarii 1586).

28. Indulgentia Plenaria, sub iisdem conditionibus, dominica infra octavam Nativitatis B. M. V. (Clemens VIII, *Ineffabilia*, 12 Febr. 1598).

29. Indulgentia Plenaria, sub iisdem conditionibus, dominica tertia Aprilis, a primis vespers usque ad solis occasum (Gregorius XIII, *Cum sicut*, 3 Ian. 1579).

30. Indulgentia septem annorum et totidem quadragenarum, si confessi sacraque communione refecti capellam seu altare confraternitatis visitant, ibique ad intentionem Summi Pontificis orant in diebus Nativitatis Domini, Paschatis, Pentecostes, et in festis Immaculatae Conceptionis, Nativitatis, Annuntiationis, Visitationis et Assumptionis B. M. V., nec non in festo Omnium Sanctorum (Clemens VIII, *Salvatoris*, 13 Ian. 1593; Idem, *De salute*, 18 Ian. 1593).

31. Indulgentia centum dierum pro quolibet die, quo visitant capellam seu altare SS. Rosarii, ibique ad intentionem Summi Pontificis orant (Gregorius XIII, *Cum sicut*, 3 Ian. 1579).

NOTA. — Moniales in clausura viventes, iuvenes utriusque sexus in collegiis, seminariis, conservatoriis degentes, omnesque demum personae viventes in institutis, ex quibus ad libitum egredi non possunt, imo et membra societatum catholicarum, omnes indulgentias, pro quibus praescriberetur visitatio capellae seu ecclesiae confraternitatis — dummodo huic rite adscripti sint — lucrari possunt visitando propriam ipsorum ecclesiam, seu capellam, sive oratorium (S. C. Indulg. 11 Aug. 1871; 8 Febr. 1874).

Confratres infirmi vel quomodocumque impediti quominus sacramentum Eucharistiae recipiant, aut ecclesiam vel capellam vi-

sitent, indulgentias omnes, pro quibus istae conditiones praescribuntur, lucrari possunt, si confessi aliisque iniunctis operibus adimpletis, aliquod pium opus a confessario iniunctum exequuntur.

Cum in quibusdam festis pro visitatione ecclesiae seu capellae SS. Rosarii praeter plenariam indulgentiam aliqua etiam indulgentia partialis concessa fuerit, ad hanc quoque acquirendam distincta ecclesiae seu capellae visitatio necessaria est.

V. *Pro iis, qui visitant quinque altaria.*

32. Confratres, qui visitant quinque altaria cuiuscunque ecclesiae vel oratorii publici, vel quinquies unum duove altaria, ubi quinque non reperiuntur, lucrantur easdem indulgentias ac si Romae stationes visitarent (Leo X, 22 Maii 1518).

VI. *Pro iis, qui dicunt vel audiunt missam votivam SS. Rosarii.*

33. Indulgentiae omnes integrum Rosarium recitantibus concessae, pro confratribus sacerdotibus, si missam votivam secundum missale romanum pro diversitate temporis ad altare SS. Rosarii celebrant (quae missae votivae bis in hebdommada dici possunt); pro aliis autem confratribus, si tali missae assistant et ibi pias ad Deum fundunt preces (Leo XIII, *Ubi primum*, 2 Oct. 1898).

34. Indulgentiae omnes concessae iis, qui processionem prima uniuscuiusque mensis dominica fieri solitam associant, pro iis, qui consuetudinem habent celebrandi vel audiendi hanc missam, semel in mense, die quo confessi sacramentum communionis recipiunt (Clemens X, *Caelestium munerum*, 16 Febr. 1671).

35. Indulgentia unius anni pro iis, qui in sabbatis quadragesimae assistant coniunctim missae, concioni de B. M. V. et antiphonae « Salve Regina » (Gregorius XIII, *Desiderantes*, 22 Mart. 1580).

VII. *Pro iis, qui devotionem quindecim sabbatorum SS. Rosarii peragunt.*

36. Indulgentia Plenaria in tribus ex quindecim sabbatis, uniuscuiusque arbitrio eligendis, si per quindecim sabbata consecu-

tiva (vel immediate praecedentia festum SS. Rosarii, vel etiam quolibet infra annum tempore) confessi et s. communione refecti ecclesiam confraternitatis visitant ibique ad intentionem Summi Pontificis orant (S. C. Indulg. 12 Dec. 1849).

37. Indulgentia septem annorum et totidem quadragenarum in duodecim sabbatis n. 36 non comprehensis (S. C. Indulg. 12 Dec. 1849).

VIII. *Pro iis, qui mense rosariano certas devotiones peragunt.*

38. Indulgentia Plenaria, si exercitio mensis Octobris, in ecclesiis Ordinis Praedicatorum institui solito, saltem decies interfuerint, die ab ipsis eligendo, si sacramenta recipiunt et ad intentionem Summi Pontificis orant (S. C. Indulg. 31 Aug. 1885).

39. Indulgentia septem annorum et totidem quadragenarum, quoties devotionibus in ecclesiis Ordinis Praedicatorum mense Octobris quotidie institui solitis intersunt. (S. C. Ind. Aug., 1885).

IX. *Pro iis, qui assistunt antiphonae*
« Salve Regina » cantatae.

40. Indulgentia trium annorum et totidem quadragenarum, si in ecclesia confraternitatis cum candela accensa (ubi usus viget, alibi adiungatur una « Ave Maria ») assistunt antiphonae « Salve Regina » cantari solitae in festis B. M. V., quae ab universa ecclesia celebrantur (S. C. Indulg., 18 Septem. 1862 ad 4.) et in Apostolorum natalitiis, ac festis Sanctorum Ordinis Praedicatorum (Clemens VIII, *Ineffabilia*, 12 Febr. 1598).

41. Indulgentia centum dierum, omnibus diebus per totum annum, si huic antiphonae post completorium assistunt (Clemens VIII, loc. cit.).

42. Indulgentia quadraginta dierum in omnibus sabbatis ac diebus festivis per annum (Leo X, *Pastoris aeterni*, 6 Oct. 1520).

NOTA. — Indulgentias nn. 40 et 41 recensitas legitime impediti, quominus in ecclesia huic antiphonae adstent, lucrari possunt si eandem flexis genibus coram altari vel imagine B. M. V. recitant (Clemens VIII, *Ineffabilia*, 12 Febr. 1598).

X. *Pro iis, qui orationem mentalem
aut alia spiritualia exercitia peragunt.*

43. Indulgentia Plenaria, semel in mense, si per integrum mensem quotidie per mediam horam vel saltem per quartam horae partem mentali orationi operam dant, die ad eorum arbitrium eligendo, quo sacramenta poenitentiae et eucharistiae recipiunt (Clemens X, *Ad ea*, 28 Ian. 1671).

44. Indulgentia Plenaria, si in memoriam quadraginta dierum, quibus Dominus Iesus stetit in deserto, per eundem numerum dierum in oratione, mortificatione et in aliis piis operibus sese exercuerint, semel in anno, die ab ipsis eligendo (Pius VII, *Ad augendam*, 16 Februarii 1808).

45. Indulgentia septem annorum et totidem quadragenarum, quoties per mediam horam mentali orationi operam dant (Clemens X, *Ad ea*, 28 Ian. 1671).

46. Indulgentia centum dierum, quoties per quartam horae partem meditationi vacant (Clemens, X, loc. cit.).

XI. *Pro iis, qui visitant confratres infirmos.*

47. Indulgentia trium annorum et totidem quadragenarum, quoties infirmos confratres visitant (Clemens VIII, *Ineffabilia*, 12 Febr. 1598).

48. Indulgentia centum dierum, si confratres infirmos ad ecclesiastica sacramenta suscipienda hortantur (Gregorius XIII, *Cum sicut*, 3 Ian. 1579).

XII. *Pro iis, qui suffragantur
animabus confratrum defunctorum*

49. Indulgentia Plenaria, si in quatuor anniversariis (diebus 4 Febr., 12 Iul., 5 Sept., 10 Nov.) quotannis in ecclesiis publicis tum fratrum, tum sororum Ordinis Praedicatorum institui solitis, officiis defunctorum intersunt, ac confessi sacraque communione refecti ad intentionem Summi Pontificis orant, semel quolibet ex illis quatuor diebus (Pius VII, *Ad augendam*, 16 Feb. 1808).

50. Indulgentia octo annorum, si exequiis adstiterint sequentes processionem, quae in suffragium defunctorum quolibet die sabbati aut semel in mense per ecclesiam confraternitatis sive per claustrum ducitur (Gregorius XIII, *Desiderantes*, 22 Mart. 1580).

51. Indulgentia trium annorum et totidem quadragenarum, quoties corpora confratrum defunctorum ad ecclesiam confraternitatis associant (Clemens VIII, *Ineffabilia*, 12 Febr. 1598).

52. Indulgentia centum dierum, si cadavera confratrum cum vexillo confraternitatis ad sepulturam associant, vel si anniversariis pro animabus defunctorum confratrum celebratis intersunt, et ibidem ad intentionem Summi Pontificis orant (Gregorius XIII, *Cum sicut*, 3 Ian. 1579).

XIII. *Pro iis, qui quodcumque caritatis vel pietatis opus peragunt.*

53. Indulgentia sexaginta dierum, quoties confratres aliquod opus caritatis et pietatis exercent (Gregorius XIII, *Gloriosi*, 15 Iul. 1579).

XIV. *Pro morientibus.*

54. Indulgentia Plenaria, a sacerdote etiam extra confessionem per formulam communem applicanda, si Rosarium per hebdomadam recitare consueverunt (Innocentius VIII, 13 Oct. 1483; S. C. Indulg. Decr. 10 Augusti 1899).

55. Indulgentia Plenaria, si ex hac vita migrant manu tenentes candelam benedictam SS. Rosarii, dummodo semel saltem in vita integrum Rosarium recitaverint (Hadrianus VI, *Illius qui*, 1 Apr. 1523).

56. Indulgentia Plenaria, si sacramenta poenitentiae et Eucharistiae recipiunt (S. Pius V, *Consueverunt*, 17 Septemb. 1569).

57. Indulgentia Plenaria, si contriti SS. nomen Iesu saltem corde, si ore non possunt, invocant (Leo XIII, Rescr. S. C. Indulg. 19 Aug. 1899).

58. Indulgentia Plenaria, si susceptis Ecclesiae sacramentis fidem Romanae Ecclesiae profitentes et antiphonam « Salve Regina » recitantes, B. Virgini se commendant (Clemens VIII, *Ineffabilia*, 12 Febr. 1598).

NOTA. — Quamvis heic relata sit pluries indulgentia plenaria in mortis articulo, tamen ad tramitem Decretorum S. C. Indulg. una tantum acquiri poterit in mortis articulo sub una vel altera ex diversis conditionibus supra expositis.

XV. *Pro defunctis.*

59. In ecclesiis Ordinis Praedicatorum altare SS. Rosarii pro sacerdotibus eiusdem Ordinis privilegiatum est pro anima cuiuscumque confratris (Gregorius XIII, *Omnium saluti*, 1 Sept. 1582).

60. In ecclesiis confraternitatis altare SS. Rosarii pro sacerdotibus confratribus gaudet privilegio, non solum in favorem confratrum defunctorum, sed etiam cuiuscumque defuncti, etiamsi aliud altare privilegiatum in eadem ecclesia existat. Imo, si in ecclesia non extat aliud altare privilegiatum, altare SS. Rosarii etiam pro quocumque sacerdote, quamvis confraternitati non adscripto, et in favorem cuiuscumque defuncti privilegiatum est (S. C. Indulg. *Cammeracen.* 7 Ian. 1842; Pius IX, *Omnium saluti*, 3 Mart. 1857).

INDEX SECUNDUS.

INDULGENTIAE CONFRATRIBUS CUM ALIIS FIDELIBUS COMMUNES.

739. 61. Indulgentia septem annorum et totidem quadragenarum, prima dominica cuiuslibet mensis, si processioni intersunt (S. Pius V, *Consueverunt*, 17 Sept. 1569).

62. Indulgentia Plenaria toties quoties in festo SS. Rosarii, sacramentis refecti, a primis vespers usque ad occasum solis diei ipsius, in memoriam victoriae super Turcas apud Echinadas insulas ope Rosarii reportatae, capellam (vel effigiem B. M. V. in ecclesia expositam: S. C. Indulg. 25 Ian. 1866) visitant, ibique ad intentionem Summi Pontificis orant (S. Pius V, *Salvatoris*, 5 Mart. 1572; S. C. Indulg., 5 Apr. 1869, 7 Iul. 1885).

NOTA. — Ad lucranda praefata Indulgentia, confessio poterit anticipari feria sexta immediate praecedenti festum SS. Rosarii (Leo XIII, *Rescr.* S. C. Indulg. 19 Augusti 1899).

63. Indulgentia Plenaria in uno die octavae festi SS. Rosarii ad arbitrium uniuscuiusque eligendo, si, sacramentis refecti, capel-

lam SS. Rosarii, vel simulacrum B. M. V. in ecclesia expositum, visitant, ibique ad intentionem Summi Pontificis orant (Benedictus XIII, *Pretiosus*, 20 Maii 1727; S. C. Indulg., 7 Iul. 1885).

64. Indulgentia Plenaria sub iisdem conditionibus in festo Corporis Christi et in festo Sancti Titularis ecclesiae (Gregorius XIII, *Desiderantes*, 22 Mart. 1580).

65. Omnes et singulae indulgentiae in hoc Indice contentae possunt per modum suffragii applicari animabus fidelium, qui vinculo caritatis Deo conuncti supremum diem obierunt; excepta tamen Plenaria in mortis articulo (Innocentius XI, *Ad ea*, 15 Iun. 1679).

DECRETUM

Cum Magister Generalis Ordinis Praedicatorum mandato obtemperans articuli XVI Constitutionis Apostolicae *Ubi primum*, anno superiore editae, novum Indulgentiarum Indicem huic S. Congregationi exhibendum curaverit, haec S. Congregatio illum diligentissime expendit, adhibita etiam opera quorundam ex suis Consultoribus. Cumque, mature perpensis omnibus, existimaverit nonnulla demenda, addenda, declaranda vel brevius exprimenda esse, has omnes immutationes, in Indicem praefatum inducendas, SSmo Dno Nostro Leoni Pp. XIII per infrascriptum Cardinalem Praefectum subiecit.

Sanctitas autem Sua in audientia diei 29 Augusti 1899 eas benigne approbare dignata est, simulque novum hunc Indicem uti supra redactum in omnibus et singulis partibus probavit, Indulgentias omnes in eo contentas Apostolica Sua Auctoritate confirmavit, et, quatenus opus sit, denuo concessit; simul edicens praeter eas, quae in praesenti Indice referuntur, quascumque alias Confraternitatibus SS. Rosarii tributas, abrogatas seu revocatas esse censendas, ita ut quaecumque iam erecta vel in posterum erigenda sit Sodalitas SS. Rosarii a Magistro Generali Ordinis Praedicatorum iis tantummodo gaudeat Indulgentiis, quae in hoc Indice insertae reperiuntur. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem Sacrae Congregationis die 29 Augusti 1899.

L. ✠ S.

F. HIERONYMUS M. Card. GOTTL. *Praef.*

† A. SABATUCCI Archiep. Antin. *Secret.*

APPENDIX

*Summarium indulgentiarum omnibus christifidelibus
pro devotione SS. Rosarii concessarum.*

740. 1. *Indulgentia Plenaria*, semel in anno, si singulis diebus saltem tertiam partem Rosarii recitant, et die ab ipsis eligenda sacramentis reficiuntur, dummodo adhibeant coronam ab aliquo religioso Ordinis Praedicatorum, vel ab alio sacerdote deputato benedictam (*Raccolta*, Editio, 1898, n. 194).

2. *Indulgentia centum dierum* pro quolibet « Pater noster » et qualibet « Ave Maria », si integrum Rosarium vel saltem tertiam eius partem recitant, dummodo Rosarium sit benedictum ab aliquo religioso Ordinis Praedicatorum, vel ab alio sacerdote deputato (*Ibid.*).

3. *Indulgentia quinque annorum et totidem quadragenarum*, quoties tertiam partem Rosarii recitant (*Ibid.*).

4. *Indulgentia decem annorum et totidem quadragenarum*, semel in die, si una cum aliis, sive domi, sive in ecclesia, sive in aliquo oratorio publico seu privato, saltem tertiam partem Rosarii recitant (*Ibid.*).

5. *Indulgentia Plenaria* in ultima singulorum mensium dominica, si saltem ter in hebdomada tertiam partem Rosarii una cum aliis sive domi, sive in ecclesia, sive in aliquo oratorio recitant, et in dicta ultima dominica ss. sacramentis refecti aliquam ecclesiam seu aliquod publicum oratorium visitant, ibique secundum mentem Summi Pontificis orant (*Ibid.*).

6. *Indulgentia Plenaria* in uno ex quindecim sabbatis continuis, arbitrio uniuscuiusque eligendo, si singulis sabbatis sacramenta suscipiunt, et tertiam partem Rosarii recitant, vel aliter eiusdem mysteria devote recolunt (*Raccolta*, edit. cit., n. 197).

NOTA. — Quoties fideles legitime impediuntur, quominus praefatum exercitium die sabbati peragant, absque indulgentiarum iactura illud die dominica explere possunt (*Ibid.*).

7. *Indulgentia septem annorum et totidem quadragenarum*, omnibus sabbatis num. praecedenti non comprehensis (*Ibid.*).

8. *Indulgentia Plenaria*, si quovis anni tempore per novem dies in honorem Reginae SS. Rosarii piis exercitiis operam dant,

recitando preces a legitima auctoritate approbatas, die ad arbitrium uniuscuiusque eligendo, sive intra novendiales sive infra octo dies immediate sequentes novendium, quo vere poenitentes, confessi et s. communione refecti iuxta mentem Summi Pontificis orant (*Raccolta*, edit. cit., n. 149).

9. *Indulgentia tercentum dierum* pro omnibus aliis diebus novendii, quibus in dictis orationibus se exercent (Ibid.).

Pro recitantibus tertiam partem Rosarii in mense Octobris.

A SSmo Dno Nostro Leone PP. XIII (1 Septembris 1883, 20 Augusti 1883, 23 Iulii 1898) concessae fuerunt in perpetuum Indulgentiae, quae sequuntur:

10. *Indulgentia Plenaria*, si in die festo B. V. de Rosario, vel aliquo die infra octavam, sacramenta rite suscipiunt, et aliquam sacram aedem visitant, ibique ad mentem Summi Pontificis orant, dummodo die festo et singulis per octavam diebus sive publice in aliqua ecclesia, sive privatim tertiam partem Rosarii recitent.

11. *Indulgentia Plenaria*, si post octavam festi SS. Rosarii saltem decies infra eundem mensem octobris, sive publice in aliqua ecclesia, sive privatim, tertiam partem Rosarii recitant et die ab ipsis eligendo sacramenta rite suscipiunt, aliquam ecclesiam visitant ibique ad intentionem Summi Pontificis orant.

12. *Indulgentia septem annorum et totidem quadragenarum* pro quovis die mensis Octobris, quo fideles tertiam partem Rosarii sive publice in aliqua ecclesia, sive privatim recitant.

13. Omnes et singulae Indulgentiae in hoc Summario recensitae sunt applicabiles animabus igne purgatorii detentis (*Raccolta*, edit. cit., p. XXII, n. 4).

Sacra Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita praesens Summarium Indulgentiarum omnibus Christifidelibus pro devotione SSmi Rosarii concessarum uti authenticum recognovit typisque imprimi ac publicari permisit.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 29 Augusti 1899.

L. ✠ S.

Fr. Hieronymus M. Card. GOTTI, *Praef.*

† A. SABATUCCI Archiep. Antin. *Secret.*

741. *Sacra Congregatio de Propaganda Fide non potest amplius, post Constitutionem Apostolicam Ubi PRIMUM, concedere Ordinariis Missionum sibi subiectarum facultatem erigendi Confraternitates vel Pias Uniones SS. Rosarii.*

Quaesitum est: An post Constitutionem Apostolicam *Ubi primum* diei 2 Octobr. 1898 eiusque declaratoriam, relatum in *Augustana* die 10 Aug. 1899, *Sacra Congregatio de Propaganda fide* continuare possit in concedenda, ut antea, Ordinariis Missionum sibi subiectarum, facultate erigendi Confraternitates vel Pias Uniones SS. Rosarii cum respectivis Indulgentiis a Summis Pontificibus elargitis?

S. Congregatio Univ. Inquis. die 8 Maii 1901 respondit:

Negative; seu soli Rmo P. Magistro Generali Ordinis Praedicatorum vel eius Vicesgerenti competere erectionem Confraternitatum, vel etiam Piarum Unionum a SS. Rosario nuncupatarum; ideoque a nullo alio valide erigi posse, etiam cum solis Indulgentiis Confraternitatibus vel Piiis Unionibus in genere a S. Sede concessis, vel concedi solitis. Et corrigantur formulae.

Die 10 eiusdem mensis et anni Leo PP. XIII enunciata resolutionem adprobavit (Vid. *Acta S. Sed.* vol. 35, pag. 574).

CAPUT XIII.

De quibusdam decisionibus et concessionibus, quae quadantenus Indulgentias attingunt.

§ 1. *Decretum Urbis et Orbis, de erectione piarum Unionum seu Societatum.*

742. Cum hisce temporibus pene innumerae exortae sint in Ecclesia piae Uniones seu Societates, quae etsi quandoque Confraternitatum nomine decorentur, nihilominus inter veras et proprie dictas Confraternitates minime sint recensendae; merito dubitatum est, an leges, quae a Constitutione Clementis VIII, quae incipit: « *Quaecumque* », pro Confraternitatibus et Congregationibus inssae sunt, novis istis piis Unionibus seu Societatibus forent applicandae.

Quaestio insuper mota est pro nonnullis Confraternitatibus ad Regulares Ordines pertinentibus quoad consensum Ordinariorum, cum illae in Ecclesiis eorundem Regularium Ordinum eriguntur. Quare hinc Sacrae Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae sequentia dubia dirimenda sunt exhibita:

I. « *An Piae Uniones seu Societates, quae sub Confraternitatum et Congregationum nomine minime veniunt, comprehendantur sub sanctionibus Constitutionis Clementis VIII, quae incipit QUaecumque?* »

II. « *An ad erectionem Confraternitatum, puta Sanctissimae Trinitatis, Sanctissimi Rosarii, B. M. V. de Monte Carmelo, vel a Virgine Perdolente, aliarumve huiusmodi, quae a Religiosis Ordinibus in suis respectivis Ecclesiis eriguntur, necessarius sit Ordinarii consensus?* »

Et Emi Patres in Vaticanis Aedibus, in generali Congregatione coadunati sub die 5 Augusti 1897 ad proposita dubia responderunt:

Ad I^{am}: Affirmative, « quoad erectionem seu institutionem, quoad approbationem statutorum, quoad aggregationem et quoad publicationem Indulgentiarum ».

Ad II^{am}: « Si agatur de Confraternitatibus proprie dictis, id est ad modum organici corporis et cum *succo* constitutis, *Affirmative*: si de Confraternitatibus late acceptis, satis provisum per consensum praestitum ab Ordinario pro erectione Conventus Ordinis in Dioecesi ».

De quibus omnibus facta SSmo Dno Nostro Leoni Pp. XIII relatione, in audientia habita ab Emo Cardinali Praefecto die 25 Augusti 1897, Sanctitas Sua resolutiones Emorum Patrum approbavit.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congr. die 25 Augusti 1897.

§ II. *Decretum Urbis et Orbis, de adscriptione fidelium defunctorum Pii Unionibus Piusque Operibus.*

743. Cum post editum Decretum a S. R. et U. Inquisitione sub die 6 Decembris 1876, nec non Resolutionem S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae d. d. 14 Augusti

1889 (1), Moderatores piarum Unionum et piorum Operum perrexerint Defunctos hisce piis Unionibus piisque Operibus adscribere, ab hac S. Congregatione Indulgentiarum exquisitum est:

« An, stante Decreto S. R. et U. Inquisitionis diei 13 Decembris 1876 et Resolutione huius S. Congregationis sub die 14 Augusti 1889, sustineri valeant adscriptiones *Defunctorum* piis Unionibus piisque Operibus »?

Et Emi Patres in generalibus Comitiis ad Vaticanum habitis sub die 5 Augusti 1897, rescribendum duxerunt:

Negative.

In audientia vero habita ab Emo Card. Praefecto, die 25 Augusti 1897, Summus Pontifex Leo XIII Emorum Patrum resolutionem confirmavit.

§ III. *Decretum Squillacens. de Indulgentia altari privilegiato adnexa.*

744. Episcopus Squillacensis huic S. Congregationi Indulgentiarum sequentia dubia enodanda proposuit:

I. « An Indulgentia Altaris Privilegiati separari possit ab applicatione seu fructu Sacrificii, quando Sacrificium est celebrandum pro defunctis ?

II. « An eadem Indulgentia Altaris Privilegiati separari possit, quando celebratur Sacrificium pro vivis, ita ut Indulgentia praedicta applicari possit pro defunctis ad libitum Celebrantis ?

III. « Quomodo intelligenda sit inscriptio, quae reperitur in aliquibus Altaribus, huius tenoris: *Altare privilegiatum pro vivis atque defunctis* »?

Et in generali Congregatione habita in Palatio Apostolico Vaticano, die 5 Augusti 1897, Emi Patres rescripserunt:

Ad I^{um} et II^{um}: *Negative.*

Ad III^{um}: « Interpretanda est ita, ut tam pro vivis, si in Altari, de quo agitur, Missae Sacrificium pro vivis applicetur, intelliga-

(1) Vide haec Decreta apud nostram *Collect. Indulg.* n. 1798 sq.

tur concessa plenaria indulgentia, quam pro defunctis, si pro his S. Sacrificium applicetur; pro vivis ad modum iurisdictionis, pro defunctis ad modum suffragii ».

Et facta per me infrascriptum Card. Praefectum SSmo D. N. Leoni Pp. XIII de his relatione in audientia habita die 25 Augusti 1897, Patrum Cardinalium responsiones Sanctitas Sua ratas habuit et confirmavit.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 25 Augusti 1897.

§ IV. De Privilegio Sabbatino.

745. De privilegio vulgo dicto *Sabbatino* a variis Summis Pontificibus approbato, Sacra Romana et Universalis Inquisitio sic loquitur in decreto diei 20 Ianuarii 1613, regnante Paulo PP. V: « Patribus Carmelitanis permittitur praedicare, quod populus christianus possit pie credere de adiutorio animarum fratrum et confratrum Sodalitatis beatissimae Virginis de Monte Carmelo, videlicet beatissimam Virginem animas fratrum et confratrum in charitate decedentium, qui in vita habitum *gestaverint et castitatem pro suo statu coluerint, Officiumque parvum recitaverint, vel si recitare nesciant, Ecclesiae ieiunia observaverint, et feria quarta et Sabbato a carnibus abstinuerint, (nisi in iis diebus Nativitatis Domini festum inciderit)* suis intercessionibus continuis, piisque suffragiis et meritis ac speciali protectione, post eorum transitum, praecipue in die Sabbati, qui dies ab Ecclesia eidem beatissimae Virgini dicatus est, adiuturam » (*Summarium Indulgentiarum Confratrum B. M. V. de Monte Carmelo, apud Rescr. auth. pag. 475*).

Obligationes confratrum ad supradicta consequenda, sunt:

a) ut quis sacrum scapulare a Sacerdote deputato cum solitis caeremoniis recipiat;

b) ut illud semper super humeros portet. Si fuerit attritum, aliud sive benedictum sive non benedictum absque alia nova caeremonia assumendum est (Loc. cit.).

Obligationes particulares pro consequendo privilegio Bullae Sabbatinae sunt sequentes:

a) ut servetur castitas secundum proprium statum;

b) *ut scientes legere*, quotidie recitent Officium parvum B. M. Virginis in Breviario Romano appositum. *Nescientes vero legere*, Ecclesiae ieiunia observent, ac diebus Mercurii et Sabbati abstineant ab esu carnum, excepto die Natalis Domini. Ob iustam tamen causam Confessarius, habens specialem facultatem, in aliud pium opus commutare potest (Ibid. in fine).

Quoad memoratum *Officium parvum B. M. V.* sequentia notentur:

1. Confratres sacri Scapularis B. M. V. de Monte Carmelo, volentes Officium recitare, tenentur saltem ad parvum B. V. Officium persolvendum *pro assequenda indulgentia Sabbatina*, exceptis iis, qui iam tenentur ad recitationem divini Officii.

2. Officium parvum recitandum est secundum ritum Romanum, nisi quis habeat proprium ritum a S. Sede approbatum.

3. Dictum Officium parvum quotidie recitandum est.

4. Recitandum est autem Nocturnum diei cum Laudibus et ceterae Horae eiusdem Officii (Decr. S. C. Indulg. 18 Aug. 1868. N. 419).

Responsa S. Congregationis Indulg. ad quaedam dubia super conditionibus privilegii Sabbatini.

I. Fideles recepti in Confraternitatem B. M. V. de Monte Carmelo, qui frui cupiunt privilegio Sabbatino, si legere bene sciunt, possuntne

a) proprio arbitrio eligere inter recitationem quotidianam parvi Officii et abstinentioniam a carnibus in quacumque feria IV, una cum strictiori observantia ieiuniorum et vigiliarum et aliorum dierum prohibitorum; an potius

b) tenentur exclusive ad praedictam Officii recitationem?

Resp. *Ad primam partem, Negative; ad secundam Affirmative.*

II. An haec a carnibus abstinentionia quaque feria IV praescripta iis, qui praefato privilegio frui volunt, excludat etiam usum ovorum et lacticiniorum?

Resp. *Negative.*

III. Qui hanc abstinentioniam ad praedictum finem observant, possuntne uti indulto Bullae Cruciatæ, ita ut liceat ipsis mitigare iuxta hoc indultum rigorem abstinentioniae vel in quacumque feria

IV, vel in vigiliis aliisque diebus prohibitis, quin amittant ius ad privilegium Sabbatinum?

Resp. *Negative*.

IV. Possuntne iidem, quin praefatum privilegium amittant, uti indulto seu dispensatione, quae tempore Quadragesimae concedi solet ad carnes comedendas?

Resp. *Negative* (Decr. S. C. I. 3 Decemb. 1892; *Act. Ord. Min.* ann. XII, pag. 59).

Ex dictis constat, sodalem quemque, qui privilegio Sabbatino frui cupit, debere vel recitare Officium parvum B. M. V., *si legere bene sciat*; vel se abstinere a carnibus die Mercurii et Sabbati, nec non ieiunia Ecclesiae exacte observare, *si legere nesciat*. Non est ergo in proprio arbitrio positum eligere vel recitationem parvi Officii, vel praedictam abstinentiam. Qui legere sciunt, sed Officium recitare nequeunt, *commutationem* a Sacerdote debita facultate munito *petere debent*.

746. Aliae resolutiones dubiorum circa privilegium Sabbatinum.

Archiepiscopus de Guatemala sequentia dubia dirimenda proposuit:

I. Estne necessarium ut Confratres B. Mariae Virginis a Monte Carmelo recitent parvum Officium prouti extat in Breviario romano, etsi maior pars populi linguam latinam penitus ignoret?

II. Ii Confratres, qui legere nesciunt, et ideo loco recitandi parvum Officium B. Mariae Virginis servare tenentur abstinentiam feria IV et die Sabbati, tenentur quoque eam servare feria VI, uti reapse tenentur fideles non americani latini?

III. Tenenturne pariter servare omnia ieiunia Ecclesiae universalis, quin gaudere valeant amplissima dispensatione nuper data degentibus in America latina ex decreto S. Congregationis Neg. EE. die 6 Iul. 1900?

Et Emi Patres die 11 Iun. 1901 respondendum mandarunt:

Ad I^m Affirmative, nisi quis pertineat ad ritum a S. Sede approbatum, qui alia lingua utatur, iuxta Decretum huius S. C. diei 18 Aug. 1868, sed supplicandum SSmo, ut in privata recitatione vulgari lingua uti liceat.

Ad II Negative, ad effectum fruendi privilegio Sabbatino.

Ad III Supplicandum SSmo, ut Confratres B. Virginis a Monte Carmelo, quod attinet ad ieiunia, uti valeant indulto dioecessano, facta Confessariis facultate commutandi singulis petentibus abstinentiam feriae IV et Sabbati in alia opera: atque utrumque valere pro omni regione declarare dignetur. Contrariis quibuscumque, ac praesertim Capuana 3 Dec. 1892, minime obstantibus.

Et Summus Pontifex Leo XIII die 14 Iun. 1901 praefatas resolutiones ratas habuit et confirmavit et benigne annuere precibus in dubio I et III expressis dignatus est (Apud *Acta S. Sed.* vol. 34, p. 120).

747. *Indultum concessum Presbyteris Missionis circa Sabbatinum privilegium.*

BEATISSIME PATER,

Augustinus Veneziani Vice-Procurator Generalis Missionis, ad osculum S. Pedis provolutus, humiliter petit a S. V., ut Sacerdotibus Missionis concedere dignetur facultatem commutandi Filiabus Caritatis et aliis in Diversoriis, a dictis Sororibus directis, habitantibus Officium parvum B. Mariae Virginis, ieiunia necnon abstinentias ad Sabbatinum privilegium obtinendum necessarias pro Carminis Scapulari adscriptis, in locis quoque ubi Coenobia aut Domus Ordinis Carmelitici extant, quum valde difficile sit supradictis apud Carmeliticam Familiam pro hac commutatione sese conferendi. Et Deus etc.

S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a SS. D. N. Leone Papa XIII sibi specialiter tributis, benigne annuit pro gratia iuxta preces. Praesenti in perpetuum valituro. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 11 Februarii 1903 (*Acta S. Sed.* vol. 33, p. 635).

§ V. *Sanatio generalis pro Confraternitate B. M. V. de Monte Carmelo.*

BEATISSIME PATER,

748. P. Praepositus Generalis Carmelitarum Discalceatorum ad sacrorum pedum osculum provolutus exponit S. V. non raro con-

tingere, ut Christifideles, qui ad Confraternitatem B. M. V. de Monte Carmelo admitti postulant, invalide recipiantur, tum ob omissam nominum inscriptionem, tum ob aliam causam. Ne itaque praefati Christifideles gratiis et privilegiis memoratae Confraternitati concessis inculpatim priventur, Orator S. V. humiliter exorat, quatenus receptiones ad eandem Confraternitatem, quacumque ex causa, usque ad hanc diem invalide peractas benigne sanare dignetur.

Quod etc.

S. C. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a SS. D. N. Leone Pp. XIII sibi specialiter tributis, petitam sanationem, ad effectum de quo agitur, benigne concessit. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. C. die 3 Iulii 1901.

LIBER VIGESIMUS

DE LOCIS ET OBJECTIS AD DIVINUM CULTUM DESTINATIS

UBI ETIAM

DE CUSTODIA ET EXPOSITIONE SSMI SACRAMENTI

Hucusque superioribus libris materiam ut plurimum canonicam vel moralem evolvimus. In hoc autem et in subsequentibus duobus libris, tractandam aggredimur materiam magna ex parte liturgicam. Cum autem fere impossibile sit universas Liturgiae leges exponere, ideo nos eas transcribendas suscepimus, quae pro praxi nobis visae sunt scitu magis utiles vel necessariae. Et quia Iurisprudentia liturgica nullam exhibet ordinatam legum compagem, sed tantum praescripta aut responsa ad singulares quaestiones enodandas edita, ideo mirandum non est, si in materia huiusmodi, utique copiosissima, intimior non conspiciatur nexus inter unum alterumve decretum.

CAPUT I.

Ecclesiae et Altaria.

§ I. *De aedificatione et consecratione Ecclesiae.*

749. Nomine *Ecclesiae* venit aedes vel domus cultui divino deputata, in qua fideles conveniunt ad ipsum cultum praestandum. Sedes vero seu locus, in quo sacrificium offertur, dicitur *Allare*.

750. Ecclesia nova ne aedificetur, inconsulto Episcopo et scripta facultate ab eo non impetrata, qui, praeter alia quae in novis eiusmodi aedificationibus requiruntur, videat in primis diligenter

an situs decens honestusque sit, an capax populi, an item disiunctus ab aedibus, ut possit circumdari, curetque omnino ita illam aedificari, ne ab antiquo more probataque traditione discedatur, ut Sacerdos in Altari maiori Missam celebrans, Orientem spectet (*Conc. Mediolan.* IV, Const. P. I, apud Aloysium Adone *Synop. Canonico-Liturgica*, Lib. I, cap. I).

751. Nemo ecclesiam aedificet antequam Episcopus civitatis veniat, et ibidem Crucem figat, publice atrium designet, et ante praefiniat qui aedificare vult, quae ad luminaria et ad custodiam et ad stipendia custodum sufficiant... Postquam ergo Episcopus Crucem in loco, in quo Altare fabricandum est, fixerit, tunc aspergat locum aqua benedicta (Can. *Nemo* 9, de consecr. D. I).

Ex consecratione provenit, ut ecclesia *sacrosancta* evadat et *immunitate locali* potiatur, de qua immunitate fuse locuti sumus in Lib. XVI.

752. Nova Ecclesia de licentia Episcopi benedicenda est, ut in ea divinum Sacrificium rite celebretur (Ritual. Rom. *Rit. benedic. nov. Eccl.*).

753. Incumbere debent Episcopi, ut Ecclesiae saltem Cathedrales et Parochiales *solemniter consecrentur*. Quoad minores Ecclesias, si Episcopi nolint uti iure suo illas solemniter consecrandi, facultatem tribuant Sacerdotibus eas benedicendi (S. R. C. die 7 Aug. 1875. N. 3364 ad 1).

754. Ecclesias consecrare, ut cuique compertum est, ad *diocesanum* Episcopum pertinet: qui, si forte consecrationem aggredi per se nequeat, potest ad eam peragendam alium Episcopum advocare; sed minime ipsi licet id muneris simplici Presbytero, etiam cum sacris Oleis per ipsum Episcopum benedictum, exequendum delegare: huius quippe rei facultas uni Romano Pontifici reservata est (Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. XIII, cap. XV, n. 2; Const. incip. *Ex tuis precibus*, 16 Nov. 1748, § 2).

755. Ritus consecrationis Ecclesiae institutus est ad imitationem Sacramenti Ordinis. Hinc consecratio dicitur esse actus ordinis, at eo sensu, quia ex institutione Ecclesiae sacer Minister, dedicans cultui divino locum, imitatur consecrationem personae in sacra ordinatione (Santi, Lib. III, tit. 50, n. 1).

756. Modus, ritus ac caeremoniae, quibus Consecratio Ecclesiae fieri debet, describuntur in Pontificali Romano, ubi vide.

757. Fas est Episcopo consecranti, Romano Pontificali id permittente, Missam alteri Sacerdoti celebrandam committere, ni pares ad id agendum suppetant vires (Bened. XIV, Const. *Peracta a Nobis*, die 16 Nov. 1748, § 1. Append. ad tom. 4).

758. Consecratio Ecclesiae ab uno Episcopo incoepta, qui improviso accidenti correptus eam perficere non potuit, ab altero Episcopo de novo est inchoanda, si prior defecit, priusquam sacro Chrismate linierit duodecim Cruces, et ea verba protulerit: *Sanctificetur et consecretur hoc Templum* etc.; in his enim unctionibus praecipue Ecclesiae consecratio consistit (S. R. C. die 12 Apr. 1614. N. 319; Bened. XIV, Const. *Peracta*, § 16).

759. Consecratio Ecclesiae perfici potest vel ab uno Episcopo, vel a pluribus insimul, quod a Benedicto XIV Scriptorum auctoritate comprobatur (Const. seu Epistola cit. *Peracta*, § 4 sqq.).

760. Munus benedicendi ac ungendi *Cruces* inter plures Episcopos consecrantes seu Comministros partiri fas est (Ibid. § 10).

Verum S. R. Congregatio die 3 Martii 1866, ad dubium: An ad Ecclesiae Consecrationem procedi possit a duobus Episcopis; quorum unus *Ecclesiae* et alter *Altaris* eiusdem Ecclesiae Consecrationem peragat? Respondit: *Opponi ritui Consecrationis Ecclesiae* (N. 3142 ad 2).

761. Quoties de praeexistenti alicuius Ecclesiae Consecratione iusta adsit dubitandi ratio, iure fieri potest Consecratio (Bened. XIV, Const. *Iam inde*, 12 Maii 1736, § 1 sqq.).

762. Si incerta sit Consecrationis dies Episcopus eam determinet perpetuo servandam (N. 611 ad 1), dummodo tamen non assignetur dies in Adventu et Quadragesima (N. 1161).

763. Consecratio Ecclesiae fieri potest, quamvis non possit circumdari tota ab extra per Episcopum (N. 1321 ad 1).

764. Consecratio Ecclesiae est valida, quamvis Consecratio Altaris fixi invalida fuerit (N. 2862 ad 2, et 3286).

765. In Consecratione Ecclesiae ieiunium a Pontificali Romano praescriptum est strictae obligationis pro Episcopo consecrante et et pro iis tantum, qui petunt sibi Ecclesiam consecrari; idemque

ieiunium (quod est locale simul et personale) indicendum est die praecedente consecrationem (S. R. C. die 29 Iul. 1780. N. 2319; et die 12 Sept. 1840. N. 2821).

766. Ecclesia *ob demolitionem* suae frontis consecrationem non amisit, ideo iterum ea consecrari non debet (S. R. C. die 20 Febr. 1874. N. 3326).

767. In consecratione Ecclesiae necessario consecrandum est *unum ex Altaribus* iuxta regulam Pontificalis; alia vero die quaecumque consecrari poterunt cetera Altaria, strictim servatis omnibus a Pontificali Romano praescriptis (S. R. C. die 24 Maii 1844, et 12 Aug. 1834, N. 2866 et N. 3023).

768. Ad consecrationem Ecclesiae procedi nequit, in qua omnia Altaria sunt consecrata, omittendo ea quae Altaris consecrationem respiciunt (S. R. C. die 3 Mart. 1866. N. 3142 ad 1).

769. Consecratione non indiget Ecclesia, in qua *nova incrustatio interna* ex materia marmorea superinducta est, et prior incrustatio vulgo *intonaco* in qua depictae erant Cruces, per totum internum Ecclesiae spatium decussa fuit; sed iterum depingantur et apponantur Cruces in parietibus in testimonium peractae consecrationis (S. R. C. die 4 Maii 1882. N. 3545).

770. Consecrare non licet Ecclesiam, in cuius parte subterranea spectacula, theatri more, ad inventutem exercendam peragenda essent: Ecclesia enim cum sua parte subterranea consecratur per modum unius (S. R. C. die 4 Maii 1882. N. 3546 ad 1).

771. Abstinentum est a Consecratione Ecclesiae, quae pertinet ad laicam familiam, per vigentes civiles leges potest haereditaria ratione transmitti aut vendi aut in usum profanum converti, *nisi in casu habeantur sufficientes cautiones* (Decr. eod ad 2).

772. Ecclesia *ex ligno* constructa consecrari non debet, sed benedici solemniter iuxta Rituale Romanum, quamvis sit Cathedralis (S. R. C. die 11 Apr. 1902).

§ II. *Privilegium Regularium quoad benedictionem Ecclesiarum, Oratoriorum etc.*

773. Etsi iuxta dicta nemo praeter Episcopum consecrare possit Ecclesiam, possunt tamen Superiores Fratrum Minorum et alii

Regulares communicationem privilegiorum cum ipsis habentes, *proprias Ecclesias, Oratoria ac Coemeteria solemniter benedicere*, et ad cultum divinum deputare. Nam Leo X per Bullam concessit « *Generalibus, Provincialibus, ac Custodibus et Guardianis Fratrum Minorum pro tempore existentibus, ut omnia et singula eiusdem Ordinis et Observantiae Ecclesias, Coemeteria, Capitula et Oratoria ubicumque existentia, tam recepta, quam recipienda etc. solemnī Benedictione benedicere valeant* ». De hoc privilegio passim loquuntur Auctores, Sorbus in *Compend. Privilegiorum, v. Benedicere*, Barbosa, Peliz. Emman. Rodriguez, Miranda, Ferraris, Reiff. Lib. III Decretal tit. 50, n. 9, et de eo iterum sermo erit infra ubi de *Privilegiis Regularium*.

§ III. De Ecclesiae reparatione et demolitione.

774. Locorum Ordinarii ecclesias quascumque quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, et opportunis iuris remediis providere, ut quae *reparatione indigent, reparentur* (Conc. Trid. sess. VII, cap. 8, de Ref.).

775. Episcopi, etiam tamquam Apostolicae Sedis Delegati, transferre possunt beneficia simplicia, etiam iuris patronatus, ex ecclesiis, quae vetustate vel alias *collapsae sunt*; et ob eorum inopiam nequeunt instaurari, vocatis iis quorum interest, in matrices aut alias ecclesias locorum eorundem seu viciniorum arbitrio suo, atque in eisdem ecclesiis erigant altaria vel capellas sub eisdem invocationibus vel in iam erecta altaria vel capellas transferant cum omnibus emolumentis et oneribus prioribus ecclesiis impositis (Conc. Trid. sess. 21, cap. 7 de Ref.).

776. Ecclesias quascumque, sive curatas sive non, sacella et oratoria *diruta*, Episcopi ad eam rationem, quae a S. Tridentina Synodo praescripta est, restituenda, vel alio transferenda curent (Conc. Mediolan. I, Const. P. II, apud Adone, Lib. I, n. 110).

777. Lapides, caementa, tigna, omnisque materia ecclesiae dirutae profanatae, ad usum quoque profanum, non sordidum tamen, converti adhiberique arbitrato Episcopi liceat: pecunia vero, quae inde colligetur, illius etiam iudicio, in sumptus ecclesiae utiles conferatur (Conc. Mediolan. V, Const. P. I.).

778. Si quae sacrae Reliquiae Corporave Sanctorum in ecclesia profananda reconduntur, aliquot ante profanationem diebus, diligenter recognita, ad ecclesiam, ad quam transferri Episcopo placuerit, rite ex praescripta ratione transferantur.... (Conc. Mediolan. IV, Const. P. I.).

779. Ecclesiae Altaria per Sacerdotem, cui Episcopus profanationis facultatem scripto exaratam nominatim dederit, hac caerimonia amovebuntur: Aliquantisper genibus ad Altare profanandum flexis, tacite orans, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam et Orationem de Sancto dicat, cuius nomine Altare illud dicatum est: tum ubi oraverit, illud ab omni parte detegat; lapidem consecratum ita apte evellat ut ne confringat: tum manibus suis lavet atque abstergat; deinde aquam in sacrarium effundat (Ibid.).

780. Lapide ita amoto, diligenter religioseque perspiciat, si quae sacrae Reliquiae insunt, quas inventas, certo honestoque loculo clausas atque obsignatas asservet, et ubi Episcopo denunciarit, in ecclesia, ad quam translatio fit, ad Episcopi praescriptum recondendas et asservandas tradat: tum reliqua Altaris pars ab operariis amoveatur. Idque omne in singulis Altaribus amovendis rite servetur (Loc. cit.).

781. In ecclesiis autem dirutis ad usumque profanum convertis, *Crucis insigne figatur*, ex Tridentini Concilii sanctione, quod signum facile amoveri non queat (Ibid.).

Animadversiones. Tamquam principium firmissimum retinendum est, loca sacra publico cultui addicta, *extra hominum commercium esse*, adeoque nec *venditioni-emptioni* subiici. Neque obstat, quod materia, ex qua loca sacra, ut ecclesiae, oratoria etc. earumque structura sint pretio aestimabiles: siquidem quod Deo auctoritate Ecclesiae dicatum est, in profano commercio esse non potest, nisi eadem Ecclesiae auctoritate in profanum aedificium penitus convertatur (Cf. duo decreta S. C. Ep. et Reg. apud Bizzarri p. 497 sq.; *Acta S. Sed.* vol. V. p. 162 sqq.).

*Quomodo et a quonam reparari debeant ecclesiae,
praesertim Paroeciarum.*

782. Benedictus XIV in *Institutione* 100, n. 9 sqq. sequentem ordinem iuxta praxim et Canonistarum doctrinam late tradit circa reparationem ecclesiarum.

Primum, si ecclesia restauranda peculiares aliquos proventus suppeditet, qui levandis ipsius incommodis ac detrimentis impendi debeant, tunc iidem proventus ad ecclesiam *primo* conferendi sunt.

Secundo, si aliqua constitutio vel statutum intercedat, quo *privatae familiae* suis sumptibus ecclesiam, cum oportuerit, reficere, vel dirutam rursus excitare teneantur, tunc *eidem statuto* parendum est.

Tertio, si loco statuti, *vetus ac certa consuetudo* afferatur, ob quam *privati aliqui cives* expensas facere cogantur, tunc ea consuetudo vim legis habere aut retinere debet.

Quarto, si neque statutum, neque ulla consuetudo interveniat, tum *Parochus ipse* faciendis expensis subiicitur, ex fructibus qui sibi ex Beneficio, deductis necessariis ad suam sustentationem, supersint. Deinde in id contribuere tenentur illi omnes, qui Beneficia etiam simplicia in templo reficiendo possident, et ceteri etiam, qui pensiones ex illa Parochia suscipiunt, nisi forte pensiones prorsus immunes concessae fuerint.

Quinto, hisce omnibus deficientibus, si adsint *Patroni*, ab istis faciendas esse expensas decernit Tridentina Synodus.

Sexto, si hi omnes desint, tunc *populus* expendere debet quidquid ad ecclesiam reficiendam vel iterum aedificandam requiritur.

Ultimo, si omnes aditus interclusi sint ad pecuniam congerendam, tunc ecclesia in usum profanum redigatur necesse est et Parochiae titulus in proximam ecclesiam transferatur. Quoad ecclesias reparandas legatur caput VII Concilii Trid. sess. 21 de Ref.

§ IV. *Altaria.*

783. Episcopus Cuneensis, praeter alia, sequens dubium solvendum proposuit:

Altare ex Rubrica debet esse lapideum. Quum autem ab Ara portatili in eo differat Altare fixum, quod istud coniunctum esse debeat cum stipite, et ideo stipes cum mensa unum quid constituat; consequi videtur, stipitem ipsum debere, non secus ac mensam, esse lapideum. Attamen Canonistarum eorumque celebriorum

rum scripta evolvens, eosdem consentientes reperit in docendo, inferiorem mensae structuram esse posse lateritiam, et satis esse, si tabula seu mensa sit ex lapide. Liturgici scriptores vel penitus silent, vel adeo leviter rem attingunt, ut certam non tradant regulam, praeter unum recentissimum, Pium Martinucci, qui in suo *Manuali sacrarum caeremoniarum Romae* edito anno mox elapso, lib. VII Cap. XVIII, n. 2, aperte tradit: Stipitem posse quidem esse lateritium, sed quatuor columellis lapideis saltem instrui debere, quibus mensa insideat, quaeque cum mensa ipsa per sacram unctionem coniungantur. Hisce praemissis, sufficitne Altaris fixi stipitem esse lateritium; vel oportet esse lapideum, saltem qua ratione innuitur a laudato scriptore?

Sacra Rituum Congregatio, die 7 Aug. 1875, respondit: *Ut Altare consecrandum sit lapideum, oportet, ut etiam in eius stipite saltem latera seu columellae, quibus mensa sustentatur, sint ex lapide* (N. 3364 ad 2).

784. In una *Sancti Hippoliti* sequentia dubia pro opportuna solutione proposita sunt:

I. Episcopus visitationem suae Dioeceseos instituens, reperit, quod in plerisque ecclesiis parochialibus Altare principale seu maius non sit Altare fixum, sed tantum ligneum cum Ara lapidea seu portatili. Quaeritur, an istud tolerari possit?

Sacra Rituum Congregatio die 31 Augusti 1867, respondit:

Dummodo adsit in ecclesia, solummodo benedicta, saltem unum Altare ad modum fixi, quod potest esse ex muro confectum cum Ara lapidea, quae portatilis vocatur, reliqua Altaria, maiori non excluso, possunt quidem esse ex ligno cum Ara portatili; idque haberi potest etiam in Ecclesia parochiali. Si vero nullum Altare ex muro saltem confectum reperitur, convenit ut unum saltem hoc modo erigatur, ipsumque etiam convenit sit Altare principale.

II. Altaria autem *portatilia* plerumque talia sunt, ut ex duabus partibus constent, quorum pars superior est lapis, pars inferior est lignum; et inter lapidem et lignum in quodam concavo spatiolo positae sunt Reliquae Sanctorum, quae proinde ex una parte lapidem, ex altera parte lignum tangunt; adeo ut sepulchrum pro

dimidia sua parte ex lapide, pro altera dimidia parte ex ligno formetur. Quaeritur, an haec Altaria portatilia in usu retineri possint?

Resp. *Altaria portatilia, uti describuntur in dubio, admitti nequeunt; sed Reliquiae recondendae sunt in sepulchro intra lapidem effosso, et claudendae cum parvo operculo ex lapide etiam confecto.*

III. Aliqua Altaria *portatilia*, licet nec sepulchrum fuerit violatum, nec enormis fractura adsit, tenui scissura laborant, quae per medium integrum lapidem decurrit. Quaeritur, *an per eiusmodi tenuem scissuram ad instar fili, Altare execratum censendum sit?*

Resp. *Affirmative.*

IV. Super Altaria *fixa* cum tabula ex lapide, ubi nec de Ecclesiae ipsius, nec de Altaris consecratione ulla extat memoria, nec in scriptis aliquid invenitur, ab antiquo tamen tempore Missa celebrata semper fuit. *Quaeritur an possint haberi pro consecratis?* et in casu negativo, quid agendum de eiusmodi Altaribus?

Resp. *Affirmative ad primam partem; ad secundam, provisum in prima.*

V. Item reperiuntur Altaria *fixa*, quorum sepulchra per Parochos olim aperta fuere, et post repertas sacras Reliquias iterum clausa. Quaeritur, an huiusmodi Altaria *pro execratis* habenda sint?

Responsum fuit: *Affirmative* (N. 3162).

Dubia circa consecrationem ecclesiae et Altaris.

DECRETUM.

785. Instantibus nonnullis Rmis Episcopis pro resolutione authentica aliquorum dubiorum *consecrationem ecclesiae* respicientium, Sacra Rituum Congregatio, suffragia unius et alterius tum ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris, tum ex Sacrae ipsius Congregationis Consultoribus, nec non cl. cuiusdam professoris in Iure Canonico, exquisivit et typis edenda curavit. Hinc Emus et Rmus Dnus Cardinalis Franciscus Segna in Ordinariis Sacrorum Rituum Congregationis Comitiis, subsignata die ad Vaticanum habitis, eadem dubia discutienda ita proposuit, nimirum :

I. An ecclesia, in cuius consecratione omissa fuit *consecratio altaris*, habenda sit valide consecrata?

II. Utrum Ecclesia, e cuius parietibus vel partim, vel integre *disiicitur simul incrustatio*, vulgo *intonaco*, ut renovetur, consecrata maneat; an execrata?

III. An altare, sive fixum sive portatile, enormiter fractum, sed firmiter coementatum, aut ex pluribus lapidibus efformatum, valide ac licite consecrari possit?

Et Sacra Rituum Congregatio, omnibus maturo examine perpensis, propositis dubiis respondendum censuit:

Ad I. *Affirmative*, nempe valide; sed non licite, nisi habeatur Apostolica dispensatio, quamvis aliqua, vel omnia altaria iam consecrata reperiantur; ideoque servandus omnino est ordo Rituum Pontificalis Romani, ut integritas consecrationis perficiatur.

Ad II. Ecclesia consecrata remanet, quamvis in eius parietibus opus tectorium sit renovatum.

Ad III. *Negative*; scilicet non potest altare, de quo fit mentio, valide ac licite consecrari. Die 19 Maii 1896.

Facta postmodum de his Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII per infrascriptum Cardinalem Sacrae Rituum Congregationi Praefectum relatione, Sanctitas Sua sententiam Sacrae eiusdem Congregationis ratam habuit et confirmavit, die 8 Iunii, eodem anno (N. 3907).

786. a) In ecclesia tantummodo benedicta, potest consecrari Altare, quin prius consecretur ecclesia (S. R. C. die 23 Maii 1846 N. 3059 ad 15).

b) Avulsis ob humiditatem lapidibus, qui tegebant Reliquias quorundam Altarium, et nova calce firmatis, dubitabatur, utrum praedicta indigerent nova consecratione. Exposito dubio S. R. Congregationi sub die 25 Sept. 1875, responsum fuit: *Si sepulchrum apertum non fuerit, sed tantummodo de novo coemento firmatum, Negative*; (videlicet non indiget nova consecratione); secus *Affirmative* (N. 3605 ad 7).

c) Praefata decisio retineri nequit, quum *tota mensa Altaris consecrati ad modum fixi*, e suis stipitibus sublevata, non omnino dimota, novo caemento ipsis stipitibus firmatur et coniungitur (Ibid. ad 7).

d) Altare, si tamquam *fixum* consecrandum sit, rite construi debet cum tota mensa ex uno et integro lapide iuxta canonicas praescriptiones (Die 29 Aug. 1885 in *Eugubina*; (N. 3640).

e) Altaria *portatilia* consecrationem suam *non amittunt, quando fractum est sigillum*, quod Reliquiis in sepulchro inclusis apponitur, nisi fractum sit *sepulchrum*, vel eius operculum, vel etiam solummodo si hoc amotum fuerit (Die 5 Dec. 1851. N. 2991 ad 1).

f) Ergo Altare portatile, cuius *sigillum* non existit, non debet mitti ad Urbem Episcopalem pro appositione eiusdem sigilli, vel pro consecratione, nisi in casu quo fractum sit sepulchrum, vel eius operculum, vel etiam si hoc amotum fuerit (Decr. eod. ad 2).

g) Altare fixum, praesertim Altare maius, quamprimum consecratur in forma consueta iuxta Pontificale Romanum in Ecclesiis consecratis, ubi nullum extat Altare fixum consecratum. Si vero Altare fixum consecratum fuit, sed per aliquem defectum substantialem amisit consecrationem; tunc, dummodo omnes adsint conditiones requisitae ad novam consecrationem Altaris, haec perfici poterit *ex gratia* per ritum ac formulam brevem (Die 4 Febr. 1898. N. 3978 ad 6).

h) Quoad Altaria cum lapidibus quadris in medio, consecrata ad modum fixorum, quorum mensa unico lapide constat, stipiti lapideo ex utraque parte adhaerens, Episcopo conceditur tam sanatio quam dispensatio, quatenus opus sit, ad effectum de quo agitur (*celebrandi ibi Missam*). Curet tamen Episcopus, ut Altaribus portatilibus fixa substituantur (Die 9 Aug. 1897. N. 3962 ad 3).

i) Ut Altare fixum, cuius mensa lapidea in medio, ubi reconditum est vasculum Reliquiarum, est perforata ex utraque parte, consecrari possit, collocari debet in cavitate inferiori sepulchruli iam effossi altera basis lapidea, ut super ea reponatur capsula Reliquiarum (Die 8 Febr. 1896. N. 3884).

787. Postulatum est: I. An aqua, cum qua fit *maltha* seu *coementum* ad firmandam tabulam seu lapidem super sepulchrum Reliquiarum benedici valeat cum formula inserta in Rituali Romano?

II. An ipsum coementum benedicendum sit?

III. An supradicta benedictio tum aquae tum coementi, nec non facultas consecrandi Altaria, in quibus lapis sepulchri ob omis-

sum coementum movetur, Apostolicae Sedis nomine delegari possit simplici Sacerdoti, vi obtenti Rescripti?

S. R. C. die 21 Ian. 1898 respondit:

Ad I. *Negative; sed in benedictione eiusmodi aquae adhibenda est formula, quae habetur in ipso Pontificali Romano.*

Ad II. *Affirmative; iuxta Pontificale Romanum.*

Ad III. *Affirmative; quoad utramque partem* (N. 3976).

§ V. *Altaria portatilia.*

788. I. Altaria portatilia, quorum sepulchra Reliquiarum *non fuerunt aperta*, sed tantummodo novo coemento firmata, non sunt execrata; si secus, *Affirmative* (Die 25 Sept. 1875. N. 3379).

II. Altaria portatilia (vulgo *pietre sacre*), quorum operculum *ex metallo* confectum est, non amiserunt consecrationem (Die 23 Iun. 1892. N. 3779 ad 4).

III. In Altaribus *operculum* sepulchri confici potest ex quocumque lapide, dummodo sit vere lapis naturalis. Non est ergo necessarium, ut sit ex marmore (Die 15 Dec. 1882. N. 3567).

IV. Altaria portatilia, quae sunt ex lapide, non quidem marmoreo, sed duro et tamen compacto, sunt idonea pro sacrificio (Die 13 Iun. 1899. N. 4032 ad 1).

V. Altaria vero portatilia, quae ex lapide *puniceo*, sive ex *gypso* constant, tolerari nequeunt (Decr. eod. ad 2).

VI. Lapides sacri, quorum sepulchrum non in medio, sed *in eorum fronte effossum fuit*, in posterum non sunt admittendi; quoad praeteritum vero, cum commodè fieri possit, iterum breviori formula consecrentur (Decr. eod. ad 3).

VII. Tolerari potest antiqua consuetudo erigendi *Altare portatile* in Ecclesiis vel Oratoriis publicis, *quibusdam occurrentibus solemnitatibus et confluyente ingenti populi frequentia* (Die 4 Febr. 1898. N. 3978 ad 4).

VIII. In Altarium *portatiliū* consecratione, aqua benedicta mixta cum sale, cinere et vino, quae superfuit in una consecratione, *adhiberi nequit in insequenti* (Die 9 Februarii 1867. N. 3153).

IX. Altaria portatilia, quorum sepulchra Reliquiarum non fuerunt aperta, sed tantummodo novo coemento firmata, *non sunt execrata* (Die 25 Sept. 1875. N. 3379).

§ VI. *Altare privilegiatum.*

789. I. Altare privilegiatum dicitur illud, quod annexum habet privilegium Apostolica auctoritate concessum, ut agente ibi Sacerdote incruentum Missae Sacrificium pro aliquo defuncto, ipsius anima, quae Deo in charitate coniuncta ex hac luce migraverit, indulgentiae plenariae suffragio adiuvetur (*Theodorus a Spiritu Sancto, De Indulgentiis* part. II, pag. 53).

II. Per indulgentiam Altari privilegiato adnexam, si spectetur *mens concedentis* et usus Clavium potestatis, intelligenda est indulgentia plenaria, quae animam statim liberat ab omnibus purgatorii poenis; si vero spectetur *applicationis effectus*, intelligenda est indulgentia, cuius mensura divinae misericordiae beneplacito et acceptationi respondet (*Decreta auth. S. C. Indulg.* 28 Iul. 1840. N. 283).

III. Privilegium Altaris vel *ipsi Altari* adnectitur, et dicitur *locale*; vel *ipsi Sacerdoti* conceditur, ubicumque celebret, et dicitur *personale*.

IV. Ut indultum altaris privilegiati *localis* obtineri possit, requiritur ut Altare sit *fixum*. Indulgentiae enim Altaris privilegiati adnecti nequeunt Altaribus portatilibus (*S. C. Indulg.* 27 Nov. 1764, loc. cit. N. 234).

V. Altare *fixum* ex mente S. C. Indulgentiarum est illud, quod *a loco dimoveri non potest*, sed non tamen cuius superior pars sive mensa sit ex integro lapide, vel adeo calce coniuncta, ut lapis consecratus amoveri non possit (*Ead. S. C.* 20 Mart. 1846. N. 334 ad 2).

VI. Ne autem dubium circa qualitatem Altaris *fixi* exoriatur, Pius PP. IX declaravit, sufficere ad constituendam qualitatem Altaris *fixi*, ut in medio Altaris *stabilis* et *inamovibilis*, licet non consecrati, *lapis consecratus, etiam amovibilis*, ponatur (*Ead. S. C. Indulg.* 26 Mart. 1867 apud *rescripta auth.* N. 405).

VII. Privilegium Altaris a S. Sede non est concessum *lapidi consecrato*, sed *Altari determinato*, et in honorem alicuius Sancti specialiter dicato (S. C. Ind. 27 Sept. 1843. N. 324).

VIII. Unde consequitur, quod si ab Altari fixo privilegiato rationabili de causa lapis consecratus amoveatur et alius substituatur, *Altare privilegiatum remanet* (Ead. S. C. 27 Sept. 1843. N. 324; et vid. nostra *Collectio Indulg.* N. 1009 sqq. ubi plura de Altari privilegiato).

IX. Altare privilegiatum, in quo *quotidie* celebrandae sunt Missae de Requie, gaudet eodem privilegio per celebrationem Missarum de Festo currenti in duplicibus (S. R. C. N. 1343).

X. In Altaribus privilegiatis sive in perpetuum sive ad tempus et pro quibusdam diebus, in quibus ex obligatione vel ex sola fidelium devotione etiam in duplicibus celebrandae sint Missae de Requie, satisfit dictis obligationibus per celebrationem Missarum de Festo occurrenti cum applicatione Sacrificii (S. R. C. N. 1714 ad 3 et 4 et 2373).

XI. Huiusmodi indultum comprehendit *dies omnes*, in quibus iuxta Rubricas Missae de Requie celebrari nequeunt (S. R. C. die 22 Iul. 1848. N. 2962, et vid. etiam N. 1793-2041).

XII. Verum Altaris privilegiati Indulgentiae non lucrantur ab iis, qui diebus *liberis* celebrant de Festo vel de Feria non privilegiata (S. R. C. N. 2743).

XIII. *Recentissimae declarationes Sacrae Congregationis Indulgentiarum super Altari privilegiato.*

I. An lapis simpliciter consecratus, quem Altare *portatile* seu *viaticum* vocant, privilegio gaudere possit?

II. Estne necessarium ut Altare sit fixum *stricto sensu liturgico* (scilicet ex toto lapideum et cuius mensa unico tantum constet lapide immediate stipitibus coniuncto et consecratum) ad hoc ut privilegio decorari valeat?

III. An sufficiat ut sit *etiam ligneum muro minime firmatum*, cum lapide in medio mensae consecrato et alicui Sancto specialiter dicatum?

Sacra Congregatio die 15 Iul. 1902 propositis dubiis respondit :
Ad I. *Negative.*

Ad II. *Negative.*

Ad III. *Affirmative.*

Summus Pontifex Leo XIII die 18 Iul. eiusdem anni praefatas resolutiones ratas habuit et confirmavit (Acta S. Sed. vol. 35, p. 62).

XIV. *Indultum fruendi Altari privilegiato in Missis ubique locorum in Ecclesiis sive publicis Oratoriis celebratis pro defunctis Archisodalitatis Mariae SSmae Auxiliatricis Taurinensis.*

Leo PP. XIII, Brevi incip. *Oblatis* diei 11 Mart. 1903, ad supplicationem Rmi P. Michaelis Rua, in perpetuum concessit, ut Missae quae in posterum celebrentur ad quodvis Altare cuiusque ubique terrarum existentis Ecclesiae sive publici Oratorii pro defunctis Sodalibus rite inscriptis in Archisodalitatem Mariae SSmae Auxiliatricis Taurini in Sanctuario cognomine canonice erectam, vel in alias eiusdem tituli atque instituti sodalitates filiales ubique terrarum pariter canonice constitutas, animae seu animabus, pro qua vel quibus celebratae fuerint, perinde suffragentur, ac si forent ad privilegiatum Altare rite peractae (Acta S. Sed. vol. 35, pag. 590).

§ VII. *Applicatio Indulgentiae Altaris privilegiati.*

790. a) Missa ad Altare privilegiatum celebrata, est *per se* privilegiata, quin requiratur, ut eleemosynam offerens vel Sacerdos intendant applicare privilegium (S. C. Indulg. die 12 Mart. 1855. *Decr. auth.* N. 366).

b) Praefata decisio intelligenda est praecipue, ut bene observat cl. Auctor Mechliniensis (*Tractatus de Indulg.*, pag. 80) *de indulto quotidiano*; deinde etiam de indulto pro aliquot in hebdomada diebus *determinatis*; non autem de indulto, in quo *dies* in hebdomada privilegiati *non determinantur*. In hoc enim casu oportet, ut utens privilegio determinet saltem dies, quibus lucrari vult indulgentiam altaris privilegiati.

c) Privilegium altaris sive proprie dictum sive personale *applicari nequit pluribus defunctorum animabus* in cuiuscumque diei Missa (servatis servandis)... (Decr. 29 Febr. 1864. N. 402 ad 1^m). Hoc Decreto permotus Procurator Generalis Trappensium S. Congregationi exposuit, in unoquoque Trappensium monasterio extare

altare privilegiatum, in quo celebratur quotidie Missa pro fratribus, propinquis et benefactoribus defunctis. Cum autem ex decreto praefatae S. Congregationis diei 29 Februarii 1864 tenendum sit, quod privilegium altaris nequeat applicari pluribus defunctorum animabus in eadem Missa, quaeritur: *quaenam sit praedicti apud Trappenses altaris privilegiati efficacia, et num privilegium inutile evadat, ex eo quod numquam uni animae determinatae applicetur?*

Cum rei examen commissum fuisset uni ex Consultoribus, sequentia dubia proposita sunt:

1. *Num apud Trappenses in Missa, quae quotidie celebratur pro pluribus (fratribus scilicet, propinquis et benefactoribus) indulgentia altaris ad unum ex iis limitetur?*

S. Congregatio respondit: *Affirmative.*

2. *Num privilegium inutile evaserit ex eo, quod uni ex iis determinatae animae non consueverit applicari?*

Eadem S. C. respondit: *Negative.* Quas resolutiones Leo PP. XIII approbavit (Deer. 19 Iun. 1880. N. 451); et vid. alia Decreta in nostra « *Collectio* » pag. 470 sq.

d) Advertendum est, Indulgentiam Altaris privilegiati applicandam esse animae, *pro qua celebratur Missa.* Hoc enim modo privilegium Altaris conceditur a Summo Pontifice (S. C. Indulg. 19 Dec. 1885; S. Off. die 8 Iul. 1846; et vid. nostra *Collectio* pag. 476).

e) *Dubia circa Indulgentias Altaris privilegiati et in articulo mortis.*

Vicarius Capitularis Archidioec. Leopoliensis. Ruthenorum. a S. Indulgentiarum Congregatione humiliter expostulat solutionem sequentium dubiorum:

I. Utrum Indulgentia altaris privilegiati possit lucriferi pro anima unius defuncti, si respectiva Missa offertur non tantum pro defunctis, sed simul etiam pro vivis?

II. Cum ex una parte expresse statuatur quod Indulgentia in articulo mortis pro defunctis applicari non possit, ex altera vero parte illi qui fecerunt actum heroicum pro defunctis, omnes Indulgentias, etsi alias pro defunctis non applicabiles, tamen pro ipsis offerre possint, ideo quaeritur:

a) An illi qui laudatum actum heroicum fecerunt, possint, immo, si istum actum revocare nolunt, etiam debeant Indulgentiam lucrifactam in articulo mortis pro defunctis offerre?

Atque, si *affirmative*:

b) An posito isto actu heroico Indulgentia plenaria in articulo mortis, etsi variis titulis et repetitis respectivis operibus lucrifacta, tamen una tantum et non pluribus vicibus pro defunctis lucretur?

Porro S. Cong. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, audito etiam unius Consultoris voto, respondendum mandavit:

Ad I. *Negative*, et detur decretum in una *Squillacen.* d. d. 25 Augusti 1897, ad dub. 2um.

Ad II. Ad 1^{am} partem: *Non esse interloquendum*; Ad 2^{am} partem reformato dubio uti sequitur: An ii qui laudatum actum heroicum emisierunt, et ex variis titulis lucrari possunt plures Plenarias Indulgentias in mortis articulo, valeant saltem unam tantum Indulgentiam Plenariam pro defunctis lucrari, alias vero sibi reservare; resp. Ut in praecedenti responsione ad 1^{am} partem, et ad mentem: mens autem est plenariam Indulgentiam pro mortis articulo concessam *una vice tantum lucrari*, id est in vero mortis articulo, etsi moribundus ad eam ius habeat ex variis titulis.

Datum Romae ex Secr. eiusdem S. C. die 23 Ianuarii 1901.

§ VIII. *Ritus servandus in usu privilegii Altaris personalis.*

791. I. Qui obtinuit a S. Sede privilegium altaris *personale*, non tenetur dictum privilegium exhibere Ordinario, nisi aliter disponatur in obtenta concessione (Decr. 5 Febr. 1841. N. 286 ad 2^m).

II. Sacerdos habens privilegium *personale* altaris privilegiati bis aut ter in hebdomada, si accipit stipendium pro Missa celebranda in altari privilegiato, *utendo privilegio suo personali* satisfacit oneri suscepto, *quamvis celebret in altari non privilegiato* (Decr. 15 Martii 1852. N. 351).

792. Qui habet altaris privilegium *personale* ter in hebdomada, non potest *valide*, quando in eadem plura inveniuntur festa duplicia et plura semiduplicia vel infra, potius eligere ad ap-

plicationem privilegii festa duplicia, quam differre ad semiduplicia (Decr. 29 Feb. 1864. N. 402 ad 3^m).

Item, qui habet privilegium altaris *personale* pro quatuor Missis in singulis hebdomadis, debet cum paramentis nigri coloris celebrare diebus non impeditis, ut possit indulgentiam plenariam pro animabus defunctorum lucrari (Decr. 11 Apr. 1840. N. 281 ad 2^m, et 22 Febr. 1847. N. 339 ad 2^m).

III. Regula generalis igitur est, quod Sacerdos qui privilegium altaris *personale* habet *pro duobus* vel *tribus* aut *quatuor diebus* etc. *in hebdomada*, tali privilegio gaudere nequit, nisi diebus, si qui occurrant in hebdomada, in quibus permittitur Missa de Requie. *Quod si istiusmodi dies in hebdomada non occurrant vel non sufficiant quoad numerum*, Sacerdos frui poterit privilegio altaris, celebrando Missam cum paramentis alterius coloris.

IV. At vero regula in adductis decisionibus tradita non videtur esse applicanda privilegio *locali*, dum istud conceditur *pro duobus* vel *tribus* aut *quatuor diebus in hebdomada*; tum quia praefatae decisiones ad privilegium altaris *personale* referuntur; tum praecipue, quia dies ad quos privilegium *locale* limitatur, solent in ipso indulto *determinari*, in quibus proinde tantum, et non aliis diebus, potest Sacerdos praefato privilegio gaudere.

V. Exinde consequitur, Sacerdotem privilegium altaris *personale quotidianum* habentem, ut huius privilegii indulgentiam consequatur, debere Missam celebrare, ut ex dictis constat, cum paramentis *nigri coloris diebus, quibus huiusmodi color permittitur*. Diebus vero, in quibus rubrica colorem nigrum prohibet, indulgentiam aequae lucratur per alias Missas, quicumque sit color paramentorum.

VI. Sacerdos, qui gaudet privilegio *personali* altaris, si aggregatus sit alicui Congregationi, quae etiam dicto privilegio gaudeat, *potest adhuc frui hoc alio privilegio*, etsi aliunde iam habeat per tres aut quatuor vices in hebdomada tale privilegium; *dummodo tamen in indulto aliter expresse non disponatur* (Decr. 27 Maii 1839. N. 272).

VII. Sacerdos, qui obtinuit a S. Sede indultum celebrandi quotidie *Missam votivam* B. M. V., potest etiam ipse gaudere pri-

vilegio altaris sive personali sive locali iuxta regulas expositas, dummodo diebus non impeditis celebret Missam de *Requie*. Diebus vero impeditis lucrari poterit eandem indulgentiam altaris, celebrando iuxta indultum Missam votivam, quae pro eo locum tenet Missae propriae diei (Guerra, pag. 159; Beringer, tom. I, pag. 464).

VIII. Missa de *Requie* in die obitus, tertii, trigesimi et anniversarii pro aliquo defuncto cantata, non est privilegiata (Decr. 12 Martii 1855. N. 366).

IX. Privilegium altaris concessum taxative *pro die obitus*, puta Religiosorum, Confratrum, alicuius Sodalitii etc., non potest transferri ad diem habitae notitiae obitus, neque ad diem proxime sequentem post mortem, *nisi id obtineatur ex speciali concessione* (Decr. 17 Mart. 1738. N. 124).

§ IX. *Dubia quaedam specialia S. Congregationi
Indulgentiarum proposita, et ab ea resoluta.*

793. Sacrae Congregationi Indulgentiarum proposita sunt quaedam dubia, quorum valde interest noscere solutiones.

A) Utrum Sacerdos, qui *bona fide* errasset (*non utendo* ex. gr. *diebus non impeditis paramentis nigri coloris*), sive alios in errorem traxisset, ita ut defunctorum animae praedicta indulgentia frustratae fuissent, *ad aliquod remedium teneatur*, et in casu quo hacce obligatione sit adstrictus, quatenus debeat esse ista reparatio?

S. Congregatio Indulgentiarum respondit: *Affirmative*, quoad illos Sacerdotes, *qui pacto obligabantur*, ut Missam celebrarent in altari privilegiato, eosque debere lucrari indulgentiam plenariam pro iis defunctis, quibus Missae fructum applicuerunt, *toties quoties diebus non impeditis* usi non sunt indumentis nigri coloris (Decr. 22 Febr. 1847. N. 339 ad 3^m).

B) Utrum qui hac (*non utendo paramentis nigris*) vel alia quacumque ratione indulgentiam altaris privilegiati non lucretur, possit satisfacere applicando aliam indulgentiam plenariam defunctis, *pro quibus ad altare privilegiatum celebrare debuerat?*

S. Congregatio respondit: *Negative* (Decr. 2 Maii 1852. N. 337 ad 2^m).

794. Quia leviter attendenti relatae responsiones ad 1^m et 2^m dubium videri possent minus inter se cohaerentes, probe observandum est, agi in primo casu de errore iam commisso, et quidem *bona fide*. In secundo casu substantia dubii in eo est, an generatim possit Sacerdos *scienter, deliberate ac propria auctoritate* privilegio altaris satisfacere, *aliam indulgentiam plenariam* applicando defunctis, *pro quibus ad altare privilegiatum celebrare debuerat*. Sacerdotibus, qui *bona fide* errarunt, et medium quaerebant pro errore reparando, S. Congregatio concessit, ut compensatio fieret per applicationem alterius indulgentiae plenariae. Sacerdotibus vero, qui *scienter ac propria auctoritate* seu *quacumque alia ratione* indulgentiam altaris privilegiati lucrati non sunt, S. Congregatio respondet, non posse propriae obligationi satisfacere per applicationem alterius indulgentiae plenariae. Ceterum ipsa S. Congregatio Indulgentiarum, interrogata de modo, quo praefata duo responsa conciliari inter se debeant, sub die 24 Iulii 1885 sequenti modo respondit:

In Decreto diei 22 Februarii 1847 *tantummodo Sacerdotibus*, pro quibus postulabatur de ratione, qua compensare debebant indulgentiam altaris privilegiati, ad quam applicandam obligarentur, et quam *bona fide errantes* non erant lucrati, concessit S. Congregatio, ut compensatio fieret per applicationem alterius indulgentiae plenariae toties quoties illam altaris privilegiati non fuerant lucrati (Acta Ord. Min. ann. IV, pag. 148: Acta S. Sedis, vol. XVIII, pag. 94).

795. Nequit ergo Sacerdos, quin fidem offerenti violet, *aliam indulgentiam subrogare illi*, quae est adnexa altari privilegiato. Quam doctrinam iam docuerat Theodorus a Spiritu Sancto, qui proposita quaestione: *An Sacerdos obligatus celebrare ad altare privilegiatum a conferente eleemosynam satisfaciat suae obligationi celebrando Missam in alio altari et applicando indulgentiam defuncto ex calculo vel medalia* provenientem?

Respondemus (inquit) *negative cum Lezana et Cardinali De Lugo, nedum quia indulgentia medaliis aut coronis affixa non est plerumque ita authentica, nec tanta gaudeat certitudine,*

quanta reperitur in altari privilegiato; verum etiam et potissimum, quia volens Missam in altari privilegiato celebrari, non determinavit Missam utcumque, sed illam, habentem annexam ex Summi Pontificis concessione plenariam indulgentiam; adeoque in alio altari celebrans et applicans per modum suffragii indulgentiam pro defuncto, in hoc casu nedum materialiter, sed etiam formaliter fidem violaret quam omnino servare deberet eleemosynam conferenti (Part. II^a, pag. 36).

Collige, indulgentiam altaris privilegiati habere effectum magis certum pro defunctis, quam ceterae indulgentiae, non quia illa sit magis authentica, sed quia medium applicationis, nempe sacrificium Missae, maiorem exhibet securitatem, quam cetera opera iniuncta (Cf. Theod., loc. cit.).

C) Episcopus Sancti Flori postulavit a S. Sede resolutionem sequentium dubiorum:

1° Utrum Christifidelis peccato mortali inquinatus lucrari possit non quidem in suum subsidium, *sed in levamen animarum* in Purgatorio degentium indulgentias, pro quibus lucrandis non praescribitur Communio?

2° Utrum Sacerdos Missam celebrans peccato mortali inquinatus *sive ad altare privilegiatum* in suffragium fidelium defunctorum, *sive cum applicatione indulti altaris privilegiati personalis*, revera animam pro qua S. Sacrificium offert, gaudere faciat etiam gratia altaris privilegiati?

S. Congregatio ad 1^m et 2^m dubium censuit respondere: *Consultat probatos Auctores* (Decr. 22 Feb. 1847. N. 341).

796. Probati Auctores in duplicem abeunt sententiam. S. Alphonsus cum Card. de Lugo et aliis affirmat, ad lucrandam indulgentiam *pro defunctis* requiri statum gratiae, saltem in fine operis. Et haec sententia (Cardinalis de Lugo) ait S. Doctor, verior mihi videtur cum Wigandt, quia nemo potest alteri applicare indulgentiam, nisi prius eam fecerit suam (Lib. 6, n. 534).

Alii vero non pauci et quidem graves Theologi, quos videsis allegatos apud Ferraris (verb. *Indulg.* art. III, n. 21) contrarium docent. Ratio praecipua, qua ipsi innituntur, est, quia causa satisfactionis, seu *pretium poenarum* non est opus illius, qui peccato

mortali est inquinatus, sed indulgentia ipsa, seu *thesaurus meritorum Christi et Sanctorum*, qui applicatur ab Ecclesia, posito tali opere. Illud autem opus in forma talis indulgentiae non postulatur ut *fiat in gratia, sed ut fiat*.

Haec sententia defenditur etiam a Suarez, qui hanc statuit propositionem: *In lucrante indulgentiam defuncto non requiritur status gratiae*. « Ratio est, subdit, quia status gratiae solum requiritur ad tollendum obicem indulgentiae; et ideo per se solum est dispositio necessaria in eo, qui recepturus est indulgentiae effectum. In praesenti autem non est recepturus effectum ille, qui efficit opus ad indulgentiam requisitum, sed alius, cui indulgentia procuratur.... Atque non est inconveniens, quod *existens in peccato*, aliquem effectum possit obtinere alteri, et non sibi, quia ipse habet obicem, non vero alius; maxime cum hic effectus non nitatur merito operantis: sicut Sacerdos existens in peccato, potest per Sacrificium obtinere alteri remissionem poenae, non vero sibi. Denique.... is qui lucratur indulgentiam alteri, *nullo modo prius sibi lucratur* aliquam satisfactionem, ut eam alteri praebeat, sed solum exhibet conditionem postulata, ut Pontifex alteri concedat indulgentiam.... » (Disp. 53, sect. IV. n. 5-6).

797. Quod modo diximus, respicit quaestionem *in genere*, prout proponitur in primo dubio. Sed quaestio institui potest etiam *in particulari, de indulgentia nempe altaris privilegiati* tum localis tum personalis, prout fert secundum dubium; et tunc potiori ratione videtur affirmandum, status gratiae defectum in Sacerdote celebrante non obesse consecutioni indulgentiae plenariae altaris. Haec enim indulgentia adnexa est sacrificio Missae. Valor autem et effectus salutaris sacrificii Missae minime pendent a sanctitate et virtute celebrantis. Unde Scavini absolute scribit: *Status gratiae non requiritur ad hoc, ut indulgentia altaris privilegiati valide applicetur; quia non a personalibus Sacerdotis dispositionibus ea dependet, sed a divinae Victimae oblatione* (Lib. III. Tract. IX. Alt. privil. in Adnot.).

Eandem sententiam tenet Theodorus a Spiritu Sancto, qui ait: Ex quo colliges, statum gratiae non exigi in Sacerdote celebrante Missae sacrificium in altari privilegiato, ut indulgentia plenaria per

modum suffragii animae in Purgatorio existenti deferatur; quia Sacerdos in eo celebrans non est in se effectum illum indulgentiae recepturus, ad quem gratiae status requiritur, sed opus dumtaxat iniunctum exequitur ad acquirendam indulgentiam illam animae, quae Deo in charitate coniuncta ex hac luce migravit (Part. II, pag. 56).

798. Quidam Capellanus Confessarius Monialium a S. C. Indulg. sequentis dubii solutionem expostulavit:

Utrum Missae *Conventuales* de Sancto vel de die celebrandae, diebus quibus Missae privatae de Requie permittuntur, gaudere possint indulto Altaris privilegiati?

S. C. Indulg. die 29 Aprilis 1903 respondit: *Affirmative*.

CAPUT II.

De Oratoriis.

§ I. *Decretum super Oratoriis semipublicis.*

799. A Sacra Rituum Congregatione saepe postulatum est, quatenam Oratoria ceu semipublica habenda sint. Constat porro Oratoria *publica* ea esse, quae auctoritate Ordinarii ad publicum Dei cultum perpetuo dedicata, benedicta, vel etiam solemniter consecrata, ianuam habent in via, vel liberum a publica via fidelibus universim pandunt ingressum. *Privata* e contra stricto sensu dicuntur Oratoria, quae in privatis aedibus in commodum alicuius personae, vel familiae ex Indulto Sanctae Sedis erecta sunt. Quae medium inter haec duo locum tenent, ut nomen ipsum indicat, Oratoria *semipublica* sunt et vocantur.

Ut autem quaelibet ambiguitas circa haec Oratoria amoveatur, SS. Dnus Noster Leo Papa XIII ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, statuit et declaravit: Oratoria *semipublica* ea esse, quae etsi in loco quodammodo privato, vel non absolute publico, auctoritate Ordinarii erecta sunt; commodo tamen, non fidelium omnium, nec privatae tantum personae aut familiae, sed alicuius Communitatis vel personarum Coetus inserviunt. In his sicut auc-

toritate Ordinarii sacrosanctum Missae Sacrificium offerri potest, ita omnes qui eidem intersunt, praecepto audiendi Sacrum satisfacere valent.

Huius generis Oratoria sunt quae pertinent ad Seminaria et Collegia ecclesiastica; ad pia Instituta et Societates votorum simplicium, aliasque Communitates sub regula sive statutis saltem ab Ordinario approbatis; ad Domus spiritualibus exercitiis addictas; ad Convictus et Hospitia iuventuti litteris, scientiis, aut artibus instituendae destinata; ad Nosocomia, Orphanotrophia, nec non ad Arces et Carceres; atque similia Oratoria, in quibus ex instituto aliquis Christifidelium coetus convenire solet ad audiendam Missam. Quibus adiungi debent Capellae, in Coemeterio rite erectae, dummodo in Missae celebratione, non iis tantum ad quos pertinent, sed aliis etiam fidelibus aditus pateat.

Voluit autem Sanctitas Sua sarta et tecta iura ac privilegia Oratoriorum, quibus fruuntur Emi S. R. E. Cardinales, Rmi Sacerorum Antistites, atque Ordines Congregationesque Regulares. Ac praeterea confirmare dignata est Decretum in una *Nivernen.* diei 8 Martii 1879. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die 23 Ianuarii 1899 (N. 4007).

C. Card. MAZZELLA Ep. Praenestin. S. R. C. *Praef.*

L. ✕ S.

D. PANICI S. R. C. *Secret.*

Advertendum est, particulam huius Decreti generalis: *atque similia Oratoria, in quibus ex instituto aliquis Christifidelium coetus convenire solet ad audiendam Missam*, intelligi posse de quibuscumque fidelibus, qui, assentiente domino loci et Ordinarii auctoritate interveniente, accedant ad praedicta Oratoria pro audienda Missa etiam in adimplementum praecepti festivi. Ita declaravit S. Rit. Congregatio die 3 Aug. 1901. (Vid. *Civiltà Catt.* fasc. 4 Genn. 1902, pag. 102, n. 9; *Acta S. Sed.* vol. 34 pag. 427).

800. Decretum in una *Nivernen.* a Summo Pontifice confirmatum, ut dicitur in praecedenti, est sequentis tenoris: Rmus Episcopus *Nivernen.* Sacrae Rituum Congregationi dubia, quae sequuntur, proposuit resolvenda:

I. Potestne Episcopus iure ordinario concedere licentiam, etiam plures Missas qualibet die celebrandi: 1° in Capellis seu Oratoriis publicis piarum Communitatum, etiam earum quae clausuram non habent; 2° in Capellis seu Oratoriis piarum Communitatum, quae licet non habeant ingressum in via publica, inserviunt tamen quotidianis exercitiis totius Communitatis; 3° in Capellis seu Oratoriis ad personas quidem privatas pertinentibus, sed quae sunt publica vel semipublica in eo sensu, quod habeant ingressum in via publica vel prope viam publicam, ut semper cuilibet volenti intrare permittatur?

S. Rit. Congregatio, die 8 Martii 1879 respondit: *Episcopus utatur iure suo in omnibus casibus expositis.*

II. Potestne Episcopus alia Oratoria, praeter Capellam seu principale Oratorium, erigere in piis Communitatibus, sive ob numerum Sacerdotum ibi degentium, ut ab omnibus Missa dici possit, sive in gratiam infirmorum, qui nequeunt adire Capellam seu Oratorium principale?

Resp. *Si porro ex piarum Communitatum conditione necessaria sit erectio alterius Oratorii, pro eius erectione facultas erit a Sancta Sede impetranda.*

III. Potestne Episcopus iure proprio concedere facultatem aservandi SS. Sacramentum: 1° in Ecclesiis seu Capellis publicis, quae tamen titulo parochiali non gaudent, etsi utilitatibus Paroeciae inserviant; 2° in Capellis piarum Communitatum publicis, id est quarum porta pateat in via publica vel in area cum via publica communicante, et quae habitantibus omnibus aperiuntur; 3° in Capellis seu Oratoriis interioribus piarum Communitatum, quando non habent Capellam seu Oratorium publicum in sensu exposito, ut evenit ex. gr. in Seminariis?

Resp. *Implorandum est Indultum a Sancta Sede quoad omnia postulata (N. 3484).*

Observe: *primum dubium* versatur circa ius Episcopi concedendi licentiam, etiam *plures Missas* qualibet die celebrandi in Capellis seu Oratoriis in eodem dubio descriptis, et resolvitur, posse Episcopum iure ordinario talem licentiam concedere.

Secundum dubium versatur circa *erectionem* aliorum Oratoriorum, et resolvitur, non posse Episcopum alia Oratoria, praeter

Capellam seu principale Oratorium, erigere in piis Communitatibus, sed pro erectione alterius Oratorii requiri indultum Apostolicum.

Tertium dubium respicit asservationem SS. Sacramenti, et resolvitur, non posse Episcopum concedere facultatem asservandi SS. Sacramentum in Capellis seu Oratoriis in eodem dubio adnotatis, sed requiri Indultum S. Sedis.

IV. Potestne Episcopus iure proprio licentiam concedere uni Sacerdoti secundam Missam diebus Dominicis aut festivis de praecepto celebrandi: 1° in Oratoriis seu Capellis, quae a S. Sede vel vi Indulti ab ea concessi fuerunt approbata, quando propter distantiam a Parochiali ecclesia ista secunda Missa proficere potest voto Parochianorum, qui aliter Missam non audirent, vel saltem difficillime; 2° in duabus ecclesiis in eadem Parochia existentibus, quando pro utraque deservienda unicus adest Sacerdos, et tamen non sine detrimento religionis Missa in una tantum celebraretur; 3° in eadem ecclesia, quando aliter pars sat notabilis Parochianorum Missam non audiret; 4° quando valde utilis est, vel etiam necessaria ista secunda Missa, ut communicari a Fidelibus cum maiori facilitate et aedificatione frequentius possit?

Resp. *Posito quod Episcopus iam facultatem obtinuerit a S. Sede ad concedendum Sacerdotibus suae Dioecesis indultum bis in die festo Sacrum litandi, erit suae prudentiae hac speciali facultate in casu necessitatis pro populi bono uti; si vero eiusmodi facultate ipse non sit instructus, eam impetrare poterit* (Loc. cit.).

§ II. Dispositiones circa Oratoria privata et semipublica.

801. Oratoria privata seu domestica, quae nempe in privatis domibus, et intra domesticos parietes eriguntur et ad orandum deputantur, sine licentia et approbatione Episcopi construi vel deputari possunt. Quod si inibi etiam Sacrum fieri velit, *Indultum Apostolicum* necessarium est; et tunc prius vel ab Episcopo, vel ab alio, cui ipse vices suas delegaverit visitandum esse, inspiciendi gratia, num decens, et apte compositum sit, et num aliquid eorum, quae necessaria sunt, in eodem desit (Bened. XIV, Const. cit. *Magno cum animi*, § 12).

802. Quinam praecepto satisfaciant, audiendo Missam in dictis Oratoriis, quaenam conditiones sint servandae, quinam dies excipiantur, ex ipso Apostolico Indulto colligi potest. Si lectori placet, consulat Benedictum XIV Const. cit. *Magno*; Ferraris verb. *Oratorium*. Nos sequentia addenda censemus:

1° Ex Decreto S. Congregationis Concilii diei 13 Ian. 1725, in die Natalis Domini celebrari possunt in Oratoriis privatis tres Missae, etiamsi in Brevi de unica tantum Missa mentio fiat, *dummodo in eodem Brevis indultum sit, Missam celebrari posse diebus etiam exceptis* (Bened. XIV, loc. cit. n. § 18).

2° In praefatis Oratoriis Missa celebrari non potest, et praecepto satisfieri, quando eidem Missae actu non interest aliquis ex iis, quibus *principaliter* indultum concessum est. Hoc autem principaliter concessum intelligitur iis tantum, quibus Breve dirigitur, nimirum *personis illis, quae a tergo eiusdem Brevis proprio nomine nuncupantur*. Et propterea, maioris claritatis gratia, mandavit Pontifex Benedictus XIV, ut in huiusmodi Brevibus haec adiungatur clausula:

Volumus autem, quod nati, ac consanguinei, et affines praedicti unicam dictam Missam, vobis quidem praesentibus, audire tantummodo, numquam vero celebrare facere audeant. Subdit tamen Pontifex, posse, hoc Decreto non obstante, Missam celebrari, etiamsi nulla earum personarum praesens adsit, quae in fronte seu inscriptione Brevis nominatur, dummodo illa praesens sit, cui in Brevis corpore *nominatim et expresse facultas tribuitur*, ut possit in privato Oratorio tum cum ipsa adsistat, facere ut Missa celebretur (Idem Pontif. loc. cit. § 13, 16, et 17).

803. At Parochus, etiam absente Indultario, potest *in casu necessitatis* celebrare in Oratorio privato, ut Viaticum ministret infirmo (S. Congr. Rit. 27 Aug. 1836; N. 2743 ad 7).

Casus esset, si difficulter porrigi possit Viaticum infirmo morti proximo, nisi Sacerdos celebret in Oratorio domestico indulto Apostolico erecto domui infirmi proximo (Vid. *ibid.*).

804. Quamvis in Oratoriis domesticis nequeat celebrari Missa sine Indulto Apostolico, tamen S. Congregatio Concilii in *Calatayronen.* die 20 Dec. 1833, facultatem fecit Episcopis, ut possint licentiam inibi celebrandi Missam concedere, *si magnae et urgentes*

vere adsint causae, idque per modum actus tantummodo (Apud Zephyr. Zitelli, Apparatus Iuris ecclesiast. p. 436; Adone, lib. III, n. 941-944).

805. I. Oratorium privatum parietibus, per quos ab omnibus aliis domesticis usibus segregetur, extractum esse debet (Benedict. XIV, Const. *Magno*, n. 12). Quod etiam praescribitur in tertia clausula formulae solitae in concessione adhibitae, videlicet: *Decenter muro extracto et ornato, ab omnibus domesticis usibus libero*.

II. Supra cubiculum Oratorii seu supra Capellam non debet retineri lectus *ad dormiendum*, aut alia res profana, ut monet S. Carolus in quarto Concilio provinciali, et S. Congregatio Immunit. 30 Sept. 1636, apud Ferraris, loc. cit. n. 17 sq. Item S. R. C. n. 756.

III. Oratorium, in quo quotidie celebratur et SS. Sacramentum asservatur, potest supra se habere locum *ad ambulandum* (S. R. C. 27 Iul. 1878. N. 3460).

IV. In Oratorio seu Sacello extracto in mansione militari datur facultas celebrandi, quamvis adsint lectuli pro militibus in cubiculo superiori, existente necessitate, atque adhibitis praescriptis cautelis (S. R. C. 12 Sept. 1840. N. 2812).

V. Oratorii privati Indultum habentes Apostolica auctoritate concessum ex causa infirmitatis, extra dictam causam in eo non possunt nec celebrare, nec celebrare facere (S. Congr. Conc. 30 Mart. 1686, apud Adone, lib. III, n. 946).

VI. Duo privata Oratoria in eadem domo haberi possunt vigore Indulti Apostolici, ita ut modo in uno, et modo in altero celebretur, *dummodo eadem die unica tantum Missa dicatur* (S. Congr. Conc. 4 Maii 1715; Adone ibid. n. 943).

VII. Sacerdoti in Oratorio privato, etiam Regularium, Missam celebranti, non licet intra eandem Missam Communionem deferre, devotionis gratia, ad infirmum, in eadem domo, sed in diverso cubiculo decumbentem. Sed si necessitas urgeat, id fiat absoluta Missa (S. C. R. die 7 Dec. 1844. N. 2885).

VIII. Animadvertendum est, quod si Celebrans pro Viatici administratione intra Missam, Altare e conspectu suo amittat, hanc administrationem non licere (S. R. C. die 19 Dec. 1829 in *Florentina* N. 2672 ad 1^m).

806. *Dies in quibus non licet celebrare Missam in Oratoriis privatis.*

Inter peritos rei liturgicae fuit quaestio super diebus, in quibus non licet Missam celebrare in Oratoriis privatis. Quaestio delata fuit Sacrae Rituum Congregationi, hoc dubio proposito:

Quinam vere sint solemniores dies, in quibus pro omnibus, peculiare Indultum non habentibus, Missae sunt vetitae in privatis Oratoriis?

Sacra Congregatio die 10 Apr. 1896 rescribendum censuit:

Illi per se sunt solemniores in casu, qui describuntur in Caeremoniali Episcoporum, lib. II, cap. XXXIV, n. 2, et de praecepto servantur (N. 3896).

Dies solemniores, quae describuntur in Caeremoniali Episcoporum loco citato, in quibus sine peculiari Indulto celebrari nequit in Oratoriis privatis, sunt: Nativitas Domini N. I. C., — Epiphania Domini, — Feria V in Coena Domini, — Dominica Resurrectionis, — Ascensio, — Dominica Pentecostes, — Festa Immaculae Conceptionis, — Annuntiationis, — et Assumptionis B. M. Virginis, — S. Ioseph (die 19 Martii) SS. Petri et Pauli, — Omnium Sanctorum, — Titularis ecclesiae, — et Patroni, — et Anniversarium Dedicationis Cathedralis ecclesiae (Vid. etiam Bened. XIV, Const. Magno, n. 12; Adone, lib. III, n. 940).

807. *Sequuntur aliae declarationes quoad Oratoria tam publica quam privata.*

a) In Oratoriis *privatis* Episcopi nequeunt sine speciali Indulto licentiam concedere pro celebranda Missa (S. R. C. 20 Sept. 1749. N. 2404 ad 5).

b) In Oratoriis *privatis* quoad Missas celebrandas standum est indultis peculiaribus (S. R. C. 13 Febr. 1892. N. 3767 ad 23).

In Oratorio privato Seminarii in Oratione *A Cunctis* exprimendum est nomen Sancti Titularis Ecclesiae eiusdem Seminarii (S. R. C. 16 Iun. 1893. N. 3804 ad VIII).

c) In Oratorio publico vel privato, quod non habet Sanctum Titularem, debet nominari *Patronus civitatis vel loci* in Oratione *A cunctis* (S. R. C. 12 Sept. 1840. N. 2814 ad 1).

d) In Oratoriis mere *privatis* Missae celebratio in solemnitate

Festorum *translata* non prohibetur (S. R. C. 6 Mart. 1896. N. 3890 ad 1: et 3933).

e) In Oratorio *Confraternitatis* sito intra limites Parochiae competit Cappellano *Confraternitatis*, privative quoad Parochium, Missarum et Vesperarum solemnia peragere, requisita tamen quoad expositionem SSmi Sacramenti licentia Episcopi: ast tabernaculum ibi in Altari retineri non licet (S. R. C. 7 Sept. 1658. N. 1090).

f) In Oratoriis *Confraternitatum* separatis ab Ecclesiis parochialibus Missae celebrationem ante Missam parochialem diebus festivis nec Plebanus (NN. 484-716-1309), nec Episcopus nec Synodus prohibere possunt; sed tantum in Oratoriis existentibus in Ecclesiis parochialibus (S. R. C. 21 Apr. 1633. N. 619; et 4 Mart. 1643. N. 881).

808, *Resolutio cuiusdam dubii Sacrae Rituum Congregationi propositi.*

Intra septa Coenobii Ordinis Minorum Conventualium civitatis Vallettae in insula Melitensi erectum reperitur Oratorium Sodalitatis Conceptionis Deiparae inibi institutae, in quo quidem Oratorio ab Episcopo approbato et benedicto, Sodales, alique Fideles conveniunt sacra exercitia explentes, et Missae Sacrificio pro praecepto adimplendo adstantes. Exorto dubio, num omnes Fideles praeceptum Missae in Festis servant memorato in Oratorio, quaesitum est: An omnes Fideles adstantes Missae in memorato Oratorio ab Episcopo adprobato et benedicto, praecepto Ecclesiae de audiendo Sacro satisfaciant? Et S. R. Congregatio die 22 Maii 1841, respondit: *Affirmative* (N. 2832).

809. a) In Oratoriis competenti auctoritate erectis in *Gymnasiis, Hospitalibus ac Domibus quarumcumque piarum Communitatum*, quibus quoad celebrationem Missae unus tantum Sacerdos addictus est, hic, si sit *Saecularis*, tenetur sequi *Calendarium Dioecesis*, in qua extat Oratorium; et si *Regularis*, *Calendarium Ordinis*, quatenus proprio gaudeat, *relinquere*; et si quando celebrant extranei, hi debent se conformare Calendario Sacerdotis eiusmodi Oratorii addicti, dummodo Oratoria habenda sint ut publica, secus vero, non (S. R. C. 27 Iun. 1896. N. 3919 ad 17).

b) In Oratoriis *piarum Sororum seu Religiosarum*, quae proprium Calendarium non habent, Missae, quae in eisdem a Re-

ligiosis celebrantur, conformes esse debent *Calendario Dioecetano*, non vero *Calendario Religiosorum*; et privilegium, quo Religiosi iuxta suum *Calendarium* celebrare valeant, non conceditur (S. R. C. 17 Iul. 1896. N. 3927).

e) In Oratoriis privatis *Domorum Sororum* intra Dioecesim degentium Expositio SSmi Sacramenti in Ostensorio remittitur prudenti arbitrio Episcopi (S. R. C. 18 Febr. 1889. N. 3703).

d) Tolerari potest, quibusdam occurrentibus solemnitatibus et confluente ingenti populi frequentia, antiqua consuetudo erigendi *Altare portatile* in Ecclesiis vel Oratoriis publicis (S. R. C. 4 Febr. 1898. N. 3978 ad IV).

e) In Oratoriis Confraternitatum *Processio cum SSmo Sacramento* occasione XL Horarum et *benedictio mulierum* post partum prohiberi nequeunt (S. R. C. 20 Iul. 1630. N. 538).

f) In Oratoriis privatis *campanula* in Missa pulsanda est, quamvis solus adsit celebrans cum Ministro (S. R. C. 18 Iul. 1885. N. 3638 ad 3).

g) In Oratorio seu Sacello VALETUDINARII Celebrans, Communionem intra Missam peracta, nequit deferre particulas in patena, et pergere ad cellulas infirmorum, ut eis Communionem praebeat; sed particulas reservare debet distribuendas post Missam; fragmenta denique reponantur in pixide, quae in tabernaculo reservatur (S. R. C. 24 Martii 1860. N. 3099 ad 1).

h) De Oratorio VALETUDINARII Sacerdos deferre potest Communionem in sacra Pyxide ad infirmos sine velo humerali, et a duobus tantum candelas accensas deferentibus comitatus, etiam ad infirmos in aliquibus degentes cubiculis, ex quibus, etsi Altare non videatur, tamen vox Sacerdotis celebrantis audiri potest; dummodo tamen in delatione SSmi Sacramenti umbella omnino adhibeatur (S. R. C. 7 Febr. 1874. N. 3322 ad 1 et 2).

i) Quamvis MATRIMONIUM in facie Ecclesiae seu in Ecclesia maxime celebrari deceat; haud tamen vetitum est locorum Ordinariis, ut, si nullum imminet periculum, ac laudabiles concurrant causae, illud celebrare quandoque pro sua prudentia permittant in *privatis Oratoriis*, in quibus Sacrum fieri valeat. Et in his Oratoriis celebrari etiam potest Missa nuptialis (S. R. C. 31 Aug. 1872. N. 3265).

j) In Oratoriis privatis *Congregationum piarum* SSimum Sacramentum asservari nequit, *si nec semel in hebdomada Missa ibi celebretur*. — Et si in dictis Oratoriis Missa quotidie celebrari nequit, ab Apostolica Sede indultum petendum est, quae semel saltem in quavis hebdomada illam praecipere solet; nec est necesse in casu ut porta ad extra pateat, attento Apostolico indulto (S. R. C. 14 Maii 1889. N. 3706).

k) In Oratoriis *Monialium* Feria V in Coena Domini SS. Sacramentum in pixide vel in calice velo cooperto exponi nequit, si reliquae functiones Hebdomadae sanctae non peraguntur (S. R. C. 30 Nov. 1889. N. 3716).

l) In Oratoriis AD REGULARES PROPRIE DICTOS spectantibus Superior Missam *Feria V in Coena Domini* legere vel cantare potest (aut si desit Oratorium, in Ecclesia ianuis clausis) ad ministrandam suis Alumnis Communionem pro adimplemento paschalis praecepti; non vero in Oratoriis, quae ad Seminaria et Pias Communitates pertinent, nisi habeatur Apostolicum Indultum (S. R. C. 31 Aug. 1839, et 9 Dec. 1899. N. 2799 ad 2, et 4049 ad 2).

m) In Oratoriis publicis (vel in Ecclesiis) Benedictio cum SS. Sacramento secunda et tertia hora post solis occasum elargiri potest iuxta consuetudinem (S. R. C. 26 Sept. 1868. N. 3187).

n) In Oratorii publici vel Ecclesiae parietibus suspendi nequeant *coronae mortuariae* (S. R. C. 22 Maii 1896. N. 3909).

§ III. De celebratione Missae in mari.

810. Non licet celebrare Missam in mari *sine Apostolico indulto*, quod non conceditur, nisi sub quibusdam conditionibus, videlicet a) ut tutum sit navigium ac longe absit a littore; b) ut mare sit tranquillum; c) ut celebranti adsit etiam alter vel Sacerdos, vel Diaconus, qui, si quis cooriretur motus, quo periculum esset, ne Calix everteretur, possit manu Calicem ab huiusmodi periculo eripere (Bened. XIV, de Sacrif. Missae, lib. III, cap. VI, n. 11).

811. Novissime S. Congregatio de Propaganda Fide sub die 1 Martii 1902 quoad celebrationem Missae in navibus sic decrevit: Ad removendos abusos quos circa Missae celebrationem, durante

maritimo itinere, non semel occurrisset relatum est, EE. ac RR. S. Congregationis Propagandae Fidei Patres in comitiis generalibus die 24 ultimi elapsi mensis Februarii habitis, omnibus mature perpensis, decreverunt ut infra :

Omnibus videlicet Missionariis suae iurisdictioni subiectis et *speciali indulto* fruentibus celebrandi in mari sacrosanctum Missae Sacrificium praecipendum esse, quemadmodum per praesens decretum S. Congregatio praecipit, ut, quoties eo privilegio utuntur, sedulo et religiose servant praescriptas regulas, in ipso Apostolicae concessionis rescripto apponi solitas. Videant nempe, utrum mare sit adeo tranquillum, ut nullum adsit periculum effusionis Sacrarum Specierum e calice; curent ut alter Sacerdos, si adfuerit, rite celebranti assistat; et si in navi non habeatur Capella propria vel Altare fixum, caveant omnino Missionarii, ne locus ad Missae celebrationem delectus quidquam indecens aut indecorum praeseferat: quod certe eveniret, si augustissimum Altaris mysterium in cellulis celebraretur pro privatis viatorum usibus destinatis...

Ex hoc tamen Decreto non est inferendum, Missae celebrationem absolute prohibitam esse in cellis navium. Sacra enim Congregatio de Propaganda Fide, consultationi cuiusdam Episcopi super re satisfaciens, sic respondit:

Quod per Decretum S. huius Congregationis diei 1 Martii vertentis anni est cautum super celebratione Missae in navibus, *tantum respicit abusus illos qui orirentur*, si in privatis cellulis viatorum, usibus vitae destinatis, indecenter offerretur augustissimum Sacrificium Missae. Non autem *absolute celebratio in cellis prohibita est*, quando adiuncta omnia removeant irreverentiae pericula. Quam ob rem firmis manentibus Decreti praedicti praescriptionibus, velit Amplitudo Tua idem sincero sensu intelligere ac Missionarios sine causa turbatos quietos facere... (Die 13 Aug. 1902, apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 35, pag. 303).

812. a) Episcopi non possunt Sacerdotibus suae Dioecesis facultatem concedere, ut navigantes Missam in Altari in navi erecto celebrare valeant (S. R. C. die 4 Mart. 1901 ad I).

Non possunt hanc ipsam facultatem tribuere Sacerdotibus Episcopis, in quorum Dioecesi adsunt portus maris (Decr. eod. ad II).

Missionarii Apostolici, *vi huius tituli*, nequeunt in navi celebrare absque licentia Sedis Apostolicae (Decr. eod. ad III).

b) Sacerdotes, qui privilegio fruuntur celebrandi *ubique*, non possunt, *vi huius privilegii*, in navi celebrare absque *speciali* Indulto Apostolico (Decr. eod. ad IV).

c) Utrum *Capellae navium aut Altaria* in ipsis navibus erecta pro Sacro litando, *debeant considerari ut Oratoria privata vel publica?*

S. R. C. respondit: Si Capella locum fixum habeat in navi, uti publica pro navigantibus habenda est, secus neque publica est, neque privata, sed habetur *uti Altare portatile* (Decr. cit. ad V).

d) Utrum in praedictis Altaribus valeant celebrari *Missae de Requie* concessae per Decretum 3903 *Aucto*, diei 8 Iunii 1896 ad II, et 3944 *Romana*, diei 12 Ian. 1897?

Resp. *Affirmative* (Decr. eod. ad VI).

e) Cum non raro contingat quod, dum naves in portu inveniuntur, familiae navigantium et officialium, aliaeque personae, diversis ex causis, eas adeat, quaesitum est:

Utrum omnes, qui in dicta Capella sacrosancto Missae Sacrificio adstant, illud audire valeant in adimplementum praecepti de Sacro in Festis audiendo?

S. R. C. proposito dubio respondendum censuit: *Affirmative iuxta Decretum Vicen.* diei 4 Martii 1901.

f) Lex quae prohibet, ne quis Missam alibi celebret, quam in templis aut Oratoriis, praecipuam quamdam restrictionem habet, si Missa, *quae omnino celebranda sit*, non possit in eiusmodi locis celebrari: nam eo in casu licet Sacrificium *ubique facere*, dummodo locus, in quo fit, nihil indecori habeat, iuxta Can. *Concedimus* de Consecrat Dist. I. *In itinere vero positus, si ecclesia defuerit, sub dio, seu in tentoriis, si tabula Altaris consecrata, ceteraque sacra ministeria ad id officium pertinentia, ibi affuerint, Missarum solemnia celebrari concedimus: aliter omnino interdicimus* (Vid. Bened. XIV, loc. cit. n. 7 sq.).

Quoad administrationem Sacramentorum in ecclesiis et oratoriis.

813. In Oratoriis *privatis* non licet administrare Sacramentum

Baptismi, siquidem in Viennensi Concilio sub Pontifice Clemente V decretum fuit, ne Baptismus in aliis locis conferri possit, praeterquam in ecclesiis, in quibus Sacri huius lavacri Fontes, reperiuntur, nisi cum casus necessitatis adesset, aut cum de Regum, vel Principum filiis ageretur, quemadmodum in Clementina unica *de Baptismo, et eius effectu*, videre est (Bened. XIV, Const. Magno, § 19).

814. In Oratoriis *privatis* non licet sumere *Communione Paschalem*; ex praescripto enim Decreti Concilii Lateranensis, in cap. *Omnis utriusque sexus, de poenitentis et remissionibus*, nec non Concilii Tridentini (*sess. 13, cap. 10, can. 10*), praeceptum hoc in parochiali ecclesia adimplendum est, aut in alia ecclesia *cum proprii Episcopi vel Parochi licentia*, secundum varias Dioecesium consuetudines.

815. Porro Paulus IV *Fratribus Minoribus* privilegium concessit, ut Sacram Eucharistiam omnibus Christifidelibus in eorum ecclesiis distribuere possent, excepta tamen die Paschatis Resurrectionis; atque hoc privilegium a S. Pio V per *communicationem*, ut dicitur, ad omnes Regulares extensum fuit (Ibid. § 27).

816. Verum quia Paschale tempus, intra quod Communionis praeceptum adimplendum est, ex Constit. Eugenii IV *Fide digna*, a Dominica Palmarum initium habet, ac Dominica in Albis terminatur; cum exortum dubium fuisset, num licitum Regularibus foret intra praescriptum eorundem dierum terminum Sacram Eucharistiam Fidelibus in eorum ecclesiis distribuere, resolutum fuit: *die Paschatis nemini distribui posse, ne illis quidem, qui intra Sanctiorem Hebdomadam Paschali praecepto in propria Parochiali ecclesia satisfecissent; posse quidem Regulares aliis Paschalis temporis diebus Fideles in eorum ecclesiis Sacra Eucharistia reficere; hac tamen conditione, ut Communionem refecti scirent, non ideo se a praecepto illo exemptos esse, ut Paschalem in propria Parochiali ecclesia Communionem recipere deberent* (Bened. XIV, ibid. n. 22; et in Syn. dioec. Lib. IX, cap. XVI, n. 3).

817. Extra autem *Paschalem* Communionem, Episcopi licentia requiritur, ut qui domesticum Oratorium domi habet, dum Missae in eodem interest, communicare possit (Ibid. n. 23).

818. Quod autem *Sacramentum Poenitentiae* respicit, iam in

Rituali Romano sub Titulo de *Sacr. Poenitentiae*, cum de Sacerdote sermo sit, qui Confessiones audit, statutum fuit: *In ecclesia, non autem in privatis aedibus, confessiones audiat, nisi ex causa rationabili, quae cum inciderit, studeat tamen id decenti ac patienti loco praestare* (Ibid. n. 20).

§ IV. De Capella in Episcopali Palatio.

819. Episcopi residentes in propria dioecesi possunt in *Episcopali Palatio* stabilem Capellam erigere, in qua tam ipsi, quam alii Sacrum faciant; et nemo est, qui de huiusmodi facultate excitet controversiam. Imo tales Capellae a publicis vix, ac ne vix quidem differunt, ideoque festivis diebus quotquot ibi Missae intersunt, satisfaciunt praecepto.

820. Tale privilegium tam late extenditur, ut valeat, etiamsi ecclesia sit viduata Pastore, vel Episcopus absit. Nedum enim ita respondit Sacra Congregatio in casu particulari, verum etiam per modum regulae edixit in generali Decreto die 2 Iul. 1661: *In Capella Palatii Episcopalis, etiam absente Episcopo, vel vacante Sede, posse Missam celebrari, potissimum vero per Vicarium, nec non in diebus festis inibi Sacrum audientes, implere praeceptum Ecclesiae*; (N. 1196).

821. Bonifacius VIII indulisit Episcopis, ut extra dioecesim possint in privata domo Sacrum facere super Ara portatili seu viatoria, *ne ulla dies* (Episcopus) *sine Sacrificio transeat*, veluti habetur in cap. *Quoniam Episcopi de privilegiis* in 6°. Non poterant autem Episcopi sine Apostolico privilegio *privata in domo* stabile, fixumque Oratorium erigere; neque fas eis erat uti Oratorio domestico, parentibus vel aliis, apud quos hospitabant, concesso, nisi servatis conditionibus in Pontificio Rescripto expressis.

822. At Pius VII per decretum S. R. C. 22 Aug. 1818 Episcoporum privilegium extendit, ut sequitur:

1. Quod Episcopi, in casibus a iure permissis, hospites domi vel parentum, vel extraneorum, qui gaudent indulto Oratorii domestici, possint et valeant in eodem celebrare, vel celebrare facere, loco et vice Arae portatilis, quam tantum extra propriam dioecesim

indulget Bonifacius VIII, cap. *Quoniam Episcopi, De Privilegiis* in 6, servata in reliquis forma Decreti s. m. Clementis XI, iuxta tamen posteriores declarationes s. m. Innocentii XIII, et Concilii Romani sub Benedicto XIII, cap. 15, n. 3.

2. Quod Episcopi possint, praeter propriam, aliam Missam, quam solent audire, facere celebrare.

3. Quod dictae Missae valeant pro satisfaciendo praecepto *quoad familiares dumtaxat eidem Episcopo actu necessarios* (S. R. C. 22 Aug. 1818. N. 2585).

823. *Eiusdem privilegii ampliatio novissime Episcopis facta a Summo Pontifice Leone XIII per Decretum S. Congregationis, quod hic subnectitur.*

Urbis et Orbis.

Plures Sacrorum Antistites Summo Pontifici Leoni XIII humilimas porrexerunt preces, ut in bonum fidelium atque in dignitatis Episcopalis decus, dispositionem Decreti, die 22 Augusti 1818 editi, super satisfactione praecepti de audienda Missa in Episcopali Sacello, relaxare dignaretur. Sacra porro Rituum Congregatio, de mandato ipsius Summi Pontificis, eiusmodi negotium maturo examine perpendens, ad quaestionem propositam respondendum censuit:

Postulandum a Sanctissimo, ut deinceps Episcopi omnes, sive dioecesani, sive titulares, eodem privilegio condecorentur, quo fruuntur Patres Cardinales; scilicet, ut non solum ipsi in propriae habitationis Oratorio, aut super Ara portatili, UBI-CUMQUE DEGANT, Missam facere, aliamque in sui commodum permittere valeant; sed etiam Fideles omnes alterutram ex eisdem Missis audientes, quoties opus fuerit, praeceptum Ecclesiae adimpleant: contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 19 Maii 1896.

Quibus omnibus Summo Pontifici relatis « *Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habens, enunciatum Patrum Cardinalium privilegium ad quoscumque Episcopos cum Apostolica Sede communionem habentes extendere dignata est, die 8 Iunii, eodem anno* » (Decr. aut. N. 3906).

824. Collige: vi Decreti 22 Aug. 1818 *familiares tantum Episcopo actu necessarii*, satisfacere poterant praecepto audiendi Missam *in propriae* (episcopalis) *habitationis Oratorio, aut super Altari portatili*. Vi autem allati Decreti 1896, *omnes fideles*, qui assistunt Missae sive ipsius Episcopi, sive illius Sacerdotis, cui Episcopus celebrationem in sui commodum permittit, praeceptum Ecclesiae adimplent.

§ VI. *De Oratoriis seu Capellis intra Claustra Monasteriorum.*

825. Controvertitur inter Doctores, num Regulares erigere possint sine licentia Ordinarii loci, Capellas seu Oratoria intra Claustra Monasteriorum, in quibus Missas celebrent. Fagnanus (Lib. V *Decretal. cap. XXX, In his, de Privilegiis, n. 14, 15*) sentit, posse Regulares habere oratoria intra eorum claustra, *si praecesserit licentia et approbatio Ordinarii*, qui locum visitaverit, aptumque divino cultui repperit. Id colligit ex textu Tridentini verb. *Neve patiantur*, a nobis supra relato, ac inde subiungit: His verbis Concilium *primo* prohibet, ne Episcopi permittant, ut Missa celebretur in privatis domibus. *Deinde* prohibet, ne id fieri permittant in locis, quae sunt omnino extra Oratoria ad divinum tantum cultum dedicata. *Tertio* praecipit, ut huiusmodi Oratoria prius designentur, et visitentur ab Ordinario.

Gatticus etiam (*De Oratoriis privatis, cap. 18, n. 2*) opinatur, pro erectione huiusmodi Oratoriorum praerequiri Episcoporum consensum.

Alii Auctores contrarium docent: dicunt nempe, in Tridentino Decreto non comprehendi Oratoria seu Capellas in Conventibus Regularium erectas, ac ideo Superiores Generales et Provinciales posse etiam hodie erigere in Conventibus Oratoria, dummodo ad divinum tantum cultum sint habitualiter destinata. Concilium enim Tridentinum in Decreto *de observandis et evitandis in celebratione Missae*, revocavit solum privilegia celebrandi Missam *in privatis domibus et extra ecclesiam vel Oratoria* ad divinum tantum cultum dedicata. Conventus autem Regularium dici nequeunt domus privatae, sed sunt *domus religiosae*.

Accedit concessio facta Societati Iesu a Gregorio XIII, die 3 Maii 1575, per Breve incip. *Decet Romanum Pontificem*, his verbis expressa: *Volumus ut in Oratoriis et Capellis, quae ipsius Societatis Provinciales per se in domibus, collegiis, et aliis locis, ubi aliqui Societatis residebunt, approbaverint, et ad divinum dumtaxat cultum deputaverint, Missae et alia divina Officia, alterius licentia minime requisita, celebrari possint.* Iam vero, dato etiam, quod per Concilium fuissent revocata privilegia antecesser concessa Regularibus habendi in suis Conventibus et Collegiis Oratoria, et ibi celebrandi Missas, huiusmodi privilegia considerari possunt ut innovata per dictam concessionem praeiudicis Iesuitis factam, quam *virtute communicationis privilegiorum* participant ceteri Regulares privilegio *communicationis* fruenter (Cf. Lezana, tom. 4, verb. *Oratoria quoad Regulares*, n. 6; Vermeersch, *De Religiosis Institutis*, n. 511; Ferraris, verb. *Oratorium*, n. 72 sq.).

826. Augustinus Matthaeucci, vir valde cantus et temperans in affirmandis privilegiis Regularium, etsi ipse Regularis fuerit, exposita quoad Oratoria doctrina Fagnani, quam nos etiam descripsimus, haec subiungit :

Caeterum ibidem Fagnanus sub n. 23 refert, quod S. Congregatio olim respondit, *Oratoria existentia in Monasteriis vel Hospitalibus, ordinaria vel Apostolica auctoritate fundatis, non comprehendendi in prohibitione Concilii*, vers. NEVE PATIANTUR. Propterea passim videntur haec Oratoria erecta in Infirmediis vel aliis locis Monasteriorum, quin praeverit Ordinariorum consensus et visitatio. Siquidem de illis non verificatur, quod sint omnino extra ecclesiam; cum appellatione ecclesiae aliquando veniant *Religiosorum Conventus*, ut colligitur ex cap. *Alma mater*, de Sent. excomm. in 6 cum sua Gloss. in verb. *Monasteriis, et can. Abbatis*, § *Hac autem*, 54 dist., minusque quod sint in aedibus privatis, cum sint *in loco religioso*. Et facilius hic per Petram, n. 47, *intrat communicatio privilegiorum*, praesumiturque verisimilis voluntas Pontificis concedentis; maxime, quia ex communi usu et praxi, ut dictum est, similia Oratoria fixa videntur in Claustis et Infirmediis erecta. Et inde videtur mens S. Sedis esse, ut in casu Indultum per communicationem participetur.

Caeterum, prosequitur Matthaeucci, Superiores caute debent procedere, et nonnisi in locis decentibus, aliis usibus non deputatis, et pro praecisis necessitatibus, Oratoria cum altari fixo ad celebrandum erigere. Cuius generis videntur esse Capellae in Infirmaryis constructae, quae deserviunt, ut in eis Missam audiant senes, et impotentes ad accedendum ad ecclesiam (*Officialis Cur. ecclesiast. cap. X, § III, n. 84*).

827. Sententiae Matthaeucci adhaeret cl. Giraldi (*Part. II, sect. 69, p. 905*) integrum textum eiusdem Matthaeucci a nobis adductum, referens. Exposita deinde contraria sententia Gattici, laudatus Giraldi subdit: *Quod tamen sive ex tolerantia Episcoporum, sive ex participatione privilegiorum quoad hoc Societatis Iesu, ut supra innuimus, videtur esse contra usitatum praxim.*

Et praxis revera est, ut Superiores regulares maiores, id est Generales et Provinciales, *non Guardiani vel Priores*, erigant in suis Conventibus, sine licentia Episcopi, Oratoria seu Capellas, in quibus plures etiam Missae quandoque celebrantur, etiam in solemnioribus festivitatibus, praesertim si quis Sacerdos nonnisi cum gravi incommodo accedere possit ad ecclesiam.

828. Stante huiusmodi praxi, seu antiqua consuetudine, quam non constat fuisse authentice improbatam, Regulares non comprehenduntur in Decreto S. Congregationis Rituum diei 8 Martii 1879 sub n. 800 a nobis relato; ibi enim agitur de *piis Communitatibus*, quae iurisdictioni Ordinarii loci plene subsunt, non autem de Regularibus, seu de *religiosis Communitatibus*, quae ab Episcoporum iurisdictione sunt exemptae. Accedit, quod in Decreto de *Oratoriis semipublicis* circa finem legitur: Voluit autem Sanctitas Sua sarta et tecta iura ac privilegia Oratoriorum, quibus fruuntur Emi S. R. C. Cardinales, Rmi Sacrorum Antistites, atque *Ordines Congregationesque Regulares*.

829. Veritas extra dubium ponitur ex Instructionibus Sacrae Poenitentiariae, de mandato Summi Pontificis Pii IX latis sub die 18 Apr. 1867, quoad Regulares a laica potestate suppressos et a propriis monasteriis expulsos. Ibi sub n. I dicitur: Curandum est... ut Regulares a propriis domibus expulsos... in peculiarem aliquam domum conveniant... Deinde sub n. IV subdit:

Indulget, ut in iisdem domibus, dummodo in eis quatuor saltem degant Sacerdotes Regulares, erigi possit, servatis de iure servandis, privatum Oratorium, *a Ministro Provinciali, sive ab alia idonea persona ab eo deputanda, visitandum prius et approbandum*, ita, ut in eo Missa a Sacerdotibus Regularibus celebrari, SS. Eucharistia asservari... possit.

Nulla in huiusmodi loco fit mentio de consensu Episcopi, sive de designatione et visitatione ab eo antea facienda, sed totum negotium committitur Ministro Provinciali, etsi agatur non de Oratorio erigendo in Conventibus proprie dictis, sed *in domibus fere privatis*, ubi ius Episcopi magis certum et expeditum esse deberet.

830. *An Regulares possint etiam in Grangiis habere Oratoria ad celebrandum?* Praemittendum, binas Grangiarum species ad monasteria pertinentium ab Auctoribus distingui: Aliae enim sunt Grangiae *improprie* dictae, quae aliud non sunt, quam *parvi Conventus* dependentes ab aliquo principali monasterio, cuius sunt membra, veluti illi accessoria, subiecta et unita. Et in his potest quidem erigi Oratorium pro Missis celebrandis, prout dictum est de Oratoriis Conventuum. — Aliae sunt Grangiae simpliciter et in sensu proprio, et aliud non sunt, quam *domus rurales*, seu praedia rustica sub proprietate et dominio alicuius monasterii; in quibus solent manere solum quidam Conversi pro agrorum cultura, vel etiam ad eas interdum se conferunt Religiosi pro animi recreatione. Huiusmodi Grangiae vocari nequeunt sacra, nec religiosa, nec pia ad differentiam Grangiarum primae speciei. Iam vero, num in huiusmodi Grangiis erigi possit sine speciali indulto Oratorium, disputatur inter Auctores. Nos sententiae neganti subscribimus. Et revera, S. Congregationi Concilii propositum fuit sequens dubium :

In quadam domo rurali, sita in loco, ubi plures degunt habitatores, et adest etiam ecclesia Parochialis, commoratur unus Sacerdos regularis, qui praeest administrationi et culturae bonorum Conventus in dicto loco existentium. Cum autem dictus Regularis, licet reluctante Ordinario loci, praetendat in dicta domo Missam celebrare, fretus opinione nonnullorum Auctorum, praesertim Regularium, firmantium a S. Conc. Trid. numquam derogatum fuisse privilegiis concessis habendi Oratoria in Grangiis Conventuum, re-

creationi, vel bonorum administrationi destinatis; dubitari contingit: An Sacerdos regularis absque peculiari Sedis Apostolicae indulto, possit in dicta domo celebrare? S. Congr. resp. *Negative*. Die 1 Mart. 1687. Vid. Giraldi, tom. 3, p. 906; Matthaeucci, cap. X, n. 82 sq.; Adone, lib. III, n. 933.

§ VII. *Templa acatholicorum quoad Missam
et communicationem in divinis.*

831. *Non licet audire Missam in ecclesiis schismaticorum.*
« Episcopus Tribuniensis mandat catholicis sibi subiectis, ne accedant ad Missas et alia officia divina in ecclesiis schismaticorum, eosdemque moneat, in casu carentiae Missae catholicorum non teneri praeepto Missam audiendi » (S. O. die 5 Dec. 1668; cf. *Acta S. Sed.* vol. 27, pag. 449 sqq.).

2° *Missionarii catholici quoad Missae celebrationem in templis acatholicorum.*

SSmus Dominus.... ad facilius promovendum schismaticorum et infidelium conversionem illosque alliciendos ad fidem catholicam amplectendam sacrarum caeremoniarum intuitu, benigne indulsit P. Praefecto seu Vice-Praefecto missionariorum, pro tempore in *Aethiopia* existentibus, ut pro eorum arbitrio et conscientia dispensare possint cum eisdem missionariis eisque facultatem concedere, celebrandi sacrosanctum Missae Sacrificium *catholico romano ritu* super altaribus in templis haeticorum seu schismaticorum in *Aethiopia*, ita ut eadem altaria non inserviant nisi *pro nudis tabulis, et more catholicorum disponantur* cum sacro lapide, mappis, SSmi Crucifixi imagine, candelabris, et aliis necessariis supellectilibus ad usum SSmi Missae sacrificii, ritu praedicto; *numquam tamen generaliter*, sed in casibus particularibus, in quibus alia loca commodiora non suppetant, et urgens sit necessitas ad facilius dictam conversionem promovendam, et insuper ad catholicorum consolationem, aliisque iustis et urgentissimis de causis indicandis ab iisdem P. Praefecto seu Vice-Praefecto missionariorum, super quibus eorum conscientiam oneravit. (S. O. die 12 Apr. 1704; loc. cit.).

3° *Dubium quoad Missam celebrandam a presbyteris catho-*

licis in ecclesiis usurpatis a schismaticis, ab Archiep. Antibaren. propositum.

« An toleranda sit praxis, quam habent parochi catholici castri Lastruae, S. Missae sacrificium celebrandi in ecclesiis catholicis, a Graecis schismaticis usurpatis atque ab iisdem officiatis, seu etiam in illis quae pure ad ipsos schismaticos pertinent.

Resp. *Haberi pro regula universe accepta et servata*, non licere catholicis communicare in divinis cum haereticis et schismaticis; verum in quibusdam casibus particularibus regula haec aliquas patitur exceptiones, nempe si in eadem ecclesia habeantur *capellae et altaria separata*, quorum aliqua tantum catholicis, alia schismaticis inserviant; *si eiusdem ecclesiae partes sint separatae*, et in una celebrent solum catholici, in altera tantum schismatici: tum promiscuus ecclesiae usus tolerari poterit. Quatenus vero haec deficient, R. P. D. Archiepiscopus mandare poterit suae dioecesis parochis, ut *altaribus portatilibus* litantur iuxta facultates illis in formula impertitas, quasque Sanctitas Sua rursus dare et renovare intendit (S. O. die 1 Dec. 1757; loc. cit.).

4° Quaesitum est: *An graeci schismatici adire possint catholicorum ecclesias, ibique materialiter tantum assistere eorum sacris et divinis?*

Resp. Accessum graecorum non unitorum ad ecclesias catholicorum posse permitti, dummodo iis non administrentur Sacramenta, nec quoquo modo communicent in divinis, nec ad huiusmodi adventum fuerint invitati (S. O. die 22 Sept. 1763).

5° Catholicis regulariter non licet haereticorum aut schismaticorum *concionibus, baptismis et matrimoniis interesse*. Absolute autem non licet, nec per se nec per alios fungi officio *patrini* in baptismis, qui haereticorum filiis ab haereticis ministrantur (S. O. die 10 Maii 1770. — Vicar. Ap. Smirn.).

6° Catholico non licet petere vel accipere *benedictionem nuptialem* a ministro acatholico, licet pars acatholica illud exigat (S. O. die 29 Ian. 1817, — Saxoniae).

7° Catholicis latinis non licet concedere vel permittere, ut in eorum ecclesiis Missam celebrent presbyteri graeci ritus schismatici et haeretici.

8° Catholicis graeci ritus non habentibus catholicam ecclesiam eiusdem ritus, non licet communicare in divinis cum graecis schismaticis et haereticis; quia in casu proposito confugere possunt ad ecclesiam catholicam latinorum, et in defectu sacerdotis catholici ritus graeci, a sacerdotibus latinis Sacramenta suscipere.

9° Confessariis vel sacerdotibus latinis non licet extra casum *extremae necessitatis* administrare sacramentum Poenitentiae graecis catholicis *communicantibus in divinis* cum graecis schismaticis (S. O. die 10 Maii 1753. — Miss. Tenos in Peloponneso).

10° An aliquando absolvi possint schismatici *materiales*, qui in bona fide versantur?

Resp. Cum scandalum nequeat vitari, *Negative*, praeter mortis articulum; et tunc efficaciter remoto scandalo (S. O. die 20 Iul. 1898. *Act. S. Sed.* vol. 31, p. 253 ad I. Plura alia de hac materia vide in Lib. XVII, p. 189 sqq.)

§ VIII. *Altare portatile quoad Regulares.*

832. In Iure canonico insertum est privilegium, quo Fratres Praedicatores et Minores *Altari uti mobili*, et Missam ubique celebrare possunt, idque extra templa et oratoria vel privata vel publica, prout videre est in cap. *In his, De privilegiis*. Verum huiusmodi privilegium hodie *sublatum est* tum a Concilio Tridentino, tum a Clemente XI in Decreto die 15 Dec. ann. 1703 edito, ubi haec habentur:

Quo vero *ad Altare portatile*, iterum inhaerendo declarationibus supradictis, censuit, licentias seu privilegia concessa nonnullis Regularibus in cap. *In his, de privilegiis*, ac per aliquos Summos Pontifices aliis Regularibus communicata, *utendi dicto Altari portatili*, in eoque celebrandi absque ordinariorum licentia in locis, in quibus degunt, *omnino revocata esse* per idem Concilium Tridentinum, atque idcirco eosdem Regulares prohibendos, ne illis utantur, ac mandandum, prout praesentis tenore mandat Episcopis, aliisque Ordinariis locorum, ut contra quoscumque contravenientes, quamvis Regulares, procedant, etiam tamquam Sedis Apostolicae Delegati (Vid. Bened. XIV, *de Sacrif. Missae*, Lib. III, cap. VI,

n. 3 et 4; Const. *Magno*, § 29, et in fine integr. Decr.; Giral-di, tom. 2, p. 719, ubi affertur Decretal. Honorii III, concedentis Prae-dicatoribus et Minoribus dictum privilegium modo revocatum).

Propterea Gregorius XIII, cum Patribus Societatis Iesu Missio-nariis concessit privilegium Altaris mobilis, seu portatilis, Triden-tinae Synodi decreto derogavit (Id. Pontif. ibid. n. 4).

Et advertendum, de huiusmodi indulto Iesuitis concessio, non posse per communicationem ceteros Regulares participare, ut so-lide demonstrat Matteucci cap. X, n. 80, cui consonat cl. Giral-di, tom. III, p. 907-908.

CAPUT III.

Recentiores dispositiones S. Sedis quoad nonnulla festa.

§ I. *Decretum Generale Super Festo Titularium in Ecclesiis et Oratoriis publicis celebrando.*

833. Cum Sacra Rituum Congregatio compererit, nonnullos irrepsisse abusus circa Titularium festa celebranda, sicut in Eccle-siis, ita in Oratoriis publicis, Decreta hucusque evulgata in prae-senti renovans et confirmans, declarat:

I. In quibusvis Ecclesiis publicisque Oratoriis, vel consecratis vel saltem *solemniter* benedictis, relativum Titularis Festum quo-tannis esse recolendum sub ritu duplici primae classis cum octava.

II. Ecclesias autem omnes esse ab Episcopo, nisi consecratae eae fuerint, saltem benedicendas, quemadmodum etiam Oratoria publica, sub formula in Rituali Romano praescripta.

III. Hinc pro Ecclesiis et Oratoriis publicis, ad effectum cele-brandi Titularium festa, illas sacras aedes esse intelligendas, quae pro Missis celebrandis sacrisque aliis, etiam solemnioribus functio-nibus peragendis ab Ordinariis locorum destinatae, vel consecrantur vel solemniter benedicuntur, ut publico fidelium usui libere plus minusve deserviant.

IV. Relativi Titularis Festum a toto Clero, si extiterit, vel a Sacerdote Rectore Ecclesiae aut publico Oratorio addicto, per inte-

grum Officium celebrabitur: secus, in defectu cuiusvis Cleri, per solas Missas iuxta Rubricas.

V. In Oratoriis autem, quae existunt in aedibus Episcopalibus, Seminariis, Hospitalibus, Domibusque Regularium, relativum Titularis Festum non celebrabitur, nisi in casu quo aliqua ex iis consecrata vel benedicta solemniter fuerint.

VI. Denique Sacra Rituum Congregatio mandat, ut nullum ex Oratoriis *privatis* consecretur, aut Benedictione donetur solenni, quae in Rituali Romano legitur; sed ea tantum formula benedicatur, quae pro Domo nova aut loco in eodem Rituali habetur (Die 5 Iun. 1899 N. 4023).

834. Recentius quaesitum est: Utrum Capella principalis Seminariorum solemniter benedicta cum speciali titulo, gaudeat privilegiis, quae competunt Sanctis vel Mysteriis titularibus cuiusvis Ecclesiae, sive Oratorii publici solemniter benedicti, nempe, ut in Oratione *A Cunctis*, et in suffragiis Sanctorum *ad Laudes* et *ad Vesperas* Titularis nominetur?

S. R. C. rescribendum censuit: *Affirmative*, iuxta Decretum n. 4023, diei 5 Iun. 1899, ad V; et n. 4043, diei 27 Iun. 1899, ad I et ad VIII (Die 14 Mart. 1903).

835. Festum Titularis Ecclesiae abbatialis nequit celebrari in parochiis monasterio incorporatis.

R. P. D. Willibaldus Hauthaler, Abbas monasterii ad S. Petrum Salisburgensis, Congregationis Austriacae de S. Ioseph, Ordinis S. Benedicti, ut omnia in Officio Divino rite peragantur, S. Rituum Congregationi sequentia dubia solvenda humillime proposuit; nimirum:

I. An festum Titularis Ecclesiae abbatialis in ecclesiis monasterio incorporatis, praeter Titularem Ecclesiae parochialis, celebrandum sit ritu duplici I^{ae} classis cum Octava, eo quod ibi monachi qua parochi curam animarum exercent?

II. An in Officio, praeter suffragium Titularis Ecclesiae parochialis, in casu dicendum sit etiam illud Titularis Ecclesiae abbatialis?

Et Sacra eadem Congregatio respondendum censuit: *Negative* ad utrumque dubium.

Atque ita rescripsit. Die 26 Ianuarii 1903.

§ II. *Decretum Generale Celebrationis Festorum Patroni loci, Dedicationis ac Tituli Ecclesiae.*

836. Sacra Rituum Congregatio decernit:

I. « Festum praecipui *Patroni loci vel Dioecesis*, si particularis non habeatur, celebrandum esse ab omnibus et singulis de Clero, ad Horas Canonicas obligatis, qui eodem in loco degunt, sub ritu Duplici primae classis a Saeculari cum octava, a Regulari vero sine octava. Quod si plures habeantur in loco Patroni aequae principales, ad singula eorumdem festa, praefato celebranda ritu, omnes, ut supra, similiter tenentur: si vero de eodem Patrono plura sint festa in loco instituta, unum tantum solemnius, id est natalitium, dicti Regulares recolent, nisi sub utroque praecepto sint observanda; tunc enim ad illa ipsimet Regulares adiguntur ».

II. « Eodem ritu Duplici primae classis cum octava celebrari debet festum solemnius *Titularis Ecclesiae* ab iis omnibus e Clero, quibus eadem Ecclesia propria est, aut ratione beneficii, aut ratione subiectionis: adeo ut eodem sub ritu recolendus sit etiam *Titulus Cathedralis Ecclesiae* ab universo Clero totius Dioecesis, sine octava tamen a Regulari ».

III. « Anniversarium vero Dedicationis Ecclesiae eodem sub ritu ab omni Clero recolatur, qui ad eandem Ecclesiam, uti superius dictum est, utpote propriam pertinet. Quod si alicui Dioecesi vel Instituto concessum sit Anniversarium Dedicationis omnium Ecclesiarum uno eodemque die celebrare, omnes et singuli de relativo Clero, quibus indultum favet, dictum festum semel celebrabunt sub ritu Duplici primae classis cum octava, sive Ecclesia propria consecrata, sive benedicta tantum fuerit, cuiuscumque particularis alterius Ecclesiae Dedicationis festo omisso ».

IV. Ad Anniversarium autem quod spectat Dedicationis Cathedralis Ecclesiae, S. R. C. iubet, ut illud celebretur ab universo Clero Saeculari Dioecesis sub ritu Duplici primae classis, in Civitate episcopali cum octava, extra vero sine octava. Idem festum recolent ii tantum ex Clero Regulari, qui in Civitate degunt episcopali, sub ritu Duplici secundae classis sine octava. — Atque ita servari mandavit (Die 9 Iul. 1893. N. 3863).

837. Dubium propositum ab Episcopo Ogdensburgensi *quoad translationem solemnitate externae* Festi Sancti Titularis cuiuslibet Ecclesiae in minoribus locis:

Utrum huiusmodi solemnitas translata in Dominicam, ipsum festum proxime sequentem, gaudeat privilegio unice Missae propriae de eodem Sancto Titulari?

S. R. C. die 22 Febr. 1902 respondit *Negative, nisi constet de expresse atque speciali Indulto Apostolico.*

838. Indultum huiusmodi concessum est ecclesiis Statuum Foederatorum, postulantiibus Emo Cardinali Iacobo Gibbons Archiepiscopo Baltimorensi, aliisque Archiepiscopis praedictorum Statuum Foederatorum Americae Borealis. Hi quippe a Summo Pontifice petierunt, ut ratione habita circumstantiarum eorum locorum, benigne concedere dignaretur Indultum, vi cuius *in quibuscumque* Statuum praedictorum ecclesiis sive in urbibus sive extra, Titulare festum, quando inciderit in diem feriale, transferri valeat *quoad extrinsecam solemnitatem* ad Dominicam proxime insequentem, quemadmodum ibidem concessum fuit pro ecclesiis ruralibus et oppidulorum. Cui quidem supplicationi Leo PP. XIII die 3 Feb. 1903, benigne annuit, quatenus firma manente obligatione celebrandi Missam et persolvendi Officium de eodem Festo, die in Calendario affixa extrinseca eius solemnitas *cum Missa solemniter et Vesperis* transferri possit ad Dominicam proxime insequentem, dummodo non occurrat festum ritus duplicis primae classis, vel Dominica iuxta rubricas privilegiatas (Ex S. C. *de Prop. Fide*; apud *Acta S. Sed.* vol. 35, pag. 613).

§ III. *Decretum Generale Catalogus Festorum,*
quae uti primaria vel secundaria retinenda sunt.

FESTA PRIMARIA IN CALENDARIO UNIVERSALI.

839. § I. Duplicitas primae classis.

Nativitas Domini

Epiphania Domini.

Pascha Resurrectionis.

Ascensio Domini.

Pentecostes.

Festum Corporis Christi.

Immaculata Conceptio, Annuntiatio et Assumptio B. M. V.

Nativitas S. Ioannis Baptistae.

Festum S. Ioseph Sponsi B. M. V.

Festum SS. Apostolorum Petri et Pauli.

Festum Omnium Sanctorum.

Dedicatio propriae Ecclesiae.

Titulus Ecclesiae.

Patronus Principalis Regionis, vel Dioecesis, aut loci.

§ II. Duplicia Secundae Classis.

Circumcisio Domini.

Festum SS. Trinitatis.

Purificatio B. Mariae Virginis.

Visitatio B. Mariae Virginis.

Nativitatis B. Mariae Virginis.

Dedicatio S. Michaelis Archangeli.

Natalitia Undecim Apostolorum.

Festa Evangelistarum.

Festum S. Stephani Protomartyris.

Festum SS. Innocentium Martyrum.

Festum S. Laurentii Martyris.

Festum S. Annae, Matris B. M. V.

Festum S. Ioachim, Patris B. M. V.

§ III. Duplicia Maiora per Annum.

Transfiguratio Domini.

Dedicatio Basilicae SSmi Salvatoris.

Dedicatio S. Mariae ad Nives.

Festum SS. Angelorum Custodum.

Dedicatio Basilicarum SS. Petri et Pauli Apostolorum.

Festum S. Barnabae.

Festum S. Benedicti Abbatis.

Festum S. Dominici Conf.

Festum S. Francisci Conf.

Festum Patronorum minus Principalium.

§ IV. Alia Duplicia per Annum.

Dies Natalitia, vel quasi Natalitia uniuscuiusque Sancti.

Pro Aliquibus Locis.

S. Gabrielis Archangeli.

S. Raphaelis Archangeli.

Dies Natalitia, vel quasi Natalitia uniuscuiusque Sancti.

Commemoratio Sanctorum, quorum Corpora vel Reliquiae in Ecclesiis Dioeceseos asservantur.

FESTA SECUNDARIA

IN CALENDARIO UNIVERSALI.

§ I. Duplicia primae Classis.

Sacratissimi Cordis Iesu.

§ II. Duplicia secundae Classis.

Festum SSmi Nominis Iesu.

Festum Inventionis Sanctae Crucis.

Festum Pretiosissimi Sanguinis D. N. I. C.

Solemnitas SSmi Rosarii B. M. V.

Festum Patrocinii S. Ioseph.

§ III. Duplicia Maiora.

Exaltatio S. Crucis.

Duo Festa Septem Dolorum B. M. V.

Commemoratio B. M. V. de Monte Carmelo.

Festum SSmi Nominis B. M. V.

Festum de Mercede B. M. V.

Praesentatio B. M. V.

Apparitio S. Michaelis Archangeli.

Decollatio S. Ioannis Baptistae.

Cathedra S. Petri Apostoli utraque.

Festum eiusdem ad Vincula.

Conversio et Commemoratio S. Pauli Apostoli.

Festum S. Ioannis ante Portam Latinam.

Pro Aliquibus Locis.

Officia Mysteriorum et Instrumentorum Passionis D. N. I. C.
SSmi Redemptoris.

Sanctae Familiae Iesu, Mariae, Ioseph.

Purissimi Cordis Mariae.

Desponsationis, Maternitatis, Puritatis, Patrocinii B. M. V.

Translationis Almae Domus B. M. V.

Expectationis Partus B. M. V.

B. M. V. Auxilii Christianorum.

Prodigiorum B. M. V.

Apparitionis B. M. V. Immaculatae.

Manifestationis B. M. V. Immaculatae, a sacro numismate.

Commemoratio Omnium Sanctorum Summorum Pontificum.

Item alia quaecumque Festa sive Domini, sive B. M. V. sub aliquo peculiari titulo, sive Sanctorum, praeter eorundem natalem diem, uti Inventionis Corporum, Translationis, Receptionis, Patrocinii et hisce similia.

Die 22 Augusti, 1893.

Facta postmodum SSmo Domino Nostro Leoni Papae XIII, de his omnibus relatione per me ipsum infrascriptum Cardinalem Praefectum, Sanctitas Sua Duplicem Catalogum, prouti superius extat, approbavit ac vulgari praecepit; elevato ad ritum duplicem maiorem, una cum Festo Dedicationis Basilicae SSmi Salvatoris, Festo etiam Dedicationis Basilicarum SS. Petri e Pauli Apostolorum.

Die 27 iisdem mense et anno.

L. ✠ S.

C. Card. ALOISI-MASELLA, S. R. C. Praef.

VINCENTIUS NUSSI, *Secret.*

(N. 3840. Vid. *Suffragium* in IV volum. super allato Decreto, p. 376).

Praefata distinctio inter festa primaria et secundaria respicit etiam duplicia *minora* et *semiduplicia*, tam in occurso quam in concursu et in repositione N. 3837; Vid. *Suffragium* in IV vol. pag. 402.

CAPUT IV.

De custodia SS. Eucharistiae.

840. De custodia SS. Eucharistiae Innocentius III ita decrevit: Statuimus, ut in cunctis ecclesiis Chrisma et Eucharistia sub fideli custodia, clavibus adhibitis, conserventur, ne possit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia, vel nefaria exercenda. Si vero is, ad quem spectat custodia, eam incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur, et si per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, graviori subiaceat ultioni (Lib. III Decretal. tit. 44, cap. I, *Statuimus*).

841. Priscum hunc morem asservandi in Sacratio SS. Eucharistiam, confirmavit Tridentinum sess. XIII, cap. VI.

Sub simili diligentia et poena praecipitur custodia sacri Chrismatis, idest Olei mixti balsamo benedicti ab Episcopo pro Sacramento Confirmationis, ac Olei simplicis ab eodem Episcopo benedicti pro Sacramento Extremae Unctionis (Reiff. eod. tit. n. 1).

842. Cum vero poena hic statuta contra delinquentes circa custodiam Eucharistiae, non extendatur ad Regulares exemptos, attendenda sunt animadversa a Benedicto XIV (Lib. IX, cap. XV, *de Synod. Dioec.* n. 4) qui docet: Et primo quidem Regulares, delinquentes contra Decretalem Innocentii III *in cap. de custod. Eucharistiae* non solum a suo Superiore Regulari, sed etiam ab Episcopo, cui tanti Sacramenti cura debet potissimum incumbere, corrigi et puniri possunt; sicuti, approbante Innocentio XIII, die 8 Ian. 1724 rescriptum fuit a S. Congregatione Ep. et Regul., cuius Decretum refertur in *Appendice* ad citatam Synodum Neapolitanam, habitam a Cardinali Pignatello, n. 20.

843. Huc etiam spectat causa et modus exponendi SS. Eucharistiam in ecclesiis eorundem Regularium, quibus non licet eam exponere, nisi ex causa publica ab Ordinario loci approbata (S. C. C. 17 Aug. 1630, apud Bened. XIV, *ibid.*).

Ex causa vero privata possunt Regulares exponere SS. Eucharistiam, dummodo a tabernaculo non extrahatur, sed in Pyxide

velata in aperto eiusdem tabernaculi ostiolo collocetur (S. C. Ep. et Reg. 9 Dec. 1602, apud Bened. XIV, Instit. 30, § *Quae hucusque*).

844. In ecclesiis *parochialibus* omnino servandum est Eucharistiae Sacramentum. In ecclesiis autem (*saecularibus*) quae parochiales non sunt, retineri non potest absque praesidio Apostolici indulti, vel memorabilis consuetudinis, quae huiusmodi indulti praesumptionem inducit (Bened. XIV, Const. *Quamvis iusto*, 30 Apr. 1749 § 24; S. Congr. Conc. in *Caiacen.* 12 Ian. 1630).

845. SS. Eucharistia asservari etiam potest permanentemente in ecclesiis *Cathedralibus*, sed extra Altare maius propter functiones pontificales, quae fiunt versis ad illud renibus, *ex decreto S. Congr. Ep. et Reg. in Lucensi* 10 Febr. 1579, et in *Casertana* 29 Nov. 1594; et vid. Decr. authent. N. 3335.

846. Item ex decreto Tridentini *cap. X, sess. 25 de Regul.* asservari potest Sanctissimum Christi Corpus in ecclesiis *Monialium*, non tamen intra chorum, vel septa monasterii, *sed in ecclesia publica*, non obstante quocumque indulto, aut privilegio.

847. SS. Eucharistia asservari etiam potest in ecclesiis *Regularium*, ut universalis praxis probat, quia censentur *parochiales* respectu Regularium in monasterio degentium, ac praeterea in ipsa monasterii legitima fundatione huiusmodi privilegium reputatur concessum, Vid. *Decr. auth. S. R. C. N. 2123 ad 26.*

848. Ecclesiae *Collegiatae*, quae parochiales non sunt, SS. Eucharistiam asservandi facultate non gaudent (S. C. Conc. 7 Sept. 1652; Adone, lib. III, n. 1599; Schmalz. Pars V, tit. 44, n. 21.).

849. SS. Eucharistiae Sacramentum nequit pariter asservari, *absque beneplacito Apostolicae Sedis*, in ecclesiis seu Oratoriis Tertiariarum, Confraternitatum, Conservatoriorum puellarum vel mulierum, quae non sunt approbata a S. Sede, ut constat ex declarationibus Romanarum Congregationum, quae citantur a Giraldis, tom. I, p. 447; Schmalz. ibid. n. 19; Adone, loc. cit. n. 1600; et vid. Decret. supra relatum S. R. C. in *Nivernen.*

850. Idem dicendum de ceteris ecclesiis non parochialibus; nam in his etiam nullo modo licitum est Sanctissimum asservare, nisi cum licentia Sedis Apostolicae, cum Ordinario non sit permissum contra canones ire, ceu pluries resolvit S. Congregatio (Card.

Petra *apud Nouv. Rev. Théol.* tom. 7, p. 496; Schmalz. *ibid.* n. 22).

851. Verum huiusmodi prohibitio quoad ecclesias non parochiales, non ita intelligenda est, ut excludatur *immemorabilis consuetudo*, ubi viget, illud asservandi etiam in dictis ecclesiis; nam S. Congregatio Concilii die 27 Apr. 1709 expresse declaravit: SS. *Eucharistiae Sacramentum conservari potest in ecclesiis, etiam non parochialibus, si ab immemorabili fuerit in iisdem asservatum.* Quod multo ante indicaverat etiam S. Congregatio Ep. et Regul. sub die 13 Oct. 1620 hoc decreto: SS. *Eucharistiae Sacramentum asservandum est uno tantum in loco cuiuscumque ecclesiae, in qua custodiri DEBET, POTEST, aut SOLET.* — Per illud enim verbum *Debet* denotatur ecclesia parochialis, cum in hac adsit praeceptum continuo illud asservandi, ut supra dictum est. Per illud verbum *Potest*, denotatur ecclesia, in qua continuo asservari potest ex speciali Sedis Apostolicae indulto. Per illud tandem verbum *Solet*, denotatur ecclesia, in qua assidue asservatur *ex consuetudine immemorabili*, aut centenaria, ut inter alios animadvertit P. Cavalieri (Giraldi, tom. I, p. 447, sect. 620; Adone, lib. III, n. 1605).

852. Collige, non esse quidem in potestate Episcopi concedere licentiam asservandi *permanentiter* SS. Eucharistiam in ecclesiis non parochialibus; esse autem in sua potestate eandem licentiam impertire *ad tempus*, prout etiam constat ex declaratione S. Congr. Concilii diei 12 Aug. 1747, resolventis, in Confraternitatum ecclesiis de sola Episcopi licentia et *per tempora ab ipso praefinita*, publicae venerationi exponere licet SS. Sacramentum (Vid. Adone, lib. III, n. 1600; Santi, lib. III Decretal. tit. 44, p. 363).

853. Ratio, cur in ecclesiis parochialibus asservari constanter debeat, ex dispositione iuris communis, SS. Eucharistia, facile intelligitur; ut scilicet Parochus semper praesto sit ad deferendum sacrum Viaticum moribundis, et ad distribuendam SS. Communionem fidelibus, qui extra sanctum Missae Sacrificium eam petunt. Hinc Rituale Romanum ita monet Parochum seu Sacerdotem:

Curare porro debet, ut perpetuo aliquot particulae consecratae eo numero, qui usui infirmorum et aliorum fidelium Communioni satis esse possit, conserventur in Pyxide ex solida

decentique materia, eaque munda, et suo operculo bene clausa, albo velo cooperta, et quantum res feret, ornato in tabernaculo clave obserato. — Hoc autem tabernaculum conopeo decenter opertum, atque ab omni alia re vacuum, in Altari maiori vel in alio, quod venerationi et cultui tanti Sacramenti commodius ac decentius videatur, sit collocatum... (Tit. IV, cap. I, de SS. Euchar. Sacramento, n. 5, 6).

854. Pertinet etiam ad SS. Eucharistiae custodiam illius *renovatio*, ad avertendum periculum corruptionis specierum sacramentalium. Quapropter Eucharistia quae asservatur in tabernaculo, a *Graecis* renovanda est singulis octo vel quindecim diebus, ex Constit. Innocentii IV, incip. *Sub Catholicae*, 6 Martii 1254, et Clementis VIII *Sanctissimus*, 31 Aug. 1595; a *Latinis* vero differenda non est renovatio ad quindecim dies, sed quolibet octiduo, vel die Dominica, vel feria quinta, ex S. Congr. Ep. et Reg. in *Ravennaten*. 5 Apr. 1573. S. Carolus Borromaeus aiebat, consultius renovandam esse feria quinta; quippe quia tali die Iesus Christus hoc Sacramentum instituit (Vid. Giraldi, tom. I, p. 447; Santi, lib. III, p. 363).

855. *Tabernaculum* SS. Sacramenti in ecclesiis *Cathedralibus* non debet esse, ut supra dictum est, in Altari maiori: at in *Parochialibus* et *Regularibus* ecclesiis debet esse in Altari maiori regulariter, tamquam digniori (S. C. Ep. et Reg. 28 Nov. 1594, apud Adone, loc. cit. n. 1608).

856. In Concilio Mediolanensi IV, Pars II ita statuitur: *Tabernaculum* ligneum aliave materia constans, in quo SS. Eucharistia conservatur, *Conopeo* decenti pro ecclesiarum facultate, locique dignitate, contextum sit; atque bene praeterea tutoque clausum, atque ita quoque aptatum, ut inde SS. Sacramentum commode depromi possit, neque super Altare propterea ascendi necesse sit. Vacuum etiam sit a Reliquiis, vasculo Olei infirmorum, atque inani alio vase, ut omnino Sacra Eucharistia cum suo vase in eo dumtaxat conservetur; aliud praeterea nihil (Apud Adone, ibid. n. 1609).

857. Quoad usum *Conopei*, Archiepiscopus S. Iacobi de Cile S. Rit. Congregationi exponebat, in ecclesiis suae Archidioeceseos usum ab antiquo tempore vigere non cooperiendi Conopeo Tabernaculum, in quo asservatur SS. Eucharistiae Sacramentum, sed intus

tantum velo pulchriori serico, saepe etiam argento aut auro intexto ornari; hinc declarari petiit: Num talis usus tolerandus sit, vel potius exigendum, ut Conopeum ultra praedictum velum, vel sine eo, apponatur iuxta praescriptum in Rituali Romano?

S. Congregatio, die 28 Apr. 1866, respondit: *Usus veli praedicti tolerari posse, sed Tabernaculum tegendum est Conopeo iuxta praescriptum Ritualis Romani* (N. 3150).

858. *Aliae declarationes quoad Conopeum.* Quaesitum est:

1.º Num Tabernaculum, in quo reconditur SS. Sacramentum Conopeo cooperiri debeat, ut fert Rituale? Et S. R. Congregatio, respondit: *Affirmative.*

2.º Num Conopeum istud confici possit ex panno, sive gossypio, sive lana, sive cannabe contexto? Resp. *Affirmative.*

3.º Cuiusnam coloris esse debeat? aliis opinantibus, ut Baruffaldus, Conopeum debere esse coloris albi, utpote convenientis SS. Sacramento, aliis autem, ut Gavantus, eiusdem coloris, cuius sunt pallium Altaris, et cetera paramenta pro temporis festique ratione, praeter colorem nigrum, qui mutatur in colore violaceo in exequiis defunctorum. Resp. *Utramque sententiam posse in praxim deduci, maxime vero sententiam Gavanti, quae pro se habet usum ecclesiarum Urbis* (Die 21 Iul. 1855. N. 3035 ad 10).

859. Quamvis Tabernaculum SS. Sacramenti argento, auro, vel alia pretiosa materia confectum sit, non ideo a generali obligatione, iuxta praescriptum Ritualis Romani, illud tegendi Conopeo est immune (S. R. C. die 7 Aug. 1880. N. 3520).

860. Postulatum est: An servari possit *consuetudo* non adhibendi conopeum quo tegi debet tabernaculum ubi asservatur SSSmum Eucharistiae Sacramentum?

S. R. C. die 1 Iul. 1904 respondendum censuit: *Negative*, et servantur *Rituale Romanum et Decreta*, quae nos supra retulimus.

861. *Casus, in quo usus Conopei prudenti arbitrio Episcopi committitur.* Rmus Vicarius Apostolicus utriusque Guineae exposuit, in regionibus Guinearum Tabernaculum Conopeo decoratum, varii generis insectis indecenter pollutum saepe saepius reperiri, ita ut etiam quando aperitur, insecta in Tabernaculum ipsum penetrent; propterea exquisivit, utrum in casu permittere possit,

ut SS. Eucharistiae Sacramentum recondi queat in Tabernaculo, quin Conopeo adornetur? Et S. R. Congregatio, die 27 Iulii 1878, rescribendum censuit: *Prudenti arbitrio Ordinarii, qui provideat, attentis loci conditionibus* (N. 3456).

862. Iuxta decreta vetitum est in Exequiis et Missis cantatis *de Requie* nigro panno et pallio eiusdem coloris ornare altare in quo asservatur SS. Eucharistiae Sacramentum. Quod si idem SS. Sacramentum asservetur vel in maiori altari ecclesiae, vel in unico altari, aliis deficientibus, in huiusmodi casu, sacri Tabernaculi saltem Conopeum esse debet violacei coloris (S. R. C. 1 Dec. 1882; N. 3562).

863. Ubi SS. Sacramentum in Ecclesia rurali semper asservatur, Sacerdos *tenetur ibi ad residentiam et ad quotidianam Missae celebrationem* vel per se vel per alium Sacerdotem (Die 16 Mart. 1833. N. 2700).

864. Ab Archiepiscopo Compostellano propositum fuit solvendum hoc dubium:

Quum in pastorali visitatione Orator ipse deprehenderit, in multis filiabus Ecclesiis (seu Oratoriis) alicuius Paroeciae SS. Eucharistiam asservari, ubi Missa celebratur *tantummodo Dominicis, et quando sacrum Viaticum ad aegrotos ferendum desumitur*; reliquo vero temporis spatio nemo illuc accedit, praeter Aedituum ad alendam lampadem, ianuis clausis ceteroquin manentibus; hinc quaeritur:

An SSmum Eucharistiae Sacramentum in iisdem Ecclesiis ita servandum permitti possit?

Sacra Rituum Congregatio die 15 Nov. 1890 respondit: *Negative, nisi per aliquot diei horas aditus pateat Fidelibus SSmam Eucharistiam visitare cupientibus* (N. 3739 ad 1).

Consuetudo asservandi SS. Sacramentum *in duobus aut tribus Altaribus*, et nonnunquam, occasione novemdialis aut alicuius Festivitatis, transferendi etiam in aliud Altare diversum ab illis, in quibus ordinarie asservatur, tolerari nequit (Die 14 Mart. 1861. N. 3104 ad 13).

865. SS. Sacramentum servandum est in uno *tantum* Altari designando ab Episcopo (Die 21 Iul. 1696. N. 1946 ad 3).

866. SS. Sacramentum in Corporali tantum involutum asseruari nequit, etiamsi timeatur periculum, quod a furibus vas cum sacris speciebus diripiatur; sed Episcopus curet ut Sacra Eucharistia custodiatur, et praesertim provideat, quatenus in quavis Ecclesia, ubi SS. Sacramentum retinetur, numquam desit custos, qui prope eam commoretur, prouti ab ecclesiasticis praescriptionibus sancitum est (Die 17 Febr. 1881. N. 3527).

867. *Claves* Tabernaculi nec relinqui debent in Sacristia, nec a laico servari, sed a solo Sacerdote. In Parochialibus eas retinere debet Parochus, privative quoad alios, ceu resolvit S. Congregatio Concilii in *Asculana*, 25 Iun. 1689, et in *Neapolitana*, 14 Nov. 1693. In Ecclesiis vero non parochialibus claves retinentur a Cappellanis seu Rectoribus, numquam autem a Monialibus et laicis (Vid. Adone, lib. III, n. 1622; Collect. Emi Bizz. pag. 34; Schmalz. pars V, tit. 44, n. 28; Decr. auth. S. R. C. N. 3448 ad 6).

868. a) *Lampades* coram SS. Sacramento plures, vel saltem una, die noctuque perpetuo colluceat (Rit. Rom. De SS. Euchar. Sacram. tit. IV, n. 6).

b) *Lampas* retinenda est intra et ante Altare SS. Sacramenti, ut continuo ardeat; et mos illam retinendi longe ab Altari reprobatur (Die 22 Aug. 1699. N. 2033).

c) *Lampas* coram SS. Sacramento ardens extinguí potest ad obtinendas tenebras pro Religiosis in Choro se flagellantibus, suppleto alio lumine extra Altare ocluso (Die 24 Mart. 1860. N. 3099 ad 2).

d) *Lampas* coram SS. Sacramento ardens, velo cooperiri potest, praecavendi humoris causa (Die 16 Sept. 1865. N. 3137 ad 2).

e) *Lampas* coram SS. Sacramento ardens sustentari licet tam per brachium ex metallo parieti infixum ad similitudinem cornucopiae, quam ope chordularum, dummodo intra et ante Altare continuo ardeat; et haec lampas ex vitro colorato esse potest (Die 2 Iun. 1883. N. 3576 ad 4 et 5).

869. Quatenus *Olea* adhiberi debeant vel possint ad nutriendam *lampadem* ante SS. Eucharistiae Sacramentum, declaratur in sequenti dispositione.

Nonnulli Rmi Galliarum Antistites, serio perpendentes, in multis suarum Dioecesium ecclesiis difficile admodum, et nonnisi magnis

sumptibus comparari posse oleum Olivarum ad nutriendam diu noctuque saltem unam lampadem ante SS. Eucharistiae Sacramentum, ab Apostolica Sede declarari petierunt, utrum in casu, attentis difficultatibus et ecclesiarum paupertate, oleo Olivarum substitui possint alia olea, quae ex vegetalibus habentur, ipso non excluso petroleo.

Sacra porro Rituum Congregatio, etsi semper sollicita, ut etiam in hac parte quod usque ab Ecclesiae primordiis circa usum olei ex Olivis inductum est, ob mysticas significationes retineatur; atamen silentio praeterire minime censuit rationes ab iisdem Episcopis prolatas; ac proinde... omnibus accurate perpensis ac diligentissime examinatis, rescribendum censuit:

Generatim utendum esse oleo Olivarum; ubi vero haberi nequeat, remittendum prudentiae Episcoporum ut lampades nutriantur ex aliis oleis quantum fieri possit vegetalibus ». Die 9 Iulii 1864.

Summus Pontifex Pius IX sententiam S. Congregationis ratam habuit et confirmavit. Die 14, iisdem mense et anno (N. 3121).

870. *Lumina ex oleo* substitui nequeunt luminibus cereis in Expositione SS. Sacramenti (Die 27 Iun. 1868. N. 3173).

871. *Lumina ex oleo*, quae mensae Altaris immineant et ardeant etiam tempore Sacrificii, in Ecclesiis permitti nequeunt (Die 20 Iun. 1899. N. 4033 ad 6).

Decretum Generale. De quibusdam Iuribus Episcopalibus relate ad divinum Cultum.

872. Sacra Congregatio Rituum die 31 Martii 1821 *Decretum generale* edidit, a Summo Pontifice Pio VII sub die 3 Aprilis eiusdem anni approbatum, quo plura resolvuntur, *iura Episcopalia et divinum cultum concernentia*, et est ut sequitur:

Quum abusus nonnulli sensim irrepsisse conspiciantur tum *adversus Episcopalia iura*, tum *contra Divini Cultus disciplinam*, licet alias per S. R. C. de iis fere omnibus edita fuerint decreta; ne in dies magis invalescant, eiusdem S. Congregationis Secretarius, pro sui muneris officio, dubia quae sequuntur, Emis et Rmis PP. in ordinario Conventu enodanda proposuit, videlicet:

1. An in ecclesiis Regularium, aliisque ecclesiis exemptis, recitandae sint *Collectae* ab Ordinario loci praescriptae? Resp. *Affirmative*.

2. An liceat Clero earundem ecclesiarum ab iis recitandis cessare pro lubitu, antequam Ordinarius id insserit? Resp. *Negative*.

3. An, iubente Ordinario, ut quibusdam Solemnitatibus, vel in alio peculiari casu, sonus Aeris Campani omnium ecclesiarum edatur, praefatae ecclesiae, quantumvis exemptae, eius mandato parere teneantur? Resp. *Affirmative*.

4. An praeter consuetas, usuque receptas SANCTISSIMI SACRAMENTI expositiones, extraordinariae quoque in ecclesiis exemptis fieri possint absque licentia Ordinarii? Resp. *Negative, et serventur Decreta hac super re pluries edita*.

5. An liceat in expositione SANCTISSIMI SACRAMENTI lumen aliquod eo artificio collocare a parte postica Sphaerae, ut recta illuceat in ipsam Sacratissimam Hostiam, quae exinde lucida appareat? Resp. *Negative, et servetur Instructio iussu s. m. Clementis PP. XI, evulgata die 21 Ianuarii 1705 pro Expositione SANCTISSIMI SACRAMENTI, occasione Orationis quadraginta Horarum § VI*.

6. An toleranda, vel eliminanda sit consuetudo, quae in dies invalescit, superimponendi Sanctorum Reliquias, pietasque Imagines Tabernaculo, in quo AUGUSTISSIMUM SACRAMENTUM asservatur, ita ut idem Tabernaculum pro basi inserviat? Resp. *Assertam consuetudinem, tanquam abusum eliminandum omnino esse*.

7. An liceat titulo specialis devotionis Litaniis Sanctorum, vel Lauretanis, aliquem versiculum addere; vel novas Litanias, de quarum adprobatione Ordinario nullatenus constet, in ecclesiis canere, vel recitare? Resp. *Negative, et serventur omnino Decreta Sacrae Congregationis; curentque Ordinarii colligere, et vetare formulas quascumque tam impressas, quam manuscriptas Litaniarum, de quarum approbatione non constat* (N. 2613).

873. Cum iuxta Decretum Generale mox relatum in responsione ad dubium 6, eliminanda sit consuetudo apponendi Sanctorum Reliquias, piisque Imagines super Tabernaculo, in quo SS. Eucharistiae Sacramentum asservatur, adeo ut ipsum Tabernaculum inserviat pro basi, dubitatum est:

An hoc Decretum valeat etiam pro Reliquiis SS. Crucis, vel alterius Instrumenti Dominicae Passionis publicae venerationi expositi? Et S. R. Congr. die 12 Martii 1836 respondit: *Affirmative* (N. 2740 ad 1).

874. Hic addenda est sequens declaratio circa *vas florum* ante ostiolum Tabernaculi. In una *Congregationis Montis Coronae* quaesitum est:

An ante ostiolum Tabernaculi SSmi Sacramenti retineri possit *vas florum, vel quid simile*, quod praedictum occupet ostiolum cum Imagine Domini Nostri in eodem insculpta? S. Rit. Congr. die 22 Ian. 1701, respondit: *Negative: posse tamen in humiliori, et decentiori loco* (N. 2067 ad 10). — Item neque potest ante idem ostiolum collocari Reliquia alicuius Sancti, et contraria consuetudo, tamquam abusus, est eliminanda (Decr. 6 Sept. 1845. N. 2906).

875. *Improbatur usus cuiusdam machinae pro elevando et deponendo Ostensorio*. Sacrae Rituum Congregationi proposita fuit super re petitio artificis Taurinensis Ioseph Rua, ut admitti possit usus cuiusdam machinae ab ipso constructae, cuius ope elevaretur ac deponeretur Ostensorium, dum salutaris Hostia populo adoranda exponitur. Emi Patres, re accurate perpensa, unanimi suffragio responderunt: *Negative* (Die 7 Iulii 1877. N. 3425).

CAPUT V.

De Expositione SS. Sacramenti.

876. I. Quia ad SS. Eucharistiae maiorem venerationem confert, ne passim, et sine causa, publicae fidelium adorationi exponatur, propterea S. Congregatio Concilii die 17 Augusti 1630 decrevit: *Non licere Regularibus, etiam in eorum propriis Ecclesiis, Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum publice adorandum exponere, nisi ex causa publica, quae probata sit ab Ordinario. Ex causa autem privata posse, dummodo Sanctissimum Sacramentum e tabernaculo non extrahatur, et sit velatum, ita ut ipsa sacra Hostia videri non possit* (Bened. XIV, de Syn. dioec. lib IX, cap. XV, n. 4; Inst. 30, n. 10 sq. et vid. relata in superiori capite).

II. Eisdem verbis rem declaravit Sacra Rituum Congregatio in *Savonen.* die 31 Maii 1642 (N. 800). Et si Episcopus licentiam impertiatur, haec sufficit, quin alia a Parocho petenda sit (Die 9 Iulii 1657. N. 1026).

III. At Regulares, in *Solemnitate et intra Octavam Corporis Christi*, possunt inter Missarum solemnias et ad Vesperas SS. Sacramentum exponere absque licentia Ordinarii (Die 20 Apr. 1641 N. 753).

IV. Episcopus, concedendo licentiam exponendi SS. Eucharistiae Sacramentum, non potest ad libitum conditionem apponere requirendi *consensum Parochi* (Die 4 Sept. 1751. N. 2416).

V. In Expositione SS. Sacramenti in Vesperis ad *Magnificat* thurificari tantummodo debet Altare maius, in quo SS. Sacramentum expositum est, non autem alia Altaria, licet alibi SS. Sacramentum asservetur (Die 7 Maii 1746. N. 2390 ad 6).

VI. In Expositione SS. Sacramenti *pallium Altaris et Conopeum semper esse debent coloris albi*, etiam si expositio fiat in Dominica Pentecostes et duabus sequentibus feriis (Die 9 Iul 1678. N. 1615 ad 7; et die 19 Dec. 1829. N. 2673).

VII. Ob expositionem SS. Sacramenti, in *Missa votiva* de eodem SS. Sacramento vel de festo duplici non potest dici *Credo*, nisi illud dicendum sit ob aliam rationem (Die 2 Dec. 1684. N. 1743 ad 3).

VIII. Coram SS. Sacramento exposito, sed velato, vel in Pyxide, in Missa lecta omnes genuflexiones observari debent, quae alias fiunt coram SS. Sacramento publice exposito, et non velato (Die 22 Dec. 1753. N. 2427 ad 10; et vid. N. 2769 III ad 3).

IX. In Altari expositionis SS. Sacramenti *Cruz* tempore Sacrificii collocari potest; hoc autem non est de praecepto, sed quae libet Ecclesia relinquitur in sua praxi (Die 2 Septembris 1741 N. 2365 ad 1).

X. Super Altare expositionis SS. Sacramenti non sunt collocandae *Reliquiae Sanctorum* (Decr. eod. ad 1).

XI. In Altari expositionis SS. Sacramenti Missa, si sit de die, celebrari debet in *paramentis coloris officio convenientis* (Die 29 Ian. 1752. N. 2417 ad 3).

XII. Ante SS. Sacramentum expositum in Throno, sed *velo coopertum*, Chorus seu Clerus recitans Horas canonicas *sedere potest tecto capite cum bireto*; sed laudandus est, si sedeat detecto capite (Die 10 Sept. 1796. N. 2552 ad 1),

XIII. Tolerari potest consuetudo, quod Clerus et populus, dum SSimum Sacramentum expositum manet, sedeant; secluso scandalo aut irreverentia (Die 28 Iul. 1876. N. 3408 ad 3),

XIV. Expositio SS. Sacramenti in nocte Nativitatis Domini *non probatur*, utpote extra communem Ecclesiarum consuetudinem (Die 17 Sept. 1783. N. 2528 ad 4).

XV. In *expositione et repositione* SS. Sacramenti non est adhibendum a Sacerdote vel Diacono velum humerale, *si in eodem Altari* extat tabernaculum, in quo asservatur; si vero in diverso Altari extat tabernaculum, velum adhibendum est (Die 16 Dec. 1828. N. 2669 ad 2).

XVI. Exposito SS. Sacramento, si canitur Missa *pro quacunque tribulatione*, et statim sequuntur Litaniae, Benedictio, et Repositio SSmi Sacramenti, omnia in *paramentis violaceis* sunt peragenda: si vero Missa non habeatur, sed tantum preces, tunc in Expositione et Repositione SSmi Sacramenti color albus est adhibendus (S. R. C. 27 Iun. 1868. N. 3173 ad 3).

XVII. *Quum Expositio et Repositio SS. Sacramenti fit immediate ante et post Missam seu Officium*, ita ut celebrans eiusque ministri ab altari non recedant, licitum est retinere Conopeum et altaris paramenta coloris, quem exigit Officium diei (S. R. C. die 1 Dec. 1882. N. 3559).

XVIII. Quando SS. Sacramentum in ara maiori Cathedralis ecclesiae publice et solemniter exponitur non est removendum Baldachinum de throno Episcopali, etsi Episcopus pro sacris functionibus peragendis super thronum ipsum non sedeat, sed retineri potest ad ornamentum ecclesiae (S. R. C. 19 Iun. 1875. N. 3360 ad 3).

XIX. Instructio Clementina iubet *statuas seu imagines non esse apponendas in altari, in quo SS. Sacramentum est expositum*, et Sacramentum ipsum exponendum est sub throno in loco eminentiori (S. R. C. 23 Apr. 1873. N. 3349).

XX. In expositione SS. Sacramenti sive pro Oratione quadraginta Horarum, sive alia quavis de causa, amovendae omnino sunt

tres tabellae ab altari expositionis, quas Rubricae ad Celebrantis commoditatem exigunt in Missae celebratione (S. R. C. 20 Dec. 1864. N. 3130 ad 3).

XXI. Generatim permittendus non est usus palam exponendi SS. Sacramentum *antequam illucescat aurora, et illud reponendi tempore nocturno* (S. R. C. 27 Sept. 1864. N. 3124 ad 6).

XXII. Concionatores *stare semper debent capite detecto* cum concionem habent coram SS. Sacramento exposito, licet SS. Sacramentum sit velo serico obductum (S. R. C. 23 Sept. 1837 ad N. 2769 ad 2, et vid. N. 488 ad 4).

XXIII. Sustineri potest praxis, ubi vigeat, *pias pecuniae collectiones* faciendi in ecclesiis, in quibus SS. Sacramentum est publicae adorationi expositum, *iuxta tamen ecclesiae ianuam, et absque rumore* (S. R. C. 31 Aug. 1867. N. 3157 ad 10).

Commemoratio SSmi Sacramenti.

877. a) Dum Missa cantatur coram Venerabili Sacramento in altari exposito, *debet fieri commemoratio* de Venerabili post alias omnes orationes *de praecepto*, sed ante orationes ab Episcopo imperatas, si quae habentur (S. R. C. 18 Sept. 1877. N. 3436 ad 3). In Missis autem *privatis omittitur dicta oratio* in festis primae et secundae classis (Ead. S. C. 2 Dec. 1684. N. 1743 ad 4).

b) In Missis *solemnibus* celebrandis in festis *primae et secundae classis* Commemoratio SS. Sacramenti fieri debet *sub unica conclusione* (Die 23 Iun. 1737. N. 2323 ad 1).

c) Quando Missa cantatur coram SS. Sacramento in Festis *primae et secundae classis* *occurentibus in Dominica*, *Commemoratio* SS. Sacramenti coniungenda est Commemorationi Dominicae (Die 3 Mart. 1761. N. 2461 ad 3).

d) Item in *Dominicis privilegiatis primae et secundae classis* facienda est sub unica conclusione cum Oratione Dominicae (Die 27 Ian. 1778. N. 2509 ad 1).

e) *Dubium.* *Commemoratio* SS. Sacramenti facienda in Missa coram Sanctissimo exposito, servatis Rubricis, non excluditur in Festis Domini, iuxta Decreta, dummodo non versetur in eodem Mysterio; *quaeritur* :

An praedicta Commemoratio omittenda sit in Festis et infra Octavas Nativitatis, Epiphaniae, Paschatis, Ascensionis, Circumcisionis, et Transfigurationis Domini; itemque in Festis SS. Nominis Iesu, SS. Redemptoris, et Passionis Domini, prouti ex Decretis omittitur in Festis SS. Cordis Iesu et Pretiosissimi Sanguinis?

S. Rituum Congregatio die 3 Iulii 1896 rescribendum censuit:

Commemorationem Sanctissimi Sacramenti, *ob identitatem Mysterii*, solummodo omittendam esse in Festis *Passionis, Crucis, SS. Redemptoris, SS. Cordis Iesu, et Pretiosissimi Sanguinis* (N. 3924 ad 4).

f) Commemoratio SS. Sacramenti omnino omittitur durante Expositione *ex causa privata* (S. R. C. die 20 Nov. 1903; et vid. N. 2390 ad 5 Varsavien.).

878. In benedicendo populum cum SS. Sacramento, *Celebrans nihil dicere, cantores et musici nihil quoque canere interim debent* ad praescriptum Ritualis Romani et Caeremonialis Episcoporum, non obstante quacumque contraria consuetudine (S. R. C. 9 Febr. 1762. N. 2464). Peracta vero Benedictione, permitti potest cantus alicuius versiculi, etiam vernacula lingua concepti (Ead. S. C. 3 Aug. 1839. N. 2791 ad 2).

879. Omissio *incensationis* conformior est ecclesiae praxi in benedictione *cum sacra Pyxide*; requiritur tamen omnino, cum benedictio impertitur cum Ostensorio (Ead. S. C. 11 Sept. 1847. N. 2937).

880. Non licet celebrare Missas in altari, ubi est expositum SS. Sacramentum, praesertim si adsint alia altaria, in quibus celebrari possint (S. R. C. 9 Aug. 1670. N. 1406).

Et die 13 Iun. 1671 eadem S. Congregatio declaravit ut sequitur: Non debet celebrari Missa in altari, ubi est expositum SS. Sacramentum, nisi sit *pro eo reponendo*; et si ex necessitate fieri opus esset, populus est benedicendus more consueto, et non cum SS. Sacramento (N. 1423 ad 3).

De re propositum fuit hoc dubium:

In Ecclesia Cathedrali de Queretaro, a tempore suae erectionis, qualibet tertia Dominica mensis, Missa Conventualis canitur coram SS. Sacramento palam exposito, quod processionaliter per

ecclesiam gestatur, dictis in Choro, post Missam, Sexta et Nona. Nunc vero quaeritur:

An licite continuari possit mos cantandi Missam praefatam coram SS. Sacramento?

S. R. C. die 28 Nov. 1902 respondit: *Affirmative*, de licentia tamen Ordinarii.

881. In una eademque die atque in eadem Ecclesia licet pluries cum SS. Sacramento benedicere populo de licentia Episcopi (Die 12 Iun. 1878. N. 3438 ad 5).

882. Expositio SS. Sacramenti publica seu sollemnis, quae fit de licentia Ordinarii, non potest fieri *cum Pyxide collocanda in throno tabernaculi* (Die 28 Apr. 1902 ad XIII).

883. Expositio SS. Sacramenti privata et minus sollemnis, *quae fit cum Pyxide* intra tabernaculum, ostiolo patefacto, *si sit permanens et causa publica*, impedit Missas de Requie (Decr. eod. ad XIV), et vid. Decr. in *Varsavien.* N. 2390.

Aliae dispositiones.

884. a) In Expositione SSmi Sacramenti, quae fit ad instar proscenii, ad minus *sex candelae* super candelabris in Altari accensae, sunt retinendae (Die 15 Mart. 1698. N. 1992).

b) *Candelae saltem duodecim*, etiam in pauperibus ecclesiis, continuo ardere debent in Expositione publica SSmi Sacramenti *pro adoratione perpetua* ad tramitem *Institutionis* 30 n. 24 s. m. Benedicti Papae XIV (Die 8 Febr. 1879. N. 3480).

c) Expositione SS. Sacramenti durante, *Collecta* de SS. Sacramento in Missis dici potest; non autem in iis Missis, *quae ante expositionem celebrantur* (Die 27 Aug. 1836. N. 2745 ad 6).

d) Coram exposito SS. Sacramento aut in eius Processionibus carmina *idiomate vulgari cantari possunt*, attenta consuetudine (Die 27 Sept. 1864. N. 3124 ad 7).

e) In Altari expositionis SS. Sacramenti, praeter Missam expositionis, alia sollemnius celebranda, *attenta consuetudine immemorabili*, toleratur; item alia tertia Missa, quae Capitularis est (Die 27 Sept. 1864. N. 3124 ad 2 et 3).

f) Expositione SS. Sacramenti perdurante, *nequit pulsari campanula* intra Missam, quamvis haec in Altari laterali celebretur (Die 31 Aug. 1867. N. 3157 ad 10; et N. 3448 ad 2).

g) Reprobatur abusus exponendi SS. Sacramentum *occasione exequias celebrandi* pro aliqua persona privata, vel in die obitus, vel depositionis, vel in anniversariis, vel aliis quibuscumque diebus; et praecipitur Episcopo, ut omne conferat studium ad illum eliminandum (Die 13 Mart. 1804. N. 2558).

h) Durante expositione SS. Sacramenti, *Officium pro defunctis* recitari vel cantari nequit in Choro (Die 8 Febr. 1879. N. 3479 ad 2).

i) In Altari expositionis SS. Sacramenti celebrari non licet *sine necessitate, vel gravi causa, vel ex speciali indulto*, in ecclesiis, in quibus *non desunt alia Altaria*; nec ibi distribui potest Communio, sive intra sive extra Missas (Die 11 Maii 1878. N. 3448 ad 1; et N. 3505 ad 1).

j) Ad observantiam praefati Decreti tenentur etiam Ecclesiae parochiales rurales; in quibus Ecclesiis Altari laterali apponatur parvum Ciborium amovibile, et, si opus sit, loco transennae, vulgo *Balaustra*, scamna circumponantur (Die 23 Nov. 1880. N. 3525 ad 4).

l) Expositio SS. Sacramenti singulis diebus mensis Octobris ex mandato Summi Pontificis pro recitatione Rosarii fieri debet solemniter modo in Ostensorio; sed pro Ecclesiis pauperibus, per modum exceptionis, prudenti iudicio Ordinarii peragi potest in sacra Pyxide, aperiendo scilicet ab initio ostiolum Ciborii, et cum ea populum in fine benedicendo (Die 16 Iun. 1886. N. 3650 ad 4; et die 26 Aug. 1886. N. 3666).

m) In qualibet Sanctissimae Eucharistiae Sacramenti *publica* expositione, antequam idem in tabernaculo reponatur, *benedictio* fidelibus cum eodem Sacramento *danda est* (Die 12 Iul. 1889. N. 3713).

n) Post expositionem *privatam* SS. Sacramenti, scilicet, aperto ostiolo tabernaculi, *dari potest benedictio* cum eodem Venerabili Sacramento in Pyxide recondito (Die 30 Nov. 1895. N. 3875 ad 3).

o) Sacerdos in benedicendo populo cum sacra Pyxide debet illam totam *cooperire extremitatibus veli oblongi humeralis* (Die 23 Febr. 1839, et 21 Febr. 1896. N. 2786 ad 1, et N. 3888 ad 3).

p) Coram exposito SS. Sacramento laudes *Dio sia benedetto* sermone vulgari recitari possunt aut immediate post Orationem *Deus, qui nobis* etc. ante Benedictionem, aut post Benedictionem cum eodem Venerabili (Die 11 Martii 1871. N. 3237 ad 1).

q) Sanctissima Eucharistia, quando occasione Benedictionis seu expositionis ab uno Altari ad aliud deferitur, non est deferenda in Ostensorio, sed *in capsula*, aut sin minus in sphaera velo humerali cooperta (Die 2 Iun. 1883 N. 3576. ad 12).

r) In Missa expositionis SS. Sacramenti pro Oratione 40 Horarum, *non debet velo cooperiri Ostensorium cum SS. Sacramento* postquam Sacerdos celebrans sumpsit Sanguinem, ut sic coopertum seu velatum permaneat super mensa Altaris ad finem usque Missae; sed debet super mensa remanere *nullo apposito velo* (Die 29 Mart. 1851. N. 2990 ad 2).

s) Commemoranda hic est, quoad expositionem SS. Sacramenti, specialis consuetudo a tempore Lutheri inuenta, et adhuc in Archidioecesi Salisburgensi vicens, quae ita exponitur in Collectione Gardelliniana sub num. 5531 et in nova sub N. 3237:

Rmus D. Maximilianus de Tarnoczy Archiepiscopus *Salisburgen.* et Germaniae Primas Sacrorum Rituum Congregationi exposuit, in ecclesiis suae Archidioeceseos tum Saecularium tum Regularium, adesse consuetudinem a tempore Lutheri invectam et constanter hucusque servatam, *benedicendi populo cum SS. Sacramento ante sacras functiones et in fine quoties exponitur; nec non cum Pyxide post ministratam Sacram Synaxim.* Hodie vero primum in ecclesia Franciscalium Salisburgensium, ne id amplius fiat, vetuit Rmus P. Minister Generalis eorundem Fratrum in actu sacrae Visitationis, cum scandalo Fidelium et Archiepiscopi Oratoris moerore. Quapropter hic ab eadem S. Congregatione humiliter postulavit, ut sibi daretur facultas iniungendi praefatis Religiosis, ut pergant iuxta consuetudinem.

Et S. Congregatio... proposito dubio: An in praedicta Archidioecesi enunciata consuetudo sit servanda vel abolenda? Respondit: *In casu nihil esse innovandum.* Atque ita rescripsit, et *in Archidioecesi Salisburgensi servari mandavit* (die 15 Februarii 1873).

*Recentissimae resolutiones Ord. Fratrum Min.
Prov. Portugalliae.*

885. Reverendus Pater Dominicus Consalves Sanchez, Seraphicae Provinciae Portugalliae olim Minister Provincialis et Kalendarista, ut in functionibus ecclesiasticis omnia ex ordine procedant iuxta Sanctae Romanae Ecclesiae praescripta, hisque adversantes consuetudines tamquam abusus omnino tollantur, de consensu sui Reverendissimi Procuratoris Generalis, sequentia dubia Sacrorum Rituum Congregationi humillime proposuit, nimirum :

I. Mos invaluit pluribus in Ecclesiis, etiam in Capellis ubi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum non asservatur, frequenter Festa Domini, Beatae Mariae vel Sanctorum celebrandi cum eiusdem Sanctissimi publica expositione in ostensorio etiam perdurante Missae celebratione ad maiorem sollemnitate praehabita Ordinarii licentia, quae semper concedi solet. Saepe vero contingit quod in Capellis, ubi Sanctissimum non asservatur, pyxis non adsit; ideoque sacra Hostia pridie consecranda, in quadam tabernaculi specie inter corporalia asservetur, ibique deinde reponatur, ut sequenti die in Missa celebranda consumetur. Quaeritur, an huiusmodi usus saltem tolerari possint ?

Et quatenus affirmative ad primum et ad primam partem;

II. An praedicta expositio Sanctissimi in Ostensorio adhuc fieri possit ante Missam solemnem celebrandam, in qua Communio puerorum vel aliorum fidelium solemniter ministranda sit?

III. An tantummodo a tempore ad tempus quo Missa celebrari permittitur, Communio Christifidelibus ministranda sit, iuxta Decretum 2572. ad XXIII (1); aut etiam ultra praedictum tempus, nempe usque ad occasum solis ministrari liceat ?

(1) En verba Decreti *Tuden.* sub num. 2575: « XXIII. An die magni concursus ad Indulgentiam Plenariam vel Iubilaeum possit ministrari sacra Eucharistia fidelibus aliqua hora ante auroram et post meridiem? Et Sacra Rituum Congregatio... censuit respondendum:.... Ad XXIII. *In casu de quo agitur, Affirmative a tempore ad tempus, quo in illa Ecclesia Missae celebrantur: vel ad formam Rubricae, vel ad formam Indulti eidem Ecclesiae concessi...* Die 7 Septembris 1816 ».

IV. An Crux cum imagine Crucifixi, in medio altaris, inter candelabra collocanda, etiam in altari ubi Sanctissimum asservatur, collocari possit immediate ante eius tabernaculum; aut super ipsum vel in postica eius parte collocari debeat?

Et Sacra Rituum Congregatio, ad relationem subscripti Secretarii, exquisito voto Commissionis Liturgicae, omnibusque mature perpensis, rescribendum censuit:

Ad I. Quoad primam partem, id passim ne fiat, et cum venia Ordinarii in singulis casibus obtenta. Quoad alteram partem nempe quod deficiente pyxide, sacra Hostia inter corporalia asservetur, huiusmodi abusus est omnino eliminandus.

Ad II. Non licere.

Ad III. Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam.

Ad IV. Crux collocetur inter candelabra, numquam ante ostium tabernaculi. Potest etiam collocari super ipsum tabernaculum, non tamen in throno ubi exponitur Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum.

Atque ita rescripsit, die 11 Iunii 1904.

SSmi Sacramenti delatio.

886. SSmi Sacramenti *delatio* extra Ecclesiam non est permessa, nisi occasione sollemnis Processionis in Festo et per Octavam Corporis Christi, nec non occasione infirmorum, et Orationis quadraginta Horarum (Die 12 Iun. 1638. N. 640).

De consensu tamen Ordinarii SS. Sacramentum deferri licet in vespertinis Processionibus extra Festum et Octavam Corporis Christi (Die 31 Ian. 1896. N. 3878).

887. SS. Sacramentum deferendum est *a Celebrante* propriis manibus, non obstante quavis contraria consuetudine (Die 2 Iun. 1618. N. 363; et 3 Aug. 1839. N. 2792).

888. In Processione festi Corporis Christi deferri non potest SS. Sacramentum a Celebrante usque ad Ianuam Ecclesiae, et ibi tradi Archidiacono seu alteri Dignitati, quae sacris vestibus induta, illud processionaliter deferat per Civitatem; sed *Celebrans ipse debet incipere et terminare Processionem* (Die 4 Maii 1748. N. 2399).

889. SSimum Sacramentum deferri non potest in una eadem-que Supplicatione *per plures Sacerdotes*, qui sibi invicem succedant; et consuetudo tamquam abusus eliminanda (Die 22 Maii 1841. N. 2835).

SSimum Sacramentum quoad genuflexiones et reverentias.

890. 1° Ante SS. Sacramentum patenter expositum *genuflectendum est* a transeuntibus utroque genu, etiamsi in Pyxide recondatur (Die 19 Aug. 1651; et 23 Sept. 1837. N. 937 ad 6, et N. 2769 ad 3).

2° Coram SS. Sacramento discooperto Celebrans et Ministri genuflectere debent *in plano utroque genu* iuxta praxim Ecclesiarum Urbis; quando scilicet finita Missa postquam Benedictio danda est, recedunt ab Altari ad scamnum in cornu Epistolae, ut ibi Celebrans exuat casulam et manipulum ac induat Pluviale, et Ministri deponant manipulos (Die 24 Nov. 1899. N. 4048 ad 5).

3° Ante SS. Sacramentum discoopertum tenentur semper utroque genu flectere, etiam Processionibus interessentes, imo et Pluvialibus induti, si agatur de *accedentibus* et *recedentibus* (Die 19 Aug. 1651; et die 24 N. 1899. N. 937 ad 6; et N. 4048 ad 11).

4° Coram SS. Sacramento exposito, a Celebrante et Ministris genuflectendum est in accessu utroque genu in plano; *intra Missam unico genu* (Die 12 Nov. 1831. N. 2682 ad 49; et N. 3434 ad 6).

5° Idem valet pro *Ministro* in Missa privata, (item coram SS. Sacramento exposito celebrata), quatenus in accessu et recessu utroque genu in plano genuflectere debet; *intra Missam unico genu* (Die 7 Iul. 1877. N. 3426 ad 6).

6° Ad Altare SS. Sacramenti, sive expositi sive in tabernaculo reconditi, a Celebrante genuflectendum est in accessu et recessu in plano; in infimo autem gradu, quoties insuper genuflectere occurrat (Die 12 Nov. 1831. N. 2682 ad 47).

7° Coram SS. Sacramento exposito, sed velato vel in Pyxide, genuflexiones omnes observari debent in Missa lecta, quae alias fiunt coram eodem palam exposito (Die 22 Dec. 1753. N. 2427 ad 10).

8º Ante SS. Sacramentum in tabernaculo reconditum, etiam mulieres debent genuflectere unico genu, quoties ante idem trans-eunt (Die 7 Iul. 1876. N. 3402 ad 2).

SSmum Sacramentum quoad Thurificationem.

891. I. Coram SSmo Sacramento exposito Celebrans thurificandus est stans in plano Presbyterii aut in supremo Altaris gradu iuxta consuetudinem; caveat vero ne terga vertat SS. Sacramento (Die 12 Nov. 1831. N. 2682 ad 48).

II. SSmo Sacramento exposito super Altari, thurificatio Cleri more consueto est peragenda (Die 20 Nov. 1662. N. 1248).

III. SS. Sacramento exposito in Altari maiori, non debent thurificari alia Altaria post thurificationem illius in Vesperis ad *Magnificat*; quamvis alibi SS. Sacramentum asservetur (Die 7 Maii 1646. N. 2390 ad 6).

IV. Praeter Altare SSmi Sacramenti thurificari potest in Vesperis solemnibus etiam illud dicatum Sancto, cuius festum agitur; aut tantummodo ipsius Sancti imago iuxta loci consuetudinem (Die 4 Maii 1882. N. 3547).

V. Thurificatio omitti potest, *cum distantia magna sit a Choro usque ad Sacellum*, ubi asservatur SS. Eucharistia, nisi SSmum Sacramentum solemniter sit expositum (Die 17 Aug. 1894 N. 3839 ad 5).

VI. SSmum Sacramentum thurificare debet Episcopus, ipso incensum in thuribulum ponente; quando assistit cum cappa Benedictioni cum SS. Sacramento populo impertiendae (Die 21 Iul. 1855. N. 3035 ad 6; et die 11 Dec. 1896. N. 3935 ad 4).

VII. Sacerdos, dum incensum ponit in thuribulo, stare debet; ab eodem vero SSmum Eucharistiae Sacramentum thurificandum est *triplici ductu*, sed genibus flexis; et tam ante quam post incensationem, facienda est profunda capitis inclinatio (Die 26 Mart. 1859. N. 3086 ad 3).

VIII. Thurificatio SSmi Sacramenti facienda est *duplici ictu* in triplici ductu, etiam intra Missam solemnem ante Introitum et ad Offertorium (Die 24 Nov. 1899. N. 4048 ad 9).

IX. Dum incensatur Altare, in quo est expositum SS. Sacra-

mentum, post illud incensatum, non debet incensari Crux, si forte adsit (Die 29 Nov. 1738: N. 2340 ad 4).

Thurificatio quoad Dignitates Cononicas aliosque Sacerdos.

892. a) Celebranti debetur thurificatio *triplici ductu*; Dignitatibus et Canonicis *duplici* (Die 20 Iul. 1686. N. 1773 ad 4).

b) In thurificatione *duplex ductus*, quo Diaconus in Choro incensare debet singulos Canonicos, ita intelligendus est, ut unusquisque ductus perfici debeat *duplici ictu* (Die 22 Mart. 1862. N. 3110 ad 20).

c) Thurificandi sunt Canonici *Collegiatae*, assistentes in habitu *chorali* Missae pontificali in Metropolitana cum eiusdem Canonici, *unico ductu*, in casu (Die 23 Sept. 1885, N. 3643, *Senen.*).

d) Thurificandae sunt primo Dignitates et Canonici ex parte Hebdomadae, et deinde Dignitates et Canonici stantes in altera parte (Die 1 Martii 1681. N. 1664 ad 1, et 1481).

e) Si Dignitates Ecclesiae *Collegiatae* conveniant in Cathedrali et simul cum huius Capitulo occasione solemnitatis assistant, Dignitates Collegiatae post Canonicos Cathedralis thurificandae sunt (Cit. Decr. 1664 ad 2).

f) Thurificatio debetur Canonicis Collegiatae, convenientibus cum Capitulo Cathedralis, ab eodem Ministro, sed *unico ductu*; idem servandum in dando osculo pacis (Die 23 Ian. 1700 N. 2046).

g) Dignitates thurificari debent duplici ductu prout ceteri Canonici; secus si adesset consuetudo de triplici ductu, absente Episcopo, quae autem debet esse immemorabilis et firmiter probata (Decr. eod ad 4).

h) *Dubia.* Thurificatio SS. Sacramenti publice expositi, et Canonorum, perficienda est *duplici ictu in quolibet ductu* iuxta Decreta S. Marci (3110) d. d. 22 Martii 1869 ad 20, et *Minori-cen.* (4048) d. d. 24 Nov. 1899 ad 19. Quaeritur ergo: Utrum idem observandum sit in thurificatione Crucis Altaris, sacrarum Imaginum, libri Evangeliorum ante cantum Evangelii in Missa solemniori, Episcopi celebrantis, Ministrorum, Beneficiatorum, aliorumque de Choro et Altari, iis exceptis qui non singillatim incensantur?

2. Perficine debent duplici ictu ductus in thurificatione Altaris, et in solenni Benedictione Candelarum, Cinerum et Palmarum?

S. R. C. die 29 Maii 1900 respondit:

Quoad primam partem quaestionum servantur Decreta; quoad reliqua, et secundam quaestionem servetur *consuetudo* (Acta S. Sed. vol. 33, p. 187 ad II).

i) Thurificandi non sunt Canonici extra Cathedralem sine habitu choralis (N. 1650 ad 5).

j) Thurificandi sunt singuli Cappellani in Choro Ecclesiae Cathedralis ante Clericos (Die 25 Sept. 1852. N. 3003 ad 3).

l) Thurificandi sunt Cappellani seu Beneficiati de Choro, quotiescumque fuerint pluviali induti, *duplici ductu* (Die 13 Mart. 1700. N. 2049 ad 20; et 3280).

m) Thurificationes in Vesperis fieri debent, etiamsi solus Celebrans paratus sit sine Ministris (Die 5 Febr. 1895. N. 3844 ad 2).

n) Thurificatio semper incipienda est a parte, in qua sedet Hebdomadarius (Die 22 Iulii 1848. N. 2960 ad 1 et vid. sup. lett. d.).

o) Hebdomadario non sedente in Choro, salutationes, thurificatio, etc. incipere debent ab ea parte, in qua sedet dignior ex praesentibus (Die 12 Sept. 1857. N. 3059 ad 25).

CAPUT VI.

De paramentis et vasis sacris aliisque objectis ad divinum cultum spectantibus.

Paramenta sacra (in genere).

893. I. Tolerari possunt planetae ex panno serico frondibus floribusque ornatae, partim acu pictis, partim vero coloribus penicilli ope (Die 2 Iun. 1883. N. 3576 ad 15).

II. Color *flavus*, quamvis *sericus*, non potest adhiberi pro albo, viridi, rubro ac violaceo, nec etiam in Ecclesiis pauperibus. Paramenta vero *ex auro* contexta possunt adhiberi pro dictis coloribus, excluso tamen colore violaceo (Die 23 Sept. 1837. N. 2769, *Mutinen.* ad V; die 5 Dec. 1868. N. 3191, *Syren.* ad IV; et die 23 Iun. 1892. N. 3779. *Lauden.* ad 3).

III. Paramenta *coloris aurei* inservire nequeunt pro coloribus albo, viridi, rubro (Die 29 Mart. 1851. N. 2986 ad 5).

IV. Color in Missa de *Vigilia Immaculatae Conceptionis B. M. Virginis* debet esse *violaceus* (S. R. C. die 12 Sept. 1901).

V. Postulatum est: Utrum Dominica *III Adventus*, et *Dominica IV Quadragesimae*, paramenta coloris *rosacei* adhiberi possint non tantum in Missa solemni, sed etiam in Missis privatis et in Officio de Dominica?

S. R. C. die 29 Nov. 1901, respondit: *Affirmative* (ad III).

VI. Paramenta confecta ex serico variis coloribus et floribus intexta, ita ut *vix dignoscatur color primarius et praedominans*, nequeunt usurpari mixtim, nec pro albo, nec pro rubro, nec pro viridi. Ideo paramenta, in quibus colores confunduntur, prohibita sunt (Decr. cit. N. 2769, *Mutinen.* ad V, 2).

VII. Paramenta, ut Planetae, Stolae et Manipula, ex tela linea vel gossypio, vulgo *Percalle*, confecta, non admittuntur (Decr. cit. *Mutinen.* ad V, 3).

VIII. Albae veteres ex gossypio acn pictae *pro gratia permitti* possunt, donec consumantur (cit. N. 3779, *Lauden.* ad 2).

IX. Num adhiberi possint sacra paramenta *ex mera lana confecta*, prohibendo tamen, ne in posterum emanent? Sacra Rituum Congregatio, die 23 Iun. 1892, respondit: *Negative* (Cit. N. 3779 ad 1, *Lauden.*).

X. Paramenta, ut Amictus, Albae et Tobaleae Altaris, necnon Pal-lae et Corporalia, confici nequeunt ex tela composita ex lino et gossypio subtilissimo, quem vocant *Mussolo* (Die 13 Mart. 1664. N. 1287).

XI. Item non licet uti ad celebrandam Missam ornamentis seu paramentis factis ex *vitrea textura*, quamvis mixta auro vel argento (Die 11 Sept. 1847. N. 2949).

XII. Paramenta serica coloris *flavi* adhiberi et *renovari* nequeunt (Die 26 Mart. 1859. N. 3082).

XIII. Usus *caerulei coloris* in sacris paramentis, veluti abusus, eliminandus est (Die 23 Febr. 1839. N. 2788 ad 2; et vid. etiam N. 2704 ad 4).

XIV. Pro regno tamen Hispaniae per Indultum Apostolicum concedi solet facultas, ut sacra paramenta caerulei coloris adhiberi

possint, quoties celebratur Missa Immaculatae Deiparae Conceptionis, sive festiva sive votiva. At praedictum Indultum minime comprehendit Missas Apparitionis B. Mariae Virginis Immaculatae, vulgo *de Lourdes*, et Manifestationis Immaculatae Virginis Mariae a sacro Numismate, vulgo *della medaglia miracolosa* (S. R. C. die 15 Febr. 1902).

XV. Episcopus *Vicen.* iure conquerebatur de confusione colorum in paramentis Sacrosancto Missae Sacrificio aliisque ecclesiasticis functionibus deservientibus, quae etiamsi Sacris Ritibus opposita, in dicta tamen Civitate et in ceteris Episcopatus Ecclesiis conspiciebatur. Huic propterea abusui providere, imo de medio tollere volens, humillime supplicavit pro opportuno remedio.

Et S. R. C. die 19 Dec. 1829 respondendum censuit: *Serventur omnino Rubricae Generales, facta tamen potestate Episcopo indulgendi, ut in Ecclesiis pauperibus permittat illis uti, donec consumantur* (N. 2675).

XVI. In una *Ordinis Minorum Capuccinorum* postulatam est: *Utrum Capuccini teneantur ad observantiam Decretorum circa materiam paramentorum?* Et quatenus affirmative,

Utrum licite uti possint paramentis *ex gossypio, lino aut lana*, bona fide confectis, post istius materiae prohibitionem?

S. R. C. die 7 Dec. 1888 respondit: *Affirmative ad primam partem: facta vero, quoad secundam, venia utendi huiusmodi paramentis, iam existentibus, donec consumantur* (N. 3697 ad 16).

XVII. In paramentis, attenta Ecclesiarum paupertate, tolerari potest panni genus, quod ex parte externa et oculis intuentium apparente, ex filo serico integre contegitur, *sed habet operis textilis fulcimentum in gossypio, lana vel lino* (Die 23 Mart. 1882. N. 3543).

XVIII. Paramenta cum imaginibus pictis (puta *in Casulis vel Pluvialibus*) permitti possunt, dummodo agatur de paramentis sericis vel auro argentoque contextis, ac de cetero ad normam legum liturgicarum confectis (Die 30 Mart. 1885. N. 3628).

XIX. In paramentis conficiendis, quoddam textum ex serico et mori fibris a D. Iosepho Pasquali Dioeceseos *Ceneten.* inventum, licite adhiberi potest; dummodo textum, de quo agitur, numquam nova adiecta materia immutetur (Die 21 Apr. 1893. N. 3796).

Suppellectilia sacra debent esse ex lino aut cannabe dumtaxat.

XX. Affertur de re *Decretum generale*, a Sacra Rituum Congregatione die 15 Maii 1819 editum, et a Summo Pontifice Pio VII die 18 eiusdem mensis et anni approbatum et confirmatum, estque huius tenoris:

Quamvis S. R. C. in una *Pisauren.* sub die 15 Martii 1664 reprobaverit morem, qui forte alicubi obtinuerat conficiendi Amictus, Albas, Tobaleas Altarium, nec non Corporalia et Pallas ex tela quadam composita ex lino et gossypio subtilissimo; nihilominus novissimis temporibus adeo invaluit abusus, ut, constanti Ecclesiae disciplina posthabita, nonnullis in ecclesiis non alia adhibeantur suppellectilia, vel ad sacrificandum, vel ad Altarium usum, nisi ex simplici gossypio confecta.

Ad hanc corruptelam, quam bene multi consuetudinis nomine cohonestare nituntur, radicitus evellendam, studia converterunt Emi et Rmi Domini Cardinales Sacris tuendis Ritibus praepositi: solliciti idcirco, ut quod usque ab Ecclesiae primordiis quoad sacra indumenta et suppellectilia, ob reales et mysticas significationes, indutum est, retineatur, restituatur, et in posterum omnino servetur, declararunt, et decreverunt: *Ab antiquo more, sub quolibet praetextu, colore, ac titulo, non esse recedendum; et eadem sacra indumenta ac suppellectilia conficienda esse ex Lino aut Cannabe, non autem ex alia quacunque materia, etsi munditie, candore, ac tenacitate Linum aut Cannabem aemulante, et aequante.*

Aliqua tamen indulgentia utentes permiserunt, ut Amictus, Albae, Tobaleae, Mappulae, si quae ex gossypio habentur, adhiberi interea possint, *usque dum consumentur.* Sed cum huiusmodi Suppellectilia renovanda erunt, *ne ex alia materia fiant, nisi ex Lino vel Cannabe praeceperunt.*

Districte vero iusserunt, ut Corporalia, Pallae, ac Purificatoria, post lapsum unius mensis a praesentis Decreti publicatione, Linea omnino sint, vel ex Cannabe, interdicto et vetito aliorum usu, quae ex gossypio supererunt... Summus Pontifex iussit, ut locorum Ordinarii eiusdem observantiae sedulo incumbant (N. 2600).

XXI. Hinc ad tramitem huius Decreti, eadem S. Congregatio die 17 Dec. 1875, *Asculana in Piceno*, declaravit: non licere uti tela *ex urticis* confecta pro sacris indumentis ac suppellectilibus (N. 3387).

XXII. Hinc etiam die 13 Aug. 1895 laudata S. Congregatio, *Placentina in Hispania*, rescripsit: Corporalia, Pallas, et etiam Amictus et Mappas, non posse confici ex tela sive panno, vulgo *Nipis*, quamvis sit tela subtilissima, nitiditate, tenacitateque linum aemulans et aequans. — Permisit tamen usum ex iam confectis telis quoad *Albas, Amictus et Mappas, usquedum consumentur* (N. 3868).

XXIII. Tobaleae, Amictus, Albae, Corporalia, Pallae *ex Urtica nivea*, in lingua Sinensi *Ho-ma* appellata, attentis peculiaribus adiunctis, iisque perdurantibus in Vicariatu Apostolico Se-Ciuensi Sept.-Occidentalis de speciali gratia Summi Pontificis adhiberi possunt (Die Iun. 1898. N. 3995).

XXIV. *Cingulum*. *Cingulo lineo* congruentius utendum est in Sacrificio Missae, quam serico (N. 2067 ad 7).

Cingulum potest esse *coloris paramentorum* (N. 2194 ad 3).

Cingula lanea adhiberi possunt in celebratione Missae (N. 3118).

Consuetudo utendi *Cingulo* ad instar *fasciae* tolerari potest, ubi viget, donec huiusmodi *Cingula*, hucusque adhibita, consumentur (N. 4048 ad 6).

XXV. *Quibus liceat Paramenta sumere de Altari, habere plures ministros et quatuor candelas accensas in Missis privatis*.

Sacra Rituum Congregatio pluries declaravit, sacra Paramenta sumere *de Altari*, vel habere *plures ministros* cotta indutos et *quatuor candelas accensas* in Missis privatis, *nemini licere, praeterquam solis Episcopis* (Die 18 Aug. 1629. N. 514). Ita etiam nonnisi Episcopis licet uti ministerio pro abstergendis manibus *cum polubro et urceolo argenteis*. Idemque tamen licet Abbatibus Benedictinis habentibus usum Pontificalium, celebrantibus solemniter in eorum propriis Ecclesiis subiectis dumtaxat (Die 13 Ian. 1631. N. 553, et N. 567).

XXVI. *Canonicis* non licet paramenta sumere in cornu Altaris, non obstante consuetudine, quam abusum impraescriptibilem

S. R. C. declarat (Die 17 Iun. 1673. N. 1480. N. 3052 ad 1. N. 2781).

XXVII. *Duo monita circa paramenta sacra.* 1. In paramentis sacris nihil est innovandum, si in Ostensorio et aliis nobilibus supellectilibus adest *stemma gentilitium*; non enim obstant Decreta (Die 7 Dec. 1844. N. 2875).

2. Paramenta pro Missae sacrificio *nondum benedicta*, quamvis bona fide iam adhibita fuerint, *non ideo consecrata seu benedicta remanserunt*; ideo benedici debent (Die 31 Aug. 1867. N. 3162 ad 7).

XXVIII. *Quoad lotionem sacrorum lintheaminum.* Prima lotio sacrorum lintheaminum, idest *Corporalium, Pallarum et Purificatoriorum*, fieri debet a persona sacrata, scilicet a Diaconis vel Subdiaconis, *ex cap. Nemo, 40, dist. 1, de Consecr.* Si laicus *primam* lotionem peragat, peccat, sed iuxta communiorem sententiam, *venialiter* tantum; imo omni culpa vacaret, si lotio fieret ex iusta causa (S. Alph. loc. inferius cit.).

Non desunt Auctores, qui censent, primam lotionem fieri etiam posse a quolibet Clerico tonsurato; eo quod in citato cap. *Nemo* dicitur: *Diaconi cum humilibus Ministris.*

Etsi convenientius foret, ut etiam secunda et tertia lotio fierent a persona sacrata, tamen nullum est peccatum, si illae fiant a Laicis.

Insuper in praefato cap. *Nemo* statutum est, ut aqua lotionis in *Sacrarium* effundatur; expresse enim ibi dicitur, quod foras proiicere lotionem, *erit operanti peccatum*. Hoc tamen, ut eruitur ex dictis, intelligendum est tantum *pro Corporalibus, Pallis et Purificatoriis*; licet enim in textu idem dicatur de lotione *Albae et Mapparum Altaris*, attamen iuxta Glossam id *generali consuetudine abrogatum* est (S. Alph. lib. VI, n. 387; Laymann, lib. V, tr. X, cap. VI, n. 19).

XXIX. *Dubium.* Utrum *Moniales* seu piae foeminae, vitam communem sub regula degentes, possint cum licentia Ordinarii ablueri *Corporalia, Pallas et Purificatoria*?

S. R. C. ad hoc dubium respondit: *Negative* (Die 12 Sept. 1857. N. 3059 ad 26 in *Molinen.*). Quod responsum intelligendum est de prima lotionem.

XXX. Usus communis non leviter imbuendi *amydo* Corporalia, retineri potest (Die 13 Febr. 1892. N. 3767. *Dubia* Addit. Dub. 9).

Paramenta seu supellectilia in particulari.

894. a) *Stola, quoad usum.* Iuxta Rituale et Pontificale Romanum *Stola* adhibenda est in conficiendis et administrandis Sacramentis, in confectione et administratione Sacramentalium, et etiam in Concionibus, si adsit consuetudo (Die 11 Mart. 1871. N. 3237 ad 2).

b) Rituale Romanum *De administratione Sacramentorum in genere*, tit. I, cap. unic. n. 7, quoad *Stolam* ita praescribit: In omni Sacramentorum administratione (Sacerdos) superpelliceo sit indutus, et desuper *Stola* eius coloris, quem Sacramenti Ritus exposcit; nisi in Sacramento *Poenitentiae* ministrando, occasio, vel consuetudo, vel locus interdum aliter suadeat ». Et in tit. III. *De Sacramento Poenitentiae* in particulari, n. 9, praefatum Rituale docet: « Superpelliceo et *Stola violacei coloris* utatur, prout tempus vel locorum feret conditio ».

c) Quoad habitum quo uti debent *Regulares* in administratione Sacramenti *Poenitentiae*, S. Congregatio Ep. et Regul. declaravit sufficere si audiant cum *habitu eorum ordinario* et stola iuxta decretum alias emanatum sub die 10 Iul. 1625 a S. Congr. Visitationis Apostolicae (Vid. Giraldi, tom. III, p. 975).

d) *Color Stolae*, quae ex consuetudine defertur *in verbi divini annuntiatione*, respondeat Officio diei (Die 31 Augusti 1867. N. 3157 ad 6); etiam die 2 Novembris (Die 6 Febr. 1892. N. 3764 ad 13).

e) *Stola* pro ministranda SS. Eucharistia extra Missam potest esse coloris *Officio illius diei convenientis*, vel etiam *alba* (Die 12 Martii 1836. N. 2740 ad 12).

f) Sacerdos Communionem accipiens utatur stola eiusdem coloris, ac Sacerdos qui ministrat, vel etiam coloris albi (Die 4 Iul. 1879. N. 3499 ad 1).

g) Diaconi accedentes privatim ad sacram Communionem deferre debent super cottam *Stolam transversam* (Decr. eod. ad 2).

h) *Stola* aptanda est ante pectus in modum Crucis in aspersione aquae benedictae; si Sacerdos, *alba* et stola indutus, Missam celebraturus est (Die 30 Sept. 1679. N. 1637 ad 3).

i) Sacerdotes Communionem sumentes Feria V in Coena Domini aptare possunt Stolam *in modum crucis*, vel *deferre a collo hinc inde pendentem* (Decr. eod. ad 4).

j) In Parochiis ruralibus, ubi longum est iter, deferri non licet ad aegrotos eisque administrari SS. Sacramentum cum Stola *super vestem communem absque cotta* sive superpelliceo (Die 16 Dec. 1826. N. 2650 ad 2 facti speciem).

k) Stolae usus in Processione Corporis Christi relinqui potest arbitrio Episcopi, *attenta consuetudine* (Die 22 Iulii 1848. N. 2973).

l) Celebrans nequit induere Stolam *in Vesperis festivis* vel votivis, ubi non adest obligatio Chori (Die 11 Sept. 1847. N. 2956 ad 5).

m) Presbyter assistens *primae Missae Neo-Sacerdotis*, uti potest Stola vel a principio Canonis usque ad consumptionem, si adsit consuetudo (Die 11 Iun. 1880. N. 3515 ad 7).

n) Non potest Parochus in Choro et Processionibus, *praesente Capitulo*, adhibere Stolam (Die 5 Iul. 1871. N. 3251 ad 4).

o) Quum Stola sit *signum Officii*, non *iurisdictionis* (1); Stola

(1) Errant qui putant, Stolam esse *iurisdictionis signum*. Distinctivum officii est in illis dumtaxat actionibus, quae sacrum illud exigunt indumentum. Et revera Stola est sacerdotale indumentum, quod omnibus Presbyteris aequè convenit, sed non semper; bene vero in conficiendis, et administrandis Sacramentis ac in Sacramentalibus. Ideo nec Episcopi Stola utuntur, nisi dum Pontificalia, aut Sacerdotalia munera exercent, vel aliud praestant, quod, servata forma *Libri Caeremonialis*, Stolae exigit delationem. Qui putant, Stolam esse iurisdictionis signum, nomen iurisdictionis confundunt *cum Officii simul ac Ordinis exercitio*. Exempli gratia, Parochi in quibusdam actibus Stolam deferunt, quam deferre nequeunt alii Sacerdotes. Cur? Quia huiusmodi actus ad ipsos privative pertinent, neque ab aliis exerceri possunt, nisi de Parochi licentia. Stola in huiusmodi casibus denotat *officium*, quod exercent, non autem iurisdictionem, nisi iurisdiclio lato modo accipiatur pro *actuali exercitio Officii* quod exigit Stolae usum. Id verificatur in funeribus defunctorum, in quibus Parochi Stolam adhibent quousque exercent Officium; deponunt autem dum alter subintrat in eodem munere. Hinc fit, ut Parochus, associando funus Stolam retineat in transitu *per alterius territorium*, exuat vero, dum ultimum vale dicit defuncto ad ianuam ecclesiae, in qua est tumulandus. Cur autem ita? Quia transiens per alterius territorium actu exercet officium, quod Stolam requirit; perventus ad ecclesiam tumulantem, eiusdem officii exercitium cessat. Quod si revera Stola esset signum iurisdictionis, dimittenda foret, statim ac alienum territorium ingreditur (Vid. Gardell. n. 4550 in nota, ubi plura ad rem; nova edit. vol. IV, pag. 482. N. 2588; et vid. penes Ferraris v. *Stola* quid dixerint Auctores).

ipsa assumenda est ab illo, qui exequias persolvit, sive Parochus sit, sive alius Sacerdos pro Parocho (Die 21 Jul. 1835. N. 3035 ad 2).

p) Canonicus assistens Episcopo in Oratorio privato aut alibi Missam celebranti non tenetur deferre Stolam super habitu choralis. Quinimo non solum non tenetur, sed nec ei licet Stolam deferre, cum obstant Decreta (Die 12 Mart. 1836. N. 2741, et N. 3367).

q) Sermocinaturus in laudem Defuncti nequit super veste talaris vel alia dignitati suae competenti induere Stolam; et dispositio Caeremonialis circa concionem in laudem Defuncti, non solum in Cathedrali, sed in aliis omnibus Ecclesiis servanda est (Die 14 Jun. 1845. N. 2888).

r) Incedere possunt cum Stola *Cappellani Confraternitatum* in Processionibus, et in cadaverum associatione, dum processionallyter easdem sequuntur et claudunt (Die 27 Mart. 1824. N. 2635; et vid. adnotat. ad hoc Decr. in IV vol. *Decretorum* pag. 254, et N. 3051 ad 4, vol. II).

s) Stola *bicolori*, ex una parte violacea, ex altera alba, in administrando Baptismo uti licet (Die 26 Mart. 1859. N. 3086 ad 7).

t) In Expositione et Repositione SS. Sacramenti sufficit ut Sacerdos sit indutus Cotta et Stola; numquam cum Alba, Cingulo et Stola tantum (Die 7 Dec. 1888. N. 3697 ad 12).

u) Cappellani *piarum Associationum*, comitantes earundem Consodales sub propria Cruce incedentes in Processionibus, deferre nequeunt Stolam super superpelliceo (Die 6 Dec. 1868. N. 3191 ad 2).

v) *Quum Superior Regularis*, aut alius pro eo, recipit *Episcopum Ordinarium* ad ingressum Ecclesiae suae ac ei aspersorium porrigit, praeter superpellicem deferre nequit Stolam (Decr. eod. ad 1).

Item in receptione *Praelati Regularis*; dum hic a Superiore Ecclesiae ad ianuam excipitur, eidemque Aspersorium porrigit, nequit ipse Superior Ecclesiae, praeter superpellicem, deferre stolam (Die 16 Apr. 1853. N. 3009 ad 9).

x) *Dubium*. Utrum licite fieri possint privatim *aliquae minores Benedictiones Ritualis Romani cum sola Stola absque superpelliceo*?

Sacra Rituum Congregatio die 7 Dec. 1888 respondit: *Servetur Rituale* (N. 3697 ad 15).

y) Stola *laltior*, qua utitur Diaconus, dum tempore Adventus et Quadragesimae deponit planetam plicatam, *non debet habere intextas tres Cruces*, sicuti habentur in Stola communi (Die 25 Sept. 1852. N. 3006 ad 7).

z) Stola *laltior*, vulgo *Stolone*, adhiberi nequit super Stola in Hebdomada maiori in cantu Passionis D. N. I. C. (Die 12 Mart. 1896. N. 3949 ad 6).

zz) Stola *cum pluviali* non est assumenda ab Hebdomadario Vesperas celebrante coram SS. Sacramento, eo quod illud incensare debeat ad *Magnificat* (S. R. C. die 29 Nov. 1901, in una *Vallis Vidonis*, ad 2).

*Albae, Tobaleae, Superpelliceum, Corporalia, Palla etc.
quoad ornamenta et usum.*

895. I. In manicis et fimbriis *Albarum* tolerari potest, ut *fundus coloratus* supponatur textili denticulato vel operi phrygio (Die 12 Iul. 1892. N. 3780 ad 5; et die 24 Nov. 1899. N. 4048 ad 7).

II. Alba ornata fimbriis seu reticulo *a cingulo deorsum*, uti licet Canonicis solemnioribus diebus Missam celebrantibus (Die 16 Iun. 1893. N. 3804 ad 12).

III. In *Tobaleis* Altarium, in *Albis* et in *Superpelliceis* permitti possunt vela transparentia, quae repraesentant *Cruces, Ostensoria, Calices cum Hostia, figuras Angelorum*, et alia similia sacra obiecta (Die 5 Dec. 1868. N. 3191 ad 5).

IV. Non Albam, sed tantum *Superpelliceum* adhibendum est in Processionibus, quando induuntur Planetae, vel Dalmaticae seu Tunicellae, iuxta dispositionem Caeremonialis Episcoporum, lib. I, cap. 15, § 6. (Die 26 Nov. 1678. N. 1619 ad 9).

V. Albas, Casulas, et respective Dalmaticas et Tunicellas induere possunt Sacerdotes, Diaconi et Subdiaconi in *Processione SSmi Corporis Christi* (Die 20 Maii 1741. N. 2362 ad 1).

VI. *Albam deferre debent* tam Ministri sacri, quam Sacerdos celebrans in *solemni Benedictione cum SS. Sacramento* post Completorium facienda (Die 12 Maii 1893. N. 3799 ad 1).

VII. *Alba non est adhibenda* a Celebrante non Episcopo, dum Officium facit in Matutino, Laudibus et Vesperis (Die 13 Iul. 1658. N. 1077 ad 3).

VIII. Quoad AMICTUM. Amictu caput tegere debent Augustiniani, quando incedunt ad Missam celebrandam, *non vero caputio*. Revera Augustiniani petierunt: An celebraturi incedere debeant cum pileolo, quod in claustris utuntur, an vero caputio, prout utuntur alii Regulares, amictu cooperto?

Et S. R. C. mentem suam eam esse dixit: *Ut caput tegant cum amictu* (Die 19 Nov. 1639. N. 693).

IX. Postulatum est: Utrum Sacerdotes Regulares, qui utuntur parvo caputio et pileo, possint uti bireto, dum procedunt ad Altare celebraturi, et in reditu ad Sacristiam, presertim si regula et consuetudo non obstat?

S. R. C. die 15 Maii 1900 respondendum censuit: *Affirmative* (Apud *Acta S. Sed.* vol. 33, pag. 186).

X. Quoad TOBALEAS. Tobalea superior Altaris usque ad terram pertingere debet; et contraria consuetudo non probatur, sed servanda est Rubrica generalis Missalis Romani, Tit. XX (Die 9 Iun. 1899. N. 4029 ad 1).

XI. Quoad CORPORALIA. Corporale nequit retineri extensum super Altare toto tempore, quo celebrantur Missae, donec ab ultimo in eo celebrante reportetur ad Sacrarium; nec convenit illud extra bursam deferre: Et Episcopus incumbat observantiae et executioni Rubricarum (Die 13 Sept. 1704. N. 2146).

XII. Anterior pars Corporalis explicari debet ab initio Missae iuxta Rubricas, non vero ante Offertorium (Die 14 Maii 1878. N. 3448 ad 12).

XIII. Quoties administratur Communio fidelibus extra Missam, semper adhibenda est *bursa cum Corporali*, supra quo reponenda est sacra Pyxis (Die 27 Febr. 1847. N. 2932 ad 1).

Rubrica Ritualis Romani, prout in casu, non tantum directiva, sed est etiam *praeceptiva* (Decr. eod. ad 3).

XIV. Non debet tolerari consuetudo utendi Palla loco *Corporalis*, semper super Altaris mensa ante Tabernaculum manente (Decr. eod. ad 4).

XV. *Dubium*. An Sacerdos pergens ad exhibendam Communionem extra Missam, debeat per se vel per Ministrum deferre *bur-sam* in qua Corporale recluditur?

S. R. C. die 24 Sept. 1842, respondit: *Decere ut a Sacerdote deferatur* (N. 2850 ad 3).

XVI. Quoad *Pallas*. Palla a superiore parte panno serico aut ex auro vel argento et acu depicto cooperta *permitti potest*; dummodo Palla linea subnexa Calicem cooperiat, ac pannus superior non sit nigri coloris, nec referat aliqua mortis signa (Die 17 Jul. 1894. N. 3832 ad 4). Hac declaratione emendatum vel temperatum est Decretum, quod iacet sub N. 2067 ad 6; ubi ad dubium: An in sacrificio Missae uti possit palla a parte superiori *drappo serico* cooperta? Responsum fuit: *Negative* (Die 22 Ian. 1701).

XVII. Palla non est *Reliquiis Sanctorum supponenda*, quando publice exponuntur (Die 7 Apr. 1832. N. 2689 ad 3).

XVIII. Palla *potest benedici separatim a Corporali*; sed sive una sive plures Pallae, sive cum, sive absque Corporali benedicantur, formula Benedictionis recitanda est prout iacet (Die 4 Sept. 1880. N. 3524 ad dubium III).

XIX. Quoad PURIFICATORIUM. Quaesitum est: An Sacerdos debeat extergere *Purificatorio* guttas vini adhaerentes lateribus interioribus cuppae Calicis, quae aliquando resiliunt dum praeparatur ipsemet Calix?

S. R. C. die 7 Sept. 1816 respondit: Praxim extergendi Calicem *Purificatorio magis congruere, et summo opere laudabilem esse* (N. 2372 ad 14).

XX. An *Purificatorium* poni debeat *super os Calicis* dum praeparatur, vel potius *super Patenam*?

Eadem S. C. respondit: *Relinqui posse Sacerdotis arbitrio* (Decr. eod. ad 15).

XXI. An *Purificatorium benedici debeat*? S. C. respondit: *Negative* (Decr. eod. ad 12).

XXII. Quoad MANUTERGIVM. Postulatum est: An Sacerdotibus liceat deferre *Manutergium* supra Calicem, tam eundo quam redeundo ab Altari?

S. R. C. die 1 Sept. 1703 censuit respondendum: *Non licere* (N. 2118).

XXIII. Quoad *SUPERPELLECEUM*. Superpelliceo partim induti, partim vero non, Clerici nequeunt assistere in Presbyterio (Die 4 Maii 1882. N. 3349 post III).

XXIV. *Absque Superpelliceo* et in habitu communi Canonici et Beneficiati *Choro interesse non possunt*; et abusus huiusmodi est eliminandus (Die 2 Maii 1871. N. 3230 ad 1).

XXV. Quoad *Calceamenta Clericorum*. Clerici in sacris praesertim functionibus adhibere debent *caligas* seu *calceamenta*, quibus publice uti solent probati Clerici loci seu Dioeceseos (S. R. C. die 31 Aug. 1872. N. 3268).

Tabernaculum.

896. De Tabernaculo SS. Sacramenti praecipuas dispositiones hac illac transcripsimus. Hic eas breviter resumimus, et nonnullas alias praescriptiones adnotamus.

1. Non est de necessitate interiora Tabernaculorum panno serico albo contegere, *sed sufficit simplex auratura* (Die 7 Aug. 1871. N. 3234 ad 7 et 8).

2. Sacrum Tabernaculum potest vestiri omni ex parte interius *panno serico albi coloris* vel ornari tantum *ex laminibus deauratis* (Die 5 Iun. 1889. N. 3709).

3. Sacrum Tabernaculum in interiori parte debet esse deauratum, vel saltem albo serico contectum; *et benedici debet*, priusquam S. Eucharistia in illo recondatur (Die 20 Iun. 1899. N. 4035 ad 4).

4. Tabernaculum *ligneum* affabre elaboratum pro asservatione SS. Sacramenti, Capuccini, ex concessione S. C. Episcoporum et Regularium 13 Iulii 1659, retinere possunt (Die 14 Dec. 1888. N. 3697 ad 13).

5. Tabernaculum, in quo reconditur SS. Sacramentum, tegendum est *conotheo*, quod potest confici ex panno contexto ex gossypio, lana, vel cannabe et esse coloris albi vel coloris convenientis officio (Die 21 Iulii 1855. N. 3035 ad 10).

6. Tabernaculum SS. Sacramenti, argento, auro vel alia pretiosa materia confectum, tegi debet conotheo (Die 7 Aug. 1880. N. 3320).

7. Tabernaculum tegi debet conopeo *violacei coloris* in Altari, in quo asservatur SS. Sacramentum, *si inibi cantetur Missa de Requie* (Die 1 Dec. 1882. N. 3562).

8. Tabernaculo, in quo SS. Sacramentum asservatur, *non sunt superimponendae Reliquiae pictaeque Imagines Sanctorum*, ita ut idem Tabernaculum pro basi inserviat (N. 2613 ad 6; vid. sup.).

9. Praedictae Reliquiae et Imagines nequeunt exponi *ante eisdem Tabernaculi ostiolum*, nec etiam die qua festum alicuius Sancti recolitur; et contraria consuetudo tamquam abusus eliminanda est (N. 2906; vid. supr.).

10. Tabernaculi SS. Sacramenti ostiolum cum insculpta imagine Domini Nostri, tegi nequit *vase florum*; sed hoc collocandum est in humiliore et decentiore loco (N. 2067 ad 10).

11. Tabernaculum, in quo asservatur SS. Eucharistia, non debet necessario collocari *in Altari maiori* Ecclesiae. Requiritur vero Tabernaculum in alio Altari laterali pro asservanda SS. Eucharistia ad Communionem distribuendam, si in Altari maiori adest *Expositio perpetua* SS. Sacramenti (Die 18 Maii 1878. N. 3449 ad 1 et 3).

Calix et Patena.

897. a) Calix debet esse aureus vel argenteus, vel saltem habere cuppam argenteam intus deauratam iuxta Rubricam (Die 16 Sept. 1865. N. 3136 ad 4).

b) Calices et Patenae aliaeque vasa unctione consecrata, si inauranda vel instauranda sunt, execrari non debent ictu manus vel instrumenti (Die 23 Apr. 1822. N. 2620; et vid. adnotation. in IV vol. pag. 223).

c) Calix et Patena *per novam deurationem execrantur*, et indigent nova consecratione (Die 14 Iun. 1845. N. 2889).

d) Calix noviter deauratus non potest a Sacerdote, Ordine Episcopali non insignito, simpliciter sine unctione benedici; sed debet in hoc quoque casu *ad Episcopum perferri*, ut ab hoc cum unctione benedicatur (Die 9 Maii 1857. N. 3042 ad 1).

e) Calix debet esse *velatus totus in parte anteriori*, tam in principio Missae, quam post Communionem (Die 12 Ian. 1669. N. 1379; et N. 1991 ad 1).

/) In consecratione Calicis et Patenae Episcopus debet facere binas Cruces per pollicem, sacro Chrismate inunctum, super Patena et Calice; sed Calices et Patenae, super quibus unum tantum signum Crucis cum pollice impressum fuerit, sunt valide consecrati (Die 1 Dec. 1882. N. 3560 ad 1 et 2).

Quoad tactum Vasorum sacrorum.

898. Certum est (licet mitiores recentium Scriptorum opiniones sequi velimus) SACERDOTIBUS TANTUM ac DIACONIS potestatem fieri, ut sacra Vasa contingant, in quibus Christi Corpus et Sanguis habeantur: SUBDIACONIS tribuitur, dum Altari ministrant, Calicem et Patenam tangere, ubi Christi Corpus et Sanguis non fuerint. ACOLYTHIS autem extra Altaris ministerium eadem facultas traditur, cum Vasa sacra ad Sacrificium praeparare ipsi debeant. Tandem diuturna consuetudine factum est, ut ORDINATI OMNES et qui sola Tonsura praediti sunt, si aliqua causa intercedat, sacra Vasa, dum vacua sunt, extra Altaris ministerium contingant. Ita Bened. XIV, Inst. 34, n. 18; et vid. S. Alph. lib. VI, n. 182.

899. Quoad laicos seu saeculares, communissima et verior sententia tenet, Laicos tangentes sacra Vasa peccare, sed non plus quam venialiter, cum non reputetur haec materia gravis; minime autem peccant, si adsit rationabilis causa, secluso scandalo et contemptu (S. Alph. loc. cit.).

900. Quoad Laicos religiosos. Possunt Laici religiosi sacristae Vasa sacra tangere ex privilegio Callixti III et Sixti IV. Item Moniales sacristae ex communicatione privilegiorum (S. Alph. ibid.).

« Et hodie, ita subdit S. Doctor, potest dici ex consuetudine hoc licere etiam laicis oblati Congregationum Sacerdotum saecularium Sacristis, et omnibus qui in habitu clericali Ecclesiis inserviunt; hi enim in Ecclesia muneribus Clericorum funguntur: saltem, dico, hos a culpa excusari, quia dum officium Sacristae exercent, semper adest aliqualis necessitas sacra Vasa tangendi. Et idem quod dictum est de tactu sacrorum Vasorum, dicendum est de tactu Corporalium ».

Minime autem peccant laici tangentes vestes sacras aut alia non immediate attingentia Corpus et Sanguinem Christi (S. Alph.

ibid.; et vid. *Laymann*, lib. V, tr. V, cap. VI, de *Sacrificio Missae*, n. 19).

Pyxis, Ostensorium, Lunula.

901. I. Sacra Pyxis *ex cupro deaurato* permittitur: *item Ostensorium* (seu Monstrantia) *et Lunula* (Die 31 Augusti 1867. N. 3162 ad 6).

II. Non est toleranda praxis extrahendi e tabernaculo sacram Pyxidem, eamque velatam *sub umbella collocandi*, populo benedicendi gratia; sed iuxta Instructionem Benedicti XIV Eucharistiae tabernaculum et sacra Pyxis clausa suoque velamine oblecta populi oculis obiciatur. Verum penitus interdicitur sacram Pyxidem extra tabernaculum efferri ac velatam sub umbella collocari; cum nullum huius ritus vestigium apud liturgicos scriptores, nullaque Sedis Apostolicae, quam sequi omnino debemus, consuetudo deprehendatur (Die 6 Mart. 1876. N. 3394 ad 1).

III. Sacra Pyxis nequit exponi *in throno*, et deinde cum ea populum benedicere (Die 23 Maii 1835. N. 2725 ad 4).

IV. Consuetudo benedicendi populum cum sacra Pyxide in fine piarum exercitationum continuari potest; quoties Ordinarius nil in hoc inconveniens deprehendat (Die 11 Sept. 1847. N. 2957, et vid. etiam N. 3394 ad 2).

V. Sacra Pyxis cum SS. Sacramento nequit extrahi e tabernaculo post Missam et populus cum ea benedici, *quin aliquid dicat vel cantet* (Die 7 Iul. 1876. N. 3402 ad 1).

VI. Sacra Pyxis, in qua defertur Viaticum, decens est ut cooperiatur extremitatibus veli oblongi humeralis (Die 21 Febr. 1699. N. 2071).

VII. In Pyxide *vitrea* nequit asservari SS. Sacramentum in locis silvestribus atque imperviis, ubi latrones metalli amore cupidi Pyxides furantur (Die 30 Ian. 1880. N. 3511).

VIII. Quoad varios modos asservandi et claudendi in tabernaculo sacram Pyxidem, a Sacerdote Salvatore Barbara ad maiorem securitatem et custodiam excogitatos, Sacra Congregatio censuit: Finem inventoris esse laudandum; negotium vero, in casu et ad effectum de quo agitur, spectare ad locorum Ordinarios (Die 18 Mart. 1898. N. 3987).

IX. *Dubium*. An liceat Regularibus uti tabernaculo amovibili vel portatili, illudque ad eorum libitum in quocumque Ecclesiae propriae Altari collocare, ac ibi exponere sacram Pyxidem, e solo tabernaculo fixo extractam?

S. R. C. die 10 Iul. 1688 respondit: *Licere de consensu Episcopi* (N. 1796).

X. Non licet benedicere *Moniales* cum sacra Pyxide post distributionem Communionis (Die 26 Ian. 1793. N. 2543). Nec pariter licet benedicere populum post dictam distributionem Communionis; sed *manu dextera* Benedictio impertiri debet iuxta Rituale Romanum; et contraria consuetudo est abolenda (Die 23 Maii 1835. N. 2725 ad 1 et 2).

XI. Post expositionem privatam SS. Sacramenti, scilicet aperto ostiolo tabernaculi, *dari potest Benedictio* cum eodem venerabili Sacramento in Pyxide recondito (Die 30 Nov. 1895. N. 3875 ad 3).

XII. Benedictio cum sacra Pyxide dari potest ex speciali gratia *extra portas civitatis, regionis vel domus infirmi*, quando Viaticum deferretur ad infirmos in agris (Die 7 Apr. 1832. N. 2690 ad 2; et vid. N. 3059 ad 18).

XIII. *Dubium Sacrae Rituum Congregationi propositum*. Num propter viarum asperitatem ac ventorum, nivium glacierumque incommoda, permitti possit a Rmo (*Molinen.*) Episcopo, ut Parochi sacrum Viaticum deferant *capite cooperto pileo*? Et quatenus nisi de speciali gratia id liceat, supplicatur pro parte supradicti Episcopi ad illam gratiam obtinendam, prout in *una Bisinianen.* diei 23 Maii 1846.

Sacra Congregatio sub die 12 Sept. 1857, sic respondit: Sacra Congregatio commisit Episcopo *Molinen.* ut pro suo arbitrio et prudentia indulgeat quod Parochi in circumstantiis expressis in dubio, *capite pileo cooperto*, Viaticum deferre valeant, comitante saltem uno homine, si fieri potest, accensam laternam deferente. Contrariis non obstantibus quibuscumque (N. 3059 ad 19).

In memorato autem Decreto *in Bisinianen.*, eadem S. Congregatio commisit Episcopo, ut, pro suo arbitrio et prudentia, indulgeat quod deinceps Parochus et Oeconomi *Acri* huiusmodi in circumstantiis *equitantes ac capite pileo cooperto* sacrum Viaticum deferre valeant.... (N. 2908).

XIV. Quando cum sacra Pyxide fit expositio SS. Sacramenti ex publica causa, in Missis privatis fieri poterit *Commemoratio SS. Sacramenti*, durante eius expositione (Die 7 Maii 1746. N. 2390 ad 4 et 5).

XV. Ubi nulla *Feria V in Coena Domini habetur functio*, potest sacra Pyxis in suo Altari servari *usque ad solis occasum*, ut fideles, loco Sepulchri, ad SS. Eucharistiam adorandam accedere valeant (Die 1 Febr. 1895. N. 3842 ad 3).

XVI. In Altari, ubi publice exponitur SS. Sacramentum, sive in Pyxide sive in Ostensorio, *Missae de Requie* tempore quo Expositio perdurat, omnino prohibentur (Die 14 Iun. 1873. N. 3302 ad 2).

XVII. In summitate *Ostensorii* Crux visibilis apponi debet (Die 11 Sept. 1847. N. 2957).

XVIII. Sub Ostensorio in expositione SS. Sacramenti non est supponendum *pulvinar* (Die 31 Aug. 1867. N. 3157 ad 9).

XIX. In Processionibus et Benedictione cum SS. Sacramento in *Ostensorio* impertienda, omnino requiritur, ut Celebrans Pluviale et Velum humerale induat (Die 7 Dec. 1888. N. 3697 ad 12; et N. 3333 ad 1).

XX. Usus machinae ad Ostensorium elevandum et deponendum in expositione SS. Sacramenti non permittitur (Die 7 Iul. 1877. N. 3425).

XXI. Ad Benedictionem impertiendam cum SS. Sacramento in *Ostensorio*, istud vel accipiat Celebrans iuxta ritum a Caeremoniali Episcoporum, lib. II, Cap. 32, § 27, praescriptum; aut, iuxta praxim Romanam, Diaconus Ostensorium Celebranti tradere vel ab eodem recipere potest, *utroque stante* (Die 14 Ian. 1898. N. 3973 ad 4).

Campanae.

902. a) Non licet Episcopo *delegare Benedictionem Campanarum, omitta unctione*, personis ordine Episcopali non insignitis (Die 19 Apr. 1687. N. 1781).

b) Ne in Urbibus quidem, in quibus frequenter funduntur Campanae, et simul a residentia Episcopi longius remotae sunt, nulla Dignitas vel Praelatus deputari potest ad novas Campanas sine unctione benedicendas, si huiusmodi Campanae deserviant Ec-

clesiis et Sacris Functionibus annunciandis (Die 9 Maii 1857. N. 3042 ad 2).

c) In Campanarum Benedictione, Sacerdos, *vi Apostolici Indulti ab Episcopo delegatus*, debet unctiones facere et omnia servare, quae in Pontificali praescribuntur, non omisso Evangelio per Diaconum decantando (Die 23 Iun. 1853. N. 3015).

d) Nequeunt benedici *solemni ritu* Campanae, quae *solum deserviunt profanis usibus*; nam ut ex ipsa Benedictione, quae habetur in Pontificali, colligi potest, Campanae benedicuntur in usum tantum ecclesiasticum, ut cetera vasa sacra: et ideo inunguntur variisque caeremoniis consecrantur fere ad eum modum, quo consecrantur Altaria (Die 16 Iul. 1894. N. 52 ad 1).

e) Recentius Sacra Rituum Congregatio declaravit, quod in Benedictione Campanarum, quae ad usum Ecclesiarum vel Sacellorum inserviunt, adhibendae sunt ab Episcopo caeremoniae et unctiones in Pontificali Romano praescriptae: pro omnibus vero Campanis, quae ad usum sacrum non inserviunt, *adhibetur formula nuperrime approbata* (Die 4 Mart. 1892. N. 3770).

f) Non licet pulsare Campanas in Sabbato Sancto, priusquam in Cathedrali, seu Matrice pulsentur (Die 31 Aug. 1839. N. 2799 ad 3; et pluries).

g) Regularibus licet pro signo Salutationis Angelicae pulsare Campanas ante Cathedrali (Die 22 Febr. 1687. N. 1778 ad 3).

h) Dum Sacrum Viaticum defertur ad infirmos, non sunt continuo pulsandae Campanae usque dum SS. Sacramentum redeat ad Ecclesiam (Die 18 Maii 1675. N. 1535).

Campanula.

903. 1° Campanula pulsari nequit intra Missam, etiam in Altari laterali celebrandam, *durante Expositione SS. Sacramenti* (Die 31 Aug. 1867. N. 3157 ad 10; et N. 3448 ad 2).

2° Campanula in Missa pulsanda est a ministro etiam in *privatis Oratoriis* (Die 18 Iul. 1885. N. 3638 ad 3).

3° Si Missa ad aliquod Altare celebretur *e conspectu Chori* positum, *Campanula* uti ad *Sanctus*, ita ad elevationem Sacramenti, *nequaquam pulsetur*. Quod si Campanula, non obstante ve-

tito, quandoque pulsetur et elevatio SS. Sacramenti advertatur, Chorales omnes caput tunc temporis detegant, et Horas Canonicas prosequantur. — Ceterum abusus Missae privatae celebrandae in Altari Choralis, dum Horae Canonicae persolvuntur, *omnino eliminetur* (Die 21 Nov. 1893. N. 3814 ad Dub. I).

4º In omnibus Missis privatis, quae *tempore piae Supplicationis* celebrantur, usus *Campanulae* est omnino prohibitus.

904. Si vero, quod fieri non debet, ex errore pulsetur, omnes ante Altare transeuntes, ubi fit elevatio SS. Sacramenti, bini et bini unicum genu flectant, et piam Supplicationem prosequantur (Decr. eod. ad Dub. II).

Palmatoria seu Bugia.

905. Palmatoria nequit adhiberi, nisi ab iis, quibus de iure competit, vel ex privilegio eiusdem usus concessus est. Hinc Sacra Rituum Congregatio, iteratas super re antea editas decisiones unico Decreto generali complectens, edixit:

In sacris functionibus, sive publicis sive privatis, non licere Dignitatibus et Canonicis, Superioribus Regularibus, Praelatis quoque Romanae Curiae, Protonotariis Apostolicis honorariis, aliisque omnibus quocumque nomine nuncupentur, quibus *ex iure* non competit, etiamsi habeant ex indulto usum Mitrae, Palmatoriam adhibere, *nisi Apostolico privilegio donentur*, vel hoc personale sit, vel Corpori, cuius membra sunt, attributum; ita tamen ut non aliter eo uti possint, quam servatis modo et forma ac cum limitationibus et conditionibus in Apostolica concessione praescriptis. Die 31 Maii 1817, 1ª part. Decr. Glis confirm. a Summo Pontifice Pio VII die 4 Iun. eiusd. an. (N. 2579).

906. De Palmatoria legatur suffragium seu adnotatio posita in IV vol. pag. 160, ubi docetur, quod Palmatoria *de iure* utuntur tantum *Cardinales* et *Episcopi*; alii vero ex indulto, si eis fuerit concessum; et cf. etiam Bened. XIV, Instit. 34 § IV, n. 16 sqq.

Verum Superiores Maiores Ordinis Minorum gaudere privilegio utendi Palmatoria, videbimus infra ubi de Privilegiis Regularium.

De Benedictione sacrorum Indumentorum.

907. I. Sacerdotes, habentes facultatem ab Episcopo delegatam benedicendi sacra indumenta, debent semper uti *formula, quae in Missali et Rituali reperitur* titulo Sacrorum Indumentorum in genere, etiam quando *simplex Manipulus cum Stola benedicenda est* (Die 2 Dec. 1881. N. 3533 ad 1).

II. Episcopus delegans Sacerdotes pro Benedictione *sacrae Suppellectilis*, potest eosdem subdelegare etiam pro Benedictione *sacrorum Vasorum*, dummodo sacra unctio non sit in iis adhibenda (Decr. eod. ad 2).

III. Episcopus et Sacerdotes ab eo delegati nequeunt impertiri *absque Apostolico Indulto* Benedictiones in recentioribus Ritualibus contentas, quae propriae sunt *diversorum Religiosorum Ordinum* (Decr. eod. ad 3).

IV. Notandum tamen, Episcopum, *utendo ordinaria facultate*, non posse aliis in Dignitate constitutis *delegare potestatem* benedicendi sacra Indumenta et alia, in quibus, iuxta Rituale Romanum, sacrum Chrisma non adhibetur, nisi ad hoc habeat *Apostolicum Indultum* (Die 16 Maii 1744 ad 4; et vid. Bened. XIV, Instit. 21, n. 9 sq.).

V. Facultas concessa benedicendi sacra suppellectilia *extenditur etiam ad Imagines* Domini Nostri Iesu Christi, Beatae Mariae Virginis aliorumque Sanctorum, *Tabernaculum*, in quo asservatur SS. Sacramentum, *Pyxidem*, et generaliter *ad omnia, in quibus sacra Unctio non adhibetur* (Die 17 Maii 1760. N. 2437).

VI. Ritus et preces pro his Benedictionibus adhibendae, in Rituali ac Missali Romano continentur; alias autem preces aliumque ritum inducere penitus interdicitur (Bened. XIV, Inst. 21, n. 12).

VII. Doctores opinionum varietate inter se disputant, utrum *Cingulum*, *Pluviale* et *Pyxis* etiam benedictione indigeant. Pro *Cingulo* eam minime necessariam quidam iudicant, cum *Can. Vestimenta de Consecratione, dist. I. de vestibus* loquatur, et Cingulo nomen vestis tribui non debeat. Aliqui pro *Pluviali* consuetudinem nullam benedictionis esse testantur, ut ex Gavanto satis

deprehenditur. Nonnulli quoque inter recentiores tradiderunt, non opus esse ut pro *Pyxide* benedictio adhibeatur. (Bened. XIV, loc. cit).

VIII. « Nos, ita prosequitur laudatus Pontifex Maximus, ut magis probabilem, ideoque *tenendam* eorum sententiam proponimus, qui pro *Cingulo*, *Pluviali* ac *Pyxide* benedictionem *non omittendam fatentur*, inter quos Bissius, Quartus, Pasqualigus, aliique numerantur ».

IX. Illud quoque animadvertendum est, quod non modo pro novis indumentis benedictio necessario requiritur, sed tunc etiam, *cum detrita pristinam formam amittunt*, et ad suos usus apta non ducuntur, ideoque ex iis vestibus antea sacratis *nova aliqua perficitur alterius generis*; veluti si ex pluribus Manipulis Stola, sive Alba ex multis Amictibus, aut e contrario plures Amictus ex Alba conficiantur. Ita Scriptores, qui super hac re monumenta aliqua reliquerunt (Bened. XIV, loc. cit).

Candelae.

908. 1. Candelae *ex stearina* pro usu sacro prohibentur (N. 2865 et 3376 ad 3).

2. Candelae *ex sevo* confectae in ecclesiis non permittuntur, et abusus inductus eliminandus est (3063).

3. Usus candelarum, quae ex adipe *ceti* conficiuntur, Missionariis Oceaniae permittitur in S. Missa celebranda (N. 2985).

4. *S. Rit. Congr. Decr. diei 14 Dec. 1904.*

Nonnulli Sacrorum Antistites a Sacrorum Rituum Congregatione semel atque iterum reverenter postularunt; « An attenta etiam magna difficultate vel veram ceram apum habendi vel indebitas cum alia cera commixtiones eliminandi, candelae super Altaribus ponendae, omnino et integre ex cera apum esse debeant: an vero esse possint cum alia materia seu vegetali seu animali commixtae » ?

Et Sacra Rituum Congregatio, in Ordinario Coetu die 29 Novembris hoc vertente anno in Vaticanum coadunato, omnibus perpensis, una cum suffragio Commissionis Liturgicae, antea decreta mitigando, rescribere rata est: « Attenta asserta difficultate, *Negative* ad primam partem; *Affirmative* ad secundam, et ad mentem. Mens, est, ut Episcopi pro viribus curent ut cereus paschalis, ce-

reus in aqua baptismali immergendus et duae candelae in Missis accendendae sint ex cera apum saltem in maxima parte; aliarum vero candelarum, quae supra Altaribus ponendae sunt, materia in maiori vel notabili quantitate ex eadem cera sit oportet. Qua in re parochi aliique rectores ecclesiarum et oratoriorum tuto stare poterunt normis a respectivis Ordinariis traditis, nec privati sacerdotes Missam celebraturi de qualitate candelarum anxie inquirere tenentur ». Atque ita rescripsit, die 14 Decembris 1904.

A. Card. TRIPEPI, *Praef.*

L. ✠ S.

† D. PANICI, Archiep. Laodicen., *Secret.*

LIBER VIGESIMUS PRIMUS

DE LEGIBUS ET PRAESCRPTIONIBUS SACRIFICIIUM MISSAE PRAECIPUE RESPICIENTIBUS

Praesens tractatio intimo nexu cum praecedenti coniungitur. Si enim in antecedenti Libro de locis rebusque sacris praecipue actum est, in hoc de sacris mysteriis sacrisque functionibus in praedictis locis et cum praefatis rebus celebrandis, instituitur sermo. In hoc ergo tractatu colligere et exponere satēgimus praecipuas leges, praescriptiones atque prohibitiones, quae referuntur quomodolibet ad sacrosanctum Missae Sacrificium et alias quasdam functiones sacras. Transcripsimus plura Decreta S. Sedis quoad ea quae sunt observanda vel vitanda in praefato Sacrificio Missae, egimus de lucro seu mercimonio ex eleemosynis Missarum graviter vetito, de vitandis in Missarum manualium satisfactione. Nec loqui praetermisimus de Missa in nocte et in festo Nativitatis Domini, de functionibus in Hebdomada Sancta, De Missis Votivis, de Missis de Requie, de Cantu in sacris Functionibus, de quo exhibentur leges a Summo Pontifice Pio X traditae in suo *Motu proprio* de Musica sacra, et alia plura afferuntur documenta seu declarationes, ut plurimum recentioris aetatis, quas nemini ex sacris Ministris Christi ignorare licet.

CAPUT I.

Leges statutae quoad Sacrificium Missae.

§ I. *Decretum sacri Concilii Tridentini, incip. Quanta cura*
(sess. 22), *de observandis et vitandis in celebratione Missae.*

909. Multa et eximia documenta quoad Missae celebrationem traduntur in enunciato Decreto. Quia vero eius textus prolixus est, eum omittimus integre transcribere, sequentia adnotando :

I. Decernit S. Synodus, ut Ordinarii locorum Episcopi ea omnia prohibere atque e medio tollere sedulo curent ac teneantur, quae vel *avaritia*, *idolorum servitus*, vel *irreverentia*, quae ab *impietate vix seiuncta esse potest*, vel *superstitio*, verae pietatis falsa *imitatrix*, induxit. Atque, ut multa paucis comprehendantur; in primis, quod ad avaritiam pertinet, cuiusvis generis mercedum conditiones, pacta, et quidquid pro Missis novis celebrandis datur, nec non importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potius, quam postulationes, aliaque huiusmodi, quae a *simoniaca labe*, vel certe a *turpi quaestu* non longe absunt, omnino prohibeant ».

II. Huic Decreto accesserunt quamplurimae declarationes S. Congregationis Concilii, auctoritate Urbani VIII illi tributae, relatae in Constit. eiusdem Pontificis *Cum saepe*, 21 Iunii 1625, et ab Innocentio XII confirmatae et innovatae, itidem cum additione aliarum resolutionum ad hanc materiam spectantium, quae insertae fuerunt in Constit. *Nuper* eiusdem Innocentii XII sub die 23 Novembris, et 23 Decembris 1697. Istiusmodi declarationes legi possunt apud Ferraris, verb. *Missa*, art. II, n. 1 sq.; Matthaeucci, cap. X, n. 9; Giraldi, tom. III, pag. 895; *Compendium Decretorum*, quae a Regularibus in publica mensa leguntur, edit. Romae anno 1875, pag. 86 sq.

III. Citatum Decretum Tridentinum ita proseguitur: Deinde, ut irreverentia vitetur, singuli (Episcopi) in suis dioecesibus interdiciant, *ne cui vago, et ignoto Sacerdoti*, Missas celebrare liceat ». Et in cap. 16, Sess. 23 de Reform. habetur: *Nullus praeterea Clericus peregrinus sine commendatitiis sui Ordinarii litteris, ab ullo Episcopo ad divina celebranda, et Sacramenta ministranda admittatur*.

Haec Tridentina prohibitio extenditur etiam, prout facile intelligitur, ad Sacerdotes regulares, iuxta Decreta pluries edita a S. Congregatione Inquisitionis.

IV. Prosequitur idem Decretum. *Neminem praeterea... patiantur* (Episcopi) *privatis in domibus, atque omnino extra ecclesiam, et divinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda, et visitanda, sanctum hoc Sacrificium a Saecularibus, aut Regularibus quibuscumque peragi*.

V. In hoc Decreto prohibet Concilium, ne Episcopus permittat, ut Missae Sacrificium peragatur a Sacerdotibus, tam saecularibus, quam regularibus *in domibus privatis, et extra ecclesiam, aut publica oratoria*. Olim quidem poterant Episcopi concedere suis dioecesanis facultatem celebrandi Missam in Oratoriis privatis, hodie tamen huiusmodi potestas, ex allato Concilii Tridentini Decreto, adempta est Episcopis, et soli Romano Pontifici reservata, prout etiam declaravit S. Congregatio ipsius Concilii anno 1615 iussu Pauli V (Vid. Bened. XIV, *De Sacrificio Missae*, lib. III, cap. VI, n. 2, et Const. *Magno*, § 11).

§ II. *Decretum S. Congregationis Episcoporum et Regularium diei 14 Martii 1899 de quibusdam iuribus Episcoporum et Regularium.*

910. I. *An Ordinarius vetare possit campanarum pulsationem ante vel tempore Missae paroecialis in omnibus dioecesis ecclesiis, officiatis per Sacerdotes saeculares aut regulares?*

Responsum. *Quoad presbyteros saeculares, Episcopus utatur iure suo, nisi laudabilis consuetudo vel privilegium obstet. Quoad Regulares, negative, excepto Sabbato Sancto.*

II. *An Sacerdotes saeculares Cappellani aut Rectores, et an Superiores regulares possint introducere functiones extraordinarias, alterare consuetas in respectivis ecclesiis, et processiones facere, absque praevia Ordinarii licentia?*

Responsum. *Quoad saeculares, Ordinarius utatur iure suo, servatis resolutionibus Sacrarum Congregationum, et praesertim Sacrorum Rituum Congregationis anno 1703 Urbis et Orbis. Quoad Regulares, affirmative, servatis resolutionibus ut supra, exceptis processionibus extra ecclesiae ambitum, salvis, pro aliquibus processionibus, specialibus privilegiis.*

III. *An Superiores regulares conventuum admittere possint ad celebrationem sanctae Missae in propriis ecclesiis aliquem Sacerdotem extraneum absque praevia licentia Superioris ecclesiastici localis?*

Responsum. *Detur Decretum S. Inquisitionis.* — En textus huius Decreti :

Die 11 Augusti 1649, in Congregatione S. Officii, Emi et Rmi Cardinales Inquisitores mandarunt intimari Superioribus Religionum, quod mandent suis subditis monasteriorum et conventuum Superioribus, *ne admittant ad celebrandum in eorum ecclesiis, eorum vel alterius Religionis exteros, vagos, seu peregrinos, nisi examinatis diligenter litteris obedientiae, seu assignationis eorum Superiorum, et testimonialibus promotionis ad sacerdotium; quo vero ad sacerdotes saeculares, nisi visis litteris testimonialibus, subscriptis a Vicario Generali, seu Foraneo Episcopi loci.*

911. Cui plane consonat Benedictus XIV, dicens: « Pro firmo tenendum est, quod licet non oporteat Episcopum sollicitum esse de Regularibus, qui in propriis ecclesiis Missas celebrare intendunt, quum eius rei cura reservata sit eorum Superioribus regularibus; si quis tamen saecularis Sacerdos in ecclesiis Regularium Missam celebrare velit, hic etiam debet litteras discessus a proprio Ordinario obtentas, exhibere Episcopo, in cuius dioecesi Sacrum vult peragere, uti videre quoque est in Nostra Institutione 34, latinae editionis, § 1 » (Bulla *Quam grave*, § 12; ordine n. 70).

912. Ex allato decreto S. Congregationis Ep. et Reg. haec tria habentur definita :

1.º Episcopus potest prohibere campanarum pulsationem ante vel tempore Missae parochialis, in omnibus ecclesiis *saecularibus*, non autem in ecclesiis *regularibus*, excepto Sabbato Sancto.

2.º Episcopus potest impedire functiones extraordinarias in ecclesiis saecularibus, minime vero in ecclesiis regularibus, exceptis processionibus extra ambitum ecclesiae.

3.º Episcopus prohibere potest Regularibus, ne admittant ad celebrandum in eorum ecclesiis *presbyteros saeculares* absque sua licentia.

913. Ratio, cur in Sabbato Sancto nequeunt pulsari campanae in aliis Ecclesiis ante pulsationem in Ecclesia Cathedrali vel Matrici, explicatur a Leone X in Const. *Dum intra*, § 12, ubi statuitur: « Et ut *debitus honor Matrici Ecclesiae reddatur*, tam ipsi Fratres, quam alii Clerici saeculares, etiam super hoc Apostolicae Sedis pri-

vilegio muniti, die Sabbati Maioris Hebdomadae, antequam Campanae Cathedralis vel Matricis Ecclesiae pulsaverint, Campanam in Ecclesiis suis pulsare minime possint. Contrafacientes poenam centum ducatorum incurrant ».

914. Quoad pulsationem campanarum in ecclesiis Regularium iam habebantur authenticae declarationes. S. Pius V in Constit. incip. *Et si Mendicantium* (non quidem quoad hoc revocata) sic decrevit: *Prohibemus insuper eisdem Ordinariis, ac aliis quibuscumque personis, ne impediunt ipsos Fratres, quando eis placuerit, tam in diebus Dominicis, seu festivis, aut aliis totius anni temporibus, Campanas pulsare, et etiam tempore, quo ipsi celebraverint, Missas celebrare.* Possunt insuper Regulares celebrare Missas, priusquam Parochi celebrent, vigore citatae Constitutionis, in qua S. Pius V, § 8, statuit: *Nec non Missas et divina Officia huiusmodi, etiam in diebus Dominicis, vel festivis, etiam antequam Rector parochialis ecclesiae celebraverit, celebrare, et facere, quando eis videbitur... possint.*

Post huiusmodi indultum S. Pii V prodiit Decretum S. Congregationis Ep. et Reg. die 10 Octobris 1568 huius tenoris: *Ordinarii non impediunt Fratres, pulsare Campanas ad Matutinum, ad Horas, et ad Missam, antequam pulsetur Campana maioris ecclesiae, praeterquam in die Sabbati Sancti.*

915. Etiam S. Congregatio Concilii in causa *Aquen.* die 19 Maii et 9 Iunii 1708, ad dubium: An Patres Carmelitae possint dare signum campanae et celebrare Missam in diebus festivis, eodem tempore, vel antequam detur signum et celebretur Missa parochialis? Respondit: *Affirmative.*

Eadem S. Congregatio die 28 Febr. 1761, ad quaesitum: An Religiosi Conventuales Bruneatori, moniti ab Episcopo, debeant se abstinere a celebrandis Missis, aliisque peragendis functionibus cum sonitu campanarum ante Missam parochialem, vel donec illa absolvatur? Resp. *Negative* (Vid. Matthaeucci, cap. 10, n. 1 sq.; Ferraris, verb. *Campana*, n. 16 sq.; Nouv. Rev. Théol. tom. XI, pag. 358-360, notae).

Et Sacra Rituum Congregatio ad dubium: An Regulares possint molestari a Parochis, ne in propriis Ecclesiis Missas privatas

celebrent ante Missam Parochialem, et praecipue diebus festivis? Respondit: *Non posse* (Die 21 Apr. 1633. N. 620).

§ III. *Lucrum ex eleemosynis Missarum graviter prohibitum.*

916. Summi Pontifices omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volentes, *districte prohibuerunt* Sacerdoti, qui Missam suscipit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem Missam alteri, parte eiusdem eleemosynae sibi retenta, committat. Quod decretum locum etiam habet, etsi Sacerdos, cui Missae celebratio cum minori eleemosyna commissa est, non ignoret maiorem primo Sacerdoti tributam fuisse, et nihilominus ipse contentus sit minori (Bened. XIV, Const. *Quanta cura*, 30 Iun. 1741; S. C. C. 25 Iun. 1625).

917. Haec tamen prohibitio cessat, et ideo licite retineri potest eleemosynae excessus, si Sacerdos, cui Missae celebratio committitur, nec rogatus, nec de consensu quaesitus quoad condonationem excessus, sponte et liberaliter huiusmodi excessum cedat (*S. Alph. lib. VI, n. 321*).

918. Quoad Beneficiarios declaratum est, ipsos non teneri dare stipendium ad rationem reddituum Beneficii, sed satis esse, ut Rector Beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemosynam congruam secundum morem civitatis vel provinciae, nisi in fundatione ipsius Beneficii aliud cautum fuerit (S. C. C. Decr. cit. 21 Iun. 1625).

919. Urbanus VIII decrevit nihil ex eleemosynis manualibus esse detrahendum in commodum ecclesiae subministrantis Sacerdoti sacra indumenta, aliaque utensilia ad Missae celebrationem necessaria; ex stipendiis vero *pro Missis perpetuis relictis*, tunc solum ecclesias, ubi sunt celebrandae, aliquid percipere permisit, cum alios redditus non habent, quibus onus sustineant sacra utensilia praestandi (Bened. XIV, *de Syn. dioec.* lib. V, cap. IX, n. 3).

920. Colligentes eleemosynas maioris pretii pro Missis, et ex iis lucrum captantes faciendo eas celebrari in locis, ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent, excommunicationem latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatam incurrunt (Pius IX, Const. *Apost. Sed.* part. II, n. 12).

§ IV. *Mercimonium ex eleemosynis Missarum graviter vetitum per Decretum incip. Vigilanti.*

921. Sacra Congregatio Concilii, ad convellendos eradicandosque abusus Missarum celebrationem spectantes, pluraque edidit decreta, quibus omne hac in re damnabile lucrum removeri voluit, piisque testantium voluntates et obstrictam benefactoribus fidem adamussim servari religioseque custodiri mandavit. Sequentia proinde declaravit:

I. Turpe mercimonium sapit, ideoque improbanda et poenis etiam ecclesiasticis, si opus fuerit, coercenda est ab Episcopis eorum bibliopolarum vel mercatorum agendi ratio, qui adhibitis publicis invitamentis et praemiis, vel alio quocumque modo Missarum eleemosynas colligunt, et Sacerdotibus, quibus eas celebrandas committunt, non pecuniam, sed libros aliasve merces rependunt.

II. Huiusmodi agendi ratio non ideo cohonestari valet, vel quia, nulla facta imminutione, tot Missae a memoratis collectoribus celebrandae committuntur, quot collectis eleemosynis respondeant, vel quia per eam pauperibus Sacerdotibus, eleemosynis Missarum carentibus, subvenitur.

III. Praefatae eleemosynarum collectiones et erogationes sunt improbandae et coercendae ab Episcopis, etiam quando lucrum, quod ex mercium cum eleemosynis permutatione hauritur, non in proprium colligentium commodum, sed in piarum institutionum et bonorum operum usum vel incrementum impenditur.

IV. Turpi mercimonio concurrunt, ideoque improbandi atque etiam coercendi, ut supra, sunt ii, qui acceptas a fidelibus vel locis piis eleemosynas Missarum tradunt bibliopolis, mercatoribus, aliisque earum collectoribus, sive recipiant, sive non recipiant quidquam ab iisdem praemii nomine.

V. Turpi mercimonio item concurrunt, ideoque improbandi et coercendi, ut supra, sunt ii, qui a dictis bibliopolis et mercatoribus recipiunt pro Missis celebrandis libros aliasve merces, harum pretio sive imminuto sive integro.

VI. Non licet Episcopis sine speciali S. Sedis venia, vel nisi accedat consensus oblatorum, ex eleemosynis Missarum, quas fideles

celebrioribus Sanctuariis tradere solent, aliquid detrahere, ut eorum decori et ornamento consulatur, quamvis ea propriis redditibus careant.

922. Sed cum postremis hisce annis constiterit, salutare huiusmodi dispositiones ignorantia aut malitia saepius neglectas fuisse, et abusus hac in re valde lateque invaluisse, Emi Patres S. C. Tridentini interpretes ac vindices, rebus omnibus in duplici generali conventu mature perpensis, officii sui esse duxerunt, quod pridem decretum erat in memoriam plenamque observantiam denuo apud omnes revocare, et opportuna insuper sanctione munire.

Praesenti itaque decreto statuunt, ut in posterum si quis *ex sacerdotali ordine* contra enuntiata decreta deliquerit, *suspensionem a divinis S. Sedi reservatae et ipso facto incurrendae* obnoxius sit: *clericus* autem sacerdotio nondum initiatus *eidem suspensioni* quoad susceptos ordines similiter subiaceat, et *inhabilis praeterea fiat ad superiores ordines recipiendos: laici demum excommunicatione latae sententiae* Episcopis reservata obstringantur.

923. Praeterea cum experientia docuerit, mala quae deplorantur ex eo potissimum originem viresque ducere, quod in quorundam privatorum manus maior Missarum numerus congeritur quam iusta necessitas exigit, ideo iidem Emi Patres, inhaerentes dispositionibus a Romanis Pontificibus, ac praesertim ab Urbano VIII et Innocentio XIII in Const. *Cum saepe contingat*, alias datis, *sub gravi obedientiae praecepto decernunt ac mandant*, ut in posterum omnes et singuli ubique locorum beneficiati et administratores parum causarum aut utcumque ad Missarum onera implenda obligati, sive ecclesiastici sive laici, *in fine cuiuslibet anni* Missarum onera, quae reliqua sunt, et quibus nondum satisfecerint, propriis Ordinariis tradant iuxta modum ab iis definiendum. Ordinarii autem acceptas Missarum intentiones cum adnexo stipendio primum distribuent inter sacerdotes sibi subiectos qui eis indigere noverint: alias deinde aut S. Sedi, aut aliis Ordinariis committent, aut etiam, si velint, sacerdotibus aliarum dioeceseon, dummodo sibi noti sint, omni-que exceptione maiores, et legitima documenta edant inter praefixum congruum tempus, quibus de exacta earumdem satisfactione constet.

924. Denique, revocatis quibuscumque indultis et privilegiis usque nunc concessis, quae praesentis decreti dispositionibus utcumque adversentur, S. Congregatio curae Ordinariorum committit, ut praesens decretum omnibus ecclesiasticis suae iurisdictioni subiectis, aliisque quorum ex praescriptis interest, notum sollicitè faciant, ne quis in posterum ignorantiam allegare, aut ab huius decreti observantia se excusare quomodolibet possit (S. Congr. Conc. decr. 25 Maii 1893, a Leone PP. XIII confir., incip. *Vigilanti*; apud Acta S. Sed. vol. 26, p. 56).

Duo hic notanda sunt: 1° Praefatas resolutiones fuisse iam approbatas a Summo Pontifice Pio IX sub die 31 Aug. 1874; in praesenti vero Decreto *Vigilanti* easdem confirmari a Leone PP. XIII, quibusdam tacitis, quae reperiiebantur in priori decreto anni 1874 (Vid. Acta S. Sed. vol. VIII, p. 107, et etiam p. 650).

2° Per Epistolam eiusdem S. Congregationis Concilii ad Ordinarios Italiae datam die 28 Aug. 1897, in memoriam revocatur exacta observantia praedicti decreti *Vigilanti*, et excitantur Episcopi ut moneant propriae dioecesis clerum et alios quoscumque, qui in praedicto deplorando commercio partes habent aut complices se exhibent, ut a quocumque huiusmodi omnino abstineant, secus incurrant poenas a Summo Pontifice Leone XIII in decreto *Vigilanti* sancitas (Acta S. Sed. vol. 30, p. 625).

§ V. *Decretum S. Congregationis Concilii diei 11 Maii 1904, de observandis et evitandis in missarum manualium satisfactione.*

925. Ut debita sollicitudine missarum manualium celebratio impleatur, eleemosynarum dispersiones et assumptarum obligationum obliviones vitentur, plura etiam novissimo tempore S. Concilii Congregatio constituit. Sed in tanta nostrae aetatis rerum ac fortunarum mobilitate et crescente hominum malitia, experientia docuit cautelas vel maiores esse adhibendas, ut piaë fidelium voluntates non fraudentur, resque inter omnes gravissima studiose ac sancte custodiatur. Qua de causa Emi S. C. Patres semel et iterum collatis consiliis, nonnulla statuenda censuerunt, quae SS. D. N.

Pius PP. X accurate perpendit, probavit, vulgarique iussit, prout sequitur.

Declarat in primis Sacra Congregatio *manuales Missas* praesenti decreto intelligi et haberi eas omnes quas fideles oblata manuali stipe celebrari postulant, cuilibet vel quomodocumque, sive brevi manu sive in testamentis hanc stipem tradant, dummodo perpetuam foundationem non constituent, vel talem ac tam diuturnam ut tamquam perpetua haberi debeat.

Pariter inter manuales Missas accenseri illas, quae privatae alicuius familiae patrimonium gravant quidem in perpetuum, sed in nulla Ecclesia sunt constitutae, quibus Missis ubivis a quibuslibet sacerdotibus, patrisfamilias arbitrio, satisfieri potest.

Ad instar manualium vero esse, quae in aliqua ecclesia constitutae, vel beneficiis adnexae, a proprio beneficiario vel in propria ecclesia hac illave de causa applicari non possunt; et ideo aut de iure, aut cum S. Sedis indulto, aliis sacerdotibus tradi debent, ut iisdem satisfiat.

Iamvero de his omnibus S. C. decernit: 1° neminem posse plus Missarum quaerere et accipere quam celebrare probabiliter valeat intra temporis terminos inferius statutos, et per se ipsum, vel per sacerdotes sibi subditos, si agatur de Ordinario dioecesano, aut Praelato regulari.

2° Utile tempus ad manualium Missarum obligationes implendas esse *ensem pro Missa una, semestre pro centum missis*, et aliud longius vel brevius temporis spatium plus minusve, iuxta maiorem vel minorem numerum Missarum.

3° Nemini licere tot Missas assumere quibus *intra annum* a die suae obligationis satisfacere probabiliter ipse nequeat; salva tamen semper contraria offerentium voluntate, qui aut brevius tempus pro missarum celebratione sive explicite sive implicite ob urgentem aliquam causam deponant, aut longius tempus concedant, aut maiorem Missarum numerum sponte sua tribuant.

4° Cum in decreto *Vigilanti* diei 25 mensis Maii 1893 (1) statutum fuerit « ut in posterum omnes et singuli ubique locorum

(1) Vid. sup. n. 921.

beneficiati et administratores piarum causarum, aut utcumque ad Missarum onera implenda obligati, sive ecclesiastici sive laici, in fine cuiuslibet anni Missarum onera, quae reliqua sunt, et quibus nondum satisfecerint *propriis Ordinariis tradant iuxta modum ab iis definiendum* »; ad tollendas ambiguitates Eius Patres declarant ac statuunt, tempus his verbis praefinitum ita esse accipiendum, ut *pro missis fundatis* aut alicui beneficio adnexis obligatio eas deponendi *decurrata fine illius anni, intra quem onera impleri debuissent*: pro Missis vero *manualibus* obligatio eas deponendi incipiat *post annum a die suscepti oneris*, si agatur de magno Missarum numero; salvis praescriptionibus praecedentis articuli pro minori Missarum numero, aut diversa voluntate offerentium.

Super integra autem et perfecta observantia praescriptionum quae tum in hoc articulo, tum in praecedentibus statutae sunt, omnium ad quos spectat conscientia graviter oneratur.

5° Qui exuberantem Missarum numerum habent, de quibus sibi liceat libere disponere (quin fundatorum vel oblatores voluntati quoad tempus et locum celebrationis Missarum detrahatur), *posse eas tribuere praeterquam proprio Ordinario aut S. Sedi, sacerdotibus quoque sibi benevisis*, dummodo certe ac personaliter sibi notis et omni exceptione maioribus.

6° Qui Missas cum sua eleemosyna proprio Ordinario aut S. Sedi tradiderint *ab omni obligatione coram Deo et Ecclesia relevari*.

Qui vero Missas a fidelibus susceptas, aut utcumque suae fidei commissas, aliis celebrandas tradiderint, *obligatione teneri usque dum peractae celebrationis fidem non sint assequuti*; adeo ut si ex eleemosynae dispersione, ex morte sacerdotis, aut ex alia qualibet etiam fortuita causa, in irritum res cesserit, committens de suo supplere debeat, et Missis satisfacere teneatur.

7° Ordinarii dioecesani Missas, quas ex praecedentium articulorum dispositione coacervabunt, statim ex ordine *in librum cum respectiva eleemosyna referent*, et curabunt pro viribus, ut quamprimum celebrentur, ita tamen ut prius manualibus satisfiat, deinde iis quae ad instar manualium sunt. In distributione autem serva-

bunt regulam decreti *Vigilanti*, scilicet « Missarum intentiones primum distribuent inter sacerdotes sibi subiectos, qui eis indigere noverint; alias deinde aut S. Sed, aut aliis Ordinariis committent, aut etiam, si velint, sacerdotibus extra-dioecesanis, dummodo sibi noti sint omnique exceptione maiores », firma semper regula art. 6 de obligatione, donec a sacerdotibus actae celebrationis fidem exegerint.

8° *Vetitum cuique omnino esse Missarum obligationes et ipsarum eleemosynas* a fidelibus vel locis piis acceptas tradere bibliopolis et mercatoribus, diariorum et ephemeridum administratoribus, etiamsi religiosi viri sint, nec non venditoribus sacrorum utensilium et indumentorum, quamvis pia et religiosa instituta, et generatim quibuslibet, etiam ecclesiasticis viris, qui Missas requirant, non taxative ut eas celebrent sive per se sive per sacerdotes sibi subditos, sed ob alium quemlibet, quamvis optimum, finem. Constitit enim id effici non posse nisi aliquod commercii genus cum eleemosynis Missarum agendo, aut eleemosynas ipsas imminuendo: quod utrumque omnino praecaveri debere S. Congregatio censuit. Quapropter in posterum quilibet hanc legem violare praesumpserit aut scienter tradendo Missas ut supra, aut eas acceptando, praeter grave peccatum quod patrabit, in poenas infra statutas incurret.

9° Iuxta ea quae in superiore articulo constituta sunt decernitur, pro Missis manualibus stipem a fidelibus assignatam, et pro Missis fundatis aut alicui beneficio adnexis (quae ad instar manualium celebrantur) eleemosynam iuxta sequentes articulos propriam, nunquam separari posse a Missae celebratione, *neque in alias res commutari aut imminui*, sed celebranti ex integro et in specie sua esse tradendam, *sublatis declarationibus, indultis, privilegiis, rescriptis sive perpetuis sive ad tempus*, ubivis, quovis titulo, forma vel a qualibet auctoritate concessis et huic legi contrariis.

10° Ideoque libros, sacra utensilia vel quaslibet alias res vendere aut emere, et associationes (uti vocant) cum diariis et ephemeridibus iniri ope Missarum, *nefas esse atque omnino prohiberi*. Hoc autem valere non modo si agatur de Missis celebrandis, sed etiam si celebratis, quoties id in usum et habitudinem cedat et in subsidium alicuius commercii vergat.

11° Item sine nova et speciali S. Sedis venia, (quae non dabitur nisi ante constiterit de vera necessitate, et cum debitis et opportunis cautelis), ex eleemosynis Missarum, quas fideles celebrioribus Sanctuariis tradere solent, non licere quidquam detrahere, ut ipsorum decori et ornamento consulatur.

12° Qui autem statuta in praecedentibus articulis 8, 9, 10 et 11, quomodolibet aut quovis praetextu perfringere ausus fuerit, *si ex ordine sacerdotali sit*, suspensioni a divinis S. Sedi reservatae et ipso facto incurrendae obnoxius erit; *si clericus*, sacerdotio nondum initiatus, suspensioni a susceptis ordinibus pariter subiacet, et insuper inhabilis fiet ad superiores ordines assequendos; *si vero laicus*, excommunicatione latae sententiae Episcopo reservata obstringetur.

13° Et cum in const. *Apostolicae Sedis* statutum sit excommunicationi latae sententiae Summo Pontifici reservatae subiacere « colligentes eleemosynas maioris pretii, et ex iis lucrum captantes, faciendo eas celebrare in locis ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent », S. C. declarat, huic legi et sanctioni per praesens decretum nihil esse detractum.

14° Attamen ne subita innovatio piis aliquibus causis et religionis publicationibus noxia sit, *indulgetur*, ut associationes ope Missarum iam initae usque ad exitum anni a quo institutae sunt protrahantur. Itemque conceditur, ut indulta reductionis eleemosynae Missarum, quae in beneficium Sanctuariorum aliarumve piarum causarum aliquibus concessa reperiuntur, usque ad currentis anni exitum vigeant.

15° Denique quod spectat *Missas beneficiis adnexas*, quoties aliis sacerdotibus celebrandae traduntur, Eminentissimi Patres declarant ac statuunt, eleemosynam non aliam esse debere *quam synodalem loci* in quo beneficia erecta.

Pro Missis vero in *paroeciis aliisque ecclesiis fundatis* eleemosynam, quae tribuitur, non aliam esse debere quam quae *in fundatione vel in successivo reductionis indulto* reperitur in perpetuum taxata, salvis tamen semper iuribus si quae sint, legitime recognitis sive pro fabricis ecclesiarum, sive pro earum rectoribus, iuxta declarationes a S. C. exhibitas in *Monacen.* 25 Iulii 1874 et *Hildesien.* 21 Ianuarii 1898.

In *Monacen.* enim « attento quod eleemosynae Missarum quorundam legatorum pro parte locum tenerent congruae parochialis, Emi Patres censuerunt licitum esse parochi, si per se satisfacere non possit, eas Missas alteri sacerdoti committere, attributa eleemosyna ordinaria loci sive pro Missis lectis sive cantatis ». Et in *Hildesien.* declaratum est, « in legatis Missarum aliqua in ecclesia fundatis retinere posse favore ministrorum et ecclesiarum inservientium eam reddituum portionem quae in limine foundationis, vel alio legitimo modo, ipsis assignata fuit independenter ab opere speciali praestando pro legati adimplemento ».

Denique officii singulorum Ordinariorum erit curare, ut in singulis ecclesiis, praeter tabellam onerum perpetuorum, et librum in quo manuales Missae quae a fidelibus traduntur ex ordine cum sua eleemosyna recenseantur, insuper habeantur libri in quibus dictorum onerum et Missarum satisfactio signetur.

Ipsorum pariter erit vigilare super plena et omnimoda executione praesentis decreti: quod Sanctitas Sua ab omnibus inviolabiliter servari iubet, contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Datum Romae ex Sacra Congregatione Concilii die 11 Maii 1904.

Card. VINCENTIUS, Episc. Praenestinus, *Praef.*

L. ✠ S.

C. DE LAI, *Secret.*

CAPUT II.

Missae quoad ritus seu caeremonias.

926. a) In Missis *privatis* permitti non potest Ministro *aperire Missale* et invenire Missam (Die 7 Sept. 1816. N. 2572 ad 5).

b) In iisdem Missis *privatis* permitti non potest Ministro, etiamsi fuerit Sacerdos, Diaconus vel Subdiaconus, ut *praeparet Calicem*, et ipsum *abstergat in fine* post ablutionem sicut in Missa solemnī (Decr. eod. ad 6).

c) Missa de Requie *exequialis* legi potest pro paupere defuncto, cuius familia impar est solvendo expensas huius Missae cum cantu;

dummodo in Dominicis aliisque festis de praecepto non omittatur Missa Officio diei currentis respondens (Die 9 Maii 1899. N. 4024, approb. Summo Pontif.).

d) In Missae Sacrificio tolerari potest consuetudo ampullis *auris* vel *argenteis* utendi (Die 28 Ap. 1866. N. 3149).

e) Servari potest consuetudo non accendendi tertium cereum in Missis lectis a consecratione ad consummationem (Die 9 Iun. 1899. N. 4029 ad 2).

f) Si Missas duas Sacerdos celebrat eadem die in Ecclesiis longe dissitis, *usus duorum calicum permitti potest* (Die 11 Martii 1858. N. 3068 ad 1, ubi adnexa habetur Instructio quoad purificationem Calicis).

g) Sacerdos in duabus diversis Ecclesiis Missam eodem die faciens, *deferre potest secum purificationem primae Missae*, in aliquo vase mundo caute custoditam, eamque sumere cum purificatione secundae Missae (Die 9 Maii 1893. N. 3798 ad 5).

h) Tempus ad *privatam* Missae celebrationem statutum, *ab aurorae initio incipit*, et ad *meridiem usque* inclusive protenditur (Bened. XIV, de *Syn. dioec. lib. VI*, cap. 8, n. 5; *Rubr. Missalis*, XV, n. 1).

i) Ut Missa incipiat in meridie *in aliqua solemnitate*, ita ut ob solemnitatem cantus et concionem Missa se protrahat usque ad horam secundam vel amplius, prudenti arbitrio Ordinarii permittitur (Die 7 Iul. 1899. N. 4044 ad 4).

j) In Missa *cantata sine Ministris incensum adhiberi nequit* absque speciali indulto (Die 9 Iun. 1884; et 7 Dec. 1888. N. 3611 ad 6; et 3697 ad 3; et vid. etiam N. 3328 ad 1).

k) Si vero dum praefata Missa sine Ministris sacris cantatur, SSmum Sacramentum super Altari est expositum, incensationes in Missa pariter omittendae sunt; et SSmum Sacramentum incensatur tantum, postquam in throno fuit collocatum, et antequam deponatur (Die 18 Mart. 1874. N. 3328 ad 1).

l) Usus cantandi Missam modo quasi psalmodico seu semitonato retineri potest (Die 7 Dec. 1888. N. 3697 ad 3).

m) In Missa quae canitur absque Ministris sacris, Celebrans sedere potest, dum cantatur *Gloria* et *Credo*, sed in scamno ornato

remissiori apparatu prae illo, qui Canonice exhibetur (Die 12 Aug. 1854. N. 3026).

n) In Missa *cantata sine Ministris sacris*, si nullus adsit Clericus inserviens, qui superpelliceo indutus Epistolam decantet iuxta Rubricas, satius erit quod ipsa Epistola *legatur sine cantu ab ipso celebrante*: numquam vero in Ecclesiis Monialium decantetur ab una ex ipsis (Die 23 Apr. 1875. N. 3350).

o) In Missa *cum cantu sine Ministris sacris* adhiberi possunt *plures quam duae candelae*, et Minister qui folia vertit et Calicem discooperit, ipsumque mundat, vinum et aquam infundit, eundemque Calicem infra Actionem palla cooperit et discooperit, nec non post Communionem ipsum tergit, suisque ornamentis instruit (Die 25 Sept. 1875. N. 3377 ad 1).

p) At dubitatum est, utrum iste minister debeat esse in Sacris constitutus? Cui dubio S. Congregatio die 6 Dec. 1901 respondit: *Affirmative, si debeat etiam Calicem abstergere*.

q) His resolutionibus praemissis, ex parte Superioris Minorum Capuccinorum apud *Racconigi*, Dioecesis Taurinen. sequentia dubia solvenda proposita sunt:

Quum S. Rituum Congregatio die 6 Dec. 1901 rescripserit, « Minister Missae cum cantu Assistentem, iuxta Decretum 3377 debere esse in Sacris, si debeat etiam Calicem abstergere » quaeritur: I. An in Missa cum incensationibus iuxta morem praefati Ordinis, possit fungi munere Assistentis etiam *simplex Clericus*, cetera in praedicto Decreto notata perficiendo, dummodo non abstergat Calicem?

II. An in enunciata Missa possit thurificari Chorus ab Assistente vel Acolyto, prouti hucusque factum est?

S. Rituum Congregatio, die 18 Apr. 1902 respondit: *Affirmative ad utrumque*.

r) In Missae celebratione cantare secundum *quamdam cantilenam traditionalem nullibi adnotatam*, nec secundum cantum in Missali impressum, *est corruptela extirpanda* (Die 21 Apr. 1873. N. 3292 ad 1).

s) Hinc *intonationes* Hymni Angelici ac Symboli, nec non singulae modulationes a Celebrante in Missa cantata exequendae, videlicet Orationum, Praefationis, Orationis Dominicae etc. cum rela-

tivis responsionibus ad Chorum pertinentibus, ex praecepto *servari debent prout iacent in Missali*; et quaecumque contraria consuetudo est eliminanda (Die 14 Mart. 1896. N. 3891).

t) Cantus in Missa adoptandus est *Romanus Gregorianus*, et adhiberi debent Editiones a Sacra Rituum Congregatione approbatae, vel exemplaria, quae authentico testimonio Ordinariorum cum illis cohaerent (Die 21 Apr. 1873. N. 3292 ad 2).

u) Licet adhibere publicam quarundam *precum* recitationem *vulgari sermone* conscriptarum coram SS. Sacramento exposito, de precibus approbatis (Die 31 Aug 1867. N. 3137 ad 8).

v) Quaesitum est: An possint praecipi, aut saltem permitti aliquae preces recitandae ad Altare post Missam, non depositis sacris vestibus?

Sacra Rituum Congregatio respondit: *Affirmative*, dummodo preces dicantur assentiente Ordinario (Decr. eod. ad 7).

y) In Missa *solemni* Celebrans, quando sedet, sacris Ministris salutationem reddere potest caput aperiens, aut inclinationem tantum faciens capite cooperto, *iuxta consuetudinem* (Die 18 Aug. 1877. N. 3434 ad 5).

z) Presbyter solemniter celebrans *nequit benedicere Concionatorem*, qui post Evangelium praedicat (Decr. eod. ad 8).

927. In Missa *solemni* Celebrans non debet dicere: *Ite Missa est*; dicere vero debet: *Benedicamus Domino* et *Requiescant in pace* (Die 7 Sept. 1816. N. 2572 ad 22).

928. In Missa *solemni* pro Expositione SS. Sacramenti *ad instar* 40 *Horarum*, Oratio SS. Sacramenti in fine aliarum Commemorationum de praecepto addenda est in Duplicibus I vel II classis, Dominicis I vel II classis aut aliis diebus, in quibus Missam de SS. Sacramento cantari non licet (Die 18 Dec. 1779. et die 7 Aug. 1875. N. 2513 ad 1; et 3363 ad 5).

929. Chorus existens post Altare maius incensandus est, quando celebratur Missa *solemnis* in Altari *lateralis*; quia Chorus Sacerdoti celebranti respondet; et idcirco etiam ad osculum pacis est admitendus (Die 16 Apr. 1853. N. 3009 ad 7).

930. In Missa *solemni* coram SS. Sacramento exposito pacis osculum omitti nequit (Die 30 Aug. 1892. N. 3792 ad 4).

931. In Missa *solemni* pectus percutere tenentur Ministri sacri, simul cum Celebrante, *tantum ad Agnus Dei*. Ideo Diaconus et Subdiaconus *non tenentur vel non debent se conformare Celebranti*, dum hic caput inclinatur vel seipsum signat; nec tenentur pectus percutere simul cum Celebrante ad *Nobis quoque peccatoribus*, nec ad *Domine non sum dignus*. (Die 30 Dec. 1881. N. 3535 ad 3).

932. I. In Missis non *Pontificalibus* ministrari debent ampullae a Subdiacono, sive Canonico sive Beneficiato, licet adsit Presbyter assistens (Die 15 Apr. 1899. N. 4018 ad 1).

II. In Missis *solemnibus* procedere debent Celebrans et Ministri *unus post alium*; Presbyter vero assistens incedat *ad sinistram Celebrantis*; dum e Sacristia ad Altare pergunt et viceversa (Decr. eod. ad II, 1°).

III. Initio Missae *Presbyter assistens* se collocet ad dexteram Celebrantis (Decr. eod. ad II, 2°).

IV. Servari potest immemorabilis consuetudo, vi cuius *Presbyter assistens* infra cantum Hymni Angelici et Credo sedet ad sinistram Subdiaconi, sed in scabello separato (Decr. eod. ad III).

V. Stante immemorabili consuetudine potest *Presbyter assistens* se transferre una cum Celebrante ad cornu Epistolae, ibique stare a sinistris ipsius Celebrantis versus Diaconum, dum hic Evangelium cantat (Decr. eod. ad IV).

VI. Dum Diaconus ad credentiam accedit, ut bursam cum corporali ad Altare deferat, *Presbyter assistens* non tenetur assurgere (Decr. eod. ad V).

VII. *Presbyter assistens* incensari debet ante Subdiaconum. — Pacem recipere debet a Celebrante in Missa *solemni*, et ipse dare Diacono. In Missa vero, cui Episcopus pontificaliter assistit, Presbyter assistens recipit pacem a Presbytero assistente Episcopo (Decr. eod. ad VI).

VIII. Tempore Missae *solemnis* vel cantatae, praeter cereos super candelabra positos in superiori gradu Altaris, *non requiruntur duae candelae accensae super mensam* (Die 5 Dec. 1891. N. 3759 ad 1).

IX. Improbandus est usus relinquendi *tempore Missae* super Altare, et quidem in posteriori eius parte, circumvolutum ligneo

bacillo *stragulum*, quod inservit Tobaleis Altaris extra Missam operiendis, ne pulvere sordeant (Die 2 Iun. 1883. N. 3376 ad 2).

X. Sacerdotes obligati ad canendam Missam (*vel per se vel per alium*), ob impotentiam vel imperitiam cantus praescripti in Missali Romano, *non censentur dispensati ab hoc onere* (Die 11 Dec. 1896. N. 3936 ad 3).

XI. In Missa *cantata sine Ministris sacris*, Celebranti licet *Passionem legere* usque ad *munda cor meum*, et aliam partem quae sequitur canere *in tono Evangelii*, si aliter fieri nequeat; sed Celebrans ipsemet nequit exequi partem Christi in Passione et laici partes Chronistae et Synagogae (Die 13 Iun. 1899. N. 4031 ad 2 et 3).

XII. In Missa *Conventuali* thurificatio fieri nequit, quando celebratur sine Ministris, etiamsi sit cantata (Die 22 Ian. 1701; et 14 Dec. 1888. N. 2067 ad 11; et N. 3697 ad 3).

XIII. At Sacra Rituum Congregatio permisit Capuccinis ex gratia, ut in Missis aliqua maiori solemnitate celebrari solitis, *incensationes fieri possint* (Cit. N. 3697 ad 3).

XIV. Quamvis vetitum sit in Missa, quae cantatur sine Ministris, incensare Altare et Chorum, id tamen prohibitum non est *in Vesperis* decantatis cum solo Hebdomadario parato et uno Clerico (Die 16 Apr. 1853. N. 3009 ad 4).

XV. Missae *Conventuales sine cantu* considerari possunt *veluti solennes*, sive quoad *Collectas*, sive quoad *Preces* in fine Missae ex mandato SSmi D. N. PP. Leonis XIII recitandas, sive quoad *numerus cereorum* in Altari accensorum (Die 7 Dec. 1888. N. 3697 ad 7).

XVI. In Missa *Conventuali* non cantata, sed lecta, Commemoratio Sancti simplicis *fieri nequit* in duplicibus secundae classis (Die 27 Mart. 1779. N. 2514 ad 8).

XVII. Inserviens Missae *Conventuali* debet esse *Clericus cum cotta* (Die 7 Sept. 1861. N. 3108 ad 3). At *ex necessitate* tolerari potest laicus, dummodo veste talari et superpelliceo sit indutus (Die 11 Dec. 1883, N. 3647 ad 6 et 7).

XVIII. Quoad Missas *Conventuales* vel *Parochiales* in diebus solemnioribus, et quoad Missas quae celebrantur loco solennis

atque cantatae, occasione realis atque usitatae *celebritatis* et *solemnitatis*, tolerari possunt *duo Ministri* Missae inservientes, et *plures candelae* quam duae in Altari accensae; quando ob inopiam cantorum istae cantari nequeunt diebus Dominicis et festis (Die 12 Sept. 1857. N. 3059 ad 7, 8, et 9; et vid. N. 3065).

XIX. Ex Rubricis Generalibus Missalis, Tit. XVII, N. 5, in Missis Feriarum Adventus etc. genuflectere debent omnes in Choro, dicto per Celebrantem *Sanctus* usque ad *Pax Domini*. Verum dubitatum est, utrum haec Rubrica intelligenda sit usque ad *Pax Domini* inclusive, an exclusive? Et Sacra Rituum Congregatio die 29 Dec. 1884 respondit: inclusive, usque ad *Pax Domini* per Celebrantem (N. 3624 ad 10).

XX. Tempore Missae *Conventualis* Cereus Paschalis diebus non festivis *accendi nequit*, nisi aliter ferat consuetudo (Die 7 Dec. 1888. N. 3697 ad 11).

XXI. *Dubium quoad Missam Conventualem.*

Sacra Rituum Congregatio ad Decreta, quibus indulget Missam solemnem vel etiam Missas lectas in aliqua extrinseca festivitate, solet adiicere clausulam: *Dummodo non omittatur Missa Conventualis vel Parochialis Officio diei respondens, ubi eam celebrandi adsit obligatio*. Porro nonnulli Ecclesiarum Rectores huiusmodi clausulae declarationem ab eadem Sacra Congregatione humillime rogarunt; et ipsa S. R. C. re accurate perpensa declaravit:

Obligationem in casu quoad Missam Conventualem, Officio diei respondentem, adesse pro Ecclesiis, in quibus ea die fit Officiatura Choralis: quoad vero Missam Parochialem, eam officio diei conformem esse debere, quando peragenda sit cum applicatione pro populo (Die 21 Febr. 1896. N. 3887).

XXII. Usus canendi Missam Conventualem post *Tertiam*, et peragendi Processionem post *Nonam*, infra Octavam Corporis Christi, *probatur* (S. R. C. die 3 Aug. 1901).

XXIII. *Dubium*. An Sacerdos pergens ad celebrandum et Calicem manu sinistra portans, possit ad ianuam Sacristiae accipere *aquam benedictam*, eaque se signare?

S. R. C. die 27 Mart. 1779 respondit: *Si commode fieri potest, se signet; sin minus, se absteineat* (N. 2514 ad 4).

CAPUT III.

Decretum Generale pro Regularibus quoad Missam Conventualem et alias Missas in certis temporibus, ubi refertur aliud Decretum quoad Orationem (*A Cunctis*).

933. Sacra Rituum Congregatio declarat :

I. « Regulares, iure consuetudinis aut eorum Constitutionum secluso, teneri tantum legere *unam Missam Conventualem*, Officio videlicet diei respondentem, tempore a Rubricis praescripto, quamvis aliae ab illis essent canendae, sive votivae, sive defunctorum, ut onera particularia adimpleantur, vel ex peculiari Sanctae Sedis indulto ».

II. « Sive Missa illa legatur, sive fiat cum cantu, non solum in duplicibus 1, sed etiam 2 classis, *omittendam esse commemorationem simplicis occurrentis aut de die infra octavam* ».

III. « *Missas feriarum*, duplicibus aut semi-duplicibus occurrentibus, *Regularibus non esse vetitas*, si a Rubricis praescribantur, dummodo tempus servetur in iisdem Rubricis praescriptum, et Choralibus iis assistendi libertas fiat ».

IV. « *Ad Rogationum Missam* quod attinet, ad eam celebrandam teneri, si tamen publica supplicatio locum habeat ».

V. « Ubi vi Constitutionum Ordinis, vel ratione consuetudinis, Feriarum aut Vigiliarum occurrentium Missae fieri debeant, *eas non esse omittendas*, et tempus in Rubricis praescriptum omnimode servandum » (Die 2 Dec. 1891. N. 3757).

934. *Decretum alterum pro Regularibus*. Sacra Rituum Congregatio declarat: Regulares (in Missa) in Oratione *A Cunctis* posse ad litteram N. nominare proprium S. Fundatorem, dummodo Titularem (si nominari queat) non omittant; servato tamen ordine dignitatis in Rubricis praescripto (Die 2 Dec. 1891. N. 3758).

CAPUT IV.

Missa in nocte et in festo Nativitatis Domini,
atque Missa Rogationum.

935. A) *In nocte Nativitatis Domini* non licet Sacerdoti *ante auroram* celebrare Missam, absque indulto Sedis Apostolicae; et contraria praxis ubi introduci vellet, vel iam esset introducta, declaranda est abusus, et Episcopus curet, ut abscindatur (S. B. C. die 18 Sept. 1781. N. 2320).

B) *In nocte Nativitatis Domini* Missae privatae non sunt celebrandae, imo prohibendae (Die 14 Nov. 1676, et die 22 Nov. 1681. N. 1584, 1683, et 781).

C) *In nocte Nativitatis Domini* COMMUNIO fidelium prohibetur (Die 7 Dec. 1641. N. 781).

D) *In nocte Nativitatis Domini* Moniales *Communionem* accipere possunt *infra Missam*, si Regulae, quae approbatae sint a S. Sede, id praescribant (Die 7 Aug. 1871. N. 3254 ad 9).

E) Concessa est in perpetuum facultas *sumendi Sacram Communionem* in Missa noctis Nativitatis Domini, *pro omnibus vitam degentibus in Communitatibus* religiosis Provinciae *Duodecim Apostolorum* in Peruvia, Ordinis Minorum, idest: pro Conventu Limae, — Arequipae et — Cuzchi (Pius PP. X die 1 Mart. 1904).

F) *In nocte Nativitatis Domini* Expositio SS. Sacramenti non probatur: utpote extra communem Ecclesiarum consuetudinem (Die 17 Sept. 1785. N. 2328 ad 4).

G) *In festo Nativitatis Domini* Sacerdos *caecutiens*, qui habet indultum Missam votivam B. M. V. celebrandi, nequit legere tres Missas (Die 11 Apr. 1840. N. 2802 ad 3).

H) *In festo Nativitatis Domini* Sacerdos quisque potest pro sno lubitu duas tantum (*vel etiam unam*) Missas celebrare (Die 19 Iun. 1875. N. 3355).

I) *In nocte Nativitatis Domini* Missa incipi nequit ita, ut iam Sacerdos sit in puncto Consecrationis pulsante media nocte (Die 11 Maii

1878. N. 3448 ad XV); vel ita ut, adveniente hora mediae noctis, iam sit cantatum Evangelium (Die 2 Iun. 1883. N. 3376 ad X).

K) In nocte Nativitatis Domini Missa prima celebrari nequit circa tres horas noctis *post Vesperum et Matutinum* (Die 24 Febr. 1680. N. 1645).

L) Pro ablutione digitorum in prima et secunda Missa *Nativitatis Domini* potest vasculum cum aqua iam prius parari, ut Celebrans abluat digitos, ceu fit post distributionem Communionis; *hic modus est magis expeditus et conformis praxi universali* (S. R. C. die 6 Febr. 1892. N. 3764 ad XV).

M) Preces, quae ex praescripto Ritualis Romani recitandae sunt post distributam sacram Communionem, dici debent *infra ablutionem et extersionem digitorum* (S. R. C. die 14 Ian. 1898. N. 3975 ad III, qu. 1).

N) Ad ablutionem digitorum et purificationem Calicis post sumptionem SS. Sanguinis, quibusdam Sacerdotibus abstemiis *ex speciali gratia* conceditur facultas utendi sola aqua (S. R. C. die 5 Ian. 1847, et 5 Mart. 1847. N. 2926; et 2947).

Missa Rogationum.

936. Die 25 Aprilis occurrente in Dominica, in Ecclesiis ubi *unicus* est Sacerdos, *Missa cum cantu Rogationum* valet etiam pro adimplendo onere Missae Parochialis (Die 14 Aug. 1858. N. 3069 ad 2).

In huiusmodi Missa omitti debent *Gloria* et *Credo*. — Haec Missa cantari debet *tono feriali* (Ibid.).

937. Utrum in Ecclesiis, in quibus *plures* sunt Sacerdotes, debeat *haec Missa Rogationum* omnino celebrari *cum cantu*? an sufficiat hanc Missam celebrare *absque cantu*, expleta Processione?

Et S. R. C. in Decreto citato ad 3, respondit: *Congruentius esse Rubricis, ut cantetur; non tamen stricte praecipi, nisi agatur de Ecclesiis ubi Missa Conventualis quotidie cantanda est.*

In Missa *Rogationum*, quando festum S. Marci incidit in Dominicam, non est dicendum Symbolum. Item si infra octavam Paschae (NN. 1801; 2572 ad 16, et 2002 ad 12).

CAPUT V.

Functiones Sacrae et Missae in Hebdomada Sancta.

938. I. Functiones Hebdomadae Sanctae non sunt de iuribus mere parochialibus (Die 12 Ian. 1704. N. 2123 ad 7).

II. In Hebdomada Sancta, si haberi possunt tres quatuorve saltem Clerici, in Parochiis ruralibus sacrae functiones persolvendae sunt, servata forma parvi Ritualis Benedicti XIII. Quoad vero alias Paroecias quae clericis destituuntur, indulgere valent Episcopi ob populi incommoditatem, ut Parochi (petita quotannis venia) feria V in Coena Domini Missam lectam celebrare possint, priusquam in Cathedrali vel Matrice Conventualis incipiat (Die 31 Iul. 1821. (N. 2616 ad 1; et vid. Suffrag. in IV vol. pag. 212 et 3366).

III. Functiones Hebdomadae Sanctae aliaeque similes persolvere nequeunt iuxta Memoriale Rituum Benedicti XIII in minoribus Ecclesiis non parochialibus et Oratoriis Regularium et Monialium seu Sororum, sine facultate peculiari S. Sedis (Die 16 Mart. 1876. N. 3390).

IV. In ultimo triduo Hebdomadae Sanctae removenda est aqua benedicta a vasis Ecclesiae ac retinenda consuetudo illam amovendi (Die 12 Nov. 1831. N. 2682 ad 34; et vid. suffrag. in IV vol. pag. 317).

V. In Dominica Palmarum et consecutivis diebus Maioris Hebdomadae (excepto triduo mortis Christi), Expositio SS. Sacramenti in aliquo Altari laterali non est prohibita (Die 27 Sept. 1873. N. 3312).

VI. Potest Episcopus permittere, ut functiones omnes Hebdomadae Maioris fiant in Ecclesiis omnibus, in quibus SSimum Eucharistiae Sacramentum asservatur, *licet veniente Parocho*, cui eadem Ecclesiae subiectae sunt; dummodo tamen horis diversis fiant sacrae functiones, ne fidelium concursus ad Ecclesiam parochialem impediatur (Die 9 Mart. 1884. N. 3608 ad 1).

VII. Feria IV, V et VI Maioris Hebdomadae, *Lamentationes*, *Responsoria*, Ps. *Miserere*, et reliquae liturgicae partes fieri ne-

queunt cum sonitu Organi aut aliorum Instrumentorum. Vespere vero Feriae V, et mane Feriae VI eiusdem Hebdomadae, perdurante Expositione SS. Sacramenti versiculi (*mottetti*) cum sono Organi concini possunt, *attenta antiqua consuetudine* (Die 23 Iun. 1893. N. 3804, dub. II).

VIII. Nuper postulatum est: I. An in Ecclesia Primatiali *Pisana* Feriis IV, V et VI Maioris Hebdomadae, attenta antiqua consuetudine, tolerari possit, ut cantus *Lamentationum*, *Responsorium* et Psalmi *Miserere* fiat simul cum instrumento *Harmonium* et aliis instrumentis sine strepitu, *a corda: violini, viole, contrabassi* nuncupatis?

II. Et quatenus negative, ad I; An saltem tolerari possit in casu sonus tantum instrumenti *Harmonium*?

S. R. C. die 20 Mart. 1903, respondit: *Negative ad utrumque*, iuxta Caeremoniale Episcoporum, lib. I, cap. XXVIII, et Decreta 2959, *Taurinen.* 11 Sept. 1847, ad I; 3804, *Goana*, 16 Iun. 1893, ad II; et 4044, *Bonaeren.* 7 Iul. 1899, ad I).

Rursum quaesitum est (*in Compostellana*): Utrum praedictum Decretum (*in Pisana*) habendum sit tanquam Decretum generale, seu *Urbis et Orbis*, ita ut ubique obliget, non obstante quacumque consuetudine in contrarium etiam immemorabili?

Et Sacra Rituum congregatio respondendum censuit:

Affirmative, quum Decretum Rubricas respiciat universam Ecclesiam spectantes, et in casu provisum etiam *Motu proprio* SSmi Dni Pii Papae X super Musica sacra d. d. 22 Nov. 1903 et subsequenti Decreto S. R. C. *Urbis et Orbis*, hac die 8 Ian. 1904.

Feria V in Coena Domini.

939. a) Feria V in Coena Domini Canonici nequeunt privatim celebrare, sed debent ut alii de Clero Communionem sumere de manu Episcopi vel alterius Celebrantis (S. R. C. die 19 Sept. 1654. N. 970 ad 1; et vid. N. 2079 ad 16; Decr. Generale 2240; 2489; 2769 ad 1).

b) Feria V in Coena Domini praeter Missam solemnem, aliam lectam celebrare non licet (N. 980 et 2465).

c) Feria V in Coena Domini non licet Sacerdoti celebrare Missam privatam sive etiam solemnem in illa ecclesia, ubi non reponitur nec asservatur SS. Sacramentum in aliquo Altari vel alio loco decenti, vulgo dicto *il Sepolcro* (Die 28 Martii 1775. N. 2503).

d) Feria V in Coena Domini non est celebranda Missa pro asservanda sacra Hostia *in Sepulcro* in illis Ecclesiis, in quibus plerumque non asservatur SS. Sacramentum (Die 14 Iun. 1659. N. 1120).

e) Feria V in Coena Domini Sacerdotes Eucharistiam sumentes Stolum aptare possunt in modum Crucis vel deferre e collo hinc inde pendentem (Die 30 Sept. 1679. N. 1637 ad 4).

f) Feria V in Coena Domini si occurrat festum S. Ioseph vel Annuntiationis B. Mariae Virginis, ob praeceptum feriationis, aliquae Missae privatae in Ecclesiis permittuntur ante Conventualem (Vid. Decr. Gle diei 13 Sept. 1692. N. 1883; et diei 27 Sept. 1716. N. 2240).

g) Feria V in Coena Domini, occurrente Festo S. Ioseph vel Annuntiationis B. M. V., non licet ad libitum alias Missas praeter permissas celebrari in quibusvis Ecclesiis etiam Regularium et Confraternitatum *ianuis clausis* (Die 28 Ian. 1719. N. 2260).

h) Feria V in Coena Domini Missae quae praescribuntur assignandae ab Ordinario, ut populi possint commodius satisfacere praecepto, occurrente festo S. Ioseph vel Annuntiationis in praedicta Feria, dici debent cum *Gloria* et *Credo*, sicut solemnes, sed huiusmodi Missae nequeunt esse de Festo S. Ioseph vel Annuntiationis sed de *solemnitate diei* (Die 7 Sept. 1816. N. 2572 ad 8 et 9).

i) Feria V in Coena Domini, quando incidat festum Annuntiationis B. M. V., Missa pro populo applicari debet hac Feria V, non vero Feria II post Dominicam in Albis; in quam quoad Chorum illud transferendum erit (Die 5 Dec. 1868. N. 3189; et vid. Decret. diei 18 Aug. 1879. N. 3503).

j) Feria V in Coena Domini *velum Crucis* Altaris, in quo Missa celebratur, debet esse *albi coloris*; *violacei* vero velum Crucis Processionis et Altaris lotionis (Die 20 Dec. 1783. N. 2524 ad 4).

k) Feria V in Coena Domini non licet apponere in Altari S. Sepulcri *velum album* pendens e magna Cruce, quo cooperiatur

capsula, in qua SS. Sacramentum reconditur (Die 8 Aug. 1835. N. 2734 ad 1).

l) Feria V in Coena Domini, in Sacello, in quo Hostia consecrata reponi debet, *repraesentationes prohibentur* (Die 26 Sept. 1868. N. 3178; sed vid. infra).

m) Quando in Feria V in Coena Domini incidant Festa, quae prius sub utroque praecepto celebrabantur, postea vero abrogata sunt, hac die Indultum celebrationis aliquarum Missarum *locum non habet* (Die 26 Sept. 1868. N. 3179; et N. 3400 ad 1; et 3503).

n) Feria V in Coena Domini *Organum* post intonationem Hymni Angelici potest pulsari aliquantulum, vel etiam protrahi *usque ad eiusdem finem*, iuxta consuetudinem (N. 3515 ad 4); non autem pulsari potest per totam Missam (N. 3535 ad 7).

o) Feria V in Coena Domini Parochi, praeter ius relativum ad praecepti Paschalis adimplementum, sibi alia iura vindicare nequeunt *quoad Ecclesias externas* intra Parochialem iurisdictionem existentes (Die 9 Maii 1884. N. 3608 ad 2).

p) Feria V in Coena Domini in Oratoriis Monialium SS. Sacramentum in calice vel in pyxide velo coopertum exponi nequit; nisi *reliquae functiones Hebdomadae Sanctae* peragantur (Die 30 Nov. 1889. N. 3716).

q) Feria V in Coena Domini, usus deferendi SS. Sacramentum *per vias publicas* horis nocturnis *eliminandus est* (Die 30 Nov. 1889. N. 3717).

r) Feria V in Coena Domini non licet Missam canere cum alterius Hostiae delatione ad Sacellum, vulgo *Sepulcrum*, si die sequenti Missa Praesantificationum non celebretur; sed Missa legi potest de venia saltem Episcopi (Die 1 Febr. 1895. N. 3842).

s) Dubium: An Feria V in Coena Domini in Ecclesiis parochialibus aliisque non parochialibus celebrari possit Missa lecta vel cum cantu quin peragantur functiones Feriae VI in Parasceve et Sabbati Sancti?

Responsum fuit: In Ecclesiis parochialibus ubi adest Fons baptismalis, servantur Rubricae Missalis et Decreta, adhibito Memoriali Rituum Benedicti Papae XIII pro functionibus praescriptis, si extet defectus sacrorum ministrorum et clericorum. In aliis vero

Ecclesiis non parochialibus, omitti potest functio Sabbati Sancti, non tamen illa Feria VI in Parasceve; et fiat sepulchrum: expetita facultate pro usu dicti *Memorialis*, si idem sacrorum ministrorum et clericorum defectus existat (Decr. 9 Dec. 1899. N. 4049 ad 1).

t) Item quaesitum fuit, an praedicta Missa legi vel decantari possit in Ecclesiis vel Oratoriis spectantibus ad Regulares, ad Seminaria et ad Pias Communitates?

Respondetur: *Affirmative*, quoad Regulares proprie dictos iuxta Decretum sub n. 2799 diei 31 Augusti 1839; *Negative*, quoad Seminaria et Pias Communitates, nisi habeatur Apostolicum Indultum (Eodem Decr. ad 2).

u) Feria V in ecclesiis parochialibus et subsidiariis quae ritu Ambrosiano utuntur, Missa legi potest, nedum cantetur (Decr. 18 Iulii 1902). — Hoc decretum extenditur ad alios eiusdem generis Ecclesias seu Oratoria publica et semipublica (Decr. 22 Aug. 1902).

v) Feria V et VI Maioris Hebdomadae in Altari, in quo publicae adorationi exponitur et asservatur SS. Sacramentum, repraesentatur *tam sepultura Domini, quam institutio augustissimi Sacramenti* (Die 15 Dec. 1896 ad 1).

w) Ad praedictum Altare exorbandum non licet adhibere statuas aut picturas, nempe B. M. V., S. Iohannis Evangelistae, S. Mariae Magdalenae et militum custodum; poterunt tamen Episcopi, ubi antiqua consuetudo vigeat, huiusmodi repraesentationes tolerare; caveant autem ne novae consuetudines hac in re introducantur (Decr. eod. ad 2; et vid. integrum Decretum in nostra *Collect. Indulg.* in fine, p. 1149).

x) Feria V in Coena Domini altare maius Ecclesiae sepulchri altare esse nequit; nec licet in dicto altari sepulchri exponere ostensoria, calices et ciboria ornati causa (Decr. 12 Iulii 1901 ad 10).

y) *Dubium: Sancti Miniati*. An non obstante decreto Rmi Episcopi S. Miniati, die 19 Febr. vertentis anni 1903 edito, *tolerari* possit ut imago seu effigies SSmi Redemptoris demortui vel Deiparae Virginis Perdolentis in Altari separato, in quo SSmmum Eu-

charistiae Sacramentum Feria V in Coena Domini publice expositum manet, *ventioni fidelium* exhibeatur?

S. R. C. die 27 Mart. 1903, respondit: *Negative*, et servetur Decretum Episcopale (Apud *Acta S. Sed.* vol. 35, pag. 626).

Feria VI in Parasceve.

940. I. Feria VI in Parasceve, quando Sacerdos, qui inchoavit Sacrificium, *subita morte interemptus est*, Missa absolvi potest a Diacono ministrante, qui sit *Sacerdos et ieiunus*; quando vero Diaconus est dumtaxat in Ordine Diaconatus, nec alius Sacerdos ieiunus adest, cesset Officium et sacra Hostia reponatur in tabernaculo, die sequenti post sumptionem Sanguinis a Celebrante sumenda (N. 2636, et vid. Suffrag. in IV vol. pag. 257).

II. Feria VI in Parasceve *Diaconus* calicem cum SS. Sacramento extrahere e capsula et deponere debet (N. 2669; et vid. Suffrag. in IV vol. pag. 309).

III. Feria VI in Parasceve Celebrans, *praesente Episcopo*, nequit accedere ad adorandam Crucem, nisi post Episcopum. Contraria consuetudo ut abusus omnino tollendus est (N. 2246).

Feria VI in Parasceve Episcopus *nequit benedicere et manum ad osculandum* praebere per totam diem (N. 1342 ad 2 et 3).

IV. In processione Ferae VI in Parasceve non sunt adhibenda *pluvialia*, sed solum cottae a gestantibus hastas baldachini (N. 2326 ad 3).

V. Feria VI in Parasceve vel Sabbato Sancto, si occurrat festum *de praecepto*, idem transferri debet quoad Officium et Missam, *sed absque obligatione praecepti* audiendi Missam et vacandi ab operibus (N. 2164 et 2305; et novissime die 2 Sept. 1903).

VI. Feria VI in Parasceve Praelati Regulares non utentes Pontificalibus *nequeunt praecedere suo subdito Celebranti* in adoratione Crucis (N. 2515 ad 4).

VII. Feria VI in Parasceve, *per Celebrantem*, Lignum seu Reliquiae S. Crucis, aut Imago Crucifixi discooperiri potest et debet (Die 20 Aug. 1901 ad 5).

VIII. Post Missam Praesantificationum *removenda sunt orna-*

menta Altaris, in quo SS. Sacramentum Feria V praecedente fuit reconditum (Decr. eod. ad 6).

IX. Permitti potest, ut *Statua B. M. V.* velo nigro circumdata nocte Ferae V in Coena Domini cum Iesu Domino Filio mortuo in gremium deposita in Ecclesia exponatur, et sequenti Feria VI *mane processionaliter cum pluvialibus nigris* deferatur (Die 21 Mart. 1744. N. 2375 ad 4; et vid. N. 2682 ad 52).

X. Feria VI in Parasceve non licet *reponere de sero in Ecclesia et ad proprium Altare SS. Sacramentum cum luminaribus*; et contrarius abusus eliminari debet; nec licet post Missam Praesantificatorum exponere Reliquiam S. Crucis in Sacello, ubi asservatur SS. Sacramentum pro hac Feria, eamque expositam retinere usque ad Missam Sabbati Sancti (Die 12 Mart. 1836. N. 2740 ad 4 et 5, in *Tridentina*).

XI. Feria VI in Parasceve post Missam Praesantificatorum SS. Sacramentum *publicae fidelium adorationi proponi nequit*; et cum Hostia consecrata, quae reservatur pro dicta Missa, reponi nequit in urnula seu sepulcro *pyxidis cum particulis consecratis*, si opus fuerit, pro infirmis (Die 9 Dec. 1899. N. 4049 ad 3 et 4).

XII. Feria VI in Parasceve Crux Altaris velo *violaceo* cooperiri debet, non vero nigro (N. 3535 ad 8).

XIII. In Parasceve *Viaticum* deferendum est iuxta modum: recitando Psalmos submississima voce cum *Gloria Patri*, quia haec actio nihil commune habet cum functione diei; ac proinde deferri debet Stola coloris albi; populus tamen *sine benedictione dimittendus est* (N. 2383).

XIV. Quaesitum est: Utrum liceat in Feria VI in Parasceve et in Sabbato Sancto ante Missam *audire Confessiones* fidelium in Cathedrali aliisque Ecclesiis parochialibus; et an consuetudo contraria quae id retinet, sit reprobanda? S. R. C. die 17 Dec. 1875 respondit: *Affirmative; et assertam contrariam consuetudinem omnino reprobendam* (N. 3383).

Sabbato Sancto.

941. a) Sabbato Sancto celebratio Missarum omnino prohibetur in quibuscumque Ecclesiis et Oratoriis privatis, non obstante

quacumque consuetudine in contrarium; et unica Missa Conventualis una cum Officio eiusdem diei celebranda est (N. 1822; — 1873; — 1890 ad 6). Firmo tamen privilegio singulari, aliquibus Ecclesiis, peculiaribus attentis circumstantiis concesso, unam vel alteram Missam lectam celebrandi post unicam solemnem de die (N. 2616 ad 3).

b) Sabbato Sancto, celebrata Missa solemni, non licet alteram Missam solemnem celebrare, praesente cadavere (N. 2725 ad 7).

c) Sabbato Sancto ad *Gloria in excelsis*, si commode fieri potest, vel post Officium eiusdem diei, *sacrae Imagines* discooperiendae sunt (N. 1248; et 2965 ad 2).

d) Licet in Sabbato Sancto *inter Missarum solennia* sacram Eucharistiam fidelibus distribuere, et per eandem sumptionem *sacrae Communionis praeceptum Paschale adimpleri potest* (Die 22 Mart. 1806. N. 2561).

e) Qui singulari privilegio gaudent Missam celebrandi in Sabbato Sancto, eandem dicere debent more solito sine tamen Introitu, post Campanarum sonitum (N. 2616 ad 2; Vide Suffrag. in IV Vol., pag. 216, et N. 2970 ad 4).

f) *Dubium*. « Cum ob *Paroeciae extensionem* Parochus (loci *Casamicciola*) non possit in Sabbato Sancto omnium fidelium domos perlustrare aspergendo eas aqua fontis, num valeat haec tam necessaria perlustratio *anticipari* iam inde a quarta Dominica Quadragesimae cum aqua de more solito benedicta »?

S. R. C. die 20 Nov. 1885 respondit:

Benedictio domorum in casu *fieri nequit ante Sabbatum Sanctum*; poterit vero fieri, durante hebdomada Octavae Paschatis (N. 3645 ad 2; in *Esclana*).

CAPUT VI.

Missae votivae (1).

I. *De Missis votivis, quae cum Officio concordant.*

942. Huiusmodi Missae Votivae naturam et ritum Officii, cui adnectuntur, sequuntur, his tamen adnotatis:

Missae de SS. Sacramento in V Feriis sit illa Votiva, quae notatur in fine Missalis, (haud vero ut in ipsa solemnitate Corporis Christi) ac proinde dicatur sine Sequentia.

Orationes dicantur, non ut infra Octavam eiusdem solemnitatis, sed tempori congruentes.

Quae omnia servanda sunt in ceteris huiusmodi Missis Votivis.

Symbolum in quibuslibet Missis Votivis huiusmodi, quae scilicet conformiter ad Officium celebrantur, semper omittatur, etiamsi sub ritu Duplici maiori aliquando sint concessae (Decr. Gle, die 30 Iun. 1896. N. 3922, § I).

II. *De Missa Votiva solenni pro re gravi, et publica Ecclesiae causa.*

943. 1. Missa Votiva solennis pro re gravi et publica Ecclesiae causa illa est, quae Officio per se non respondens, ab Episcopo, vel de eius consensu, pro qualibet vice obtinendo, solemniter celebratur cum interventu Magistratus, aut saltem Cleri et populi; et pro quadam spirituali vel temporali necessitate, quae communitatem ipsam afficiat v. g. ad petendam pluviam, pro serenitate, pro quacumque necessitate, pro Principe infirmo, ac similibus.

2. Missa Votiva solennis pro re gravi celebrari potest qualibet die, exceptis Dominicis I Classis, ac Festis duplicibus pariter I. Classis, Feria IV Cinerum, Feriis Hebdomadae Maioris et Vigiliis

(1) « Missa dicitur *votiva* non simpliciter a voto quo quis se obstringit ad talem Missam celebrandam, sed a voluntate qua se determinat, vel ex propria devotione, vel ad implendum desiderium alterius qui eam petit ». Ita Ferraris, v. *Missae*, art. XIII, n. 4; et perpendantur mox dicenda.

Pentecostes et Nativitatis Domini: in quibus sola commemoratio fieri poterit in Missa solempni de die, per Orationem Missae Votivae post Orationem Festi sub unica conclusione, etsi alia commemoratio deinde vi Rubricarum fieri debeat. Verum in Ecclesiis, quae ad Missam Conventualem tenentur, Votiva solemnis pro re gravi non celebretur, nisi prius celebrata fuerit Missa Conventionalis de Officio occurrente.

3. Missa Votiva huiusmodi ex his desumenda est, quae uti Votivae in Missali designantur. Quod si, occurrente aliqua gravi et urgente necessitate, Missa specialis in Missali deficiat, dicatur Missa *pro quacunque necessitate*; et huius Orationi sub unica conclusione superaddatur Collecta, si quae sit, necessitati relativae propria. Ceterum in Missis Votivis solemnibus pro re gravi unica dicenda est Oratio, etsi una tantum cantetur Missa, ut accidit in Ecclesiis, ubi onus Missae Conventionalis non existit.

In huiusmodi Missis semper dici debent *Gloria in excelsis* et *Credo*, nisi Missa celebretur in paramentis violaceis, iuxta Rubr. Miss. Tit. XVIII, Num. 5, quia tunc non dicitur *Gloria*. Cum vero *Gloria* et *Credo* dicantur, nunquam ad Orationes gennflectitur.

Praefatio dicatur iuxta Rubr. Miss. Tit. XII, Num. 4: ita quidem ut infra quamenunque octavam etiam privilegiatam, Praefatio dicatur Missae Votivae propria, si habeatur, cum *Communicantes* de octava. Die vero Dominica, Praefatio, si Missa Votiva propriam non habeat, dicatur de Dominica, non de Festo. Item Praefatio dicenda est in cantu solempni et Organa pulsari possunt.

Color vero paramentorum erit iuxta qualitatem Missae, quae celebratur (Decr. eod. § II).

944. a) Dominica infra octavam alicuius Sancti, nequit de eo celebrari Missa votiva solemnis, licet de licentia Episcopi fiat Processio ad eius Ecclesiam (N. 1174).

b) In Missis votivis solemnibus, in quibus paramenta *violacea* adhibentur, *Gloria* et *Credo* non dicuntur (excepta Dominica in qua dicitur Symbolum; N. 1333 ad 4).

c) Missae votivae in cantu *fundatae* in Dominicis et Duplicibus non sunt celebrandae; sed eorum loco Missa de Festo currenti *cum applicatione sacrificii* (N. 1714 ad 6).

d) Missae votivae, quae celebrantur ob peculiarem devotionem alicuius privatae personae et solemniter celebrantur cum Altaris apparatu et magno musicorum concentu, nequeunt habere *Gloria* et *Credo*, nisi sint pro re gravi et publica causa (N. 1843, et 3922, Decret. Gle, § IV, n. 2).

III. De Missis Votivis privatis vel ex privata causa in genere.

945. 1. Dici possunt ut Votivae, Missae omnes quae in fine Missalis sub hac designatione ponuntur, necnon illae quae in corpore Missalis, ut votivo more per annum dici possint, adnotantur, quales inter alias Missa *Miserebitur* de SS. Corde Iesu et Missa *Gaudens gaudebo* de Immaculata Conceptione.

Missae votivae dici tantum possunt de quibuscumque Sanctis canonizatis, in Martyrologio Romano descriptis: pro quibus adhibenda est sive Missa propria, si habeatur, sive illa de Communi, ad quam Oratio forte pertineat, sive altera pariter de Communi; desumptis quidem de Communi quae in Missa propria forsitan desunt, vel tempori non conveniunt, omissisque verbis *annua, hodie*, ac similibus, et mutatis *natalitia, solemnitas, festivitas* in *commemoratio, memoria*.

2. Missae votivae, sive privatae (etiamsi dicantur pro aliqua causa gravi), sive solemnes (nisi pro re gravi), sicut et Missae privatae pro Defunctis, omnino prohibentur in Vigiliis et per octavas Nativitatis et Epiphaniae Domini, Feria IV Cinerum, a Dominica Palmarum usque post octavam Paschae, in Vigilia Pentecostes et per octavas Pentecostes et Corporis Christi; necnon in Dominicis per annum et in Festis Duplicibus, etiam non de praecepto, quacumque consuetudine non obstante.

3. Missae Votivae huiusmodi fiant sine *Gloria* et sine *Credo*, etiamsi de Patrono vel Titulari, vel, per speciale indultum, in die Dominica et in Festis Duplicibus, vel etiam intra octavas celebrentur, nisi sint de die infra ipsam octavam; quo in casu celebrandae essent ut in Festo, idest cum *Gloria* et *Credo*.

Orationes dicantur diei et tempori congruentes, etiam in Missa Votiva de SS. Sacramento. Quod si infra octavam Missa Votiva dicatur, secunda Oratio erit de octava, tertia autem de tempore.

Quoad Praefationem, servetur Rubrica Generalis Tit. XII, N. 4.

In Missis Votivis nunquam legitur in fine aliud Evangelium, nisi S. Iohannis *In principio* iuxta Rubr. Tit. XIII. (Decr. Gle cit. § III).

946. a) Missae votivae solennes semper cantari debent post Nonam, ad formam Rubricarum (Decr. Gle cit. § IV, n. 1).

b) Missae votivae non pro re gravi et ex non publica causa celebrari nequeunt in *Dominicis* et *festis duplicibus* (Decr. Gle cit. N. 3922 § IV. n. 1).

c) Ob has Missas votivas numquam dispensatur Missa Conventualis de die, et in ipsis fieri nequit commemoratio festi occurrentis.

d) In Ecclesiis vero quae ad Missam Conventualem non tenentur, si de festo occurrenti prius alia Missa celebrata non fuerit, Missae votivae addantur tam Oratio diei, quam aliae occurrentes; et semper omittatur *Gloria* et *Credo*, nisi extet speciale indultum (Ibid. ad 2).

In Missa votiva de Fidei propagatione adhibendus est color violaceus.

947. Revmus P. Petrus Xaverius Cazenave, Procurator Generalis Societatis Parisiensis Missionum ad externos, SS. Rituum Congregationi ea quae sequuntur humiliter exposuit; nimirum:

Die 5 Martii 1787 approbata fuit Missa votiva de Fidei Propagatione pro omnibus et singulis Missionariis ubique gentium existentibus, et die 21 Aug. 1841 concessa fuit etiam Dioecesibus, in quibus adest Societas Propagationis Fidei in Gallia instituta. Nunc autem ambigitur et quaeritur: Quinam sit color paramentorum in praedicta Missa votiva adhibendus?

Et Sacra eadem Congregatio in Ordinariis Comitibus die 29 Novembris hoc vertente anno ad Vaticanum habitis, re sedulo perpensa una cum voto Commissionis Liturgicae, rescribendum censuit: « *Adhibendum esse colorem violaceum* ». Atque hanc Sacri Concilii resolutionem SSmus Dnus Noster Pius PP. X ratam habuit et probavit, die 14 Decembris 1904.

IV. *Sacerdotes quibus ratione infirmitatis vel alia rationabili causa concessum est Indultum celebrandi Missam votivam B. M. V.*

948. Sacra Rituum Congregatio, die 16 Mart. 1805. N. 2560; et die 28 Apr. 1866. N. 3146, sequentia declaravit, nempe:

I. Sacerdos *caecutiens* vel alia rationabili causa habens privilegium Missam votivam B. M. V. celebrandi, potest hanc Missam celebrare etiam *in Festis solemnioribus vel diebus privilegiatis*, v. gr. in Nativitate Domini vel Dominica Palmarum:

II. Non potest tamen in die Nativitatis Domini dicere *tres Missas*.

III. Debet semper uti *colore albo*.

IV. *Non debet* recitare Orationem officii *currentis diei*, sed de Spiritu Sancto.

V. Non potest dicere *Gloria* et *Credo*; praeter *Gloria* in Sabbatis.

VI. *Non potest addere* COLLECTAM ab Ordinario praescriptam.

VII. Si quando devenerit *ad omnimodam* caecitatem, nequit perseverare in celebratione Missae eiusdem, donec novum impetretur a S. C. Concilii indultum.

VIII. Conditiones appositae in huiusmodi privilegiis non sunt merae ritualitatis et styli, sed obligatoriae in conscientia.

IX. Sacerdos, qui ex indulto quotidie celebrat Missam votivam B. M. V., in Sabbatis addere debet *Gloria*; non autem *infra octavas festorum Deiparae* (Die 23 Febr. 1839. N. 2788 ad 1).

X. Sacerdos *caecutiens* habens facultatem celebrandi Missam votivam B. M. V., non tenetur ad Missam *festivam* in festis ipsius Deiparae (Die 11 Sept. 1847. N. 2951 ad 7).

CAPUT VII.

Missae de Requie.

§ I. Decisiones quoad Missam cantatam de Requie.

949. In Missa *cantata* de Requie praetermitti nequit *cantus Introitus, Offertorii, Communions, vel Sequentiae, vel partis*

Absolutionis post Missam; sed omnia, quae precationem suffragii respiciunt, cantari debent (Die 11 Sept. 1847. N. 2939 ad 2).

950. Missa de Reque *cantanda est cum quatuor saltem cereis* accensis super Altare (Die 12 Aug. 1854. N. 3029 ad 7).

951. Missae de Reque, ubi *ex Indulto Apostolico* ter in qualibet hebdomada diebus ritus duplicis cani valent, cantari etiam possunt die 2, 3, 4 et 5 Ianuarii quamvis sint Missae de diebus tertio, septimo, trigesimo et anniversario (Die 9 Maii 1857. N. 3049 ad 2).

952. Ecclesiae, quae *Indultum obtinuerunt ab Apostolica Sede* bis vel ter in hebdomada Missam de Reque cantandi in duplicibus, tali Indulto frui adhuc possunt, etsi *in eadem hebdomada totidem Officia semiduplicia occurrant*; imo possunt *eodem die ritus duplicis* plures Missae de Reque cantari in eadem Ecclesia (Die 18 Dec. 1878, et 15 Apr. 1880. N. 3472, et 3514).

953. Si Sabbato post meridiem accipiatur nuntium de obitu alicuius in loco dissito, potest feria secunda sequenti *cantari* Missa de Requiem, etsi Officium sit duplex non festivum (Die 3 Martii 1761. N. 2461 ad 6).

954. In Missa de Reque pro Defuncto in loco dissito, *cum primo nuntius mortis* accipitur, Oratio recitari debet, prout est in Missali (*in die obitus*) (Die 6 Febr. 1892. N. 3764 ad IV).

955. Missae de Reque celebrari possunt diebus 3, 7 et 30, etiamsi fiat de Duplici per annum, non tamen diebus festivis de praecepto, dummodo sermo sit de Missis *cantatis*: et praedicti dies numerari possunt a die obitus, vel a die depositionis seu sepulturae, iuxta diversam Ecclesiarum consuetudinem (Die 24 Aug. 1766. N. 2482 ad 2).

956. Ad Missam de Reque diebus 3, 7 et 30 celebrandam in Duplici non impedito, *non requiritur, ut Defunctus sic ordinaverit in suo testamento*, sed sufficit voluntas consanguineorum, amicorum et testamenti executorum, dummodo tamen sermo sit de Missa *cantata* (Die 22 Mart. 1862. N. 3112 ad 2).

Dubia circa absolutiones post Missam de Reque pro Summo Pontifice, Episcopo Ordinario vel Imperatore etc.

I. An absolutiones quae fiunt in exequiis Summi Pontificis, Episcopi Ordinarii vel Imperatoris etc. iuxta Caeremoniale Episco-

porum et Pontificale Romanum peragendae sint a Dignitatibus et in ecclesia Cathedrali, vel etiam a simplici Sacerdote ex Clero sive saeculari sive regulari et in aliis ecclesiis?

II. An Rubricae et Decreta circa Missas de Requie privilegatas respiciant etiam Missas de Requie quae celebrantur pro Summo Pontifice, Episcopo Ordinario vel Imperatore etc., ita ut hae postremae Missae nullo gaudeant speciali privilegio diebus per Rubricas vel Decreta impeditis?

Et S. R. Congr. die 20 Nov. 1903 respondit:

Ad I. Dictae absolutiones fieri debent a Dignitatibus et in ecclesia Cathedrali vel in alia ecclesia arbitrio Ordinarii eligenda, si ipsa ecclesia Cathedralis impedita fuerit. In ceteris autem ecclesiis et a simplicibus Sacerdotibus non sunt faciendae, nisi interveniente Apostolico Indulto.

Ad II. *Affirmative* (Vid. etiam *Decr. auth.* N. 2306; ad 1 et 2: in *Avenionen.*).

§ II. *Decretum Generale de Orationibus et Sequentia in Missis Defunctorum.*

957. Ut omne tollatur dubium super Orationibus et sequentia dicendis in Missis Defunctorum, Sacra Rituum Congregatio declarat:

I. *Unam tantum esse dicendam Orationem* in Missis omnibus, quae celebrantur in Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum, die et pro die obitus seu depositionis, atque etiam in Missis cantatis, vel lectis permittente ritu diebus III, VII, XXX, et die anniversaria, nec non quandocumque pro defunctis Missa *solemniter* celebratur, nempe sub ritu qui duplici respondeat, uti in Officio quod recitatur post acceptum nuntium de alicuius obitu, et in Anniversariis late sumptis.

II. In Missis *quotidianis quibuscumque*, sive lectis sive cum cantu, plures esse dicendas Orationes, quarum prima sit pro defuncto vel defunctis *certo designatis*, pro quibus Sacrificium offertur, ex iis quae inscribuntur in Missali, secunda ad libitum, ultima pro omnibus defunctis.

III. Si vero pro defunctis *in genere* Missa celebretur, Orationes esse dicendas, quae pro Missis quotidianis in Missali prostant, eodemque ordine quo sunt inscriptae.

IV. Quod si in iisdem quotidianis Missis plures addere Orationes celebranti placuerit, uti Rubricae potestatem faciunt, id fieri posse tantum *in Missis lectis*, impari cum aliis praescriptis servato numero, et Orationi pro omnibus defunctis postremo loco assignato.

V. Quod denique ad *Sequentiam* attinet, semper illam esse dicendam in quibusvis cantatis Missis, uti etiam in lectis, quae diebus ut supra privilegiatis fiunt; in reliquis, vel recitari posse vel omitti ad libitum celebrantis iuxta Rubricas. — Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die 30 Iunii 1896, (N. 3920).

§ III. *Decretum Generale de Anniversariis pro Defunctis.*

958. Sacra Rituum Congregatio declarat:

I. « Anniversaria, seu Missas cum cantu pro defunctis, sive *fundata a testatoribus* pro die obitus aut alia determinata die, sive *privata ad petitionem viventium*, dummodo pro die obitus, non comprehendi in Generali Decreto diei 5 Augusti 1662; et prohiberi tantum in duplicibus primae et secundae classis, in Dominicis et Festis de praecepto, infra Octavas Nativitatis Domini, Epiphaniae, Paschae, Pentecostes et SS. Corporis Christi, nec non Feria IV Cinerum, maiori Hebdomada, in vigiliis Nativitatis et Pentecostes; sicut et tempore Expositionis sollemnis SS. Eucharistiae, in respectivis Ecclesiis tantum ».

II. « Eadem Anniversaria, si in diem impeditam incidant, vel *in proximam diem liberam* transferri posse, vel *in proximiori antecedenti die* similiter libera anticipari; dies autem liberi ii sunt, qui in superius recensitis non comprehenduntur ».

III. « Quod de diebus anniversariis pro defunctis statuit, Sacra Rituum Congregatio declarat, extendendum esse quoque ad dies 3, 7 et 30 ab obitu, sive quoad Missam de Requie cum cantu, sive quoad translationem si impediatur ».

IV. « Denique Sacra Rituum Congregatio declarat, diem anniversarium pro defunctis, nec non dies 3, 7 et 30, *tam a die obitus, quam a die depositionis* computari posse ».

V. « *De speciali vero gratia permittitur, ut in duplicibus minoribus celebrari quoque possint Anniversaria, quamvis a die obitus non sint, quae a Religiosis Communitatibus, a Canonico Collegiis, a Confraternitatibus, aut ab aliis quibuscumque piis Sodalitatibus, pro Confratribus defunctis semel in anno fieri solent, nec non illa, quae pro fidelium pietate infra Octavam Omnium Fidelium Defunctorum locum habent, exceptis diebus supra memoratis* ».

Contrariis non obstantibus quibuscumque, (Die 2 Dec. 1891. N. 3753).

§ IV. *Decretum Generale de Missa exequiali pro die obitus.*

959. Cum iuxta Rituale Romanum exequialem Missam in die obitus, etiam praesente cadavere, celebrare non liceat, quando obstat magna diei solemnitas, quod et pluribus Decretis firmatum fuerat, pro opportuna impraesentiarum ampliorique declaratione, Sacra Rituum Congregatio decernit:

I. Missam unam solemnem vel cum cantu, in die et pro die obitus, praesente cadavere, *fieri posse quodcumque non occurrat aliquod ex Festis duplicibus primae classis solemnioribus*, seu universalis Ecclesiae, seu Ecclesiarum particularium, ex praecepto Rubricarum recolendis. Quibus in Festis comprehenduntur etiam pro universali Ecclesia ultimum triduum maioris Hebdomadae, non autem Feriae II et III Paschae et Pentecostes: pro particularibus vero Ecclesiis dies Dominica, in quam solemnitas Festi infra hebdomadam occurrentis alicubi ex indulto transfertur, modo celebretur a populo: nec non ubi et donec Eucharistia solemniter exposita habeatur. Reliquis autem quibuscumque diebus eadem Missa permittitur in omnibus Ecclesiis, illis tantum exceptis, in quibus unicus est Sacerdos; dum tamen, aut Missa parochialis seu conventualis dicenda est, aut Missa Rogationum, vel vigilia Pentecostes, quae transferri non possunt.

II. « Quod si ex civili vetito, aut morbo contagioso, aut alia gravi causa, cadaver in Ecclesia praesens esse nequeat, imo etsi iam terrae mandatum fuerit, praefata Missa celebrari quoque poterit in altero ex immediate sequentibus duobus ab obitu diebus, eodem prorsus modo ac si cadaver esset praesens ».

III. « Denique eadem Missa celebrari poterit *pro prima tantum vice post obitum vel eius acceptum a locis dissitis nuntium, die quae prima occurrat*, non impedita a Festo duplici primae et secundae classis vel a Festo de praecepto: quo etiam in casu Missa dicenda erit ut in die obitus ».

Non obstantibus quibuscumque (Die 2 Dec 1891. N. 3755).

960. Per aliud *Decretum Generale* laudata Sacra Rituum Congregatio, sub die 11 Martii 1882, declaravit: Nullibi licere in *Anniversario Dedicationis Ecclesiae propriae* Missam de Requie, ne praesenti quidem cadavere, decantare; quemadmodum in Patriarchali Basilica Lateranensi aliisque praestantioribus Urbis Ecclesiis semper cautum fuit. Hoc Decretum confirmatum est a Summo Pontifice die 16 eodem mense et anno (N. 3541).

§ V. *Decretum Generale de Commemoratione omnium Fidelium Defunctorum.*

961. Sacra Rituum Congregatio declarat et statuit:

I. « Matutinum Defunctorum die 2 Novembris iuxta Rubricas recitandum, non solum privatim, sed etiam publice in Choro, *anticipari posse* die 1 eiusdem mensis post Completorium, in omnibus tam Cathedralibus quam Collegiatis Ecclesiis, sive praesens sit sive absens Episcopus, prout Caerimoniale Episcoporum innuit (Lib. II, cap. X, n. 1) ».

II. « Quod si die 2 Novembris occurrat dies Dominica, vel alicubi Festum aliquod cum feriatione celebrandum, aut Duplex primae classis, quamvis sine feriatione, Commemoratio Omnium Fidelium Defunctorum transferatur in sequentem diem tertiam eiusdem mensis, similiter non impeditam: cuius pridie Matutini recitationem pariter ut supra anticipari Sacra Rituum Congregatio indulget ».

III. « Si vero in aliqua Ecclesia die 3 Novembris, in quam transferenda sit eadem Defunctorum Commemoratio, Festum duplex

secundae classis occurrat, hoc Festum transferatur in primam diem liberam iuxta Rubricas. De die vero octava, aut de Festo duplici maiori, minori vel semiduplici occurrentibus, sicut de alio Festo translato, cui in Calendario locus pro eo anno non suppetat, in praefata Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum Officium fiat; sed Missae omnes, sola ubi dicenda est Conventuali excepta, sint de Requie ».

IV. « Si autem in solemni hac Defunctorum Commemoratione, Expositio SS. Sacramenti habenda sit pro Oratione 40 Horarum, Missa unica de eo non omittatur; sed reliquae sint pro Defunctis, ad Altare expositionis non dicantur, et celebrentur in colore violaceo ».

V. « Denique si in eandem diem incidat alicuius obitus vel depositio, Missa exequialis pro Defuncto cantetur, altera tamen non omitta pro omnibus Defunctis iuxta Rubricas; reliquae vero dicantur ut in die Commemorationis Omnium Fidelium Defunctorum ». (Die 9 Iulii 1895. N. 3864).

962. *Dubium.* In ecclesiis ad Chorum non obligatis, plures Missas habentibus, in die Commemorationis Omnium Fidelium Defunctorum debetne esse una saltem Missa cum cantu de Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum, an omnes possunt esse lectae?

S. R. C. die 28 Apr. 1902 respondit: *Missam in cantu de Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum in casu, non esse praescriptam* (Ad V).

963. Quaesitum est etiam: Quenam Missa de Requie sumenda est in ecclesiis unam tantum Missam habentibus, quando in die Commemorationis Omnium Fidelium Defunctorum occurrit alicuius Defuncti dies depositionis?

S. R. C. in Decreto citato ad VI, respondit: *Missa erit ut in die obitus.*

§ VI. *Ampliores concessionibus quoad Missas de Requie in Ecclesiis et Oratoriis tam publicis quam privatis, praesertim iis quae in Sepulcretis erecta sunt; per Decretum incip. Aucto.*

964. Aucto, postremis hisce temporibus, maxime in Calendariis particularibus, Officiorum Duplicium numero, quum pauci su-

persint per annum dies, qui Missas privatas de Requie fieri permittant, et ipsa Officia semiduplicia interdum ab aliis potioris ritus impediuntur, nonnulli ecclesiastici viri, pietate, doctrina ac dignitate praestantes, Summum Pontificem Leonem XIII rogarunt, ut ad iuvamen fidelium Defunctorum, et ad spirituale solatium vivorum, in Ecclesiis et Oratoriis sive publicis sive privatis, praesertim iis quae in sepulcretis rite erecta sunt vel eriguntur, Missae lectae de Requie, diebus etiam duplicibus aliquoties per annum de Apostolica benignitate celebrari valeant. Placuit Summo Pontifici huius negotii examen Sacrae Rituum Congregationi committere, quae, omnibus mature perpensis, ad propositam quaestionem respondendum censuit: (*Si Sanctissimo placuerit*):

I. In quolibet sacello sepulcreti rite erecto vel erigendo, Missas, quae inibi celebrari permittuntur, posse esse de Requie diebus non impeditis a Festo duplici primae vel secundae classis, a Dominicis, aliisque festis de praecepto servandis, nec non a Feriis, Vigiliis, Octavisque privilegiatis.

II. Item in quibuslibet Ecclesiis et Oratoriis, quum publicis tum privatis, et in Sacellis ad Seminaria, Collegia et Religiosas vel pias utriusque sexus Communitates spectantibus, Missas privatas de Requie, praesente, insepulto, vel etiam sepulto non ultra biduum, cadavere, fieri posse die, vel pro die obitus aut depositionis; sub clausulis et conditionibus, quibus, iuxta Rubricas et Decreta, Missa sollemnis de Requie iisdem in casibus decantatur, et exceptis duplicibus primae classis Dominicis aliisque Festis de praecepto. Contrariis non obstantibus quibuscumque; die 19 Maii 1896.

Summus Pontifex Leo XIII, die 8 Iunii, eodem anno, expositam sententiam Sacrae Congregationis in omnibus ratam habuit et confirmavit (N. 3903).

Resolutiones dubiorum circa relatum Decretum.

965. Super legitima interpretatione praefati Deereti *Aucto*, nonnulli Ecclesiarum Rectores sequentia dubia Sacrae Rituum Congregationi resolvenda proposuerunt, videlicet:

I. Privilegium circa Missas lectas de Requie, ex praefato Decreto concessum Sacellis sepulcreti, favetne sive Ecclesiae vel Ora-

torio publico ac principali ipsius sepulcreti; sive aliis Ecclesiis vel Cappellis, extra coemeterium, subter quas ad legitimam distantiam alicuius defuncti cadaver quiescit?

Responsum fuit: *Affirmative ad primam partem; Negative ad secundam.*

II. Quatenus distantia intercedere debet inter Altare et cadavera, quae in Coemeteriis vel Ecclesiis sepulta sunt?

Resp. *Cadavera ab Altari tribus cubitis distare debere: et tres cubitos esse fere unum metrum longitudinis; atque hanc distantiam sepulcrorum ab Altari sufficere.*

III. Missae privatae de Requie, quae sub expressis conditionibus celebrari possunt praesente cadavere, licitaene erunt in quiblibet Ecclesiis vel Oratoriis sive publicis sive privatis?

Resp. *Affirmative, dummodo cadaver sit physice vel moraliter praesens; sed, si agatur de Ecclesiis et Oratoriis publicis, fieri debet etiam funus cum Missa exequiali.*

IV. Huiusmodi Missae privatae de Requie celebrarine poterunt sine applicatione pro Defuncto, cuius cadaver est vel censetur praesens?

Resp. *Negative.*

V. Eaedem pariter Missae possuntne celebrari diebus non duplicibus, qui tamen Festa duplicia I classis excludunt, uti ex. gr. Feria IV Cinerum?

Resp. *Negative* (S. R. C. 12 Ian. 1897. N. 3944).

966. Quoad *distantiam*, quae intercedere debet inter Altare et cadavera in Coemeterio sepulta vel sepelienda, notandum est, post praemissam authenticam declarationem, non esse amplius attendendum ad distantiam trium cubitorum, sed sufficere ut servetur distantia *unius circiter metri*. Insuper non est necesse ut huiusmodi distantia unius circiter metri commensuretur inter gradus vel gradum Altaris et cadaver sepultum; sed satis est ut intercedat inter cadaver sepultum et ipsum Altare.

967. *Vicen. Dubia quoad Missas lectas de requie.* Ad quamdam controversiam tollendam circa interpretationem decretorum 3903 *Aucto* 8 Iunii 1896 et 3944 *Romana* 12 Ianuarii 1897 quoad Missas lectas de Requie, hodiernus Caeremoniarum magister Basi-

licae Cathedralis Vicensis in Hispania, de consensu sui Rmi Episcopi, Sacrorum Rituum Congregationi sequentia dubia enodanda humillime exposuit; nimirum:

I. Utrum ex enunciatis decretis Missae lectae, quae a Sacerdotibus celebrantur in Ecclesiis et Oratoriis civitatis pro defuncto, cadavere insepulto vel sepulto non ultra biduum a die obitus seu depositionis, celebrari valeant de *Requie*, dummodo in parochiali Ecclesia fiat funus cum Missa exequiali; an hoc privilegium sit proprium tantummodo Ecclesiae, in qua funus peragitur cum sua Missa exequiali?

II. Utrum quilibet Sacerdos possit unam tantum Missam de Requie celebrare, vel plures, diversis diebus, dummodo cadaver sit insepultum non ultra biduum?

III. Utrum pro defuncto, qui morabatur in civitate et obierit extra civitatem, possint etiam in ipsa civitate praedictae Missae lectae de Requie celebrari?

IV. Quomodo intelligenda sit praesentia physica vel moralis requisita in decretis supra relatis?

Et Sacra eadem Congregatio, ad relationem subscripti Secretarii, exquisita sententia Commissionis Liturgicae, rescribendum censuit:

Ad I. *Negative* ad primam partem, *Affirmative* ad secundam.

Ad II. Stetur Decretis.

Ad III et IV Provisum in praecedentibus; et Missae privatae de Requie nonnisi in Ecclesia vel Oratorio publico permittuntur ubi fit funus cum Missa exequiali: in Oratoriis autem privatis Missae, quae ibidem legi permittuntur, possunt esse de Requie praesente cadavere in domo; servatis ceteris clausulis et conditionibus.

Atque ita rescripsit. Die 3 Aprilis 1900.

968. *Dubium*. Ex Decreto N. 3944, diei 12 Ian. 1897 ad 3, et 3 Apr. 1900 ad 3 et 4 in una *Vicen*. Missae *privatae* die vel pro die obitus seu depositionis in ecclesiis et oratoriis publicis fieri permittuntur, si in iisdem etiam fiat *funus cum Missa exequiali cum cantu*, servatis servandis. Quaeritur: An funus cum Missa exequiali in cantu fieri debeat etiam in Oratoriis *semipublicis*, ut fieri inibi possint praefatae Missae *lectae* de Requie?

S. R. C. die 28 Apr. 1902 respondit: *Negative* in casu.

969. S. R. C. sub die 28 Apr. 1902 declaravit: 1° Quod privilegium circa Missas de Requie concessum sacellis sepulcreti ex Decreto *Aucto*, non favet sacellis, ecclesiis, et oratoriis publicis sepulcreti, in quo *olim cadavera sepeliebantur*, sed hodie derelictum est, ita ut defuncti in eo non amplius sepeliri soleant. 2° Quod praefatum privilegium nec etiam favet *ecclesiae parochiali, quae circumiacens habet coemeterium*.

Responsa Sacrae Rituum Congregationis ad quaedam dubia, Missam exequialem in aliena ecclesia celebratam respicientia.

970. Hodiernus Superior Conventus S. Antonii Patavini Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium Bruxellis exposuit, quod plures fideles, praesertim pauperes, non habentes unde solvere valeant, iuxta suum statum, stipendium nimis onerosum Missae exequialis in ecclesia parochiali, in ea celebrare faciunt tantum funeralia sine Missa; postea vero, ne defuncti anima privetur augustissimi Missae sacrificii solatio, Missam de requie celebrare faciunt in ecclesia aliena, praesertim apud Regulares.

Cum vero praefata Missa de Requie in aliena ecclesia, post aliquot dies a sepultura defuncti cantata, locum tenere videatur exequialis, cuius celebrandi ius soli Parocho competit quamvis revera non sit nisi Missa de tertia, septima, vel trigesima die a depositione, vel votiva; dubitatur, an huiusmodi Missam celebrare liceat in aliena ecclesia. Hinc ille insequentia dubia enodanda Sacrae Rituum Congregationi humillime subiecit, nimirum:

I^m An liceat in aliena ecclesia, et apud Regulares, cantare Missam de Requie, quam fideles celebrari petunt pro propinquis vel amicis defunctis, postquam funeralia in ecclesia parochiali persoluta fuerunt, etiamsi Missa exequialis in ecclesia parochiali *non celebretur*?

II^m An in casu, ad praefatam Missam convocari, vel invitari possint propinqui et amici per litteras, sicuti mos est in faciendis exequiis?

III^m An liceat in aliena ecclesia pro defuncto cantare Missam de festo, vel de feria, etiamsi Missa exequialis pro eodem non celebretur in ecclesia parochiali?

Sacra Rituum Congregatio, die 13 Maii 1879, propositis dubiis respondit :

Ad I^m *Affirmative, servatis tamen Rubricarum regulis.*

Ad II^m *Nihil ob stare.*

Ad III^m *Licere* (N. 3494).

§ VII. *Decretum super Exequiis.*

971. Sacra Rituum Congregatio, Ritualis Romani Rubricis pluribusque alias evulgatis Decretis inhaerens, declarat :

I. Cadavera defunctorum associanda esse *cum unica tantum Cruce*, quae debet esse illius Ecclesiae, ad quam corpus defuncti defertur: dummodo non interveniat Capitulum Ecclesiae Cathedralis, sub qua omnes incedere debent funus associantes.

II. *Ius et onus inesse semper*, etiam praesente Capitulo Cathedralis Ecclesiae, extra hanc tamen, *Parocho induendi Stolam et officia omnia persolvendi* super cadavere defuncti ad suam pertinentis Ecclesiam, usque dum e loco obitus ingressus fuerit *Ecclesiam tumultantem*: ad quam, per alias quoque Paroecias libere transeundo (recto tamen tramite, nisi aliud consuetudo ferat) cadaver deferendum est.

III. Eundem Parochum *primas habere super omnem Clerum*; excepto (si interfuerit) Capitulo Cathedralis Ecclesiae, quod in associatione incedet post ipsum Parochum; excepto etiam Capitulo Ecclesiae Collegiatae, si ita consuetudo ferat. Hoc tamen in casu dignior Capituli Cathedralis incedat cum Stola, et etiam cum pluviali, quod tamen non ferat Parochus: et id ipsum servabitur, si Capitulum Ecclesiae Collegiatae post Parochum incedat.

IV. Si defunctus *in alia parochiali Ecclesia sit tumultandus*, illius uni Ecclesiae Rectori, Stola pariter induto, ius et onus competere reliqua ibidem peragendi super cadavere; aliisque omnibus praecedere, ne defuncti quidem Parocho excepto, qui, cadavere ad Ecclesiae limen delato, recedat.

V. Haec autem omnia servanda Sacra Rituum Congregatio iubet *pro quibuscumque Ecclesiis etiam Collegialibus*, sive ad Saecularem sive ad Regularem Clerum pertinentibus; quacumque in contrarium consuetudine minime obstante.

Atque ita decrevit et servari mandavit (Die 23 Apr. 1895. N. 3854).

972. *Dubium super consuetudine deferendi cadavera in ecclesiam non proprium parochi defunctorum. Firmana.* A decem Parochis civitatis Firmanae Sacrorum Rituum Congregationi sequens dubium pro opportuna solutione humillime propositum fuit, nimirum:

An stante antiqua consuetudine, etiam actis synodalibus an. 1773 et 1845 confirmata, et nemine contradicente, Parochi eiusdem civitatis deferentes cadavera defunctorum propriae paroeciae in alienam ecclesiam, possint non solum ingredi cum propria cruce et clero, sed etiam praesidere cum stola Officio defunctorum, quod fit cum cantu, et post Ps. *Benedictus* absolutionem peragere iuxta Rituale cum aspersione aquae benedictae, thurificatione et oratione *Absolve*, haud obstante quod acta postremae Synodi dioecesanæ an. 1900 edita Cap. « *De funeribus et sepulturis* » part. III, tit. III, de supradicta consuetudine omnino sileant et tantummodo referant Decretum d. d. 23 Apr. 1895 « servandum pro quibuscumque ecclesiis etiam collegialibus sive ad saecularem sive ad regularem clerum pertinentibus, quacumque in contrarium consuetudine minime obstante »?

Et Sacra Rituum Congregatio, re accurate perpensa, rescribendum censuit:

Serventur in casu Acta ultimæ Synodi dioecesanæ et Decretum (Die 1 Dec. 1903).

§ VIII. *Absolutio pro Defunctis post Missam.*

973. a) *Absolutio pro Defunctis*, finita Missa, fieri tantum potest, quando dicta fuit Missa de Requiem; proindeque fieri nequit, etsi in paramentis nigris, post Missam de festo duplici, licet eius fructus Defunctis applicetur (S. R. C. 9 Iun. 1853. N. 3014 ad 1).

b) *Absolutio in Anniversario mortuorum, non ex obligatione*, sed ad arbitrium facienda est (Die 31 Dec. 1665. N. 1322 ad 6).

c) *Absolutio pro Defunctis* in fine Missæ, facienda est *ad libitum Celebrantis*, nisi accedat mandatum illius qui eleemosynam obtulit (Die 4 Sept. 1875. N. 3369 ad 2).

d) *Absolutio post Missam Defunctorum* facienda est *per Celebrantem*, et non per alium Sacerdotem, nisi illam peragat Episcopus loci Ordinarius (Die 12 Aug. 1854. N. 3029 ad 10 et 3798 ad 2).

e) *Absolutione super tumulum* expleta, non cantari, sed *recitari* debent antiphona *Si iniquitates* et Psalmus *De profundis*, in reditu ad Sacrarium (Die 28 Jul. 1832. N. 2696 ad 2).

f) *Post Missam cantatam de Requie non licet cantare antiphonam SALVE REGINA.*

Procurator Generalis Congregationis a Resurrectione D. N. I. C. infrascriptum dubium super re exposuit:

In Instituti sui ecclesiis invaluit usus cantandi a cantoribus in choro antiphonam « *Salve Regina* » post Missam cantatam de Requie et immediate post absolutionem ad tumulum, cum celebrans revertitur ad sacristiam. Inde quaeritur:

I. An hoc sit conforme Rubricis?

II. An poterit hoc in posterum fieri?

S. R. C. die 20 Nov. 1903 rescripsit:

Negative ad utrumque, et servetur Rituale Romanum.

g) *In absolutione post cantatam Missam de Requie*, quando nec tumulus erectus invenitur, nec lectica portatur, nec pannus extenditur ante Altaris gradus, Celebrans nequit sistere, ut alicubi moris est, in cornu Epistolae in plano vel in suppedaneo, et in eodem loco aspergere et Orationem cantare (Die 30 Dec. 1881. N. 3535 ad 5).

h) *In absolutione ad tumulum Responsorium Libera me Domine* canendum non est, *nisi finita Missa*; et illud cantores incipiant cum Sacerdos fuerit *pluviali indutus*, et Subdiaconus cum Cruce ad pedes tumuli pervenerit, etiam si castrum doloris adsit in medio Chori; et spectat ad Caeremoniarum Magistrum dare signum Cantoribus, ut Responsorium incipiant (Die 7 Sept. 1861. N. 3108 ad 4 *S. Marci*; et 3110 ad 17).

i) Celebrans debet se exuere planeta et manipulo atque assumere pluviale *in plano ad cornu Epistolae* (N. 3108. *S. Marci* ad 5).

974. *Vicentina. Dubium.* Utrum *in reditu ad Sacristiam*, absolutione ad tumulum expleta, in Officiis et Missis cum cantu

pro uno vel pluribus Defunctis die septima, trigesima et anniversaria, aut etiam extra has dies celebratis, dici debeat: *Anima eius* (vel *animae eorum*) *et animae omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace*, et antiphona: *Si iniquitates cum Psalmo De profundis*, et Oratione *Fidelium Deus*? Responsum fuit: *Affirmative, iuxta Missale Romanum et Decreta in una Brixien. ad secundum, diei 28 Iulii 1832; et in altera Florentina, diei 31 Aug. 1872. (Die 11 Mart. 1899. N. 4014).*

Animadversio super praemissa resolutione.

975. Dubitari potest, an mens Sacrae Rituum Congregationis fuerit, ut in reditu ad Sacristiam recitetur etiam Oratio *Fidelium Deus*. Ratio dubitandi est, quia laudata Sacra Congregatio provocat ad *Missale Romanum*, et ad *Decreta ipsius Sacrae Congregationis in Brixien.* (N. 2696 ad 2), in *Florentina* (N. 3267).

Iam vero in *Missali Romano* non reperitur praescripta Oratio *Fidelium Deus*. *Missale Romanum (Ritus celebrandi Missam)* XIII, n. 4, haec habet ad propositum: Deinde Celebrans faciens Crucem manu dextera super tumulum, dicit: *Requiem aeternam dona ei, Domine. R. Et lux perpetua luceat ei.* Et dicto per Cantores *Requiescat in pace*, et *R. Amen*; praecedente Cruce redit cum aliis ad Sacristiam. Hoc tantum praescribitur in *Missali Romano* loco citato, prout cuilibet videre licet.

In Decreto in *Brixien.* dubium hoc propositum fuit: An prosequi possit consuetudo canendi antiphonam *Si iniquitates* cum Psalmo *De profundis*, quum, celebrata Missa *de Requie*, ad medium progreditur processionaliter pro Exequiis absolvendis?

Responsum fuit: *Negative*; et antiphona ac Psalmus *De profundis* dici debent post absolutionem ad tumulum, in reditu ad Sacristiam. Nec hoc in loco fit mentio de Oratione *Fidelium Deus*.

In *Florentina* postulatum fuit: An in Exequiis quae fiunt pro pluribus, excepta die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum, dicto versiculo *Requiescant* etc. dici debeat: *Animae eorum et animae omnium Fidelium Defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace*?

Responsum fuit: *Affirmative, iuxta praxim Urbis.*

Hoc etiam Decretum prorsus silet de Oratione *Fidelium Deus*.

Videtur ergo posse concludi, ex fontibus, ad quos Sacra Rituum Congregatio remittit Oratores de re dubitantes, nullum expresse praescribere in casu de quo agimus, Orationem *Fidelium Deus* in Sacristia recitandam.

Quando ergo Sacra Congregatio, ad dubium: an dici debeat, *Anima eius...* et antiphona *Si iniquitates* cum Psalmo *De profundis*, et Oratione *Fidelium Deus*, respondet:

Affirmative, iuxta *Missale Romanum*, et Decreta in *Brixien.* et *Florentina*, videtur comprehendere tantum priores parvas preces, non vero Orationem *Fidelium Deus*.

Et revera haec est praxis pluribus in locis servata, quatenus, repetita in Sacristia antiphona *Si iniquitates*, aliud non additur, et cessat functio. Quae praxis videtur conformis Rituali Romano, Tit. VI, cap. 3, *Exequiarum Ordo*, n. 15, et etiam ibidem n. 2. Ex adductis inferri posse videtur, mentem Sacrae Congregationis per Decretum in *Vicentina* non eam fuisse, ut in casu de quo agitur, praescribatur Oratio *Fidelium Deus*, sed quod stetur Missali et Rituali Romano, nec non Decretis a se latis, in quibus non praescribitur praefata Oratio.

Recentius ab eadem Sacra Congregatione Rituum expostulatum est: Psalmus *De profundis* cum versiculis et Oratione post absolutionem ad tumulum recitandas, debetne persolvi in Sacristia an in Choro ante Altare maius?

Sacra Congregatio, die 20 Aug. 1901 respondit: *Servetur Rituale Romanum*. Legatur ergo Rituale Romanum, et observentur ibi praescripta. Et haec dicta sint cum omnimoda submissione, ut par est, competenti auctoritati.

976. *Ceneten.* R. D. Victorinus Costa cui concredita est Paroecia loci « Vidor » nuncupati, intra fines Dioeceseos Ceneten., de consensu sui Rmi Episcopi, sequentia Dubia Sacrorum Rituum Congregationi pro opportuna solutione humillime exposuit; nimirum:

I. In dicta Paroecia omnibus feriis sextis per annum non impeditis, de more celebratur Missa cum cantu pro defunctis et postea celebrans, deposita casula et manipulo, *sine pluviali et absque incensatione*, peragit exequias super stratum: quaeritur: Rectene id

fit? et quatenus negative, debet celebrans *induere pluviale et incensare?*

II. In Missis cum cantu absque ministris, deficiente lectore qui epistolam canat, potest vel debet celebrans eam canere?

III. Sacerdos celebraturus potest paratus cum casula distribuere communionem fidelibus ante Missam, et postea ad aliud altare pergere ad Missam celebrandam? et quatenus negative, potest indutus alba et stola Eucharistiam distribuere et inde, assumpta casula, pergere ad celebrandum in alio altari?

Sacra porro Rituum Congregatio, respondit:

Ad I. *Negative* ad primam partem, *Affirmative* ad secundam, iuxta Rubricas Missalis de Ritu Absolutionis et Decretum N. 3108, *Sancti Marci*, 7 Septembris 1861 ad IV (1).

Ad II. Servetur Rubrica Missalis (Ritus servandus, tit. VI, N. 8) et Decretum N. 3350, *Lisbonen.* 23 Aprilis 1875 (2).

Ad III. Servetur Decretum N. 2740, *Tridentina*, 12 Martii 1836 ad XI (3).

Atque ita rescripsit. Die 5 Martii 1904.

977. *In absolutione* ad tumulum, absente cadavere, Celebrans et Diaconus collocare se debent semper inter tumulum et Altare, et Subdiaconus inter Ecclesiae iannam et tumulum, sive absolutio fiat pro laico, sive pro Sacerdote, excepto casu, quo cadaver sit moraliter praesens (Die 20 Iun. 1899. N. 4034 ad 3).

978. *In absolutione* ad tumulum sine Ministris sacris Officium agens, absente corpore, tumulum circumire debet pro aspersione et incensatione (Die 20 Iun. 1899. N. 4034).

979. *Absolutio* pro Defunctis fieri vel Responsorium *super sepulturam* cantari quotidie potest, maxime si id ex consuetudine

(1) Decretum N. 3108, *Sancti Marci*, relatum habes in superiori n° 973, littera h.

(2) Decretum N. 3350, *Lisbonen.* ita se habet: Cum Missa cantatur sine Ministris et nullus sit Clericus inserviens qui superpelliceo indutus Epistolam decantet iuxta Rubricas, satius erit quod ipsa Epistola *legatur sine cantu ab ipso Celebrante*: numquam vero in ecclesiis Monialium decantetur ab una ex ipsis.

(3) Decretum *Tridentina* N. 2740 ad XI dicit quod « *si adsit necessitas*, consuetudo tolerari potest ».

antiquiori servatum hucusque fuerit, ut adimpleatur testatoris voluntas: exceptis tamen duplicibus *primae classis*, in quibus Absolutio et Responsorium neque privatim habere locum poterunt post absolutas vespere Horas canonicas. Quod si in diebus permissis de mane fiant, numquam fiant post Missam de die, nisi omnino independentes ab eadem (Die 12 Iul. 1892. N. 3780 ad 8).

980. Usus contegendi ramis et floribus tumulos, qui eriguntur in Ecclesiis occasione funeralium, tolerari potest (Die 16 Iun. 1893. N. 3804 ad 6).

Continuatio de Absolutione seu Exequiis pro defunctis.

981. A) *Exequias* facere licet haeredibus Defunctorum diebus tertia, septima et trigesima, ubi voluerint; cum Parochus non possit praetendere nisi ius funerale, quando eligitur alibi sepultura (Die 24 Iun. 1638. N. 649).

B) *Exequiae* super cadavere Canonici Cathedralis pertinent ad Parochum Ecclesiae, in qua *est sepeliendum*, etiamsi in associatione interfuerit Capitulum (Die 9 Iun. 1668. N. 1368).

C) *In exequiis* defuncti Sacerdotis, praesente corpore, locetur Crux ad caput defuncti inter feretrum et Altare (Die 3 Sept. 1746. N. 2392 ad 2).

D) *In exequiis* defunctorum *extra Missam* peragendis nequeunt adhiberi Diaconus et Subdiaconus sacris indumentis parati (Die 6 Febr. 1858. N. 3066).

E) *Exequias* pro Defuncto potest peragere Diaconus, deficiente Presbytero et de consensu Ordinarii (Die 14 Aug. 1858. N. 3074 ad 2).

F) *Exequiae* pro Defuncto, *cum effertur corpus*, expleri nequeunt in Ecclesia diebus Festis solemnioribus *primae classis*; sed huiusmodi funera transferantur ad sequentem diem, aut saltem ad horas pomeridianas post diei Festi Vesperas, et sacris functionibus non impeditas, abstinendo tamen ab emortuali aeris campani sonitu, nec contraria consuetudo tolerari potest (Die 27 Ian. 1883. N. 3570 ad 1; *Corduben.*; et N. 3946, *Illerden*).

G) Ex praemissis Decretis in *Cordub.* et *Illerden.* quaesitum est:

I. Quae dies nominatim per annum, incipiendo a primis Vesperis festi et usque ad totum insequentem diem, in supradicto decreto *Corduben.* comprehendi censeantur:

II. Utrum aliqua exceptio, pro rerum adiunctis, ab hac regula dari possit, iis praesertim in casibus ubi necessitas moralis funera ecclesiastica cum aliqua solemnitate peragendi se proderet, et ad quae ista exceptio semet extendat?

S. R. Congregatio die 8 Jan. 1904 respondendum censuit:

Ad I. « Omnia festa quae iuxta I. Catalogi Festorum a S. R. C. die 22 Aug. 1893 cum Decreto Generali N. 3810 publicati, uti festa primaria sub ritu duplici primae classis et quidem de praecepto celebrantur: et si non sint de praecepto, illae Dominicae ad quas praefatorum festorum solemnitas transfertur ».

Ad II. « Negative, et Rmus Episcopus pro sua prudentia provideat, ut praescripta Ritualis Romani et Decreta S. R. C. observentur » (*Parentin. et Polen.*).

H) *Ius peragendi Exequias defunctarum Monialium* spectat ad Confessarios ipsarum Monialium, non autem ad Capitulum Cathedralis, vel Collegiatae (Die 20 Apr. 1641; et 16 Mart. 1805. N. 751 et 2559).

I) *Ius agendi Exequias super Tertiarios S. Francisci* in Ecclesia Fratrum Minorum, in qua iidem Fratres, licet suppressi, functiones peragunt, spectat ad Religiosum Rectorem Ecclesiae Regularis, salvis iuribus Parocho competentibus; et Tertiariorum cadavera ab ipsis Religiosis ad Coemeterium deferri possunt, quando a defuncti parentibus Parochus ad id non invitatur: sub conditione quod Sacerdos e Religiosis superpellicem et stolam induat; dummodo tamen non obstet peculiaris aliqua praescriptio Dioecesana (Die 12 Sept. 1884. N. 3619).

K) *Sepulchrum, in Exequiis*, etiamsi adsit in Coemeterio iam antea benedicto, benedici tamen debet, *quoties confectum fuerit ex nova materia*; et quoad benedictionem sepulcri parvulorum, (quod debet esse separatum. N. 383) satis est servare, quae a Rituali Romano praescribuntur (Die 4 Sept. 1880. N. 3524 ad 1).

L) Unde sepulchrum, quod novum foditur in Coemeterio *rite benedicto*, non est benedicendum; sed benedictionis praescriptio

respicit tantum *cryptam vel sepulcrum lapideum* in Coemeterio vel Ecclesia aedificatum, non autem simplicem foveam ibidem effossam (Die 27 Maii 1876. N. 3400 ad 5).

M) In Exequiis *parvulorum*, si incidant in ultimo Triduo maioris hebdomadae, potest omitti *Gloria Patri* ad Psalmos pro conformitate temporis (Die 16 Ian. 1677. N. 1589 ad 4).

N) Coemeterio benedicto, censi non debet benedicta etiam Ecclesia eidem adnexa, nec vice versa (Die 21 Febr. 1896. N. 3888 ad 4).

O) In Coemeterio subterraneo, ubi Defunctorum cadavera et ossa reperiuntur, *Altare extrui*, Missam celebrandi causa, *non conceditur* (Die 28 Sept. 1872, et 21 Apr. 1873. N. 3283, et 3294).

P) Abusum inductum statim deferendi cadavera a propriis domibus ad Coemeterium, Episcopus evellere debet, et curare, quoad fieri potest, ut fidelium cadavera ad Ecclesiam deferantur pro exequiis celebrandis (Die 21 Apr. 1873. N. 3291).

Q) Ecclesiae ritus iubet, fidelium cadavera, utcumque deferuntur sive ad Ecclesiam sive ad Coemeterium, semper *a Sacerdote esse associanda* (Die 15 Iul. 1876. N. 3405).

R) Sacra Rituum Congregatio censuit: Ecclesiae consecratae et Coemeterii reconciliationem, proprio Episcopo impedito vel absente, committendam esse alteri Episcopo. Simplicem vero benedictionem Ecclesiae vel Coemeterii non consecrati posse committi alicui Presbytero in Dignitate ecclesiastica constituto (Die 9 Febr. 1608. N. 246).

S) S. R. C. Decreto 11 Aprilis 1902 declaravit:

I. In exequiis, *antequam cadaver efferratur*, Psalmus *De profundis* non cani, sed *recitari* debet.

II. In Officiis mortuorum extra diem obitus, seu depositionis defuncti, sumi semper debet *Nocturnum*, quod *feriae occurrenti* respondet, sive onera adimplenda sint fixa sive adventitia.

III. Ad dubium ita expressum: Potestne cani vel saltem recitari submissa voce responsorium *Libera* in die Dominica, quando haec concurrit cum festo duplici 1 vel 2 classis?

S. Congregatio respondit: Detur decretum *Romana-Resolutiones Dubiorum*, 12 Iul. 1892 ad VIII.

Hoc decretum in Collectione Decretorum sub N. 3780 positum, sic se habet. « Dubium VIII. Num Absolutio pro defunctis fieri vel Responsorium super sepulturam cantari quotidie potest; maxime si id ex consuetudine antiquiori servatum hucusque fuerit, ut adimpleatur testatoris voluntas?

Responsum: *Affirmative*, exceptis tamen duplicibus *primae classis*, in quibus Absolutio et Responsorium neque habere locum poterunt *private*, post absolutas vespere Horas canonicas. Quod si in diebus permissis de mane fiant, nunquam post Missam de die, nisi omnino independentem ab eadem ».

T) Si Missa de Requie, sive lecta sive cantata, Matutinum sequatur, absolutiones ad tumulum faciendae sunt *post Missam* (S. R. C. die 20 Aug. 1901 ad 2).

U) Adhiberi potest thus circa feretrum in persolvendis *sub vespas* in ecclesia precibus exequalibus, *si adsit consuetudo* (Decr. eod. ad 4).

CAPUT VIII.

De obligatione celebrandi Missam in aliena ecclesia iuxta
Kalendarium ipsius ecclesiae, in qua celebratur.

982. Sacra Rituum Congregatio, die 9 Iulii 1895, hanc regulam generalem super celebratione Missarum in alienis ecclesiis, ab omnibus servandam constituit:

Omnes et singuli Sacerdotes, tam saeculares quam regulares, ad ecclesiam confluentes, vel ad oratorium publicum Missas quum Sanctorum tum Beatorum, etsi Regularium proprias, omnino celebrent Officio eiusdem ecclesiae vel oratorii conformes, sive illae in Romano sive in Regularium Missali contineantur; exclusis tamen peculiaribus ritibus Ordinum propriis.

Si vero in dicta ecclesia, vel oratorio, Officium ritus duplici inferioris agatur, unicuique ex celebrantibus liberum sit Missam de requie peragere, vel votivam, vel etiam de occurrenti feria; iis tamen exceptis diebus, in quibus praefatas Missas

rubricae Missalis Romani, vel Sacrorum Rituum Congregationis Decreta prohibent.

Summus Pontifex Leo XIII die 9 mensis Decembris eodem anno, *sententiam eiusdem S. Congregationis ratam habuit et confirmavit; Rescripta seu Decreta, tum particularia, tum etiam generalia, in contrarium facientia, suprema auctoritate sua penitus abrogando* (N. 3862).

983. Quoad praefatum Decretum, dubium exortum est huius tenoris :

Quamplures Regulares, ratione suae vocationis et praedicationis, quotannis per Quadragesimam totam, per menses Maii et Octobris et per alia quoque tempora Sacrum peragunt extra suas ecclesias; eaque de causa obtinnerunt ab Apostolica Sede privilegium celebrandi Missam iuxta Kalendarium proprii Ordinis, quando color concordat cum colore officii ecclesiae, in qua celebrant. Praeterea iidem Regulares habent privilegium, iuxta quod concessio illis per Apostolicam Sedem semel facta, iam amplius non debet revocata censi, nisi de praedicta concessione fiat mentio specialis, vel saltem habeatur clausula revocatoria privilegii, etiam speciali mentione digni. Hinc quaesitum est: *Utrum Regulares, de quibus in casu, comprehendantur sub Decreto Sacrorum Rituum Congregationis diei 9 Iulii 1893, confirmato a Summo Pontifice die 9 Decembris eodem anno?*

Sacra Rituum Congregatio, die 8 Febr. 1896, omnibus rite perpensis, respondendum censuit: *Affirmative* (N. 3883).

984. Praedicatores ergo, etsi ex speciali privilegio ab Apostolica Sede antea obtento, celebrare potuerint Missas in ecclesiis alienis iuxta Kalendarium proprii Ordinis, post editum generale Decretum supra relatam, id amplius non possunt, cum ipsi quoque comprehendantur in eodem Decreto, per quod privilegium obtentum censi debet revocatum.

985. Quod dicitur de praefatis Praedicatoribus, applicandum est etiam Presbyteris saecularibus Tertio Ordini S. P. Francisci adscriptis. Notum est, ex Decreto S. R. C. de die 11 Iunii 1880 (apud Gardell. in *Veneglaven.* n. 3809 ad dubium XI iam expunctum in nova editione Decretorum) ipsos, ex privilegio, potuisse se

conformare pro libitu, quoad Officium et Missam, Kalendario Ordinis Minorum. At post editum memoratum Decretum generale, huiusmodi privilegium *quoad Missam in alienis ecclesiis* cessavit, ita ut etiam ipsi, quemadmodum ceteri omnes Sacerdotes tam Saeculares quam Regulares, teneantur *quoad Missam in alienis ecclesiis* se conformare Officio ecclesiae, in qua celebrant. Revera enim Decretum est generale a Summo Pontifice confirmatum, qui insuper *Rescripta* seu *Decreta, tum particularia, tum generalia* in contrarium facientia, suprema auctoritate sua penitus abrogavit.

Vide tamen novissimam concessionem praedictis Sacerdotibus Tertiariis factam in Lib. de Indulgentiis N. 698.

986. *Exponitur casus quoad Missam in ecclesia aliena.*

In *Basileen.* Sacrae Rituum Congregationi propositum fuit pro opportuna solutione dubium, quod sequitur:

Ex Sacrorum Rituum Congregationis Decreto diei 9 Decembris 1895, confirmato a Summo Pontifice die 9 Decembris eodem anno circa celebrationem Missae in ecclesia aliena, videtur Sacerdos, habens festum duplex primae classis, non posse celebrare, nisi more votivo Missam conformem suo Officio, quando ritus alienae ecclesiae permittit Missas *de Requie* et votivas. Quid agendum in casu?

Et S. Congregatio, die 14 Martii 1896, respondit:

Missa Officio conformis, sive de semiduplici, sive de quocumque duplici, et in casu, est Festiva; proinde non est votiva, nec more votivo dicenda (N. 3892 ad 5).

987. Ut lector hanc declarationem recte intelligat, oportet in memoriam revocare secundam partem Decreti diei 9 Dec. 1895, de celebratione Missae in ecclesia aliena. Ibi hoc statuitur: *Si vero in dicta ecclesia vel oratorio, Officium ritus duplici inferioris agatur, unicuique ex celebrantibus liberum sit Missam de Requie peragere, vel votivam, vel etiam de occurrente feria....* Modo quaeritur: Potest Sacerdos *in casu*, potius quam Missam de Requie, vel votivam, vel etiam de feria occurrente, celebrare Missam conformem proprio Officio, et id non more votivo, sed festivo? Et S. Congregatio, dum implicite affirmat, posse Sacerdotem in aliena ecclesia ubi agitur de Officio ritus duplici inferioris, celebrare etiam Missam suo officio conformem, declarat simul, talem Missam

esse *festivam*; proinde *non esse votivam*, nec more votivo dicendam.

988. Capella *principalis* tantum Episcoporum, Seminariorum, Collegiorum, Piarum Communitatum, Hospitalium et Carcerum, habenda est *instar Oratorii publici* ad effectum Decreti: *De Missa in ecclesia aliena*.

Id patet ex responsione ad sequens dubium Sacrae Rit. Congregationi proposito ab Emo Cardinali Christiano Ernesto Bourret, Episcopo Ruthenen.

Utrum post Decretum generale die 9 Dec. 1895 editum *De Missa conformi Officio ecclesiae vel oratorii publici*, Calendario loci, an vero Calendario Celebrantis respondere debeant Missae, quae celebrantur in capellis Episcoporum, Seminariorum, Collegiorum, Piarum Communitatum, Hospitalium et Carcerum?

Et eadem S. Congregatio, re mature perpensa, die 22 Maii 1896, proposito dubio respondendum censuit: *Dummodo agatur de capella principali, quae instar oratorii publici ad effectum memorati Decreti habenda est, Affirmative* ad primam partem *Negative* ad secundam (3910).

989. Virtute igitur huius Decreti, Capellae dumtaxat *principalis* dictorum locorum, applicanda est dispositio Decreti diei 9 Dec. 1895 *de Missa in ecclesia aliena*, ideoque Sacerdos quilibet in ea celebrans, tenetur quoad Missam se conformare Calendario ipsius Capellae; celebrans autem in aliis capellis, sive parvis oratoriis, Sacerdos extraneus debet se conformare proprio Officio, seu Calendario.

Interim observa, Capellam *principalem* ex adducta resolutione instar Oratorii *publici* ad effectum memorati Decreti anni 1895 haberi debere; ceteras autem capellas considerari debere ut Oratoria privata.

CAPUT IX.

Cantus in Missis et sacris Functionibus.

990. I. *Symbolum* integre et intelligibili voce decantari debet, ita ut a populo distincte audiri valeat (Die 10 Mart. 1657. N. 1023, et vid. Decr. Gle N. 3827 ad II).

II. *Symbolum* integre canendum est, *etiamsi pulsetur organum* (Die 7 Sept. 1861. N. 3108 ad XV).

III. *Symbolum* quando in Missa solemnī seu Pontificali integrum in notis seu in cantu Gregoriano et firmo cantatur in Choro, *organum cum cantu internāsceri potest* (Die 22 Mart. 1862. N. 3110 ad 7).

IV. *Symbolum* in Missa ratione *magnī concursus populi* decantari potest (Die 1 Apr. 1662. N. 1228). Item ratione Reliquiae insignis (N. 1333 ad 14 et N. 3238).

V. *Symbolum* dici nequit in Missis Beatorum Ordinis Minorum *nondum canonizatorum*, quae sub duplici maiori aut ritu inferiori celebrantur (Die 13 Febr. 1666. N. 1333 ad 15).

VI. *Symbolum* et *Gloria* dici debent in Missis votivis *pro re gravi*, excepto tantum quando Missa celebratur cum *paramentis violaceis*, ut pro infirmis vel aliquo actu simili moestitiae vel poenitentiae, quia tunc non dicitur *Gloria* nec *Credo* (praeterquam in Dominicis, in quibus *Credo* non omittitur) (Die 19 Maii 1607. N. 235 ad 12, et N. 1333 ad 4).

VII. *Symbolum* et *Gloria* in Missa votiva (cantata) de aliquo Sancto *pro re gravi* semper dici debent et uti colore, quo utitur in Festo, cuius Missa cantatur (Die 13 Aug. 1667. N. 1357 ad 3; et vid. N. 3922 § II, n. 3).

VIII. *Symbolum* in Missis votivis B. M. V. quae non sunt *pro re gravi*, dici non potest (Die 30 Iul. 1689. N. 1817. et vid. NN. 1843 ad 1; 1877; et 2503 ad 3).

IX. In *Symbolo* ad *ꝯ. Et incarnatus est*, si festum *Annuntiationis* B. M. V. transferatur, genuflectendum est a Celebrante et Ministris *in die translationis* (Die 16 Iun. 1663. N. 1268).

X. *Symbolum* dici nequit *ob solam rationem Expositionis* SS. Sacramenti (Die 2 Dec. 1684. N. 1743 ad 3).

XI. In *Symbolo* ad *✕. Et incarnatus est* usque ad *Homo factus est*, Celebrans et Ministri debent non solum genuflectere, sed etiam *caput inclinare* (Die 23 Maii 1846. N. 2915 ad 6).

XII. *Communicantes* de Ascensione non omittitur in Festis I et II classis, quae occurrunt infra octavam Ascensionis, licet de ea non fiat commemoratio (S. R. C. die 13 Febr. 1666. N. 1333 ad 8).

XIII. *Communicantes* de infra octavam dici debet, quamvis Missa votiva ex urgenti causa infra octavam celebranda, *Praefationem propriam* habeat, quae quidem dici debet (Die 16 Iun. 1663. N. 1263 ad 3).

XIV. Dubitatum est: An in cantu *Praefationis et Orationis Dominicalis*, quoties Missae decantantur, Organa pulsari queant?

Sacra Rituum Congregatio, die 27 Ian. 1899 respondendum censuit: *Obstat Caeremoniale Episcoporum*, lib. I, cap. 28, § 9, *quod observandum est* (N. 4009).

XV. Praxis, quod in *Missa solenni*, praeter cantum ipsius Missae, cantetur in Choro a Musicis aliqua laus, vulgo dicta *aria*, *sermone vernaculo*, tolerari non potest, et abusus eliminandus est (Die 22 Martii 1862. N. 3113 ad 1).

XVI. Cantare *lingua vernacula* tam in Missa solenni, dum sacra Communio distribuitur per notabile tempus, quam in solenni Processione cum SS. Sacramento, *alternatim cum Hymnis liturgicis* non licet (Die 14 Ian. 1898. N. 3975 ad V).

XVII. Cantari tamen possunt carmina vulgari idiomate *coram* SS. Sacramento *exposito et in Processionibus* cum Eodem, *attenta consuetudine* (Die 27 Sept. 1864. N. 3124 ad 7).

XVIII. Cantari possunt a Choro Musicorum Hymni in lingua vernacula *coram* SS. Sacramento *exposito*; dummodo non agatur de hymnis *Te Deum* et aliis quibuscumque *liturgicis precibus*, quae nonnisi latina lingua decantari debent (Die 27 Febr. 1882. N. 3537 ad 3).

XIX. Generatim declaratum est: Carmina in vernaculo idiomate in *Functionibus et Officiis liturgicis solemnibus* non esse tole-

randa, sed omnino prohibenda; extra functiones liturgicas servetur consuetudo (Die 21 Iun. 1879. N. 3469 ad 2).

991. *Modus canendi in quibusdam Festivitatibus et an canere possint mulieres in Missis solemnibus.*

1. *Gloria* et *Ite Missa est* canenda sunt in tono de Beata Maria Virgine infra Octavas Nativitatis Domini et Sanctissimi Corporis Christi.

2. Pariter eodem tono sunt canenda in festo S. Stephani protomartyris, S. Ioannis Apostoli et Evangelistae, et in festis infra Octavam Nativitatis. sicut in omnibus festis infra Octavam SS. Corporis Christi incidentibus.

3. In genere *Gloria* et *Ite Missa est* sunt canenda in tono de Beata Maria Virgine, quoties Praefatio de Nativitate Domini dicenda est (Die 25 Maii 1877. N. 3421 in 2^a serie dubiorum).

992. Sacrae Rituum Congregationi sequens dubium propositum fuit solvendum :

An servari possit mos in aliquam Ecclesiam, etiam Cathedrallem, injectus, ut *mulieres ac puellae* intra vel extra ambitum Chori canant in Missis solemnibus, praesertim diebus per annum solemnioribus?

Sacra Congregatio die 17 Sept. 1897 respondit: Invectam consuetudinem, utpote Apostolicis et Ecclesiasticis praescriptionibus absonam, *tamquam abusum esse prudenter et quamprimum eliminandam*, cooperante Capitulo seu Clero ipsius Ecclesiae curae et auctoritati Rmi sui Ordinarii (N. 3964. *De Truxillo*).

993. Eidem S. Congregationi aliud dubium propositum fuit solvendum, et est ut sequitur :

In Dioecesi Plocensi, sicut in aliis Poloniae Dioecesibus, extat mos ut in Missis solemnibus, praesertim diebus per annum solemnioribus, canant *Gloria*, *Graduale*, *Credo*, et in choro super maiorem Ecclesiae portam, ubi organum, est constituto, *mulieres ac puellae*, sive solae ipsae cum Organista, sive iuvenibus et viris coniunctae, in quibus cantorum choris mixtis vocem *soprani* exequuntur puellae.

Quum huiusmodi morem quaedam ephemerides polonicae defendant contra plures Archeologiae et Liturgiae cultores, qui illum improbant, quaeritur :

I. An mos supra descriptus licitus sit, et conformis legi et sensui Ecclesiae?

II. Et quatenus negative ad I, an saltem tolerari possit?

S. Congregatio, die 19 Febr. 1903, respondendum censuit:

Negative ad utrumque, et Decretum n. 3964 De Truxillo 17 Sept. 1897 etiam ad hunc casum extendi declaravit (Apud Act. S. Sed. vol. 33, pag. 622).

994. Cantus Orationum in Processionibus et Benedictionibus cum SS. Sacramento *non debet esse sollemnis*; et in aliis functionibus extra Missam, Laudes et Vesperas, adhibeatur cantus minus sollemnis (Die 23 Mart. 1881. N. 3528).

995. Cantari possunt Vesperae, quae ad populi devotionem Dominicis et Festis in Ecclesiis mere Parochialibus celebrantur, ubi non est obligatio Chori, etiam *de alio Officio*; dummodo ii, qui ad Horas Canonicas tenentur, privatim recitent alias de Officio occurrente (Die 29 Dec. 1884. N. 3624 ad 12).

Partes quae in Missis cantatis cani debent.

996. *Dubium.* Cum in Dioecesi *Clodien.* mos invaluerit in Missis sollemnibus, sive cum, sive sine Ministris, quae cum sonitu Organi celebrantur, abstinendi a canendo *Graduali, Tractu, sequentia, Offertorio, Benedictus, et Communione*; quaeritur, an hic mos repugnet vel Rubricis vel Decretis Sacrorum Rituum Congregationis?

S. R. C. die 7 Aug. 1875 respondit: *Affirmative*; et detur Decretum in una *Conimbricen.* diei 14 April. 1753 ad 2^m (N. 3363 ad 7).

997. Decretum in una *Conimbricen.* ad quod Sacra Congregatio remittit, est sequens:

An in Missa Conventuali cani semper debeant *Gloria, Credo, totum Graduale, Offertorium, Praefatio, et Pater Noster*?

S. R. C. respondit: « *Affirmative, iuxta praescriptum Caeremonialis Episcoporum*; et amplius » (N. 2424).

998. Consuetudo canendi Missas, quae infra hebdomadam a fidelibus petuntur, omittendo in Choro *Gloria* et *Graduale* vel *Tractum*, nec non *Sequentiam* vel *Credo*, si dicenda occurrant,

veluti abusus prorsus eliminanda est (Die 29 Dec. 1884. N. 3624 ad 11).

999. In Missis cantatis sine Ministris sacris, Organarii et Chorus debent semper exequi cantu vel voce intelligibili cum Organo omnes partes ex Graduali Romano (Die 23 Jun. 1898. N. 3994 ad 2).

1000. In Ordinatione generali, quae fit cum cantu, licet *Graduale* et *Benedictus* dimidiate canere, dummodo pars, quae non canitur, clara voce recitetur (Die 19 Sept. 1883. N. 3590).

1001. *Tractus* integre canendus est, quum Organum non pulsatur (Die 7 Sept. 1861. N. 3108 ad 14).

*Innovatio prohibitionis canendi tempore Missae sollemnīs
cantilenas in lingua vernacula.*

1002. *Plocen.* Quum quaedam ephemerides polonicae, quae Varsaviae eduntur, nuper asseruerint, aliquem Ordinarium huius Provinciae Varsavien., obtinuisse a Sancta Sede permissionem pro populo, canendi iuxta antiquum morem, tempore Missae sollemnis, sine ministris sacris celebratae, varias cantilenas pias in *lingua vernacula*, omissis iis, quae a Rubricis cani praescribuntur, hodiernus Rmus Dominus Episcopus Plocensis, a Sacrorum Rituum Congregatione opportunam sequentium dubiorum solutionem reverenter expetivit:

I. Sitne reapse data talis permissio cuidam Antistitum huius Varsaviensis Provinciae?

II. In casu affirmativo ad I., sitne hoc merum tantummodo privilegium pro una dioecesi, vel extendi potest ad omnes dioeceses huius Provinciae?

III. In casu affirmativo ad II., sintne Decreta Sacrorum Rituum Congregationis N. 3365 *Clodien.* 7 Augusti 1876 ad VII; N. 3496 *Praefecturae Apostolicae* de Madagascar, 21 Iunii 1879 ad I.; N. 3880 *Bisarchien.* 31 Ianuarii 1896; et N. 3994 *Plocen.* 25 Iunii 1898 ad I. abrogata.

Et Sacra eadem Congregatio, omnibus mature perpensis, rescribendum censuit:

Ad I. — « *Affirmative et ad tempus, quoad supradictas cantilenas, die 22 Aprilis 1899; sed haec permissio iam fuit*

revocata MOTU PROPRIO *Sanctissimi Domini Nostri Pii Papae X. super musica sacra*, 23 Novembris 1903 et Decreto SS. RR. C. Urbis et Orbis 8 Ianuari 1904 ».

Ad II. — « *Provisum in I* ».

Ad III. — « *Negative et servantur Decreta praedictis Motu proprio et Decreto Urbis et Orbis confirmata* ».

Atque ita rescripsit die 29 Ianuarii 1904.

Ex decretis S. Congregationis hic superius citatis, duo hoc in loco afferimus:

a) *Praefecturae Apostolicae de Madagascar*, 21 Iun. 1879 ad I. N. 3496:

Num tolerentur cantica *in lingua vernacula* etiam in Missis quae cum cantu celebrantur, salvo semper remanente usu cantandi *Introitum, Gloria, Credo, Sanctus, et Agnus Dei*?

R. « Cantica in vernaculo idiomate in functionibus et officiis liturgicis solemnibus non esse toleranda, sed omnino prohibenda; extra functiones liturgicas servetur consuetudo ».

b) *Bisarchien*. die 31 Ianuarii 1896: N. 3880.

Dub. — An in parochiali Ecclesia loci *Ozieri* in Sardinia a fidelibus intra Missam cani possint iuxta antiquum morem, a nonnullis annis interruptum, preces vel Hymni lingua vernacula compositi in honorem Sancti vel Mysterii, cuius Festum agitur?

R. « Affirmative, de consensu Ordinarii quoad Missam *privatam*; Negative, quoad Missam *solemnem sive cantatam*... ».

Specialia dubia super cantu.

1003. *Utinen*. Rmus Dominus Petrus Zamburlini, Archiepiscopus Utinensis, Sacrorum Rituum Congregationi ea quae sequuntur, pro opportuna declaratione, reverenter exposuit; nimirum:

In extrema parte orientali Archidioeceseos Utinensis sunt paroeeciae quae in toto vel in parte constant ex incolis sermonem linguae slavicae affinem habentibus. In duabus ex his viget immemorialis consuetudo feria VI in Parasceve Passionem Domini lingua slavica vulgari cantandi dum celebrans eandem latine recitat. Insuper in eisdem aliisque paroeeciis supradictis a viginti circiter annis atque opera sacerdotum agitationi panslavisticae adhaerentium,

paulatim inducta est lingua slavica vulgaris in quasdam liturgicas functiones. Hinc idem Rmus Archiepiscopus, ut huiusmodi functiones recte peragantur, exposulavit:

I. Num cantari liceat Passio Domini Feria VI in Parasceve lingua vernacula in duabus praefatis paroeciis, attenta consuetudine immemorabili?

II. An cantari possint in lingua vulgari hymnus *Tantum ergo*, *Genitori* et Litaniae Lauretanae, exposito SSmo Sacramento?

III. An adhiberi possit idioma vernaculum in administratione communionis extra Missam?

IV. Et in administratione baptismi?

V. Et tandem in precibus a Summis Pontificibus Missa finita praescriptis?

Sacra porro Rituum Congregatio die 5 Mart. 1904.

Ad I. *Negative* et ad mentem. Mens est: Responsio negativa respicit tam Missam lectam quam cantatam, et Rmus Archiepiscopus Utinensis curet pro sua prudentia removere abusum ubi invaluit et impedire quominus alibi introducatur...

Ad II. *Negative* et servantur Decr. N. 3496 *Praefecturae Apostolicae de Madagascar* 21 Iunii 1879 ad I, N. 3530 *Neapolitana* 23 Martii 1881, et N. 3537 *Leavenworthien.* 27 Februarii 1882 ad III.

Ad III. *Negative*, iuxta Decretum N. 2725 *Ordinis Minorum Cuppuccinorum Provinciae Helvetiae* 23 Maii 1835, ad V.

Ad IV. *Affirmative* quoad quaestiones et responsa patrini vel matrinae, si eadem a parocho prius sermone latino recitentur.

Ad V. *Affirmative*, dummodo versio sit fidelis et ab Ordinario approbata.

1004. Item ab hodierno Archiepiscopo Utinensi sequentia dubia proposita sunt:

I. In duabus paroeciis Archidioeceseos Utinensis extat consuetudo immemorialis, qua in Dominica Palmarum, peractis Benedictione Palmarum et Processione, canitur Passio D. N. I. C., lingua slavica vulgaris: quaeritur utrum huiusmodi cantus Dominicae Passionis tolerari possit in casu aut saltem permitti ante Benedictionem Palmarum, vel immediate post Missam lectam?

II. In aliis duabus Paroeciis consuetudo etiam immemorialis viget, qua in communione administranda extra Missam verba « *Domine non sum dignus* » recitantur lingua vulgari: et coram SSmo Sacramento exposito eadem vulgari lingua canuntur Litaniae Lauretanae; quaeritur: An attentā vigente consuetudine, utrumque liceat?

S. R. C. die 1 Iul. 1904 respondendum censuit:

Ad I. Quoad primam partem *negative*, et servetur Rubrica Missalis, quae talem interruptionem non concedit et post Benedictionem praescribit: *deinde celebratur Missa*; et quoad secundam partem, affirmative, accedente consensu Ordinarii.

Ad II. *Negative*, et servantur Rubricae et Decreta.

Litaniae.

1005. 1° In Litaniiis *nihil addendum*, nisi constet de privilegio seu licentia S. R. Congr. (N. 1711 et 3074 ad 3). — Item prohibentur quaecumque formulae, tam impressae quam manuscriptae, Litaniarum, *de quarum approbatione non constat* (N. 2613 ad 7; et 3733).

2° In Litaniiis Lauretanis ante Orationem solum dicendus est *ŷ. Ora pro nobis* etc., uti Rituale Romanum praescribit, non vero *Domine exaudi* et *Dominus vobiscum* (N. 3751). Et ad *ŷ. Ora pro nobis* tempore Paschali non est addendum *Alleluia* (N. 3764 ad 18).

3° Litaniae in Rogationibus sunt recitandae *de praecepto* (N. 2740 ad 8), et singuli versus integre a Cantoribus et a Clero repeti debent (N. 3135); *non vero duplicantur nisi in Processione* (N. 3011 ad 2, et 3580 ad 4); et omnes versus *tam intra quam extra ecclesiam cantandi repeti debent* (N. 3993 ad 4).

4° In Festo S. Marci et triduo Rogationum ad privatam Litaniarum recitationem *sunt obligati etiam Religiosi extra Monasterium commorantes* (N. 3428).

5° Litaniae maiores ab iis qui non intersunt Processionibus, *nequeunt anticipari* die praecedenti post recitatum Matutinum, seu recitari debent in eadem die in qua cadunt (N. 2503 ad 4).

6° *Solutio dubiorum circa Litanias Lauretanas, Orationem ad S. Iosephum post Litanias, et Preces post Missam.* Rmus Dnus Franciscus Salesius Bauer, Episcopus Brunensis, a Sacrorum Rituum Congregatione sequentium dubiorum solutionem humiliter expostulavit; nimirum:

I. Utrum Litaniae Lauretanae post tertium *Agnus Dei* rite ac recte absolvi possint, addito statim versiculo, responsorio et oratione, vel inserto prius *Christe, audi nos* etc., prouti fit in Litiis Sanctorum, cum *Pater* et *Ave* vel uno alterove?

II. Utrum oratio ad S. Ioseph in mense Octobri ponenda sit inter Rosarium et Litanias, an post Litanias rite absolutas?

III. Quandonam dicendae sunt cum populo preces post quamvis Missam sine cantu praescriptae, si S. Rosarium, Litaniae et oratio ad S. Ioseph non eodem cum Missa momento finiunt?

Et Sacra eadem Congregatio, ad relationem subscripti Secretarii, audito voto Commissionis Liturgicae omnibusque perpensis respondendum censuit:

Ad I. Litaniae Lauretanae concludendae sunt uti in Appendice Ritualis Romani, omissis *Christe, audi nos* etc.; versiculum autem, responsorium et oratio post dictas Litanias mutari possunt pro temporis diversitate.

Ad II. Oratio ad S. Ioseph in fine Litaniarum Lauretanarum adiungi potest, iuxta prudens arbitrium Episcopi.

Ad III. Preces a SSmo D. N. Leone Papa XIII in fine Missae praescriptae recitandae sunt immediate, expleto ultimo Evangelio, ita ut aliae preces interponi nequeant, iuxta decisionem S. R. C. in una *Basileen.* N. 3682, diei 23 Novembris 1887; et si, Missa absoluta, Rosarium a populo recitandum non sit finitum, Celebrans dictas preces recitet cum Ministro solo.

Atque ita rescripsit. Die 7 Decembris 1900.

1006. *Litaniae Lauretanae cantari possunt per trinas invocationes, populo quartam respondente.*

A Sacrorum Rituum Congregatione expostulatum est: Utrum in sacris functionibus, quae ut plurimum horis vespertinis fiunt in Ecclesiis vel Oratoriis publicis cum expositione SS. Sacramenti, liceat, uti mos est antiquus in pluribus Ecclesiis etiam Urbis, can-

tare Litanias B. M. V. Lauretanus per trinas invocationes, respondente quartam fideli plebe, atque ita ex ordine explere ultimam invocationem *Regina Sacratissimi Rosarii, Ora pro nobis?*

Et Sacra eadem Congregatio, die 6 Decemb. 1901, respondit: *Affirmative.*

Decretum Generale super cantionibus in solemniori Missa.

1007. Sacra Rituum Congregatio, Caeremoniali Episcoporum eiusque spiritui inhaerens, *super cantionibus in solemniori Missa* haec censuit declarare et statuere.

I. « Cantiones quascumque *vernaculus* esse omnino prohibitas in omnibus Missis, quae *vel solemniter vel solum in cantu celebrantur*; ita ut modulationibus, quas liturgico idiomate Rubricae praescribunt, nulli liceat alias ab illis addere vel immiscere; et consuetudinem ea de re contrariam, si alicubi invecta fuerit, esse prorsus eliminandam *tamquam abusum et corruptelam* ».

II. « Ea, quae cantorum schola exequi alternatim debet, *numquam esse omittenda*; sed vel per integrum cantanda, vel si vocibus iungantur Organa, partim concinenda, partim sub Organis clara voce legenda, prout Caeremoniale Episcoporum praescribit; Symbolo excepto, quod per integrum, si recurrat, semper canendum erit ».

III. « Dum SS. Sacramentum, sive sub una sive sub altera specie elevatur, *cantoribus esse omnino silendum*, iuxta Rubricas, iisdemque Sacramentum cum ceteris adorandum. Quod si peracta ultima elevatione, quam iuxta Rubricas statim *Benedictus* subsequi debet, ad Orationem Dominicam usque, aliquid modulari libeat, Sacra Rituum Congregatio id permittit, dummodo de iis, quae ex Liturgia canenda sunt, nihil praetermittatur, Celebrans a Missa continuanda hand impediatur, et quod concinitur ad Sacramentum pertineat ».

Quod Decretum ratum habuit et confirmavit Summus Pontifex Leo XIII (Die 22 Maii 1894. N. 3827).

CAPUT X.

Leges traditae a Pio PP. X de Musica sacra
ab omnibus observandae.

1008. Pius PP. X Pontifex Maximus fere initio Pontificatus sui motu proprio et ex certa scientia *Instructionem* edidit super Musica sacra, cui, tamquam *codici iuridico musices sacrae vim legis* tribuit, eiusdemque observantiam *omnibus imposuit*. Hunc actum Apostolicum infra transcribimus, praemittendo Epistolam, quam ipsa Sanctitas Sua Emo Card. Respighi Generali Urbis Vicario dedit (1).

D. N. PII PP. X. EPISTOLA

AD DOMINUM CARDINALEM RESPIGHI

GENERALEM URBIS VICARIUM.

De Sacra musica instauranda.

Optantes Nos ut ubique locorum digno splendore ac pari, quae Divinae maiestatis Domum decent, reverentia, sacrae peragantur caeremoniae, circa Musicam Sacram, qua in Divino Cultu peragendo tam frequenter utitur Ecclesia, Nostra peculiari authentica Scriptura animum Nostrum significare volumus. Non parvam spem alimus, fore ut omnes pro restauratione ista curanda obsecundare velint non tantum ea, et laude quidem dignissima, profunda animi demissione, qua solius virtutis obedientiae amore praecepta licet gravia ac proprio diiudicandi modo contraria tam facile recipiuntur, sed et illa voluntatis promptitudine, quae exinde oritur ut quis iam antequam opus aggrediatur certissime sibi persuasum habeat, veritate proprio mentis lumine clarissime inspecta, rem ita esse perficiendam.

(1) Textus officialis tam *Epistolae* quam *Motus proprii* italice est exaratus. Hic affertur tantum versio latina, quam ut fidelem desumpsimus ex *Actis Ord. Min.* ann. XXIII p. 45. Vid. etiam *Acta S. Sed.* vol. 36, pag. 329 et 387.

Enimvero si sanctissimus sedulo perpendatur finis, ob quem ars cultui famulatum praestat, necnon quantum conveniat ut nisi quae in se sint bona, et ubi liceat, excellentiora quoque Domino offerantur, statim dignoscitur Ecclesiae praescriptiones circa Musicam Sacram nonnisi illorum duorum fundamentalium principiorum immediatam applicationem esse. Quando Clerus et Magistri Cantorum sibi istius rei persuasionem inducant, optima Musica Sacra sponte refloret, uti iam accidit et continuo fit multis in locis; si vero principia illa negligantur, neque supplicationes, neque admonitiones, neque praecepta severa et repetita, neque canonicarum poenarum comminationes sufficiunt ad inducendam aliquam mutationem. — Sic passio, vel secus, probrosa et inexcusabilis ignorantia media invenit eludendi Ecclesiae voluntatem, et in eodem vituperabili rerum statu per plurimos annos perseverandi.

Talem voluntatis promptitudinem specialiter Nobis praebituros speramus tam Clerum quam fideles huius nostrae dilectae Urbis Romae, Christianismi centri supremaeque Ecclesiae auctoritatis Sedis. Videtur enim neminem debere melius verbi Nostri influxum sentire quam illi, qui directe ab ore Nostro illud audiunt: atque exemplum dulcis et filialis erga paternas Nostras invitationes subiectionis a nemine maiori sollicitudine dandum quam a prima nobiliorique ovilis Christi portione, quae est Urbis Ecclesia Nostrae Pastoralis Curae specialiter commissa. Adiciatur quod huiusmodi exemplum totius mundi conspectui apparere debet. Ex cunctis orbis partibus huc continue confluant, sive episcopi, sive fideles ad reverentiae tributum Christi Vicario persolvendum reficiendamque animam, nostras venerandas Basilicas Martyrumque sepulchra visitantes, ac duplicato fervore adsistentes solemnitatibus, quae hic totius anni decursu omni pompa ac splendore celebrantur. *Optamus, ne moribus nostris offensi recedant*, aiebat suis temporibus Praedecessor noster Benedictus XIV in sua Encyclica « *Annis qui* » loquens apposite de Musica Sacra. Et inferius abusus Instrumentorum tunc temporis gliscentis mentionem habens, ita loquebatur:

« *Quam igitur opinionem de nobis accepturi sint, qui ex illis regionibus, ubi nullus musicorum instrumentorum usus est, ad nos, nostrasque urbes proficiscuntur, in quorum ecclesiis con-*

centus musicos audient, non secus ac theatris, aliisque profanis locis, facili quisque coniectura assequi potest. Venient etiam, haud dubium est, exteri ex illis regionibus, in quarum ecclesiis cantus et musica instrumenta adhibentur, perinde ac in aliquibus nostris fieri solet. Sed si isti homines prudentes et pii sint, dolebunt quidem, in cantu et sono nostrarum ecclesiarum, remedium illud, quod malo suarum ecclesiarum curando afferri optabant, non invenisse».

Aliis temporibus in Sacra Musica difformitas a legibus et ecclesiasticis praescriptionibus multo minus adnotabatur forsitan et scandalum minus apparebat, quia inconveniens diffusior generatiorque erat. Nunc autem quia viri egregii magno utuntur studio in rationibus Liturgiae artisque illustrandis ad cultus utilitatem, et in tot orbis Ecclesiis, non obstantibus gravissimis difficultatibus, quae opponebantur, quaeque feliciter superatae fuere, pro Sacrae Musicae instauratione laetissimi et saepe splendidi obtenti sunt effectus, et quia vera mutationis necessitas universaliter ab animis sentitur, omnis abusus in hac re intolerabilis evadit et removeri debet.

Ideo, Domine Cardinalis, in alto tuo Nostri Urbis Vicarii officio pro rebus spiritualibus, suavitate, quae tibi propria est, sed non minori firmitate, haud dubitamus, quin curaturus sis ut musicae, quas nostrae exequuntur ecclesiae et oratoria sive cleri saecularis, sive regularis huius Urbis, Nostris Instructionibus plene respondeant. Multa aut removeri aut corrigi debent in cantu Missarum, Litaniarum Lauretanarum, hymnique Eucharistici, sed is qui omnimode renovatione indiget est Vesperarum cantus in festis quae variis in Ecclesiis et Basilicis celebrantur. Liturgicae praescriptiones *Cuere-
monialis Episcoporum* necnon pulchrae musicales traditiones classicae Scholae Romanae non amplius reperiuntur. Devotae Cleri Psalmodiae, cuius etiam populus particeps erat, interminabiles musicales compositiones super verba Psalmorum suffectae sunt, ad instar vetustarum operum theatralium confectae, et saepe ita parvipendendae quoad artis valorem, ut ne in concentibus quidem profanis tolerarentur. Devotioni et Christianae pietati id certe minime prodest, sed aliquorum minus intelligentium curiositatem tantum pascit, dum maior pars scandalum patitur et admiratur quod tantus

abusus adhuc perduret. Nos igitur volumus ut iste integre e medio tollatur, et Vesperarum solemnitas celebretur iuxta liturgicas normas a Nobis praescriptas. Exemplo praecedant patriarchales Basilicae ob solertem curam et zelum dominorum Cardinalium iisdem praepositorum, et eas minores Basilicae, Collegiatae et Parochiales Ecclesiae, sicut et Ecclesiae religiosorum ordinum ac Oratoria potissimum aemulentur.

Tu ipse, Domine Cardinalis, nemini indulgeas neque dilationes concedas. Potius augetur quam minuitur protrahendo difficultas, et quoniam haec absolute sunt resecanda, immediate prompteque id fiat. In Nobis omnes fiduciam habeant et in verbo Nostro, quo gratia et caelestis benedictio coniunguntur. Ob novitatem nonnulli imprimis admiratione afficiuntur; aliquis e Cantorum Magistris Chorive Directoribus parum paratus forsitan invenietur; sed res paulatim ex se ultra procedet, et in perfecta musica Liturgicis regulis psalmodiaeque naturae respondenti pulchritudo bonitasque fulgebunt, quae antea forsitan numquam perspectae fuerant. Vesperarum enim solemnitas ita notabiliter abbreviabitur. Ast si Ecclesiarum rectores, religiosas functiones paululum producere velint, ut populus detineatur, nil obstat, imo valde confert ad pietatem et fidelium aedificationem si post Vesperas sermo habeatur et in fine SS. Sacramenti sollemnis benedictio detur. Optamus denique, ut in omnibus seminariis et Ecclesiasticis Collegiis Urbis, quo ex omnibus mundi regionibus tot numero electique conveniunt iuvenes, qui Sacris Scientiis veroque Ecclesiastico spiritu instituuntur, curent ii, ad quos id spectat, ut peculiari modo et intra debitos limites excolatur Musica Sacra. Non ignoramus, et hoc quidem Nos consolatione perfundit, in aliquibus Institutis Musicam Sacram ita florere ut aliis exemplo ac normae esse possint. Verum in aliquibus Seminariis et Collegiis, sive Superiorum negligentia, sive defectu peritiae gustuque non bono eorum, quibus instructionis cantus sacraeque musicae cura committitur, multa desideranda manent. Tu, Domine Cardinalis, etiam huic rei sollicite providebis, maxime satagens ut cantus Gregorianus, iuxta praescriptiones Conc. Trid. ac alias ab innumeris tum Provincialibus cum Dioecesanis totius mundi locorum Conciliis sancitas, speciali solertia colatur et in functionibus publicis priva-

tisque Instituti ordinarie prae aliis adhibeatur. Aliis temporibus Cantus Gregorianus non agnoscebatur nisi in libris corruptis, alteratis, contractis. Ast diligens diuturnumque studium a viris illustribus optimeque meritis de arte sacra adhibitum, rem mutavit. Gregorianus cantus ad primaevam puritatem satis restitutus qualem a patribus accepimus, et qui in variarum Ecclesiarum codicibus invenitur, se praebet dulcis, suavis, facillimus quoad apprehensionem et tanta pulchritudine indutus quod, ubi introductus fuit, in cantorum iuvenum animis magnum excitavit amorem. Si in adimplendo munere delectatio habetur, omnia maiori alacritate fructuque perpetuo peragentur. Volumus igitur, ut in omnibus Collegiis et Seminariis huius almae Urbis iterum introducatur vetustissimus Cantus Romanus, qui olim in Ecclesiis et Basilicis nostris resonabat, qui et deliciae erat anteactarum generationum Christianae pietatis. Et sicut olim ex Romana Ecclesia cantus ille diffundebar in alias Ecclesias Occidentales, ita iuvenes Clericos, a Nobis instructos, reversuros ad eorum Dioeceses operando ad Dei gloriam illum diffundere expetimus.

Gestit animus, quod haec praescripserimus dum celebraturi sumus XIII centenarium a morte gloriosi incomparabilisque P. S. Greg. M., cui multorum saeculorum ecclesiastica traditio compositionem tribuit istarum sanetarum melodiarum, unde eadem nomen habuerunt. In his diligenter exerceantur nostri charissimi iuvenes; multum enim nobis placebit eos audire, si uti Nobis refertur, insimul colligentur proximis festis centenariis apud sepulchrum S. Pontificis in Basilica Vaticana, ut exsequantur Gregorianas Melodias, durante Liturgia Sacra, quae, Deo favente, tali fausta occasione a Nobis celebrabitur.

Interim in pignus particularis Nostrae benevolentiae accipe, Domine Cardinalis, Apostolicam Benedictionem, quam ex intimo corde Tibi, Clero Dilectissimoque populo Nostro impertimur.

Datum ad Vaticanum, in festo Immaculae Conceptionis an. 1903.

PIUS PP. X.

De Musica Sacra.

PIUS PP. X.

MOTU PROPRIO.

Inter pastoralis muneris sollicitudines non huius tantum Supremæ Cathedralis, quam arcano Providentiæ consilio, licet indigni, tenemus, sed omnium singularum Ecclesiarum, illa profecto præcipua est, servandi nempe ac promovendi decus Domus Dei, ubi religionis sacra celebrantur mysteria, et quo populus christianus convenit, ut Sacramentorum gratiam recipiat, adsit Altaris Sacrificio, adoret augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, et, in publica et solempni Officii recitatione liturgica, communibus Ecclesiæ precibus uniatur. Nihil igitur in templo occurrat, quod fidelium pietatem et devotionem perturbet vel minuat, nihil quod rationabile offensionis aut scandali motivum præbeat, nihil præsertim, quod directe lædat sacrarum functionum decus et sanctitatem, ac proinde dedecet Domum Orationis et Maiestatem Divinam.

Non loquimur hic de omnibus et singulis abusibus, qui hac in re contingere possunt. Nos hodie ad unum dumtaxat ex eis communissimum atque evulsu difficillimum attendimus, qui est etiam quandoque deplorandus, ubi pulchritudine et magnificentia templi, splendore et diligenti rituum ordine, cleri frequentia, celebrantium ministrorum gravitate ac pietate reliqua omnia maxima sunt laude digna. Huiusmodi est abusus in iis quæ ad cantum et musicam sacram pertinent. Et revera, tum huius artis natura, quæ ex seipsa fluctuans est et mutabilis; tum continua, lapsu temporis, delectationis et habitudinum vicissitudine; tum influxu funesto quem in sacram ars profana ac theatralis exercet; tum oblectatione, quam musica directe producit, quæque debitos aliquando transgreditur limites; tum denique innumeris hac in materia præiudiciis, quæ penes etiam pias et auctoritate insignitas personas sæpe insinuantur, tenaciterque servantur; quædam habetur continua proclivitas a recta declinandi norma, ab ipso fine stabilita, quo ad cultui serviendum ars admittitur, et satis luculenter expressa in canonibus ecclesiasticis, Conciliorum generalium et provincialium

ordinationibus, atque praescriptionibus a Sacris Romanis Congregationibus et a Summis Pontificibus Praedecessoribus Nostris iterum iterumque emanatis.

Vera animi Nostri satisfactione gratum Nobis est plurimum boni agnoscere, quod hac in re actum est hisce ultimis decenniis, etiam Romae, Nostra alma Urbe et in multis aliis patriae Nostrae Ecclesiis, ac praesertim apud quasdam nationes, ubi egregii ac Dei cultus studiosissimi viri, hac approbante Sede et Episcopis dirigentibus, florentes inierunt Societates, atque in omnibus ferme ecclesiis et sacellis ad plenissimum decus sacram musicen restituerunt. Bonum tamen istud nondum omnibus est commune; imo si quod experti Nos ipsi sumus, recogitamus, si innumeras consideramus querelas, quae hoc brevi tempore, quo voluit Dominus humilem Nostram Personam ad supremum Pontificatus Romani apicem elevare, undique ad Nos pervenerunt; absque mora, Nostrum praecipue ducimus esse statim attollere vocem ad omnia reprobanda atque damnanda, quae in functionibus cultus et ecclesiastica officii recitatione a norma indicata difformia videntur. Cum enim vehementer peroptemus, ut christianus spiritus omnimode reforescat, et in omnibus asservetur fidelibus; prae omnibus oportet sanctitati ac dignitati providere templi, quo enim confluent fideles, ut praefatum accipiunt spiritum ab illo primo et necessario fonte, qui assidua est sacrorum mysteriorum et Ecclesiae publicarum solenniumque precum communio.

Frustra vero ad hoc speramus uberem super nos coelestem descensuram benedictionem, cum nostrum erga Altissimum obsequium, potius quam in odorem ascendat suavitatis, manibus Domini flagella praebeat, quibus olim e templo indignos profanatores Divinus Redemptor expulsi.

Quapropter, ne quis sui officii ignorantiam in causam adducere possit, et ut quaevis dubia tollatur quorundam mandatorum interpretatio, opportunum iudicavimus breviter ostendere principia, quae in liturgicis functionibus musicen sacram moderantur, ac simul in generali tanquam prospectu colligere praecipuas Ecclesiae ordinationes contra abusus qui hac in materia maxime vigent. Quam ob rem motu proprio et ex certa scientia hanc Nostram *Instru-*

ctionem edimus, cui, tamquam *codici iuridico musices sacrae*, ex Nostra Auctoritatis Apostolicae plenitudine vim legis tribuendam esse iubemus, ac religiosam eiusdem observantiam omnibus hoc Nostro Chirographo imponimus.

Instructio circa Musicam Sacram.

I. — *Principia generalia.*

1. Quum sacra musica pars sit integrans liturgiae sollemnis, utriusque idem est finis generalis, qui gloria est Dei, necnon sanctificatio et aedificatio fidelium. Ipsa quidem ad rituum ecclesiasticorum decus et splendorem augendum confert, et quoniam suum praecipuum est munus apta exornandi modulatione liturgicum textum, qui fidelium intelligentiae proponitur; ita sui proprius est finis eidem textui maiorem addere efficaciam, ut fideles huiusmodi medio facilius ad devotionem excitentur, meliusque ad percipiendos disponantur gratiae fructus, quos proprie sacrorum mysteriorum celebratio producit.

2. Sacra proinde musica optimo gradu iis, quae ad liturgiam pertinent, qualitatibus instructa esse debet, et potissimum *sanctitate ac bonitate formarum*, unde alter eius character, *universalitas* nempe, sponte profluit. *Sancta* esse debet, et consequenter quidquid excludere profanum, nedum in seipsa, sed et in modo quo ab executoribus exponitur.

Ars vera insuper sit, cum aliter non possit animo audientium efficaciam illam ingerere, quam Ecclesia, in sua liturgia sonuum artem recipiens, obtinendam in corde habet.

Demum etiam esse debet hoc sensu *universalis*, quatenus, dum cuilibet nationi licentia sit in ecclesiasticis suis compositionibus particulares admittendi formas, quae specificam propriae musices indolem quodammodo constituunt, hae tamen ita generalibus sacrae musices characteribus subordinandae sunt, ne cui alienae nationis, in iis audiendis, animus minus bene commoveatur.

II. — *Sacrae musices genera.*

3. Qualitates huiusmodi summo gradu in cantu gregoriano inveniuntur, qui consequenter est Romanae Ecclesiae proprius, quem

unum ab antiquis patribus ipsa haereditate accepit, quem saeculorum lapsu in liturgicis codicibus suis diligens custodivit, quem fidelibus ut suum directe proponit, quem exclusive praescribit in quibusdam liturgiae partibus, quemque recentiora studia eius integritati et puritati prospere restituerunt.

Quare cantus gregorianus supremum musices sacrae exemplar habitus semper fuit adeo, ut hoc principium stabiliri merito possit: *eo magis pro ecclesia compositio aliqua est sacra et liturgica, quo magis in suo gressu, inspiratione et sapore ad gregorianam modulationem accedit, eoque minus templo est digna, quo magis ab illo supremo exemplari difformis agnoscitur.*

Antiquus igitur cantus traditionalis gregorianus est late in liturgicis functionibus restituendus, cum ab omnibus firmiter teneatur functionis ecclesiasticae solemnitate nullatenus diminui, etiamsi alia musica, quam haec, eam non comitetur.

Studendum potissimum est ut cantus gregorianus in populi usum restituatur, ut fideles, prout antiquitus solebant, ecclesiasticae officii celebrationis iterum magis participes fiant.

4. Praefatae qualitates optimo gradu etiam inveniuntur in classico cantu polyphonico Scholae praesertim Romanae, quae saeculo XVI. opera Petri Aloysii Praenestini summam sui perfectionem attigit, ac deinde eximias naturae liturgicae et artis musicae compositiones etiam edere perrexit. Classica polyphonia ad omnis musicae sacrae supremum exemplar, quod est gregorianus cantus, satis accedit, qua de causa, in maxime solemnibus Ecclesiae functionibus, quae sunt *Capellae Pontificiae* una cum cantu gregoriano recipi meruit. Ipsa igitur in sacris functionibus est etiam restituenda, in perinsignibus praecipue Basilicis, ecclesiis cathedralibus, et in illis seminariorum aliorumque ecclesiasticorum institutorum, quibus media necessaria ordinarie non desunt.

5. Ecclesia artium progressum semper recognovit fovitque, ad cultus ministerium omnia recipiens, quae boni et pulchri saeculorum cursu studium et ingenium invenit, quaeque tamen liturgicas non offenderent leges. Consequenter etiam musica recentior in Ecclesia admittitur, cum et ipsa talis offerat bonitatis et gravitatis compositiones, quae functionibus liturgicis sint nullimode indignae.

Nihilominus cum musica hodierna in profanum usum orta praecipue sit, maiori diligentia est attendendum, ut musicae compositiones hodiernae, quae in ecclesia admittantur, nihil profani contineant, neque theatrum redoleant, neque in sua forma etiam externa profanas imitentur modulationes.

6. Inter varias hodiernae musicae formas minus idonea ad liturgicas functiones visa est illa theatralis, quae superiori saeculo, in Italia praesertim, maxime viguit. Huiusmodi musicae genus ex natura sua cantui gregoriano et classicae polyphoniae ac proinde legi, quae maximi est momenti, cuiusvis musicae sacrae omnimode opponitur. Insuper istius formae intima structura, rhythmus et, qui dicitur, *conventionalismus*, nonnisi aegre ad verae musices liturgicae necessitates flectuntur.

III. — *Textus liturgicus.*

7. Proprium Ecclesiae Romanae est latinum idioma. *Prohibitum igitur est in solemnibus liturgicis functionibus, quominus aliquid lingua vernacula cantetur*; eo magis autem, quominus in eadem vernacula lingua Missae aut Officii mutabiles vel communes partes canantur.

8. Cum pro quavis functione liturgica textus, qui in musica exhiberi possunt, et ordo, quo sunt exhibendi, determinantur; non licet hunc ordinem confundere, neque textus praescriptos in alios ad libitum electos mutare, neque integros vel etiam dumtaxat partim eos omittere, nisi rubricae permittant ut per organum aliqui suppleantur textus versiculi, dum iidem simpliciter recitantur in choro. Solummodo permittitur, iuxta Romanae Ecclesiae consuetudinem cantiuncula sacra (vulgo *mottetto*) in honorem SS. Sacramenti post *Benedictus* missae sollemnis. Conceditur insuper ut, cantato praescripto offertorio, tempore quod superest, brevis cantiuncula sacra desumpta ex verbis ab Ecclesia approbata cantari possit.

9. Textus liturgicus canendus est, prout in libris iacet, *quin verba mutantur vel postponantur, quin indebitae fiant repetitiones vel syllabarum abruptiones*, ut fideles quod audiant semper intelligere possint.

IV. — *Forma externa sacrarum compositionum.*

10. Singulae Missae et officii divini partes, etiam quoad musicam, naturam illam et formam conservent, quam ecclesiastica traditio eis tribuit, quaeque plene in cantu gregoriano invenitur expressa. Diversus est igitur modus componendi *Introitum*, *Graduale*, *Antiphonam*, *Psalmum*, *Hymnum*, *Gloria in excelsis* etc.

11. Observentur in specie normae sequentes:

a) *Kyrie*, *Gloria*, *Credo* etc., in Missa, unitatem compositionis sui textus propriam, servare debent. Non licet igitur ita ea disparatis componere concentibus, ut eorum quodlibet unam completam efformet compositionem, quae a reliquis discerpi et per aliam substitui possit.

b) In Vesperarum celebratione observanda regulariter est *Cae-remonialis Episcoporum* norma, praescribens cantum gregorianum pro psalmodia, atque musicam quae vulgo dicitur *figurata*, quoad versiculos *Gloria Patri* et hymnum permittens. Licebit tamen in maioribus solemnitatibus cantum gregorianum chori alternatim exequi cum sonis, qui *falsibordoni* vulgo appellantur, aut cum versibus, simili modo apte compositis. Potest etiam aliquando concedi, ut singuli psalmi in musica integri proferantur, modo in huiusmodi compositionibus propria psalmodiae forma servetur; id est modo cantores psallere videantur vicissim inter se, sive novis modulationibus, sive e cantu gregoriano desumptis, sive ad illius imitationem confectis. Semper igitur reiiciendi sunt et prohibiti manent psalmi *di concerto*, uti vulgo dicuntur.

c) In Ecclesiae hymnis forma traditionalis hymni servetur. Non licet proinde ita componere e. gr. *Tantum ergo*, ut prima strophæ exhibeat quod italice dicitur *romanza*, vel *cavatina*, vel *adagio*; *Genitori* autem *allegro*, uti dicunt.

d) Vesperarum antiphonae sunt propria modulatione gregoriana ordinarie proferendae. Si tamen aliquo casu particulari canerentur in musica, nunquam modulationem *di concerto*, nec cantuiculae (italice *mottetto*), aut meli (italice *cantata*) amplitudinem habere possunt.

V. — *Cantores.*

12. Praeter celebrantis ad altare et ministrorum modulationes, quae in cantu solummodo gregoriano semper fiant, quin eas organum comitetur, reliqua omnia liturgici cantus ad levitarum chorum pertinent, unde Ecclesiae cantores, etiamsi laici, vere vices gerunt chori ecclesiastici. Consequenter concentus quos proferunt, saltem in maxima ipsarum parte, indolem musicae choralis servare debent.

Hisce non intendimus *i soli*, uti vulgo dicitur, omnimode excludere. Tamen in functione non ita praevaleant, ut pars maior liturgici textus huiusmodi forma exhibeatur; habeat potius characterem simplicis indicationis vel ictus harmonici, atque cum reliqua choralis compositione arcte ligetur.

13. Ex eodem principio sequitur cantores in ecclesia vero officio liturgico fungi, ac proinde mulieres, cum ad tale officium sint inhabiles, admitti non posse tamquam chori vel coetus musici participes. Si igitur voces acutiores, vel proximae acutae adhiberi velint, eas, iuxta antiquissimam Ecclesiae consuetudinem, pueri proferant.

14. Denique ad ecclesiae chorum non admittantur nisi viri probatae pietatis et morum integritatis, qui modestia et devotione, in functionibus liturgicis peragendis, sancto officio quo funguntur, dignos se praebeant. Decet etiam ut cantores, in ecclesia canentes, habitum ecclesiasticum et superpelliceum induant, atque si locus, ubi canendum sit, nimis expositus sit populi oculis, cancellis obtegatur.

VI. — *Organum et instrumenta.*

15. Quamvis musica Ecclesiae propria sit mere vocalis, conceditur tamen musica, quam organum comitetur. In aliquo casu particulari, debite et convenienter, etiam admitti alia instrumenta possunt, nunquam vero absque speciali Ordinarii licentia, prout *Caeremoniale Episcoporum* praescribit.

16. Cum cantus semper dominari debeat, organum et instrumenta eum simpliciter sustineant, nunquam opprimant.

17. Non licet oblonga praeludia cantui praeponere, vel eum intermediis abruptere sonis.

18. Organi sonitus qui cantum comitatur, in praeludiis, interludiis et aliis huiusmodi, nedum iuxta huius instrumenti naturam est perficiendus, sed retinere etiam debet omnes musicae sacrae qualitates, quas superius iam indicavimus.

19. Vetatur in ecclesia quod italice *pianoforte* vocatur, atque instrumentorum usus interdicitur, quae fragorem vel nimiam levitatem soni afferunt: huiusmodi sunt tympanum, patinae (italice « *piatti* »), tintinnabula et alia huius generis.

20. Severe prohibentur sodalitates, quae italice « *bande musicali* » appellantur, in ecclesia instrumentis ludere, atque in aliquo dumtaxat casu speciali, consentiente Ordinario, licebit tubarum (italice « *strumenti a fiato* ») numerum determinatum, loco ambienti consentaneum, prudenter selectum admittere, dummodo compositio et consociatio exequenda stylo gravi, convenienti, similique in omnibus illi organi proprio confecta sint.

21. In processionibus extra ecclesiam praefata sodalitas permitti ab Ordinario potest, modo compositiones profanae nullimode executioni dentur. Optandum in huiusmodi casibus est, ut concentus musicus limitetur ad aliquem comitandum spirituales cantum latine aut vernacule a cantoribus prolatum, vel a piis congregationibus, quae processioni intersunt.

VII. — *Musicae liturgicae amplitudo.*

22. Non licet ratione cantus vel sonitus efficere, ut sacerdos plus quam ferat caeremonia liturgica, ad altare detineatur. Iuxta ecclesiasticas praescriptiones *Sanctus* in Missa ante elevationem absolvi debet; quare et celebrans in hoc rationem habeat cantus. *Gloria* et *Credo*, ex traditione gregoriana, sint relative brevia.

23. In genere, tamquam abusus gravissimus est damnandus quod in ecclesiasticis functionibus liturgia veluti secundaria et administra ferme musices videatur, dum musica est dumtaxat pars liturgiae et humilis ancilla.

VIII. — *Media praecipua.*

24. Ad accuratam executionem omnium quae hic statuuntur obtinendam, Episcopi, nisi iam peregerint, in propriis dioecibus

specialem instituant personarum, quae musices sacrae sint peritae, commissionem, cui quo opportunius iudicaverint modo, musicas in suis ecclesiis exequendas curandi munus committant. Nec solum studeant ut musicae sint per se bonae, sed etiam ut respondeant viribus cantorum, semperque exacte peragantur.

25. In clericorum seminariis et ecclesiasticis institutis, iuxta tridentinas ordinationes, solerter et diligenter praelaudatus cantus gregorianus ab omnibus excolatur, atque superiores, hac in re, iuvenibus sibi subditis fidentiam ingerant laudemque prodigantur. Eadem ratione, ubi fieri possit, institutio *Scholae cantorum*, pro executione sacrae polyphoniae et bonae musices sacrae, inter clericos promoveatur.

26. In ordinariis liturgiæ, moralis, ac iuris canonici lectionibus, quae theologiae studentibus traduntur, ne omittatur eorum tractatio, quae praecipue sacrae musicae principia et leges respiciunt; ac studeant complere doctrinam per aliquam specialem circa sacrae artis aestheticam instructionem, ut clerici omnium harum notionum, quae tam necessariae sunt, ut ecclesiastici sint plene exculi, e seminario expertes non exeant.

27. Apud saltem praecipuas ecclesias antiquae *Scholae cantorum* iterum instituantur, prout iam optimo successu factum est in pluribus locis. Nec magni quidem negotii est clero boni studioso huiusmodi Scholas, etiam in ecclesiis minoribus et rusticis, instituire; inveniet imo in ipsis medium sat facile pueros et adultos circa se cogendi, ad suum commodum et populi aedificationem.

28. Curetur insuper, ut quo melius fieri potest modo serventur ac promoveantur Scholae superiores musicae sacrae ubi iam adsunt; atque instituantur ubi desiderantur. Magni est momenti ut ipsa Ecclesia instruendis, iuxta vera sacrae artis principia, sui magistris, organorum modulatoribus et cantoribus consulat.

IX. — *Conclusio.*

29. Postremo commendamus cantorum magistris, cantoribus, clericis, seminariorum, ecclesiasticorum institutorum, atque religiosarum communitatum superioribus, parochis et ecclesiarum recto-

ribus, collegiarum et cathedralium ecclesiarum canonicis, ac prae omnibus locorum Ordinariis, ut hanc providam instaurationem, iam diu exoptatam et ab omnibus concorditer imploratam, omni studio foveant, ne ipsa in contemptum veniat Ecclesiae auctoritas, quae eam crebro iam proposuit et nunc iterum inculcat.

Datum ex Nostro Apostolico Palatio ad Vaticanum, in festo Virginis et Martyris S. Caeeciliae, die 22 Novembris 1903 Pontificatus Nostri anno primo.

PIUS PP. X.

Decretum urbis et orbis.

« Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa X. *Motu proprio* diei 22 Novembris 1903 sub forma *Instructionis de musica sacra* venerabilem Cantum Gregorianum iuxta codicum fidem ad pristinum Ecclesiarum usum feliciter restituit, simulque praecipuas praescriptiones, ad sacrorum concentuum sanctitatem et dignitatem in templis vel promovendam vel restituendam, in unum corpus collegit, cui tamquam *Codici iuridico musicae sacrae* ex plenitudine Apostolicae Suae Potestatis vim legis pro universa Ecclesia habere voluit. Quare idem Sanctissimus Dominus Noster per hanc Sacrorum Rituum Congregationem mandat et praecipit, ut *Instructio* praedicta ab omnibus accipiatur Ecclesiis sanctissimeque servetur, non obstantibus privilegiis atque exemptionibus quibuscumque, etiam speciali nomine dignis, ut sunt privilegia et exemptiones ab Apostolica Sede maioribus Urbis Basilicis, praesertim vero Sacrosanctae Ecclesiae Lateranensi concessa. Revocatis pariter sive privilegiis sive commendationibus quibus aliae quaecumque cantus liturgici recentiores formae pro rerum ac temporum circumstantiis ab Apostolica Sede et ab hac Sacra Congregatione inducebantur, eadem Sanctitas Sua benigne concedere dignata est, ut praedictae cantus liturgici recentiores formae, in iis Ecclesiis ubi iam invecatae sunt, licite retineri et cantari queant, donec quamprimum fieri poterit venerabilis Cantus Gregorianus iuxta codicum fidem in eorum locum sufficiatur. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

« De hisce omnibus Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa X. huic Sacrorum Rituum Congregationi praesens Decretum expediri iussit. Die 8 Ianuari 1904 ».

L. ✠ S.

S. Card. CRETONI, *Praef.*

† D. PANICI, Archiep. Laodicen., *Secret.*

CAPUT XI.

De editione Vaticana librorum liturgicorum.

1009. Restituto tam feliciter antiquo cantu Gregoriano, Pius PP. X opus a se coeptum sapienter complet. Quo enim melodiae liturgicae gregorianae iuxta *unum textum* exhiberi possint, decernit, ut libri liturgici, qui S. Romanae Ecclesiae cantum a se restitutum continent, Vaticanis typis publicentur. Et en super re *Motu proprius* Pontificis Maximi.

PIUS PP. X.

MOTU PROPRIO (1).

Nostro *Motu Proprio* diei 22 Novembris 1903 et subsequenti Decreto a S. C. Rituum die 8 Ianuarii 1904 iussu Nostro edito, Ecclesiae Romanae antiquum restituimus cantum gregorianum, quem ipsa a patribus accepit, sedulo in suis codicibus liturgicis custodivit et recentiora studia satis perfecte ad pristinam puritatem reduxerunt.

Ut autem opus coeptum uti decet compleatur Nostraeque Ecclesiae Romanae aliisque Ecclesiis, quae omnes eodem ritu utuntur, melodiae liturgicae gregorianae *iuxta unum textum* exhiberi possint, decrevimus, ut libri liturgici, qui sacrosanctae Romanae Ecclesiae cantum a Nobis restitutum contineant, Vaticanis typis publicentur. Ut vero omnia procedant concordia omnium, qui a Nobis sunt eruntve vocati ad tanti momenti opus collatis studiis perfi-

(1) Versio ex textu italico desumpta est ex *Act. Ord. Min.* ann. XXIII, p. 485.

ciendum animo opusque ipsum debita diligentia et alacritate procedat, statuimus quae sequuntur:

a) Ecclesiae concentus gregoriani ita iuxta fidem antiquiorum codicum ad suam integritatem et puritatem restituendi sunt, ut specialiter etiam attendatur ad legitimam traditionem in codicibus in decursu saeculorum confectis contentam et ad praxim hodiernae liturgiae.

b) Propter specialem dilectionem qua Ordinem Benedicti prosequimur, et scientes quantum laborem insumpserint monachi benedictini, praesertim qui ad gallicam Congregationem et ad Monasterium Solesmense pertinent, in restituendis legitimis Romanae Ecclesiae melodiis, volumus ut pro praeparanda hac editione peculiari modo commissum sit monachis gallicae Congregationis et Monasterio Solesmensi, ut curent eas partes, quae cantum continent.

c) Quae exarata fuerint examini et revisioni specialis Commissionis romanae, a Nobis nuper ad hoc institutae, submittenda sunt. Cuius membra emissio inramento tenentur secretum servare de omnibus, quae spectant ad textus compilationem et ad editionem; quod onus afficit quoscumque, qui praeter Commissionem vocati forent ad opus conferendum in eundem finem. Insuper in rebus examinandis quam diligentissime procedere debet, ne aliquod publicari patiatur de quo ratio sufficiens et conveniens reddi nequeat, et in dubiis consilium petat aliorum, qui extra Commissionem et Redactionem positi in hac materia studio et ingenio praestant atque iudicium ferre magna auctoritate valent. Quod si in examinandis concentibus difficultates ratione textus liturgici occurrant, Commissio in consilium adhibere tenetur aliam Commissionem historico-liturgicam iampridem apud Nostram Congregationem S. Rituum institutam, ita ut concordantes procedant in illis librorum partibus, quae rem utrique communem continent.

d) Approbatio concedenda a Nobis et a Nostra Congregatione S. Rituum cantus libris ita compositis atque in lucem editis efficiet, ut nemini posthac liceat libros liturgicos approbare, qui etiam in illis partibus, quae cantum continent, aut non sint omnino conformes editioni, typis Vaticanis sub Nostris auspiciis factae, aut

saltem iudicio Commissionis non sint eo modo conformes, ut quae discrepant auctoritate aliorum bonorum codicum gregorianorum nintantur.

e) Proprietas litteraria Vaticanae editionis S. Sedi reservatur. Editoribus et typographis cuiuscumque nationis quaerentibus, atque sub praefinitis conditionibus cautionem de opere rite conficiendo praestantibus, venia dabitur, ut novam editionem publicare, prout ipsis lubeat, partes excerpere et ubique exemplaria divulgare valeant.

Ita, Deo adiuvante, confidimus Ecclesiae restitui posse unitatem cantus traditionalis, ita ut scientiae, historiae, arti, dignitati-que cultus liturgici respondeat, saltem in quantum hodierna studia procurare sinunt, reservata Nobis et Nostris successoribus facultate aliter disponendi.

Datum Romae apud S Petrum die 25 Aprilis 1904, die festo S. Marci Evangelistae Pontificatus Nostri anno primo.

PIUS PP. X.

CAPUT XII.

Notanda circa nonnulla Festa et Antiphonam finalem B. M. V. ubi de concurrentia et translatione quorundam festorum.

Annuntiatio B. M. V.

1010. I. Festum Annuntiationis B. Mariae Virginis, die 25 Martii occurrens, vi decreti *Urbis et Orbis* diei 23 Aprilis 1893, in universa Ecclesia ritu Duplici *primae classis* amodo recolendum est (N. 3851).

II. Quotiescumque vel Feria VI in Parasceve vel Sabbato Sancto hoc Festum impediatur, toties Feria II post Dominicam in Albis, tamquam *in sede propria*, ut antea, reponatur, in qua integra cum solemnitate ac feriatione, sed sine octava, prouti die 25 Martii, celebrabitur (Cit. *Decreto Generali*).

III. Quando vero illius tantummodo impediatur *Officium*, ad enuntiatam pariter Feriam II amandetur, ac nonnisi Festo Primario

eiusdem ritus occurrente valeat impediri: quo in casu in sequentem diem similiter non impeditam transferatur (Decr. eod.).

IV. Festo Annuntiationis cadente in Feriam V in Coena Domini, *aliquae Missae privatae* ob praeceptum feriationis permittuntur ante Conventualem (Die 27 Sept. 1716. *Decr. Generale*, N. 2240, et vid. N. 1890 ad 6).

V. Ubi dictum Festum *abrogatum fuit*, Missae privatae celebrari nequeunt, nisi de speciali Indulto (Die 27 Maii 1876. N. 3400 ad 1, et 3503 ad 2).

VI. Si Festum Annuntiationis transferatur, genuflectendum est in die translationis ad *ŷ. Et incarnatus* a Sacerdote et Ministris (N. 1268).

VII. Postulatum est: Quando Festum Annuntiationis incidit in hebdomadam maiorem, potestne transferri etiam quoad solemnitatem, ad alium diem?

S. R. Congr. die 11 Apr. 1902 respondit: *Affirmative*.

Apparitiones B. M. V.

1011. Apparitiones seu revelationes B. M. V. sub titulo *de Lourdes* et *de la Salette* nec non *Immaculae Conceptionis lucis radios e manibus emittentis*, neque approbatae neque damnatae fuerunt ab Apostolica Sede, sed tantum permissae tamquam pie credendae fide solum humana, iuxta traditionem quam ferunt, idoneis etiam testimoniis ac monumentis confirmatam. Nihil proinde obstat quin Ordinarii pari ratione se gerant; facta desuper (si de opere typis vulgando agatur) in eodem sensu opportuna declaratione seu protestatione ad tramitem Decretorum Urbani VIII (S. R. C. die 12 Maii 1877. N. 3419 ad 2).

Antiphona finalis B. M. V.

1012. An cum recitatur Matutinum pro Feria II in Dominica praecedenti ante solis occasum, genuflecti debeat ad Antiphonam finalem B. M. Virginis? *

Sacra Rituum Congregatio, die 22 Aug. 1818 respondit: *Negative, et standum esse, dum Matutinum recitetur ante Solis occasum* (N. 2587 ad 7).

Ceterum haec veritas clare patet ex ipsa Rubrica de Antiphonis finalibus B. M. V. n. 3, ubi legitur: *Dicuntur autem flexis genibus, praeterquam in diebus Dominicis a primis Vesperis Sabbati, et toto tempore Paschali.* Ad quem Rubricae locum notat cl. Gavantus, n. 19: *Sicuti hic standi ritus incipit a primis Vesperis Dominicae, non a media nocte, ita desinit in occasu Solis eiusdem Dominicae more Indulgentiarum; et post occusum Solis non est amplius standum in oratione.*

Quare regula standi a primis Vesperis Dominicae usque ad occasum Solis ipsius Dominicae, urget *ratione diei* (ob Dominicam resurrectionem), non autem *ratione Officii*. Hinc *stamus* in Dominicis, *etiamsi hae vacent*, prout accidit in illis, quae occurrunt a *Nativitate Domini ad Epiphaniam*. E contra *flexis genibus* recitamus finalem antiphonam, dum reponitur Officium Dominicae *die feriali*, scilicet 30 *Decembris*, vel dum anticipatur pariter in Feria una ex Dominicis *post Epiphaniam, vel 23 post Pentecosten*. Longe secus fieri oporteret, si regula standi non *a qualitate diei*, sed *a qualitate Officii*, petenda esset. Igitur *quodvis Officium sit*, satis est quod in Dominica persolvatur ante terminum praescriptum ad standum, ne sit genuflectendum.

Quoniam vero termini *diei Dominicae* non sunt a media nocte ad mediam noctem, sed a primis Vesperis ad Solis occasum; ideo cessat regula standi, si post occasum recitetur Matutinum pro sequenti feria secunda. Aptè igitur Gavantus prosequitur: *Quod hi notent, qui Vespere recitant Officium Feriae secundae post salutationis Angelicae signum datum sub noctem* (Vid. adnotat. vol. IV, pag. 177). Simili modo rem declaravit eadem S. Congregatio die 12 Nov. 1831, quod nempe « a primis Vesperis Sabbati usque ad occasum Solis in Dominica semper standum est, etiamsi non recitetur Officium Dominicae, sed vel Sabbati, vel Feriae secundae » addens, quod hic occasus Solis possit intelligi *usque ad crepusculum vespertinum more Indulgentiarum* (N. 2682 ad 42).

1013. Antiphona finalis B. Mariae Virginis recitanda est etiam *stando* in Sabbatis Quadragesimae *in Vesperis*, quamvis Vesperae ante meridiem persolvantur (S. R. C. die 16 Apr. 1853. N. 3009 ad 8).

1014. Antiphona finalis B. M. V., quae dicitur, dum est discedendum a Choro, non est dicenda in fine Laudum, si statim subsequatur Missa (Die 11 Febr. 1703. N. 2148 ad 7). Dicenda est autem flexis genibus tantum in Choro (Die 12 Nov. 1831. N. 2682 ad 41).

Concurrentia et translatio quorundam festorum.

1015. In concurrentia duorum festorum, nempe Domini nostri et B. Mariae Virginis, habentium conclusionem hymnorum propriam, conclusio seu doxologia hymni erit de festo, de quo *Vesperae recitantur integrae* (S. R. C. die 3 Aug. 1901).

1016. An occurrente die octava alicuius Festi B. M. V. cum altero Festo mobili eiusdem B. M. V. ritus duplicis maioris, agi debeat de die octava, translato Festo mobili occurrente, vel potius de Festo mobili, et nihil de octava, prout Rubrica specialis praecipit in occurrentia Festi SSmi Nominis Mariae cum die octava Nativitatis Eiusdem?

Et Sacra Rituum Congregatio, referente subscripto Secretario, audito voto Commissionis Liturgicae ita respondendum censuit:

Affirmative ad primam partem;

Negative ad secundam (Die 20 Aug. 1901).

Ergo in occursu diei Octavae B. M. V. cum festo mobili duplicis maioris Eiusdem, agendum est *de Octava*.

1017. In *Aretina*, inter alia dubia, sequentia proposita sunt solvenda:

Dubium III. *An Officium B. M. V. Matris Divini Pastoris* Dominicae primae Maii assignatum transferri valeat, in casu impedimenti, in primam Dominicam insequentem liberam?

Dubium IV. Item quaeritur circa Officia *Maternitatis*, *Puritatis* B. M. V. et eiusdem de *Succursu*, Dominicis II, III, et IV Octobris affixa?

S. R. C. die 18 Iunii 1885 ad proposita dubia respondit:

Ad III et IV: Absque Indulto, *Negative*; et Officia enunciata eo anno omittenda (N. 3637).

1018. Aliud dubium propositum fuit enodandum sequenti modo:

Quum per Decretum N. 3637, *Aretina*, d. d. 18 Iunii 1885, Officia propria B. M. V., aliquibus Dominicis assignata, omittenda sint, quando impediuntur; quaeritur;

1. An prohibitio translationis in alias Dominicas huiusmodi dies insequentes, intelligenda sit etiam *quoad alios dies non Dominicos liberos*, ut neque in istos dies praefata Officia transferri queant?

2. Et *quatenus affirmative*: in casu impedimenti perpetui quoad aliquam Ecclesiam, praedicta Officia Dominicis diebus assignata, omittenda prorsus sint?

S. R. C. die 3 Aug. 1901, respondit:

Affirmative ad primam et secundam partem.

Collige: Officia B. M. V. supra memorata, Dominicis diebus affixa, transferri non possunt ad sequentes dies Dominicos liberos, neque ad alios item liberos, tam in casu quo accidentaliter, quam in casu quo perpetuo impedita sint; ideo eo anno, seu hisce in casibus dicta Officia omittuntur.

1019. *Apostoli et Evangelistae* equiparantur; ideo in eorum Festorum translatione dignitas attendenda non est, sed de eo fieri debet, quod est in ordine antierius (N. 1341-1737).

1020. Lauretana: *Dubia quoad coniunctionem hymnorum, et quoad doxologiam « Iesu tibi sit gloria »*.

Hodiernus Ordinator Calendarii pro Clero Basilicae et dioeceseos Lauretanae, de consensu sui Rmi Episcopi, Sacrae Rituum Congregationi sequentia dubia pro opportuna solutione humillime proposuit, nimirum:

I. Quarta die infra Octavam, et die octava Nativitatis S. Ioannis Baptistae, debetne Vesperarum hymnus, qui iam in festo dictus est, coniungi cum hymno Matutini, sub unica conclusione, prout factum est in festo, iuxta Rubricas Generales, *Tit. XX, num. 3*?

II. Hymnus de secundis Vesperis in festo SS. Simonis et Iudae Apostolorum, debetne concludi cum doxologia « *Iesu, tibi sit gloria* », si in eisdem Vesperis facienda sit commemoratio Officii votivi de SSmo Eucharistiae Sacramento, vel de Immaculata Conceptione B. M. V. in crastina die celebrandi?

Et Sacra eadem Congregatio, ad relationem subscripti Secretarii, exquisito voto Commissionis Liturgicae, ita rescribendum censuit:

Ad I. *Negative*.

Ad II. *Affirmative*, iuxta Rubricas generales Breviarii, Tit. XX, num 4. (Die 2 Iul. 1901).

Ergo 1. *Semel coniunctis hymnis historicis in festo, non amplius coniungendus est hymnus impeditus ceteris diebus Octavae.*

2. *Doxologia Iesu, tibi sit gloria dicenda est in Vesperis etsi sola habenda sit, post hymnum dictum, commemoratio officii illam exigentis.*

CAPUT XIII.

Resolutiones liturgicae circa materiam variam.

1021. *Sacerdos quoad administrationem SSmae Communionis.* 1° Oratio: *Deus qui nobis sub Sacramento mirabili* post administrationem Communionis vel Viatici concludenda est ut in Rituali Romano, scilicet cum *longiori conclusione* (Die 11 Iun. 1880. N. 3515 ad 2).

2° Versiculi et Oratio *Deus qui nobis* post distributionem Communionis extra Missam sunt de praecepto (Die 30 Aug. 1892. N. 3792 ad 10).

3° Antiphona *O sacrum Convivium* non est de praecepto post distributionem Communionis (Die 30 Aug. 1892. N. 3792 ad 10).

4° Antiphonae *O sacrum Convivium* et versiculo ac responsorio *Panem de Coelo* etc. post Communionem distributam *tempore Paschali* addendum est *Alleluia* (Die 2 Iun. 1883. N. 3576 ad 11).

5° *Dubium.* Quum tempore Paschali administrandum est SSimum Eucharistiae Sacramentum, ante vel post Missam *de Requie* debentne dici Oratio et versiculi de tempore atque *Alleluia*?

S. R. C. die 26 Nov. 1878 respondit: *Affirmative* quoad orationem et Versiculos: *Negative* quoad *Alleluia* (N. 3465).

6° Ante Orationem, quae praemittitur Benedictioni cum SS. Sacramento, dici non debet *Dominus vobiscum* (S. R. C. die 16 Iun. 1663. N. 1265 ad 7).

1022. A quibusdam Calendariorum redactoribus, inter alia, sequentia dubia pro opportuna solutione proposita fuerunt:

I. Utrum *circa Orationes pro Ecclesia et pro Papa* id retinendum sit ut, si altera vi Rubricae, altera ex praecepto Ordinarii praescribatur, utraque, prouti de more, in Missa dici debeat?

II. Num *Pater, Ave et Credo* post chorale Officium stantes vel genuflexi recitare debeant Chorales, uti stantes vel genuflexi recitare tenentur finalem Antiphonam?

S. R. C. die 4 Martii 1901, ad I. et II. respondit: *Affirmative*.

In *Oratione Secreta* alicuius Beati, in qua exprimendum sit nomen proprium, verbum *Sanctus* commutandum est in *Beatus* (N. 2572 ad 18).

1023. *Alia Dubia liturgica speciatim quoad Kalendarium Ordinis Minorum.*

R. P. Taddaeus Hermans Kalendarista provinciae Angliae Ordinis Minorum, plura dubia pro opportuna solutione S. R. Congregationi proposuit, ex quibus haec transcribimus:

I. An commemoratio festi simplicis *primarii* debeat praecedere commemorationem festi simplicis *secundarii*, ita ut in festo duplici S. Romualdi Abbatis, quod die 15 Februarii fixe repositum colitur, prius commemorari oporteat festum natale SS. Faustini et Iovitae Martyrum, quam translationem S. Antonii Patavini Confessoris?

Responsum fuit: *Affirmative* iuxta decreta:

II. An festa *Dedicationis* Basilicarum Assisiensium, de *Portiuncula* nempe, atque de S. Francisco, quae a Benedicto XIII uti matrices et capita ecclesiarum Ordinis Seraphici declarantur, uti festa primaria debeant in universo Fratrum Minorum Ordine haberi, quemadmodum sunt in universo orbe catholico Dedicationis Basilicarum Patriarchalium Urbis?

Resp. *Affirmative*.

III. An sub die 4 Iulii commemoratio Octavae SS. Apostolorum Petri et Pauli, etiam in ecclesiis consecratis anteponenda sit commemorationi diei infra Octavam Dedicationis omnium ecclesiarum Ordinis Seraphici, quamvis in Breviario Romano-Seraphico contrarium hucusque ordinetur?

Resp. *Affirmative*.

IV. An ex Decreto N. 2390 *Varsavien* 7 Maii 1746 ad 3, *Collecta* de SS. Sacramento prohibeatur in Missis privatis durante Expositione, quae non fit pro publica causa (1), vel addi possit pro libito Sacerdotis?

Resp. *Commemoratio SSmi Sacramenti omnino omittitur, durante Expositione ex causa privata* (S. R. Congr. die 20 Novembris 1903).

1024. *Dubium quoad festum duplex vel semiduplex perpetuo redactum, ad ritum simplicem.*

Cum propositum fuerit dubium: Utrum festum duplex vel semiduplex, quod perpetuo redactum est ad ritum simplicem, considerari debeat uti simplicatum vel uti simplex. — Sacra Rituum Congregatio, referente subscripto Secretario atque audito voto Commissionis Liturgicae respondendum censuit:

Negative ad primam partem, *Affirmative* ad secundam; servatis Rubricis (2)

1025. S. R. C. die 8 Iul. 1904 declaravit: Festum duplex *maius* occurrens cum festo duplici *primae classis*, nec habens diem liberam in qua reponatur, eo anno est *penitus* omitendum.

(1) Citatum Decretum in *Varsavien*. ita se habet: An, durante Expositione SSmi, debeat fieri commemoratio de eodem SSmo Sacramento?

Responsum fuit: Poterit fieri commemoratio de SS. Sacramento durante Expositione: *dummodo sit pro causa publica.*

(2) Distinctio inter simplicatum et simplex festum, uti notum est peritis, haec est, quod illud ius habet ad tres consuetas commemorationes, in primis nempe Vesperis et secundis, atque ad Laudes: istud vero ad duas, nempe in primis tantum Vesperis et Laudibus. Hoc tamen Decreto S. R. C. declarat, Simplificatum perpetuo mutare naturam suam, seu de Simplificato in simplicem transire: quod idem est ac dicere, Simplificatum in perpetuum non amplius ad tres, sed ad duas tantum commemorationes ius habere, uti Simplicem. Quo nil sapientius credimus; si enim antiquum ius servaret trium commemorationum, praeter confusionem, quam uti patet, eiusmodi Simplificatum induceret, nova exurgeret distinctio, de qua Rubricae silent, hoc est: Simplificatum *per accidens*, Simplificatum *perpetuo* et *Simplex*. Quam volens Sacrorum Rituum Tribunal arcere, iure merito statuit, *Simplificatum perpetuo* esse uti *Simplicem* considerandum, seu esse Simplicem, et ius habere ad duas tantum commemorationes, in primis Vesperis et Laudibus. (Acta S. Sed. vol. 33 pag. 423).

Colimen. Dubia diversa.

R. mus D. Iosephus Amator Velasco, Dioeceseos Colimen. Vicarius Gubernator, Sacrorum Rituum Congregationi sequentia dubia enodanda humillime proposuit, nimirum:

I. Variis in Ecclesiis Dioeceseos Colimen., iam inde ab immemorabili tempore mos viget, iuxta quem in expositione SS. Eucharistiae Sacramenti velum extensum in tabernaculo expositionis plicatur; et ipsum in repositione explicatur, media chordulae cuiusdam distensione in expositione, aut relaxatione in repositione: quae omnia a sacrista vel acolytho peraguntur; quaeritur: An continuari possit haec praxis?

II. Item, moris est ante Missam solemnem, post cereos accensos, in throno expositionis ostensorium cum SS. Sacramento collocare, super quod velum explicatur ad cooperiendum, donec, vel incepta Missa, et *Aufer a nobis* dicto, Sacerdos thurificat: in cuius thurificationis actu, praevia eiusdem veli plicatione, ut dictum est, expositio absque ullo cantu fit. Huiusmodi usus probandusne est?

III. Rubrica dicit:.... *delato etiam per Diaconum libro Evangeliorum ad Altare*: haec verba *ad altare* interpretandane sunt *in medio altaris*?

IV. Post sacrosancti sumptionem Sanguinis et ante ablutionem, quaedam consecrati vini particulae in calice manent; quaeritur: an in casu ablutio sumenda sit, vel iterum admovendus sit calix ori celebrantis, ut eae reliquiae Sanguinis singillatim sumantur?

V. Ubinam genuflectere debet Subdiaconus, ut Celebrans eum benedicat, post cantatam Epistolam, an inter Aram et Celebrantem in suppedaneo, an potius inter parietem et ipsum Celebrantem in plano?

VI. Cum Rubricae dicant, quod Celebrans et Ministri in Missa solemniori pergere debent ad sedendum per breviorē, an permitti possit in Missa cum Sanctissimo Sacramento exposito per longiorē recedere in eundo ad sedilia?

VII. Quadam in Ecclesia huiusce Dioeceseos, ubi sodalitas SS. Rosarii canonice est erecta, per sabbata singula, uno dempto, scilicet sabbato maioris Hebdomadae, Missa *Salve, radix sancta* ca-

nitur. Quaeritur: an locum habere possit haec Missa in omnibus sabbatis, post Constitutionem Apostolicam *Ubi primum*, sexto nonas Octobris an. 1898 editam?

VIII. Servarine licebit consuetudo instrumento quodam utendi ad ungendos infirmos; similiter et pueros baptizatos, quamvis periculum contagionis non adsit?

IX. Licetne canere Vesperas secunda vel prima hora noctis, atque in illis Sanctissimum exponere, ea de causa scilicet quia Ordinarius permittit expositionem in Vesperis?

X. An tolerari possit Feria V in Coena Domini altare maius Ecclesiae Sepulcri altare esse: necnon in ipso altari Sepulcri ostensoria, calices et ciboria ornati causa exponere?

XI. Quum Diaconus a cornu Epistolae Sacerdoti assistat ad elevationem, permittine potest acolytho Sanctissimum a parte Evangelii, thurificare?

XII. Quando Ecclesia Cathedralis officium chorale non persolvit, quia Capitulo caret, plures Missae eadem die et de eodem officio cantarine possunt?

Et Sacra eadem Congregatio, ad relationem subscripti Secretarii, exquisito voto Commissionis Liturgicae, omnibus accurate perpensis, ita rescribendum censuit:

Ad I et II. *Negative.*

Ad III. *Affirmative*, seu *in medio altaris.*

Ad IV. Servetur Rubrica Missalis.

Ad V. *Affirmative* ad primam partem, *Negative* ad secundam.

Ad VI. Serventur Rubricae.

Ad VII. *Negative*, nisi constet de Indulto.

Ad VIII. Servetur Rituale Romanum, et dentur Decreta num. 3051, *Portus Aloisii*, 9 Maii 1857, ad II et num. 3276, *Toletana*, 31 Augusti 1872, ad I, III et IV.

Ad IX. Pro prudenti Ordinarii placito.

Ad X et XI. *Negative.*

Ad XII. *Affirmative*, iuxta Decretum num. 3921, diei 30 Iunii 1896.

Atque ita rescripsit, die 12 Iulii 1901.

Brevius haec declarata sunt a S. R. C.

1. *Sacrista, vel Acolytus, nequit media chordulae distensione, aut relaxatione SS. Sacramentum in tabernaculo expositum discooperire aut velare.*

2. *Nequit SS. Sacramentum ante Missam exponi ac velari et post Aufer a nobis, ut dictum est supra, ostendi et thurificari.*

3. *Diaconus in Missa solenni librum Evangeliorum in medio altaris collocare debet.*

4. *Post S. Sanguinis sumptionem, ablutio statim sumenda est, etiamsi reliquiae nonnullae maneant in calice.*

5. *Subdiaconus, post Epistolam, benedictionem a Celebrante recipere debet ante eum genuflexus in suppedaneo, e cornu Epistolae, Aram habens a dextris.*

6. *Etiam Sacramento exposito, Celebrans et Ministri ad sedendum accedent per breviorē.*

7. *Nisi constet de Indulto, post Constit. Apost. an. 1898, nequit cantari Missa Salve, radix, singulis in Sabbatis, ubi adest Sodal. SS. Rosarii.*

8. *Extra necessitatis casum, non licet uti instrumento ad ungendos infirmos, aut pueros in baptismo.*

9. *Relinquitur Ordinarii placito Vesperas secunda vel prima hora noctis canere, in casu speciali.*

10. *Altare Sepulchri, non debet esse Altare maius, in eoque non sunt apponenda ostensoria etc., ad ornatum.*

11. *Acolytus ad elevationem thurificare nequit a parte Evangelii.*

12. *Quando chorale officium non persolvitur, non prohibentur plures Missae cum cantu, de eodem Sancto vel mysterio.*

Sequuntur aliae declarationes a Sacerdote ponderandae.

1026. I. *Sacerdos Missam celebraturus, transiens ante Altare, ubi fit populi Communio, non tenetur permanere genuflexus quousque terminetur Communio (Die 3 Iul. 1698. N. 2002 ad 14).*

II. *Sacerdos in Expositione SS. Sacramenti, cantatis versiculis: Panem de coelo etc. surgens non debet reiterare genuflexionem, antequam recitet Orationes (Die 2 Aug. 1698. N. 2008).*

III. *Sacerdos* pergens ad celebrandum et Calicem manu sinistra portans, ad ianuam Sacristiae accipere *potest* aquam benedictam, eaque se signare, si commode fieri potest; sin minus, se absteineat (Die 26 Mart. 1779. N. 2514 ad 4).

IV. *Sacerdos* rudis et imperitus ad Missam celebrandam, ab Episcopo suspendatur, donec instructus appareat ad rite celebrandum, scandalo secluso (Die 23 Febr. 1839. N. 2787).

V. *Si Sacerdos* celebrat sine Ministro, non debet his dicere *Confiteor* ante Introitum (Die 4 Sept. 1875. N. 3368 ad 1).

VI. *Sacerdos*, qui *probabilius* iudicat Calendarium errare quoad colorem paramentorum, Officium et Missam, *non potest* proprio inhaerere iudicio, sed *stare tenetur Calendario* (Die 13 Iun. 1899. N. 4031 ad 5).

VII. *Sacerdoti* pro sua privata devotione *non licet sacrum Tabernaculum aperire* pro adorando SS. Sacramento, preces ad libitum fundendo et postea illud claudere (Die 18 Iul. 1904, N. 3832 ad. 2).

VIII. *Sacerdotes*, alienae Dioecesis *obligantur et ipsi* ad dicendam Orationem praescriptam ab Episcopo loci, ubi celebrant (Die 5 Mart. 1898. N. 3985).

IX. *Sacerdos*, cui erogatur eleemosyna ad celebrandam Missam pro uno vel pluribus defunctis, aut votivam in honorem alicuius mysterii, B. Mariae Virginis, vel Sancti, satisfacit obligationi suae Missam celebrando *Officio conformem*, cum aliunde petitam Missam ritus diei non permittat, dummodo applicet iuxta intentionem dantis eleemosynam; sed consultius est, ut quantum fieri possit, intentioni eleemosynam erogantis satisfiat per Missam vel de Requite, vel votivam (Die 13 Iun. 1899. N. 4031 ad IV et die 28 Apr. 1902 ad XV, apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 34, p. 414).

X. Retineri potest *consuetudo* ponendi calicem cum patena *in manibus defuncti Sacerdotis* (Die 23 Maii 1846. N. 2915 ad 9).

XI. *Sacerdos* in canone Missae pronuntians *nomen alicuius Sancti*, de quo factum est Officium vel saltem Commemoratio, *facere debet inclinationem capitis* (Die 7 Sept. 1816. N. 2572 ad 20).

XII. *Sacerdos* in canone Missae ad nomen Papae *caput inclinare debet*, iuxta Rubricas (Die 23 Maii 1846. N. 2915 ad 5).

XIII. Ad *Asteriscum* in recitatione Horarum canonicarum *pausa* omnino servanda est, *non obstante quacunque in contrarium consuetudine* (Die 9 Iul. 1864. N. 3122).

1027. *Amen* a Choro respondere *absque benedictione*, quando Dignior de Choro nonam lectionem cantat, est *abusus et corruptela omnino revocanda et abroganda* (S. R. C. die 15 Febr. 1659).

1028. *Annuli* delatio in Missa vetita est omnibus Sacerdotibus, etiamsi sint Protonotarii titulares, Dignitates et Canonici Cathedralis (Pluries; vid. N. 2907 ad 5; 3580 ad 7; 3821).

1029. *Quoad tertium Cereum in Missis*: VIII. Num Ordinarius praecipere possit, ut Sacerdotes tam Saeculares quam Regulares in Missis lectis *tertium Cereum* accendant in Canone apud eam Dioecesim, ubi, sicut in universa regione, mos illum accendendi in oblivionem ac desuetudinem iamdudum abierit?

Et S. R. C. die 29 Iulii 1904 rescripsit: Ad VIII. *Affirmative* ex Rubrica generali Missalis Tit. XX.; et, accedente auctoritate Ordinarii, non obstat Decretum 4029. *Resolutionis Dubiorum* 9 Iunii 1899 ad II.

1030. Allegata Rubrica Missalis ita se habet: « *Ab eadem parte Epistolae paretur Cereus ad devotionem Sacramenti accendendus* ». Inde autem quaestio orta est: II. « *Utrum... consuetudo servari possit non accendendi tertium Cereum in Missis lectis a consecratione ad consummationem* »? Et Sacra Rituum Congregatio, per Decretum n. 4029 in responsione adductum, rescribendum censuerat: « *Ad II. Affirmative* ». Itaque, si Ordinarius Rubricarum observantiam urgeat, nullus sub consuetudinis colore se ab earundem implemento valet subtrahere.

Circa qualitatem cerae pro candelis super Altare ponendis cfr. S. Rit. Congr. decretum diei 14 Dec. 1904 supra a nobis relatum n. 908.

1031. IX. Utrum in functione vespertina Officiator et Assistens genuflexionem utroque genu cum profunda inclinatione capitis agere debeant, exempli gratia antequam Assistens, collocata Hostia in Ostensorio, eam in throno collocet, vel priusquam Celebrans, accepto velo humerali et consensu suppedaneo, Ostensorium pro impertienda Benedictione apprehendat; an potius in hisce aliisque casibus simplicem genuflexionem cum unico genu debeant praestare?

Ad IX. *Negative* ad primam partem, *Affirmative* ad secundam (S. R. C. die 29 Iul. 1904).

1032. *Illuminatio ex gaz super Altaribus una cum candelis et illuminatio electrica an sit licita?*

Usus invaluit in dioecesi Novarcensi, ut super Altaribus una cum candelis ex cera confectis lumina ex gaz accendantur ad maiorem splendorem obtinendum. Dubitans porro hodiernus Episcopus *Novarcen.*, utrum id liceat, a Sacra Rituum Congregatione exquisivit:

An super Altari, praeter candelas ex cera, tolerari possit ut habeatur etiam illuminatio ex *gaz*, vel an usus praedictus prohiberi debeat?

Sacra vero eadem Congregatio eiusmodi dubio rescribere censuit:

Negative ad primam partem; *Affirmative* ad secundam. Die 8 Martii 1879; (Hoc autem Decretum non reperitur insertum in nova *Collect. Decretorum*) et die 16 Maii 1902.

1033. *Item vetita est illuminatio electrica.* Rmus Episcopus *Natcheten.* a S. R. C. expetivit:

Quum S. Rituum Congregatio in una *Novarcen.*, 8 Mart. 1879, prohibuerit illuminationem ex *gaz* una cum candelis ex cera super Altari, ob paritatem rationis et sub iisdem circumstantiis censerine potest vetita etiam illuminatio electrica?

S. Congregatio die 16 Maii 1902 respondit: *Affirmative*, ad tramites decretorum 8 Martii 1879 et 4 Iunii 1893.

Hoc Decretum 4 Iun. 1893 ita se habet: *Utrum lux electrica adhiberi possit in Ecclesiis?*

Responsum fuit: *Ad cultum*, *Negative*; *Ad depellendas autem tenebras Ecclesiasque splendidius illuminandas*, *Affirmative*; caute tamen, ne modus speciem praeseferat theatralem (N. 3859).

CAPUT XIV.

Genuflexiones et inclinationes capitis.

Genuflexiones.

1034. In Missa lecta coram SSmo Sacramento exposito, sed velato vel in Pyxide, observari debent *omnes genuflexiones*, quae alias fiunt coram SSmo Sacramento palam exposito (N. 2427 ad 10).

1035. Genuflexio *unico genu* facienda est in Missis privatis ad *Et incarnatus est* (N. 2387).

1036. Genuflexiones non debentur Celebranti *Episcopo extra-neo neque Praelato habenti usum Pontificalium*, sed Abbatibus regularibus *in suae iurisdictionis ecclesiis tantum* (N. 3059 ad 20).

1037. Quatenus a Diacono et Subdiacono tenendae sint normae pro genuflexionibus peragendis in Altari:

1. Dum ab uno latere in aliud transeunt;
2. Dum ab uno latere pergunt in medium;
3. Dum e medio ascendunt ad Altare aut vice versa?

Et S. R. C. die 9 Iun. 1899 respondit:

Ad 1 « Diaconus et Subdiaconus, Sacramento non extante super Altari, semper genuflectunt et tantum in medio; Sacramento vero extante super Altari, semper et tantum genuflectere debent in utroque latere ».

Ad 2 et 3 « Diaconus et Subdiaconus, Sacramento extante super Altari, semper et tantum genuflectunt in loco e quo recedunt; excepto Subdiacono, qui reversus ab incensatione Sacramenti ad Elevationem in Missa solemnī de Requie, genuflectere debet in medio tantum: Sacramento non extante super Altari, numquam genuflectunt, praeter Subdiaconum quando, accepta patena, vadit post Celebrantem ante medium Altaris; et, facta genuflexione, ibi stat (N. 4027).

1038. Genuflexiones quoad transeuntes ante altare in quo celebratur Missa a consecratione usque ad communionem.

I. Utrum *Canonici*, ante altare in quo Missa celebratur transeuntes a consecratione usque ad communionem, genuflexionem duplicem, nempe utroque genu efficere debeant, an genu dexterum tantum usque in terram flectere?

II. Utrum idem modus genuflectendi servari etiam debeat a quolibet sacerdote qui, sive ad altare procedit Missam celebraturus, sive redit celebrata Missa, transit ante aliud altare in quo tunc Missa celebratur et est inter consecrationem et communionem?

III. Utrum eodem modo genuflectere debeant *cerosferarii*, qui ab altari discedunt post consecrationem, cum intorticia in sacristiam referunt et cum statim ad loca sua prope altare redeunt?

S. R. Congr. die 20 Maii 1904 respondit.

Ad I. *Negative* ad primam partem, *Affirmative* ad secundam.

Ad II. *Negative* et servantur Rubricae *De ritu celebrandi*, tit. II, n. I.

Ad III. *Genuflectant unico genu.*

Genuflexiones ad primam stropham quorundam Hymnorum.

1039. Quotiescumque decantabitur Hymnus *Ave Maris stella*, debent non solum Canonici et reliqui de Capitulo, sed omnes et quotquot aderunt, genuflectere, genuque flexi persistere, donec quatuor primi versus decantati fuerint (Die 16 Mart. 1591. N. 9 ad 19, § *Postremo*).

Similiter sub die 14 Nov. 1676 declaratum est: Omnes genuflectere debere in Hymnis *Veni Creator Spiritus*, *Ave Maris stella*, et *Tantum ergo Sacramentum* usque ad integram stropham (N. 1583 ad 7).

Iam antea eadem S. R. C. die 31 Iul. 1665 declaraverat, ut sequitur: Debent omnes genuflectere recitando Officium in Choro ad verba: *Venite adoremus, et procidamus ante Deum.* — *Te ergo quaesumus tuis famulis subveni.* — *Ave Maris stella.* — *Veni Creator Spiritus.* — *O Crux ave*, et aliis similibus (N. 1322 ad 13).

1040. *Dubium.* An in primis Vesperis SS. Sacramenti, non tamen expositi, quae solemniter celebrantur sit genuflectendum in Hymno cum dicitur: *Tantum ergo Sacramentum*? S. R. C. die 4 Aug. 1663 respondit: *Ad consuetudinem Ecclesiae* (N. 1280 ad 2).

1041. *Genuflexio in Missis Feriarum Adventus et in precibus ferialibus in Choro tempore Quadragesimae.*

A Sacra Rituum Congregatione insequentium Dubiorum resolutio expetita fuit, nimirum:

I. Quum iuxta Rubricas statutum sit in Missis Feriarum Adventus, etc. genuflectere debere omnes in Choro dicto per celebrantem *Sanctus*, usque ad *Pax Domini* inclusive: quaeritur utrum hoc idem tenendum sit quoties praefatae Missae celebrentur sine cantu?

II. An quotiescumque recitantur in Choro preces feriales tempore Quadragesimae, debeant omnes, Hebdomadario excepto, genu-

flexi manere etiam in commemorationibus Sanctorum simplicium et in Orationibus Suffragiorum?

Et Sacra eadem Rituum Congregatio die 4 Mart. 1902 rescribendum esse censuit:

Ad I. Affirmative.

Ad II. Affirmative iuxta Rubricam Generalem Breviarii Tit. XXXIV, De precibus, n. 4.

1042. Conclusio Hymni *Veni Creator Spiritus*.

S. R. C. die 20 Iun. 1899 declaravit: Doxologiam *Deo Patri sit gloria — Et Filio qui a mortuis — Surrexit ac Paraclito — In saeculorum saecula* — ita esse censendam praefati Hymni propriam, *ut eadem semper sit retinenda ac nunquam, quovis anni tempore vel quocumque occurrente Festo, in aliam mutandam* (N. 4036).

1043. 1° Genuflectendum est ad Preces feriales et Antiphonam finalem B. M. V., *tantum in Choro* (N. 2682 ad 41).

2° Genuflectere debent omnes de Choro, etiam Praelati et Canonici, ad Orationes in Missis ferialibus, Vigiliarum et de Requite (N. 1876).

3° Genuflectendum est in Choro in omnibus Missis ferialibus, *etiam infra Octavas* (N. 2319. Reliq. Dubia ad 27).

4° Omnes in Choro genuflectere debent in Missis Feriarum Adventus etc., dicto per Celebrantem *Sanctus* usque ad *Pax Domini* inclusive (N. 3624. Dub. X).

5° Genuflectendum est a Celebrante et Ministris sacris coram SSmo Sacramento exposito in accessu et recessu *utroque genu*; intra Missam *unico genu* (N. 2682 ad 49; 3434 ad 6).

6° Idem valet pro *Ministro* in Missa privata, celebrata ad Altare ubi SSimum Sacramentum est expositum: debet scilicet etiam ipse *utroque genu* genuflectere in accessu et recessu; *unico genu* intra Missam (S. R. C. die 7 Iul. 1877. N. 3426 ad 6).

7° Genuflectere debent unico genu etiam mulieres, quoties transeunt ante SSimum Sacramentum in tabernaculo reconditum (N. 3402 ad 2).

8° Genuflectere non debet Sacerdos, qui celebrat in Altari, in quo SSimum Sacramentum asservatur, quando defectu Ministri ipse

defert Missale a cornu Epistolae ad cornu Evangelii et vicissim; vel quando in maiori Hebdomada transit a cornu Epistolae ad cornu Evangelii ad legendam Passionem (N. 3975 ad 2).

9º Genuflectendum est a Sacerdote redeunte ad Altare post Communionem fidelium, antequam cooperiat sacram Pyxidem, et iterum genuflectendum antequam, Pyxide in tabernaculo reposita, ipsius tabernaculi ostiolum claudat (N. 3416 et 3975. Dub. 3 qu. 2).

10º Genuflectendum est etiam a Clero, quando Celebrans ad *Et incarnatus est*, et ad *Verbum caro factum est* in ultimo Evangelio genuflectit (N. 3399 ad 2).

Inclinationes capitis.

1044. a) Quoad inclinationes in Missa servandae sunt Rubricae, ex quibus etiam dignoscitur quomodo faciendae sint (N. 2682 ad 27 et 28).

b) Sacerdos inclinationem capitis facere debet pronuntians in Canone Missae *nomen alicuius Sancti*, de quo factum est Officium vel saltem Commemoratio (N. 2572 ad 20).

c) Sacerdos inclinationem capitis facere debet *seipsum signans cum Hostia et Calice consecratis* ante sumptionem SSmi Sacramenti ad verba *Iesu Christi* (N. 2850 ad 4).

d) Celebrans et Ministri in Missa solempni inclinare se debent *capite detecto*, quando sedent, ad versiculos, ad quos est inclinandum, sive cantentur a Choro, sive recitentur et ab organo suppleantur (N. 3457 ad 3, et pluries).

e) Inclinationis capitis Crucis faciendae in fine Missae, antequam Celebrans descendat ad preces recitandas *non praescribitur nec prohibetur*; et in recitatione precum *genuflectendum est pro libitu sive in suppedaneo sive in infimo gradu Altaris* (S. R. C. die 18 Iun. 1885. N. 3637 ad 8).

f) Inclinationis capitis in Missa faciendae est in Festis Sanctorum, quoties nomen eorum, de quibus celebratur Missa vel fit commemoratio, exprimitur, minime vero in initiis Epistolae et Evangelii; et ad nomina B. M. V., aliorum Sanctorum et Summi Pontificis inclinatio dirigenda est *versus librum seu nomen in libro expressum*, nisi in loco principali Altaris *habeatur statua vel imago*

B. M. V., aut Sancti, *ad quam* in casu, quia expressius repraesentant, *caput inclinatur* (N. 3767. Dub. XXV).

g) Inclinationem capitis facere debet Celebrans coram SSmo Sacramento versus Idem, quotiescumque in lectione Evangelii pronuntiat nomen Iesu (N. 3875 ad 4).

h) Inclinandum non est in Choro ad verba *Spiritus Sancti* in Festo Pentecostes (N. 3867 ad 2).

CAPUT XV.

Sacerdos quoad Aspersionem aquae benedictae.

1045. a) In aspersione aquae benedictae Sacerdos Missam conventualem celebraturus, accedere debet ad Altare *absque casula, si desit pluviale*, et completa aspersione se vertere ad cornu Epistolae, ibique sumere manipulum et casulam pro Missa celebranda (Die 7 Dec. 1888. N. 3697 ad 8).

b) In aspersione aquae benedictae in Dominicis Sacerdos Missam celebraturus potest vel in ipso presbyterio in cornu Epistolae, vel retro Altare (N. 3018 ad 16) vel in medio Altaris ante gradus *deponere pluviale et induere casulam*, dummodo hanc *non accipiat de Altari* (N. 2027 ad 3) iuxta consuetudinem, nisi adsit Episcopus (N. 3110 ad 4).

c) Aspersio aquae benedictae in Sabbato Sancto fieri potest *ab alio Sacerdote*, diverso a Celebrante, iuxta receptam consuetudinem (N. 3039 ad 5).

d) Aspersorium tradendum est Episcopo *a digniore ecclesiae*, quam ingreditur, etiamsi intersit Capitulum Cathedralis (N. 1614 et pluries), vel a Rectore ecclesiae ad quam Episcopus accedit (N. 2608).

e) Aspersio aquae benedictae in Dominicis *per Celebrantem* fieri debet (S. R. C. pluries; vid. n. 926; 3055: 3716). Et ita fieri debet, etiamsi Celebrans sit prima Dignitas, non obstante contraria consuetudine, quae corruptela declaratur (N. 1679; 3039 ad 5).

f) Si chorus nimis distet, *alter Sacerdos* superpelliceo et stola indutus, in Choro aspersionem faciat (N. 19).

Quaesitum est: An dictus Sacerdos debeat aspergere (*in ecclesia Collegiata*) Decanum et singulos Canonicos *singillatim*, reliquum autem Clerum et populum non *singillatim*, sed quolibet ictu aspersorii plures simul?

S. R. C. die 27 Sept. 1698 sic respondit: Quoad Decanum et singulos Canonicos, *Affirmative*; quoad reliquos de Clero, si sint in parvo numero, pariter *Affirmative*, seu *singillatim*; si vero in magno numero, *Negative*, scilicet omnes *unico ictu quasi in gyrum* aspergendos; populum demum a Sacerdote *ter*, scilicet *in medio, a dextris et a sinistris* aspergendum (N. 2013 ad 4).

g) Servanda est consuetudo in multis ecclesiis existens, qua Sacerdos ante Missam conventualem *graditur per ecclesiam*, incipiens a parte Epistolae et rediens per partem Evangelii, interim aspergens populum cum aqua benedicta (Die 22 Mart. 1862. N. 3114 ad 2).

h) Eadem S. C. die 12 Sept. 1884 edixit: In Dominicis aspersio populi cum aqua benedicta facienda est a sacerdote *ad cancellos presbyterii*, iuxta Decreta alias edita (N. 3621).

i) Aquae benedictio *ordinaria* nequit substitui in Sabbato Sancto benedictioni solemni inter *Exullet* et Missam peragendae in ecclesia vel oratorio, in quo fons baptismalis non extat; sed haec benedictio *ordinaria* fieri potest privatim in Sacristia (N. 3271 ad 1 et 2).

j) In aquae benedictione *in Vigilia vel Festo Epiphaniae* aliis in locis cum aliqua solemnitate fieri solita, *non permittitur alius ritus quam qui praescribitur in Rituali Romano ad faciendam aquam benedictam* (*Plurium Diocesium*, N. 3730). Quod Decretum editum a S. R. C. sub die 17 Maii 1890, ratum habuit et confirmavit Summus Pontifex Leo XIII die 14 Iunii anno eodem.

l) Praefata decisione praemissa Rmus Ordinarius Archidioecesis Strigoniensis in Hungaria, quaesivit: *Num Decretum hoc omnes respiciat Dioeceses, ita ut nullo modo amplius liceat usurpare formulam illam longissimam et Ecclesiae Graecae propriam; et si affirmative: An formula haec antiqua expungi omnino debeat ex Ritualibus?*

Et S. R. C. die 30 Aug. 1892 respondit: *Affirmative; et in Rituali adnotetur abrogatio benedictionis.* (N. 3792 ad XV).

m) Dum conficitur *aqua benedicta*, non est necesse ut simul exorcizetur sal, sed *adhiberi potest sal iam exorcizatus* et in hunc usum reservatus (Die 8 Apr. 1713. N. 2218 ad 3).

CAPUT XVI.

Benedictiones.

1046. *Notio Benedictionis, eiusque species.* Benedicere, iuxta Angelicum Doctorem, est bonum dicere, et tripliciter dici potest, scilicet 1° *enuntiative*, quod fit laudando iuxta illud Psalmi 33: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo*; 2° *optative*, quod fit aliquod bonum alicui optando et precando iuxta illud Psalmi 127: *Et non dixerunt qui praeteribant: Benedictio Domini super vos*; item: *Benedicat tibi Dominus ex Sion*; 3° *imperative*, quod fit imperando et operando effectus intentos, et sic benedicere *per auctoritatem* est proprium solius Dei, qui vel per se vel per suos ministros benedicit, simulque operatur praedictos effectus.

1047. Relictis duobus prioribus modis, qui certe non restringuntur ad solos ministros sanctae Ecclesiae, de benedictione *imperativa* seu *per auctoritatem* est observandum, ipsam, *large sumptam*, esse duplicem: unam scilicet quae datur a puro homine propter meritum *sanctitatis*, in quo Christus per gratiam inhabitat, prouti est illa, quae a Sanctis viris peti consuevit; et aliam, quae confertur propter *meritum Christi* alicui instrumentaliter applicatum, et in hac danda requiritur regulariter Ordo sacer, non autem sanctitas necessario.

1048. Haec postrema Benedictio, quae nempe per Ecclesiae ministros tribuitur ob merita Christi Redemptoris, est pariter duplex, inspecto duplici obiecto sive subiecto, super quod cadit Benedictio. Et revera benedicuntur *res*, puta, Altaria, Vasa, Vestes, Cerei, Palmae, Cineres, Oleum, Aqua, Vinum, Cruces, Numismata, Coronae etc. Huiusmodi benedictiones, ratione obiectorum seu *rerum*

quae benedicuntur, vocari possunt *reales*. Benedicuntur insuper *personae*, ut Abbates, Virgines, Sponsi, populus etc., et tales benedictiones, utpote cadentes super *personas*, dici possunt *personales* (1).

1049. Si quaeratur, quinam sint fines ac effectus harum Benedictionum, respondemus plures esse et varios iuxta exigentiam obiectorum vel personarum, quae benedicuntur, *eosque a Benedicente intentos* clare indicari in respectivis formulis, quae legi possunt in Rituali Romano. Diversae quippe sunt gratiae seu effectus, qui a Deo expostulantur in Benedictionibus ex. gr. novae domus, ignis, viae ferreae, aquae, crucis, numismatis, coronae, scapularis, indumentorum sacerdotalium, Agnus Dei etc. Idem dicendum de effectibus benedictionum personalium.

1050. Illud est animadvertendum, per nonnullas benedictiones (quae *constitutivae* dicuntur) fieri, ut quaedam « res seu personae benedictae constituentur in esse permanenti rei sacrae, religiosae et sanctae, adeo ut eum statum deinceps non mutant, neque ad profanum usum redire possint. Quo in genere nonnulla ad significandum et repraesentandum aliquid sacrum spectant; ut cereus paschalis, cruces,... rami in Dominica Palmarum. Quaedam vero ad cultum Dei et certa Religionis nostrae officia et ministeria destinantur, ut Abbates, Abbatissae, ecclesiae,... sacerdotalia indumenta. Quaedam denique ad aliarum rerum benedictionem et sanctificationem comparata sunt, ut chrisma et oleum catechumenorum et infirmorum, thus, aqua benedicta. Haec sane omnia cum per benedictionem seu consecrationem in ius Domini transierint, non possunt sine sacrilegio ad proprium hominis usum transferri » (Catalanus, *Pontificale Romanum*, apud cl. Melata, Tractatus de Benedictione papali, pag. 25).

1051. Habito respectu *ad ministros*, quibus ex ordinatione Ecclesiae competit potestas benedicendi, Benedictiones distinguuntur in *Presbyterales, Episcopales et Papales*: aliae enim ex praefatis benedictionibus fieri vel conferri possunt a Sacerdotibus, aliae ab Episcopis, et aliae sunt reservatae Summo Pontifici. Hinc in

(1) Cfr. Rituale Rom. Editio prima post typicam, typ. Friderici Pustet, Ratisbonae 1888; Ferraris, verb. *Benedicere*; cl. Melata, Tractatus de *Benedictione papali*; Moroni, Dizionario di erudizione, v. *Benedizione*.

Rituali Romano « *De Benedictionibus Regulae generales* » dicitur: « *Noverit Sacerdos, quarum rerum benedictiones ad ipsum, et quae ad Episcopum suo iure pertineant, ne maioris dignitatis munera temere, aut imperite unquam usurpet propria auctoritate* ». Hinc est etiam, quod in eodem Rituali, novis Benedictionibus aucto, accurate per opportunas rubricas distinguuntur Benedictiones *reservatae*, puta Episcopis vel nonnullis Ordinibus Regularibus, a *non reservatis*.

1052. Benedictiones, quae sunt Romano Pontifici reservatae, *Papales* vel *Apostolicae* sive *Pontificiae* nuncupantur. Ex his aliae sunt *constitutivae* seu *consecratoriae*, per quas res benedictae, ut supra diximus, constituuntur in statu permanenti rei sacrae et sanctae, ut benedictio *Agnus Dei*, *Rosae aureae* etc. Aliae sunt *invocativae*, quae vel impertiuntur cum adnexa indulgentia plenaria, vel tribuuntur sine huiusmodi indulgentia, ut est illa quam Papa manu elevata impertitur multitudini in via seu itinerando, vel concedit et mittit particularibus personis, Benedictionem Apostolicam postulantibus.

1053. Relate *ad Benedictiones cum indulgentia plenaria* facile intelligitur, eas *per se* non posse, nisi a Summo Pontifice dispensari: siquidem indulgentiam plenariam Papa dumtaxat concedere potest; ergo et Benedictionem, *cui ex intentione Papae praefata indulgentia plenaria adnectitur*.

Diximus *per se*, quia licentia et auctoritate Summi Pontificis tum Episcopus tum simplex Sacerdos potest, ut patet, Benedictionem cum indulgentia plenaria Christifidelibus impertire, aut indulgentiam ipsam per ritualement benedictionem piis obiectis adnectere. Et sane, Romanus Pontifex, sive *per se* sive *per organum Sacrarum Congregationum*, tribuere solet huiusmodi facultatem non solum Episcopis, sed etiam aliis Sacerdotibus, qui proinde non quidem iure proprio, sed *iure delegato* eandem exercent facultatem.

1054. Inter Benedictiones *personales* cum adnexa indulgentia plenaria Romano Pontifici reservatas, quarum tamen impertio delegari solet, recensentur *Benedictio super populum* et *Benedictio in articulo mortis* (Cf. *Collectio Indulg.* p. 243 sqq.).

Sacerdos et Diaconus quoad nonnullas benedictiones.

1055. a) *Benedictio Apostolica*, ab iis qui gaudent indulto eam elargiendi, *impertiri nequit bis in die* (N. 2541).

b) *Benedictio cum Indulgentia plenaria in articulo mortis* impertienda est *pueris*, qui ob defectum aetatis Sacramentum Eucharistiae nondum perceperunt (N. 2650; quinta facti species ad 3 in fine).

c) *In benedictione Paramentorum sacerdotalium Sacerdotes subdelegati* utantur formula benedictionis, quae legitur in Rituali (N. 3392) vel in Missali Romano praescripta (N. 3324, dub. 2 et 3533 ad 1, ubi dicitur, quod memorati Sacerdotes debent semper uti formula quae in Missali et Rituali reperitur titulo *Sacrorum Indumentorum* in genere, etiam quando simplex Manipulus cum Stola benedicenda est).

d) *Formula benedictionis loci* tam in Missali quam in Rituali concludenda est: *nunc et in omnia saecula saeculorum* (N. 3421 ad 5).

e) *Benedictionum formulae a S. Sede non approbatae* prohibentur (N. 2725 ad 9; et vid. etiam N. 2689 ad 4).

f) *Benedictiones tantum illae et illi soli libri adhibendi sunt, qui Rituali Romano sint conformes* (N. 2689 ad 4).

g) *Benedici potest palla* separatim a corporali, sed sive una sive *plures* pallae, sive cum sive sine corporali, benedicantur, formula recitanda est *prout iacet* (N. 2524, Dub. III).

h) *Benedictio Fontis Baptismalis* facienda est in Parochiis in *Sabbatis Paschae* et *Pentecostes*, non obstante quacumque contraria consuetudine, quae omnino eliminari debet (N. 3331).

i) *In Benedictione Fontis Baptismalis* in Sabbato Sancto et in Vigilia Pentecostes loco Cerei Paschalis alius Cereus minor adhiberi potest; dummodo etiam Cereus alter sit benedictus, in eoque infixae sint quinque grana thuris (N. 3352 et 3358).

j) *In benedictione Fontis Baptismalis* in Sabbato Sancto et in Vigilia Pentecostes licet perficere *in uno tantum vase extra Fontem posito* benedictionem aquae, deinde fundendae in Fontem ipsum ante immixtionem sancti Olei (N. 3324 Dub. 5).

k) *Benedictio Fontis Baptismalis* in Sabbato Sancto in ecclesia vel oratorio publico, in quo Fons Baptismalis non extat, substitui nequit Benedictio aquae ordinaria; sed haec *Benedictio ordinaria fieri potest privatim in Sacratio* (N. 3271).

l) *Benedictio Fontis Baptismalis* Sabbato Sancto et Vigilia Pentecostes nequit fieri tantum in Cathedrali, Concathedrali, Collegiatis ac nonnullis praecipuis parochialibus ecclesiis, ex quibus reliquae ecclesiae aquam benedictam deferant pro usu Fontium Baptismalium; sed si in ecclesiis parochialibus ob defectum ministrorum haec sollemnis Benedictio fieri nequit, *saltem privatim Benedictio Fontis* peragenda est (N. 3776).

m) *Benedictio aquae Baptismalis* Sabbato Sancto et Vigilia Pentecostes fieri non debet tantum in ecclesiis parochialibus, sed *etiam in filiabus, quae sacrum Fontem legitime habent* (N. 4005, et cf. recent. resolution. S. C. Ep. et Reg. diei 26 Iun. 1903 cum relativa discept. apud *Act. S. Sed.* vol. 37, p. 32 ad 326).

n) Benedictiones et distributiones *Candelarum, Cinerum et Palmarum* non sunt de iuribus parochialibus (N. 2123 ad 5).

o) *Benedictiones Candelarum, Cinerum et Palmarum* faciendae sunt *ex obligatione* in omnibus ecclesiis Collegiatis; in aliis autem *possunt fieri* (N. 3813 ad 1). Regularibus id licet in propriis ecclesiis (N. 2098).

p) *Benedictio Palmarum* fieri nequit in aula profana, sed solummodo in ecclesia (N. 3476).

q) *Benedictio et distributio Candelarum* et Processio in festo Purificationis B. M. V. fieri debet ipsa die 2 Februarii, etiamsi sollemnitas eiusdem festi ad Dominicam sequentem transferatur (N. 3321).

r) *Benedicere* nequit Episcopus *Administrator* Candelas, Cineres et Palmas, quin deinde Missam celebret (N. 2976 ad 8). Item Episcopus *Titularis* et nulla gaudens iurisdictione dictas Benedictiones peragere nequit, quin Missam ipsemet decantet (N. 3798 ad 2).

s) *Dignior de Clero* (extra Cathedrales et Collegiatis), a quo Celebrans in diebus Purificationis, Cinerum et Palmarum recipit candelam, cineres et palmam accedere debet ad Altare *sine Stola*, et vicissim recipere geneflexus et cum osculo manus (Die 14 Feb. 1705. N. 2148 ad 5).

t) In candela et palma accipienda Canonici alique *prius* candelam et palmam *ac postea* manum Episcopi osculari debent (N. 3139).

u) Sacra R. Congregatio decernit *Benedictionem mulieris post partum* fieri debere a Parocho, *si expetitus ipse fuerit*: posse autem fieri a *quocumque Sacerdote, si expetitus pariter fuerit*, in quacumque Ecclesia vel Oratorio publico, certiore facto Superiore Ecclesiae (S. R. C. die 21 Nov. 1893. N. 3813).

v) Iam antea idipsum una simul cum aliis rebus declaratum fuit a S. R. C. in responsione ad hoc dubium: An *benedictiones Mulierum* post partum, Fontis Baptismalis, Ignis, Seminis, Ovorum et similium, sint de iuribus mere parochialibus? Et S. C. die 10 Dec. 1703 respondit: *Negative; sed benedictionem Fontis Baptismalis fieri debere a Parochis* (N. 2123 ad 6).

x) Benedictio Mulieris post partum non est deneganda puerperae, cuius proles mortua fuerit sine Baptismo (Die 19 Maii 1896. N. 3904).

y) Quaesitum est: Num simplex Sacerdos sive Saecularis sive Regularis possit invitatus benedicere privato ritu *campos, animalia et similia*?

S. R. C. die 13 Iun. 1893 respondit: *Affirmative* (N. 3801 ad 6).

z) Dum dicitur in fine Officii *Fidelium animae* non est producendum manu *signum crucis ad instar benedictionis* (Die 24 Nov. 1899 ad VIII).

1056. Quaesitum est: Utrum liceat simplici Sacerdoti superpelliceo et stola induto post Vesperas, Litanias et Preces, immediate Altare ascendere et populum dimittere, eum benedicendo nuda manu per verba: *Benedictio Dei omnipotentis* etc. ut praescribitur a Rituali post Communionem extra Missam?

S. R. C. die 27 Aug. 1836, respondit: *Affirmative, si adsit consuetudo* (N. 2745 ad 4 *Veronen.*).

Iterum quaesitum fuit: Potest servari consuetudo, qua Sacerdos superpelliceo et Stola indutus, post Litanias et preces ad Altare recitatas, ascendit super gradus Altaris et benedicit populum, signum crucis super illum formans, his verbis: *Benedictio Dei omnipotentis*, etc. uti fit post Communionem datam fidelibus extra Missam?

S. R. C. die 20 Aug. 1901 respondit: *Attenta consuetudine, Affirmative*, iuxta Decretum n. 2745, *Veronen.* 27 Aug. 1836 ad 4.

1057. *Benedictio cum sacra Pyxide.* Sacerdos populo cum sacra Pyxide benedicens, eam semper cooperire debet cum extremitatibus vel humeralis (Die 12 Iul. 1892. N. 3780 ad 1; *Romana* et pluries alias).

1058. Consuetudo benedicendi populum cum sacra Pyxide in fine piarum exercitationum continuari potest; quoties Ordinarius nil in hoc inconueniens deprehendat (N. 2957 et 3394 ad 2).

1059. Pyxis cum SSmo Sacramento nequit extrahi e tabernaculo post Missam et populus cum ea benedici, quin aliquid dicatur vel cantetur (N. 3402 ad 1; *Ravennaten.*).

1060. Pyxis sacra extrahi potest e tabernaculo, ut cum ea populo benedicatur, et haec consuetudo prudenti arbitrio Ordinarii concedi potest Congregationibus id petentibus (Die 16 Ian. 1886. N. 3650 ad 1, 2 et 3; *Palentina*).

1061. Cum sacra Pyxide peragi potest, per modum exceptionis, prudenti iudicio Ordinarii, expositio SSmi Sacramenti ex mandato Summi Pontificis pro recitatione Rosarii facienda, in ecclesiis pauperibus: aperiendo scilicet ab initio ostiolum ciborii, et cum Pyxide populum in fine benedicendo (Decr. 3650 ad 4; et 3666).

1062. Quando cum sacra Pyxide datur benedictio, thurificatio omitti potest (Die 11 Sept. 1847. N. 2957. *Ariminen.*).

1063. Benedictio cum sacra Pyxide in functionibus Marialibus aliisque, quae cum Missa persolvuntur, impertiri potest a Celebrante cum velo humerali *super planeta* (Die 20 Iul. 1894. N. 3833 ad 3).

1064. Benedictio cum sacra Pyxide dari potest Expositione privata finita (N. 3875 ad 3).

Diaconus quoad quasdam benedictiones

1065. Potest *Diaconus benedicere* infirmum et assistentes cum SS. Sacramento, quando deficiente Presbytero et de consensu Ordinarii defert Viaticum ad infirmos; necnon facere aspersionem aquae benedictae, dicere *Misereatur* et *Indulgentiam*, signare infirmum vel semetipsum et dicere *Dominus vobiscum* cum Oratione (S. R. C. die 14 Aug. 1858. N. 3074).

1066. Benedicere nequit *Diaconus* populum cum SSmo Sacramento, sed idem potest tantum exponere et recondere (N. 2951 ad 9).

1067. Benedicere nequit *Diaconus* sepulturam de licentia Parochi, et associare cum Pluviali cadavera loco Parochi (N. 2951 ad 10).

1068. Benedicere nequit *Diaconus* salem et aquam, cum aliquando ex necessitate ei committitur sollemnis Baptismi administratio (N. 3684).

CAPUT XVII.

De vino pro Missis et de genuinitate specierum.

Dubium I quoad vinum pro Missa utendum.

BEATISSIME PATER,

1069. Archiepiscopus N. ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus, humiliter exponit :

In regionibus nostris admodum difficile est verum et genuinum vinum pro SSmo Missae Sacrificio mihi comparare. Fidere namque debeo mercatoribus extraneis et ignotis, qui aliquando iam non genuina merce defraudarunt. Nunc ab aliquo tempore in ipsa civitate N. quidam vir ex uvis nostrae regionis vinum parare coepit. Sed, cum haec uva egentissima sit materia saccharina et consequenter vinum inde proveniens non multum *alcohol* contineat, curatione aliqua opus est, ut vinum elevetur ad illum gradum *alcoholicitatis*, quem eius conservatio requirit. Hunc in finem laudatus vir methodum evaporationis musti adhibere proponit ad vinum pro SSmo Sacrificio parandum, ea quidem ratione ut liquor ex uvis expressus, ad dimidium decoctus, vinum producat quod 14 vel 16 gradus *alcohol* habeat.

Ad omnem tamen in re tanti momenti dubitationem tollendam, Archiepiscopus Orator humiliter declarari postulat :

Utrum licitum sit ad SSmum Missae Sacrificium offerendum, huiusmodi vino uti.

Feria IV, die 22 Maii 1901.

In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis ab EEmis ac RRmis DD. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus habita, pro-

posito praedicto dubio, praehabitoque RR. Consultorum voto, iidem EE. ac RR. Patres decreverunt:

« *Detur Decretum diei 5 Augusti 1896, quod sonat: Utrum licitum sit ad S. Missae Sacrificium conficiendum uti vino ex musto obtento, quod ante fermentationem vinosam per evaporationem igneam condensatum est? — Resp.: Licere, dummodo decoctio huiusmodi fermentationem alcoolicam haud excludat, ipsaque fermentatio naturaliter obtinere possit et de facto obtineatur* ».

Sequenti vero feria VI die 24 Maii 1901 in solita Audientia SSmi D. N. Leonis Div. Prop. Pp. XIII a R. P. D. Commissario S. Officii habita, SSmus D. N. resolutionem EEmorum Patrum adprobavit.

Dubium II de eadem materia.

BEATISSIME PATER,

1070. Archiepiscopus Tarraconensis in Hispania ad pedes Sanctitatis Tuae provolutus humiliter exponit, Tarraconensem regionem optimis vineis abundare, ex quo fit ut vinorum commercium ad exterarum nationes protrahatur, et quamplurimi populi, Americae praesertim, a nostris viniculis et mercatoribus vinum ad S. Missae sacrificium conficiendum emere soleant.

At dubium hac super re a R. P. D. Episcopo Massiliensi dudum propositum, et lata a S. Romana et Universali Inquisitione feria IV die 30 Iulii 1890 relativa responsio vinicolos ipsos et mercatores curis et anxietatibus affecerunt. Vina enim dulcia, quae hac in regione conficiuntur, quaeque magnopere a sacerdotibus pro Missae celebratione desiderantur, post primam fermentationem iam duodecim vis alcoolicae gradus exsuperant, ad quos massiliensia nec permissa succi alcoolicum additione pertingunt.

Nihilominus ut haec generosa et dulcia vina, licet maiori, quam massiliensia, virtute praedita, ad exterarum nationes tuto exportari queant, decem et octo vis alcoolicae gradibus polleant oportet: secus enim propter ipsam eorum dulcedinem novis fermentationibus sunt obnoxia, et in maris transmissione ut plurimum acescunt.

Quam ob rem vinarii nostri mercatores, eosque inter maxime A. Muller, vir de religione catholica optime meritis, gratiam im-

plorant ei similem quae Episcopi Massiliensis supra laudati votis concessa fuit, facultatem videlicet roborandi spiritu seu alcool, ex genimine quidem vitis extracto, vina praesertim dulcia, ita ut ea quae naturaliter plus minusve ad quindecim vis alcoolicae gradus pertinent, ad octodecim increcant. Ita enim eorum impeditur corruptio, quam iteratis fermentationibus subire solent, tutiusque evehi possunt ad exterarum nationes, quae apto vino carent ad decorose litandum.

Praeterea, ut aiunt, in nonnullis Hispaniae regionibus viget perantiqua consuetudo, qua plures sacerdotes vinum pro S. Missae sacrificio sibi conficiunt praemissa vel ignea musti evaporatione vel nvarum ad solis radios exsiccatione; qui mos cohonestari videtur declaratione S. Officii de die 22 Iulii 1706 circa vinum ex acinis uvae passae confectum.

Hisce praehabitis, ad omnem in re tanti momenti dubitationem auferendam, Archiepiscopus Orator humiliter declarari postulat:

I. Utrum praelaudatis vinis, praesertim dulcibus, pro eorumdem conservatione tantum spiritus seu alcool ex uva deprompti addi queat, ut *ad septemdecim circiter vel octodecim vis alcoolicae gradus increcant*; quin cessent exinde esse materia apta pro S. Missae sacrificio?

II. Utrum licitum sit ad S. Missae sacrificium conficiendum uti vino ex musto obtento, quod ante fermentationem vinosam per evaporationem igneam condensatum est?

Feria IV die 5 Augusti 1896.

In Cong. Gen. S. R. et U. Inquisitionis proposita suprascripta instantia, praehabitoque Rmorum DD. Consultorum voto, Eminētissimi ac Reverendissimi Domini Cardinales Inquisitores Generales respondendum decreverunt:

Ad I^m. Attentis noviter deductis, dummodo in casu proposito spiritus extractus fuerit ex genimine vitis, et quantitas alcoolica adiungenda, una cum ea quam vinum, de quo agitur, naturaliter continet, non excedat proportionem septemdecim vel octodecim pro centum, et admixtio fiat quando fermentatio tumultuosa, ut aiunt, defervescere inceperit; nihil ob stare quominus idem vinum in Missae sacrificio adhibeatur.

Ad II^m. Licere, dummodo decoctio huiusmodi fermentationem alcoolicam haud excludat, ipsaque fermentatio naturaliter obtineri possit, et de facto obtineatur.

Sequenti vero feria VI die 7 dicti mensis, SS^{mus} D. N. Leo div. prov. PP. XIII in solita audientia R. P. D. Adessori S. Officii impertita, relatas sibi EE. Patrum resolutiones benigne adprobare dignatus est.

IOS. MANCINI, S. R. et U. *Inquisitionis Notarius.*

ILLME AC RME DOMINE,

1071. Pluries et variis ex locis Supremae huic Congregationi S. Officii dubia proposita sunt circa materiam (panem et vinum) SS^{mi} Eucharistici Sacramenti. Cum enim inhonestorum quorundam mercatorum eo iam malitia pervenerit, ut farinas triticeas aliarum *tum vegetalium tum etiam mineralium substantiarum admixtione adulterare, vinaque vel ex toto vel ex parte haud ex genimine vitis conficere passim non vereantur, cumque non raro difficile admodum sit, vel ipsis chimices peritis huiusmodi fraudes agnoscere*; non immerito dubitatum est, num ad licitam, imo et validam consecrationem farinae vel hostiae vinaque quae sunt in commercio, tuto adhiberi valeant.

Cum res, ut patet, maximi sit momenti et, ceterum, de farinarum vinorumque frequentibus adulterationibus dubitari nequeat; Emi DD. Cardinales una mecum Inquisitores Generales pastorem Rmorum DD. Ordinariorum sollicitudinem excitandam censuerunt ut, accuratis institutis investigationibus, si quos abusus irrepsisse compererint, funditus convellere satagant, ac diligenter caveant ne quid in posterum in propriis ditionibus fiat quod a latis nedum circa naturam, sed et circa conservationem Sacrarum Specierum dispositionibus, quae a probatis auctoribus traduntur quaeque praesertim in Rubricis Missali Romano praepositis continentur, quomodo documque sit absonum. Quoties vero de venalium farinarum vel hostiarum vinorumque genuinitate rationabile adsit dubium, Sacerdotes sibi subditos ab eorum usu in conficiendo SS^{mo} Altaris Sacramento omnino prohibeant, eosque practicam rationem doceant genuinam materiam sibi comparandi. Quod demum, spectat ad Missas dubia materia antehac forte celebratas, ad Sacram Congregationem recurrant.

Quae quidem omnia dum, ut mei muneris est, cum Ampl. Tua communico, libenter occasionem nactus, fausta quaeque ac felicia Tibi precor a Domino.

Datum Romae ex S. O. die 30 Aug. 1904.

L. M. Card. PAROCCHI.

1072. Dubitatum est, an valida sit Ordinatio presbyteralis, in qua *quinta pars aquae* in calicem cum vino infusa est? Dubium hoc Summo Pontifici Leoni XIII expositum fuit his verbis:

Occasione cuiusdam Sacrae Ordinationis, compertum fuit in calicem qui ad Ordinationem Presbyterorum fuerat adhibitus, a ministris infusum fuisse cum vino tantum aquae, ut credatur haec paulo superasse quintam partem. Hisce positis, quaeritur:

I. *Utrum valida censi possit Ordinatio praefata?*

II. *Quatenus negative, quid sit agendum?*

Congregatio S. O., die 11 Mart. 1903, respondit: *Acquiescat.*

Et Leo PP. XIII, die sequenti hanc resolutionem adprobare dignatus est (*Acta S. Sed.* vol. 36, pag. 115).

*Licetum est, in Missa uti aqua naturali potabili,
sed acidula, spumesciente vel alcalina.*

Romae, ex S. Officio die 11 Augusti 1904.

ILLME ET RME DOMINE,

Litteris die 22 Februarii anni currentis ad Emum et Rmum Dominum Card. Secretarium huius Supremae Congregationis directis Excellentia Vestra interrogavit, utrum liceret in Ss. Missae Sacrificio adhibere aquas naturales potabiles quidem, sed acidulas, spumescentes, vel alcalinas.

Pro tranquillitate Sua festino ad respondendum, non adesse rationes serias pro dubio de usu illicito.

Omnia fausta a Deo Amplitudini Vestrae adprecans, reverenti animo distinctaque observantia me profiteor.

Excellentiae V. Illmae et Rmae devotissimum Servum
GIAMBATTISTA LUGARI, *Assessore del S. Officio.*

Illmo et Rmo Domino
Episcopo Anglonae et Tursi.

CAPUT XVIII.

Ministerium mulieris in Missa, in associatione SS. Viatici
et in publicis Processionibus.

1073. I. Potest Sacerdos, *urgente necessitate*, omnibus prius sibi commode dispositis quae ad Sacrificium occurrere possunt, ne mulieres inserviant Altari, uti ministerio mulieris tantum pro responsis (S. R. C. die 27 Aug. 1836. N. 2745 ad 8).

II. Novissime ab eadem S. C. postulatum est:

An in Conservatoriis puellarum Missae a Cappellano celebratae inservire possit, extra cancellos vel longius ab Altari, *aliqua ex puellis vel Monialibus*, quum non facile sit alium inservientem invenire?

Et S. Congregatio die 18 Mart. 1899 respondit: *Affirmative in casu et ex necessitate* (N. 4015 ad 6).

III. Episcopus Cotronensis S. R. Congregationi exposuit quod sequitur:

In tota dioecesi Cotronen. invenitur consuetudo deferendi a Parocho sacrum Viaticum infirmis comitante magno numero non confratrum, sed mulierum, quae umbellam et intorticia ferunt, tintinnabula pulsant, et rosarium recitant: quaeritur utrum hic mos tolerari possit?

Et S. Congr. rescribendum censuit:

Negative et ad mentem. Mens est, ut aliquos saltem adolescentes adhibeat Parochus pro umbella, campanula et luminibus. Mulieres autem, si velint deferre lumina, sequantur Sacerdotem (Die 2 Dec. 1903).

*Quoad locum et cantum foeminarum in publicis
Processionibus.*

1074. Sacrae Rituum Congregationi expositum fuit ab Ordinario Dioec. *Valven. et Sulmonen.*, aliquibus in locis, in publicis Processionibus, post Confraternitates laicales, proprium saccum indutas, incedere quamplurimas mulieres, iuenculas praesertim, binas,

canentes carmina vernacula lingua, et postea Clerum. Hinc Rmus Orator sequentia dubia proposuit solvenda, nimirum:

I. An huiusmodi usus permitti possit?

II. Et quatenus negative ad primum, an saltem possit permitti, ut mulieres incedant immediate *post statuam* B. Mariae Virginis, vel alicuius Sancti, et canant *quando Clerus tacet*?

S. Congregatio, die 29 Nov. 1901, respondit:

Ad I. *Negative*.

Ad II. *Affirmative* ad primam partem, et *Affirmative* etiam ad secundam *in Processione tantum*, et non *intra Ecclesiam*.

1075. Mulieres igitur in publicis et sacris Processionibus non possunt 1° incedere inter Confraternitates et Clerum; 2° possunt tamen sequi statuam, et canere quando Clerus tacet, sed in Processione tantum et extra Ecclesiam.

LIBER VIGESIMUS SECUNDUS

DE PROCESSIONIBUS, SACRIS RELIQUIIS, SEPULTURA AC FUNERIBUS.

Non levem materiae molem nec parvi momenti doctrinam amplectitur titulus supra inscriptus. Quot enim controversiae, quot dubia seu quaestiones transacto tempore exortae sunt et fere in dies exoriuntur circa publicas Processiones, sive hae fiant cum SSmo Sacramento, sive cum sacris Reliquiis, maxime vero circa associationem defunctorum, circa vexilla in exequiis, circa sepulturam, circa iura funerandi! Nec incertitudines omnino desunt circa modum et ritus observandos in exhibendo cultu Venerabili Sacramento, sacris Reliquiis vel Imaginibus. Iam vero ius et normae quoad haec omnia transcribuntur in praesenti Libro.

CAPUT I.

De Processionibus.

§ 1. *Processiones quoad Iurisdictionem et Directionem.*

1076. Processiones edicere, decernere, dirigere, et deducere *ad Episcopum pertinet* de consilio tantum Capituli, non autem de consensu (S. R. C. die 2 Iulii 1644. N. 875, et vid. N. 217; 394; 1444).

1077. Ad Processiones ordinarias, sicut etiam ad extraordinarias ex legitima causa indictas, Episcopus omnes de Clero cogere potest (Die 14 Iun, 1608. N. 259). Confer tamen infra n. 1088.

1078. Non solum ad Episcopum, privative quoad alios, in sua Dioecesi pertinet indicare publicas Processiones, et ad illas per publicum edictum populum convocare, sed etiam posse Episcopum ex causa prohibere, ne fiant aliquae Processiones, ex devotione populi et Confraternitatum introductae, si fuerit repertum expedire ut prohibeantur (Die 14 Ian. 1617. N. 346).

1079. Processiones publicas edicere ac dirigere, *absente Episcopo*, spectat *ad Vicarium Generalem* cum consilio Capituli, prout pertineret ad Episcopum, si praesens esset (Die 28 Sept. 1630. N. 543, et 1444).

1080. Sacra Congregatio Ep. et Reg. die 11 Maii 1663 in *Elnen*. declaravit, processionem intimari non posse a Vicario Capitulari, *inconsulto Capitulo*: censuit enim et decrevit, Vicarium debuisse *de Consilio Capituli* indicare Processionem publicam, nec sine huiusmodi consilio potuisse praecipere eidem Capitulo, ut conveniret sub poena pecuniaria, et esse restituendam, si fuit exacta (Bizzarri, *Collectanea*, pag. 291).

1081. Processiones ita debent disponi atque ordinari ab Episcopo, ut primum incedant Confraternitates Laicorum, deinde Regulares, digniori vero loco Clerus saecularis (Die 7 Aug. 1621. N. 389).

1082. Episcopus in universa Dioecesi *absque Parochorum licentia* potest facultatem tribuere Processiones peragendi, et per vias et plateas publicas, (etiam intra limites Parochiarum) prout sibi benevisum fuerit, eas ducendi (Die 2 Sept. 1662. N. 1243).

Processiones *extraordinarias* Canonici Ecclesiae Parochialis facere nequeunt sine licentia Episcopi (Die 22 Nov. 1681. N. 1684 ad 8).

§ II. *Processiones quoad Ordinem et Ritum.*

1083. a) Non licet Episcopo pervertere vel immutare *ritum Processionum praescriptum* a Caeremoniali et Rituali Romano, neque de consensu Capituli (Die 26 Ian. 1638. N. 1048).

b) Processiones duae eodem die in eodem loco habendae non sunt: et illi manutenendi in quasi possessione, qui in Processione

facienda sunt anteriores; qui vero posteriores, aliam sibi eligant diem (Die 24 Ian. 1643. N. 821).

c) In Processionibus, etsi interveniat Capitulum Collegiatae, tam Parochi quam alii de Clero congregari debent in Ecclesia, ubi inchoanda est Processio (Die 16 Iun. 1663. N. 1263 ad 3).

d) In Processionibus non Albam, *sed tantum superpelliceum adhibendum est, quando induuntur Planetae, vel Dalmaticae* seu Tunicellae, iuxta dispositionem Caeremonialis Episcoporum, lib. I, cap. 15, § 6 (Die 26 Nov. 1678. N. 1619 ad 9).

e) In Processionibus numquam licet Sanctorum Reliquias vel Imagines deferre *sub baldachino*: tolerari tamen potest, quod *Lignum S. Crucis et Instrumenta Passionis Domini* deferantur sub baldachino, dummodo tamen id fiat seorsim et disiunctim a Reliquiis Sanctorum (Decret. Gle, die 27 Maii 1826. N. 2647; et vid. N. 2379 ad 2).

f) Processiones *cum Imaginibus detectis* tempore Passionis tolerari possunt (Die 4 Iun. 1874. N. 3332 ad 4).

g) In Processionibus generalibus uterque Clerus (etiam Clerus Collegiatarum) tenetur convenire *in Cathedrali*, tam in principio, quam in reditu Processionis, *et intra Ecclesiam* (Die 17 Iul. 1734. N. 2306 ad 7).

1084. *Nonnulla iura Parochorum in Processionibus.*

1° Licet Parocho, occasione processionum, discedere a sua Parochia, accedere, et transire per Parochiam Cathedrali cum Stola et Cruce erecta, et simili modo redire ad suam Parochiam (S. R. C. die 28 Apr. 1703. N. 2112 ad 5).

2° Parochis in processionibus et funeribus debetur praecedentia supra Mansionarios ecclesiae etiam Cathedralis, incedentes sine Canonicis, et sine Capitulo (S. R. C. die 12 Sept. 1705. N. 2160 ad 1).

3° Mansionariis autem intervenientibus in publicis processionibus, etiam pro funeribus, cum Canonicis et Capitulo, debetur praecedentia supra Parochos (S. R. C. die 16 Iulii 1757. N. 2445 ad 1).

4° Parochi Regulares, ubi intersunt tamquam Curati, sunt omnino praeferendi tam in sedendo, quam in procedendo, simplicibus Sacerdotibus (S. R. C. die 4 Apr. 1626. N. 400).

5º Parochi Regulares nequeunt impediri a delatione Stolae, transeuntes in processionibus per limites aliarum Parochiarum saecularium, cum etiam Parochi saeculares Stolam deferant per limites parochiarum Regularium (S. R. C. die 29 Ian. 1628. N. 450).

6º Parochi Regulares in processionibus incedere debent cum aliis Parochis saecularibus, non autem sub Cruce propriae Religionis (Ibid.).

1085. *Processiones in Rogationibus.* a) In processionibus, quae obtinent in Festo S. Marci, et in Rogationibus, tolerari potest, ut antiphonae contentur in ecclesiis, quas processio ingreditur, ritu paschali (S. R. C. die 9 Maii 1837. N. 3043 ad 1).

b) Ingressa processione in dicto Festo S. Marci, et in Rogationibus, non potest in ecclesiis interrumpi cantus Litaniarum Sanctorum, ut invocentur nomina Titularium (Ibid. ad 2^m).

c) Servari debet consuetudo quoad festivum sonitum campanarum in dictis processionibus (Ibid. ad 3^m).

d) Postulatum est: An processio in Festo S. Marci, et in Feriis Rogationum de praecepto fieri debeat intra ecclesiam, quoties temporis inclementia ab ecclesia egredi non patiatur?

S. Rit. Congregatio die 14 Aug. 1858, respondit: *Si ecclesia capax est, congruentius esse rubricis si intra eius ambitum processio in casu fiat* (N. 3069 ad 1).

1086. *Processio in Festo Purificationis.* Benedictio et distributio candelarum, et *Processio* in festo Purificationis B. Mariae Virginis fieri debent ipsa die 2 Februarii, etiamsi Festum *ex Indulto* transferatur ad insequentem Dominicam (Die 7 Febr. 1874. N. 3321 in *Rhemen*).

1087. *Quinam teneantur intervenire Processionibus.* Canonici Collegiatae nullo sub praetextu cogi possunt ad Processiones vel ad alios quoscumque solemnitatis actus, qui *ex devotione* in Cathedrali celebrantur (Die 15 Sept. 1657. N. 1036).

1088. Compelli non possunt ad publicas Processiones qui nulum in Dioecesi et Civitate obtinent *Beneficium aut ecclesiasticum Officium* (S. Congr. Conc. die 9 Maii 1897, apud Barbosam, *Collect. Apostolic. Decis.* 609, n. 5).

1089. Sacra Congregatio Ep. et Reg. die 20 Jun. 1719, in quadam epistola ad Episcopum *Callien.* data super *Constitutionibus Synodalibus*, moderatione indigentibus quoad aliqua decreta, de interventu in publicis processionibus sic decernit (versio ex italico in latinum idioma).

Episcopus *omnibus ecclesiasticis* mandet, *ut solemni processioni SS. Sacramenti*, quolibet anno in Cathedrali ecclesia peragendae, interveniant. *Quoad vero ceteras processiones* se abstineat eos cogere, qui praedictae ecclesiae adscripti non sint, vel non habent Beneficia ecclesiastica, nisi forte vigeat contraria consuetudo, quae tamen legitime constare debet (Apud Bizzarri, pag. 341, n. X). Quoad interventum Regularium dicetur infra.

§ III. *Processio SS. Sacramenti Eucharistiae.*

1090. I. In processione SS. Corporis Christi licet Episcopo *in aliqua ecclesia, et super illius altare deponere SS. Sacramentum, et aliquantulum quiescere* (*Caeremoniale Episc.* lib. 2. cap. 33. n. 22).

II. Hoc idem permittitur, etsi non Episcopus, sed Sacerdos deferat Sacramentum, veluti declaravit Sacr. Rit. Congr. in *Albinganen.* die 10 Julii 1677. Episcopus *Albilganen.* supplicavit declarari: *An in die Solemnitatis, et Octava Corporis Christi, possint Parochi saeculares et regulares, deferentes SS. Sacramentum processionaliter, deponere idem SS. Sacramentum in aliqua ecclesia, seu super altare fieri solitum per vias ad instar Episcoporum?* Et S. C. respondit oretenus: *Posse* (N. 1596, et 3488 ad 2).

III. Verum, *Caeremoniale Episc.* ad id faciendum duo ponit conditiones. Prima est, *si longior fuerit processio*; nam si brevi ambitu concluditur, necessaria non est pausatio ad reficiendas vires. Secunda, *quod non passim in singulis ecclesiis, vel ad singula altaria, quae forsitan per vias constructa et ornata reperiuntur, faciendum est, sed semel tantum, vel iterum arbitrio Episcopi.* Modum praeterea tenendum praescribit: *et ibidem antequam discedat, thurificare* (poterit) *SS. Sacramentum, et Orationem de Sacramento cantare* (N. 2609).

IV. *Quoad Benedictionem durante Processione.* In *Volaterrana* S. Rit. Congregatio die 23 Sept. 1820 declaravit: vetustissimam consuetudinem tolerari posse, eo tamen modo, ut saltem servetur regula Caeremonialis, *quod non toties pausatio fiat, et benedictio elargiatur, quoties altaria occurrant, sed semel vel iterum*; et altaria per viam extracta, sint decenter ornata, et a probo Caeremoniarum perito prius auctoritate Episcopi visitata (N. 2609, et N. 3086 ad 4).

V. In processione Corporis Christi *nulli ex Clero licet procedere capite cooperto.* In aliis vero processionibus licet toti Clero procedere in processionibus extra ecclesiam, etiamsi deferantur Reliquiae Sanctorum, *capite cooperto.* Illis vero, *qui sacras Reliquias deferunt*, non licet usus bireti (S. R. C. die 2 Apr. 1667. N. 1352).

VI. *Prohibita in Processionibus Corporis Christi.* In processionibus SS. Corporis Christi, et quarumcumque Confraternitatum, aliisque huiusmodi, non est permittendum, ut pueri, puellaeque, Sanctos, Sanctasque, eorumque vitas, miracula, et mortes repraesentantes, cum insigniis eorundem Sanctorum induant et incedant, quae omnia debent prohiberi (S. R. C. 5 Mart. 1667; 5 Nov. 1667. (N. 1348 et 1361).

VII. In solenni processione SS. Sacramenti Eucharistiae, tam in die Corporis Christi, quam in Maiori Hebdomada *deferre non licet instrumenta Passionis Salvatoris Nostri Iesu Christi*, scilicet fragmentum SS. Crucis, vel Spinae (et similia) (S. R. C. 17 Iun. 1684. in *Veneta*, N. 1731 ad 1). Item non licet in Supplicationibus, quae ducuntur in Festo et per Octavam SS. Corporis Christi *deferre figuras veteris Testamenti*, ut Arcam, mensam cum Propositionis panibus, etc. (S. R. C. 7 Dec. 1844. N. 2879).

VIII. Prohibitio deferendi in processionibus Corporis Christi *Statuas vel Reliquias Sanctorum*, renovata est per Decretum laudatae S. Congregationis, die 31 Ian. 1896, in *Almerien.* Declaratum est enim, quod «extra festum Corporis Christi, eiusque Octavam, licet, de consensu Ordinarii, in honorem B. Mariae Virginis aut Sanctorum in vespertinis processionibus (iuxta morem in opido Gergal) deferre Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, non

vero etiam *Imagines*, sive *Reliquias* ipsius B. Virginis ac Sanctorum » (N. 3878).

IX. Novissime dicta prohibitio confirmata est a praefata S. Congregatione sub die 1 Iulii 1898, in *Basileen.* et *Luganen.* Episcopus istarum Dioecesium exposuit: In quibusdam locis dioeceseos Basileensis et Luganensis extat inveterata a saeculis consuetudo circumferendi in processionibus theophoricis, praesertim die festo SS. Corporis Christi *Statuas vel Reliquias* Sanctorum ad maiorem sollemnitatem. Quum vero haec consuetudo minime respondeat ritui Romano, praefatus Episcopus die 12 Iunii anno elapso, monitum ad Clerum dioecesanum direxit huius tenoris: *Meminerint RR. Parochi prohibitum esse* (S. R. C. 17 Iunii 1684), *ne instrumenta Passionis Domini, vel Reliquiae vel Statuae Sanctorum circumferantur in processione SS. Sacramenti, quia totus cultus in eadem ad Venerabile Sacramentum dirigi debet.*

Quum vero nonnulli Parochi, et praesertim Capitulum Canonicorum Collegiatae ecclesiae ad S. Leodegarium *Lucernae* exoptent, ut antiqua consuetudo continuari possit, saltem ex Apostolica dispensatione, idem Episcopus, praedictis votis expositis, solutionem sequentis dubii ab ipsa S. Congregatione efflagitavit, nimirum:

Utrum in festo SS. Corporis Christi, eiusque Octava, quando fit processio *cum SS. Eucharistiae Sacramento, et in aliis processionibus theophoricis*, liceat deferre imagines B. Mariae Virginis ac Sanctorum?

Et Sacra Congregatio die 1 Iulii 1898, proposito dubio respondendum censuit: *Serventur Decreta*, praesertim in una *Veneta* 17 Iunii 1684, et in altera *Almerien.* 31 Ianuarii 1896 (N. 3997). Bina decreta hic citata videantur in superiori N° VII et VIII.

X. Obiter notamus, morem deferendi in processionibus SS. Sacramenti Reliquias et Imágenes Sanctorum, fuisse recognitum et confirmatum *pro Belgio* ab Innocentio XI Constit. incip. *Cum inter Venerabilem*, die 20 Maii 1682, ubi legitur: Licitum autem sit iisdem Regularibus gestare in publicis processionibus cum SS. Eucharistiae Sacramento Reliquias et Imágenes Sanctorum, hoc tamen servato, ut dictae Reliquiae et Imágenes *portentur in principio processionis inter prima lumina*, ita ut inter ipsas et SS. Sa-

cramentum sit rationabilis et competens distantia (Vid. *Nouv. Rev. Théol.* tom. IV, pag. 423; tom. 30, pug. 322).

XI. Rmus P. Superior Conventus Ordinis Minorum in civitate Hierosolymitana a Sacra Rituum Congregatione postulavit, ut in processione peragenda in solemnitate SS. Corporis Christi, admitti possint *pueri*, modo quo Angeli depingi solent, vestiti, quorum alii flores per viam spargant, alii fumigantes deferant thuribulos, alii uvam ac frumenti spicas in manibus gestent, quia id pergratum est spectatoribus cunctis non solum Catholicis, sed et Schismaticis et ipsis Turcis. Et eadem S. Congregatio, die 7 Febr. 1874. rescribere rata est; *Tum relate ad ritum, quam relate ad modum vestiendi; remittitur arbitrio Rmi D. Patriarchae Hierosolymitani* (N. 3324).

XII. Inveterata consuetudo faciendi *non mane, sed vespere*, processionem cum SS. Sacramento in eius festo die vel per Octavam, permitti potest. In Cathedrali tamen non omittatur alia saltem brevis processio post Missam intra ecclesiae ambitum (S. R. C. 31 Mart. 1879 in una *De Zacathecas*; (N. 3488 ad 1).

XIII. *Cui competat SS. Sacramentum deferre.* Ius deferendi Venerabile Sacramentum et Reliquias in Processionibus spectat *ad Hebdomadarium*, Missarum solemnias peracturum post supplicationem, vel qui immediate ante supplicationem eadem peregerit. *privative quoad reliquos etiam Dignitates et seniores Canonicos*, tam absente quam nolente Episcopo praedicta munia subire (S. R. C. 26 Ian. 1658; N. 1048 et N. 3300 ad 2). Quare Processio sollemnis in die SS. Corporis Christi, absente Episcopo, fieri debet a digniore Capituli, *dummodo tamen is Missam celebret* (Die 13 Mart. 1700. N. 2049 ad 27).

XIV. Quid si Processio (vel generatim *Processiones*) habeatur in horis vespertinis? S. R. C. die 23 Maii 1873 in *Ugentina* respondit: Si immediate post Vesperas sequitur Processio, eandem facere spectat *ad Hebdomadarium*. Si vero Hebdomadarius recessit post Vesperas et in Choro dicitur Completorium, hinc spectare poterit vel *ad eundem Hebdomadarium*, vel, praesertim si Processio sit ex solemnioribus, *ad primam Dignitatem*, iuxta statuta et consuetudinem (N. 3300 ad 3).

XV. *Canonici in vestibis sacris.* Canonici Cathedralis semper intervenire debent *vestibis sacris* in processione solemnitate Corporis Christi, sive Episcopus interveniat, sive non, et inobedientes possunt et debent per Episcopum mulctari (Die 15 Iul. 1634. N. 610).

XVI. Ubi processio SS. Sacramenti in eius Festo die, vel per Octavam, ea qua decet solemnī pompa, nequiverit haberi (puta ob deficientiam ministrorum) *designabit Episcopus* pro suo arbitrio et prudentia unicuique ecclesiae *aliquam ex sequentibus Dominicis*, in qua celebrata Missa cum commemoratione SS. Sacramenti, iuxta Rubricarum praescriptam formam, sollemnis illius processio peragi possit (S. R. C. 8 Maii 1749 N. 2402).

XVII. In processione SS. Corporis Christi *Sacerdotes, Diaconi, et Subdiaconi* possunt induere super ALBAS (1) Casulas, et respective Dalmaticas ac Tunicellas, et Crux processionalis potest deferri ante Clerum per Subdiaconum cum Tunicella paratum (S. R. C. 20 Maii 1741. N. 2362 ad 1 et 2).

XVIII. Dum defertur SS. Sacramentum, *velum humerale* semper debet esse *coloris albi* (Die 26 Mart. 1859. N. 3086 ad 5).

XIX. SS. Sacramentum debet omnino deferri manibus celebrantis. S. R. C. die 2 Aug. 1634 declaravit: Nullo modo est permittendum deferre SS. Sacramentum processionaliter *super humeros Sacerdotum*, sed deferendum est manibus Celebrantis, iuxta praescriptum in Caeremoniali Episcoporum, non obstante quacumque contraria consuetudine, quam abusum omnino tollendum declaravit (N. 575, in *Syracusana*).

XX. Stante hoc Decreto, in *Syracusana*, quaesitum fuit: An praedictum SS. Eucharistiae Sacramentum sit deferendum *manibus tantum unius*, an vero *plurium Sacerdotum* in Terra Miniae, in qua viget etiam hodie consuetudo, quod deferatur humeris quatuor Sacerdotum?

S. R. C. die 24 Iul. 1638 respondit: SS. Eucharistiae Sacramentum non Sacerdotum humeris, sed *manibus dumtaxat* illius, qui solemniter celebravit in dicta solemnitate, deferendum esse (N. 652).

(1) Confer. hoc decretum cum alio sub n. 1083 relatum.

XXI. In *Caputaquen.* propositum fuit solvendum sequens dubium, *praecedentiam Canonikorū* respiciens :

Dignitates et Canonici Cathedralis *Caputaquen.* ob aeris intemperiem non obligati ad residentiam in civitate, supplicarunt declarari: An ipsis existentibus in locis Dioecesis, debeatur praecedentia supra alios Presbyteros in deferendo SS. Sacramentum? Et S. R. C. die 17 Iulii 1640, respondit: *Canonicis uti singulis, nullam deberi praecedentiam aut praerogativam* (N. 711).

XXII. Conventui musico, vulgo *la Banda*, ab Episcopo assignetur locus in Processionibus; verum ante utrumque Clerum (Die 7 Dec. 1844. N. 2869).

XXIII. Die 23 Iulii 1897 a S. R. C. declaratum est: Ad tramitem Ritualis Romani, Caeremonialis Episcoporum, et Decretorum, praesertim in una Toletana diei 31 Augusti 1872 ad II, Sodales Confraternitatum in Processionibus SS. Sacramenti *semper nudo omnino capite* procedere debere (N. 3961).

XXIV. Confraternitas SSmi Sacramenti in Processionibus, in quibus SSimum Eucharistiae Sacramentum defertur, iure praecedentiae gaudet super alias Confraternitates, dummodo in ceteris Processionibus Sodalitas SSmi Sacramenti iuxta ordinem antianitatis incedat (S. R. C. die 17 Ian. 1887. *Squillacen.* N. 3668).

Item in *Novarien.* die 26 Aug. 1752, eadem S. C. R. declaravit: *In quibuscumque Processionibus*, in quibus defertur SS. Eucharistia, praecedentiam deberi Confraternitati SS. Sacramenti (N. 2424 ad 4).

Rursus in *Beneventana* die 17 Aug. 1833, « Emi et Rmi Patres Sacris Ritibus tuendis praepositi quum probe noscerent praecedentiarum huiusmodi controversias pluries definitas fuisse: *In Processionibus Sanctissimi Corporis Christi praecedentiam dandam esse Confraternitati SSmi Sacramenti, dummodo eadem aliis Processionibus intersit, et antiquioribus locum cedat*; ideo in Ordinario Coetu.... ad Quirinale coadunati.... Emo et Rmo Archiep. significandum censuerunt, ut, dissidiis compositis, curet observantiam huiusmodi Decretorum » (N. 2708).

XXV. Ius sustinendi *hastas* baldacchini in Processionibus eucharisticis, atque gestandi utrinque *lucernas* elatas pertinet simi-

liter ad Confraternitatem SS. Sacramenti, prout patet ex sequentibus resolutionibus.

Goana. Hodiernus Rmus Dnus Antonius Sebastianus Valente Archiepiscopus Goanus, Patriarcha Indiarum Orientalium a Sacrorum Rituum Congregatione sequentium dubiorum solutionem reverenter expetivit; nimirum:

I. An ex eo quod Confraternitati Sanctissimi Sacramenti competit loci praecedentia in processionibus Eucharisticis, eidem etiam prae ceteris confraternitatibus ius adsit sustinendi hastas baldachini sub quo Venerabilis Eucharistia deducitur, necnon portandi ad utrumque baldachini latus lucernas elatas?

II. Et quatenus *affirmative*, an ab Ordinario mos permitti possit, cuius vi aliae Confraternitates in Titularis sui festo processionem cum Venerabili Eucharistia peragentes consuevere hastas baldachini et utrinque lucernas elatas portare, data de cetero loci praecedentia Confraternitati Sanctissimi Sacramenti?

Et sacra eadem Congregatio, ad relationem subscripti Secretarii, exquisita sententia Commissionis Liturgicae, reque accurate perpensa, rescribendum censuit:

Ad I. *Affirmative.*

Ad II. *Negative.*

Atque ita rescripsit, die 11 Novembris 1904.

§ IV. *CruX in Processionibus.*

1091. In Processionibus, in quibus quilibet Clerus (*diversarum Ecclesiarum*) incedit sub propria Cruce, *sub eadem Cruce propria* incedere debet. In processionibus vero, in quibus non intervenit nisi unica tantum CruX, Clerus illius Ecclesiae, cuius est CruX, digniorem locum obtinere debet (Die 27 Nov. 1632. N. 596).

1092. In Processionibus, in quibus *duae Collegiatae* interveniunt, unumquodque Capitulum et Ecclesia incedere debet sub propria Cruce (Die 11 Febr. 1645. N. 878 ad 2; et N. 1684 ad 10).

1093. In *Burgen*. Episcopus petit: An in Processionibus SS. Sacramenti, et aliis, quaelibet Ecclesia Collegiata possit deferre pro-

priam Crucem, an vero omnes Collegiatae incedere debeant sub Cruce Cathedralis?

S. R. C. die 12 Jul. 1628 respondit: *Sub Cruce Cleri* (nempe *Cathedralis*) totum Clerum incedere debere, *nisi adsit consuetudo contraria*, quae erit probanda (N. 467).

1094. In *Ferentina* describitur modus procedendi in Processionibus, quando ab omnibus Ecclesiasticis inceditur in uno corpore, videlicet:

Parochi procedere debent post Canonicos, Beneficiatos, et Clericos Beneficiatos, qui faciunt unum corpus, non autem post mercenarios Cappellanos, aut Clericos, quando sub Cruce Capituli dicti *Parochi* procedunt; supradicti autem Clerici ex Seminario, et mercenarii inservientes Cathedrali Ecclesiae, quocumque titulo, cum suo Capitulo et sub eorum Cruce procedere debent (Die 16 Jun. 1663. N. 1264 ad 3).

1095. In Processionibus, *sub Cruce Cathedralis* omnes *Parochi* incedere debent, si accedat Capitulum Cathedralis; si vero non accedat, elevanda est *unica Crux Ecclesiae, in qua fit Processio*, quam sequuntur omnes, qui sunt de Clero saeculari (Die 28 Apr. 1866 in *Abellinen.* N. 3144 ad 3).

Hinc est, quod in *Cortonen.* die 5 Octob. 1697, Capitulo Collegiatae S. Mariae Novae civitatis Cortonae, denegata fuit facultas, iam antea concessa ab Episcopo erigendi in Processionibus propriam Crucem. Qua petitione iterum proposita, Sacra Rituum Congregatio die 31 Maii 1698, censuit respondere: *In decisio* (N. 1982 et 1997).

Item in *Eugubina*, instante Capitulo Collegiatae Ecclesiae S. Christinae, ut sibi concederetur licentia erigendi in Processionibus propriam Crucem, non autem incedendi sub Cruce Cathedralis: Sacra Rituum Congregatio die 6 Dec. 1633, partibus auditis, censuit: *Dictam Collegiatam debere incedere in Processionibus sub Cruce Ecclesiae Cathedralis* (N. 953).

1096. *Corollarium*. Ex allatis decisionibus inferitur, in publicis Processionibus *omnes de Clero saeculari* incedere debere *sub Cruce Ecclesiae Cathedralis*. Si vero Capitulum Cathedralis non interveniat, vel non existat in loco, elevanda est *unica Crux Ec-*

clesiae, in qua fit Processio. Et hoc de regula generali; quia si adsit in loco consuetudo contraria, haec licite observari potest.

1097. Crux Cleri saecularis deferenda est omnino in Processionibus *a clerico colla induto*; et contraria consuetudo est abusus (Die 12 Iun. 1660. N. 1170).

1098. Crucis Imago in Processionibus deferenda, *debet esse versa ad populum*, non vero ad deferentem (Die 18 Maii 1675. N. 1538 ad 1).

1099. Crux in Processionibus deferenda est in die Purificationis, Dominica Palmarum, Feria V in Coena Domini et Feria VI in Parasceve a Subdiacono *diverso a Ministrante*, et amicto Tunnicella aut Planeta plicata, prout exigit sacrae actionis qualitas; die vero Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum *a Subdiacono Missae* (Die 10 Maii 1826. N. 2646 ad 1).

1100. Cruces Processionum (et etiam *Altarium*) non sunt benedicendae de praecepto; sed simplex Sacerdos eas privatim benedicere potest (Die 12 Iul. 1704, N. 2143).

CAPUT II.

Processiones quoad Regulares.

§ I. *Ius Episcopi cogendi Regulares, ut accedant ad publicas et generales processiones.*

1101. Concilium Tridentinum, *sess. 25 de Regul. cap. 13*, decrevit: Exempli omnes tam Clerici Saeculares quam Regulares quicumque, etiam Monachi, ad publicas Processiones *vocati*, accedere compellantur: iis tamen exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt.

1102. Sacrae Romanae Congregationes pluries similiter declararunt, Regulares posse cogi per Ordinarios, ut accedant ad publicas et generales Processiones. Particularis Congregatio de ordine Urbani VIII constituta, die 27 Iulii 1628 sequens edidit *Decretum Generale* ab ipso Summo Pontifice approbatum, in quo statuitur:

Posse Episcopos poenis sibi benevisis compellere quoscumque Regulares recusantes, etiam Monachos et quomodolibet exemptos *ad infrascriptas Processiones accedere*, atque illis interesse; exceptis dumtaxat in strictiori clausura viventibus, et Monasteriis *ultra medium milliare* a civitate distantibus, nempe in die Festo SSmi Corporis Christi, in Litanii Maioribus, in Rogationibus, ac in quibusvis aliis publicis et consuetis, vel pro bono, causa et honore publico ab Episcopo indictis Processionibus; non obstantibus quibuscumque privilegiis, consuetudinibus, vel praescriptionibus etiam immemorabilibus; Privilegiis tantum Apostolicis, Sacro Tridentino Concilio posterioribus, contrarium desuper disponentibus, minime sublatis (N. 1096, et 1141).

1103. In relato Decreto plura statuuntur et declarantur, ponderatione digna:

1° Affirmatur potestas Episcopi compellendi quoscumque Regulares ad accedendum ad publicas processiones.

2° Notantur Regulares excepti ab huiusmodi obligatione et sunt. a) qui *in strictiori clausura vivunt*, et b) qui degunt in monasteriis *ultra medium milliare* a civitate distantibus.

3° Enumerantur processiones, ad quas Regulares compelli possunt, scilicet a) in Solemnitate Corporis Christi; b) in Litanii Maioribus, id est in festo S. Marci Evangelistae; c) in Rogationibus; d) in quibusvis aliis publicis et consuetis, vel pro bono, causa et honore publico ab Episcopo indictis.

4° Revocantur privilegia, consuetudines vel praescriptiones etiam immemorabiles.

5° Non tolluntur tamen privilegia Apostolica, Sacro Concilio Tridentino posteriora, contrarium super re disponentia.

1104. Sacra Rituum Congregatio die 12 Iulii 1664 declaravit, Processiones Iubilaei, pro pace, pluvia vel serenitate petenda, inter *generales* esse censendas (N. 1297, et 1366).

1105. Omnes de Clero Processioni interfuturi convenire debent in Ecclesia, *ubi Processio est inchoanda*, etsi intersit Collegiata (Die 16 Iun. 1663. N. 1263 ad 3). Eodem sensu quaestionem resolvit S. Congregatio Ep. et Reg. in *Ariminen.* die 24 Sept. 1751; nam ad dubium: An iidem Patres (*Conventuales*) ad eandem Eccle-

siam (nempe Collegiatam parochialem) accedere quoque teneantur pro levando Capitulo occasione Processionum generalium? S. Congregatio respondit: *Accedere debere ad Ecclesiam, a qua incipient Processiones* (Bizzarri, pag. 419 ad 8).

§ II. *Regularibus non licet ducere Processiones extra eorum monasteriorum claustra.*

1106. In secunda parte *Decreti Generalis* a Congregatione particulari de mandato Urbani VIII constituta editi sub die 27 Iulii 1628, de Processionibus quoad Regulares et Confraternitates haec decreta sunt:

Regularibus autem et Confraternitatibus in Ecclesiis Regularium esse permissum, intra eorum Ecclesias et claustra tantum, Processiones facere, et non extra. Si vero Ecclesiae claustro cureant, eisdem Regularibus et Confraternitatibus licere Processiones facere intra ambitum dumtaxat earundem Ecclesiarum, hoc est prope muros Ecclesiae, sive exeundo a ianua Ecclesiae, et intrando per aliam, sive per eandem ianuam; et semper prope muros Ecclesiae, et non extra dictum ambitum, nisi de licentia et consensu Ordinarii, aut cum Cruce Parochi, privilegiis pariter, ut supra, Apostolicis contrarium disponentibus haud sublati, quibus per hoc Decretum minime censeatur derogatum (N. 1096, et N. 1440 ad 1).

1107. Regularibus, obtenta supradicta Ordinarii licentia ingrediendi limites Parochiae, non licet facere eorum Processiones *eadem fere hora, eadem die, eodem in loco, et per easdem vias*, in quibus Clerus parochialis ad Processiones procedit, sed semper est praefendus ipse Clerus: quo vero ad *Confraternitates*, est praefenda illa, *quae prius facere consuevit*, et in concursu cum Parochiali, ipsa est praefenda ad formam aliorum Decretorum in similibus editorum (Die 19 Dec. 1671. N. 1440 ad 2).

1108. *Dubium.* An liceat cum consensu Episcopi, contradicente tamen Parocho (oratore), Fratribus Ordinis S. Dominici in die Festivitatis S. Dominici Processionem facere cum Reliquia praedicti S. Dominici, et cum Fraternitatibus erectis intra Conventum,

et extra claustra dicti Conventus, et intra limites Parochiae oratoris?

Sacra Rituum Congregatio, inhaerendo Decreto alias in similibus emanato, ad propositum dubium respondit: *Potest Episcopus concedere licentiam, etiam contradicente Parocho* (Die 13 Iun 1676. N. 1573 in *Nuscana*).

1109. Regulares qui gaudent privilegio faciendi Processiones extra claustra *sine ulla licentia*, tenentur incedere per viam semel electam, per quam scilicet processionaliter prima vice incesserunt, dum Processionem inceperunt (Die 14 Nov. 1615. N. 336).

1110. Processiones generales *ex antiqua consuetudine et populi devotione* fieri solitae, nequeunt a Parocho impediri; et ipso renuente vel non interessente, possunt Regulares eas ducere de licentia Ordinarii (Die 22 Iun. 1675. N. 1539 ad 7).

1111. Quamvis Regulares nequeant Processiones publicas, extra claustra proprii monasterii peragere, tamen ubi esset *consuetudo*, Episcopo sciente, praescripta, quod dicti Regulares in aliqua die vel festo quovis anno ducerent Processionem per loca publica, Episcopus non deberet talem licentiam denegare. Et quatenus denegatur, recurritur ad Apostolicam Sedem, a qua vel rescribitur Episcopo, ut licentiam concedat, vel respondet *servetur solitum*. Unde S. Congregatio Concilii die 6 Iunii 1708 in *Aquen.* ad 7^m dubium: An Patribus Carmelitis loci Incisae liceat extra propria claustra et districtum, per loca consueta facere Processionem B. M. V. de Monte Carmelo occasione suae festivitatis, petita tamen licentia a Parocho, licet non obtenta? Respondit: *Affirmative*.

Et die 27 Apr. 1709, reclamante Parocho, stetit *in decisis* (Vid. Matthaeucci, cap. 40. n. 7; Ferraris, verb. *Processiones*, n. 27; et cf. *Deer. auth.* S. R. C. NN. 1472-1487-2098 ad 4).

§ III. *Aliae declarationes quoad officia et iura Regularium in Processionibus.*

1112. I. Regulares non tenentur publicis Processionibus intervenire, nisi *specialiter vocentur*, vel per edictum, vel saltem praecedente generali vocatione et indictione (S. C. C. 1 Dec. 1607;

13 Nov. 1694 apud Aloysium Adone, *Synops. Canonico-Liturgica*, Lib. III. n. 1832.

II. Non possunt Episcopi obligare Regulares ad interessendum cum Clero Saeculari Processioni indictae occasione *suae primae Visitationis* (S. C. C. die 9 Dec. 1662, penes laudatum Adone, loc. cit. n. 1836; Matthaeucci, *Offic. Cur.* cap. 40, n. 40; Ferraris, verb. *Processiones*, n. 17).

III. Non est Ordinariis facultas compellendi Regulares ad interessendum Processionibus ab eisdem indictis *non pro bono publico*. Hinc, ex. gr., Processioni indictae *pro bono exitu Visitationis* ab Episcopo faciendae, interesse non tenentur, nec compelli possunt Regulares (S. C. C. die 4 Dec. 1662; Adone, loc. cit. n. 1832).

IV. Episcopus, *accedente consuetudine*, praesertim immemorabili, Regulares compellere potest, etiam *ultra medium milliare* a civitate distantes, ut intersint Supplicationibus (S. C. C. 17 Iunii 1643; Adone, loc. cit. n. 1850; Ferraris, n. 19).

V. *Processionibus publicis cogi non possunt*, vi Apostolicarum concessionum a) Clerici Regulares Societatis Iesu. b) Clerici regulares Congregationis S. Pauli Decollati; c) Clerici regulares Matris Dei Scholarum Piarum; d) Carmelitae Discalceati, alique non pauci (Vid. Barbosa, *Summa Apost. Decision.* collectan, 609; Ferraris, loc. cit. n. 73 sq.; Adone, loc. cit. n. 1837).

VI. Regulares in Processionibus ita procedere debent, ut *Ordines inter se minime confundantur*, sed uno ab alio separatus, et singulorum Ordinum Fratres bini cum omni decentia ac modestia incedant (Die 6 Iul. 1593. N. 33, et pluries).

VII. Regulares omnes in Processionibus ante Clerum Saecularem distincte ac separatim ab eodem Clero, debito inter se ordine servato, *sub suis Crucibus* incedere debent (Die 29 Nov. 1593. N. 55).

VIII. S. R. C. die 17 Mart. 1629 declaravit: Non licere Regularibus non vocatis interesse in associatione cadaverum, *et multo minus in Processionibus et Rogationibus deferre pluviale* (N. 496).

IX. Regulares tamen possunt *in suis Processionibus* uti pluviali. De re petutum fuit: An facta Guardianis Ordinis Minorum Observantium S. Francisci Provinciae Regni Neapolis licentia ab Ordinariis locorum, oretenus vel in scriptis, faciendi solennes Pro-

cessionones per Civitates vel Oppida extra limites Conventuum suae Religionis, cum Statua aut Reliquia alicuius Sancti, possint Religiosi sui Ordinis uti *pluviati*, licet in licentia obtenta non fuerit expressus usus pluvialis ?

2. An usus pluvialis in Processionibus solemnibus sit testimonium et signum iurisdictionis in utente Sacerdote ?

S. R. C. die 21 Mart. 1699 respondit :

Ad. 1 *Affirmative*. — Ad 2 *Negative* (N. 2023).

Item *Senogallien*. die 22 Iun. 1675 resolutum est : Licere Sacerdoti Augustiniano deferenti Reliquias in omnibus Processionibus, in quibus non intervenit Clerus Saecularis, incedere *cum Stola et Pluviati*, non autem cum Stola tantum (N. 1539 ad 6 ; et N. 2302 ad 2).

X. Regulares tenentur interesse Processioni Corporis Christi, et illam reassociare ad Matricem, ibique permanere *usque ad Benedictionem* (Die 24 Mart. 1685. N. 1748).

XI. In Processionibus faciendis Regulares et Confraternitates non tenentur accedere, *nisi ad Ecclesiam, a qua dirigenda est Processio* ; et hac expleta, non tenentur associare Capitulum ad Cathedralum (Die 13 Febr. 1677. N. 1591).

XII. Processione peracta, in regressu ab Ecclesia non est locus alieni praecedentiae inter Confraternitates (Die 18 Iun. 1695. N. 1925 ad 2).

XIII. *Crux* in processionibus deferenda est a Regularibus *cum velo seu pallio appenso*. Sane in *Neapolitana* S. Congregatio Rituum, in quadam controversia inter Clerum ecclesiae Archiepiscopalis, et Canonicos Regulares Lateranenses S. Petri *ad Aram*, die 14 Ian. 1617, declaravit : Non licere dictis Canonicis Regularibus Lateranensibus S. Petri *ad Aram* in publicis Processionibus deferre eorum Crucem discoopertam, sicut defert Clerus et Capitulum ecclesiae Archiepiscopalis ; sed debere eorum Crucem deferre in dictis Processionibus *cum velo, seu pallio appenso, sicut deferunt omnes Regulares* (N. 344).

XIV. In Processionibus nequeunt Confraternitates Crucem hastatam deferre, sed tantum *Vexillum velo obductum* (Die 12 Sept. 1840. N. 2811).

XV. Regulares tenentur recipere Capitulum Cathedralis *processionaliter accedens ad eorum ecclesiam* in supplicationibus Litaniarum Maiorum, vel ob publicam aliquam causam. In transitu autem huiusmodi processionum tenentur etiam pulsare campanas (S. R. C. die 7 Apr. 1598. N. 92).

XVI. Relate ad abusum in nonnullis *Monialium* ecclesiis introductum, quod Sacerdos, sive occasione Processionis, sive Expositionis SS. Sacramenti in ipsis ecclesiis *Monialium*, *primum ac separatim benedicat Monialibus* in interiori earundem Choro, sive Oratorio post Altare, vel alibi genuflexis; et *deinde populo* in publica ecclesia adstanti, habetur *Decretum generale* S. Congr. Rit. de die 11 Dec. 1773, a Summo Pontifice approbatum sub die 18 eiusdem mensis et anni, et est tenoris sequentis:

Ad hanc reprehensibilem, et a sacris ritibus et ecclesiae praxi deviam consuetudinem radicitus convellendam, praesenti Generali Decreto districte prohibet illam in posterum observari, etiamsi diuturno et immemorabili tempore, ac usu convaluerit, ac praecipit, ut Sacerdos sacram illam exercens functionem in quibusvis ecclesiis Monialium ubique locorum erectis, cuiusvis sint Ordinis et Instituti (omissa speciali, ac separata Monialium benedictione) unicam tantum cum eodem SS. Sacramento benedictionem interessenti populo impertiatur (N. 2499, Urbis et Orbis).

XVII. *Ius Regularium peragendi processionem infra octavam Corporis Christi.* Gregorius XIII Constitutione incip. *Cum inter dum*, die 11 Martii 1573, statuit, omnibus, etiam Regularibus, licere in quocumque die infra octavam solemnitatis Corporis Christi solemniter facere processionem, cum derogatione Constitutionis S. Pii V, qua indulserat Fratribus Ordinis Praedicatorum, ut iis solummodo liceret hanc solemnem processionem peragere in die Dominica infra octavam.

Nos, ita laudatus Pontifex Gregorius XIII, *universis et singulis Clero et clericis ac personis ecclesiasticis, tam saecularibus, quam quorumvis Ordinum, Religionum, et Militiarum Regularibus, ut litteris Pii Praedecessoris huiusmodi non obstantibus, liceat ipsis, tam die ipsa Dominica infra octavam Corporis*

Christi, quam aliis totius Octavae praedictae diebus, processiones suas celebrare, nec super eo... quomodolibet molestari, inquietari, vel perturbari... tenore praesentium concedimus et permittimus (Vid. Giraldi, tom. III, pag. 832. sect. 30).

XVIII. Ex praefata Constitutione colligitur, Regulares ad peragendam dictam Processionem infra Octavam Corporis Christi non indigere licentia Episcopi multoque minus Parochi. Id etiam constat ex Decretis Sacrae Rituum Congregationis, praesertim in *Cassanen.* diei 20 Iun. 1634 (N. 936), et 8 Apr. 1636 (N. 1005), quibus declaratum est, *in Festo et per Octavam Corporis Christi fieri posse Processiones, non petita Parochi venia, intra cuius Paroeciae limites ducendae sunt.* De hac re legatur responsum Sacrae Rit. Congregationis diei 23 Feb. 1839, datum Archiepiscopo Tranensi, apud Gardellini n. 4854, quod tamen in nova editione Decretorum eiusdem S. Congregationis non reperitur insertum.

XIX. Eadem die *plures Processiones SS. Sacramenti* fieri possunt etiam a Regularibus *infra Octavam SS. Corporis Christi*, dummodo fiant *distinctis horis* ab Episcopo praescribendis. Ita disposuit Innocentius XII in causa vertente inter Fratres Ordinis Minorum et Praedicatorum in Indiis Occidentalibus per Constitutionem *Sua Nobis* 5 Kalendas Martii 1696. Ex quo inferitur, Decretum S. R. C. disponens, non esse permittendas in eodem loco et eadem die duas similes Processiones, non extendi ad Processiones *infra Octavam Corporis Christi.* (Vid. Matthaeucci, *Offic. Cur.* cap. 40, n. 9; Ferraris, verbo *Processiones*, n. 29, quibus in locis referitur memorata Constitutio Innocentii XII: item videatur Giraldi, tom. III, pag. 1044).

XX. In *Processione SS. Sacramenti* in die et *infra Octavam Corporis Christi, pluviale* est omnino adhibendum (Die 22 Ian. 1701. N. 2067 ad 3; et N. 2440).

XXI. In Processionibus extra Ecclesiam Regulares incedere debent *capite cooperto*, dummodo non deferatur SS. Sacramentum. Eis tamen non licet deferre galerum sive pileum (Die 24 Maii 1664. N. 1291; et N. 1298).

XXII. S. R. C. pluries declaravit, non licere *Mulieribus* occasione quarumvis Processionum ingredi septa monasteriorum Regula-

rium, nisi de expressa licentia Sedis Apostolicae (Die 11 Jun. 1629. N. 506, et vid. alia Decreta allata in Lib. III n. 343).

XXIII. *Quoad Religiosos dispersos.*

Sacrae Congregationi Rituum in *Vestana* proposita sunt enodanda dubia infrascripta:

I. Utrum Regulares, qui *dispersionis causa* Crucem erigere nequeunt, possint in processionibus Corporis Christi, nec non in aliis fieri solitis, incedere sub Cruce Capituli Cathedralis et Collegiatae?

II. Et quatenus affirmative, quaeritur, utrum in praedicta solemnitate Corporis Christi debeant induere sacra linteamina more Sacerdotum saecularium; vel superpelliceum, prout in aliis Processionibus, aut incedere proprio tantum habitu?

S. Congregatio die 5 Dec. 1868, rescribendum censuit:

Ad I. *Incedant sub Cruce Capitulari.*

Ad II. *Induant superpelliceum* (N. 3193).

XXIV. *Speciale privilegium Ordinis Praedicatorum quoad Processionem SS. Rosarii.* Benedictus XIII sub die 10 Apr. 1725 edidit Litteras Apostolicas in forma Brevis, in quibus Fratribus Praedicatoribus indulsit, ut ipsi de cetero Processionem SS. Rosarii, *qualibet prima Dominica mensis Octobris*, ingrediendo limites cuiuscumque Parochiae, *Ordinarii licentia minime requisita*, et absque assistentia Parochi, ac cum omni pompa peragere libere et licite possint (Vid. Giraldis, tom. III pag. 1044 circa finem; Ferraris, *Processiones*, n. 31).

1113. Verum si attendatur ad Decretum S. R. C. diei 11 Mart. 1690 in *Baren.* (N. 1824), et ad aliud diei 31 Aug. 1697 in *Abel-linen.* (N. 1980), licentia Episcopi requireretur; quae tamen Decreta sunt *antiora Constitutioni Benedicti XIII.*

§ IV. *Regulares quoad praecedentiam in Processionibus.*

1114. Controversias omnes de praecedentia, quae persaepe maximo cum scandalo oriuntur inter ecclesiasticas personas, tam saeculares, quam regulares, cum in Processionibus publicis, tum in iis, quae fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, et in deferenda umbella, et aliis similibus, Episcopus, amota omni appella-

tionem, et non obstantibus quibuscumque, componat (Conc. Trid. *sess. 25 de Regul. cap. XIII*).

1115. Hoc Decretum declaratum est a S. Pio V, Const. *Divina disponente* 27 Aug. 1568 *quoad Fratres Praedicatorum*, decernente, eis ubique competere praecedentiam ante quoscumque Ordines Mendicantes, etiam in privatis actibus. Quam praecedentiam postea Clemens VIII Const. *Inter caetera*, 25 Sept. 1592 iisdem concessit etiam ante alios quoscumque Ordines regulares, exceptis Canonicis et Clericis saecularibus, ac antiquis Ordinibus monachalibus (Vid. Giraldi, tom III, sect. 167, pag. 1042; Adone, Lib. III, n. 2011).

1116. Iuxta Constitutionem Gregorii XIII *Exposcit pastoralis officii*, 25 Iulii 1583, praecedentia inter Ordines Mendicantes danda est Ordini, qui prius in loco Monasterium habuit, quique *in quasi possessione praecedentiae est*. Apostolica enim auctoritate decernitur, ut ex Mendicantibus inter se de praecedentia contendentibus, *qui in quasi possessione praecedentiae ac iuris praecedendi sunt*, ii (quibuscumque reclamationibus, protestationibus, appellationibus, et aliis subterfugiis remotis, et cessantibus, et postpositis) in Processionibus tam publicis, quam privatis praecedere debeant. Quando vero non probetur, aut non constet de quasi possessione praecedentiae huiusmodi, *ii qui antiquiores in loco controversiae sunt*, praecedere debeant. (Cf. *Acta S. Sed.* vol. 37, p. 341).

1117. Hinc est, quod S. Congregatio Rituum *pluries* declaravit: In Processionibus servandam esse Bullam Gregorii PP. XIII, ut illi praecedant qui prius habuerunt locum seu Conventum in Civitate vel oppido: ita etiam: *Servandam esse Bullam Gregorii PP. XIII, in qua cavetur, quod illa Religio aliis praecedat, quae prius in civitate seu loco ubi residet, fundavit et habuit Monasterium* (NN. 255; 309; 318 etc).

1118. Attamen S. R. C. declaravit etiam: Praelationem (seu *praecedentiam*) non ab antiquitate erectionis Conventus, sed *ab incolatu Familiae* cuiuscumque Ordinis desumendam esse, iuxta dispositum per s. m. Gregorium XIII (Die 8 Iun. 1658. N. 1067 in *Lucerina*).

1119. Ad rem casus sequens: Fratres Minimi S. Francisci de Paula Rossanensis civitatis praecedentiam in Processionibus detree-

tabant Capuccinis, quia hi *ab antiquo Conventu ad modernum*, postquam Fratres Minimi in ea civitate Conventum adepti sunt, transierunt. S. Rituum Congregatio die 19 Iulii 1659, hanc controversiam sic resolvit: *Praecedentiam competere Capuccinis, uti antiquioribus in loco; et familiam novi Conventus subrogati loco antiqui, iis omnibus privilegiis gaudere, quibus antiqui Conventus familia ipsa fruebatur, praesertim quod translatio auctoritate Apostolica peracta sit* (N. 1127).

1120. *Decisiones quoad praecedentiam inter diversas Familias Franciscas in civitate Assisii.*

Exortis dissensionibus inter diversas Franciscanum familias Assisii constitutas super iure praecedendi, Ritus Episcopus loci rem omnem ingenue exposuit Sacrae Rituum Congregationi, ut opportunas provisiones tradere dignaretur; inter alia petiit:

I. An in Processionibus, tam ordinariis quam extraordinariis, praecedere debeant Fratres Minores Observantes; vel potius Fratres Minores Conventuales?

III. An in Processionibus, quoties Capuccini soli sub propria Cruce accedunt absque interventu Conventualium, praecedere debeant iidem Capuccini; vel potius Fratres Tertii Ordinis Sancti Francisci?

Sacra Congregatio die 16 Febr. 1856, respondit:

Ad I. *Affirmative, ad primam partem; Negative, ad secundam.*

Ad III. *Negative, ad primam partem; Affirmative, ad secundam.*

Hoc Rescriptum S. C. continens quinque resolutiones Pius PP. IX ratum habuit ac servari mandavit, die 21 eiusdem mensis et anni (N. 3036, *Assisien.*).

1121. *Controversia quoad praecedentiam inter Fratres Minores et Minores Capuccinos.*

Sacra Rituum Congregatio declaravit: Praecedentiam deberi Fratribus Minoribus Observantibus, ex quo Observantes sunt priores ordine qualitatis et approbationis Apostolicae, et Capuccini, licet priores in fundatione per quatuor annos in eodem loco (*in oppido Nulvi in Sardinia*), sunt tamen filiales ex eadem Religione Observantium, et longe posteriores in approbatione Apostolica: quo casu non intrat Bulla Gregoriana de anterioritate Conventus in eodem

loco (Die 26 Nov. 1678. N. 1616, *Ampurien.*) et videatur etiam N. 2927 in *Conversana*, in qua *idem* decernitur.

1122. Capuccini tamen titulum filiationis undequaque impugnant, et in subsidium causae referunt verba illustris Waddingii, declarationes Pauli V, et Bullam Urbani VIII. Videri potest super re disceptatio penes *Acta S. Sedis*, vol. 27, pag. 675 in causa *Centumcellarum*. Agebatur de praecedentia in Processionibus, in associatione funerum, aliisque publicis functionibus inter Fratres Minores et Minores Capuccinos. Utraque pars propria argumenta protulit favore respectivae causae, quae ad S. Congregationem Ep. et Regul. pro supremo iudicio fuerunt transmissa. — Quaestio in eo erat, quod Capuccini sibi deberi praecedentiam putabant *ratione anterioritatis foundationis eorum Conventus*: Fratres autem Minores econtra asserebant, ad se spectare praecedentiam *ratione tituli paternitatis*; nam eorum fundator P. Matthaeus de Basci erat de Ordine Minorum Obs.

Controversia hinc inde per respectivas allegationes examinata, sequentia dubia proposita sunt solvenda:

I. An admissa iuxta Bullam Gregorianam praevaletia tituli possessionis vel quasi possessionis praecedentiae et iuris praecedendi, quando non probetur vel non constet de possessione vel quasi possessione, admitti debeat titulus filiationis iuxta Decretum *Ampuriense*, vel titulus anterioritatis foundationis Conventus, uti volunt P. Capuccini?

II. An in Processionibus aliisque sacris functionibus praecedere debeant Minores Observantes, vel P. Capuccini *in casu*?

RESOLUTIO. Sacra Congregatio Episc. et Regul. re discussa sub die 15 Mart. 1895 respondit:

Ad I. *Non esse interloquendum.*

Ad II. *Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam.*

1123. Redactor praelaudatae ephemeridis *Acta Sanctae Sedis* in citato vol. 27, pag. 682, ex praemissis decisionibus haec infert:

1°. In controversiis praecedentiae inter Religiosos Mendicantes primo attendendam esse possessionem vel quasi possessionem praecedendi, hic enim potior et principalis titulus est, cui alii subsunt.

2°. At, hoc exulante, quando insimul concurrunt titulus anterioritatis Conventus et titulus filiationis vel prioritatis approbationis Apostolicae, quinam ex hisce praevalere debeat, adhuc controversum manere, cum S. Congregatio prudenter duxerit *non esse interloquendum*.

3°. Ex decisione *casus particularis Centumcellarum* nihil deduci posse pro resolutione *quaestionis generalis*.

4°. Quare sicuti in praeteritum, ita et in futurum in resolvendis quaestionibus praecedentiae inter Regulares, attendendam esse Constitutionem Gregorianam, Decretum Ampuriense aliasque Romanarum Congregationum decisiones.

Videatur etiam resolutio edita a S. R. C. die 27 Febr. 1847. (N. 2927)

1124. Animadversionibus a cl. Viro super enunciata controversia et decisionibus factis haec liceat addere:

a) Decretum *Ampuriense* reperitur insertum in *nova Collectione* Decretorum Sacrae Congregationis Rituum, quam Summus Pontifex Leo XIII die 16 Febr. 1898 Apostolica sua auctoritate approbavit, atque authenticam declaravit.

b) In tali Decreto clare edicitur, praecedentiam deberi Fratribus Minoribus Observantibus, quippe qui sunt priores ordine qualitatis et approbationis Apostolicae, et Capuccini licet priores in *fundatione* per quatuor annos in eodem loco, sunt tamen *filiales* ex eadem Religione Observantium et longe posteriores in approbatione Apostolica.

c) Unde in praesenti casu, docet eadem S. Congregatio Rituum, non intrat Bulla Gregoriana *de anterioritate* Conventus in eodem loco.

d) Quapropter *deficiente possessione vel quasi possessione praecedendi*, si insimul concurrant titulus *anterioritatis* Conventus ex una parte, et titulus *filiationis* vel *prioritatis approbationis Apostolicae* ex altera parte, iuxta Decretum in *Ampuriens.* praecedentia competit Fratribus Minoribus.

e) Causa *Centumcellarum* a S. Congregatione Ep. et Reg. adiudicata fuit favore Minorum Capuccinorum, quia, ut nos arbitramur, una simul cum anterioritate Conventus, ipsi praevalebant *titulo*

possessionis vel *quasi possessionis* seu iuris possidendi. Vid. cit. Discept. loc. cit.

f) An vero, *absente titulo possessionis vel quasi possessionis*, admitti debeat *titulus filiationis* iuxta Decretum Ampuriense, vel *titulus anterioritatis foundationis* Conventus, uti volunt PP. Cappuccini, S. Congregatio quoad hoc siluit, inquires: *non esse interloquendum*. Porro dubium hoc resolvitur praecise a saepe citato Decreto in *Ampurien*.

CAPUT III.

De Sacris Reliquiis.

§ 1. *Lignum seu Reliquia S. Crucis, delatio ac thurificatio imaginis divini Infantis.*

1125. A) Sacra Rituum Congregatio sub die 6 Maii 1826 decrevit, ne in posterum alicubi per quoscumque, quolibet sub praetextu solemnitatis, devotionis, privilegii, consuetudinis, quamvis immemorabilis, *liceat unquam Sanctorum Reliquias processionaliter sub baldachino circumferre: tolerari tamen posse et permitti, quod Lignum SSmae Crucis aliaque Instrumenta Domini-
nicae Passionis*, peculiari horum attenta veneratione, habitaque ratione fere universalis consuetudinis, *deferantur sub baldacchino*, dummodo tamen id fiat *seorsim et disiunctim a Sanctorum Reliquiis*, quibus distinctivum hoc honoris omnino non convenit (Decr. Gle approb. a Summo Pontif. Leone XII, die 27 Maii 1826. Decr. auth. N. 2647).

B) Post Expositionem vel Processionem Reliquiae S. Crucis, priusquam haec reponatur, *benedicendus est populus cum ipsa* (Die 15 Sept. 1736 N. 2324 ad 1).

C) Reliquia S. Crucis thurificanda est a Celebrante *non genuflexo, sed stante* (Decr. eod. ad 2).

D) Capitulum et Clerus, transeundo processionaliter ante Altare, in quo *recondita est Reliquia S. Crucis*, genuflectere non debent (Decr. eod. 3).

E) Reliquia S. Crucis, *patenter exposita* exigit a transeuntibus genuflexionem *unico genu* usque ad terram; solam vero capitis inclinationem, *si recondita est in custodia* (Die 7 Maii 1746. N. 2390 ad 7 et 2747).

F) Coram Reliquia S. Crucis *exposita* super Altare, in quo Missa celebratur, genuflectendum est tantum in accessu et recessu, et quoties opus sit transire ante medium Altaris, seu a latere ad latus, ut in incensatione (Die 23 Maii 1835. N. 2722 ad 1; et N. 3966). In transitu omnes in Choro unicum genu flectere debent (Cit. Decr. N. 2722 ad 2).

G) Reliquia S. Crucis a Sacerdote non genuflexo *triplici ductu* incensanda est, etiam Feria VI in Parasceve (Die 23 Sept. 1837. N. 2769 ad 10; et die 20 Mart. 1869. N. 3201 ad 7).

H) In ritibus vero, qui alicubi servari solent in benedicendo populo cum eadem Reliquia Feria VI in Parasceve, servetur consuetudo (Cit. Decr. N. 2769 ad 10, qu. 2. 3 et 4).

I) In Benedictione cum Ligno S. Crucis, quando haec functio peragitur separatim a servitio Chori, eoque omnino expleto, paramenta esse debent *coloris rubei* (Die 2 Sept. 1871. N. 3256).

K) Reliquia S. Crucis exponi potest *Feria VI in Parasceve*, ubi adest consuetudo; dummodo Reliquia inclusa sit Cruci talis mensurae, ut poni possit inter candelabra Arae maioris (Die 14 Iun. 1845. N. 2887 ad 4).

L) Quando super Altari extat, praeter Crucem, etiam Reliquia S. Crucis exposita, Celebrans in Missa et Vesperis solemnibusthurificare debet non utramque separatim, sed *utramque simul* (Die 9 Iun. 1899. N. 4026 ad 1).

M) Reliquiae D. N. I. C. licite exponi possunt in Festo sacramentorum Reliquiarum (Die 29 Maii 1885. N. 3636 ad 2).

N) Reliquiis *Pretiosissimi Sanguinis* Domini Nostri Iesu Christi tantummodo illae venerationis et cultus significationes exhibendae sunt, quae conveniunt Reliquiis verae Crucis (Die 22 Sept. 1827. N. 2660).

Thurificatio quoad Imaginem divini Infantis.

1126. Super re dubium sequens propositum fuit: *An sacra Imago divini Infantis*, Nativitatis tempore, principe loco super

Altari exposita, sit post *Crucem* thurificanda triplici ductu, eodem prorsus modo quo incensatur Crux cum Imagine Crucifixi?

Sacra Rituum Congregatio die 15 Febr. 1873, Respondit: *Affirmative* (N. 3288).

1127. Delatio parvae statuæ pueri Iesu a Sacerdote cum velo humerali et umbella in processione interdicitur (Die 3 Aug. 1901. *Acta S. Sed.* vol 34, pag. 312 ad 4).

§ II. Reliquiae Sanctorum.

1128. 1. Reliquiae *insignes* sunt Corpus, Caput, Brachium, Crus, aut illa pars corporis, in qua passus est Martyr, modo sit integra et non parva, et legitime ab Ordinariis approbatæ (Die 8 Apr. 1628. N. 460 ad 3; vid. etiam N. 477 ad 10, et *Decretum Urbis et Orbis*. N. 555 verb. *Insignes*).

2. Praeterea uti Reliquiae *insignes* haberi debent seu possunt:

I. *Pars anterior brachii*, quæ antibrachium dicitur, ab alia parte superiori eiusdem brachii separata.

II. Idem dicendum est de eadem *parte superiori brachii*.

III. Item *cor, lingua, manus*, si ex miraculo intactæ conserventur (Die 27 Iun. 1899. N. 4041. *Decret. Urbis et Orbis*).

3. *Tibia* non est Reliquia insignis (Die 3 Iun. 1662. N. 1234 ad 2).

4. Ante Reliquias expositas saltem ardeant *duo lumina*; alias Reliquiae non exponantur (S. R. C. die 22 Ian. 1701. N. 2067 ad 9).

5. *Sub nullius Sancti Reliquia* exposita publicæ venerationi inter candelabra, *debet adhiberi palla* (Die 7 Apr. 1832. N. 2689 ad 3).

6. Reliquiae *non sunt collocandæ super Altare*, in quo SS. Sacramentum publicæ venerationi est expositum (Die 2 Sept. 1741. N. 2365 ad 1).

7. Si Reliquiae alienius Sancti, cuius Festum celebratur, expositæ sint, *sacra Pyxis* cum SS. Sacramento, etiam per breve temporis spatium, exponi nequit, *nisi remota Reliquia* (Die 19 Maii 1838. N. 2779).

8. Iam pluries dictum est, Reliquias Sanctorum aut Imagines pictas *non esse superimponendas Tabernaculo*, in quo SS. Sacramentum asservatur, quatenus idem Tabernaculum pro basi inseruiat. Neque exponendae sunt Reliquiae *ante eiusdem Tabernaculi ostiolum*.

9. Ius est Episcopi *Reliquias approbare* et facultatem imperitire, ut eae publice exponi possint (S. R. C. die 21 Iul. 1696. N. 1946 ad 4).

10. Reliquia, quae ob temporum vicissitudines *deposita fuit* in altera Ecclesia, *restituenda est Ecclesiae, quae eam possidebat* (S. R. C. die 11 Mart. 1837 in *Firmana*. N. 2760; et 23 Sept. 1837 in ead. causa *Firmana*. N. 2768).

Agebatur in huiusmodi causa de *Reliquia Sacrae Spinae*, quae a saeculis colebatur in Ecclesia Eremitarum Ordinis S. Augustini sub custodia Sodalitatis tituli a *Sacra Spina*. Sub initio elapsi saeculi, in rerum omnium perturbatione, extinctis Religiosorum Ordinibus et ipsis Saecularium Sodalitatibus, Reliquia Sacrae Spinae in Metropolitanam Ecclesiam translata et collocata fuit, venerationis et custodiae causa.

Aliquot post annos rebus iterum compositis, restitutisque Patribus Eremitanis et supradicta Sodalitate, horum votum fuit Sacram Reliquiam pristinam in Sedem denno transferendi. Renuentibus vero tum Metropolitanae Capitulo, cuius in Ecclesia ipsa Reliquia iam decenter et commodius colebatur; tum Firmano Magistratu, penes quem semper clavis Urnae Sacrae Reliquiae extiterat, recursus factus est ad Sacram Rituum Congregationem. Hinc proposito dubio: *An Reliquia Sacrae Spinae reportanda sit ad Ecclesiam Patrum Eremitarum Augustinianorum in casu?* Et Sacra Congregatio, omnibus mature perpensis, consideratis riteque libratis, rescribendum censuit:

Affirmative, servatis omnibus, prout erant ante translationem Reliquiae anno 1808 sequutum; et amplius (Vid. Decr. supr. cit).

11. In solempni processione SS. *Corporis Christi*, tum in solempnitate eiusdem, quam in *maiori Hebdomada*, nec non in *aliis processionibus theophoricis* deferre non licet nec lignum S. Crucis, nec alia Instrumenta Dominicae Passionis, nec Reliquias, vel statuas

seu imagines Sanctorum, cum in tali casu *totus cultus* dirigi debeat ad Venerabile Sacramentum (S. R. C. 17 Iun. 1684. N. 1731 ad 1; 31 Ian. 1896. N. 3878; 1 Iul. 1898. N. 3997).

12. In Processionibus, in quibus deferuntur Reliquiae vel Statuae Sanctorum, ii qui eas deferunt, *caput tegere nequeunt*; alii vero Clerici tecto capite cum bireto incedere possunt. (N. 1841 ad 1; N. 1352).

13. In Processionibus *cum Signo SS. Crucis* tam Clerus quam Saeculares *detecto capite* incedere debent (1841 ad 1).

14. Post Processionem Reliquiarum *benedictio cum Reliquiis* impertiri potest; *nulla tamen adest obligatio* (Die 24 Iul. 1683. N. 1711 ad 1; 2324 ad 1; 2483 ad 5).

15. *Imagini B. M. V.*, quando in Processionibus deferitur cum Reliquiis Patroni Dioecesis, *honoratior locus competit* (N. 3087).

16. In omnibus Processionibus, in quibus non intervenit Clerus saecularis, Regulari deferenti sacras Reliquias uti licet *Pluviali et Stola*; non autem Stola tantum (Die 22 Iun. 1675. N. 1539 ad 6).

17. *Quodlibet mercimonium relate ad Reliquias Sanctorum vetitum est.* Nam Summus Pontifex Leo XIII sacrorum Canonum statutis inhaerens *districte praecepit*, ne Christifideles sub quolibet praetextu, etiam redimendi, sacras Reliquias et Sanctorum exuvias, licet capsula reconditas et sigillo munitas, tam in Urbe, quam extra, emere aut mercari praesumant. Insuper mandavit, ut quicumque sacras Reliquias, quae venales prostent, invenerit, locorum Ordinarios commoneat, quorum intererit opportune providere (S. C. Ind. 21. Dec. 1878: *Dec. auth.* eiusd. S. C. n. 443).

18. Reliquiae quae inventae sunt *ex thecis suis avulsae et chartulis inclusae sigillo munitae*, sed nullo documento roboratae, quoties constet *de earum authenticitate*, audito etiam Capitulo suae Cathedralis, ab Episcopo fidelium venerationi exponi, in propria cathedrali servari, vel aliis ecclesiis distribui possunt, cum solo titulo: *Reliquiae Sanctorum* (S. C. Ind. 22 Febr. 1847; *Deer. auth.* n. 335).

19. At non licet *indiscriminatim* omnes et singulas Reliquias, quae tempore Gallicae perturbationis, e propriis thecis seu capsulis

pretiosis avulsae et in unum collectae fuerant, fidelium venerationi exponere eisque distribuere (Decr. eod.).

Insuper declaratum est: *Reliquias antiquas* (quarum authenticae non habentur) *conservandas esse in ea veneratione, in qua hactenus fuerunt, nisi in casu particulari certa adsint argumenta eas falsas vel supposititias esse.* (S. C. Indulg. 20 Jan. 1896; apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 28, p. 282.

20. *Unusquisque Episcopus sua in dioecesi* quascumque sacras Reliquias potest authenticare, et potest etiam impedire, quominus Reliquiae ab alio Episcopo authenticatae, publicae venerationi exponantur quoadusque non fuerint ab eo authenticatae: idque ad formam Tridentini sess. 23, cap. *de Reliquiis*, ubi decretum est: *Non esse recipiendas novas Reliquias, nisi recognoscente et approbante Episcopo* (S. C. Ind. 16 Dec. 1749; Decr. auth. n. 183).

21. Episcopus potest *concedere licentiam transferendi corpora Sanctorum* perpetuae sepulturae data, *ad locum decentiorem in eadem ecclesia*; sed non potest dare licentiam *eadem alienandi vel extra dioecesim transferendi absque Romani Pontificis auctoritate* (S. C. Ind. 17 Nov. 1676; Decr. auth. n. 14).

22. Reliquiae alicuius ecclesiae a Parocho *donari nequeunt*; si secus factum fuerit, eidem ecclesiae sunt restituendae (S. C. Ind. 17 Nov. 1710; *Rescr. auth.* n. 2).

Sancti, Beati, Servi Dei.

1129. Quoad cultum praestandum *Beatis et Sanctis*, haec docet Benedictus XIV: 1º Ex regula loquendo, *Beatificationem esse cultus permissionem*; 2º *Beatorum cultum* coarctari sane intra aliquam provinciam, dioecesim, civitatem, aut religiosam familiam; at aliquando tamen posse ad universam Ecclesiam extendi, citra tamen legem praecepti, sed per modum simplicis facultatis, et per actum minime extremum, nec ultimo definitivum; 3º *Canonizationem* esse Summi Pontificis *sententiam ultimo definitivam*, qua cultus praecipitur in universa Ecclesia (*De Serv. Dei Beatif.* lib. I, cap. 39, n. 12 sq.).

1130. Idecirco ultima differentia inter *Beatificationem et Canonizationem* minime quidem constituenda erit vel in permissione

cultus, vel in eius coarctatione ad personas aut locos particulares, quae in Beatificatione habeatur, secus ac in Canonizatione; sed in *extrema et definitiva de sanctitate sententia* cultum aliis Sanctis debitum in universa Ecclesia per Canonizationem, nequaquam vero per Beatificationem, praecipiente (Ibid. et conf. lib. IV, part. II, cap. I).

1131. *Servos Dei* qui mortui sunt *cum fama sanctitatis* nemo potest *publico* cultu colere, etiamsi per eos miracula fierent, cum Apostolica auctoritas sit necessaria, ut eos *publico* cultu venerari possimus (Loc. cit. lib. II, cap. VII).

1132. At, licet hos Dei Servos *publico* cultu venerari non possimus, nihil tamen prohibet, quin eos *privato cultu* prosequamur. Si enim illis dum vivunt laudabile est, ut cultum ipsum privatum impendamus, et nos eorum precibus commendemus; potiori profecto ratione eosdem *privato cultu* post obitum venerari poterimus, quando regnare creduntur in coelis, et pie potest existimari, eos pro nobis esse apud Deum intercessores (Loc. cit. n. 3 et 4).

1133. Advertendum est, appellatione *publici cultus* minime intelligi eum, qui publice exhibetur coram aliis, ex. gr. in ecclesia aut in foro; sed eum qui exhibetur *nomine Ecclesiae* vel *ex huius institutione*. Quocirca qui cultum *ab Ecclesia institutum* pro Beatorum aut Sanctorum veneratione exhiberet alieni Servo Dei non Beatificato neque Canonizato, *publico cultu* eum prosequeretur, licet clam ageret et sine testibus. Ex opposito vero, qui in loco *publico* cultum adhiberet, *privatum* tantummodo impenderet, quotiescumque is non esset de genere cultus, qui *ex Ecclesiae institutione* Beatis aut Canonizatis adhibetur (Bened. XIV, Lib. II, cap. VII, n. 6).

1134. Cultus proinde dici non potest in re praesenti publicus, eo quod is *in loco publico* exhibeatur. Aliter sequeretur absurditas: sequeretur enim, quod probari non possit aut celebritas sepulchri Servorum Dei, aut veneratio populorum; quorum tamen omnium non modica habetur ratio in Beatificationis et Canonizationis causis. Accedit quod fieri non posset inquisitio in genere ad probandam famam sanctitatis, cum haec probari non possit nisi per actus dicto modo publicos et externos (Loc. cit. n. 6 et 7).

§ III. *Graviora monita quoad aperitionem sacri Tabernaculi, quoad Communionem fidelium ante et post Missam, et quoad Reliquias Beatorum in publicis supplicationibus.*

1135. I. In quadam Ephemeride gallica legitur, Sacerdotem posse pro sua privata devotione sacrum Tabernaculum aperire, pro Sacramenti adoratione, preces ad libitum fundere, ac deinde illud claudere. Idque dicitur legitime inferri a quibusdam S. R. Congregationis Decretis. — *Nomine et auctoritate Sacri Tribunalis Rituum*, omnes lectores nostros certiores facimus, quod Ephemeris gallica vulgavit, esse *simpliciter* falsum, et illationem esse prorsus *illegitimam*. Expositio privata differt a solemni, quod illa fit cum pyxide, ista cum ostensorio, sed utraque instituta est *ad bonum publicum*, nullo pacto privatae personae.

II. In alia legitur, Communionem fidelibus non posse impertiri sine gravissima causa, neque immediate ante, neque immediate post Missam; et adducitur ad rem recentius quoddam S. R. Congregationis Decretum. — Eodem nomine, eademque auctoritate declaramus, esse *simpliciter* falsum quod asseritur, et *apocryphum*, si extet Decretum, quod in genere nominatur, sed non affertur. Ad rem valeat sequens declaratio nobis data die 28 Nov. 1895:

Nullum extat Decretum S. R. Congregationis, quod prohibeat Communionem fidelium ante vel post Missam; et tum Director Ephemeridum liturgicarum, tum Director Analect. Ecclesiastic. curent, ut huiusmodi resolutio lectoribus innotescat.

PHILIPPUS DI FAVA,
Substitutus S. R. C.

Communio fidelium immediate post Missam permittitur ex Ritualis Rubrica, uti Sacerdotes norunt, ex *rationabili* quidem causa, ait Rituale, sed haec, temporum nostrorum conditione perpensa, facile adest, *semperque generaliter adesse censendum est, quando Communio petitur*. Posse etiam immediate ante Missam Communionem distribui indubium est, eadem ut supra extante causa, eodemque, ut diximus, modo intellecta, quamvis Rituale de hoc si-

leat. Ita fert communis et laudabilis praxis Urbis; hic est Ecclesiae sensus; hoc omnino tenendum, atque ita se gerendum.

III. Nomine tandem et auctoritate eiusdem S. R. Congregationis, omnium in memoriam revocamus, *Reliquias quascumque et Corpora* BEATORUM non posse in publicis Supplicationibus deferri, uti deferri possunt Reliquiae et Corpora *Sanctorum* (Vid. Decr. anth. N. 1130 ad 11).

Haec prohibitio sua gravitate pollet, legemque infringere, toties per Decreta seu particularia, seu generalia et a Summis Pontificibus confirmata, nemini licet (*Ex Ephemerid. Liturgic.* fasc. XII, pag. 709, ann. 1895, apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 28, pag. 95; *Acta S. Sed.* vol. 28, pag. 310.

CAPUT IV.

De Sepulturis (1) et iure funerandi.

§ I. *Descriptio sepulturae et ius statutum quoad eius electionem.*

1136. Sepultura in sensu iuris accipitur vel *pro ipso loco*, ubi corpora fidelium ponuntur, vel *pro iure* fidelium habendi sepulturam.

In primo sensu sepultura definitur: *Locus auctoritate Episcopi benedictus, in quo cadavera Catholicorum pie decedentium sepeliuntur.* Antiquitus corpora fidelium prohibebantur in ecclesiis sepeliri, sed sepulchrorum sedes erant in atrio, aut in porticu, vel in exhedris, sive in claustris ecclesiae. Ecclesia reservabatur tantum humandis Episcopo aut Abbati, vel dignis presbyteris, aut laicis virtute fulgentibus, qui sanctitatis et miraculorum fama ex hac vita decessissent.

1137. Locus, in quo fidelium corpora communiter sepeliebantur, dictus est *coemeterium* graece, quod latine idem significat ac

(1) Cf. Reiff. Schmalz. Santi in Lib. III Decretal. tit. 28: *Matteuc. Official. Cur. ecclesiast.* cap. 48; Ferraris, v. *Sepultura*; Giraldu, tom. I, p. 324; Devoti, *Institutiones canonicae*, tom. II, tit. IX, p. 226.

dormitorium, seu locus dormitionis vel depositionis, eo quod corpora eorum, qui in pace Christi mortui sunt, ob futuram resurrectionem dormire dicuntur, iuxta illud Pauli ad Thessalon.: Nolumus autem vos ignorare fratres *de dormientibus*; et illud Domini nostri apud Ioannem: Lazarus amicus noster *dormit*, sed vado, ut *a somno* excitem eum. Deinceps ex praxi inductum est, ut omnes indiscriminatio fideles, quibus interdicta non est ecclesiastica sepultura, intra ecclesiam sepelirentur. Nostris autem temporibus iterum consuetudo invaluit, ut pro humandis cadaveribus coemeteria erigerentur.

1138. In secundo sensu, IURE CANONUM quilibet habere potest sepulturam vel *proprium*, vel *communem*, vel *electivam*. Propria est ea, quam quis in loco sacro sibi condidit, vel est sepulchrum maiorum suorum, nempe gentilitium. « *Nos instituta maiorum Patrum considerantes*, ita Leo PP. III (*Lib. III Decretal. tit. 28, cap. I*), *statuimus, unumquemque in maiorum suorum sepulchris iacere, ut Patriarcharum exitus docet.* » Nomine maiorum veniunt pater, avus, proavus, ceterique ascendentes in linea recta.

1139. SEPULTURA COMMUNIS est coemeterium, vel ecclesia parochialis illius loci, ubi quis domicilium habuit vivens, et Sacramenta percepit, divina audivit. Ex cap. V, Lib. III Decretal. tit. 28 *Ex parte Canonicoꝝ*; et ex cap. X *in Nostra*.

1140. *Clerici* beneficium non habentes, sepeliuntur in propria sepultura, si eam habeant, secus in parochiali ecclesia: Clerici vero beneficium possidentes, quod eos ad residentiam et ad servitium obliget, in ecclesia beneficii sepeliuntur: *Canonici*, non electa sepultura, in sepultura Capituli: *Episcopi*, *Archiepiscopi* et *Patriarchae* in eorum ecclesiis cathedralibus sepeliuntur, propter eorum spirituale coniugium cum ipsis, nisi tamen in alia ecclesia sepulturam elegerint, vel habeant illam maiorum (Vid. Mattheucci, Santi, loc. cit. *Acta S. Sed.* vol. VIII, pag. 462).

1141. *Cardinales* sepeliuntur in ecclesia, in qua eligunt sepulturam, vel in qua habent sepulchrum maiorum. Quod si nec illam eligant, nec habeant aliam, et moriantur extra Urbem, sepeliri debent in ecclesia maiori loci, per quem transeunt, quia haec ratione dignitatis supponitur eorum Parochia, et attenta dignitate

praesumitur de ipsorum voluntate. Si vero decedant in Urbe, nec elegerint sepulturam, nec alicubi sit sepulchrum maiorum, tunc non in Parochia, sed in ecclesia proprii tituli sepeliri debent, prout, articulo late discusso, firmavit Rota, 20 Febr. 1702.

1142. De sepultura *Papae*, Summi Ecclesiae Christi Legislatoris, haec notant Auctores, quos citat Ferraris, loc. cit. n. 57 sq. Papa decedens Romae sine electione sepulturae, sepelitur in Basilica Vaticana, in qua non possunt sepeliri, nisi Summi Pontifices et personae regales. Si decederet extra Urbem, pariter sine electione sepulturae, nec commode possit ad ipsam transferri, sepeliendus esset in ecclesia cathedrali loci, ubi decedit.

1143. *Uxor* sepelitur in sepulchro viri, et quae habuit plures maritos, in sepulchro ultimi deponitur. Excipe, nisi sibi elegerit sepulturam diversam, ex cap. III, *Is, qui*, Decr. Bonifacii VIII *de sepult in 6*.

1144. *Viatores, hospites, peregrini*, qui per alienam parochiam transeunt, vel ibi breviter commorantur, si ibidem decedant, in propria domicilii parochia sepeliendi sunt, dummodo illuc commode transferri possint; secus in loco, ubi moriuntur, sepulturam obtinent, et quidem vel in cathedrali ecclesia, secundum quorundam sententiam, utpote quae est generalis parochia totius civitatis et dioecesis; vel potius in parochiali, in qua sunt defuncti, praesertim si a parrocho eiusdem loci Sacramenta receperint. Ceterum, addunt communiter Auctores, si adesset consuetudo, tam favore Cathedralis, quam Parochi, ea servanda esset. Cf. *Acta S. Sed.* tom. XX, pag. 91 sq., ubi super re habetur disceptatio pro quadam causa *Pisauren.*)

1145. Viatores, advenae, hospites, peregrini decedentes *intra monasterium*, inspecto iure communi et particularibus resolutionibus S. Congregationis, non in ecclesia monasterii, sed in parochiali sepeliri debent, nisi sepulturam elegerint, vel commode ad propriam parochiam deferri nequeant. Ita S. Congregatio Concilii *in Ravennat.* 20 Ian 1674 censuit: *Spectare ad Parochos sepe- lere, et ad proprias Parochias deferre cadavera eorum, qui in monasterio recepti, sepultura non electa decesserint.* Et *in Ripana* 3 Nov. 1652: *Non licere Regularibus, commoranti per ali-*

quot dies in eorum conventu, ibique defuncto omnia Sacramenta ministrare, et in eorum ecclesiis dare sepulturam sine licentia Parochi, cui quarta funeralis debetur ». Idem declaratum est die 3 Febr. 1694, prout videre est apud Matthaeucci, n. 14; Ferraris, n. 26.

1146. *Regulares professi sepeliuntur apud suum monasterium, textu expresso in cap. Religiosi V, de Sepulturis in 6º, his verbis: Religiosi, nisi a propriis monasteriis adeo forsitan sint remoti, quod ad ea, cum moriuntur, commode portari non possint, nequeunt (cum velle vel nolle non habeant) sibi eligere sepulturam, sed sunt apud sua monasteria tumulandi.* Ubi notentur verba: *Nisi a propriis monasteriis adeo sint remoti, ut ad ea commode portari non possint*; nam in huiusmodi casu, inquit Reiffenstuel, n. 18, cum cummuni Doctorum, utique sepulturam eligere sibi possunt, iure ipso per dictam limitationem id concedente. Quod si non eligant, sepeliendi sunt in Parochia, in qua moriuntur, idque expensis proprii peculii, et si eo careant, expensis monasterii, cuius erant de familia, si monasterium bona in communi possideat; sin minus sepeliendi sunt ut reliqui pauperes, ut docet Petra apud Giraldi tom. I, p. 324, et Ferraris, loc. cit. n. 40 et 45.

1147. Si vero Religiosus decedit in loco propinquo, a quo commode ad monasterium portari valeat, in hoc sepeliri debet, ut clare eruitur ex relato textu iuris. Quo in casu non tenentur Regulares portionem canonicam solvere Parocho loci, in quo Religiosus decessit, etsi Religioso infirmo Viaticum et Extremam Unctionem administraverit, uti declaravit S. Congregatio Concilii 22 Maii 1615. Hinc in causa *Veliterna* sub die 21 Aug. 1869, S. Congregatio Concilii, ad dubium: *An et quae emolumenta solvenda essent Parocho ratione funeris Canonici regularis Lateranensis, in urbe Veliterna demortui extra claustra monasterii, cuius cadaver a Canonicis Lateranensibus elatum fuerat in monasterium suae residentiae in Urbe Roma existens?* Respondit: *Negative in omnibus* (Apud Franciscum Santi, pag. 255).

1148. Praeterea *Regulares* possunt in praedicto casu defunctum Religiosum ad monasterium deferre *inconsulto Parocho*, ut

respondit S. Congregatio Concilii in *Bononien.* die 2 Iulii 1620 ad 10^m dubium his verbis: *Regulares extra claustrum decedentes, posse ad eorum ecclesias deferri, etiam Parochis inconsultis* (Apud Giraldi et Santi loc. cit., *Acta S. Sed.* vol. I, p. 166).

1149. Verum huiusmodi asportatio, inconsulto Parocho, fieri debet modo privato, sine Cruce et processione, ut de praxi etiam Romae servata, testatur Matthaeucci. n. 16. Quod si cum pompa et processione fieri vellet, necessaria foret assistentia Parochi, vel saltem eius consensus, cum consuetudo sit, ut Regulares extra monasterium causa exequiarum non procedant processionaliter sine Parocho. Ceterum quoad hoc servanda est consuetudo locorum, cum ipsa in dubiis sit optima legum interpretes (Cf. Giraldi, *ibid.*; Ferraris, loc. cit. n. 37 sq.).

1150. *Dubium*: Quid dicendum, si Religiosus alterius Ordinis, puta Dominicanus, infirmetur in monasterio Fratrum Minorum, in quo decessit, et in loco seu regione nullus reperiatur Dominicanorum Conventus? Huiusmodi Religiosus defunctus, quoties sibi non elegerit sepulturam, sepeliendus est in *ecclesia parochiali*, intra cuius fines est Conventus, in quo decessit: de ipso enim idem dicendum est ac de Regularibus decedentibus in locis saecularibus ita remotis a suis monasteriis, ut ad ea deferri commode non possint, qui iuxta dicta sepeliendi sunt in parochiali (Matthaeucci, cap. 48, n. 17; Ferraris, loc. cit. n. 44).

1151. Quaeres, *quando locus dici possit a monasterio remotus*, ut Regulari liceat sepulturam sibi eligere, vel in Parochia eius corpus tumulari? Cum nihil hac de re in iure tantum sit, conveniunt Doctores, *id remittendum esse arbitrio viri prudentis*; quamvis non desint qui asserant, remotum locum dici tantum illum, ad quem per unius diei iter cadaver transferri nequeat. (Ita Giraldi, loc. cit.; Matthaeucci, n. 16 in fine; Ferraris, n. 41; Santi, Lib. III, tit. 28 pag. 254, 29).

1152. Quid dicendum de Religioso *expulso et eiccto* a Religione? Iste, inquit Matthaeucci, n. 19, tamquam a Religione derelictus, sepeliendus est in Parochia, si sepulturam sibi non elegerit; ad quod habet facultatem. Nam statim ac eum Religio expellit, videtur nolle eius corpus cum illis Religiosorum sociari, adeoque

facultatem relaxare eligendi sepulturam in alio loco, ne sepultura careat. Expensae vero in funere faciendae essent de eius peculio; et quatenus eo careret, ex bonis parentum: et in casu paupertatis, gratis Parochus deberet tumulare, sicut corpora cuiusvis pauperis, de quo S. Congregatio Ep. in *una Cassanen.* 5 Maii 1617. (Cf. etiam Giralaldi, loc. cit.; Santi, ibid. pag. 245, n. 5).

1153. *Novitii*, si sepulturam non elegerint, sepeliendi sunt in monasterio, ubi decedunt; expensis ipsius monasterii, et absque ulla obligatione solvendi Parocho loci portionem canonicam. Sententia communis, praxi confirmata. Ratio est, quia Novitii in favorabilibus veniunt nomine Religiosorum, eorumque privilegiis gaudent. (Cf. cit. Auctores).

1154. *Oblati, Donati seu Tertiarii*, atque etiam *saeculares*, qui Regularibus deserviunt, et intra eorum monasterium septa ac domus resident, et sub eorum obedientia vivunt, ac continui commensales in dictis monasteriis sunt, si inibi decedant, sunt ibi, irrequisito Parocho, tumulandi absque onere solvendi portionem canonicam. Isti enim, ut alibi diximus, eximuntur a subiectione Ordinariorum et Parochorum, et fruuntur, generatim loquendo, privilegiis Regularium, quibus inserviunt (Vid. Rodriguez, tom. II, quaest. 67, art. II; Matthaeucci, n. 15; Ferraris, n. 27; Reiff. n. 21; Schm. n. 37).

Aliter dicendum de saecularibus illis, qui dictis monasteriis tantum deserviunt, sed in eis non sunt de familia, nec continui commensales, et cum saecularibus exteris extra monasteria habitant et vivunt. Hi namque si non habeant sepulchrum maiorum, vel sepulturam non elegerint, in propria Parochia sepeliendi sunt (Ferraris, n. 28).

1155. Quoad *Tertiarios, aliasque personas*, attendantur sequentes declarationes S. Congregationis Ep. et Reg. de die 11 Dec. 1615, relatae a Bizzarri in sua *Collectanea*, pag. 272.

1. An Tertiariorum sui Ordinis (Minorum) cadavera in ecclesiis pariter suae Religionis sint sepelienda?

2. An in iisdem etiam ecclesiis sepelienda sint cadavera eorum, qui dicti Ordinis *habitu induti*, ex hac vita migrarunt?

3. Num et illi, qui coram testibus dumtaxat, licet absque

scriptura, in iisdem ecclesiis sepulturam sibi elegerint, ibidem sint sepeliendi?

4. An tam supradictorum, quam aliorum quorumcumque cadavera in alterius Parochia existentia, et in ecclesiis eorundem Fratrum sepelienda, prius ad ecclesiam parochialem, ad benedictionem ac ultimum *vale* a Parocho recipiendum, deferri debeant; num vero ab aedibus defunctorum, ad dictas Fratrum ecclesias recto tramite sint transportanda?

Resp. ad 1.^m *Tertiarios huiusmodi, si qualitatibus in Bulla felic. rec. Leonis PP. X praescriptis sint praediti (videlicet, si viri collegialiter, aut claustraliter vivant; mulieres vero virginalem, vel coelibem, aut castam vidualem sub expresso voto, et Tertiariarum habitu vitam ducant) posse et debere, etiam invito, ac minime requisito Parocho, in supradictis Fratrum ecclesiis sepeliri; secus vero si supradictis qualitatibus careant, ac nisi sub sequentis secundi capitis dispositione comprehendantur.*

Ad 2.^m *Si conditiones in bulla Aurea fel. rec. Sixti PP. IV contentas, in ipsis adimpletus esse constiterit, videlicet, quod a Guardiano domus loci, in quo tales decedere contigerit, aut ab alio Superiore, vel ab altero, cui id Superiori committendum duxerit, habitum receperint, ac praedicti Guardianus, vel alius Superior habitum huiusmodi recipientes, praemonuerit, eorum cadavera propter habitus concessionem ac receptionem, penes ipsos Fratres, quorum habitum gestant, esse sepelienda, eo casu cum habitu Religionis decedentes, in ecclesiis pariter eiusdem Religionis ecclesiasticae sepulturae esse tradendos.*

Ad 3.^m *In supradictis ecclesiis esse sepeliendos, sine praeiudicio tamen iurium parochialium.*

Ad 4.^m *Cadavera huiusmodi ad praedictorum ecclesias recto tramite deferri posse, ab iisdem tamen Fratribus monendum esse prius, et requirendum, ac expectandum proprium defunctorum Parochum, quo requisito, expresse venire recusante, licere iisdem Fratribus, etiam ipso invito, supradicta cadavera ad easdem ecclesias transportare (Cf. etiam Ferraris, loc. cit. n. 49 et 55 ac 246, Matthaeucci, cap. 52, ubi affertur Decretum Tertiarios et Tertiarias respiciens).*

1156. Ex adductis decretis infertur, Tertiarios et Tertiarias praedicta requisita non habentes, qui nempe in propriis domibus, sicut ceteri saeculares degunt, sepeliri debere in propria Parochia, nisi sepulturam elegerint, vel sepulchrum maiorum habeant.

1157. *Confratres Confraternitatum* in Regularium ecclesiis existentium, sepeliendi sunt in Parochia, nisi alibi sepulturam elegerint. Sic S. Congregatio Concilii, prout in Constitutione Innocentii X, incip. *Ex iniuncto*, § 6, ibi: *An liceat Regularibus sepelire in suis ecclesiis confratres laicos, qui sepulturam non elegerunt?* Respondit: *Confratres laicos, si non praecedat eorum electio sepulturae, sepeliendos esse in eorum parochiali ecclesia.* Et hoc procedit, etiamsi in ecclesiis Regularium adesset communis sepultura pro dictis confratribus, ut respondit S. Congregatio Concilii in *Neapolitana*, die 13 Februarii 1666 ad septimum dubium, quod ita sonat: *An confratres Sodalitatum, non electa sepultura, possint sepeliri in sepulchro suae ecclesiae?* Resp. *Negative*, (Ferraris, loc. cit. n. 52; Matthaeucci, cap. 48, n. 20, et 30). Vide tamen infra alia decreta aliquantum posteriora.

1158. Specialis dispositio lata fuit a S. Congregatione Ep. et Reg. quoad Confratres Chordigeros, in una *Senogallien.* 22 Nov. 1580. Nam ita observari mandavit: *Quod ubi adest sepultura communis pro Chordigeris in ecclesia Fratrum Minorum, ubi est erecta Confraternitas, sepeliantur in ea, ubi vero non est talis sepultura, moderentur, sicut ceteri saeculares, et sepeliantur in parochiali ecclesia, si non sibi elegerint aliunde sepulturam* (Lantusca, *Theatr. Regul.* v. Confraternitas, n. 12; Matthaeucci, loc. cit. n. 21).

Verum quoad hoc, prout monet Ferraris, ibid. n. 51, attendenda est consuetudo, cum circa id habeantur posteriora decreta contraria, ut constat ex numero praecedenti.

1159. *Quoad Moniales* eadem dispositio valet, quae pro Regularibus statuta est in supra cit. cap. *Religiosi V de Sepulturis* in 6°. Ilinc si contingat, ut aliqua Monialis extra suum monasterium obeat, apud suum monasterium deferendum atque ibi tumulandum est, nisi forsitan dictum monasterium adeo sit remotum, quod ad illud nequeat cadaver commode portari. Et revera etiam *Moniales*

sunt Religiosae seu Regulares, quae quidem participant de privilegiis Religiosorum respectivi Ordinis, dummodo non repugnent proprio statui (Cf. Ferraris, n. 46).

1160. *Educandae* decedentes in monasterio etiam exempto, tumulandae sunt in ecclesia illius Parochiae, in qua ipsae habent domicilium. De hoc quidem disputatum olim fuit apud Auctores, sed modo quaestio haberi debet ut authentice resoluta: Sacra enim Congregatio Concilii in *Feretrana*, 11 Apr. 1742, ad quaedam dubia de educandis sibi proposita ita in sensu respondit: *quod educandae in monasterio decedentes, non sibi electa sepultura, sepeliendae sint in parochia, sub qua est monasterium, si non habeant sepulchrum maiorum. Et si elegerint sepulturam in monasterio, possint ibi sepeliri, sed deberi quartam funeralem Parocho*. Vide Decreta penes Ferraris, verb. *Moniales*, art. I, n. 125 sq.; Matthaeucci, qui cap. 32 n. 8 sq. egregie de hac re loquitur; (Giraldi, tom. I, pag. 320).

Videntur ad rem facere etiam responsa S. Congregationis Ep. et Reg. de mense Dec. 1753, relata a Bizzarri, pag. 421, in causa *Fabrianen.* vertente inter ecclesiam parochialem S. Blasii et monasterium S. Honuphrii.

Proposita fuerunt infrascripta dubia:

1. An ius aspergendi, et benedicendi cadaver puellae Mariae Cinotti, defunctae in monasterio S. Honuphrii Fabriani, spectaverit ad Confessarium Monialium dicti monasterii, seu potius ad Parochum S. Blasii dictae civitatis in casu etc.

2. An dicto Parocho S. Blasii spectent omnia et singula emolumenta parochialia, et praesertim cerae adhibitae in funere dictae puellae, seu potius simplex quarta funeralis, ita ut sustineatur cessio facta ab Abbatissa supradicti monasterii, favore Innocentii Cinotti in casu etc.

S. Congregatio respondit: Ad 1.^m *Negative quoad primam partem.*

Ad 2.^m *Affirmative quoad primam partem, et Negative quoad secundam.*

1161. Quod dictum est de educandis in monasterio decedentibus, applicari quoque debet *saecularibus mulieribus* in eisdem

monasteriis, vel famulatus vel alia quacumque causa, legitima facultate commorantibus, et ibidem obeuntibus, ut disponitur in additionibus ad Statutum Romanum, cap. III, *de iure eligend. Sepult.* ad § IX (Matthaeucci, cap. 32, n. 9 in fine; Giraldi, tom. I, pag. 320, Sect. 488 in fine).

1162. SEPULTURA ELECTIVA. Iure canonum regulariter omnibus licet sibi eligere sepulturam, cap. I, *Nos instituta*, Lib. III, tit. 28, *de Sepulturis*, ubi sic decernitur: « Nos instituta maiorum Patrum considerantes, statuimus, unumquemque in maiorum suorum sepulchris iacere, ut Patriarcharum exitus docet. *Nulli tamen negamus propriam eligere sepulturam, et etiam alienam.* Dominus enim et Magister alienam elegit ut propriam. » Deinde subiungitur: *et sic demum ubicumque libitum fuerit, (quilibet) eligat sepulturam.* Hinc, prout ex aliis capitibus Iuris constat, etiam uxori, vivente vel defuncto viro suo, conceditur, ut possit sibi eligere sepulturam (cap. VII, *de Uxore*, et cap. *Is, qui ex Decretal. Bonifacii*, tit. 28 in 6).

Etiam filius familias, si sit pubes, potest sibi eligere sepulturam. Pater vero eligere potest sepulturam pro impubere filio, ubi adsit consuetudo (*Ex Decretal. Bonifacii VIII, cap. IV, Licet*, tit. 28, *De Sepult.* in 6).

1163. *Religiosi, qui nec velle habent nec nolle*, nequeunt ex supra expositis, sibi eligere sepulturam, nisi a loco monasterii adeo absint, ut commode ad monasterium transferri non possint (*Ex cit. Cap. Religiosi, V*).

1164. Circa electionem sepulturae S. Congregatio Concilii die 13 Februarii 1666 declaravit:

1. Validam esse electionem sepulturae coram Parocho factam, dummodo Parochus non testetur ad proprium commodum.

2. Ad electionem sepulturae non requiri necessario testamentum.

3. Electionem sepulturae per testamentum factum *in vita* et non in morte, esse validam.

4. Eum, qui habet capellam suae familiae cum propria sepultura, aut capellam erexerit cum sepultura propria, morientem absque sepulturae electione, non esse sepeliendum in Cathedrali.

5. Electionem sepulturae coram duobus testibus esse validam.

6. Electionem sepulturae per nutus et signa in casu, quo quis loqui non possit, esse validam; dummodo sufficienter constet de voluntate eligentis.

7. Confratres Sodalitatum, non electa sepultura, non posse sepeliri in sepulchro suae ecclesiae.

8. Si agatur de electionibus sepulturae, quae *iure praesumuntur*, quatenus electa non fuerit sepultura, uxorem in sepulchro ultimi viri esse sepeliendam, filios vero in sepulchro maiorum, servos autem in Parochia.

9. Eum, qui post mortem mandat suum corpus indui habitu Tertiariorum, non esse sepeliendum in ecclesia regulari (intellige, nisi ibi sepulturam eligat).

Praefatae decisiones, quas in compendio adduximus, videri possunt simul cum dubiis propositis apud Matthaeucci, cap. 48, n. 30: Ferraris, verb. *Sepultura*, n. 114; Giraldi, tom. I, pag. 317, ubi tamen deest nona responsio.

1165. Laudatus Giraldi loc. cit. in fine paginae haec refert: Confratres et Consorores paucis abhinc annis consueverunt collective et collegialiter per publicum instrumentum eligere sepulturae suae locum in aliis ecclesiis, et signanter Regularium, in quibus eadem Sodalitates erectae reperiuntur.

An huiusmodi electio sepulturae, collective et collegialiter facta sustineatur in casu, de quo agitur?

Die 16 Maii 1682 S. Congr. Emorum S. R. E. Cardinalium Conc. Trid. Interpretum respondit: *Sustineri electionem sepulturae, collective factam per Confratres, individualiter consentientes*; et die 19 Decembris eiusdem anni 1682, reposita huiusmodi causa, utraque parte, ore et scriptis informante, stetit in decisio, addita clausula, *revocabiliter tamen*.

S. Congregatio Ep. et Reg. in *Maceraten*. 8 Nov. 1652 declaravit, quod corpora laicorum, sive virorum, sive mulierum, nequeunt sepeliri in ecclesia exteriori Monialium, licet solvere vellent poenam synodalem. Et profecto repugnare videtur Monialium sexui ac statui talis tumultatio mortuorum in earum ecclesiis etiam exterioribus, ne turbentur in earum quiete ab officio in funeralibus

ibi necessario faciendo. Quare ut ibi sepeliri possit cadaver personae extraneae, requiritur saltem licentia S. Congregationis, nec non consensus Monialium, ut pluries declaratum est a dicta S. Congregatione, prout videre est apud Matthaeucci, n. 4; apud Ferraris, *Appendix ex aliena manu*, n. 327. Hinc post huiusmodi declarationes, privilegia Monialium, praesertim Ordinum Mendicantium, cessasse videntur, si quae revera habebant quoad hoc punctum.

§ II. *Quibus competat ius sepeliendi seu funerandi.*

1166. Advertendum maxime est, hodiernis moribus post inductas leges generales sepeliendi in coemeterio communi, valere quidem adhuc antiquam regulam circa electionem sepulturae, sed eligendam esse sepulturam vel in ecclesia, quae gaudet iure tumulationis, vel in aliquo determinato coemeterio (Franciscus Santi pag. 243).

1167. Ius sepeliendi fideles non cuilibet ecclesiae competit, sed tantum parochialibus, et iis, qui *ius illud vel privilegio, vel consuetudine legitime praescripta obtinuerunt* (Schmalz. ad tit. *de Sepulturis*, n. 5).

1168. Ex privilegio in corpore iuris clauso, ius sepeliendi fideles in templis et coemeteriis suis habent *Ordo Praedicatorum* et *Minorum S. Francisci*: Clement. *Dudum*, II, §. *Huiusmodi*, et Extrav. *Super cathedram*, §. *Huiusmodi quoque, de Sepulturis*, cuius Decretalis Bonifacii VIII compendium refert doctissimus Giralaldi (tom. I, pag. 326; et cf. *Acta S. Sed.* vol. VII, pag. 34, nota).

Ius praefatum seu privilegium aliis quoque Religiosis competit, sive ex specialibus constitutionibus, sive etiam ex privilegiorum communicatione.

Neque opus est, ut corpus defuncti, qui apud ipsos Religiosos sepulturam elegerit, prius deferatur ad ecclesiam parochialem; quia ius habent libere, idest sine ulla contradictione sepeliendi, ut dicitur in *Clementina* cit. et *Bonifaciana*, in quibus statuitur, ut praedicti Fratres (Praedicatores et Minores) *omnes ad sepulturam recipere valeant, qui in ipsorum ecclesiis sepulturam elegerint* (Cf. Schmalz. loc. cit. Ferraris, *ibid.*).

Hinc si Presbyteri parochiales admoniti corpus defuncti deferre nolint ad ecclesiam regularem, possunt Regulares ipsimet, etiam contradicente Parocho vel Episcopo, illud levare et deferre ad suam ecclesiam (Schmalz. ibid. et authentice constabit ex dicendis).

1169. Ius sepeliendi *concedere potest Episcopus* intra suam dioecesim, dummodo adsit iusta causa et accedat consensus Capituli. Hic consensus ideo requiritur, quia dictum ius sepeliendi inter causas arduas et praeiudiciosas computatur, ad quas expediendas consensus Capituli exigitur (cf. Schmalz. n. 7; *Acta S. Sed.* vol. VII, pag. 34, nota).

1170. *Quaestio*: Cuinam competit ius elevandi atque associandi cadavera filianorum, in aliena paroecia decedentium?

Respondetur: *vi iuris communis spectare ad proprium parochum, non autem ad parochum loci decessus*. Ita in sensu resolvit S. Congregatio Concilii die 30 Apr. 1904. Et revera sacri canones in ordine ad sepulturam non attendunt locum, ubi quis in extremis reficitur, sed ubi in vivis coelesti pabulo refici consuevit. Huiusmodi vero iuris assistentia favore parochi proprii infringi potest per consuetudinem immemorabilem, vel centenariam sine titulo, aut etiam quadragenariam cum titulo colorato. Quod si talis consuetudo, approbante Episcopo et consentientibus omnibus fere parochis, abrogata fuerit per novam praxim *iuri communi conformem*, haec quidem unice attendenda est. Vid. apud *Acta S. Sed.* speciem facti, quaest. discept. et resolut, vol. 37, pag. 248, causa *Melevitana*.

§ III. *Regulares nequeunt renuntiare iuri sepeliendi.*

1171. Regulares nequeunt de se renuntiare praedicto iuri sepeliendi cadavera fidelium, eligentium sepulturam in eorum ecclesiis, si agatur de ecclesiis *iam erectis*. Ad huiusmodi enim iuris renuntiationem opus est solemnitate ad alienationem rerum ecclesiasticarum requisita, ac ideo Beneplacitum Apostolicum. Consequitur, nullum Superiorem, nec localem, nec Provincialem, nec Generalem, posse per ullum pactum praeiudicare iuri acquisito; Extrav. *Ambitosae, de Reb. eccl. non alien. inter comm.* Neque obstat,

quod in Extrav. cit. mentio solum fiat de rebus ecclesiasticis; nam, ut ait Ulpianus: *Rei appellatione, et causae, et iura continentur.*

1172. Si vero agatur de ecclesiis seu Convertibus *erigendis*, tunc si in limine foundationis praecesserit concordia cum Parocho de non recipiendis ad sepulturam illius parochianis, vel nisi de eius expressa licentia, tale pactum erit omnino servandum. Nam renuntiatio ista non est *iuris iam acquisiti*, sed primum acquirendi, sicque locum non habet dispositio Extrav. *Ambitosae*, cum dici non possit, quod alienetur ius ecclesiae (Matthaeucci, cap. 48, n. 2; Ferraris, loc. cit. n. 142 sq.; Schmalz. n. 8).

Non est tamen omittendum, alios graves Auctores opinari, quod Religiosi nequeant praefato iuri renuntiare nec etiam in casu novi Conventus seu ecclesiae erigendae (Cf. Reiff. Lib. I, tit. 25, n. 79; Giraldi, Pars I, sect. 205, pag. 132 sq.; ubi affertur auctoritas Passerini, qui probat fuisse in posterum derogatum Cap. I, *Pactum etc....*).

1173. Fratres Minores speciali iure prohibentur, sine Beneplacito Apostolico, capellas et sepulturas vendere, transferendo in alios dominium et proprietatem earum. Id habetur expresse ex declaratione S. Congregationis ab Urbano VIII consultationibus Fratrum Minorum praepositae, praecipientis observantiam ordinationum. *Item statuitur*, sic legitur, *ut deinceps nulla instrumenta publica fiant a Fratribus capitulariter congregatis, nec quocumque alio modo se habentibus, in quibus transferatur dominium et proprietas alicuius capellae, sive sepulturae, cum hoc omnino sit contra Regulam, et repugnet nostro Instituto.* (Vid. Matthaeucci, cap. 45, n. 25; Ferraris, loc. cit. n. 161).

§ IV. Prohibitio inducendi fideles ad eligendam sepulturam.

1174. Clericis omnibus sive saecularibus sive regularibus gravissime prohibetur inducere fideles laicos per votum vel iuramentum aut promissionem, ad eligendam sepulturam in eorum ecclesiis. Sic decrevit Bonifacius VIII, Cap. I, *De Sepulturis* in 6, ut sequitur: *Animarum periculis et scandalis, quae frequenter ex iis proveniunt, obviare volentes, universis religiosis et saecularibus*

clericis, cuiuscumque status vel conditionis existant, in virtute sanctae obedientiae, ac sub interminatione maledictionis aeternae, districtissime prohibemus, ne aliquos ad vocendum, iurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, ut apud eorum ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam ulterius non immutent. Si secus actum fuerit, Pontifex talem electionem nullius penitus firmitatis esse decernit, statuitque quod, contradictione quacumque cessante, sepeliantur omnino apud illas ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent, si alias sepultura non electa forsitan decessissent. Insuper praedicti clerici tam saeculares, quam regulares quoad hoc transgressores, a Clemente V (in Clem. Cypientes, 3, De poenis) mulctantur excommunicatione ipso facto incurrenda et Summo Pontifici reservata.

1175. Haec tamen excommunicatio sublata intelligitur per Constitutionem *Apostolicae Sedis*; minime vero legalis prohibitio a Praedecessoribus Pii PP. IX facta. Hinc temerarii violatores praedictarum Constitutionum, si non amplius incurrunt excommunicationem Papae reservatam, gravissimae culpa reos absque dubio se redderent.

1176. Romae ipso facto incurrunt excommunicationem, Urbis Vicario reservatam, saeculares omnes et confratres Societatum saecularium, inducentes quemquam ad eligendam sepulturam in propriis Confraternitatibus ecclesiis vel sepulchris, vel ut, iam electam, non mutent; non absolvendi, nisi facta restitutione cadaveris et omnium emolumentorum, ex decreto Clementis XI, 22 Aug. 1708, ut videre est in Statuto Cleri Romani, cap. III, De iure eligen. sep. in addit. ad § XXVII (Giraldi, tom. I, sect. 492, pag. 323).

§ V. *Iura et officia Parochorum et Regularium in associatione defunctorum ad ecclesiam tumultantem.*

1177. Extra dubium est, Parochos ius habere ad associanda suorum paroecianorum cadavera, *etiam funebri pompa*: siquidem ipsis competit ordinarium regimen populi in parochia sua. Hoc autem ordinarium iurisdictionis exercitium secum trahit manifestationem eiusdem per congrua signa externa, prout est *stolam deferre, crucem elatam gestare.*

1178. Praedictum ius, proprios parochianos associandi, ita fir-
mum est, ut secum ferat etiam ius transitus *per alias paroecias*
et dioeceses, sine ulla contributione extraneis Parochis. Patet ex
variis resolutionibus Sacrarum Congregationum, ex quibus sequen-
tes tantum afferuntur:

I. An curatus unius dioecesis, quaecumque sit, in transitu ca-
daveris, quod processionaliter defertur ad ecclesiam Regularium ab
alia dioecesi, transeundo per propriam iurisdictionem et parochiam,
possit aliquam partem cerae et pecuniarum ab haeredibus defuncti
praetendere?

II. An proprius Parochus defuncti, transeundo per Parochiam
unius Parochi alterius cuiuscumque dioecesis ad effectum deferendi
processionaliter cadaver ad ecclesiam Regularium, possit libere et
licite per eandem *cum stola et cruce elevata* transire, etiam ir-
requisito Parocho?

S. Congregatio Concilii, die 28 Nov. 1671, respondit:

Ad I. *Negative*.

Ad II. *Affirmative*. — Has vero resolutiones, ad preces Fra-
trum Minorum, confirmavit Innocentius XI die 11 Dec. 1676 (Vid.
Acta S. Sed. vol. V, pag. 222 sq. Matthaeucci, cap. XX, n. 2;
Franciscus Santi, Lib. III, pag. 256).

Cui plene consonat resolutio S. Congr. Ep. et Reg. edita in *Pla-*
centina die 24 Nov. 1713, quam videas *apud Acta S. Sed.* loc. cit.

1179. *A pari igitur*, merito arguit Santi loco citato, *Regu-*
lares superiores, qui iuribus parochialibus erga suos subditos
regulares gaudent, poterunt funus Religiosi defuncti agere intra
limites alicuius paroeciae.

Vide plura alia Decreta quoad hanc materiam apud Lezana
tom. 3, verb: *Defunctus*; Matthaeucci, *Offic. Cur.* cap. 20 quoad
Exequias.

1180. Statutum est: 1° Regulares invitatos ad funera debere
convenire in Parochiali, non autem expectare Parochum per vias,
vel in domo defuncti, quacumque praetensa consuetudine etiam
immemorabili in contrarium non obstante.

2° Defunctorum cadavera in Regularium ecclesiis tumulanda,
esse deferenda recto tramite ad ecclesias Regularium: non autem

prius ad Parochialem, ut ibi dictus Parochus det ultimum vale. Hoc servandum esse, etiam haeredibus defunctorum contradicentibus, et ad Parochialem prius deferri volentibus.

3° Spectare ad Parochum declarare, per quam viam exportandus sit defunctus, et reliqua alia omnia disponere usque ad ianuam ecclesiae, quando illius cadaver est sepeliendum in dicta ecclesia Regularium (S. R. C. die 19 Dec. 1671. N. 1439 et 1440).

1181. Interveniente autem ad funus Capitulo Cathedralis, Parochus defuncti ceterique de Clero, tam Saeculari quam Regulari, sicut etiam Confraternitates, tenentur convenire hora statuta ad ipsam ecclesiam Cathedralem, ut inde ordinate procedant ad domum dicti defuncti (S. R. C. die 16 Iul. 1757. N. 2445 ad 3).

1182. Omnes vocati ad funus incedere debent sub Cruce ecclesiae, ad quam corpus defuncti defertur, et nulla alia Crux erigenda est associatione cadaverum (S. R. C. die 13 Mart. 1632. N. 585 ad 2, Gli N. 3854).

1183. At si interveniat Capitulum Cathedralis, Parochi ceterique de Clero, tam Saeculari quam Regulari, tenentur incedere sub unica Cruce dictae Cathedralis in praefatis processionibus funebri (S. R. C. die 16 Iul. 1757. N. 2445 ad 4: et Decr. Gen. 23 Apr. 1895. N. 3854).

1184. Praecedentia in incensu per vias occasione associandi funus (ubi non adest vel non intervenit Capitulum Cathedralis) competit Capitulo Collegiatae collegialiter intervenienti, dummodo sit vel a Parocho vel ab haeredibus defuncti invitatum; et omnes associantes funus sub unica Cruce Collegiatae incedere debent (Die 17 Iunii 1843. N. 2861 ad 3 et 4).

1185. In funere defuncti alterius Parochiae, interveniente Capitulo, primae Dignitati Cathedralis et ea absente, alteri de Capitulo in ordine digniori licet incedere cum pluviali et stola nigri coloris (Decr. eod. ad 5).

1186. Ex dictis collige, corpora defunctorum non posse levari de domo propria, nisi cum interventu vel de licentia Parochi, cum quo concordari debet de hora illa deferendi (S. R. C. die 6 Dec. 1631. N. 580).

1187. Regulares non possunt cogi ad exeundum a propriis ecclesiis, ad effectum associandi cadavera in iisdem sepelienda, sed

sufficit, quod illa expectent *ad ianuas* (S. R. C. die 22 Iun. 1675. N. 1539 ad 4).

1188. Vocatis Parochis, et ipsis *renuentibus* cadavera associare ad ecclesias Regularium, possunt Regulares ipsi cadavera de domo levare et ad ecclesiam ducere et sepelire *absque Parochi praesentia*, nec possunt a Parochis impediri (S. R. C. die 22 Iun. 1675. N. 1539 ad 5; 20 Nov. 1677. N. 1604).

1189. Quum Episcopus Fodianus a Sacra Rituum Congregatione declarari petierit: *Num in actualibus temporum angustiis Religiosi ad funera invitati debeant incedere sub Cruce Parochi vel Capituli?* Sacra eadem Congregatio rescribere rata est: *Regulares ad funus vocatos incedere debere sub Cruce ecclesiae sive exponentis sive sepelientis, et, Canonicis collegialiter intervenientibus, sub Cruce Capituli iuxta alias Decreta* (Decr. 27 Sept. 1873. N. 3311).

1190. Postulatum quoque fuit: Num Regulares acciti ad publicas supplicationes et funera, e Coenobiis egredientes et illuc redeuntes, possint sub hastata Cruce incedere? Responsum fuit: *Non obstant Decreta; dummodo Crux a Religiosis in funeris pompa non afferatur* (S. R. C. die 7 Dec. 1844).

§ VI. *Per publica coemeteria non sunt laesa iura funerandi.*

1191. Fuerunt nonnulli Parochi, qui arbitrati sunt, per publica coemeteria recenter inducta, *cuiquam fuisse impeditam facultatem eligendi sibi sepulturam*, et inde inferebant, *in nulla alia ecclesia, praeter Parochialem, peragi posse funera*. Inter alios sic opinabatur quidam Parochus in urbe Tipherno. Eo in loco consuetudo viget, solemniter confirmata, iuxta quam cathedralis ecclesia non tenetur solvere quartam funerum Parochis civitatis, quoties horum subditi sepulturam eligant in eadem cathedrali ecclesia. Decessit Angelus in eadem urbe, et in suo testamento scriptum reliquit, ut funera sibi persolverentur in memorata cathedrali. Et ita factum est. At vero Capitulo funebria peragenti contradixit, ob allatam rationem. Parochus, contendens sibi tantum ius esse exponendi in ecclesia defunctorum parochianorum cadavera, sibi que

restituenda esse omnia funerum emolumenta, damnis reffectis. Quaestio delata fuit ad S. Congregationem Concilii cui dubium, quod sequitur, fuit propositum:

An et quomodo annuendum sit Parochi precibus in casu?

S. Congregatio, causa cognita, die 16 Febr. 1867 respondere censuit: *Negative et amplius* (*Acta S. Sed.* vol. III, pag. 305).

1192. Parochus S. Martini Dioecesis Camerinensis ad expositionem thesim tuendam duo diversa iura distinguit: *ius* scilicet *sepeliendi*, et *ius funerandi*; illud principale, hoc vocat accessorium. Si primum corruat, hoc quoque deficere asserit. Iure sepeliendi privatae sunt ecclesiae omnes... Ergo quum in gentilitio sepulchro humari amplius nequeant Christifideles, neque in ecclesiis, ubi illud extat, funera fieri posse asserit; consuetudo enim antiquissima est, funera non fieri, nisi ubi deponuntur cadavera (Thesaurus resolutionum S. Congregationis Concilii, tom. 81, pag. 190, apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. XI, pag. 343, nota).

1193. Illiusmodi quaestio pluries discussa apud S. Congregationem Concilii, tandem definita fuit die 24 Novembris 1821. In ea porro habetur, ita cl. Avanzini, quod Parochus S. Martini ad propriam parochialem ecclesiam cadaver Veronicae deferri curaverat, ibique funus peregit, antequam in publico coemeterio conderetur, ac omnia sibi deberi emolumenta contendebat propter legem editalem anni 1817, qua non poterant amplius decedentium cadavera in sepulchro gentilitio recondi. Attamen S. Congregatio Concilii spectare decrevit *expositionem cadaveris et funeris* ad ecclesiam S. Georgii, in qua gentilitium aderat sepulchrum defunctae, *eidemque proinde ecclesiae restitui mandavit funeris emolumenta a Parocho percepta, dempta quarta* (*Acta S. Sed.* vol. I, pag. 125).

1194. Similiter ad dubium: *An Capitulo Collegiatae Novi sit concedenda manutentio in possessione iuris peragendi exequias in propria ecclesia, et percipiendi emolumenta iuxta solitum, non obstante constructione publici coemeterii in casu?* S. Congregatio Concilii, 24 Maii 1821 respondit: *Affirmative in omnibus* (Loc. cit.).

1195. Fratres Ordinis Minorum (Observantium) Conventum S. Bernardini in civitate Ariminensi incolentes, ut contra iurium

suae ecclesiae oppositores se defenderent, dicebant, ius inhumandi et ius funerandi esse inter se distincta, ideoque ecclesiam S. Bernardini, quamvis iure inhumandi seu tumulandi esset destituta propter edictalem legem anni 1817, etiam nunc gaudere altero iure exponendi seu funerandi, quod satis habetur ad percipienda funerum emolumenta.

Ad finiendam controversiam quaestio ad Sacram Congregationem Concilii delata est, propositis dubiis, ex quibus tria subnechtuntur:

III. An cadavera tumulanda in ecclesia S. Bernardini, sint ad eam recto tramite deferenda, ibique funus peragendum in casu?

IV. An cadavera defunctorum, habentium sepulchrum gentilitium in ecclesia S. Bernardini, sed tumulanda in publico coemeterio, deferri debeant ad eandem ecclesiam, ibique peragi funebria officia in casu?

V. An cadavera defunctorum sine legitima venia eligentium sibi sepulturam in ecclesia S. Bernardini, sint ad eam asportanda pro funere peragendo, antequam deferantur ad publicum coemeterium in casu? Sacra Congregatio die 16 Iunii 1827 respondit:

Ad III, IV et V, *Affirmative* (*Nouv. Rev. Théol.* tom. XI, pag. 347).

1196. Nec parentes vel haeredes possunt, iure canonum, saltem si non adsit consuetudo, determinare ecclesiam, in qua funera pro filiis defunctis peragi debeant, quoties iidem filii talem ecclesiam non elegerint. Ita S. Congregatio Concilii respondit in *Ariminen.* 14 Maii 1825. In qua cum Pater filio suo demortuo aetate 20 annorum (qui nec sibi statuerat funerum ecclesiam, neque sepulchrum gentilitium habebat) elegerit ecclesiam sepulturae et funerum, vigente eo in loco lege publici coemeterii, mota deinde quaestione super emolumentis, propositum etiam fuit laudatae S. Congregationi Concilii dubium: *An Pater legitime elegerit sepulturam in casu?* Responsum prodiit: *Negative* (*Acta S. Sed.* vol. I, p. 125).

Item in una *Civitatis Castellanae*, 28 Ian. 1764, peracto funere cuiusdam Silviae in Cathedrali ecclesia, etsi in ecclesia S. Francisci adesset familiae sepulchrum, et exorta hinc lite, Capitulum

se defendi posse arbitrabatur ex consensu superstitis viri, qui etiam consentientibus filiis et haeredibus, funus Capitulo ordinaverat, et proposito dubio: *An cadaver... potuerit asportari ad ecclesiam Cathedralē... ad effectum peragendi funus?* Rescriptum fuit: *Negative et amplius* (Loc. cit. pag. 126). — Ratio horum est, quia sic statuitur a sacris Canonibus, et quia privati sive parentes sive haeredes, generalem sacrorum Canonum sanctionem eludere non possunt.

1197. Recentius S. Congregatio Episc. et Reg. die 6 Maii 1870 ad dubium: *An constet de iure parentum vel haeredum eligendi pro lubitu ecclesiam funerum eorum defunctis in casu?*

Respondit: *Negative, et ad mentem: mens est, ut, salvo iure patris eligendi sepulturam filio impuberi ante illius mortem, non liceat id peragere in actu baptismatis vel in actu proximo* (*Acta S. Sed.* vol. V, p. 568 ad 2^m).

1198. Ex adductis resolutionibus collige:

1. Per constitutionem publici coemeterii mutari dumtaxat *dormitionis locum*, minime vero ecclesiarum iura. Coemeteria enim causa publicae valetudinis *subrogata sunt singularum ecclesiarum sepulturis*. Ecclesia proinde, quae ius habebat tumulandi in propriis sepulchris, nunc ius istud exercet in publico coemeterio; ideoque non sublatum ius sepeliendi fuit, *sed variatus locus*; quod profecto non impedit emolumentorum perceptionem et ius peragendi exequias (S. C. C. in causa *Derthonen.* 24 Mart. 1824; apud *Acta S. Sed.* vol. V, p. 566; *Nouv. Rev. Théol.* tom. XI, p. 346).

2. Per illegitimam Regularium suppressionem praefata funerum iura non cessare, sed intacta permanere, nisi a legitima auctoritate supprimantur, quod inferius clarius patebit.

3. Liberam adhuc esse electionem sepulturae, ita ut regulariter nec parentibus, nec haeredibus liceat ecclesiam pro funerali eligere pro suis defunctis.

4. Si consuetudo in loco vigeat, ius est patri eligere ecclesiam funerum filio impuberi, dummodo id fiat ante mortem filii impuberis (Ex cap. IV, *de Sepult.* in 6).

5. Non autem licere patri eiusmodi facultate uti occasione baptismatis. cum id a lege absonum et fraudibus obnoxium sit.

§ VII. *Ius funerandi quoad ecclesias Regularium saecularizadas et non saecularizadas stante lege civilis suppressionis.*

1199. a) In causa *Ravennatensi*, in qua agebatur de templo Regularium, quod transiit in possessionem Seminarium, disputatum est inter Parochum et Rectorem Seminarium, an extinctum esset ius tumulandi. Favore Rectoris observabatur, ex extinctione Ordinis Regularis argui non posse ad extinctionem iuris tumulandi loco sacro quaesiti, propterea quod *reale est* ius tumulandi, inhaerens templo sepulchra habente. Proposito autem dubio:

An funerale debeatur integrum Parochis, quando defuncti fuerunt sepulti in ecclesia S. Hieronymi?

S. Congregatio Concilii, 17 Martii 1781, respondit: *Negative, et amplius.*

b) Pariter in *Tiburtina*, 17 Martii 1827, de simili facti specie agebatur, atque propositis dubiis:

1. An ecclesia S. Petri gaudeat iure tumulandi in casu?

2. An et quae emolumenta funeris in eadem ecclesia peracti spectent ad Parochum defuncti in casu?

S. Congregatio Concilii respondit: Ad 1^m *Affirmative*; Ad 2^m *Affirmative pro quarta funerum iuxta consuetudinem loci* (*Acta S. Sed. vol. VII, pag. 30 sq.*).

c) Eodem sensu praedicta S. Congregatio respondit in causa *Pergulana*. Controversiae exortae erant inter Parochum et Rectorem Seminarium super iure tumulandi in aede et ecclesia Philippinorum, concessa circa initium huius saeculi, auctoritate S. Sedis, Seminario erigendo. Quaestione ad S. Congregationem Concilii deducta, dubia infrascripta proposita sunt ei solvenda:

I. An ad Rectorem Seminarium spectent functiones non parochiales in ecclesiis eiusdem Seminarium celebrandae in casu?

II. An et quomodo Parochus intra cuius Paroeciae fines ecclesiae Seminarium sunt sitae, ius habeat in functiones mortuarias suorum parochianorum, qui in illis tumulantur in casu?

III. An et quae portio emolumentorum eidem Parocho debeatur occasione praefatae tumulationis parochianorum in casu?

IV. An et quomodo Parochus ius habeat in functiones mortuarias non parochianorum tumultandorum in dictis Seminarii ecclesiis in casu?

Haec responsa prodierunt: Ad I. *Affirmative*.

Ad II. *Affirmative ad formam ecclesiarum exemplarum, nempe pro associatione usque ad ianuam ecclesiae.*

Ad III. *Affirmative pro quarta funeraria iuxta consuetudinem loci.*

Ad IV. *Negative in omnibus (Acta S. Sed. vol. VII. pag. 31).*

1200. Ratio horum est, quia per saecularizationem (ecclesiae) censentur mutata et sublata privilegia et iura concernentia *regularitatem*; in ceteris vero *iura omnia tam activa, quam passiva*, integra remanent et illaesa ipsi ecclesiae, nisi expresse tollantur (Rota, apud *Acta S. Sed. ibid. pag. 30*; vol. XIII, pag. 414).

1201. Quod dicitur de Regularium ecclesiis saecularizatis, idem prorsus affirmandum est, ut per se patet, de Regularium ecclesiis, tempore civilis suppressionis, non saecularizatis, sed legitime rectis ab aliquo Regulari, prout patet ex sequentibus resolutionibus:

Quaesitum fuit: *An ecclesia Carmelitarum adhuc gaudeat iure funerandi, ita ut ad eius Rectorem (erat Carmelita) spectet officium funebre peragere super cadaveribus defunctorum, in eadem sepulchrum gentilitium habentium?*

S. Congregatio Concilii (*in Forolivien.*) die 16 Sept. 1871 respondit:

Affirmative, salvo iure Parochi domicilii defuncti pro quarta funerum iuxta consuetudinem loci (Vid. discept. apud Acta S. Sed. vol. VII, pag. 25 sq.; vol. XIII, pag. 409 sq. in causa Philippinorum; et ibid. pag. 416 sq.).

1202. Rursus: Quidam Titius, qui gentilitium sepulchrum habebat in ecclesia Regularium Ordinis A, excessit e vita, quin aliquid disposerit de suo funere. Tunc parentes eius proprio defuncti Parocho commiserunt funeralia peragenda in ipsa parochiali ecclesia, qui dum mandato sibi imposito satisfacere inceperat, praefati Regulares, tum voce tum scriptis, eidem Parocho patefecerunt, ius funerum, (non obstante lege de publico coemeterio) ratione gentilitii sepulchri, spectare ad ecclesiam suam, minime vero ad paro-

chiale; proindeque omnia funeris emolumenta suae ecclesiae deberi, dempta solummodo quarta favore ipsius Parochi. Expletis a Parocho in parochiali ecclesia funeralibus, quaestio deinde S. Congregationi Concilii proposita est sub dubio infrascripto:

An et quae emolumenta funeris Parochus... restituere teneatur Patribus... in casu?

Eadem S. Congregatio die 26 Nov. 1864 respondere censuit favore Regularium.

Affirmative in omnibus, dempta quarta: et amplius (Acta S. Sed. vol. I, pag. 85 sq.).

1203. Infer denuo, per publica coemeteria recenter inducta causa publicae valetudinis non auferri iura proprii sepulchri, sed unice impediri *permanentem cadaveris collocationem* in ecclesiis civitatis. Quoad cetera omnia, *ius sepulchri seu funerum* remanet omnino illaesum etiam non obstante iniqua lege suppressionis. Hinc libera electio sepulturae seu ecclesiae pro peragendo funere, funebri cadaveris delatio in ecclesiam sepulchri, expositio eiusdem in eadem ecclesia, suffragia et reliquae funerales functiones, nullam subeunt mutationem. Nec defuncti parentes vel haeredes aliter contra Ius agere possunt. Quod si hoc fiat, ecclesia, quae funera peregit, emolumenta inde percepta, restituere tenetur illi ecclesiae, quae in possessione iuris tumulandi reperitur.

§ VIII. *Parochis interdicitur occasione associationis cadaverum ingredi ecclesias Regularium.*

1204. In asportandis cadaveribus ad ecclesias Regularium non licet Parochis easdem ecclesias ingredi, sed cadavera dimittere tenentur ad ianuam praedictarum ecclesiarum, ibique tantum benedicere possunt et dare ultimum *vale*. Reliqua omnia officia usque ad publicum coemeterium ad Regulares spectant. Ita declaravit S. C. Ep. et Reg. die 16 Dec. 1661 in causa *Placentina* inter Monachos monasterii S. Sixti Congregationis Cassinensis Ord. S. Benedicti et Parochos civitatis.

1205. Clemens X, Constit. incip. *Nuper pro parte*, praefatam resolutionem extendit ad associationem cadaverum « *quae in eccle-*

siis Fratrum Minorum sepeliuntur; idque ad tollendas controversias (sunt verba Pontifici) *quae in aliquibus Parochiis ea occasione inter Parochos et Fratres Ordinis huiusmodi nascuntur, non sine scandalo et fraternae ac christianae charitatis detrimento.* En Decretum S. C. Ep. et Reg. de die 27 Nov. 1671 a Clemente X per dictam Constitutionem confirmatum:

Sacra Congregatio... censuit, Oratoribus dandam esse infrascriptam declarationem, alias editam, nempe: Parochis in associatione, sive occasione associationis cadaverum, non licere ingredi ecclesias Regularium, sed teneri dimittere eadem cadavera ad ianuam ecclesiarum, ibique solum posse benedicere et dare ultimum *vale*. Officia vero et alia munia, quae in huiusmodi ministeriis adhiberi solent, ab ipsis Regularibus peragi debere, non autem a Parochis; atque ita in praemissis omnino deinceps fieri et exequi praesentium vigore mandat et praecipit: contrariis quibuscumque non obstantibus. (Vid. Matthaencci, cap. 20, n. 5; Ferraris verb. *Parochus*, art. III, n. 66; *Acta S. Sed.* vol. XIII, pag. 417).

Accedit decisio Sacrae Rotae, *Iuris tumulandi*, 7 Maii 1792, his verbis expressa: *Centies definitum est*, Parochis aliisque saecularibus Presbyteris minime licere Regularium ecclesias ingredi cum Cruce erecta, stola et superpelliceo, ibique absolutionem cadaverum explere, Officium et Missam canere, atque exequias celebrare (*Acta S. Sed.* vol. VII, pag. 30). — Die vero 13 Dec. 1858 idem sacrum Tribunal ad quorundam consultationem sic respondit: Cum ius funebria solemnia explendi importet iurisdictionem, *cum iurisdictio exerceri non possit in locis et ecclesiis legitime exemptis*, ex necessitate descendebat admitti non posse favore agentium Parochorum ius peragendi sacra illa funebria in ecclesia Philippinorum, exemptione usque ab anno 1733 donata a Clemente XII. Accedit perpetua iurisprudencia, quae pro ecclesiis exemptis contra Parochos exequias persolvendi ius privativum confirmat (*Acta S. Sed.* vol. XIII, pag. 418).

Hinc etiam S. R. C. die 3 Sept. 1746 definivit: Quando ecclesia tumultans est a parochiali diversa, ducto funere ad ecclesiam, non Parochus, sed aliquis Sacerdos eiusdem ecclesiae, ad quam cadaver delatum est, indutus cotta et stola, vel etiam pluviali nigri

coloris, prosequatur Officium Rituali Romano praescriptum, sine tamen praeiudicio iurium Parochis competentium (N. 2393).

1206. Ecclesiae tumulanti cedere debent *omnia emolumenta funeris*, excepta quarta ad *formam iuris*, nec possunt Parochi exigere ab haeredibus defuncti, qui in ecclesiis Regularium sepulturam elegerit, maiorem taxam. Nam S. C. Ep. et Reg. die 7 Dec. 1672 « ad tollendas indebitas exactiones, quae in tumulandis defunctorum corporibus fieri solent, censuit iniungendum, prout praesentis decreti tenore iniunxit Archiepiscopo Brundusino ceterisque locorum Ordinariis, ne permittant ut Parochi alique de Clero saeculari, maiorem posthac eleemosynam sibi attribui faciant ab haeredibus defunctorum, qui in Ecclesiis Regularium praedictorum sepulturam sibi elegerint, quam percipere possent si in parochiali seu ipsius cleri saecularis Ecclesia sepeliri voluissent » (Apud *Acta S. Sed.* vol. XIII, p. 418).

§ IX. *Ius Regularium associandi cadavera
ad publicum coemeterium.*

1207. Parochus cuiusdam loci Patribus Ordinis Praedicatorum ius contestatus est transferendi sine suo interventu proprios fratres defunctos ad publicum coemeterium, ea ratione motus, quia Parochus tantum ius habet exercendi iurisdictionem intra territorium propriae paroeciae, consequenter deferendi stolam, et elevandi crucem. Frustra reclamantibus ius suum Dominicanis, quaestio ad S. Congregationem Concilii delata est, his dubiis propositis:

I. An expleto officio super Regularis cadavere, Parochus metropolitanae ecclesiae vocari et interesse debeat cum stola in solemnii associatione eiusdem Regularis ad publicum coemeterium in casu?

II. An ista funeris processio ordinanda sit sub et praeunte cruce metropolitanae seu parochialis ecclesiae in casu? — *Et quatenus affirmative ad I et II:*

III. An Parochus debeat deponere stolam prope sepulchrum Regularium, vel potius officium iam inceptum perficere in casu? — *Et quatenus negative ad I et II:*

IV. An sine Parochi interventu possint Regulares ordinare processionem cum stola et cruce conventuali usque ad sepulchrum,

vel potius utrumque signum deponere debeant in transitu per paroeciam, resumendum postea in coemeterio in casu?

S. Congregatio Concilii, die 24 Ian. 1846, ad praefata dubia respondit:

Ad I et II. *Negative in omnibus, dummodo cadaver deferatur absque solemnī pompa, recto tramite ad coemeterium a familia regulari proprii Conventus tantum.*

Ad III. *Provisum in praecedentibus.*

Ad IV. *Affirmative ad primam partem cum conditionibus, uti in praecedentibus, et cum stola, ac Cruce conventuali tantum; Negative ad secundam (Nouv. Rev. Théol. tom. XI, pag. 350; Acta S. Sed. vol. XIII, pag. 420).*

1208. Quidam Provincialis Ordinis Minorum S. Congregationi Ep. et Reg. exposnit, quod saepe defunctorum cadavera efferrī contingat in ecclesias Ordinis ad explendas functiones funebres, post quas eadem cadavera ad publicum coemeterium sunt transferenda. Quoniam vero ex variis SS. Congregationum resolutionibus constat, ius Parochorum super defunctorum cadaveribus cessare statim ac eadem cadavera in Regularium ecclesias excipiantur, hinc dubium enatum est, cuīnam ius competat huiusmodi comitandi cadavera ex Regularium ecclesiis ad commune coemeterium. Quod dubium saepe saepius innumera gignit inter Parochos et Regulares iurgia et litigia.

Rationibus pro utraque parte iuridice discussis, dubia, quae sequuntur, proposita sunt solvenda:

I. An et cui ius competat comitandi cadavera ab ecclesiis Regularium, quo collata fuere ad explenda funebria, ad commune coemeterium, ubi sepeliri debent?

II. An Parochi ius habeant percipiendi emolumenta, quae ab haeredibus dantur Sacerdoti ista comitanti cadavera ad coemeterium?

III. An Religiosi in associatione cadaverum, de quibus agitur, accersere debeant Parochum pro comitandis defunctis ad coemeterium?

IV. An Regulares incedere possint cum Stola et Cruce conventuali usque ad sepulchrum, sive autem utrumque signum de-

ponere debeant in transitu per paroecias, resumendum postea in coemeterio ?

Sacra Congregatio Ep. et Reg. sub die 17 Sept. 1880, re discussa, censuit respondere :

Ad I. *Affirmative favore Regularium.*

Ad II. *Negative.*

Ad III. *Negative.*

Ad IV. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam sine pompa et recto tramite (Apud Acta S. Sedis, vol. XIII, pag. 421).*

1209. Quid dicendum si in aliquo loco civili lege statutum fuerit, ut defunctorum cadavera non ad Ecclesiam, sed ad publicum coemeterium *directe* deducantur ? Responsum habes in subiecta instructione.

Ex S. Congr. Episc. et Regul. die 1 Aug. 1902.

Funerum iuribus per plura SS. CC. Decreta consultissime moderatis, omnis praeclusus videbatur aditus quaestionibus, quae occasione electae in alia a parochiali ecclesia sepulturae, tum ante tum post communium coemeteriorum erectionem, inter defuncti Parochum et ecclesiam tumultantem oriri solebant. At cum in Hispaniis civili lege statutum fuerit, ut defunctorum cadavera, quin prius ad ecclesiam afferri possint, *a domo defuncti ad publicum coemeterium directe deducantur*; hinc novis exurgentibus factorum circumstantiis, nova inter defuncti Parochum et Regulares ecclesiae tumultantis enata est controversia circa enique spectantia funebris associationis iura. Re ad hanc Sacram Congregationem negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium expediendis dirimendisque praepositam delata, Emi Patres in Generalibus Comitiis habitis die 1 Augusti 1902, omnibus mature perpensis haec, quae infrascripta sunt, statuenda ac decernenda censuerunt. Nimirum :

I. Parochi est stolam deferre, cadaver e domo levare et funus ducere usque ad ianuam publici coemeterii :

II. Regularibus ecclesiae tumultantis ius competit in propria ecclesia iusta funebria peragendi; una cum Parocho ab ecclesia parochiali ad domum defuncti accedendi, et cadavere per Parochum

levato, ad publicum coemeterium associandi: si tamen velint, possunt ad coemeterii ianuas expectare, quin ad funeris associationem accedere teneantur.

III. Pariter Regularibus spectat recipere cadaver ad ianuas coemeterii ceteraque omnia peragere, quae in cadaveris tumulatione fieri solent.

IV. Denique si una cum Parocho Regulares ecclesiae tumulantis funebri associationi intersint, unica crux conventualis seu ecclesiae tumulantis deferenda est, sub qua et ipse Parochus incedere tenetur: dummodo ecclesiae cathedralis vel collegiatae Capitulum non adfuerit, cui privative spectat crucem in associatione levare.

Sicque observari mandarunt, contrariis non obstantibus quibuscumque. Datum Romae anno, mense et die ut supra.

A. Card. DI PIETRO, *Praef.*

L. ✠ S.

M. BUDINI, *Subsecret.*

1210. Advertendum est, quod in associationibus cadaverum Societates catholicae in habitu laicali cum vexillis benedictis non possunt praecedere Clerum cum Cruce, sed debent sequi feretrum (S. R. C. die 14 Martii 1903).

§ X. *Ius funerandi quoad Religiosos dispersos.*

1211. Clarissimus Franciscus Santi dubium sibi proponit sequentis tenoris: *Quid dicendum (quoad funus) de Regularibus a civili potestate e propria domo expulsis, et incolentibus privatam domum in civitate vel pago?* Cui respondet: Resolutio iuridica, quod sciam, nulla data adhuc est. Verum si ex auctoritate Superioris regularis et praesertim si ex venia S. Sedis Religiosi vitam in communi degant servantes formam instituti proprii, non dubito, quin et ipsi independentes sint censendi a iurisdictione Parochi etiam quoad funus, quoties vel in ecclesia proprii Ordinis, vel in aliqua ecclesia sibi adsignata funus agere possunt. Isti enim coram auctoritate ecclesiastica adhuc Regulares sunt, et solummodo eorumdem exemptio limitata est etc. (Lib. III, tit. 28, n. 39, pag. 260, edit. 1^a).

1212. At vero resolutio iuridica quoad Regulares *dispersos* data utique fuit a S. C. Ep. et Reg. die 26 Febr. 1864, quae ad dubium: An et ad quos spectet ius funera peragendi quoad decedentes Regulares ... rerum statu sic manente in casu? Respondere censuit: *Affirmative; nempe Religiosos dispersos quoad funera subesse Parocho loci, prouti ceteri parochiani* (Apud Acta S. Sed. vol. I, p. 168).

Verum quoad hoc inspiciendae sunt posteriores facultates et instructiones S. Poenitentiariae de die 18 Apr. 1867 et 12 Sept. 1872, quibus determinantur iura Regularium et Episcoporum pro tempore civilis suppressionis. Ex iis facile arguitur, veram esse sententiam Francisci Santi, quem supra laudavimus, nempe ad Regulares spectare proprii Religiosi funus peragere, dummodo hi iuxta praefatas instructiones S. Poenitentiariae degant.

§ XI. *Ius funerandi quoad Moniales.*

1213. Ex declaratione S. Congregationis Concilii diei 24 Ian. 1846, quam supra n. 1207 retulimus, manifestum est, ius esse Regularibus cum stola et cruce Conventus et sine Parochi interventu, deferendi ad coemeterium commune Regularis defuncti cadaver, quod, lege civili obstante, nequit in Conventu sepeliri, modo id fiat absque solemnī pompa, et defunctus recto tramite deferatur ad coemeterium. Hoc Decretum extenditur etiam ad Moniales, ita ut ipsarum cadavera possint absque Parochorum interventu ab ordinariis monasteriorum Capellanis seu Confessariis efferri, moderato tamen funere, ad commune coemeterium? Dubitarunt nonnulli, at labili fundamento innixi. Praetermissis enim, brevitatis causa, aliis declarationibus, resolutio data a S. Congregatione Concilii per Decretum mox citatum anni 1846 legem constituit pro omnibus Religiosis communem vitam agentibus, inter quos recensentur Moniales tribus solemnibus votis in aliqua Religione ab Ecclesia approbata viventes. Illic locum habet regula iuris, quod *ubi eadem est ratio, ibi eadem esse debet iuris dispositio*. Unde Benedictus XIV in Const. *Si datam* edixit, *omnia quae decreta sunt de viris Religiosis, comprehendere etiam foeminas, ubi eadem causa militat* (Apud S. Alph. Lib. IV, n. 8).

Praeterea Monialium monasteria a iurisdictione Parochi, tam locali, quam personali sunt exempta, et ad instar Paroeciarum habentur. Earundem vero Confessarius, etsi non vocetur Parochus, in re tamen est Parochus, cum ex officio curam habeat animarum suae curae commissarum.

1214. Unde sequitur, ad Confessarium spectare, nedum Sacramenta administrare, sed etiam funus peragere; prout ceterum patet ex responso S. Rit. Congr. in *Camerinen.* die 16 Martii 1808, ad dubium: Num scilicet competat Confessario Monialium ius agendi exequias super cadaveribus Monialium; an vero praefato Capitulo? Resp. *Celebrationes exequiarum spectare ad Confessarium pro tempore* (*Acta S. Sed.* vol. VII, discept. synopt. pag. 161 sq.).

1215. Rursus: S. Congregatio Concilii, die 24 Ian. 1846, statuit, ut vidimus, posse Regulares cum stola et cruce Conventus, et sine Parochi interventu, deferre ad coemeterium commune Regularis defuncti cadaver, quod lege civili obstante nequit in Conventu sepeliri, modo id fiat absque solemnii pompa, et defunctus recto tramite deferatur ad coemeterium.

Quaeritur itaque, an huiusmodi decretum extendi etiam queat ad Moniales Ordinariorum dioecesium iurisdictioni subiectas, ita ut ipsarum cadavera possint absque Parochorum interventu ab ordinariis monasteriorum Capellanis afferri, moderato at funere, ad commune coemeterium?

Resp. *Affirmative, dummodo cadaver deferatur cum stola et cruce, sed absque pompa, et recto tramite, ad coemeterium* (Apud Collect. S. Congr. de Prop. Fid. pag. 170, n. 432).

1216. Non solum ad Confessarium pertinet ius agendi exequias super cadaveribus Monialium, etiam Ordinariorum iurisdictioni subiectarum, sed ius quoque eidem competit praedictarum Monialium cadavera cum stola et cruce, et sine interventu Parochi, ad commune coemeterium deferendi, prout supra dictum est, et expresse declaratum est a S. Congregatione Concilii, die 24 Februarii 1872. Quaesitum enim fuit:

An et ad quem pertinet associatio cadaveris Sanctimonialium in casu? S. Congregatio respondit: *Affirmative favore Confessarii, dummodo cadaver deferatur cum stola et cruce, sed absque*

pompa et recto tramite, ad coemeterium (*Acta S. Sed.* vol. VII, pag. 167).

1217. Verba *sine pompa* vel *sine solempni pompa* idem significant; et per haec verba excluditur tantum pomposa delatio funebris, quae fieri solet convocato numero Clero saeculari et regulari, advocatis confraternitatibus loci etc., quae sine Parochi localis interventu et emolumento fieri non possent.

Non censetur autem pomposa funebris delatio, si Regularis defunctus associetur a solis eiusdem Conventus Regularibus; ideoque neque pomposa censetur funebris delatio defunctae Monialis, si fiat per paucos numero Presbyteros vel Clericos; maxime si aliquo modo seu titulo ad monasterium referantur (*Vid. Act. S. Sed.* vol. VII, Appendix III, pag. 173).

§ XII. *Pro facultate funerandi non requiritur sepulchrum proprium in coemeterio.*

1218. In civitate N. anno 1868 exstructum fuit a Municipio, inssu tamen civilis Gubernii, coemeterium publicum in area annexa, et pertinenti ad religiosam familiam Ordinis Minorum (Reformatorum) eiusdem civitatis. Ordinarius loci illud benedixit, et edidit epistolam circularem; qua eius exercitium moderaretur. Coemeterium declaratum fuit Paroeciale, ita ut cunctae aliae ecclesiae *facultate funerandi privarentur, si proprio sepulchro aut coemeterio carerent in communi.* Superiores regulares conspicientes id obesse iuribus ecclesiarum suarum quoad proprias sepulturas, apud ordinarium reclamaverunt. Tentata compositio inter partes suo effectu caruit. Unde contigit, ut Religiosis Ordinis praedicti impedita fuerint trium defunctorum funera, quamvis in ecclesia S. Bernardini, ad praefatam religiosam familiam pertinente, officia divina persolverent Guardianus et Custos cum duobus aliis Sacerdotibus. Defunctorum nomina sunt: 1. Theresia, quae propria electione coram duobus testibus patefacta, ad dictam ecclesiam S. Bernardini, in qua iam sepultus iacebat eius consors, transferri cupiebat; 2. Lucia S., quae pariter coram testibus voluntatem elicit transferri, funeris gratia, ad eandem ecclesiam; 3. Tandem Antonia P., cuius

vir ibi sepultus erat ex propria electione. Res ad S. Congregationem Concilii delata fuit sub his dubiis:

I. An Regulares proprium ac distinctum sepulchrum habere debeant in communi coemeterio, ut funerandi iure gaudeant?

II. An et cui competat ius funerandi et emolumenta percipiendi in casu? Sacra Congregatio die 14 Aug. 1875 respondere censuit:

Ad I. *Negative.*

Ad II. *Emolumenta funerum Theresiae et Luciae spectare ad Fratres Minores Reformatos, dempta quarta pro Parocho (Apud Acta S. Sed. vol. IX, pag. 27).*

§ XIII. *Privilegia Tertiariorum quoad funera.*

1219. Sacra Congregatio Ep. et Reg. die 11 Decembris 1615 in *una Nepesina* declaravit: Cadavera Tertiariorum (qui sepulturam in ecclesiis primi Ordinis sibi elegerint) ad Fratrum Minorum ecclesias recto tramite deferri posse, ab iisdem tamen Fratribus monendum esse prius et requirendum ac expectandum proprium defunctorum Parochum, quo requisito, expresse venire recusante, licere iisdem Fratribus, etiam ipso invito, supradicta cadavera ad easdem ecclesias transportare (Apud Bizzarri, pag. 273 ad 4^m).

1220. Ex Decreto eiusdem S. Congregationis sub die 18 Martii 1887, Sodalitates Tertii Ordinis Franciscalis ius habent « *confratres defunctos associare, divinum Officium recitare, et cadavera ad coemeterium efferre absque Cleri et Parochi interventu (Acta S. Sed. vol. XX, pag. 107; Acta Ord. Min. ann. VII, pag. 6).*

1221. Novissime huiusmodi Tertiariorum ius confirmatum est per responsum ad hoc dubium:

An et quomodo Sodalitas Tertii Ordinis saecularis Franciscani, erecta in civitate Sypontina (Manfredoniensi), egredi possit extra ecclesiam ad associanda cadavera Confratrum, et incedere sub propria cruce in casu? S. Congregatio Ep. et Reg. die 10 Martii 1893, re sedulo perpensa, respondit:

Affirmative cum proprio vexillo et brachiis cancellatis et habitu Ordinis pro adscriptis tantum, dummodo Societas vocata fuerit ex dispositione defuncti vel ab eius haerede, associationem

ducente Parocho e domo defuncti ad ecclesiam regularem, vel ad coemeterium, quatenus in ecclesia regulari defunctus deponi non debeat (Acta S. Sed. vol. XXVI, pag. 246; Acta Ord. Min. ann. XII, pag. 118).

1222. Collige, Tertium Ordinem Franciscalem quoad funera Ordinibus Regularibus aequiparari, ac ideo iuribus et privilegiis Regularium gaudere. Iura autem et privilegia Regularium circa funera, iam vidimus quatenam sint. (Cf. Disceptationes apud Acta S. Sed. vol. XIII, pag. 100 sq.; vol. XXVI, pag. 238 sq.; vid. nostra Collectio indulg. pag. 748).

1223. Animadvertendum est, in materia funerum magno in pretio habendas esse consuetudines locorum peculiares, quae vim legis obtinent, dummodo rite introductae, praescriptae et probatae fuerint. Certum est, ex. gr. in funeribus *unicam* Crucem, inspecto iure, esse elevandam, illius nempe ecclesiae, ad quam funus deducitur: at non desunt, imo quamplurimae sunt resolutiones Sacrarum Congregationum, quae praescribunt consuetudines immemorabiles esse servandas. Qua de re Benedictus XIV, *Instit.* 105, n. 27, sic statuit: Cum ob antiquam consuetudinem in hac civitate ac dioecesi (Bononiensi) minime id observetur, *sed tot vexilla Crucis ferantur, quot Sodalitates vel Ordines Regularium pompae funebri interfuerint.... ideo vetustatis gratia nihil novi statuendum volumus, et consuetudines a Decessoribus nostris iam inductas permittimus.*

1224. Praeterea saepe in re liturgica sacrisque caeremoniis, non ex iure communi quaestiones definiuntur, sed ex conventionibus, concordis inter partes initis, indultis, constitutionibus synodalibus et provincialibus, prout eruitur ex Decreto Urbis et Orbis diei 10 Dec. 1703, in quo additur: *salvis consuetudinibus immemorabilibus, vel saltem centenariis.* Legatur super re causa in *Ferrariensis* acta penes S. Congregationem Ep. et Reg. die 10 Martii 1893 (Acta S. Sed. vol. 25, p. 495-503), et altera diei 14 Martii 1882 tractata apud S. Rituum Congregationem, loc. cit. vol. XIV, p. 514-527.

§ XIV. Portio canonica.

1225. De portione canonica seu quarta funerali omnes Moralistae et Canonistae fuse loquuntur. Nos de ea breviter agimus,

praetermissis etiam multiplicibus citationibus, quae facile afferri possent, sive ex iure, sive ex declarationibus Sacrarum Congregationum, sive ex auctoritate Doctorum desumptis. Portio enim canonica Parochis debita, res est omnibus notissima. Praecipua tangimus, ut sequitur:

1226. Ius exequendi funeralia pertinet ad ecclesiam, in qua cadaver sepelitur vel sepeliendum esset, si lex non exstaret de publico coemeterio, et ecclesiae ipsi cedunt emolumenta, quae ex funere obveniunt. Cum vero non deceat, ut ecclesia a qua fidelis vivens pabula salutis accepit, careat emolumentis in morte, hinc in iure inductum est, ut cum cadaver *in sepulchro electivo aut maiorum* sepelitur, ac proinde in aliena ecclesia persolvuntur funera, Parochus proprius fidelis defuncti recipiat *portionem canonica eorum omnium*, quae occasione funeris lucrata est alia ecclesia, in qua sepelitur (Sancti, p. 245). Ergo portio canonica, communiter dicta *quarta funeralis*, debita proprio defuncti Parocho, *est pars eorum, quae occasione funeris et sepulturae corporis, extra Parochiam tumulati, obvenerunt ecclesiae, in qua eiusmodi corpus tumulatum est* (Schmalz. n. 83).

1227. In sacris canonibus varietas est circa quantitatem huius portionis; siquidem ea induci potest ex rationabili consuetudine, ut sit medietas, vel tertia pars. Sed ubi consuetudo aliter non disponit, portio canonica erit *quarta*, eo vel magis quod communius a sacris canonibus quarta portio designatur, maxime a Tridentino in cap. 13, sess. 25 de Ref.

1228. Quarta funeralis, ut ex dictis colligitur, debetur ecclesiae, in qua parochianus defunctus consuevit Sacramenta percipere, Missam et alia divina audire. Si defunctus *duplex habuerit domicilium*, et elegerit sepulturam in tertia parochia seu ecclesia, uterque parochus ius habebit ad canonicam portionem, ita nempe ut quarta funeraria debeat aequè dividi inter Parochos.

Quod si quis elegerit sepulturam vel moriatur in una ex duabus paroeciis, in quibus aequale habet domicilium, Parochus alterius paroeciae, non potest dimidiam portionem canonicam exigere, ceu resolvit S. Congregatio Concilii die 12 Martii 1881. Ratio quia ecclesia, in qua fidelis moritur, et cadaver sepelitur, utitur iure

suo, et aliam ecclesiam praevenire censetur (Vid. *Acta S. Sed.* vol. XIV, pag. 215; Ferraris, verb. *Sepultura*, n. 25; Santi, pag. 246).

1229. *Relate ad Regulares* in specie attendenda est Constitutio Benedicti XIII *Romanus Pontifex* anni 1725, IV Kal. Maii, qua revocata sunt omnia privilegia antea concessa Regularibus, intra Italiam et Insulas adiacentes existentibus, de non solvenda quarta funerali; idque fecit Pontifex ad arcendas ab Ecclesia Dei lites et contentiones inter Parochos et Regulares.

a) Proinde statuit ac mandavit, ut in Italia, eique adiacentibus Insulis, Parochis defunctorum, qui in ecclesiis Regularium tumulabuntur, persolvatur quarta pars *omnium intortitionum et candelarum*, quibus defuncti cadaver *in itinere* ad ecclesiam tumultantem associabitur; nec non *omnium intortitionum et candelarum*, quae in eadem ecclesia *circa cadaver, vel etiam in altaribus in die funeris accendentur*.

b) A praedicta tamen quarta funerali exceptae intelliguntur candelae, quas Sacerdotes, etiam Regulares, vel piarum Sodalitatum Confratres, funus associantes, *manualiter per viam accensas deferent*.

c) Quod si funus non fieret *in die tumulationis, sed ad diversam diem, vel ad aliud longius differretur*, Parocho nihilominus assignari debet quarta pars omnium intortitionum et candelarum, quae ipsamet peracti funeris die in ecclesia, ubi defunctus humatus fuit, circa coenotaphium, seu tumulum honorarium, atque etiam in altaribus eiusdem ecclesiae accensae fuerint.

d) Sub praedicta quarta funerali comprehendi non intendit Pontifex, imo expresse ab ea excipit *legata Missarum et anniversariorum*, hisque similia pia relictata ad favorem ecclesiae tumulantis vel exponentis a defuncto deposita.

e) Ubi vero consuetudines legitime probatae, conventiones, concordiae, vel statuta vigerent, quae praefatis Parochis magis faverent, illisque pinguiorem praedicta quarta emolumentorum funeralium portionem assignarent; ea in iis, in quibus vigent, locis, *inconcusse ab omnibus observari vult Pontifex*.

1230. Quae scripsimus quoad quartam funeralium respectu Regularium, ad verba desumpsimus ex citata Bulla Romanus Pon-

tifex, quae quidem adhuc est in viridi observantia, et norma est pro Regularibus intra Italiam et Insulas adiacentes existentibus (Vid. integram Const. apud Ferraris, verb. *Quarta funeralis*, n. 25; Giral-di, tom. III, pag. 1065).

1231. Extra vero Italiam, eique adiacentes Insulas, servari debet quoad solutionem quartae funeralis a Regularibus faciendam, Concilium Tridentinum (*sess. 25, cap. 13, de Reformatione*) mandans, ut Regulares non aliter sint exempti a solutione quartae funeralis, quam si *per quadraginta annos ante ipsum Concilium* eam non solverint; ita ut Conventus, qui eam solvere consueverunt Cathedrali aut Parochiali ecclesiae *ante annos quadraginta ante ipsum Concilium*, integro iure eam persolvere tenerentur in posterum; exempti vero forent Conventus posthac aedificati (Vid. Concil. loc. cit.; Giral-di, ibid. n. 1066; Ferraris, loc. cit. n. 23, et addit. ex aliena manu, n. 42).

1232. Ceterum hic quoque attendere oportet *ad legitimas consuetudines*, quae maxime in materia funerum multum operantur. Quare S. Congregatio Ep. et Reg. die 19 Ian. 1866, ad hoc dubium:

An constat de *legitima consuetudine* favore Capituli ecclesiae collegiatae parochialis N. percipiendi *mediam partem* cerae occasione sepulturae parochianorum in ecclesia Regularium NN. in casu? Respondit: *Affirmative et amplius* (*Acta S. Sed.* vol. II, pag. 159).

1233. Parochi consequi non possunt neque praetendere ab haeredibus defunctorum, qui sepeliuntur in ecclesiis Regularium, duplicem quartam, seu portionem maiorem dari solitam pro illis, qui sepeliuntur in propria Parochia. Sic declaravit S. Congregatio Ep. et Reg. *in Brundusina*, 7 Dec. 1640, quod cum aliis decretis confirmavit Clemens X, Const. *Alias pro parte*, die 18 Ian. 1672 (Apud Ferraris verb. *Quarta funeralis*, n. 26 sq., ubi ad rem plura).

§ XV. *Quinam repellantur a sepultura ecclesiastica.*

1234. Ius sepulturae ecclesiasticae est *pro Catholicis pie demortuis*. Haec autem regula non est sumenda in sensu affirmativo, quatenus positive constare debeat de catholici hominis pia dormi-

tione, sed in sensu negativo, quatenus nempe non constet impie demortuum esse (Ex Decretal. Innoc. III, cap. 12, *Sacris*; Santi pag. 248).

1235. Ex duplici capite quidam excluduntur a sepultura ecclesiastica; vel quia *sunt ab Ecclesiae communione separati*, vel quia manifeste *impoenitentes* e vivis decesserunt.

EX PRIMO CAPITE iure canonum privantur sepultura ecclesiastica:

1° Omnes *non baptizati*, ut sunt, Indaei, Turcae, seu Pagani, et infantes catholicorum sine baptismo demortui, nisi nondum extracti ab utero matris cum matre demoriantur. Tunc enim cum matre sepeliuntur (Reiff. n. 77).

2° *Haeretici, schismatici et apostatae*, cum ipsi viventes abscissi censeantur ab unitate Ecclesiae, idest fidei et communionis. Hinc pro ipsis valet principium in citata Decretali Innocentii III contentum: *Quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis*. In materia haeresis excluduntur a sepultura ecclesiastica, inspecto iure, etiam receptores, defensores et fautores haeticorum, et inter apostatas recensentur etiam impii homines, qui atheismum, deismum, pantheismum, materialismum scriptis profiterentur (Reiff. n. 78; Marc. tom. I, pag. 879, n. 1386).

3° *Excommunicati notorii*, quamvis non denunciati, quales sunt adscripti societatibus ab Ecclesia certo damnatis, et publice noti: idque ob allatum principium, nisi tamen cum Ecclesia, saltem in articulo mortis fuerint reconciliati (Marc. ibid.; Santi, pag. 250; Ferraris, n. 174). Alii tamen sustinent, excommunicatos debere esse *vitandos*, ut iure sepulturae ecclesiasticae privati censeantur (Schmalz. n. 51 Santi, pag. 249).

4° *Interdicti nominatim*, si absque poenitentiae signis decesserint (Ferraris, n. 175).

EX SECUNDO CAPITE excluduntur a sepultura ecclesiastica:

a) Usurarii publici seu manifesti, nisi prius restituerint; vel idoneam dederint de restituendo cautionem.

b) Raptores et fures in crimine deprehensi et occisi, nec non incendiarii, si ante restitutionem absque poenitentiae signis decedant.

c) Iniusti detentores decimarum, quae Ecclesiae debentur, nisi restituerint.

d) Maledici seu blasphemi, impenitentes obeuntes.

e) Omittentes culpabiliter annuam confessionem et paschalem communionem. Hanc autem poenam privationis sepulturae non esse latae sententiae docent graves Auctores, qui proinde tradunt, non posse Parochum sine Ordinarii mandato excludere a sepultura cadaver illius, qui dicta sacramenta voluntarie recipere omisit.

f) Regulares proprietarii, qui nempe moriuntur cum peculio, nec rebus temporalibus ante mortem renunciaverint. Plures autem Auctores advertunt, non esse ita praecipitanter excludendum a sepultura ecclesiastica Religiosum cum peculio inventum mortuum, nisi certo constet, mortuum esse vere proprietarium et impenitentem. Nam praesumi potest, denarios non esse proprios, vel quod ex oblivione aut negligentia alterius inibi remanserint, aut quod tales denarii essent sui consanguinei vel amici, seu quod illos habuisset ad faciendam secretam restitutionem vel eleemosynam (Vid. Ferraris, verb. *Sepultura*, n. 188).

g) Qui in torneamentis occiduntur, si talia illa sint, ut ex iis probabile mortis periculum immineat. Ab hac tamen sanctione excipiuntur illi, qui, cum ad statutum torneamentis locum, haud quidem dimicaturi, sed alio consilio accesserint, subito inopinatoque casu ibidem occumbunt (Benedict. XIV, de Syn. dioec. Lib. XIII, cap. 17, n. 10; Schmalz. n. 49).

h) Suicidae, seu qui sibi mortem intulerunt, nisi tamen constet, eos vel furore, aut insania et mentis aberratione actos, id peregisse. Porro hanc insaniam benigna mater ecclesia facile praesumit (Cf. Decr. S. O. 16 Maii 1866).

i) Duellantes, sive in certamine, sive ex vulnere in duello accepto, extra certamen occumbentes, *etiamsi vulneratus ante mortem non incerta poenitentiae signa dederit, atque a peccatis et censuris absolutionem obtinuerit* (Benedict. XIV, Const. *Detestabilem*, anni 1752; De Syn. dioec. loc. cit.).

Quae poena severissima in odium tam perniciosi criminis constituta est. Haec vero dispositio ultima de privatione sepulturae non ubique servatur cum duellantibus, qui cum *Ecclesia reconciliati* per Sacramenta ad aliam vitam transeunt. Contraria enim consuetudo, suadentibus temporum circumstantiis, inducta esse videtur,

ut in aliquibus locis duellantes, qui demoriuntur ob acceptum vulnus in duello, sepeliantur in loco sacro, si verae poenitentiae signa dederint (Franciscus Santi, Lib. III, cap. 28, pag. 232).

k) Generatim sepultura ecclesiastica privantur omnes *publici peccatores*, qui absque verae poenitentiae signis decedunt, vel qui in peccato lethali notorio absque poenitentia moriuntur, prout essent, qui in actuali fornicatione aut adulterio interficerentur, vel morte instantanea in actu criminis perirent (Vid. tit. *de Sepulturis* Reiff. Schmalz. Ferraris, Franciscus Santi).

1236. Quid dicendum si de facto cadaver indigni hominis sepeliatur in loco sacro? Olim qui *scienter* sepeliebant aliquem tempore interdicti, vel aliquem nominatim excommunicatum, vel personaliter publice interdictum, vel usurarium manifestum, aut haereticum, eiusque defensorem, fautorem et receptatorem, excommunicationi latae sententiae, non tamen Romano Pontifici reservatae subiiciebantur (Ex Clem. I, *de Sepulturis*, et ex cap. 2, *De haeretico*. in 6°). Hodie autem ex Const. *Apostolicae Sedis* non amplius viget in tota sua latitudine; siquidem excommunicatione latae sententiae, nemini reservatae, plectuntur tantum « *mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticae sepulturae haereticos notorios, aut nominatim excommunicatos vel interdictos*. Insuper inter interdicta reservata in eadem Const. sub n. 20, est illud contra « *scienter nominatim excommunicatos... ad sepulturam ecclesiasticam admittentes* ».

1237. Pro locis, in quibus catholici non habent proprium coemeterium, sed commune cum acatholicis, ex Decreto S. O. 14 Febr. 1862: 1° Curandum est Episcopo, ut catholici coemeterium habeant a coemeterio acatholicorum distinctum; 2° Si id effici non possit, experiendum est, utrum saltem in eodem coemeterio *distinctus locus*, pro tumulatione catholicorum haberi possit; 3° Si neque id possibile sit, usquedum praedicta facultas non obtineatur, *singulis vicibus, cum catholici cadaver ad sepulcrum deferatur, sepulturae locus debet benedici*.

1238. Cadaver excommunicati saltem vitandi, vel infidelis, aut haeretici, si sepultum fuerit in loco sacro, exhumari debet, si eius ossa discerni possint, ex cap. *Sacris*, 12, *de Sepulturis*, et eccle-

sia seu coemeterium, pollutum esse censetur. Hinc inibi nemo ex fidelibus demortuis sepeliri potest, antequam reconciliatio loci fiat. *ex cap. unic. de Consecrat. eccles.* in 6° (Vid. Ferraris, loc. cit. n. 194; Santi *ibid.* pag. 253).

1239. Quoad *alios indignos sepultura ecclesiastica*, si contra legem canonicam sepeliantur in loco sacro, non habetur in iure canonico expressa dispositio, qua praecipitur exhumatio cadaveris. Certum est autem, eiectionem cadaveris e sepultura esse poenam rigidam, quae proinde extendenda non est ad casus in iure non expressos, eo vel magis, quod huiusmodi indignis non potest applicari citata regula Innocentii III « *Quibus non communicavimus vivos, non communicemus defunctis* ».

1240. Ultimo loco quaeri potest *an aliquid exigi potest ratione sepulturae*? Quia sepultura, prout ius dicit, est: « *Ius competens omnibus catholicis pie demortuis, ut eorum cadavera in loco sacro et religioso sepeliantur* » nullum dubium est, hoc sensu pretio comparari non posse ius sepulturae ecclesiasticae, cum illud sit res sacra et pretio inaestimabilis. At 1° fas est emere fundum, in quo construatur sepultura. Fundus enim, quemadmodum area ad aedificandam ecclesiam, est pretio aestimabilis, cum non ematur res sacra, sed res profana, quae inde convertitur in sacram. 2° Potest etiam emi fundus, *qua fundus est*, in quo iam constructa, et benedicta est sepultura, dummodo maior pretium non solvatur ob religiosam rei qualitatem. Res enim sacrae, ex. gr. vasa, paramenta etc. quae cultui divino inserviunt, possunt sub respectu valoris profani alienari, recepto pretio valori respondente.

Si alicubi esset consuetudo aliquid solvendi pro simplici sepultura, parochus vel rector ecclesiae non prohibetur solitam praestationem exposcere, exclusa tamen turpi exactione (Vid. Franciscus Santi, loc. cit.; Ferraris, verb. *Sepultura*, n. 156 sq.).

§ XVI. *De vexillis occasione exequiarum et in associatione cadaverum.*

1241. Rmus Dnus Iosephus Callegari Episcopus (nunc Cardinalis S. R. E) Patavinus exponens, in ecclesiis parochialibus sibi

commissae Dioeceseos usum invalescere, ut in exequiis vel quibusdam festis ecclesiasticis, quibus laicae Sodalitates intersunt, harum respectiva vexilla in templum deferantur, etsi mera civilia sint neque benedicta; ad omnem animi sui anxietatem removendam, insequentia dubia Sacrorum Rituum Congregationi pro opportuna solutione humillime subiecit, nimirum:

DUBIUM I. Licetne in ecclesias admittere, occasione exequiarum aliarumve solemnitatum vexilla haud benedicta Sodalitatum quodammodo civili regimini adnexarum; cuiusmodi sunt Municipia, Universitates, Gymnasia aliave Instituta?

DUBIUM II. Licetne eadem occasione admittere vexilla haud benedicta Sodalitatum privatarum; utpote quas vocant Reducum e patriis praeliis, Voluntariorum anni 1849, Mutui Auxilii inter aliquis ordinis cives; etiam si Sodalitates istae partem habeant in anticatholicis protestationibus, vulgo *manifestazioni*, sectae massonicae socios virosque irreligiosos extollant, ac vel ipsae massonicae sectae adhaerere videantur? Et quatenus: negative ad utrumque:

DUBIUM III. Licetne Parocho illorum vexillorum praesentiam in ecclesia tolerare, si prudenter vereatur ex illorum exclusione ac sui oppositione aditum dari concertationibus, perturbationibus, graviore ac manifestiori contemptui legis divinae vel ecclesiasticae? Et quatenus negative:

DUBIUM IV. Teneturne Parochus, in casu, post factam inhibitionem, sacras actiones abrumpere ac sese subducere, quatenus non obtemperetur?

Sacra porro Rituum Congregatio, omnibus mature perpensis, ita propositis dubiis rescribendum censuit; videlicet:

Ad I. *Non licere admittere nisi vexilla religiosa et pro quibus habetur formula benedictionis in Rituali Romano.*

Ad II. *Provisum in primo.*

Ad III. et IV. *Intimatione facta antecederet iuxta mentem Sacrae Congregationis, Parochus se absteat* (Decr. 14 Iul. 1887. N. 3679, in Patavina).

1242. Habetur super re aliud responsum Sacrae Poenitentiariae in Apuana sub die 4 Aprilis 1887, confirmatum a S. Officio die 24 Nov. 1897, et est ut sequitur:

Utrum admitti possint vexilla, sive vexillum dictum nationale, in ecclesiis, occasione functionum religiosarum, et in associatione cadaverum ad coemeterium cum funebri pompa et intervento cleri?

Resp. *Quatenus agatur de vexillis, quae praeseferunt emblemata manifeste impia vel perversa, si ea extollantur in pompa funebri, clerus inde recedat; si in ecclesiam per vim inducantur, tunc si Missa nondum inchoata fuerit, clerus recedat; si inchoata, post eam absolutam auctoritas ecclesiastica solemnem protestationem emittat de violata templi et sacrarum functionum sanctitate. Quatenus agatur de vexillis ita dictis nationalibus, nullum emblemata de se vetitum praeseferentibus, in funebri pompa tolerari posse, dummodo feretrum sequantur; in ecclesia vero non esse toleranda, nisi secus turbae aut pericula timeantur.*

1243. Ex S. Romana et Universali Inquisitione alia prodiit decisio, postulante Illmo et Rmo Episcopo Vicentino, et est sequentis tenoris: Illmo et Rmo Signore. — Nella feria IV al di 31 Agosto p. p. gli Emi e Rmi Sigg. Cardinali Inquisitori Genli miei Collegli, esaminati i vari quesiti circa la *benedizione e ammissione in Chiesa* delle bandiere delle società operaie, di mutuo soccorso, alpiniste, etc.; a cui si riferiscono le sue lettere del 4 Maggio e del 13 Agosto decorso, hanno dato le seguenti risposte:

1° *Circa benedictionem vexillorum.* Non esse benedicenda vexilla, nisi earum societatum, quarum statuta ab auctoritate ecclesiastica approbata fuerint, ab eaque aliquo modo dependeant, et aliquod religionis signum, nullum autem emblemata reprobandum, praeseferant.

2° *Quoad vexilla in Ecclesia introducenda.* Non esse admitenda nisi vexilla Confraternitatum et ea quae benedicta fuerint ut supra. — Roma al di 3 Settembre 1887. — R. Card. Monaco. (Apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 20, p. 23).

§ XVII. Doctrina Ecclesiae quoad cremationem cadaverum.

1244. Plures Sacrorum Antistites, cordatique Christifideles declarari postularunt:

1° *An licitum sit nomen dare societatibus, quibus propositum est promovere usum comburendi hominum cadavera?*

2° *An licitum sit mandare, ut sua aliorumve corpora comburantur?*

S. Rom. et Univers. Inquis. die 19 Maii 1886, approbante Summo Pontifice, respondit:

Ad 1^m *Negative, et, si agatur de societatibus Massonicae sectae filialibus, incurri poenas contra hanc latus.*

Ad 2^m *Negative (Nouv. Rev. Théol. tom. XVIII, p. 376).*

1245. Si vero quaeratur, utrum possint expleri ritus sacri super cadavere cremationi destinato, idem Sanctum Officium die 15 Dec. 1886, respondit:

Quoties agatur de iis, quorum corpora, *non propria ipsorum, sed aliena voluntate cremationi subiiciantur*, Ecclesiae ritus et suffragia adhiberi posse tum domi tum in Ecclesia, non autem usque ad cremationis locum, remoto scandalo. Scandalum autem removeri etiam poterit, si notum fiat, cremationem non propria defuncti voluntate electam fuisse. — At ubi agatur de iis, qui propria voluntate certo et notorie usque ad mortem perseverarunt, attento decreto feriae IV, 19 Maii 1886; agendum cum iis iuxta normas Ritualis Romani tit. *Quibus non licet dare sepulturam ecclesiasticam.* — In casibus autem particularibus, in quibus dubium vel difficultas oriatur, consulendus erit Ordinarius, qui, accurate perpensis omnibus adiunctis, id decernet, quod magis expedire in Domino iudicaverit (Apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. 24, p. 618).

§ XVIII. *Recapitulatio.*

1246. Iure Canonum quisque habere potest sepulturam vel *propriam*, vel *communem*, vel *electivam*.

Regulares professi, utriusque sexus, et etiam Novitii, et Novitiae, sepeliuntur in suis monasteriis, nisi ab his adeo sint remoti, ut nequeant ad ea commode portari. Quoad Novitios tamen et Novitias est limitandum, nisi alias sibi elegerint sepulturam.

Ad Parochum pertinet *extrema Sacramenta* administrare Regulari *extra claustrum* decedenti, quin tamen ius habeat ad funera huic peragendi.

Ius autem peragendi funus habet Parochus, quoties Regularis nimis a suo monasterio remotus decedat, adeo ut commode eius cadaver ad monasterium deferri non possit. Excipiunt casum, quo Regularis aliter determinaverit.

Regulares autem *dispersi*, etiam ex illegitima suppressione, subsunt quoad funera parochiali iurisdictioni, sicuti ceteri parochiani.

Ad Parochum pertinet associare cadavera ad ecclesiam tumultantem; ideo monendus prius esse debet, requirendus et expectandus ipse Parochus. Quo requisito, si expresse venire recusaverit, licet Regularibus sive ecclesiae tumultanti, etiam ipso invito, supra dicta cadavera ad eandem ecclesiam transportare.

Ecclesiae Regularium, quae iure sepeliendi gaudent, sunt quoque exemptae a parochiali iurisdictione, ita ut cadavere ad ecclesiam Regularium delato, cesset omne ius et officium Parochi quoad funera, salva pro Parocho defuncti portione canonica, quarta funerum appellata.

Per illegitimam Regularium suppressionem et dispersionem, eorum ecclesiae non amittunt ius sepeliendi. Ius enim huiusmodi *reale* est, nempe ipsi ecclesiae perpetuo inhaerens, quamvis fortasse intuitu existentis familiae Regularis ecclesiae ipsi fuerint acquisitum. Per possessionem enim iuris sepeliendi ecclesiae acquisiti, alia iura *realia* in fidelibus exurgunt sive *per constituta sepulcra maiorum*, sive *per maiores ex electa sepultura ibidem reconditos*; quae iura pendere non possunt unice a variabili facto existentiae familiae regularis. Unde quoadusque ius huiusmodi ecclesiae inhaerens a legitima auctoritate non declaretur extinctum, sive eo canonice expolietur ecclesia, ipsum firmum permanet.

Infer, Regularium ecclesias iura funerum non amittere, licet ex aliqua causa subsint Ordinarii iurisdictioni.

Ex lege, quae iubet cadavera esse tumultanda apud publica coemeteria, nihil derogatum fuit iuri, quo ecclesiae potiuntur, tum funeris peragendi, tum emolumenta percipiendi.

Ex erectione coemeteriorum locus tantum sepulturae fuit materialiter immutatus; iura vero omnia sarta tectaque manserunt. Quocirca ecclesiae, quibus inerat sepeliendi ius, frui pergunt tali

iure, *sepeliendo in publicis coemeteriis* cadavera, quae antea tumulare poterant in propriis sepulturis. — Coemeteria namque publica subrogata fuerunt singulis ecclesiarum sepulturis causa publicae valetudinis.

Quia *ius funerandi* plane distinctum est a *iure tumulandi*, si hoc secundum pro particularibus ecclesiis sublatum est ex inducta lege publici coemeterii, primum firmum remanet.

Funera igitur pro defunctis, qui, non extante lege publici coemeterii, sepeliendi essent in ecclesiis non parochialibus, sive hae ad Regulares pertineant, sive iurisdictioni Ordinarii subsint, non a Parocho, sed respective a Rectore ecclesiae et a Regularibus sunt peragenda.

Quapropter, ceu olim omnis Parochi iurisdictionio in cadavera cessabat ad ianuas ecclesiae Regularium, ius sepulturae possidentis, sic etiam nunc eadem iurisdictionio cessat, cum nihil in iure immutatum fuerit. Ideoque deposito feretro ad limina praefatae ecclesiae, dictoque ultimo *vale*, Parochi sese ingerere nequeunt in iis ministeriis, quae postea super cadaveribus peragenda sunt usque ad publicum coemeterium.

Religiosi ad publicum coemeterium cadavera comitantes, incedere possunt, per Parochiae limites transeuntes, cum stola et cruce conventuali, sine pompa tamen et recto tramite; nec tenentur accersere Parochum.

Emolumenta quae percipiuntur ex funere a Regularibus peracto, ad ipsos Regulares seu ad ecclesiam tumultantem spectant, reservata Parocho portione canonica.

Ex emolumentis autem, quae ab haeredibus dantur Sacerdoti cadavera ad coemeterium comitanti, nulla Parocho debetur portio.

Nunc exposita, etiam Regularibus mulieribus, id est Monialibus, sunt applicanda. Quare cum in Monasteriis Monialium Confessarius censeatur esse Parochus, ad ipsum pertinet funus religiosae foeminae peragere, eiusque cadaver cum stola et cruce ad coemeterium deferre, sine pompa tamen et recto tramite, quin teneatur accersere Parochum. Item quae de Regularibus dicta sunt, *etiam Tertio Ordini S. P. Francisci* (et aliis Ordinibus Tertius) sunt applicanda. Cum enim huiusmodi Tertius Ordo Ordinibus regula-

ribus *quoad funera* aequiparetur, eisdem quoque iuribus et privilegiis, ac Regulares, gaudet.

Qui ab Ecclesiae communione sunt separati, et qui manifeste impenitentes decedunt, ab ecclesiastica sepultura excluduntur.

Quoad vexilla, quae non licet admittere in ecclesias, et quoad cremationem cadaverum vid. ultimos §§.

INDEX

Liber XIV. De Officio divino et ieiunio.

CAPUT I. De divino Officio	<i>pag.</i>	1
§ I. Obligatio recitandi divinum Officium.	»	»
» II. Tempus recitandi divinum Officium.	»	6
» III. Recitatio divini Officii quoad locum et situm	»	18
» IV. Causae a recitatione Officii excusantes.	»	20
» V. Privilegia quae asseruntur concessa Regularibus quoad Officium divinum	»	23
CAPUT II. De ieiunio	»	32
§ I. Facultas tributa locorum Ordinariis catholici Orbis solvendi fideles sibi respective subditos a lege abstinentiae et ieiunii propter morbum, vulgo <i>influenza</i> , eo perdurante	»	»
» II. Facultas concessa Ordinariis locorum anticipandi et in quibusdam casibus etiam dispensandi super lege ieiunii et abstinentiae	»	»
» III. Responsum circa Indulta de esu carnum in feria VI quoad Franciscanos	»	34
» IV. Regulares speciali voto abstinentiae a carnibus non adstricti, gaudent Indulto circa observantiam ciborum tempore Quadragesimae et per annum pro fidelibus promulgato ab Ordinariis locorum nomine Sanctae Sedis Apostolicae	»	35
» V. Causae excusantes a ieiunio	»	38
» VI. Dubia quoad ieiunium soluta a Benedicto XIV in Epistola <i>Si Fraternitas</i> data ad Archiepiscopum Compostellae sub die 18 Iulii 1744, et inserta in Constitutione <i>Libentissime</i> die 40 Iunii 1745	»	46
» VII. Sequuntur aliae declarationes per S. Poenitentiarium vel per S. Officium editae quoad ieiunium	»	47

Liber XV. De Iuramentis et Votis.

CAPUT I. De Iuramento	»	53
§ I. Notio et divisio Iuramenti	»	»
» II. De obligatione Iuramenti	»	61
» III. De adiuratione.	»	63

CAPUT II. De Voto.	<i>pag.</i>	67
§ I. Notio et divisio Voti	»	»
» II. De requisitis ad votum	»	69
» III. De obligatione voti	»	»
» IV. De cessatione voti et iuramenti	»	71
» V. De dispensatione votorum et iuramentorum	»	78
» VI. Vota Romano Pontifici reservata	»	80
» VII. Alia vota in nonnullis Ordinibus et Institutis religiosis Romano Pontifici reservata	»	82
» VIII. Causae legitimae dispensandi a votis.	»	83
» IX. De commutatione votorum	»	86
» X. Utrum Confessarii regulares facultate polleant dispensandi in votis Christifideles ad eos accedentes?	»	92
» XI. Conclusio et resolutio praefatae quaestionis.	»	102

Liber XVI. De Immunitate ecclesiastica et privilegio Canonis.

CAPUT I. De Immunitate ecclesiastica	»	109
§ I. Notio et variae species Immunitatis ecclesiasticae	»	»
» II. Commentarium in privilegium fori	»	112
» III. Immunitas localis	»	116
CAPUT II. De privilegio Canonis	»	129
§ I. Explanatio huius privilegii	»	»
» II. Quis incurrat excommunicationem ob percussione Clerici.	»	133
» III. An Praelati regulares possint suos subditos absolvere ab excommunicatione canonis?	»	142

Liber XVII. De erroribus et errantibus circa doctrinam catholicam.

CAPUT I. De Simonia.	»	151
§ I. Notio et divisio Simoniae	»	»
» II. Poenae contra simoniam.	»	154
» III. Simonia in ingressu Ordinis religiosi	»	160
» IV. Simonia in administratione Sacramentorum, Sacramentalium, sacramentorum functionum etc.	»	162
» V. Subiiciuntur alii casus pro praxi quoad simoniam.	»	165
» VI. Simonia in electionibus ad Praelaturas regulares	»	170
CAPUT II. De fide catholica tenenda et profitenda	»	173
CAPUT III. De infidelitate, Haeresi et Haereticis	»	177
§ I. Notio et divisio infidelitatis	»	»
» II. Notio et divisio haeresis.	»	»
» III. Poenae contra haereticos	»	181
» IV. De iudice in crimine haeresis	»	186
» V. De communicatione cum haereticis	»	187
» VI. Dubia et resolutiones circa plurima inter catholicos et acatholicos	»	189
» VII. Modus recipiendi abiurationem haeticorum, qui ad fidem se convertunt, vel ad eam redeunt	»	197

§ VIII. De absolutione haeticorum	pag. 197
CAPUT IV. De Schismate et Schismaticis	» 199
CAPUT V. De apostasia et apostatis	» 201
CAPUT VI. De secta Massonum aliisque eiusdem generis sectis	» 203
CAPUT VII. De prohibitione et censura librorum	» 205
Leonis PP. XIII. Constitutio Apostolica de prohibitione et censura librorum	» 206
CAPUT VIII. Propositiones damnatae a Pio PP. IX Encyclica <i>Quanta cura</i> diei 8 Decembris 1864, per Syllabum, qui complectitur praecipuos nostrae aetatis errores, iam notatos in Allocutionibus Consistorialibus, in Encyclicis aliisque eiusdem Pontificis Litteris	» 219
§ I. Pantheismus, Naturalismus et Rationalismus absolutus	» »
» II. Rationalismus moderatus.	» 220
» III. Indifferentismus, Latitudinarismus	» 221
» IV. Socialismus, Communismus, Societates clandestinae, Societates bibli- cae, Societates clerico-liberales	» »
» V. Errores de Ecclesia eiusque iuribus.	» 222
» VI. Errores de Societate civili tum in se, tum in suis ad Ecclesiam re- lationibus spectata	» 224
» VII. Errores de Ethica naturali et christiana	» 226
» VIII. Errores de Matrimonio christiano	» 227
» IX. Errores de civili Romani Pontificis Principatu	» 228
» X. Errores qui ad liberalismum hodiernum referuntur	» 229

Libri XVIII. De Constitutione « Apostolicae Sedis » cum relativis declarationibus et explanationibus.

CAPUT I. Prologus Constitutionis, quae incipit <i>Apostolicae Sedis moderati- oni</i> a Summo Pontifice Pio IX s. m. edita die XII Decembris 1869. »	231
CAPUT II. Index censurarum in universa Ecclesia vigentium iure novissimo ex praedicta Piana Constitutione	» 233
§ I. Excommunicationes latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae.	» »
» II. Excommunicationes latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reser- vatae	» 236
» III. Excommunicationes latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae »	239
» IV. Excommunicationes latae sententiae nemini reservatae	» 240
» V. Excommunicationes latae a Concilio Tridentino et in hac Constitutione confirmatae	» »
» VI. Suspensiones latae sententiae Summo Pontifici reservatae	» 243
» VII. Interdicta latae sententiae reservata	» 244
» VIII. De suspensionibus et interdictis a Concilio Tridentino et in hac Constitutione confirmatis	» 245
» IX. De aliis speciali de causa latis a iure censuris.	» 247
» X. De facultate absolventi a censuris sive ordinaria sive delegata sive antiqua sive nova	» »
» XI. Generatim adnotanda	» 249
» XII. Censurae in memorata Constitutione non comprehensae	» »

CAPUT III. Expenduntur formulae seu paragraphi Constitutionis <i>Apostolicae Sedis</i> quoad revocationem privilegiorum seu facultatum . . .	pag. 250
A. Paragraphus primus Constitutionis <i>Apostolicae Sedis</i> post n. XII primae partis . . .	» »
B. Paragraphus secundus Constitutionis <i>Apostolicae Sedis</i> post Interdicta n. II. »	253
C. Paragraphus tertius Constitutionis <i>Apostolicae Sedis</i> post Interdicta n. II. »	259
CAPUT IV. Afferuntur et examinantur nonnulla responsa Sacrae Rom. et Univ. Inquisitionis, quibus diluuntur plura dubia relate ad Constitutionem <i>Apostolicae Sedis</i> . . .	» 273
§ I. Absolutio a casibus et censuris Papae reservatis pro impeditis Romam adire et in casibus urgentioribus . . .	» »
» II. Authenticae declarationes super praefato decreto et aliae concessionis atque declarationes. . .	» 277
» III. Orientales non subiiciuntur Constitutioni <i>Apostolicae Sedis</i> . . .	» 287
CAPUT V. Discussio de Excommunicationibus latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatis . . .	» 288
§ I. Clerici in Sacris constituti, vel Regulares aut Moniales post votum solemne custitatis matrimonium contrahere praesumentes; nec non omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes . . .	» 289
» II. Procurantes abortum, effectu sequuto . . .	» 292
» III. Litteris <i>Apostolicis</i> falsis scienter utentes, vel crimini ea in re cooperantes . . .	» 303

Liber XIX. De Indulgentiis.

CAPUT I. Doctrina Ecclesiae circa Indulgentias . . .	» 311
§ I. Notio Indulgentiae . . .	» »
» II. Veritates credendae relate ad indulgentias . . .	» 314
» III. Distinctio inter meritum proprie dictum et satisfactionem . . .	» 316
» IV. Quaestiones nonnullae de thesauro ecclesiae. . .	» 317
» V. Fons et fundamentum indulgentiarum . . .	» 320
» VI. Subiectum capax Indulgentiarum . . .	» 322
» VII. Modus diversus concedendi indulgentias. . .	» 323
» VIII. An indulgentia aequaliter participetur ab inaequaliter dispositis. . .	» 328
» IX. Media pro expiandis in hac vita poenis temporalibus . . .	» 332
» X. Conditions, ut indulgentiae applicari possint defunctis . . .	» 334
» XI. Divisio indulgentiae . . .	» 336
» XII. Explicantur quaedam voces seu formulae, quae in nonnullis antiquis indulgentiarum concessionibus reperiuntur. . .	» 338
» XIII. Potestas concedendi indulgentias . . .	» 342
» XIV. Proponuntur et solvuntur duae quaestiones circa potestatem concedendi indulgentiam et circa indulgentiam ipsam . . .	» 346
» XV. Causa requisita in concessione indulgentiarum . . .	» 349
» XVI. Qui indulgentias largitur, etiam pro se lucrari eas potest . . .	» 351
» XVII. Recognitio et publicatio indulgentiarum earumque cessatio. . .	» 354
» XVIII. Indulgentiae falsae, apocryphae, nullae, abrogatae etc. . .	» 358

§ XIX. Collectiones a S. Congregatione indulgentiarum editae . . . pag.	359
» XX. Conspectus conditionum et praescriptionum pro acquirendis indulgentiis . . . »	361
CAPUT II. Decretum de regulis seu normis ad dignoscendas veras indulgentias ab apocryphis . . . »	365
CAPUT III. Monita pro occasione Iubilaei . . . »	374
CAPUT IV. Facultates a Summo Pontifice Leone XIII confessariis impertitae, pro tempore Iubilaei magni anni 1901 . . . »	381
CAPUT V. De Sacratissimo Corde Iesu . . . »	385
§ I. Decretum Urbis et Orbis quoad festum SS. Cordis Iesu . . . »	»
» II. Decretum Urbis et Orbis quoad Litanias SS. Cordis Iesu . . . »	386
» III. Consecratio universi generis humani Sacratissimo Cordi Iesu . . . »	388
» IV. Decretum Urbis et Orbis; quo Christifidelibus, qui sive publice sive privatim, mense Iunio, oraverint in honorem SSmi Cordis Iesu, nonnullae conceduntur Indulgentiae . . . »	392
» V. Indulgentiae concessae recitantibus Parvum Officium SS. Cordis Iesu »	393
CAPUT VI. De Indulgentiis adnexis recitationi quarundam precum et de nonnullis declarationibus . . . »	394
§ I. Indulgentiae concessae iis fidelibus, qui qualibet die mensis Ianuarii aliquod obsequium praestiterint SSmo Nomini Iesu . . . »	»
» II. Indulgentia concessa recitantibus versiculum « <i>Requiem aeternam</i> » etc. »	395
» III. Indulgentia concessa recitantibus invocationem « <i>Mon Dieu (Mio Dio)</i> » etc. . . . »	»
» IV. Urbis et Orbis, Indulgentia 50 dierum adnexa iaculatoriae « <i>Deus sil benedictus</i> » . . . »	396
» V. Indulgentia 300 dierum concessa recitantibus Orationes seu formulam Oblationis pro temperantia seu abstinentia. . . . »	»
» VI. Indulgentiae concessae recitantibus orationem Christo Iesu in Cruce »	397
» VII. Indulgentiae biscentum dierum concessa est omnibus Clericis, infrascriptam Orationem recitantibus . . . »	399
» VIII. Indulgentia concessa religiosis Communitatibus sequentem invocationem recitantibus. . . . »	400
» IX. Indulgentia 300 dierum adnexa Orationi in honorem Nostrae Dominae Lapurdensis, et 400 dierum adnexa cuidam invocationi ad eandem B. Virg. . . . »	401
» X. Indulgentiae concessae recitantibus infrascriptas orationes in honorem S. Ioannis Baptistae . . . »	403
» XI. Indulgentiae concessae recitantibus sequentem Antiphonam cum versiculis et Oratione in honorem S. Stephani Protomartyris. . . . »	405
» XII. Indulgentia adnexa Orationi in honorem S. Blasii Ep. et M. . . »	407
» XIII. Indulgentiae concessae recitantibus Officium parvum B. M. V. . . »	408
» XIV. Indulgentiae concessae in festo S. P. Francisci . . . »	409
» XV. Indulgentiae a Christifidelibus lucrandae coram Cruce in fine Missionum a Fratribus Minoribus in Foederatis Americae Sept. Statibus erecta . . . »	410
» XVI. Indulgentia plenaria concessa visitantibus ecclesias Patrum Ordinis Cappuccinorum in quibusdam anni diebus. . . . »	412

§ XVII. Provisio pro Surdo-Mutis. — Per decretum gen. gratia conceditur, ut surdo-muti, Indulgentias lucrari valeant iniunctas preces signis vel mente fundendo vel tantum easdem legendo quamvis sine pronuntiatione	pag. 412
» XVIII. Declaratio: Poenitens precem aut pium opus Indulgentiis ditatum explens, potest simul et poenitentiae satisfacere et Indulgentias lucrari »	413
» XIX. De recitatione orationis « <i>Angelus Domini</i> » et antiphonae « <i>Regina Coeli</i> »	414
» XX. Quandonam Cruces, Coronae etc. benedictae amittant indulgentias, si vendantur	415
» XXI. Oratio in honorem Spiritus sancti pro S. Ecclesia	416
» XXII. Canticum B. Mariae Virginis « <i>Magnificat anima mea Dominum</i> » »	»
» XXIII. Oratio Superiorum Ord. Min. iuxta mentem S. P. Francisci	»
» XXIV. Dubia circa piam Associationem a S. Familia	417
» XXV. Declarationes pro habentibus facultatem benedicendi pia obiecta »	418
» XXVI. De facultate in Ordine S. Benedicti benedicendi gemina numismata eiusdem S. Patriarchae	420
» XXVII. Indulgentiae concessae visitantibus in quibusdam diebus franciscanles ecclesias Bethlehem, Alexandriae Aegypti et Amathuntis in Cypro »	421
» XXVIII. Indulgentiae concessae recitantibus pias invocationes <i>Tota Pulchra</i> etc.	422
» XXIX. Indulgentia plenaria lucranda in articulo mortis ab emittentibus in vita infrascriptum actum.	423
» XXX. Indulgentiae concessae peragentibus preces novendiales in honorem S. Francisci Xaverii.	424
» XXXI. Indulgentia centum dierum concessa deferentibus numisma, vulgo dictum <i>Medaglia miracolosa</i>	425
CAPUT VII. De Tertio Ordine Franciscali	426
§ I. Tertius Ordo saecularis S. P. Francisci est verus et proprius Ordo. »	»
» II. Praecedentia tertiariorum super quascumque laicas sodalitates.	429
» III. Praecedentia inter diversos Ordines Tertios	434
» IV. Iura tertii ordinis franciscalis quoad funera.	436
» V. Summarium Indulgentiarum, Privilegiorum ac Indultorum Sodalibus Tertii Ordinis saecularis S. Francisci Assisiensis concessorum	438
» VI. Declarationes quoad Tertium Ordinem Franciscalem	449
» VII. Sacerdotibus III. Ord. saecularis S. Francisci conceditur facultas recipiendi Benedictionem Papalem vel Absolutiones generales infra octiduum festi.	451
» VIII. Sacerdotes Tertiarum Franciscanles quoad Kalendarium, Missam et Officium	452
» IX. Sanatio in radice receptionum, tyrociniorum et professionum invalide factorum Sodalium Tertii Ordinis S. Francisci	454
» X. Nova dispositio pro Tertii Ordinis. E Sacra Congregatione Indulgentiarum.	455
CAPUT VIII. De formulis adhibendis in impertienda Absolutione Generali »	466
CAPUT IX. Generalis dispositio quoad Instituta Tertiariorum in communitate viventium et vota simplicia nuncupantium.	470

CAPUT X. De Confraternitatibus in genere.	pag. 473
§ I. Iura et Officia Confraternitatum	» »
» II. Translatio et cessatio indulgentiarum atque sodalitatum	» 480
CAPUT XI. De gratis concessis quibusdam Sodalitatibus.	» 484
§ I. Summarium Indulgentiarum Archiconfraternitati Cincturae Beatae Mariae V. Matris Consolationis, S. Augustini et S. Monicæ concessarum »	» »
» II. Archisodalitas Eucharistici cordis Iesu erecta in templo S. Ioaehim de Urbe atque peculiaribus privilegiis et indulgentiis ditata	» 488
» III. Archisodalitas sub titulo Sancti et Immaculati Cordis Mariae, et conditio, ut Sodalitates eiusdem tituli frui possint Indulgentiis praedictae Archisodalitati concessis	» 489
» IV. Gratiae concessae Pii Unionibus SS. Cordium Iesu et Mariae	» 491
CAPUT XII. De Sodalitate SS. Rosarii	» 496
CAPUT XIII. De quibusdam decisionibus et concessionibus, quae quadamtenus Indulgentias attingunt	» 510
§ I. Decretum Urbis et Orbis, de erectione piarum Unionum seu Societatum.	» »
» II. Decretum Urbis et Orbis, de adscriptione fidelium defunctorum Pii Unionibus Piiisque Operibus.	» 511
» III. Decretum Squillacens. de Indulgentia altari privilegiato adnexa	» 512
» IV. De Privilegio Sabbatino	» 513
» V. Sanatio generalis pro Confraternitate B. M. V. de Monte Carmelo »	» 516

Liber XX. De locis et obiectis ad divinum cultum destinatis, ubi etiam de custodia et expositione SSmi Sacramenti.

CAPUT I. Ecclesiae et Altaria	» 519
§ I. De aedificatione et consecratione Ecclesiae.	» »
» II. Privilegium Regularium quoad benedictionem Ecclesiarum, Oratoriorum etc.	» 522
» III. De Ecclesiae reparatione et demolitione	» 523
» IV. Altaria	» 525
» V. Altaria portatilia	» 530
» VI. Altare privilegiatum	» 531
» VII. Applicatio indulgentiae Altaris privilegiati	» 533
» VIII. Ritus servandus in usu privilegii Altaris personalis.	» 535
» IX. Dubia quaedam specialia S. Congregationi Indulgentiarum proposita, et ab ea resoluta	» 537
CAPUT II. De Oratoriis	» 541
§ I. Decretum super Oratoriis semipublicis	» »
» II. Dispositiones circa Oratoria privata et semipublica.	» 544
» III. De celebratione Missae in mari	» 550
» IV. De Capella in Episcopali Palatio.	» 554
» VI. De Oratoriis seu Capellis intra Claustra Monasteriorum	» 556
» VII. Tempa acatholicorum quoad Missam et communicationem in divinis	» 560
» VIII. Altare portatile quoad Regulares	» 562

CAPUT III. Recentiores dispositiones S. Sedis quoad nonnulla festa	<i>pag.</i> 563
§ I. Decretum Generale super Festo Titularium in Ecclesiis et Oratoriis publicis celebrando	» »
» II. Decretum Generale celebrationis Festorum Patroni loci, Dedicationis ac Tituli Ecclesiae	» 565
» III. Decretum Generale. Catalogus Festorum, quae uti primaria vel secundaria retinenda sunt	» 566
CAPUT IV. De custodia SS. Eucharistiae	» 570
CAPUT V. De Expositione SS. Sacramenti	» 579
CAPUT VI. De paramentis et vasis sacris aliisque obiectis ad divinum cultum spectantibus	» 592

Liber XXI. De legibus et praescriptionibus Sacrificium Missae praecipue respicientibus.

CAPUT I. Leges statutae quoad Sacrificium Missae.	» 615
§ I. Decretum sacri Concilii Tridentini, incip. <i>Quanta cura</i> (sess. 22), de observandis et vitandis in celebratione Missae	» »
» II. Decretum S. Congregationis Episcoporum et Regularium die 14 Martii 1899 de quibusdam iuribus Episcoporum et Regularium.	» 617
» III. Lucrum ex eleemosynis Missarum graviter prohibitum	» 620
» IV. Mercimonium ex eleemosynis Missarum graviter vetitum per Decretum incip. <i>Vigilanti</i>	» 621
» V. Decretum S. Congregationis Concilii diei 11 Maii 1904, de observandis et evitandis in Missarum manualium satisfactione	» 623
CAPUT II. Missae quoad ritus seu caeremonias	» 628
CAPUT III. Decretum Generale pro Regularibus quoad Missam Conventualem et alias Missas in certis temporibus, ubi refertur aliud Decretum quoad Orationem <i>A cunctis</i>	» 635
CAPUT IV. Missa in nocte et in festo Nativitatis Domini, atque Missa Rogationum	» 636
CAPUT V. Functiones Sacrae et Missae in Hebdomada Sancta	» 638
CAPUT VI. Missae votivae	» 646
I. De Missis votivis, quae cum Officio concordant.	» »
II. De Missa votiva solenni pro re gravi, et publica Ecclesiae causa	» »
III. De Missis votivis privatis vel ex privata causa in genere	» 648
IV. Sacerdotes quibus ratione infirmitatis vel alia rationabili causa concessum est Indultum celebrandi Missam votivam B. M. V.	» 650
CAPUT VII. Missa de Requie	» »
§ I. Decisiones quoad Missam cantatam de Requie	» »
» II. Decretum Generale de Orationibus et Sequentia in Missis Defunctorum	» 652
» III. Decretum Generale de Anniversariis pro Defunctis	» 653
» IV. Decretum Generale de Missa exequiali pro die obitus	» 654
» V. Decretum Generale de Commemoratione omnium Fidelium Defunctorum	» 655

§ VI. Ampliores concessionones quoad Missas de Requie in Ecclesiis et Orationis tam publicis quam privatis, praesertim iis quae in Sepulcretis erecta sunt; per Decretum incip. <i>Aucto</i>	pag. 656
» VII. Decretum super Exequiis	661
» VIII. Absolutio pro Defunctis post Missam.	» 662
CAPUT VIII. De obligatione celebrandi Missam in aliena ecclesia iuxta Calendarium ipsius ecclesiae, in qua celebratur	» 670
CAPUT IX. Cantus in Missis et sacris Functionibus.	» 674
CAPUT X. Leges traditae a Pio PP. X de Musica sacra ab omnibus observandae.	» 684
CAPUT XI. De editione Vaticanae librorum liturgicorum	» 699
CAPUT XII. Notanda circa nonnulla Festa et Antiphonam finalem B. M. V., ubi de concurrentia et translatione quorundam festorum.	» 701
CAPUT XIII. Resolutiones liturgicae circa materiam variam	» 706
CAPUT XIV. Genuflexiones et inclinationes capitis	» 714
CAPUT XV. Sacerdotes quoad Aspersione aquae benedictae	» 719
CAPUT XVI. Benedictiones	» 721
CAPUT XVII. De vino pro Missis et de genuinitate specierum	» 728
CAPUT XVIII. Ministerium mulieris in Missa, in associatione SS. Viatici et in publicis Processionibus.	» 733

Liber XXII. De processionibus, sacris reliquiis, sepultura ac funeribus.

CAPUT I. De Processionibus	» 735
§ I. Processiones quoad Iurisdictionem et Directionem	» »
» II. Processiones quoad Ordinem et Ritum.	» 736
» III. Processio SS. Sacramenti Eucharistiae.	» 739
» IV. Crux in Processionibus.	» 745.
CAPUT II. Processiones quoad Regulares	» 747
§ I. Ius Episcopi cogendi Regulares, ut accedant ad publicas et generales processiones.	» »
» II. Regularibus non licet ducere Processiones extra eorum monasteriorum claustra.	» 749
» III. Aliae declarationes quoad officia et iura Regularium in Processionibus	» 750
» IV. Regulares quoad praecedentiam in Processionibus	» 755
CAPUT III. De Sacris Reliquiis.	» 760
§ I. Lignum seu Reliquia S. Crucis, delatio ac thurificatio imaginis divini Infantis.	» »
» II. Reliquiae Sanctorum	» 762
» III. Graviora monita quoad aperitionem sacri Tabernaculi, quoad Communionem fidelium ante et post Missam, et quoad Reliquias Beatorum in publicis supplicationibus	» 767
CAPUT IV. De Sepulturis et iure funerandi	» 768
§ I. Descriptio sepulturae et ius statutum quoad eius electionem	» »

26784

